

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ЛЯННОЙ Юрій Олегович

УДК 615.8:[371.134-057.875:378.4](043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ
ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Подається на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

Ю. О. Лянной

Науковий консультант: **Сущенко Людмила Петрівна,**
доктор педагогічних наук, професор

Київ – 2017

АНОТАЦІЯ

Лянной Ю. О. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С.Макаренка, Суми, 2017. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Київ, 2017.

Зміст анотації

У дисертації вперше розроблено, науково обґрунтовано, експериментально перевірено та впроваджено систему професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Розроблено концепцію професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, яка базується на компетентнісному, аксіологічному, суб'єктно-діяльнісному, парадигмальному, акмеологічному, синергетичному, системному та культурологічному методологічних підходах і зарубіжному та вітчизняному досвіді професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації в умовах сучасної парадигми вищої фізкультурної освіти.

Розроблено та теоретично обґрунтовано модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах у логічній взаємообумовленості і взаємозалежності цільового, теоретико-методологічного, технологічного і критеріально-результативного блоків.

Виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах (трансформація змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг; формування ціннісного ставлення магістрантів

до наукової і професійної діяльності у процесі впровадження інноваційних освітніх технологій; застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі; розвиток досвіду роботи у мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної роботи магістрантів).

Уточнено зміст понять «професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах», «готовність майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг», «формування професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах», «професійна культура магістрів з фізичної реабілітації» та «цінності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації»; структурні компоненти готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності; критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності; зміст професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах США, Канади, Австрії, Нідерландів, Австралії, Латвії, Литви та Естонії.

Удосконалено зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Подальшого розвитку набули наукові положення щодо застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процесі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що у практику вищих навчальних закладів упроваджено систему професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації; розроблено навчальні посібники: «Основи фізичної реабілітації» та «Реабілітація і спорт інвалідів», які рекомендовані Міністерством освіти і науки України для студентів вищих навчальних закладів, «Санаторно-курортна реабілітація»; «Програма домашньої реабілітації для дітей дошкільного віку з рецидивуючим бронхітом»; курс

лекцій «Вступ до спеціальності» і «Медико-біологічна та реабілітаційна термінологія» для студентів спеціальності «Фізична реабілітація»; посібник «Проблемні питання реабілітації деформації стоп та шляхи їх вирішення»; навчально-методичні посібники: «Діагностика рівня здоров'я, психосоматичного стану та якості життя у студентської молоді», «Якість життя»; методичні рекомендації «Курсові, дипломні, магістерські: що про них потрібно знати?»; відповідні програми: «Програма державного екзамену з фізичної реабілітації», «Програма навчального курсу «Педагогіка» для студентів напряму підготовки «Здоров'я людини», «Програма підготовки дипломної роботи ОКР «бакалавр», «спеціаліст», «Програма підготовки дипломної роботи ОКР «магістр»; навчально-методичні комплекси на паперових та електронних носіях з дисциплін: «Вступ до спеціальності з історією реабілітації», «Основи фізичної реабілітації», «Санаторно-курортна реабілітація», «Лікувальна гімнастика»; монографію «Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: теоретико-методичний аспект», а також комп'ютерну програму «ЛСС: Педагогічна діагностика сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг» (у співавторстві з Л. П. Сущенко та О. П. Сидоренком).

Матеріали дослідження можуть бути використані у навчально-виховному процесі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, майбутніх фахівців з фізичної терапії та майбутніх ерготерапевтів, а також у системі підвищення кваліфікації фахівців відповідного профілю та науковій і практичній діяльності фахівців з фізичної реабілітації.

Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах розглядається як система психолого-педагогічних, науково-практичних і організаційно-дослідницьких взаємопов'язаних заходів, що відображають специфіку навчального процесу, спрямованого на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання

інноваційного характеру щодо здійснення наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

У дисертації проаналізовано досвід професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах США та Канади, Австрії і Нідерландів, країн Балтії, Австралії. З'ясовано, що спеціальності, за якими здійснюється підготовка фахівців з фізичної реабілітації, є парамедичними і відносяться до галузі охорони здоров'я. Результати наукового пошуку дозволили відзначити такі тенденції підготовки магістрів з фізичної реабілітації/терапії в зарубіжних країнах: орієнтація на самостійну роботу магістрів, широке використання сучасних технологій навчання, інноваційні підходи до аудиторної роботи, наближення практичної підготовки до реальних умов майбутньої професійної діяльності, зокрема, практика з реальними пацієнтами, розвиток досвіду роботи в мультидисциплінарній команді.

Розроблення та теоретичне обґрунтування основних положень концепції та моделі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах дозволило урахувати той аспект, що в сучасних умовах істотно змінилася сутнісна складова професії фахівця з фізичної реабілітації. На перший план висувається не готовий набір професійно орієнтованих навичок, а діяльнісно-організаційні здібності людини «зростати» у професії, уміння аналізувати свій професійний рівень та оволодівати новими знаннями відповідно до вимог сфери реабілітаційних послуг.

З метою дослідження стану професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України було проведено анкетування 723 магістрантів десяти вищих навчальних закладів. Аналіз результатів анкетування засвідчив, що 79,7% респондентів вважають доцільним здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах фізкультурного або педагогічного профілів; вважають доцільним здійснювати підготовку таких фахівців у вищих навчальних закладах медичного профілю 10,9% опитаних. Вважають себе повністю підготовленими до професійної діяльності у санаторно-курортних установах

23,4% респондентів; вважають, що повністю підготовлені до здійснення професійної діяльності в умовах навчально-спортивного центру та центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів 19,5% опитаних магістрантів; вважають себе повністю підготовленими до здійснення професійної діяльності в умовах відділення фізіотерапії клінічної дитячої лікарні 19 % опитаних магістрантів; вважають, що є повністю підготовленими для роботи в умовах СПА- та фітнес-центрів 27,4% респондентів.

Узагальнені результати анкетування підтвердили необхідність трансформації змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг. Реалізація зазначеного передбачає гнучкість змісту професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, що полягає в постійному оновленні/удосконаленні усіх його структурних компонентів відповідно до актуальних тенденцій (глобалізації, інтеграції, стандартизації, фундаменталізації, інформатизації, неперервності, інноваційності), перспектив розвитку вищої освіти та сучасних вимог до підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності інноваційного характеру з урахуванням потреб (попиту) на ринку реабілітаційних послуг.

Особливості формування ціннісного ставлення майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності розкрито через впровадження інноваційних технологій навчання: інтерактивних лекцій із застосуванням відео- та аудіоматеріалів, круглих столів, дискусій, дебатів, мозкового штурму, методу «case-study», навчальних ігор (проблемних, ділових), проектів, тренінгів, портфоліо та ін.

Анкетування 120 викладачів із 10 вищих навчальних закладів показало, що лише 1/5 частина опитаних викладачів повністю задоволена існуючою навчально-методичною і науковою літературою, необхідною для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації. Серед педагогічних технологій, які використовують викладачі вищих навчальних закладів при

підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, найбільш популярним є використання інформаційних ресурсів системи Інтернет (71% опитаних викладачів).

Розкрито особливості застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, комп'ютерного online тестування, дистанційного навчання, створення мультимедійних презентацій та ін.

Виробнича практика майбутніх магістрів спеціальності «Фізична реабілітація» є невід'ємною складовою процесу їх професійної підготовки. Для з'ясування окремих результатів проведення практик здійснено анкетування 58 співробітників таких спеціалізованих закладів, як: Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів, Сумська обласна клінічна дитяча лікарня, Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України (м. Київ), Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад № 20 «Посмішка», Сумський дошкільний навчальний заклад № 39 «Теремок», Навчально-реабілітаційний центр СумДПУ імені А. С. Макаренка, ПАТ «Санаторій Київ», Приватна клініка «Вертебролог» (м. Суми), Спа-центр «Helena Beauty Club» (м. Суми) та ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» (м. Київ). Аналіз відповідей 58 співробітників спеціалізованих закладів, опитаних щодо задоволення рівнем теоретичної, практичної та науково-дослідної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, засвідчив, що рівнем теоретичної підготовки повністю задоволені 62,1% респондентів; рівнем практичної підготовки повністю задоволені 50% респондентів; рівнем науково-дослідної підготовки повністю задоволені 44,8% респондентів.

Особливості розвитку досвіду роботи у мультидисциплінарній команді під час проходження виробничих практик магістрантів з фізичної реабілітації полягали в створенні оптимальних умов для усвідомлення єдності мети та ролі кожного члена команди, чіткості спільних (інтегрованих) та індивідуальних (спеціальних диференційованих) завдань, сумісного планування траєкторії та програмного забезпечення комплексної реабілітації, узгодженості та координованості дій фахівців різного профілю, відкритості щодо процесу

ухвалення рішень, активного обміну досвідом і необхідною інформацією, взаємодоповнення і взаємопідтримки у випадку виникнення проблем, що забезпечує корпоративну й особистісну відповідальність, формування професійної етики та комунікативної культури.

Науково-дослідна робота магістрантів є одним із важливих засобів підвищення якості наукової і професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності сучасні досягнення науково-технічного прогресу. Осередками організації науково-дослідної роботи магістрантів є студентські наукові гуртки, діяльність яких спрямована на поглиблення і підвищення наукового потенціалу магістрантів, формування вмій і навичок науково-дослідної роботи у позааудиторний час, оволодіння стилем і вміннями корпоративної роботи в наукових колективах. Розвиток досвіду роботи у мультидисциплінарній команді у процесі науково-дослідної роботи магістрантів з фізичної реабілітації також передбачав їх активну участь у наукових конференціях, конкурсах студентських наукових робіт, предметних олімпіадах, проблемних наукових гуртках, семінарах та ін.

Доведено, що підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах уможливорюється за дотримання виявлених педагогічних умов, які є взаємопов'язаними, взаємозумовленими і реалізуються у навчально-виховному процесі системно.

Експериментальна перевірка системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах здійснювалась у процесі проведення констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту за результатами аналізу динаміки рівнів (високого, середнього, низького) за визначеними критеріями (мотиваційно-ціннісним, когнітивним, процесуальним, особистісним, рефлексивним) сформованості професійної готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, яких було включено до контрольної та експериментальної груп. Ефективність запропонованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах підтверджується результатами факторного аналізу.

Наприкінці педагогічного експерименту спостерігаються якісні зміни за усіма досліджуваними показниками структури готовності у магістрантів експериментальної групи порівняно з магістрантами контрольної групи. Результати факторного аналізу в експериментальній групі наприкінці педагогічного експерименту свідчать про те, що структура готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності визначається трьома факторами, що пояснюють 62,34 % сумарної дисперсії ознак.

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив ефективність розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: професійна підготовка, готовність до наукової і професійної діяльності, майбутні магістри з фізичної реабілітації, вищі навчальні заклади.

Список публікацій здобувача

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Лянной Ю. О. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : теоретико-методичний аспект : [монографія] / Ю. О. Лянной. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 566 с.
2. Лянной Ю. О. Вступ до спеціальності. Курс лекцій для студентів спеціальності «Фізична реабілітація» / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. – 65 с.
3. Лянной Ю. О. Медико-біологічна та реабілітаційна термінологія. Для студентів ВНЗ спеціальностей «Фізична реабілітація», «Фізична культура» / Ю. О. Лянной, А. І. Кравченко, В. В. Купина. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. – 212 с.
4. Лянной Ю. О. Основи фізичної реабілітації : навчальний посібник

для студентів вищих навчальних закладів / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 381 с. (Гриф МОН України).

5. Лянной Ю. О. Реабілітація і спорт інвалідів : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 282 с. (Гриф МОН України).

6. Котелевський В. І. Діагностика рівня здоров'я, психосоматичного стану та якості життя у студентської молоді [навчально-методичний посібник] / В. І. Котелевський, Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 117 с.

7. Романенко Я. М. Якість життя : навч.-метод. посібник / Я. М. Романенко, Ю. О. Лянной – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – 170 с.

8. Лянной Ю. О. Санаторно-курортна реабілітація [навч. посіб.] / Ю. О. Лянной – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 100 с.

9. Лянной Ю. О. Застосування фізичних вправ як засобу реабілітації школярів з послабленим здоров'ям в умовах загальноосвітньої школи / Ю. О. Лянной, А. І. Кравченко // Фізичне виховання в школі. – К., 2000. – № 1. – С. 40–42.

10. Лянной Ю. О. До питання про підготовку кадрів для роботи з фізичної реабілітації інвалідів / Ю. О. Лянной, О. В. Лянна // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 19. Корекційна педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – № 3. – С. 99–103.

11. Лянной Ю. О. Шляхи співпраці фахівців галузі охорони здоров'я, валеології, фізичної культури і спорту у підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова – Харків : ХДАДМ, 2006. – № 4. – С.99–102.

12. Лянной Ю. О. Становлення системи реабілітації хворих та інвалідів / Ю. О. Лянной, О. В. Лянна // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. :

Педагогіка і психологія : зб. ст. – Ялта : РВВ КГУ, 2006. – Вип. 12. – Ч. 2. – С. 231–240.

13. Лянной Ю. О. Особливості впровадження у підготовку фізичних реабілітологів спеціального курсу «Фізична реабілітація спортсменів високого класу» / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Теорія та методика фізичного виховання. Наук.-метод. журнал. – Харків, 2007. – № 1. – С. 7–12.

14. Капралов С. Ю. Виробнича практика студентів реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной // Теорія та методика фізичного виховання. Наук.-метод. журнал. – Харків, 2008. – № 9. – С. 8–17.

15. Мороз Л. В. Оптимізація співпраці навчально-виховних закладів з батьками молодших школярів із ДЦП / Л. В. Мороз, Ю. О. Лянной // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2008. – Вип. 55. Том. II. – С. 259–263.

16. Мороз Л. В. Особливості застосування музичних занять у корекції рухової сфери молодших школярів із дитячим церебральним паралічем / Л. В. Мороз, Ю. О. Лянной // Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Сер. : Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць – Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2008. – Том 3. – С. 89–93.

17. Кукса Н. В. Формування графо-моторних навичок у дітей з церебральним паралічем / Н. В. Кукса, Ю. О. Лянной // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2008. Вип. 14. – С. 296–299.

18. Лянной Ю. О. Фізичне виховання корекційної спрямованості дітей дошкільного віку з порушенням постави / Ю. О. Лянной, Ю. М. Корж // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – № 1 (3). – С. 312–317.

19. Ганженко Я. М. Стан респіраторної захворюваності дітей дошкільного віку з ортопедичною патологією / Я. М. Ганженко, Ю. В. Палатай, Ю. Б. Арешина, Ю. О. Лянной // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький – Луцьк, 2011. – № 1 (13). – С. 61–64.

20. Литвиненко В. А. Інтеграція засобів артпедагогіки в корекційно-реабілітаційну роботу з дошкільнятами з ФФН / В. А. Литвиненко, Ю. О. Лянной // Фізична активність, здоров'я і спорт : науковий журнал. – Львів, 2011. – № 3 (5). – С. 60–66.

21. Арешина Ю. Б. Оцінка ефективності комплексної програми фізичної реабілітації дітей дошкільного віку з рецидивним бронхітом на лікарняному етапі на основі даних спірометрії / Ю. Б. Арешина, Ю. О. Лянной // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк, 2012. – № 1 (17). – С. 66–72.

22. Серeda Л. В. Порушення функцій опорно-рухового апарату у дітей дошкільного віку як сучасна проблема / Л. В. Серeda, Ю. О. Лянной // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк, 2013. – № 1 (21). – С. 306–310.

23. Корж З. О. Самостійна робота студентів як фактор розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / З. О. Корж, Ю. М. Корж, Ю. О. Лянной // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – Вип. 107. – Т. II. – С. 182–185.

24. Лянной Ю. О. Визначення видів реабілітації у професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Вісник

Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – Вип. 112. – Т. II. – С. 177–182.

25. Лянной Ю. О. Визначення періодів і етапів реабілітації у викладанні дисциплін професійної підготовки магістрантам з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія : зб. ст. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 39. – Ч. 3. – С. 262–270.

26. Лянной Ю. О. Зміст професійної підготовки магістрів з фізичної реабілітації в університетах Канади / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – № 2 (36). – С. 463–470.

27. Лянной Ю. О. Визначення принципів фізичної реабілітації у професійній підготовці магістрів-реабітологів / Ю. О. Лянной // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 3К (45) 14. – С. 130–134.

28. Лянной Ю. О. Теоретико-методичні та організаційні аспекти спеціалізованої підготовки магістрантів з фізичної реабілітації для роботи у санаторно-курортних умовах / Ю. О. Лянной // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. 3К2 (57) 15. – С. 206–211.

29. Лянной Ю. О. Основи професійної підготовки бакалаврів та магістрів з фізичної терапії (фізичної реабілітації) у Тартуському університеті (Естонія) / Ю. О. Лянной // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2015. – Вип. 129. – Т. II. – С. 200–204.

30. Лянной Ю. О. Физическая реабилитация больных с нарушением коронарного кровообращения в зависимости от уровней физической активности / Ю. О. Лянной, О. К. Марченко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. 10 (65) 15. – С. 86–89.

31. Лянной Ю. О. Аналіз стану готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до професійної діяльності / Ю. О. Лянной // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 3К1 (70) 16. – С. 80–84.

32. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України / Ю. О. Лянной // Science and Education a New Dimension pedagogy and psychology. – 2015. – Budapest, 111 (29). – Issue 57. – С. 39–42.

33. Коваленко Т. М. Програма комплексної реабілітації вагітних із аліментарно-конституційним ожирінням у третьому триместрі / Т. М. Коваленко, І. А. Жабченко, Ю. О. Лянной // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. С. С. Єрмакова. – 2011. – № 3. – С. 79–83.

34. Романенко Я. М. Методологія дослідження якості життя хірургічних хворих у процесі фізичної реабілітації / Я. М. Романенко, Ю. О. Лянной // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова – Харків, 2011. – № 4. – С. 134–137.

35. Котелевський В. І. Актуальні проблеми фізичної реабілітації студентської молоді із патологією хребта / В. І. Котелевський, Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми

фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова – Харків, 2014. – № 3. – С. 37–42.

36. Лянной Ю. О. Система професійної підготовки майбутніх бакалаврів і магістрів фізичної реабілітації (фізичної терапії) в університетах Нідерландів / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 3 (47). – С. 97–107.

37. Лянной Ю. О. Зміст професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у вищих навчальних закладах Австрії / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 4 (48). – С. 74–87.

38. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів фізичної терапії та реабілітації у вищих навчальних закладах Латвії та Литви / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 5 (49). – С. 40–50.

39. Лянной Ю. О. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : поняттєво-термінологічний аспект / Ю. О. Лянной, Н. В. Кукса // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 9 (53). – С. 307–319.

40. Лянной Ю. О. Аналіз досвіду професійної підготовки фізичних терапевтів у провідних університетах США / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – № 2 (56). – С. 95–107.

41. Лянной Ю. О. Тенденції професійної підготовки магістрів наук з реабілітації та магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах Австралії / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні

технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – № 8 (62). – С. 13–23.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

42. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація хворих на інфаркт міокарда на диспансерно-поліклінічному етапі лікування / Ю. О. Лянной, Н. М. Кузнецова // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : IV Всеукр. наук. конф. (Суми, 22–23 квітня 2004 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ, 2004. – С. 327–332.

43. Міхеєнко О. І. Валеологія та фізична реабілітація як оздоровчі галузі професійно-прикладної діяльності / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Наука. Освіта. Здоров'я. Реабілітація : IV Міжнар. наук.-метод. конф. (Луганск, 23–24 листопада 2005 р.) : матеріали конф. – Луганськ : Знання. – 2005. – Вип. 4. – С. 106–111.

44. Лянной Ю. О. Етапи становлення кафедри фізичної реабілітації СумДПУ ім. А. С. Макаренка / Ю. О. Лянной, О. В. Лянна // Український вісник реабілітології : зб. наук. праць / за ред. В. В. Купини. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 121–130.

45. Міхеєнко О. І. Валеологія і фізична реабілітація як спільна основа професійно-прикладної діяльності при підготовці фізичного реабілітолога / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Український вісник реабілітології : зб. наук. праць / за ред. В. В. Купини. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 148–154.

46. Міхеєнко О. І. Формування здорового способу життя як комплексна проблема / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчально-виховного закладу : II обласна наук.-практ. конф. (Суми, 24–25 березня 2005 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 112–119.

47. Лянной Ю. О. Історичні аспекти становлення, розвитку, досягнень і перспектив кафедри фізичної реабілітації СумДПУ ім. А. С. Макаренка /

Ю. О. Лянной // Біосоціокультурні та педагогічні аспекти фізичного виховання і спорту : II Всеукр. наук. конф. (Суми, 14–15 вересня 2005 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 31–41.

48. Міхеєнко О. І. Валеологія : сутність, методологія, перспективи / Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко // Біосоціокультурні та педагогічні аспекти фізичного виховання і спорту : II Всеукр. наук. конф. (Суми, 14–15 вересня 2005 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 117–127.

49. Лянной Ю. О. Підготовка фізичних реабілітологів в СумДПУ ім. А. С. Макаренка для створення і функціонування реабілітаційної системи в Україні / Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми медичної і фізичної реабілітації : I Всеукр. наук. конф. (Суми, 27–28 жовтня 2005 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 163–173.

50. Лянной Ю. О. Пути улучшения профессиональной подготовки студентов-физреабилитологов в процессе оказания реабилитационной помощи спортсменам / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Спортивна медицина, лікувальна фізкультура та валеологія : XII Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 5–6 жовтня 2006 р.) : матеріали конф. – Одеса : Одеський державний медичний університет, 2006. – С. 119–126.

51. Капралов С. Ю. Вивчення новітніх реабілітаційних технологій у відновленні спортсменів високого класу при підготовці фахівців з фізичної реабілітації / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной // Сучасні досягнення та подальші шляхи розвитку рефлексотерапії і нетрадиційної медицини в Україні : наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Київ, 6–7 жовтня 2006 р.) : матеріали конф. – К. : Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика, 2006. – С. 72–77.

52. Лянной Ю. О. Шляхи покращення професійної підготовки студентів-фізреабітологів під час опанування ними методик реабілітації спортсменів в спеціальних умовах / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Вища

освіта інвалідів : рівні права, рівні можливості : наук.-практ. конф. (Ялта, 9–11 жовтня 2006 р.) : матеріали конф. – Ялта, РВВ КГУ, 2006. – С. 61–65.

53. Лянной Ю. О. Організація стажування в спеціалізованих умовах бакалаврів з фізичної реабілітації під час їх навчання в магістратурі / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту : II наук. конф. (Харків, 30 листопада –1 грудня 2006 р.) : матеріали конф. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2006. – С. 30–34.

54. Лянной Ю. О. Вплив фізичної реабілітації на гемодинамічне забезпечення при остеохондрозі шийного відділу хребта / Ю. О. Лянной, Н. М. Чернявська // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VI Всеукр. наук. конф. (Суми, 20–21 квітня 2006 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка – Суми : СумДПУ, 2006. – С. 228–234.

55. Лянной Ю. О. Покращення професійної підготовки майбутніх фізреабілітологів у процесі вивчення спеціального курсу / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ : ДДІФКС, № 1, 2007. – С. 145–151.

56. Лянной Ю. О. Стажування студентів-реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов, А. С. Капралова // Збірник наук. праць з галузі ФК та С «Молода спортивна наука України». – Вип. 11, Т. 2. – Львів : НВФ «Українські технології», 2007. – С. 91–101.

57. Лянной Ю. О. Впровадження курсу «Фізична реабілітація спортсменів високого класу» у підготовку фізичних реабілітологів» / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі ФК та С. – Львів : НВФ «Українські технології», 2007. – Вип. 11. – Т. 2. – С. 101–111.

58. Капралов С. Ю. Виробнича практика студентів-реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» / С. Ю. Капралов,

Ю. О. Лянной, А. С. Капралова // Актуальні проблеми фізкультурної освіти. – Харків : ОВС, 2007. – С. 35–38.

59. Капралов С. Ю. Авторский спецкурс «Реабилитация спортсменов высокого класса» / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной, А. С. Капралова // II з'їзд рефлексотерапевтів України, присвячений 30-річчю служби рефлексотерапії в Україні. – К., 2007. – С. 86–94.

60. Лянной Ю. О. Стажировка студентов-реабилитологов в специализированных условиях со спортсменами высокого класса / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов, А. С. Капралова // Теоретичні та клінічні аспекти рефлексотерапії і нетрадиційної медицини. – К., 2007. – С. 94–102.

61. Лянной Ю. О. Становлення, досягнення і перспективи розвитку Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка / Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VII Всеукр. наук. конф. (Суми, 19–20 квітня 2007 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – С. 4–12.

62. Міхеєнко О. І. Оцінка рівня здоров'я людини як методологічна проблема валеології / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Освіта і здоров'я : формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчального закладу : II Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 25–26 вересня 2008 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008. – С. 230–242.

63. Капралов С. Ю. Результаты внедрения спецкурса «Физическая реабилитация спортсменов высокого класса» в программу вуза / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной, А. С. Капралова // Материалы XII Международного научного конгресса «Современный олимпийский и паралимпийский спорт и спорт для всех». – М. : Физическая культура. – 2008. – Т. 3. – С. 252–253.

64. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2007 рік / Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VIII Всеукр. наук. конф.

(Суми, 24–25 квітня 2008 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 3–12.

65. Лянной Ю. О. Програма фізичної реабілітації хворих на бронхіальну астму в санаторно-курортних умовах / Ю. О. Лянной, А. С. Кузнєцова // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VIII Всеукр. наук. конф. (Суми, 24–25 квітня 2008 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 236–244.

66. Калиниченко И. А. К проблеме актуализации здоровьесформирующего потенциала физического воспитания школьников / И. А. Калиниченко, Ю. О. Лянной // Проблемы физической культуры населения, проживающего в условиях неблагоприятных факторов окружающей среды : VIII Междунар. науч.-практ. конф. (Гомель, 8–9 октября 2009 г.) : материалы конф. – Гомель : УО «ГГУ им. Ф. Скорины», 2009. – Ч. 1. – С. 67–70.

67. Лянной Ю. О. Реабілітація жінок з ожирінням під час вагітності із застосуванням немедикаментозних засобів / Ю. Лянной, І. Жабенко, Т. Коваленко // Науково-практичний журнал Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ, 2009. – № 2–3. – С. 205–209.

68. Лянной Ю. О. Вплив фізичної реабілітації на психоемоційний стан осіб із наслідками спинномозкової травми / Ю. О. Лянной, А. В. Воробйова // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : IX Всеукр. наук. конф. (Суми, 23–24 квітня 2009 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – Т. 1. – С. 177–182.

69. Лянной Ю. О. Застосування засобів фізичної реабілітації при бронхіальній астмі / Ю. О. Лянной, С. В. Сауляк // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : IX Всеукр. наук. конф. (Суми, 23–24 квітня 2009 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – Т. 1. – С. 332–336.

70. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація при плоскостопості у дітей 4–6 років в умовах спеціального навчально-виховного закладу / Ю. О. Лянной, І. М. Капустян // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та

студентів України : X Всеукр. наук. конф. (Суми, 29–30 квітня 2010 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – Т. 1. – С. 117–120.

71. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація жінок першого періоду зрілості зі змінами підшкірно-жирової клітковини / Ю. О. Лянной, Г. В. Панченко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : X Всеукр. наук. конф. (Суми, 29–30 квітня 2010 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – Т. 1. – С. 131–134.

72. Романенко Я. М. Біомеханічні особливості виникнення гриж попередньої черевної стінки та профілактично-реабілітаційні заходи / Яна Романенко, Юрій Лянной // Молода спортивна наука України. – 2011. – Т. 3 (15) – С. 246–252.

73. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2010 рік / Ю. О. Лянной, М. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XI Всеукр. наук. конф. (Суми, 28–29 квітня 2011 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – Т. 2. – С. 8–18.

74. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація в профілактиці акушерських ускладнень у жінок з аліментарно-конституційним ожирінням / Ю. О. Лянной, Т. М. Коваленко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XI Всеукр. наук. конф. (Суми, 28–29 квітня 2011 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – Т. 1. – С. 255–259.

75. Палатай Ю. В. Вивчення потреб у фізичній реабілітації дітей 4–6 років з рецидивним бронхітом в умовах дошкільного навчального закладу / Ю. В. Палатай Я. М. Ганженко, Ю. Б. Арешина, Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XI Всеукр. наук. конф. (Суми, 28–29 квітня 2011 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – Т. 1. – С. 331–334.

76. Лянной Ю. О. Становлення і розвиток реабілітації в Україні / Ю. О. Лянной, М. О. Лянной // Сучасні проблеми логопедії і реабілітації : І Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 7 лютого 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – С. 153–158.

77. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2011 рік / Ю. О. Лянной, М. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 19–20 квітня 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – Т. 1. – С. 8–17.

78. Лянной Ю. О. Організаційно-методичні аспекти підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Данії / Ю. О. Лянной, Т. В. Левитська // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 19–20 квітня 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – Т. 2. – С. 204–210.

79. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація хворих на ішемічну хворобу серця (стабільна стенокардія) / Ю. О. Лянной, І. С. Михайлов // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 19–20 квітня 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – Т. 1. – С. 357–360.

80. Лянной Ю. О. Лікувальна фізична культура в структурі засобів фізичної реабілітації при порушеннях постави у дітей молодшого шкільного віку / Ю. О. Лянной, С. О. Микитенко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів : XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 18–19 квітня 2013 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – Т. 1. – С. 383–386.

81. Лянной Ю. О. Основні визначення фізреабілітаційної освіти у системі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді : Всеукр. наук.-практ. конф. (Бердянськ, 26–28 вересня 2013 р.) матеріали конф. / гол. ред. С. Г. Кушнірюк. – Бердянськ : видавець Ткачук О. В., 2013. – С. 146–153.

82. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації в університетах України та Канади / Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : III Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 4 квітня 2014 р.) матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 226–230.

83. Лянной Ю. О. Професійна підготовка бакалаврів та магістрів з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у Польщі / Ю. О. Лянной, О. С. Степаненко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 24–25 квітня 2014 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – Т. II. – С. 197–202.

84. Лянной Ю. О. П'ятнадцятирічні здобутки кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації в аспекті професійної підготовки фізичних реабілітологів / Ю. О. Лянной, М. Л. Осташевський, Ю. М. Карпенко // Проблеми здоров'я людини та фізичної реабілітації : Всеукр. наук.-практ. интерн.-конф. (Суми, 04 листопада 2014 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 4–11.

85. Лянной Ю. О. Особливості впливу професійної самосвідомості в процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной, В. А. Литвиненко // Проблеми здоров'я людини та фізичної реабілітації : Всеукр. наук.-практ. интерн.-конф. (Суми, 04 листопада 2014 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 52–57.

86. Дементьєва М. В. Проведення оздоровчої роботи серед дітей з ортопедичними дефектами нижніх кінцівок / М. В. Дементьєва, Ю. О. Лянной //

Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XV Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 23–24 квітня 2015 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – Т. II. – С. 34–37.

87. Лянной Ю. О. Формування професійної мобільності як складова реформування вищої фізкультурної освіти майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной, Л. П. Сущенко // Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи : Міжнар. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 18 вересня 2015 р.) : матеріали конф. – Маріуполь : МДУ, 2015. – С. 294–296.

88. Ховзун Т. С. Застосування засобів фізичної реабілітації для лікування посттравматичного стресового розладу в учасників АТО / Т. С. Ховзун, Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : V Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 5 квітня 2016 р.) матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – С. 223–226.

89. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка за 2015 рік / Лянной Ю. О., Лянной М. О., Копитіна Я. М. // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XVI Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 21–22 квітня 2016 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – Т. II. – С. 7–19.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

90. Лянной Ю. О. Курсові, дипломні, магістерські : що про них потрібно знати? [метод. реком.] / Ю. О. Лянной, О. І. Огієнко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. – 36 с.

91. Лянной Ю. О. Програма державного екзамену з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2003. – 40 с.

92. Лянной Ю. О. Основы физической реабилитации. Курс лекций / Ю. О. Лянной. – Сумы : СумГПУ им. А. С. Макаренко, 2004. – 494 с.

93. Купина В. В. Проблемні питання реабілітації деформації стоп та шляхи їх вирішення [посібник для лікарів] / В. В. Купина, Ю. О. Лянної, О. В. Боженко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – 208 с.

94. Лянної Ю. О. Програма навчального курсу «Педагогіка» для студентів напряму підготовки «Здоров'я людини» / Ю. О. Лянної, А. І. Кудренко, М. П. Кононенко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 52 с.

95. Лянної Ю. О. Програма підготовки дипломної роботи ОКР «бакалавр», «спеціаліст» / Ю. О. Лянної. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 12 с.

96. Лянної Ю. О. Програма підготовки дипломної роботи ОКР «магістр» / Ю. О. Лянної. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 12 с.

97. Арешіна Ю. Б. Програма домашньої реабілітації для дітей дошкільного віку з рецидивуючим бронхітом : [навч. посіб.] / Ю. Б. Арешіна, Ю. О. Лянної. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 72 с.

ABSTRACT

Liannoi Yu. O. Theoretical and Methodological Foundations of Professional Training of Future Masters in Physical Rehabilitation at Higher Educational Establishments. – Manuscript.

Thesis for the degree of Doctor in Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2017.

The contents of the annotation

In the dissertation the system of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments has been elaborated, scientifically grounded and experimentally tested for the first time.

The concept of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments has been developed. It is based on competence,

axiological, subjective-activity, paradigmatic, acmeological, synergetic, systemic and cultural methodological approaches as well as on foreign and Ukrainian experience of professional training of future masters in physical rehabilitation in modern paradigm of higher physical culture education.

The model of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments has been developed and theoretically determined in logical interdependence and interrelatedness of destination, theoretical-methodological, technological and criterion-resultative blocks.

The pedagogical conditions of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments have been identified and theoretically grounded. Here we refer the transformation of the content of higher education of future masters in physical rehabilitation considering the peculiarities of scientific and professional activity at the market of rehabilitation services; the formation of axiological attitude of masters to scientific and professional activity in the process of implementation of innovative educational technologies; the application of modern information-communicative technologies in teaching and educational process; the development of the experience of working in multidisciplinary team in the process of conducting practice trainings and scientific work of the masters.

The content of the notions “professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments”, “preparedness of future masters in physical rehabilitation to scientific and professional activity at the market of rehabilitation services”, “formation of professional competence of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments”, “professional culture of masters in physical rehabilitation” and “values of future masters in physical rehabilitation”; structural components of preparedness of future masters in physical rehabilitation to scientific and professional activity; criteria, indicators and levels of preparedness of future masters in physical rehabilitation to scientific and professional activity; content of professional training of future masters in physical therapy at higher educational establishments of the USA, Canada, Austria, the Netherlands, Australia, Latvia, Lithuania and Estonia have been specified.

The content, forms and methods of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments have been improved.

Scientific regulations to employ modern information-communicative technologies to monitor quality and effectiveness of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments have been further developed.

The practical significance of the results consists in the following: the system of professional training of future masters in physical rehabilitation has been introduced in the practice at higher educational establishments; the following manuals have been issued “Fundamentals of Physical Rehabilitation” and “Rehabilitation and Sports for the Disabled” recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine for the students of higher educational establishments, “Sanatorium-Resort Rehabilitation”; “The Program of Home Rehabilitation for Pre-School Children with Recurrent Bronchitis”; series of lectures “Introduction to Speciality” and “Biomedical and Rehabilitation Terminology” for the students of speciality “Physical rehabilitation”; the manual “The Problem Issues of Rehabilitation of Foot Deformity and the Ways to Treat it”; the manuals: “Diagnostics of Health Level, Psychosomatic Condition and Quality of Students’ Life”, “Quality of Life”; guidelines “Course Papers, Diploma and Master Projects: What One Needs to Know about Them?”; the programmes: “The Programme of State examination in Physical Rehabilitation”, “The Program of the Course “Pedagogy” for the students of the field of study “Human Health”, “Bachelor” and “Specialist” Diploma Projects, “Master” Diploma Project; paper and electronic educational-methodical complexes: “Introduction to Speciality and History of Rehabilitation”, “Fundamentals of Physical Rehabilitation”, “Sanatorium-Resort Rehabilitation”, “Remedial Gymnastics”; the monograph “Professional Training of Future Masters in Physical Rehabilitation at Higher Educational Establishments: Theoretical and Methodological Aspects” and the computer programme “LSS: Pedagogical diagnostics of preparedness of future masters in physical rehabilitation to scientific and professional activity at the market of rehabilitation services” (co-authored with L.P. Sushchenko and O.P. Sydorenko).

The materials of the research can be used in the educational process of professional training of future masters in physical rehabilitation, future specialists in physical therapy and future ergotherapists and in the system of professional advancement of specialists of the corresponding specialization as well as in scientific and practical activity of the specialists in physical rehabilitation.

The professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments is considered as a system of psychological and pedagogical, scientific and research interrelated activities, which reflect the specificity of educational process aimed at getting qualification. The obtained qualification will let fulfill professional tasks of innovative character effectively to perform scientific and professional activity at the market of rehabilitation services.

In the dissertation the experience of professional training of future masters in physical therapy at higher educational establishments of the USA, Canada, Austria, the Netherlands, the Baltic states and Australia has been analysed. The specialities which provide training of specialists in physical rehabilitation proved to be paramedical and relate to health care. The results of scientific research allowed us to point out the following trends of training masters in physical rehabilitation / therapy in foreign countries: the focus on individual work of masters, common usage of modern educational technologies, innovative approaches to classroom work, approximating of practical training to the real conditions of future professional activity, i.e. including practice with real patients, the development of work experience in a multidisciplinary team.

The development and theoretical grounding of the main assumptions of the concept and the model of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments allow to consider the fact that nowadays the essential component of the profession of a specialist in physical rehabilitation has considerably changed. Instead of ready set of professionally-oriented skills activity-organizational skills of a person to “develop” in the profession, the ability to analyze his professional level and master new knowledge according to the requirements of rehabilitation services have been highlighted.

In order to study the state of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments of Ukraine the questionnaire was conducted. It covered 723 masters of 10 higher educational establishments. The analysis of the survey proved that 79,7% of the respondents consider reasonable to train future masters in physical rehabilitation at higher educational physical culture or pedagogical establishments; 10,9% of the respondents consider reasonable to train such specialists at higher educational medical establishments. 23,4% of the respondents consider themselves completely prepared for professional activity in sanatorium-resort institutions; 19,5% of the masters questioned believe they are completely prepared for professional activity in educational sports training centres and social rehabilitation centres for disabled children; 19% of the masters questioned consider themselves completely prepared for professional activity at physiotherapy department of children's clinical hospital; 27,4% of the respondents believe that they are completely prepared to work in spa and fitness centres.

The summarized results of the questionnaire proved the need to transform the content of higher education of future masters in physical rehabilitation considering the peculiarities of scientific and professional activity at the market of rehabilitation services. The realization of all mentioned above presupposes the flexibility of the content of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments. It consists in constant updating / improvement of all its structural components according to current trends (globalization, integration, standardization, fundamentalization, informatization, continuity, innovation), perspective development of higher education and modern requirements to train future masters in physical rehabilitation to scientific and professional innovative activity considering the needs (demand) at the market of rehabilitation services.

The peculiarities of forming axiological attitude of future masters in physical rehabilitation to scientific and professional activity have been revealed through the introduction of innovative learning technologies: interactive lectures applying video and audio materials, round tables, discussions, debates, brainstorming, "case-study"

method, educational games (problem-based, business), projects, workshops, portfolio, etc.

The questionnaire survey of 120 teachers from 10 higher educational establishments demonstrates that only 1/5 of the teachers questioned are completely satisfied with the present educational-methodical and scientific literature necessary for professional training of future masters in physical rehabilitation. The use of the Internet information resources is the most popular (71% of the teachers questioned) among the educational technologies employed by the teachers of higher educational establishments to train future specialists in physical rehabilitation.

The peculiarities of applying modern information and communication technologies including computer online testing, distance learning, multimedia presentations, etc. have been revealed.

The training practice of future masters of speciality “Physical rehabilitation” is an integral component of their professional training. To summarize the results of the training practices we questioned 58 staff members of such specialized institutions as: Sumy Regional Centre of Social Rehabilitation of Disabled Children, Sumy Regional Clinical Children's Hospital, Institute of Pediatrics, Obstetrics and Gynecology of NAMS of Ukraine (Kyiv), Sumy Special Preschool Educational Institution № 20 “Smile”, Sumy Preschool Educational Institution № 39 “Teremok”, Education and Rehabilitation Centre of Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko, PJSC “Kyiv Sanatorium”, Private Clinic “Vertebrologist” (Sumy), Spa “Helena Beauty Club” (Sumy) and SOE “Olympic Sports Training Centre” (Kyiv).

The analysis of the responses of 58 staff members of specialized institutions questioned about the level of theoretical, practical and scientific training of future masters of physical rehabilitation reveals that 62,1% of the respondents are completely satisfied with the level of theoretical training; 50% of the respondents are completely satisfied with the level of practical training; 44,8% of the respondents are completely satisfied with the level of scientific training.

The peculiarities of the development of the experience of working in multidisciplinary team in the process of conducting training practice of the masters in

physical rehabilitation were to create optimal conditions to realize the unity of purpose and role of every team member, definite common (integrated) and individual (special differentiated) objectives, mutual track planning and software of complex rehabilitation, consistent and coordinated actions of multidisciplinary specialists, open-mindedness to decision-making, active exchange of experience and necessary information, complementarity and mutual support in case of problems to provide corporate and personal responsibility, the formation of professional ethics and communication culture.

The research work of the masters is an important means of improving the quality of scientific and professional training of specialists in physical rehabilitation who are able to creatively put into practice modern accomplishments of scientific and technological progress. The centres of organizing research work of masters are students' scientific groups, which are aimed at improving scientific potential of masters, forming skills of research work in extracurricular time, mastering corporate style in scientific groups. The development of the experience of working in multidisciplinary team in the process of research work of the masters in physical rehabilitation also involved their active participation in scientific conferences, students' research work competitions, subject olympiads, problem scientific groups, seminars, etc.

It has been proved that efficiency training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments is possible under the following pedagogical conditions which are interrelated, interdependent and realized systematically in the educational process.

The experimental verification of the system of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments was performed in the process of constative and forming stages of pedagogical experiment based on the analysis of the dynamics levels (high, medium, low) according to the criteria (motivational-axiological, cognitive, procedural, personal, reflexive) of forming professional preparedness of future masters in physical rehabilitation who were divided into the control and experimental groups. The effectiveness of the proposed

system of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments is confirmed by the results of factor analysis. In the end of the pedagogical experiment the quality changes are observed by all the analyzed parameters of the structure of preparedness of the masters in experimental group comparing to the masters in control group. The results of the factor analysis in the experimental group in the end of the pedagogical experiment indicate that the structure of preparedness of future masters in physical rehabilitation to scientific and professional activity is determined by three factors which is explained by 62,34% of the total dispersion characteristics.

The analysis of the results of pedagogical experiment proved the effectiveness of the developed and scientifically grounded system of professional training of future masters in physical rehabilitation at higher educational establishments.

Keywords: professional training, preparedness to scientific and professional activity, future masters in physical rehabilitation, higher educational establishments.

Список публікацій здобувача

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Лянной Ю. О. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : теоретико-методичний аспект : [монографія] / Ю. О. Лянной. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 566 с.
2. Лянной Ю. О. Вступ до спеціальності. Курс лекцій для студентів спеціальності «Фізична реабілітація» / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. – 65 с.
3. Лянной Ю. О. Медико-біологічна та реабілітаційна термінологія. Для студентів ВНЗ спеціальностей «Фізична реабілітація», «Фізична культура» / Ю. О. Лянной, А. І. Кравченко, В. В. Купина. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. – 212 с.
4. Лянной Ю. О. Основи фізичної реабілітації : навчальний посібник для

студентів вищих навчальних закладів / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 381 с. (Гриф МОН України).

5. Лянной Ю. О. Реабілітація і спорт інвалідів : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 282 с. (Гриф МОН України).

6. Котелевський В. І. Діагностика рівня здоров'я, психосоматичного стану та якості життя у студентської молоді [навчально-методичний посібник] / В. І. Котелевський, Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 117 с.

7. Романенко Я. М. Якість життя : навч.-метод. посібник / Я. М. Романенко, Ю. О. Лянной – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – 170 с.

8. Лянной Ю. О. Санаторно-курортна реабілітація [навч. посіб.] / Ю. О. Лянной – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 100 с.

9. Лянной Ю. О. Застосування фізичних вправ як засобу реабілітації школярів з послабленим здоров'ям в умовах загальноосвітньої школи / Ю. О. Лянной, А. І. Кравченко // Фізичне виховання в школі. – К., 2000. – № 1. – С. 40–42.

10. Лянной Ю. О. До питання про підготовку кадрів для роботи з фізичної реабілітації інвалідів / Ю. О. Лянной, О. В. Лянна // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 19. Корекційна педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – № 3. – С. 99–103.

11. Лянной Ю. О. Шляхи співпраці фахівців галузі охорони здоров'я, валеології, фізичної культури і спорту у підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова – Харків : ХДАДМ, 2006. – № 4. – С.99–102.

12. Лянной Ю. О. Становлення системи реабілітації хворих та інвалідів / Ю. О. Лянной, О. В. Лянна // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія : зб. ст. – Ялта : РВВ КГУ, 2006. – Вип. 12. – Ч. 2. –

С. 231–240.

13. Лянной Ю. О. Особливості впровадження у підготовку фізичних реабілітологів спеціального курсу «Фізична реабілітація спортсменів високого класу» / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Теорія та методика фізичного виховання. Наук.-метод. журнал. – Харків, 2007. – № 1. – С. 7–12.

14. Капралов С. Ю. Виробнича практика студентів реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной // Теорія та методика фізичного виховання. Наук.-метод. журнал. – Харків, 2008. – № 9. – С. 8–17.

15. Мороз Л. В. Оптимізація співпраці навчально-виховних закладів з батьками молодших школярів із ДЦП / Л. В. Мороз, Ю. О. Лянной // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2008. – Вип. 55. Том. II. – С. 259–263.

16. Мороз Л. В. Особливості застосування музичних занять у корекції рухової сфери молодших школярів із дитячим церебральним паралічем / Л. В. Мороз, Ю. О. Лянной // Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Сер. : Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць – Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2008. – Том 3. – С. 89–93.

17. Кукса Н. В. Формування графо-моторних навичок у дітей з церебральним паралічем / Н. В. Кукса, Ю. О. Лянной // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2008. Вип. 14. – С. 296–299.

18. Лянной Ю. О. Фізичне виховання корекційної спрямованості дітей дошкільного віку з порушенням постави / Ю. О. Лянной, Ю. М. Корж // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – № 1 (3). – С. 312–317.

19. Ганженко Я. М. Стан респіраторної захворюваності дітей дошкільного

віку з ортопедичною патологією / Я. М. Ганженко, Ю. В. Палатай, Ю. Б. Арешина, Ю. О. Лянной // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький – Луцьк, 2011. – № 1 (13). – С. 61–64.

20. Литвиненко В. А. Інтеграція засобів артпедагогіки в корекційно-реабілітаційну роботу з дошкільнятами з ФФН / В. А. Литвиненко, Ю. О. Лянной // Фізична активність, здоров'я і спорт : науковий журнал. – Львів, 2011. – № 3 (5). – С. 60–66.

21. Арешина Ю. Б. Оцінка ефективності комплексної програми фізичної реабілітації дітей дошкільного віку з рецидивним бронхітом на лікарняному етапі на основі даних спірометрії / Ю. Б. Арешина, Ю. О. Лянной // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк, 2012. – № 1 (17). – С. 66–72.

22. Серeda Л. В. Порушення функцій опорно-рухового апарату у дітей дошкільного віку як сучасна проблема / Л. В. Серeda, Ю. О. Лянной // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк, 2013. – № 1 (21). – С. 306–310.

23. Корж З. О. Самостійна робота студентів як фактор розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / З. О. Корж, Ю. М. Корж, Ю. О. Лянной // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – Вип. 107. – Т. II. – С. 182–185.

24. Лянной Ю. О. Визначення видів реабілітації у професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред.

М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – Вип. 112. – Т. II. – С. 177–182.

25. Лянной Ю. О. Визначення періодів і етапів реабілітації у викладанні дисциплін професійної підготовки магістрантам з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія : зб. ст. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 39. – Ч. 3. – С. 262–270.

26. Лянной Ю. О. Зміст професійної підготовки магістрів з фізичної реабілітації в університетах Канади / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – № 2 (36). – С. 463–470.

27. Лянной Ю. О. Визначення принципів фізичної реабілітації у професійній підготовці магістрів-реабітологів / Ю. О. Лянной // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 3К (45) 14. – С. 130–134.

28. Лянной Ю. О. Теоретико-методичні та організаційні аспекти спеціалізованої підготовки магістрантів з фізичної реабілітації для роботи у санаторно-курортних умовах / Ю. О. Лянной // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. 3К2 (57) 15. – С. 206–211.

29. Лянной Ю. О. Основи професійної підготовки бакалаврів та магістрів з фізичної терапії (фізичної реабілітації) у Тартуському університеті (Естонія) / Ю. О. Лянной // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2015. – Вип. 129. – Т. II. – С. 200–204.

30. Лянной Ю. О. Физическая реабилитация больных с нарушением коронарного кровообращения в зависимости от уровней физической

активності / Ю. О. Лянной, О. К. Марченко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. 10 (65) 15. – С. 86–89.

31. Лянной Ю. О. Аналіз стану готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до професійної діяльності / Ю. О. Лянной // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 3К1 (70) 16. – С. 80–84.

32. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України / Ю. О. Лянной // Science and Education a New Dimension pedagogy and psychology. – 2015. – Budapest, 111 (29). – Issue 57. – С. 39–42.

33. Коваленко Т. М. Програма комплексної реабілітації вагітних із аліментарно-конституційним ожирінням у третьому триместрі / Т. М. Коваленко, І. А. Жабченко, Ю. О. Лянной // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / за ред. С. С. Єрмакова. – 2011. – № 3. – С. 79–83.

34. Романенко Я. М. Методологія дослідження якості життя хірургічних хворих у процесі фізичної реабілітації / Я. М. Романенко, Ю. О. Лянной // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова – Харків, 2011. – № 4. – С. 134–137.

35. Котелевський В. І. Актуальні проблеми фізичної реабілітації студентської молоді із патологією хребта / В. І. Котелевський, Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова – Харків, 2014. – № 3. – С. 37–42.

36. Лянной Ю. О. Система професійної підготовки майбутніх бакалаврів і магістрів фізичної реабілітації (фізичної терапії) в університетах Нідерландів /

Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 3 (47). – С. 97–107.

37. Лянной Ю. О. Зміст професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у вищих навчальних закладах Австрії / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 4 (48). – С. 74–87.

38. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів фізичної терапії та реабілітації у вищих навчальних закладах Латвії та Литви / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 5 (49). – С. 40–50.

39. Лянной Ю. О. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : поняттєво-термінологічний аспект / Ю. О. Лянной, Н. В. Кукса // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 9 (53). – С. 307–319.

40. Лянной Ю. О. Аналіз досвіду професійної підготовки фізичних терапевтів у провідних університетах США / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – № 2 (56). – С. 95–107.

41. Лянной Ю. О. Тенденції професійної підготовки магістрів наук з реабілітації та магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах Австралії / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – № 8 (62). – С. 13–23.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

42. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація хворих на інфаркт міокарда на диспансерно-поліклінічному етапі лікування / Ю. О. Лянной, Н. М. Кузнецова // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : IV Всеукр. наук. конф. (Суми, 22–23 квітня 2004 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ, 2004. – С. 327–332.

43. Міхеєнко О. І. Валеологія та фізична реабілітація як оздоровчі галузі професійно-прикладної діяльності / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Наука. Освіта. Здоров'я. Реабілітація : IV Міжнар. наук.-метод. конф. (Луганськ, 23–24 листопада 2005 р.) : матеріали конф. – Луганськ : Знання. – 2005. – Вип. 4. – С. 106–111.

44. Лянной Ю. О. Етапи становлення кафедри фізичної реабілітації СумДПУ ім. А. С. Макаренка / Ю. О. Лянной, О. В. Лянна // Український вісник реабілітології : зб. наук. праць / за ред. В. В. Купини. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 121–130.

45. Міхеєнко О. І. Валеологія і фізична реабілітація як спільна основа професійно-прикладної діяльності при підготовці фізичного реабілітолога / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Український вісник реабілітології : зб. наук. праць / за ред. В. В. Купини. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 148–154.

46. Міхеєнко О. І. Формування здорового способу життя як комплексна проблема / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчально-виховного закладу : II обласна наук.-практ. конф. (Суми, 24–25 березня 2005 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 112–119.

47. Лянной Ю. О. Історичні аспекти становлення, розвитку, досягнень і перспектив кафедри фізичної реабілітації СумДПУ ім. А. С. Макаренка / Ю. О. Лянной // Біосоціокультурні та педагогічні аспекти фізичного виховання і спорту : II Всеукр. наук. конф. (Суми, 14–15 вересня 2005 р.) : матеріали конф.

– Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 31–41.

48. Міхеєнко О. І. Валеологія : сутність, методологія, перспективи / Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко // Біосоціокультурні та педагогічні аспекти фізичного виховання і спорту : II Всеукр. наук. конф. (Суми, 14–15 вересня 2005 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 117–127.

49. Лянной Ю. О. Підготовка фізичних реабілітологів в СумДПУ ім. А. С. Макаренка для створення і функціонування реабілітаційної системи в Україні / Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми медичної і фізичної реабілітації : I Всеукр. наук. конф. (Суми, 27–28 жовтня 2005 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 163–173.

50. Лянной Ю. О. Пути улучшения профессиональной подготовки студентов-физреабилитологов в процессе оказания реабилитационной помощи спортсменам / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Спортивна медицина, лікувальна фізкультура та валеологія : XII Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 5–6 жовтня 2006 р.) : матеріали конф. – Одеса : Одеський державний медичний університет, 2006. – С. 119–126.

51. Капралов С. Ю. Вивчення новітніх реабілітаційних технологій у відновленні спортсменів високого класу при підготовці фахівців з фізичної реабілітації / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной // Сучасні досягнення та подальші шляхи розвитку рефлексотерапії і нетрадиційної медицини в Україні : наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Київ, 6–7 жовтня 2006 р.) : матеріали конф. – К. : Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика, 2006. – С. 72–77.

52. Лянной Ю. О. Шляхи покращення професійної підготовки студентів-фізреабілітологів під час опанування ними методик реабілітації спортсменів в спеціальних умовах / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Вища освіта інвалідів : рівні права, рівні можливості : наук.-практ. конф. (Ялта, 9–11 жовтня 2006 р.) : матеріали конф. – Ялта, РВВ КГУ, 2006. – С. 61–65.

53. Лянной Ю. О. Організація стажування в спеціалізованих умовах

бакалаврів з фізичної реабілітації під час їх навчання в магістратурі / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту : II наук. конф. (Харків, 30 листопада –1 грудня 2006 р.) : матеріали конф. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2006. – С. 30–34.

54. Лянной Ю. О. Вплив фізичної реабілітації на гемодинамічне забезпечення при остеохондрозі шийного відділу хребта / Ю. О. Лянной, Н. М. Чернявська // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VI Всеукр. наук. конф. (Суми, 20–21 квітня 2006 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка – Суми : СумДПУ, 2006. – С. 228–234.

55. Лянной Ю. О. Покращення професійної підготовки майбутніх фізреабілітологів у процесі вивчення спеціального курсу / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ : ДДІФКС, № 1, 2007. – С. 145–151.

56. Лянной Ю. О. Стажування студентів-реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов, А. С. Капралова // Збірник наук. праць з галузі ФК та С «Молода спортивна наука України». – Вип. 11, Т. 2. – Львів : НВФ «Українські технології», 2007. – С. 91–101.

57. Лянной Ю. О. Впровадження курсу «Фізична реабілітація спортсменів високого класу» у підготовку фізичних реабілітологів / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі ФК та С. – Львів : НВФ «Українські технології», 2007. – Вип. 11. – Т. 2. – С. 101–111.

58. Капралов С. Ю. Виробнича практика студентів-реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной, А. С. Капралова // Актуальні проблеми фізкультурної освіти. – Харків : ОВС, 2007. – С. 35–38.

59. Капралов С. Ю. Авторський спецкурс «Реабілітація спортсменів високого класу» / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной, А. С. Капралова // II з'їзд

рефлексотерапевтів України, присвячений 30-річчю служби рефлексотерапії в Україні. – К., 2007. – С. 86–94.

60. Лянной Ю. О. Стажировка студентов-реабилитологов в специализированных условиях со спортсменами высокого класса / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов, А. С. Капралова // Теоретичні та клінічні аспекти рефлексотерапії і нетрадиційної медицини. – К., 2007. – С. 94–102.

61. Лянной Ю. О. Становлення, досягнення і перспективи розвитку Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка / Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VII Всеукр. наук. конф. (Суми, 19–20 квітня 2007 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – С. 4–12.

62. Міхеєнко О. І. Оцінка рівня здоров'я людини як методологічна проблема валеології / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Освіта і здоров'я : формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчального закладу : II Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 25–26 вересня 2008 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 230–242.

63. Капралов С. Ю. Результаты внедрения спецкурса «Физическая реабилитация спортсменов высокого класса» в программу вуза / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной, А. С. Капралова // Материалы XII Международного научного конгресса «Современный олимпийский и паралимпийский спорт и спорт для всех». – М. : Физическая культура. – 2008. – Т. 3. – С. 252–253.

64. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2007 рік / Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VIII Всеукр. наук. конф. (Суми, 24–25 квітня 2008 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 3–12.

65. Лянной Ю. О. Програма фізичної реабілітації хворих на бронхіальну астму в санаторно-курортних умовах / Ю. О. Лянной, А. С. Кузнецова //

Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VIII Всеукр. наук. конф. (Суми, 24–25 квітня 2008 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 236–244.

66. Калиниченко И. А. К проблеме актуализации здоровьесформирующего потенциала физического воспитания школьников / И. А. Калиниченко, Ю. О. Лянной // Проблемы физической культуры населения, проживающего в условиях неблагоприятных факторов окружающей среды : VIII Междунар. науч.-практ. конф. (Гомель, 8–9 октября 2009 г.) : материалы конф. – Гомель : УО «ГГУ им. Ф. Скорины», 2009. – Ч. 1. – С. 67–70.

67. Лянной Ю. О. Реабілітація жінок з ожирінням під час вагітності із застосуванням немедикаментозних засобів / Ю. Лянной, І. Жабенко, Т. Коваленко // Науково-практичний журнал Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ, 2009. – № 2–3. – С. 205–209.

68. Лянной Ю. О. Вплив фізичної реабілітації на психоемоційний стан осіб із наслідками спинномозкової травми / Ю. О. Лянной, А. В. Воробйова // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : IX Всеукр. наук. конф. (Суми, 23–24 квітня 2009 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – Т. 1. – С. 177–182.

69. Лянной Ю. О. Застосування засобів фізичної реабілітації при бронхіальній астмі / Ю. О. Лянной, С. В. Сауляк // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : IX Всеукр. наук. конф. (Суми, 23–24 квітня 2009 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – Т. 1. – С. 332–336.

70. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація при плоскостопості у дітей 4–6 років в умовах спеціального навчально-виховного закладу / Ю. О. Лянной, І. М. Капустян // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : X Всеукр. наук. конф. (Суми, 29–30 квітня 2010 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – Т. 1. – С. 117–120.

71. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація жінок першого періоду зрілості зі

змінами підшкірно-жирової клітковини / Ю. О. Лянной, Г. В. Панченко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : X Всеукр. наук. конф. (Суми, 29–30 квітня 2010 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2010. – Т. 1. – С. 131–134.

72. Романенко Я. М. Біомеханічні особливості виникнення гриж попередньої черевної стінки та профілактично-реабілітаційні заходи / Яна Романенко, Юрій Лянной // Молода спортивна наука України. – 2011. – Т. 3 (15) – С. 246–252.

73. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2010 рік / Ю. О. Лянной, М. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XI Всеукр. наук. конф. (Суми, 28–29 квітня 2011 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2011. – Т. 2. – С. 8–18.

74. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація в профілактиці акушерських ускладнень у жінок з аліментарно-конституційним ожирінням / Ю. О. Лянной, Т. М. Коваленко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XI Всеукр. наук. конф. (Суми, 28–29 квітня 2011 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – Т. 1. – С. 255–259.

75. Палатай Ю. В. Вивчення потреб у фізичній реабілітації дітей 4–6 років з рецидивним бронхітом в умовах дошкільного навчального закладу / Ю. В. Палатай Я. М. Ганженко, Ю. Б. Арешина, Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XI Всеукр. наук. конф. (Суми, 28–29 квітня 2011 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – Т. 1. – С. 331–334.

76. Лянной Ю. О. Становлення і розвиток реабілітації в Україні / Ю. О. Лянной, М. О. Лянной // Сучасні проблеми логопедії і реабілітації : I Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 7 лютого 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – С. 153–158.

77. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2011 рік / Ю. О. Лянной, М. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 19–20 квітня 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – Т. 1. – С. 8–17.

78. Лянной Ю. О. Організаційно-методичні аспекти підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Данії / Ю. О. Лянной, Т. В. Левитська // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 19–20 квітня 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – Т. 2. – С. 204–210.

79. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація хворих на ішемічну хворобу серця (стабільна стенокардія) / Ю. О. Лянной, І. С. Михайлов // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 19–20 квітня 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – Т. 1. – С. 357–360.

80. Лянной Ю. О. Лікувальна фізична культура в структурі засобів фізичної реабілітації при порушеннях постави у дітей молодшого шкільного віку / Ю. О. Лянной, С. О. Микитенко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів : XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 18–19 квітня 2013 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – Т. 1. – С. 383–386.

81. Лянной Ю. О. Основні визначення фізреабілітаційної освіти у системі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді : Всеукр. наук.-практ. конф. (Бердянськ, 26–28 вересня 2013 р.) матеріали конф. / гол. ред. С. Г. Кушнірюк. –

Бердянськ : видавець Ткачук О. В., 2013. – С. 146–153.

82. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації в університетах України та Канади / Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : III Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 4 квітня 2014 р.) матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 226–230.

83. Лянной Ю. О. Професійна підготовка бакалаврів та магістрів з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у Польщі / Ю. О. Лянной, О. С. Степаненко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 24–25 квітня 2014 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – Т. II. – С. 197–202.

84. Лянной Ю. О. П'ятнадцятирічні здобутки кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації в аспекті професійної підготовки фізичних реабілітологів / Ю. О. Лянной, М. Л. Осташевський, Ю. М. Карпенко // Проблеми здоров'я людини та фізичної реабілітації : Всеукр. наук.-практ. інтерн.-конф. (Суми, 04 листопада 2014 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 4–11.

85. Лянной Ю. О. Особливості впливу професійної самосвідомості в процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной, В. А. Литвиненко // Проблеми здоров'я людини та фізичної реабілітації : Всеукр. наук.-практ. інтерн.-конф. (Суми, 04 листопада 2014 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 52–57.

86. Дементьева М. В. Проведення оздоровчої роботи серед дітей з ортопедичними дефектами нижніх кінцівок / М. В. Дементьева, Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XV Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 23–24 квітня 2015 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – Т. II. – С. 34–37.

87. Лянной Ю. О. Формування професійної мобільності як складова реформування вищої фізкультурної освіти майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной, Л. П. Сущенко // Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи : Міжнар. наук.-

практ. конф. (Маріуполь, 18 вересня 2015 р.) : матеріали конф. – Маріуполь : МДУ, 2015. – С. 294–296.

88. Ховзун Т. С. Застосування засобів фізичної реабілітації для лікування посттравматичного стресового розладу в учасників АТО / Т. С. Ховзун, Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : V Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 5 квітня 2016 р.) матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – С. 223–226.

89. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка за 2015 рік / Лянной Ю. О., Лянной М. О., Копитіна Я. М. // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XVI Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 21–22 квітня 2016 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – Т. II. – С. 7–19.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

90. Лянной Ю. О. Курсові, дипломні, магістерські : що про них потрібно знати? [метод. реком.] / Ю. О. Лянной, О. І. Огієнко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. – 36 с.

91. Лянной Ю. О. Програма державного екзамену з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2003. – 40 с.

92. Лянной Ю. О. Основы физической реабилитации. Курс лекций / Ю. О. Лянной. – Сумы : СумГПУ им. А. С. Макаренко, 2004. – 494 с.

93. Купина В. В. Проблемні питання реабілітації деформації стоп та шляхи їх вирішення [посібник для лікарів] / В. В. Купина, Ю. О. Лянной О. В. Боженко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – 208 с.

94. Лянной Ю. О. Програма навчального курсу «Педагогіка» для студентів напряму підготовки «Здоров'я людини» / Ю. О. Лянной, А. І. Кудренко, М. П. Кононенко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 52 с.

95. Лянной Ю. О. Програма підготовки дипломної роботи ОКР «бакалавр», «спеціаліст» / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 12 с.

96. Лянной Ю. О. Програма підготовки дипломної роботи ОКР «магістр» / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 12 с.

97. Арешіна Ю. Б. Програма домашньої реабілітації для дітей дошкільного віку з рецидивуючим бронхітом : [навч. посіб.] / Ю. Б. Арешіна, Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 72 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	52
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	68
1.1. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах як науково-теоретична проблема	68
1.2. Понятійно-термінологічний апарат професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах	87
1.3. Аналіз і систематизація понять «реабілітація», «якість життя» та «фізична реабілітація».....	108
1.4. Обґрунтування структури готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності	126
Висновки до першого розділу	147
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	151
2.1. Методика і напрями дослідження	151
2.2. Ретроспективний аналіз розвитку фізичної реабілітації як науки та галузі підготовки кадрів	168
Висновки до другого розділу	185
РОЗДІЛ 3. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РІЗНИХ КРАЇН СВІТУ	189
3.1. Досвід професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах США та Канади	189
3.2. Аналіз професійної підготовки магістрів з фізичної терапії у провідних університетах Австрії та Нідерландів.....	203

3.3. Досвід професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах країн Балтії.....	215
3.4. Тенденції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах Австралії	226
Висновки до третього розділу	231
РОЗДІЛ 4. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	235
4.1. Методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах	235
4.2. Концепція професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.....	256
4.3. Модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.....	270
Висновки до четвертого розділу	280
РОЗДІЛ 5. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	283
5.1. Трансформація змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг	283
5.2. Формування ціннісного ставлення магістрантів до наукової і професійної діяльності у процесі впровадження інноваційних освітніх технологій	318
5.3. Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі	355
5.4. Розвиток досвіду роботи в мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної роботи магістрантів	369
Висновки до п'ятого розділу	396

РОЗДІЛ 6. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	403
6.1. Організація педагогічного експерименту	403
6.2. Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи	412
Висновки до шостого розділу	449
ВИСНОВКИ	452
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	459
ДОДАТКИ.....	519

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасний період перед системою вищої освіти України, що знаходиться на етапі своєї сутнісної трансформації в реаліях глобалізованого суспільства XXI століття, нагальною стає проблема такої організації навчально-виховного процесу, ключовою домінантою якої є зорієнтованість на професійну підготовку майбутніх фахівців, компетентних, здатних до ефективної роботи, професійно мобільних і конкурентоздатних на ринку праці.

В умовах значного погіршення здоров'я нації особливої актуалізації набувають питання, пов'язані з професійною підготовкою майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

В основу дослідження покладено концептуальні положення нормативних документів, зокрема, Законів України «Про вищу освіту» (2014), Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту (2004), Стратегії інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів (2010), Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012-2016 роки (2011), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Національної стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016). Відповідно до Указу Президента України №678/2015 «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю» (2016) особливу увагу сконцентровано на розробленні та затвердженні кваліфікаційних характеристик професій фізичного терапевта та ерготерапевта, а також на здійсненні заходів щодо розроблення нових стандартів навчання за відповідними спеціальностями.

Аналіз наукових джерел свідчить, що протягом останнього десятиліття накопичено суттєвий теоретичний і практичний досвід з вивчення питань і

розв'язання проблем у контексті професійної підготовки майбутніх магістрів у вищих навчальних закладах. Зокрема, вчені (Т. А. Воронова [62], Р. С. Гуревич [89], Н. М. Дем'яненко [97], І. І. Драч [109], Т. І. Коваль [168], Г. Х. Яворська [471] та ін.) вказують на необхідність створення у сучасний період якісно нової системи організації професійної підготовки майбутніх магістрів у вищій школі. Деякі дослідники (Н. Г. Батечко [20], С. С. Вітвицька [51], О. М. Ковальчук [169], І. Р. Михайлюк [299], Я. С. Чистова [450], С. М. Ящук [473] та ін.) активно розглядають питання в аспекті обґрунтування структури готовності майбутніх магістрів до професійної діяльності. У наукових працях учених (О. А. Ігнатюк [142], Л. В. Кліх та О. В. Зазимко [163], В. С. Люлька [209], Л. М. Радковська [373], С. М. Ящук [473] та ін.) висвітлено особливості формування професійних якостей і здібностей майбутніх магістрів у вищих навчальних закладах.

У контексті вищої фізкультурної освіти науковцями розкрито теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури (О. Ю. Ажиппо [1], П. Б. Джуринський [100-101], Є. А. Захаріна [126], Л. І. Іванова [140], О. В. Тимошенко [425-426], Б. М. Шиян [462] та ін.), професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації (Н. О. Белікова [24; 26] та ін.), професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання (Р. П. Карпюк [155] та ін.), професійної підготовки майбутніх тренерів-викладачів з обраного виду спорту (А. В. Сватъєв [389] та ін.), професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту (Р. В. Клопов [164], Є. Н. Приступа [363], Л. П. Сущенко [422] та ін.), професійної підготовки майбутніх фахівців зі здоров'я людини (О. І. Міхеєнко [300] та ін.).

З позицій сьогодення особлива увага вчених (Н. О. Белікова [25; 27-28], Г. М. Бойко [33], Т. В. Бойчук [34], Т. М. Бугеря [40], Л. Б. Волошко [57], А. М. Герцик [70], С. В. Гук [86], П. Б. Джуринський [102], В. В. Клапчук [158], В. В. Крупа [188], В. О. Кукса [192], І. М. Ляхова [277], І. І. Маріонда [285], В. М. Осіпов [332], О. В. Погонцева [346], В. А. Поліщук [349], Є. Н. Приступа

та А. С. Вовканич [362], Н. Н. Сетьєва [399], Л. П. Сущенко [420-421] та ін.) приділяється різним аспектам підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Теоретичні засади і практичні питання фізичної реабілітації осіб різних нозологій і категорій населення відображено в наукових працях О. І. Грицюка [81], О. О. Гужаловського [85], О. К. Марченко [290], І. Р. Мисули [298], В. П. Мурзи [314], В. М. Мухіна [315], С. М. Попова [354], Ю. Д. Усенко та В. Н. Молоткова [437] й ін.

Науковий інтерес для нашого дослідження становлять праці зарубіжних дослідників (С. Bithell [476], С. А. Broberg [477], Н. Gunn [489], А. Jones [500], С. Kell [501], N. Patton [504], А. F. Pettersson [505] та ін.), присвячені різним аспектам професійної підготовки фахівців з фізичної терапії, та питанням, пов'язаним з діяльністю фізичних терапевтів (S. Chan [479], В. E. Gibson [488], L. A. Hale [490], S. Hayes [492], С. Wikström-Grotell [523] та ін.).

Водночас, теоретичний аналіз літературних джерел показав, що професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах не була предметом спеціального цілісного наукового дослідження.

Актуальність і доцільність дослідження професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах детерміновано необхідністю подолання суперечностей, що виникають між:

- об'єктивною потребою суспільства та зростанням попиту на магістрів з фізичної реабілітації, здатних ефективно здійснювати наукову і професійну діяльність на ринку реабілітаційних послуг, та недостатнім рівнем сформованості готовності випускників вищих навчальних закладів до цих видів діяльності;

- новими вимогами до підвищення якості вищої освіти та недостатньою розробленістю й науковою обґрунтованістю системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах;

- сучасними тенденціями трансформації вищої освіти в умовах глобалізації та євроінтеграції та недостатнім урахуванням позитивного досвіду підготовки майбутніх фізичних терапевтів у вищих навчальних закладах різних країн світу;

- реально існуючим досвідом професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах і потребою в оновленні програмного, інформаційного і науково-методичного забезпечення цього процесу.

Соціальна значущість якісної професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, недостатня теоретична і практична розробленість означеної проблеми, виявлені об'єктивні суперечності зумовили вибір теми дисертаційної роботи **«Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження відповідає тематичному плану наукових досліджень Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка з наукового напрямку «Теоретико-методологічні і організаційно-методичні проблеми здоров'я, фізичної реабілітації та корекційної педагогіки» (державний реєстраційний № 0115U005933).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (протокол № 10 від 27 травня 2013 року) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 532 від 18 червня 2013 року).

Мета дослідження полягає в розробці, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. З'ясувати стан розробленості проблеми в науковій літературі та світовій практиці, здійснити історичний екскурс та дослідити сучасний стан професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

2. Теоретично обґрунтувати структурні компоненти готовності та визначити критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності.

3. Розробити концепцію професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

4. Розробити та теоретично обґрунтувати модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

5. Виявити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

6. Експериментально перевірити результативність розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – система професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Концепція дослідження ґрунтується на розумінні системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації як сукупності цільового, теоретико-методологічного, технологічного і критеріально-результативного блоків; як складової вищої освіти, яка націлена на ефективне формування готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Провідною ідеєю концепції дослідження є положення про те, що становлення і розвиток системи професійної підготовки майбутніх магістрів з

фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, базуючись на позитивних здобутках зарубіжного досвіду, дозволяє усвідомити суспільну необхідність якісного оволодіння магістрантами професійно орієнтованими знаннями, вміннями та навичками, особистісними і професійно значущими якостями, зокрема комунікативними й організаційними здібностями, творчим потенціалом та емпатією, що дозволить їм ефективно застосовувати засоби науково-дослідної роботи та засоби фізичної реабілітації при роботі у мультидисциплінарній команді фахівців різного профілю. Запропонована концепція дослідження базується на методологічному, теоретичному та практичному концептах, які є взаємопов'язаними, взаємодіючими та взаємозалежними один від одного.

Методологічний концепт відображає реалізацію методологічних підходів (компетентнісного, аксіологічного, суб'єктно-діяльнісного, парадигмального, акмеологічного, синергетичного, системного та культурологічного) до професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Застосування компетентнісного підходу дозволяє: забезпечити інтегровану професійну підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на основі отриманих знань, умінь і навичок, неперервність їх професійного розвитку та цілеспрямованої орієнтації на ефективне виконання завдань, пов'язаних з відновленням, збереженням і зміцненням здоров'я людини; здійснити перехід на компетентнісно орієнтовану парадигму організації науково-дослідної діяльності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, сутністю якої є урахування не лише галузевої специфіки майбутньої реабілітаційної діяльності, але послідовне забезпечення можливості вибору студентами індивідуальної траєкторії в науково-дослідній роботі.

Реалізація аксіологічного підходу дозволяє сформувати ціннісне ставлення майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності, що забезпечує розвиток їх цільових установок, орієнтацію на активну життєву позицію та творчість; усвідомлення значущості цієї діяльності,

сприйняття її як сфери самоактуалізації, самореалізації та самоствердження.

Суб'єктно-діяльнісний підхід у вищій фізкультурній освіті зорієнтований на розвиток таких соціально та професійно важливих характеристик майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, як: інтелектуально-когнітивні властивості: компетентність, професіоналізм, загальна культура, ерудиція, володіння сучасними реабілітаційними технологіями; здатність не лише до оволодіння, а й продукування та творчого перетворення ідей і предметів навколишньої дійсності; усвідомлення поставлених завдань і установок реабілітаційної діяльності на всіх етапах її реалізації, здатність до самостійного їх визначення та вирішення; здатність до самостійного внесення необхідних коректив у реабілітаційну діяльність; здатність і прагнення до морального вибору, його обґрунтування та самовизначення в складних проблемних ситуаціях, що виникають у процесі здійснення професійної діяльності; здатність до рефлексії як важливої умови саморегуляції та самоуправління; здатність до самоаналізу процесу і результатів діяльності, прагнення до критичної та інноваційної їх рефлексії; спрямованість на саморозвиток, самовдосконалення; здатність до реалізації творчого потенціалу; унікальність, неповторність, комунікабельність; здатність до встановлення контакту і продуктивної взаємодії з реабілітантами; морально-ціннісні властивості: гуманність, справедливість, емпатія; вольові властивості: працездатність та наполегливість.

Реалізація парадигмального підходу уможливорює системний та багатовимірний розгляд щодо проектування цілей навчання майбутніх магістрів з фізичної реабілітації і його складових на основі певних освітніх концептуальних схем, які прийняті в якості зразка вирішення дослідницьких завдань. Упровадження акмеологічного підходу у вищу освіту передбачає стимуляцію розвитку творчих здібностей та актуалізацію творчого потенціалу майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, дозволяє підвищити їх мотивацію та мобілізувати внутрішні особистісні ресурси на шляху досягнення успіхів та зростання в науковій і професійній діяльності, що забезпечується формуванням акмеологічної спрямованості особистості магістра з фізичної реабілітації.

Реалізація синергетичного підходу в професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах полягає в постійному оновленні змісту, форм і методів навчання шляхом інтеграції традиційних та інноваційних його аспектів, що характеризується такими принципами і властивостями, як відкритість, самоорганізація, саморозвиток, креативність і нелінійність мислення, кооперативна взаємодія і взаємодопомога, управління і самоврядування тощо. Застосування системного підходу дозволяє розглянути професійну підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах як систему, яка характеризується цілісністю та єдністю, взаємодією та взаємозв'язком її структурних складових.

Упровадження культурологічного підходу в професійну підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах передбачає такі концептуальні трансформації основних структурних компонентів вищої фізкультурної освіти: на рівні освітніх цілей – сформувати професійну культуру майбутніх магістрів з фізичної реабілітації; на рівні змісту вищої фізкультурної освіти – посилити культурологічну складову; на рівні педагогічних технологій – спрямувати зусилля на діяльнісне засвоєння майбутніми магістрами з фізичної реабілітації культурних норм і цінностей; на рівні освітнього середовища – створити культуронасичене середовище навчання; на організаційно-управлінському рівні – сформувати організаційну культуру вищого навчального закладу; на результативному рівні – сформувати особистість майбутнього магістра з фізичної реабілітації як суб'єкта культури.

Теоретичний концепт передбачає визначення основних дефініцій дослідження у контексті професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, теоретичне обґрунтування сутності та структури готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності, розроблення концепції при конструюванні системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, розроблення та теоретичне обґрунтування моделі

професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності.

Практичний концепт передбачає функціонування системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах на основі трансформації змісту вищої освіти, впровадження інноваційних освітніх технологій у навчально-виховний процес та розроблення навчально-методичного забезпечення професійно орієнтованих дисциплін, оволодіння якими сприятиме підвищенню конкурентоспроможності магістрів з фізичної реабілітації та досягнення ними відповідних вершин у роботі.

Методи дослідження. Досягнення мети і розв'язання поставлених завдань передбачало використання таких методів: *теоретичні*: аналіз, контент-аналіз, історико-логічний аналіз, хронологічний аналіз – з метою визначення стану розробленості проблеми в науковій літературі та світовій практиці, здійснення історичного екскурсу та дослідження сучасного стану професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; систематизація – з метою теоретичного обґрунтування сутності та структури готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності; класифікація – для визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності; абстрагування – з метою розроблення концепції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; моделювання – для розроблення та теоретичного обґрунтування моделі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; конкретизація та синтез – для виявлення та теоретичного обґрунтування педагогічних умов професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; узагальнення – для розроблення та наукового обґрунтування системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих

навчальних закладах; *емпіричні*: анкетування, тестування, педагогічний експеримент, ретроспективний аналіз власного досвіду роботи у вищому навчальному закладі – з метою експериментальної перевірки результативності розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; *статистичні* методи, зокрема *t*-критерій Стьюдента та факторний аналіз, графічна презентація кількісного та якісного аналізу емпіричних даних результатів педагогічного експерименту.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *вперше* розроблено, науково обґрунтовано, експериментально перевірено та впроваджено систему професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; розроблено концепцію професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, яка базується на компетентнісному, аксіологічному, суб'єктно-діяльнісному, парадигмальному, акмеологічному, синергетичному, системному та культурологічному методологічних підходах і зарубіжному та вітчизняному досвіді професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації в умовах сучасної парадигми вищої фізкультурної освіти; розроблено та теоретично обґрунтовано модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах у логічній взаємообумовленості і взаємозалежності цільового, теоретико-методологічного, технологічного і критеріально-результативного блоків; виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах (трансформація змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг; формування ціннісного ставлення магістрантів до наукової і професійної діяльності у процесі впровадження інноваційних освітніх технологій; застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі;

розвиток досвіду роботи у мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної роботи магістрантів);

– *уточнено* зміст понять «професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах», «готовність майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг», «формування професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах», «професійна культура магістрів з фізичної реабілітації» та «цінності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації»; структурні компоненти готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності; критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності; зміст професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах США, Канади, Австрії, Нідерландів, Австралії, Латвії, Литви та Естонії;

– *вдосконалено* зміст, форми і методи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах;

– *подальшого розвитку набули* наукові положення щодо застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процесі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що у практику вищих навчальних закладів упроваджено систему професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації; розроблено навчальні посібники: «Основи фізичної реабілітації» та «Реабілітація і спорт інвалідів», які рекомендовані Міністерством освіти і науки України для студентів вищих навчальних закладів, «Санаторно-курортна реабілітація»; «Програма домашньої реабілітації для дітей дошкільного віку з рецидивуючим бронхітом»; курс лекцій «Вступ до спеціальності» і «Медико-біологічна та реабілітаційна термінологія» для студентів спеціальності «Фізична реабілітація»; посібник «Проблемні питання реабілітації деформації стоп та шляхи їх вирішення»;

навчально-методичні посібники: «Діагностика рівня здоров'я, психосоматичного стану та якості життя у студентської молоді», «Якість життя»; методичні рекомендації «Курсові, дипломні, магістерські: що про них потрібно знати?»; відповідні програми: «Програма державного екзамену з фізичної реабілітації», «Програма навчального курсу «Педагогіка» для студентів напряму підготовки «Здоров'я людини», «Програма підготовки дипломної роботи ОКР «бакалавр», «спеціаліст», «Програма підготовки дипломної роботи ОКР «магістр»; навчально-методичні комплекси на паперових та електронних носіях з дисциплін: «Вступ до спеціальності з історією реабілітації», «Основи фізичної реабілітації», «Санаторно-курортна реабілітація», «Лікувальна гімнастика»; монографію «Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: теоретико-методичний аспект», а також комп'ютерну програму «ЛСС: Педагогічна діагностика сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг» (у співавторстві з Л. П. Сущенко та О. П. Сидоренком).

Матеріали дослідження можуть бути використані у навчально-виховному процесі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, майбутніх фахівців з фізичної терапії та майбутніх ерготерапевтів, а також у системі підвищення кваліфікації фахівців відповідного профілю та науковій і практичній діяльності фахівців з фізичної реабілітації.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес Дніпропетровського державного інституту фізичної культури (довідка від 27 грудня 2016 року № 01.01-03/881), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (довідка від 28 грудня 2016 року № 1905), Запорізького національного університету (довідка від 28 грудня 2016 року № 01-15/315), Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (довідка від 30 січня 2017 року № 2), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка від 17 листопада 2016 року № 07-10/2026), Національного університету

фізичного виховання і спорту України (довідка від 30 грудня 2016 року № 001-1196), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка від 24 листопада 2016 року № 1962/1).

Особистий внесок здобувача. Усі наведені в дисертації результати отримані автором самостійно. У спільних публікаціях автором: розроблено вимоги до написання магістерських робіт [212]; обґрунтовано теоретико-прикладні аспекти валеології та фізичної реабілітації осіб різних нозологій [10-11; 66; 96; 145; 167; 176; 178; 193; 195; 204; 210; 215; 223; 235; 238-240; 244-247; 249; 254; 270; 302-305; 309-310; 338; 380; 397; 445]; визначено головні аспекти у викладанні дисципліни «Педагогіка» напряму підготовки «Здоров'я людини» [234]; розроблено методичні аспекти діагностики рівня здоров'я студентів та якості життя [179; 381-382]; обґрунтовано шляхи оптимізації професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації до роботи з інвалідами [217] і спортсменами [146-150; 221-222; 226-229; 231-232]; проаналізовано історію становлення системи реабілітації та визначення базових понять підготовки магістрів з фізичної реабілітації [213; 224; 250; 263]; проаналізовано НДР та головні здобутки кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації [219; 243; 248; 257; 264; 271]; розкрито тенденції професійної підготовки фізичних терапевтів у Данії [251] і Польщі [260]; обґрунтовано теоретичні аспекти формування професійної мобільності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації [267].

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження висвітлено та обговорено на науково-практичних конференціях, зокрема: *міжнародних*: «Наука. Освіта. Здоров'я. Реабілітація» (Луганськ, 2005); «Спортивна медицина, лікувальна фізкультура та валеологія» (Одеса, 2006); «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації» (Дніпропетровськ, 2006, 2016); «Сучасні досягнення та подальші шляхи розвитку рефлексотерапії і нетрадиційної медицини в Україні» (Київ, 2006); «Здоров'я у житті та спорті: фактори ризику та зберігаючі технології» (Київ, 2007); «Вопросы состояния и

перспективы развития медицины в спорте высших достижений» (Москва, 2007); «Актуальные вопросы спортивной медицины, лечебной физкультуры, физиотерапии и курортологии» (Москва, 2006); «Современный олимпийский и параолимпийский спорт и спорт для всех» (Москва, 2008); «Проблемы физической культуры населения, проживающего в условиях неблагоприятных факторов окружающей среды» (Гомель, 2009); «Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів» (Суми, 2013); «Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення» (Суми, 2014, 2015, 2016); «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (Чернігів, 2013, 2015); «Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи» (Маріуполь, 2015); «Urgent Problems of Pedagogy and Psychology: Scientific and Professional Conference» (Budapest, 2015); «Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегія розвитку у національному та світовому вимірі» (Суми, 2015); «Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя» (Суми, 2016, 2017); «Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту» (Київ, 2014, 2015, 2016); «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний та національний виміри змін» (Суми, 2016, 2017); «Edukacja – historia i współczesność» (w. Częstochowie, 2016); *всеукраїнських*: «Біосоціокультурні та педагогічні аспекти фізичного виховання і спорту» (Суми, 2005); «Сучасні проблеми медичної та фізичної реабілітації» (Суми, 2005); «Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту» (Харків, 2006); «Вища освіта інвалідів: рівні права – рівні можливості» (Ялта, 2006); «Актуальні проблеми фізкультурної освіти» (Харків, 2007); «30 років служби рефлексотерапевтів в Україні» (Київ, 2007); «Молода спортивна наука України» (Львів, 2007); «Сучасні проблеми логопедії та реабілітації» (Суми, 2012, 2014, 2016); «Освіта і здоров'я: формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчального закладу» (Суми, 2008); «Освіта і здоров'я: формування здоров'я дітей, підлітків та молоді у закладах освіти» (Суми, 2014); «Сучасні проблеми фізичного

виховання і спорту школярів та студентів України» (Суми 2004, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012); «Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді» (Бердянськ, 2013); «Проблеми здоров'я людини та фізичної реабілітації» (Суми, 2014), «Актуальні питання методики викладання суспільних та гуманітарних дисциплін в умовах розбудови сучасної школи» (Суми, 2016); *регіональних*: «Формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчально-виховного закладу» (Суми, 2005); «Удосконалення корекційно-виховної та оздоровчої роботи з дітьми старшого дошкільного віку в спеціальних умовах» (Суми, 2009); «Організація дослідно-експериментальної роботи у Сумських дошкільних навчальних закладах» (Суми, 2010); щорічних підсумково-звітних конференціях Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка; засіданнях кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Матеріали дисертаційного дослідження доповідались на засіданні Секції з фізичної культури і спорту Відділення вищої освіти Національної академії педагогічних наук України (Суми, 2016; Луцьк, 2016).

Кандидатська дисертація на тему «Фізична реабілітація інвалідів старшого шкільного віку з наслідками спинномозкової травми у грудному відділі хребта у пізньому періоді» зі спеціальності 13.00.03 – спеціальна педагогіка була захищена в 1998 році в Південноукраїнському державному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні наукові положення дисертаційного дослідження опубліковано в 97 наукових і навчально-методичних працях, серед яких: 1 монографія, 15 навчально-методичних розробок, з них 7 навчальних посібників; 32 статті у наукових фахових виданнях України, з них 9 статей у виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних, 1 стаття у зарубіжному фаховому виданні; 48 статей у збірниках матеріалів конференцій та інших видань.

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, 6 розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (525 найменувань), 17 додатків на 145 сторінках. Повний обсяг роботи становить 663 сторінки, з них 47 сторінок анотації та 410 сторінок основного тексту. Дисертація містить 41 таблицю та 49 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

1.1. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах як науково-теоретична проблема

На сучасному етапі у вищих навчальних закладах здійснюється професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, яка спрямована на задоволення потреб держави у кваліфікованих кадрах. Визначаючи вищу освіту як пріоритетний напрям державної політики, І. В. Федосова характеризує її як «стратегічний ресурс соціально-економічного, культурного і духовного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення міжнародного авторитету й іміджу держави, створення умов для самореалізації кожної особистості» [440, с. 285-286]. Цю думку поділяє О. С. Лукашук і відзначає, що «основні функції вищої освіти забезпечують її ключову роль як рушійної сили майже всіх основних видів сучасної економічної, політичної й соціальної діяльності: її якість значною мірою стає еквівалентом якості суспільства» [208, с. 75].

Цілком погоджуємося з думкою В. Г. Кременя про те, що «досягнення конкурентоспроможної якості національної освіти в контексті цивілізаційних змін нині стає пріоритетом модернізації освіти України» [186, с. 15].

Складна демографічна ситуація, перенасиченість ринку праці недостатньо кваліфікованими робітниками, перевиробництво в окремих сферах фахівців та їхня неспроможність конкурувати в сучасних умовах ринкової системи, як зазначають В. П. Андрущенко та В. І. Бондар, «створили ситуацію прихованої кризи в освіті. З одного боку, розвиток системи вищої освіти свідчить про здобутки вітчизняної професійної школи у галузях, де потреби ринку досить жорстко вимагали вчасного реагування на запити замовників, з іншого – досить

помітною є екстенсивність у ступені якості і професійної придатності випускників гуманітарних напрямків» [4, с. 12].

Серйозною проблемою процесів перетворення в системі освіти, як відзначає В. Ф. Балашова, є «суперечність між розширенням мережі навчальних закладів, збільшенням різноманітності форм навчання, примноженням спектру напрямів і спеціальностей, з одного боку, і необхідністю зберегти і підвищити якість підготовки фахівців, стійкість у функціонуванні системи освіти, з іншого» [15, с. 3]. В. В. Полякова зауважує, що однією з суттєвих суперечностей, що супроводжує впровадження інновацій, спрямованих на підвищення якості вищої освіти, є фактичне виключення з процесу розробки змісту реформ основних суб'єктів освітньої діяльності: студентів, викладачів і працедавців [351, с. 8].

Перед сучасною системою вищої освіти України, що знаходиться на етапі своєї сутнісної трансформації в реаліях глобалізованого суспільства XXI століття, як підкреслює М. Колотило, «стоїть ціла низка стратегічних завдань, що потребують свого нагального вирішення: налагодження механізму раціонального фінансування вищої освіти, ефективного впровадження новітніх освітніх технологій, відповідності кваліфікацій фахівців, яких випускають вищі навчальні заклади, сучасним вимогам ринку праці тощо» [173, с. 34]. Ю. О. Красовська відзначає, що «європейський освітній простір сьогодні просуває ідею «трикутника знань», яка полягає в максимально тісному зв'язку освіти, дослідної діяльності та технологічних інновацій. Характерними рисами глобалізації в галузі освіти є уніфікація знань, загальне прагнення країн світу до досягнення високої якості освіти. Освіта стає ключовою детермінантою економічних результатів та потенціалу країн світу» [184, с. 102]. О. Савченко вважає, що «глобалізація, яка, незважаючи на відмінності в оцінці, є об'єктивною реальністю, вимагає від національних систем вищої освіти нової цільової орієнтації, що враховує потреби в міжнародній солідарності на цінностях загальнолюдської етики» [385, с. 274]. Водночас науковець зазначає, що «важливою умовою інтеграції вищої школи України у світовий освітній

простір має бути збереження національного досвіду, традицій, зміцнення і розвиток її безперечних переваг, до яких передусім відноситься науковість освіти, її фундаментальність і енциклопедичність» [385, с. 278].

Головними завданнями держави в контексті розвитку вищої освіти, на думку П. Курмаєва, є: визначення стратегічних пріоритетів; структурний розподіл у відповідності до оптимального забезпечення ринку праці; контроль якості; зв'язок із виробництвом; активна інтеграція науки та освіти; економічна підтримка напрямів наукової та освітньої діяльності, що мають стратегічне значення [197]. С. М. Гусаров зазначає, що відповідно до концепції реформування вищої освіти «освіта та освітня діяльність повинні сприйматися та визнаватися державою засобом формування культурної, духовної та інтелектуальної сфер сучасного покоління громадян України, яке здатне діяти творчо, виробляти нове знання, користуватися ним, забезпечувати його своєчасне оновлення, тим самим забезпечуючи інноваційний характер розвитку суспільства й держави, виступати чинником зміцнення суверенітету та незалежності нашої країни» [90, с. 11].

Інноваційна реформа національної системи вищої освіти, вважають Г. О. Оборський, В. Д. Гогунський та О. С. Савельєва, «повинна бути спрямованою на зростання конкурентоспроможності вищих навчальних закладів, що, в свою чергу, забезпечувало б економіку країни фахівцями, здатними втілювати інноваційні технології у всі сфери суспільного життя; сприяло б розширенню співробітництва між Україною та світовою спільнотою у сфері освітньої, наукової та науково-інноваційної діяльності; підвищувало б потенціал національної освіти на світовому ринку надання освітніх послуг, в тому числі громадянам країн, що розвиваються» [325, с. 251]. Аналогічної думки дотримується В. Г. Чугаєвський, який зазначає, що «при реформуванні вищої освіти України, з одного боку, мають враховуватись пріоритети збереження культурних надбань української системи освіти, а з іншого – завдання поліпшення міжнародної співпраці, мобільності, працевлаштування студентів у Європейському чи міжнародному просторі, міжнародної конкурентоспроможності

вищих навчальних закладів» [453, с. 118]. Запровадження інноваційного навчання у вищій освіті потребує, на думку М. Артюшиної, «розробки принципово іншої моделі організації навчального процесу, ключовою відмінністю якої має бути цільова зорієнтованість на підготовку майбутнього фахівця до життя в умовах сучасного, динамічного суспільства, що забезпечує його становлення як активного суб'єкта змін та інновацій, здатного до самостійної ініціації та реалізації інноваційної діяльності» [12, с. 22].

Проблема вдосконалення процесу оволодіння знаннями у вищих навчальних закладах, як вказує О. Ю. Ажиппо, стає особливо актуальною, «оскільки індивідуалізація навчання студентів, насамперед, передбачає інтенсифікацію пізнавальної діяльності, яка ґрунтується на сучасних методах і технологіях навчання (проблемному, комп'ютерному цикловому та інших), які дають можливість студентам не тільки за короткий термін одержати необхідні професійні знання, уміння і навички, а й успішно поєднувати навчання у вищих навчальних закладах з іншими видами діяльності» [1, с. 511-512].

Сучасним стратегічним пріоритетом, вважають М. О. Клименко та Г. О. Михайлюк, визнається «впровадження національної інноваційної моделі розвитку України, що, зокрема, передбачає удосконалення освітньо-наукової інфраструктури, системи проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у вищих навчальних закладах, упровадження наукових результатів у навчальний процес» [160, с. 61]. Д. Є. Швець серед основних стратегічних завдань у контексті адаптації європейської системи вищої освіти у вищу освіту України виокремлює такі: «коригування спрямованості і технологічно-дидактичного забезпечення освітнього процесу; модернізація освіти з точки зору структурно-організаційної перебудови відповідних вищих навчальних закладів та їх підрозділів, посилення наукової орієнтації вищих навчальних закладів; переведення матеріально-технічної бази навчального процесу на сучасний рівень» [460, с. 32]. В. М. Василюк зазначає, що «сучасні тенденції вищої освіти вимагають активного застосування технологій, спрямованих на

духовно-діяльнісну особистість, для якої характерні не тільки самодіяльність, але і свобода по відношенню до освітнього простору» [46, с. 4].

Залучення України до принципів Болонської декларації, що ґрунтуються на утворенні єдиного ринку праці вищої кваліфікації в Європі, забезпечення якісного освітнього рівня фахівців і відповідності їх підготовки умовам міжнародного ринку праці посилює, вважає Ю. Д. Бойчук, «актуальність проблеми формування професійної компетентності сучасного фахівця» [35, с. 8].

Нам імponує думка В. Г. Кременя про те, що «процеси глобалізації, змінності, конкуренції, що з кожним роком владніше заявляють про себе у світі, зобов'язують нарощувати дослідницькі зусилля з осмислення ролі освіти у формуванні людини, адекватної інноваційному типу суспільного прогресу – інноваційної людини» [187, с. 4].

Система вищої освіти сучасної України, відзначає Н. О. Максимовська, «перебуває в стані реформування та визначення способів трансформації й удосконалення всіх етапів підготовки фахівців високого професійного рівня» [282, с. 190]. Цю думку розділяє Н. І. Констатюк і вказує, що вища освіта повинна бути «більш інноваційною, далекоглядною і відповідальною за результат, тобто має готувати освічених працівників, які в змозі виконувати складні завдання, швидко адаптуватися до зміни середовища й нових вимог економіки» [175, с. 28]. В. Кравець відзначає, що «зміни, які відбуваються у світі на початку XXI століття, інтеграція України у європейський і світовий освітній простір зумовлюють перебудову системи національної освіти на засадах інноваційності та демократизму, модернізацію змісту й організації навчально-виховного процесу у вищій школі» [180, с. 22].

З позицій сьогодення вищим навчальним закладам значну увагу слід приділяти, як відзначає Н. О. Белікова, «підготовці фахівця відповідного рівня і профілю, конкурентоздатного на ринку праці, компетентного, відповідального, який вільно володіє своєю професією й орієнтується в суміжних галузях діяльності, здатного до ефективної роботи за обраною спеціальністю на рівні

світових стандартів, готового до постійного професійного зростання, соціальної і професійної мобільності» [28, с. 13].

Актуальність удосконалення системи освіти України в галузі фізичного виховання та спорту обумовлена, вважає Н. С. Свірщук, «низкою об'єктивних обставин, основними з яких є недостатнє врахування ролі фізичного виховання в зміцненні здоров'я населення, профілактиці найбільш поширених захворювань, підвищенні працездатності, організації повноцінного дозвілля тощо» [390, с. 80].

Пріоритетним напрямом сучасної вищої фізкультурної освіти стає, як зауважує Л. П. Сущенко, «перенесення акценту з вузько предметної підготовки на формування і розвиток високоосвіченої цілісної особистості, перехід студента з об'єкту зовнішньої дії, «споживача» готових знань до суб'єкта свого професійного становлення» [421, с. 348].

А. В. Сватъєв акцентує увагу на важливості та необхідності вивчення і втілення передового досвіду зарубіжних країн у контексті вищої фізкультурно-спортивної освіти [388, с. 84]. Науковець визначає такі ключові параметри для забезпечення конкурентоспроможності будь-якої країни: «високий рівень розвитку національних систем освіти; засвоєння нового і передового досвіду, набутого в процесі співробітництва із зарубіжними країнами, забезпечення якості послуг на внутрішньому і зовнішньому ринках освітніх послуг; наявність якісної освітньої і дослідницької інфраструктури; розвиток стратегічного партнерства в різних видах, розвиток мобільності тощо» [388, с. 84].

Як зазначають Ю. В. Васьков зі співавторами, «вихідне положення концепції проектування змісту фізкультурної освіти полягає у тому, що глобальною функцією навчання є передача молодому поколінню змісту соціального досвіду (у широкому розумінні культури) для його збереження, відтворення і розвитку» [424, с. 42].

Специфіка вищих навчальних закладів фізичної культури та спорту, на думку Д. М. Машкова, «передбачає як загальнонаукову, спеціально-професійну підготовку майбутніх фахівців соціальної сфери, так і створення умов для їх

духовно-творчого розвитку, формування їх професійної компетентності. З огляду на це, одним із пріоритетних напрямів у галузі фізичної культури і спорту, ефективним засобом досягнення професійної реалізації майбутніх фахівців є оволодіння соціокультурними технологіями» [292, с. 3].

Сучасний стан розбудови ступеневої освіти в Україні, зокрема на рівні функціонування магістратури, ставить на порядок денний, як зазначає Г. М. Сомбаманія, «формування нової генерації науково-дослідницького та науково-педагогічного персоналу вищої школи, конкурентоздатного в умовах національного й європейського ринку освітніх послуг» [415, с. 287]. Магістратура як один з рівнів сучасної системи вищої освіти, на думку Ю. В. Соляникова, спрямована на підготовку кадрів, готових до продуктивної дослідницької діяльності в нових умовах [414, с. 3].

До переваг сучасної магістерської підготовки Р. С. Гуревич відносить такі: «1) сучасна магістратура забезпечує гнучкість і можливість в оперативній підготовці фахівців за напрямками модернізації загальної середньої освіти; 2) фундаменталізація магістерської освіти, з одного боку, і практична спрямованість, з іншого боку, дозволяють забезпечити реальну інтеграцію науки і практики в освітньому процесі вищих навчальних закладів; 3) розробка університетом магістерських програм є суттєвим фактором оновлення педагогічної професійної освіти» [89, с. 100]. На думку науковця, «підготовка магістрів спрямована на подолання неузгодженості моделі підготовки та динаміки розвитку предметної галузі, врахування потреб сучасного ринку праці, у тому числі появи нових типів освітніх установ, пов'язаних з інформатизацією освіти» [89, с. 102].

Н. М. Топтигіна, враховуючи високу динаміку сучасного ринку праці, необхідність орієнтації магістрів на його конкретні сегменти та з метою максимально ефективного використання науково-педагогічного потенціалу вищих навчальних закладів, пропонує здійснення персоніфікованої підготовки магістрів за спеціальностями та освітніми програмами [431, с. 65].

Основними завданнями психолого-педагогічної підготовки магістрів у

вищих навчальних закладах Р. Наконечний, А. Копитко та Н. Мисак визначають: налагодження співпраці між вищими навчальними закладами та викладачами у процесі підготовки фахівців ОКР «магістр», розширення меж і механізмів педагогічної практики для магістрантів, культивування педагогічних знань серед студентів бакалаврського рівня підготовки, що стане надійним підґрунтям для якісного відбору магістрів [317, с. 199]. Я. С. Чистова зазначає, що з позицій сьогодення перед вищими навчальними закладами постають завдання «максимально наблизити освітні програми до реальних умов професійної сфери, зважаючи, що розвиток певної галузі може здійснюватися швидше, ніж проходить повний цикл навчання фахівця» [450, с. 3]. На думку вченої, «система підготовки повинна володіти певними здібностями швидкої адаптації до оновлених економічних, соціальних та виробничих умов. Зазначене вимагає побудови гнучкої і динамічної системи підготовки магістрів, здатних до трансформації, в основу якої покладені принципи, що сприяють розвитку конкурентоспроможних висококваліфікованих кадрів» [450, с. 3].

До основних напрямів підготовки магістрів у вищому навчальному закладі Т. О. Дмитренко відносить такі: реалізація взаємозв'язку між усіма дисциплінами навчального плану спеціальності, що дозволяє сформувати ґрунтовні знання, вміння їх застосувати для вирішення професійних завдань (знанняєва парадигма); вибір доцільних засобів діяльності суб'єктів у ситуації, що відповідає культурі діяльності та спілкування (культурологічна парадигма); здійснення спільної продуктивної діяльності на засадах гуманізації відношень (гуманістична парадигма) [103, с. 89].

Серед основних тенденцій підготовки до наукової діяльності майбутніх магістрів у вищому навчальному закладі І. З. Бопко відзначає: відродження діяльності наукових товариств з метою вирішення проблем вищої школи; розширення підготовки кваліфікованих фахівців через магістратуру, аспірантуру і докторантуру; проведення науково-практичних конференцій із наукових проблем; розширення міжнародної співпраці з різними науковими установами [38, с. 133-134].

Але, на жаль, з позицій сьогодення теорія і методика педагогічної освіти магістрів залишається недостатньо розробленою в умовах нової педагогічної реальності. В Україні магістратура знаходиться, на думку С. С. Вітвицької, на етапі становлення: «нині фактично не існує цілісної концепції педагогічної підготовки магістрів, що, безумовно, не задовольняє потреби педагогів і держави» [52]. Г. А. Кузічкіна наголошує на необхідності і достатності профілізації освітньої підготовки магістрів, яка пов'язана з варіативністю, що забезпечує максимально можливий ступінь індивідуалізації освіти. Вчена зазначає, що «в підготовці магістрів домінує не стільки традиційна функція передачі, трансляції певного обсягу знань, – зростає значення функціонування педагога як керівника і консультанта студента в процесі оволодіння ним компетенціями, організації ефективних форм і методів роботи з навчальною інформацією» [189].

Учені (Т. А. Воронова [62], І. І. Драч [109], Н. М. Дем'яненко [97], Г. Х. Яворська [471] та ін.) вказують на необхідність створення у сучасний період якісно нової системи організації професійної підготовки магістрів у вищій школі. Так, аналізуючи особливості підготовки магістрів до педагогічної діяльності в умовах університету, Т. А. Воронова виділяє з позиції акмеологічного підходу такі основні принципи проектування педагогічного процесу в магістратурі, орієнтованого на підготовку студентів до професійно-педагогічної діяльності викладачем вищої школи: 1) вільний вибір студентом (у межах педагогічного циклу дисциплін) професійно-освітнього маршруту, який узгоджується з викладачами, що проводять загальні курси та курси за вибором; 2) самореалізація студентів у творчій та дослідницькій діяльності шляхом надання їм можливості широкого вибору системи завдань, що передбачають різний ступінь задіяння студента у дослідження цілісної педагогічної діяльності або її фрагментів; 3) актуалізація та урахування соціально-професійного досвіду студентів (суб'єктна позиція в педагогічному процесі, відношення до професії викладача, наявність педагогічного досвіду тощо) [62, с. 189]. І. І. Драч стверджує, що «надійною світоглядною основою під час підготовки магістрів з

педагогіки вищої школи, що відповідає вимогам і запитам сучасної постіндустріальної цивілізації щодо знаючої, творчої та ініціативної людини, є філософія людиноцентризму, яка є новою якістю філософсько-освітнього розуміння людини, відповідальної перед сучасним і майбутнім життям» [109, с. 71]. Н. М. Дем'яненко, досліджуючи теоретичні засади впровадження педагогічних інновацій у контекстну підготовку магістрів, наголошує, що вищі педагогічні навчальні заклади покликані «не лише ознайомити майбутнього фахівця із зразками педагогічної інноватики, діяльністю авторських шкіл, але й формувати у студентів уміння аналізувати, узагальнювати, відбирати провідний педагогічний досвід, готувати до його системного впровадження в практику сучасної школи» [97, с. 73-74]. Г. Х. Яворська зазначає, що важливого значення набуває оволодіння майбутнім викладачем «вміннями інтегрувати спеціальні, психолого-педагогічні, методичні й дидактичні знання в нестандартних ситуаціях професійної діяльності та застосовувати наявний досвід для особистісного саморозвитку і самовдосконалення» [471, с. 240]. На думку вченої, «це потребує принципово нового змісту, методів і форм педагогічної підготовки, метою якої є формування особистості студента магістратури як педагога-професіонала вищої школи, здатного самостійно і творчо мислити» [471, с. 240].

У наукових працях учених (І. І. Драч [110], О. А. Ігнатюк [142], Л. В. Кліх та О. В. Зазимко [163], В. С. Люлька [209], Л. М. Радковська [373], С. М. Ящук [474] та ін.) висвітлено особливості формування якостей і здібностей магістрів у вищих навчальних закладах. Так, І. І. Драч зазначає, що «процес формування професійно-особистісних якостей магістрів педагогіки вищої школи ґрунтується на побудові змісту дисципліни як процесу реалізації професійно-особистісного розвитку студентів; удосконаленні існуючих та розширенні кола творчих, пошукових, інтерактивних методів навчання; організації конструктивного зворотного зв'язку, створенні рефлексивного середовища» [110, с. 547]. О. А. Ігнатюк вказує на необхідність формування «самосвідомості майбутнього викладача; спрямованості особистості майбутнього викладача на творче здійснення своєї професійної діяльності; необхідного комплексу

професійних знань, умінь і навичок для творчого здійснення професійної діяльності педагога; досвіду практичної професійної діяльності педагога, заснованого на дослідницькому підході» [142, с. 50]. Л. В. Кліх та О. В. Зазимко стверджують, що «випускник магістратури повинен бути дослідником, проектувальником, розробником нових технологій, у зв'язку з чим до нього висуваються такі вимоги: сформованість уміння прогнозувати і проектувати розвиток особистісних якостей своїх підлеглих; бути готовим до інноваційного пошуку нових форм і методів роботи; планувати і здійснювати рішення професійних завдань у цілісному процесі. Він стає носієм конкретних знань, умінь і навичок, які можуть нескінченно вдосконалюватись» [163, с. 138]. В. С. Люлька вважає, що «професійна підготовка студентів магістратури повинна сприяти розвитку здібностей до інноваційної діяльності, до оволодіння інформаційними технологіями, до комунікації (спілкування з колективом і різними категоріями студентів)» [209]. Аналізуючи питання підготовки магістрів до науково-дослідної діяльності, Л. М. Радковська відзначає, що «науково-дослідна діяльність у вищій школі становить систему, яка передбачає формування у магістрів умінь аналізувати науково-педагогічну літературу, висвітлювати результати науково-теоретичних і дослідницьких пошуків не тільки в магістерській роботі, а й у інших наукових розвідках. Тож молодим науковцям необхідно вирішувати свої завдання, уміти приймати власні рішення, орієнтуватися в інформаційному просторі, нестандартно вирішувати складні наукові завдання, що дозволить від опанування окремих наукових категорій зробити крок до майбутніх відкриттів, кардинально нових технологій у навчанні» [373, с. 223]. С. М. Ящук наголошує, що підготовка магістрів повинна бути спрямованою на «формування особистості, яка володіє не тільки системою спеціальних знань та професійних дій, а й вирізняється сформованістю професійно важливих компетентностей, відповідним рівнем кваліфікації з урахуванням світових і європейських стандартів якості при збереженні національних здобутків і пріоритетів, а також здатної до плідної викладацької діяльності в сучасних умовах» [474, с. 501].

З позицій сьогодення особлива увага вчених (Н. О. Белікова [27], Г. М. Бойко та Л. Б. Волошко [33], Т. В. Бойчук [34], Т. М. Бугеря [41], В. М. Осіпов [332], О. В. Погонцева [346], В. А. Поліщук [349], Л. П. Сущенко [421] та ін.) приділяється підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Так, Н. О. Белікова зауважує, що «професійна підготовка майбутніх фахівців із фізичної реабілітації повинна носити випереджувальний характер, урахувати багаторівневість вищої професійної фізкультурної освіти, а також орієнтуватися на перспективи розвитку галузі знань «Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини» [27, с. 19]. Г. М. Бойко та Л. Б. Волошко визначають загальні правила щодо оптимальної реалізації процесу управління самостійною роботою студентів як в аудиторних, так і в клінічних умовах, а саме: а) складання єдиної скоординованої програми поетапного формування гармонійно розвиненого клінічного світогляду на основі інтегративних методів навчальної діяльності; б) вибір оптимального сполучення методів, форм і засобів викладання й навчання, на основі яких у студентів здійснюється перехід до самостійного управління навчальною діяльністю; в) встановлення внутрішньопредметних зв'язків між темою самостійної роботи та використанням здобутих знань, умінь і навичок для вирішення практичних професійних завдань [33]. Т. В. Бойчук зі співавторами зазначають, що «актуальність належної підготовки висококваліфікованого фахівця фізичної реабілітації обґрунтовується широким спектром контингентів населення, з якими йому доводиться працювати» [34, с. 11]. Науковці підкреслюють, що «існує нагальна проблема перегляду наявних та розробки нових навчальних планів зі спеціальності «Фізична реабілітація» та їх уніфікації на рівні держави з урахуванням необхідності міждисциплінарного підходу й забезпечення наступності та логічної послідовності проведення навчального процесу» [34, с. 13]. Т. М. Бугеря вважає, що важливим аспектом ефективної професійної підготовки майбутніх фізичних реабілітологів є застосування міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін [41, с. 171]. Вчена зазначає, що «для успішної реалізації міжпредметних зв'язків у навчанні

професійно орієнтованих дисциплін необхідне оволодіння теоретичними засадами використання міжпредметних зв'язків у навчально-виховному процесі» [42, с. 171]. В. М. Осіпов відзначає, що «формування напряму фізична реабілітація як самостійної дисципліни зумовлено гострою демографічною ситуацією в державі, депопуляцією, високою інвалідизацією та зниженням середньої тривалості життя населення; а також інтенсивним розвитком реабілітації у багатьох країнах світу, де людину розглядають як основну цінність суспільства, що формує запит на висококваліфікованих фахівців з фізичної реабілітації [332, с. 132]. Теоретичний аналіз проблеми формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в оздоровчих центрах, який здійснено О. В. Погонцевою, засвідчив, що «розширення сфери діяльності фахівця з фізичної реабілітації вимагає спрямування професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах не тільки на озброєння їх технологіями відновлення здоров'я людини, але й на оволодіння сучасними оздоровчими та профілактичними технологіями зміцнення здоров'я населення України» [346, с. 9]. В. А. Поліщук наголошує, що реалізація завдань професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації «потребує нових підходів до розробки змісту, форм та методів їх професійної підготовки, упровадження у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів сучасних інформаційних технологій» [349]. Л. П. Сущенко зазначає, що «у сучасній освітній системі спостерігається зміна парадигми вищої фізкультурної освіти, яка пов'язана з пошуком таких педагогічних умов і засобів, які забезпечували б успішну підготовку майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до високого темпу життя, реалій ринку праці, що постійно змінюється» [421, с. 348]. Вчена вважає, що пріоритетним у процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації є «розвиток здібностей майбутніх професіоналів, що дозволяють їм перетворювати себе у сучасному світі» [421, с. 348].

На жаль, сучасна система підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації має певні недоліки, на що вказують науковці (С. В. Гук [86],

В. О. Зюзін і Т. М. Зінченко [132], В. В. Крупа [188], І. І. Маріонда [285], І. І. Шапошникова [457] та ін.). Так, С. В. Гук відзначає, що «окремі аспекти проблеми обмеження діяльності фахівця з фізичної реабілітації в межах його професійної компетентності потребують подальшого законодавчого удосконалення і створення правової та організаційної основи для працевлаштування і успішної самореалізації майбутніх фахівців з фізичної реабілітації з метою підтримання професійного іміджу та розвитку фізичної реабілітації як вкрай необхідної в суспільстві галузі» [86, с. 70]. В. О. Зюзін і Т. М. Зінченко визначають основні проблеми в контексті перспективного розвитку спеціальності «Фізична реабілітація», зокрема, доцільно «чітко окреслити перелік дисциплін, необхідних для підготовки висококваліфікованих фахівців, та їх обсяг; необхідне розроблення типового навчального плану, освітньо-професійної програми, освітньо-кваліфікаційної характеристики для цієї спеціальності на державному рівні; необхідно розробити програму працевлаштування випускників і забезпечення їх сучасною науково-методичною літературою, а також організувати міжнародне співробітництво фахівців з фізичної реабілітації» [132, с. 114]. На підставі аналізу стану підготовки фахівців з фізичної реабілітації В. В. Крупа стверджується в думці про необхідність «удосконалення педагогічного процесу шляхом корекції навчальних планів та програм, науково обґрунтованої системи контролю знань, яке буде сприяти покращенню засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу, а також у цілому – підвищенню якості підготовки майбутніх висококваліфікованих фахівців» [188, с. 86]. І. І. Маріонда вказує, що «система професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації у зв'язку з провідними тенденціями сучасної освіти потребує кардинальної оптимізації змін форм і методів організації самого навчального процесу, у вдосконаленні змісту навчання та зміні педагогічної парадигми» [285]. Науковець вважає, що «у професійній підготовці фахівців з напрямку «Здоров'я людини» у центрі уваги повинні бути поставлені: вчення про здоров'я, адаптаційні реакції і резистентність організму; розробка нової методології фізичної реабілітації, що

визначає тісний взаємозв'язок, взаємодію її теоретичних положень з їх практичною реалізацією в умовах спеціального психомоторного тренінгу; удосконалення навичок лікувального комплексного психофізичного тренування; формування знань із сучасних методів донозологічної діагностики в практиці масових обстежень населення; комп'ютерне моделювання тестових програм оцінки рівня здоров'я, його ушкодженості, фізичної підготовленості реабілітантів; моніторинг здоров'я різних вікових груп» [285]. На думку І. І. Шапошникової, «сучасна система навчання характеризується недостатнім спрямуванням освітнього процесу на формування у майбутніх фахівців із фізичної реабілітації вмінь адекватно реагувати у проблемних ситуаціях при виконанні професійних обов'язків. Це завдання значною мірою розв'язується через запровадження особистісно орієнтованого навчання, спрямованого не на засвоєння значної кількості інформації з подальшим її відтворенням, а на активний пошук і критичний аналіз необхідного матеріалу, творчого підходу до розв'язання проблем» [457, с. 203].

Учені (І. М. Ляхова [277], Н. Н. Сетяєва [399], А. Фастівець [438] та ін.) акцентують увагу на особливостях підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності. Так, І. М. Ляхова зазначає, що однією з найважливіших складових формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності є мотивація до навчально-професійної діяльності, що спонукає та спрямовує їх до успішного опанування майбутньою професією та виступає як внутрішній рушійний фактор формування професіоналізму та розвитку особистості майбутніх фахівців з фізичної реабілітації [277, с. 230]. Підготовка сучасного фахівця з фізичної реабілітації, на думку Н. Н. Сетяєвої, тісно пов'язана не лише з високим ступенем оволодіння професійними навичками, а й удосконаленням психічної саморегуляції, зважаючи на те, що цей напрям діяльності в сучасних умовах вимагає від фахівця прояву як фізичних, так і психічних можливостей [399]. А. Фастівець вказує, що «реалізація здоров'язбережувальної спрямованості компетентності фахівця фізичної реабілітації можлива за умови володіння, у

першу чергу, діагностико-прогностичними вміннями і навичками, що входять до складу соціально-особистісних і професійних компетентностей і формуються на основі комплексу інтегрованих природничо-наукових знань» [438, с. 267].

Науковці (Н. Г. Батечко [19], Р. О. Павлюк [337], В. А. Стоянов [418], Л. П. Сущенко та С. Ю. Путров [420], Т. Б. Тищенко [427] та ін.) відзначають, що з позицій сьогодення значну роль у підготовці нової генерації фахівців відіграють інформаційно-комунікаційні технології. Так, Н. Г. Батечко зазначає, що «сучасні реалії постіндустріального суспільства, глобальні зміни у всіх сферах життєдіяльності, обумовлені сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями та бурхливими інтеграційними процесами в світі, вимагають нової освітньої моделі, здатної реагувати на всі запити сьогодення. Така модель передбачає подолання замкнутості освітнього процесу, а його подальший розвиток повинен носити творчий, випереджаючий характер і сприяти інноваційному розвитку суспільства» [19, с. 39]. Р. О. Павлюк підкреслює, що на сучасному етапі «освітній процес у магістратурі вирізняється високим рівнем розвитку інформаційних технологій навчання та високим рівнем самоосвіти та самоорганізації студента-магістранта» [337, с. 217]. В. А. Стоянов вважає, що в сучасних умовах інформаційного простору перспективним напрямом розвитку вищої фізкультурної освіти є «формування інформаційної культури особистості майбутнього вчителя фізичної культури» [418, с. 115]. У дослідженнях Л. П. Сущенко та С. Ю. Путрова, присвячених актуальному питанню використання можливостей Інтернету в професійній підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, визначено такі основні напрями: «самостійний пошук студентами інформації на веб-сторінках, створення особистісних творчих продуктів із використанням мультимедійного супроводу на тему, яка вивчається, демонстрація особистісних творчих продуктів студентів для веб-глядачів, використання тематично підібраних гіпертекстових матеріалів, електронної пошти студентами заочної форми навчання, робота з бібліотечними каталогами, комп'ютерне тестування знань із професійно

орієнтованих дисциплін» [420, с. 86]. Т. Б. Тищенко наголошує, що «у сучасний період ключовим аспектом підвищення ефективності системи вищої фізкультурної освіти та її успішної інтеграції в міжнародний освітній простір є активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховний процес професійної підготовки майбутніх фахівців» [427, с. 359].

Дослідники (Д. К. Бартош [18], І. Ю. Белова [21], П. І. Гаман [65], Г. П. Климова [161], М. Мрук [312], Н. О. Прасол [357] та ін.) наголошують на необхідності модернізації сучасної вищої освіти. Так, Д. К. Бартош відзначає, що активні інноваційні процеси в соціально-економічному і політичному житті сучасного суспільства ставлять систему вищої освіти перед необхідністю модернізації професійної підготовки, підвищення якості навчання з використанням практикоорієнтованих технологій, у зв'язку з чим особливого значення набуває оптимізація професійної підготовки фахівців різних сфер і рівнів виробничого та суспільного життя [18, с. 3]. І. Ю. Белова зауважує, що серед найбільш важливих напрямів діяльності в контексті модернізації системи освіти є необхідність в якісно іншій підготовці педагога, зокрема з фізичної культури, що дозволяє сполучати фундаментальність професійних базових знань з інноваційністю мислення і практикоорієнтованим, дослідницьким підходом до вирішення конкретних освітніх проблем [21, с. 3]. П. І. Гаман зазначає, що важливим напрямом «модернізації системи освіти, з точки зору входження у світовий освітній простір у межах Болонської конференції, є формування системи управління якістю у вищих навчальних закладах, оскільки в умовах жорсткої конкуренції головним критерієм «виживання» конкретного вищого навчального закладу та його подальшої успішної діяльності є якість наданих освітніх послуг» [65, с. 28]. Г. П. Климова вважає, що «успішне вирішення різноманітних проблем і завдань модернізації вищої освіти передбачає перехід вищих навчальних закладів України зі стану традиційного, сталого функціонування з елементами відставання від викликів часу в режим інноваційного розвитку, що забезпечує підготовку конкурентоспроможних фахівців» [161]. М. Мрук вказує, що модернізація вищої освіти «передбачає

посилену увагу до підвищення якості навчального процесу, що стає можливим при активному використанні сучасних технічних засобів навчання, структуризація яких допоможе широкому застосуванню» [312, с. 218]. Н. О. Прасол наголошує на тому, що «модернізація системи вищої педагогічної освіти в Україні орієнтована на пошук шляхів реалізації соціального замовлення на компетентного фахівця європейського рівня, здатного до творчої праці, професійного саморозвитку, мобільності в засвоєнні та застосуванні технологій педагогічної освіти» [357, с. 260].

О. І. Шаров характеризує базис перспективного бачення розвитку вітчизняної вищої освіти, який передбачає реалізацію таких складових: 1) призначення вищої освіти: від підготовки фахівців для потреб економіки (елітна вища освіта) до підвищення якості життя людини (масова вища освіта); 2) внутрішній рушій: від автономності (самоврядність навчальних закладів, академічні свободи для викладачів та студентів) до корпоративності (вертикально інтегровані бізнес-структури з жорсткою ієрархією та контролем згори); 3) економічна основа: від суто публічної (вищу освіту фінансує держава за рахунок податків) до приватної (вища освіта фінансується громадянами та корпораціями понад їх податкові зобов'язання); 4) ступінь відкритості: від автаркії (під гаслами протидії «відпливу мізків») до інтернаціоналізації (космополітизму); 5) ступінь порівнянності: від суто національної структури ступенів та мережі вищих навчальних закладів до повністю відповідній сучасним міжнародним тенденціям (наприклад, Болонському процесу); 6) принцип діяльності системи вищої освіти: від функціональної до проектно-орієнтованої [458, с. 72].

Значну увагу науковці (І. А. Зимня [359], В. М. Кравченко [182] та ін.) приділяють з'ясуванню шляхів модернізації підготовки магістрів у вищих навчальних закладах. Так, І. А. Зимня зі співавторами зазначають, що є два можливих варіанти модернізації підготовки магістрів і аспірантів до науково-дослідницької діяльності: 1) формування системи ускладнених вимог до процесу і результатів підготовки; 2) перенесення основного акценту в підготовці до науково-дослідницької діяльності на програму магістратури та

встановлення вимог з підготовленості до неї до вступників в аспірантуру [359, с. 23-24]. До умов модернізації підготовки викладача вищої школи в умовах магістратури В. М. Кравченко відносить: «зміну цілей магістерського педагогічного процесу: від трансляції інформації до створення особливого освітнього середовища для розвитку професіоналізму майбутнього викладача; інтегративний характер магістерського навчання, спрямованість на формування не знань, а ключових компетенцій студентів; актуалізацію завдань професійного виховання, особистісно-професійного розвитку; створення адекватного викликам часу методичного супроводу освітнього процесу: навчальної літератури, освітніх технологій, оцінних засобів тощо» [182, с. 562-563].

Отже, аналіз наукової літератури щодо проблеми професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах засвідчив, що обрана тема є актуальною та доцільною для дослідження. Реформування вищої освіти України вимагає динамічних якісних змін у системі професійної підготовки майбутніх магістрів, що детермінується потребами сучасного суспільства в компетентних, конкурентоспроможних і мобільних кадрах. В умовах значного погіршення здоров'я українців особливої актуалізації набуває питання оптимізації професійної підготовки магістрів з фізичної реабілітації, професійна діяльність яких спрямована на оздоровлення та підвищення якості життя населення. Сучасні науковці акцентують увагу на необхідності модернізації системи підготовки майбутніх магістрів у вищій школі, зокрема, оновленні змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, інтеграції в процес їх підготовки інноваційних технологій, методів та форм організації навчання. Незважаючи на те, що різні аспекти означеної проблеми неодноразово порушувались значною кількістю науковців, питання в контексті професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації вивчались на рівні підготовки бакалаврів і спеціалістів. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації залишаються не визначеними.

1.2. Понятійно-термінологічний апарат професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах

Відправною теоретичною позицією будь-якого дослідження є з'ясування й уточнення визначень базових понять для подальшого осмислення сутності досліджуваного об'єкта. Отже, в аспекті означеної проблеми важливо визначитися з понятійно-термінологічним аспектом обраного напрямку дослідження, що передбачає системний аналіз та уточнення тлумачення понять, серед яких базовими визначено такі: «вищий навчальний заклад», «підготовка», «професійна підготовка», «підготовленість», «готовність», «кваліфікація», «бакалавр», «магістр», «професійна діяльність», «наукова діяльність», «фахівець», «майбутній фахівець», «компетентність», «професійна компетентність», «професійна мобільність», «конкурентоспроможність», «реабілітація», «якість життя», «фізична реабілітація» (рис. 1.1).

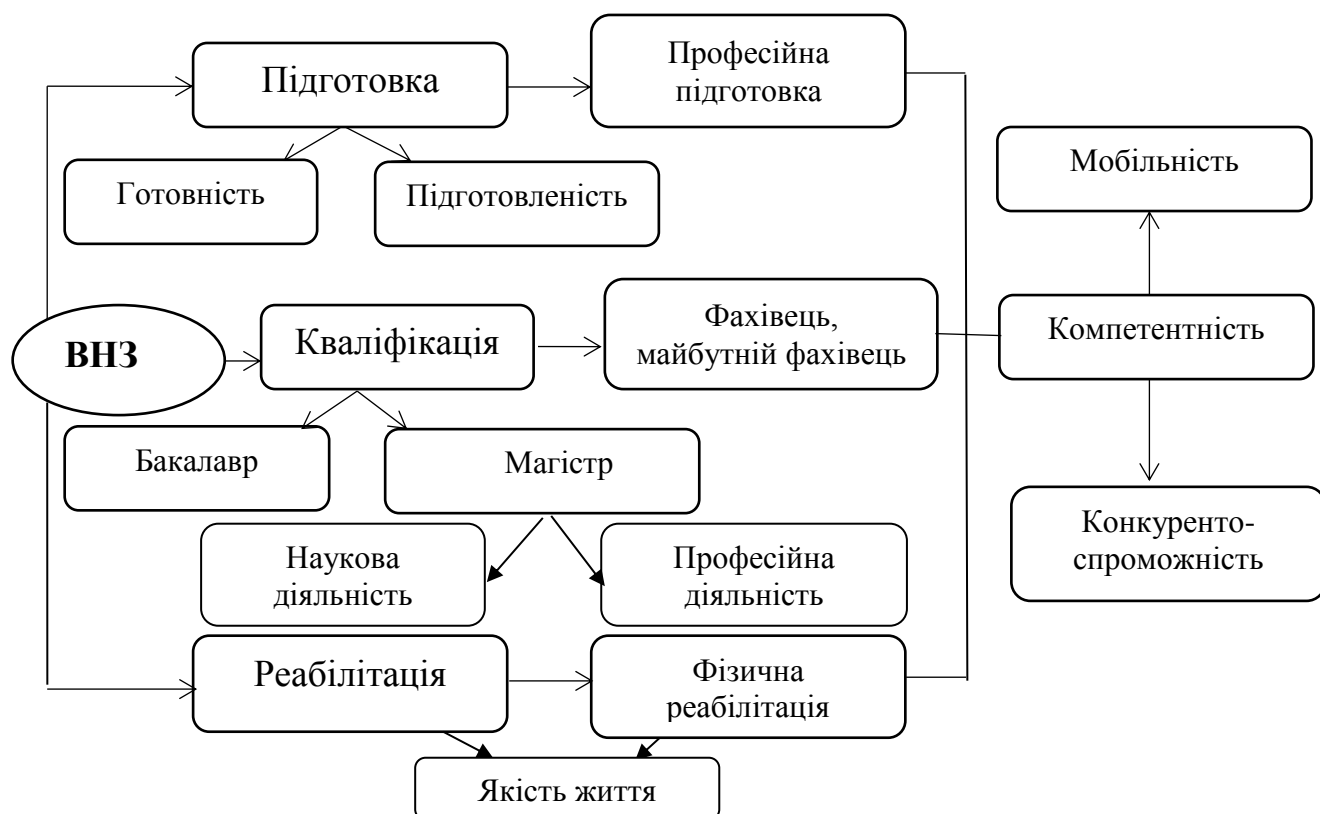

Рис. 1.1. Базові поняття, що характеризують професійну підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах

У статті 1 Закону України «Про вищу освіту» (від 28 грудня 2014 року № 76-VIII) термін «вищий навчальний заклад» трактується як «окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей» [124].

Відповідно до статті 26 (розділ 4) Закону України «Про вищу освіту» (2014) основними завданнями вищих навчальних закладів є: 1) провадження на високому рівні освітньої діяльності, яка забезпечує здобуття особами вищої освіти відповідного ступеня за обраними ними спеціальностями; 2) для університетів, академій, інститутів – провадження наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації і використання отриманих результатів в освітньому процесі; 3) участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу; 4) формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах; 5) забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності; 6) створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів; 7) збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства; 8) поширення знань серед населення, підвищення освітнього і культурного рівня громадян; 9) налагодження міжнародних зв'язків та провадження міжнародної діяльності в галузі освіти, науки, спорту, мистецтва і культури; 10) вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці [124].

Формами навчання у вищих навчальних закладах є очна (денна, вечірня), заочна (дистанційна) та поєднані форми.

У статтях 49 і 50 Закону України «Про вищу освіту» (2014) вказується, що «освітній процес здійснюється за такими формами, як навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи» [124].

Провідним напрямом діяльності вищих навчальних закладів є підготовка майбутніх фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів.

Проаналізуємо сутність дефініції «підготовка» у контексті напряму дослідження. Аналіз довідкової літератури свідчить про різні тлумачення поняття «підготовка». Так, у «Словнику української мови» поняття «підготовка» трактується як «запас знань, навичок і досвіду, набутий у процесі навчання та практичної діяльності» [408, с. 417]. А. С. Воронін у «Словнику термінів з загальної та соціальної педагогіки» тлумачить поняття «підготовка» як формування та збагачення настанов, знань та умінь, які необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань [60, с. 78].

В. Г. Онушкін і Е. І. Огарьов у «Освіта дорослих: міждисциплінарний словник термінології» визначають поняття «підготовка» як оволодіння певним соціальним досвідом з метою його подальшого застосування під час виконання специфічних завдань практичного, пізнавального чи навчального характеру [330, с. 128]. На зазначене визначення поняття «підготовка» ми будемо в подальшому орієнтуватися.

Неоднозначність та багатовимірність поняття «професійна підготовка» обумовлюється інтенціями науковців ґрунтовно поглибити і диверсифікувати його зміст і структуру та дослідити його в контексті конкретного науково-методологічного підходу.

Аналіз енциклопедичної та довідкової літератури, проведений нами, свідчить про те, що загальноприйнятого визначення поняття «професійна підготовка» з позицій сьогодення не існує. Так, в «Енциклопедії професійної освіти» під редакцією С. Я. Батишева поняття «професійна підготовка» тлумачиться як сукупність спеціальних знань, умінь і навичок, якостей,

трудового досвіду і норм поведінки, що забезпечують можливість успішної діяльності за обраною професією [466, с. 1168]; у «Педагогіці: Велика сучасна енциклопедія» – як процес оволодіння знаннями, вміннями та навичками, що дозволяє виконувати роботу в певній галузі діяльності [340, с. 482]; у «Педагогічному енциклопедичному словнику» – як система професійного навчання, метою якої є прискорене набуття навичок, необхідних для виконання певної роботи або групи робіт [341, с. 223]; у «Новому словнику методичних термінів і понять», авторами якого є Е. Г. Азимов і А. Н. Щукін, – як система організаційних і педагогічних заходів, що забезпечує формування в особистості професійної спрямованості знань, навичок, умінь та професійної готовності до певної діяльності [324, с. 12].

Термінологічна поліфонія дефініції «професійна підготовка» у науково-теоретичних дослідженнях визначається різними науково-методологічними підходами до з'ясування її сутності, змісту та структури. Теоретичний аналіз наукової літератури засвідчив, що у сучасний період обґрунтовано і розроблено низку методологічних підходів до професійної підготовки майбутніх фахівців, серед яких особливого значення набули такі: системний, компетентнісний, особистісно орієнтований, діяльнісний, культурологічний, аксіологічний, контекстний, акмеологічний, синергетичний тощо. На нашу думку, чітке та достатньо вичерпне уявлення про сутність поняття «професійна підготовка» надає аналіз цього феномену з позиції двох підходів: системного, що є базовим методологічним підходом до з'ясування сутності об'єкта та дозволяє на своїй основі змодельовати будь-який інший підхід, та компетентнісного, що є провідним і найбільш актуальним в умовах сьогодення та в межах якого передбачено реалізацію (певною мірою) інших вищезазначених підходів.

Універсальним підходом до розкриття сутності поняття «професійна підготовка», на нашу думку, є системний підхід, основною ідеєю якого є вивчення цілісності об'єкта (як системи), що складається з певної кількості компонентів (елементів), між якими існує низка визначених зв'язків і відносин, тобто певна внутрішня організація (структура). Так, О. Б. Павлик визначає поняття

«професійна підготовка» як «складну психолого-педагогічну систему зі специфічним змістом, наявністю структурних елементів, формами відношень, особливостями навчального процесу, специфічного для певного фаху знаннями, вміннями та навичками» [336, с. 4]; Г. В. Троцько – як «систему, що характеризується взаємозв'язком та взаємодією структурних та функціональних компонентів, сукупність яких визначає особливість, що забезпечує формування особистості студента відповідно до поставленої мети – вийти на якісно новий рівень готовності студентів до професійної діяльності» [433, с. 12]; Ю. Забіяко – як цілісну систему мір, методів і прийомів, що будується з урахуванням особистісних якостей фахівця, має чітку визначену структуру і специфіку та забезпечує загальну і спеціальну підготовку [122, с. 16].

У контексті компетентнісного підходу професійна підготовка репрезентується як процес оволодіння професійною компетентністю майбутніми фахівцями у вищій школі.

Отже, професійна підготовка як складна динамічна система інтегрує визначені структурно і функціонально взаємопов'язані і взаємодіючі компоненти, що відображають специфіку навчального процесу, результатом якого є готовність особистості до професійної діяльності. Серед базових компонентів системи професійної підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах науковці традиційно виділяють такі: цільовий, концептуальний, змістовий, організаційно-діяльнісний та діагностично-оцінювальний. Зауважимо, що зазначені компоненти системи професійної підготовки розглядаються у контексті процесу формування готовності (навчання), натомість кожен із цих компонентів являє собою підсистему, що реалізує результат (професійну готовність).

В. А. Сластьонін визначає поняття «професійна підготовка» як динамічний процес, метою якого є формування професійної готовності, що передбачає: психологічну готовність – сформовану спрямованість на діяльність, установку на роботу; науково-теоретичну готовність – наявність певного обсягу педагогічних, психологічних і соціальних знань, необхідних для компетентної професійної діяльності; практичну готовність – наявність сформованих

професійних умінь та навичок; психофізіологічну готовність – наявність відповідних передумов для оволодіння професійною діяльністю та сформованість професійно-значущих особистісних якостей; фізичну готовність – відповідність стану здоров'я й фізичного розвитку вимогам професійної діяльності, працездатності [405, с. 266].

Вважаємо, що підготовка є процесом, результатом якого є готовність. У словниках поняття «готовність» інтерпретується по-різному: як «бажання зробити що-небудь» («Великий тлумачний словник сучасної української мови») [48, с. 257]; як стан, коли все зроблено, все підготовлено для виконання дії, функції чи процесу (С. І. Ожегов, Н. Ю. Шведова «Тлумачний словник російської мови») [328, с. 145]; як стан особистості, який дозволяє їй успішно увійти в професійне середовище («Словник психолого-педагогічних термінів») [407]. Натомість поняття «підготовленість» трактується як «стан за значенням підготовлений», а поняття «підготовлений» – як «готовий для якої-небудь діяльності, здатний до неї» («Великий тлумачний словник сучасної української мови») [48, с. 952].

Аналізуючи поняття «готовність» і «підготовленість» як результат фахової підготовки, О. В. Полозенко проводить їх диференціацію [350, с. 175]. Науковець розглядає поняття «підготовленість» як наявність у фахівця особистісних якостей, теоретичних знань, практичних навичок і вмінь, які дозволяють ефективно вирішувати професійні завдання і виконувати функціональні обов'язки; а поняття «готовність» – як стан мобілізації всіх психофізіологічних ресурсів людини, які забезпечують ефективне виконання певної діяльності [350, с. 175].

Аналіз наукової психолого-педагогічної літератури дозволив з'ясувати, що в загальній теорії діяльності поняття «підготовленість» розглядається науковцями переважно як наявність знань, умінь та навичок, необхідних для успішної реалізації певної діяльності; у контексті професійної діяльності – як наявність у фахівця особистісних якостей, теоретичних знань, практичних навичок і вмінь, які дозволяють ефективно вирішувати професійні завдання і виконувати функціональні обов'язки. Натомість поняття «готовність» є

амбівалентним (неоднозначним, двоїстим) і відповідно більш дискусійним.

На думку С. Д. Максименка, готовність є цілеспрямованим вираженням особистості, що містить її переконання, погляди, мотиви, почуття, вольові та інтелектуальні якості, знання, навички, вміння, установки [281, с. 70].

Т. В. Бережинська розглядає готовність як стійке цілісне інтегративне утворення особистості, що забезпечує її залучення до підготовки та реалізації кожного етапу професійної діяльності [23, с. 137]. У дослідженні ми будемо використовувати поняття «готовність» у такому тлумаченні.

А. Ф. Линенко визначає готовність як інтегровану якість особистості, що характеризує її когнітивний та емоційно-вольовий стан у момент включення в діяльність певної спрямованості [202, с. 26-28]. Серед важливих компонентів готовності науковець відзначає ставлення до діяльності, мотиви діяльності, знання про предмет і способи діяльності, навички та вміння їх практичного втілення, самостійність у розв'язанні професійних завдань [202, с. 31].

О. М. Лугова, розглядаючи готовність як інтегративне соціально-психологічне й особистісне утворення, характеризує її як особливий психічний стан (проміжний між психічними процесами і властивостями особистості, що визначається внутрішнім налаштуванням на певну поведінку, установкою на активні і доцільні дії та охоплює пізнавальний, емоційний, мотиваційний і вольовий компоненти) і як професійно значущу якість особистості (позитивне ставлення до діяльності, яке визначається достатньо стійкими мотивами діяльності; адекватність вимог професійної діяльності до рис характеру; необхідні знання, вміння і навички; стійкі професійно важливі особливості процесів відображення і мислення) [207, с. 67-68].

Погоджуємось з думкою Н. О. Антонової, що готовність до професійної діяльності є «цілісним психічним утворенням, що являє собою інтеріоризований у свідомості процес професійної діяльності і виявляється на особистісному рівні (системою професійно-важливих якостей та здібностей), на психофізіологічному рівні (в якості особливого психічного стану (налаштованості, змобілізованості, впевненості), що актуалізується у певних умовах) та на ціннісно-смысловому рівні

у вигляді установки (специфічного стану свідомості, який відображає ціннісно-особистісне ставлення «до себе в професії») [9, с. 34]. Учена вважає, що психологічною основою готовності до професійної діяльності є професійна зрілість, яку розглядає як «специфічне особистісне новоутворення, що відображує рівень професійного розвитку людини і виявляється у прагненні і здатності до самовизначення і самореалізації засобами суспільно-корисної діяльності у певній галузі виробництва матеріальних чи духовних благ (тобто у певній професійній сфері)» [9, с. 35].

У розкритті змісту і структури феномену «готовність» домінують два підходи, які сучасними науковцями розглядаються переважно у діалектичній єдності. Перший – функціональний, з позиції якого готовність розглядається як категорія діяльності у зв'язку з психічними функціями та визначається як особливий психічний стан особистості, що дозволяє мобілізувати необхідні ресурси організму для забезпечення ефективного виконання певної діяльності (О. Г. Карпенко [153], М. Д. Левітов [199], А. Ц. Пуні [370-371] та ін.). Так, М. Д. Левітов визначає готовність як передстартову активізацію психічних функцій [199, с. 244]; А. Ц. Пуні – як своєрідний психічний стан особистості, що характеризується впевненістю в своїх силах, оптимальним рівнем збудження, стійкістю, усвідомленою мотивацією, прагненням досягти поставленої мети [371, с. 12]; О. Г. Карпенко – як умову успішного виконання діяльності, вибіркочу прогножуючу активність, що налаштовує організм, особистість у цілому на майбутню діяльність [153, с. 285].

В. А. Семіченко характеризує готовність до професійної діяльності як «психічний стан, і виокремлює в її структурі: операційну готовність – термінову передстартову активізацію людини, її включення в діяльність з необхідним рівнем активності; функціональну готовність – усвідомлення людиною своїх цілей, оцінку наявних умов, визначення найбільш імовірних способів діяльності; особистісну готовність як пролонговану високу активність людини при задіянні в трудовий процес, прогнозування необхідності і розподілу в часі мотиваційних, вольових, інтелектуальних зусиль, оцінку

ймовірності досягнення життєвих успіхів через діяльність [395, с. 90-92].

Інший підхід до визначення поняття «готовність» – особистісний, з точки зору якого готовність розглядається як інтегративне динамічне утворення особистості, яке об'єднує в собі мотиваційну, когнітивну, операційну та емоційно-вольову складові, що є адекватними до тих вимог змісту та умов діяльності, які у своїй сукупності дозволяють успішно здійснювати цю діяльність (К. М. Дураї-Новакова [112], М. І. Дьяченко, Л. О. Кандилович [113-114] та ін.). Так, М. І. Дьяченко та Л. О. Кандилович, досліджуючи психологічні аспекти готовності до професійної діяльності, визначають поняття «готовність» як професійно важливу якість і стійку особистісну характеристику, що містить не лише установки на певні форми реагування, а й передбачає усвідомлення завдань, моделі ймовірної поведінки, визначення оптимальних способів діяльності, оцінку своїх можливостей у співвідношенні до вимог та необхідності досягнення певного результату [113, с. 51].

Інтегруючи педагогічні і психологічні аспекти понять «підготовка» і «готовність до професійної діяльності», О. М. Лугова відзначає, що підготовка до професії є формуванням готовності до неї, а система установок на працю, стійка орієнтація на виконання трудових завдань, загальна готовність до праці є психічним результатом професійної підготовки [207, с. 67].

Отже, поняття «підготовка», «готовність» і «підготовленість» є взаємопов'язаними, взаємозалежними, взаємообумовленими і, на перший погляд, тотожними (синонімічними). Водночас лаконічний аналіз сутності цих понять дозволяє здійснити їх диференціацію, визначаючи поняття «підготовка» як процес і результат навчання (формування готовності), поняття «готовність» як психічний стан та якісні особистісні характеристики, що визначають цей стан і передбачають певну підготовленість, а поняття «підготовленість» як наявність знань, умінь і навичок та ін. При цьому, на нашу думку, поняття «готовність», на відміну від поняття «підготовленість», є більш широким, оскільки містить психологічні детермінанти, а саме: індивідуально-психологічні властивості особистості, що визначають спрямованість та

ефективність діяльності.

У контексті напряму дослідження логічним є з'ясування сутності понять «кваліфікація», «магістр», «фахівець» та «майбутній фахівець».

Відомий український учений С. У. Гончаренко в «Українському педагогічному словнику» визначає поняття «кваліфікація» як «ступінь професійної підготовки працівника, наявність у нього знань, умінь, необхідних для виконання ним певного виду роботи; характеристика певного виду роботи, що встановлюється залежно від її складності, точності й відповідальності; характеристика предмета, явища» [76, с. 158].

У статті 1 Закону України «Про вищу освіту» (2014) кваліфікація інтерпретується як «офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту» [124].

У статті 5 цього ж Закону України «Про вищу освіту» (2014) зазначається, що «підготовка фахівців з вищою освітою здійснюється за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл); перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий) рівень; науковий рівень [124].

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю [124].

Другий (магістерський) рівень вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю (чи спеціалізацією), загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня

професійної діяльності, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти – магістр [124].

У статті 7 Закону України «Про вищу освіту» (2014) вказано, що «магістр – це освітній ступінь, що здобувається на основі освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра або спеціаліста та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків» [124].

Підготовка магістрів здійснюється за такими напрямками діяльності: науково-дослідницький (творчий), науково-педагогічний, управлінський (виробничий). Загальним (спільним) напрямом підготовки магістрів є науково-дослідницький. С. С. Вітвицька зазначає, що «науково-дослідницька підготовка передбачає формування у студентів магістратури готовності до науково-дослідної діяльності, а також уміння керувати науковими пошуками своїх учнів» [53, с. 264]. Учена виокремлює такі компоненти готовності магістрів до науково-дослідницької діяльності: «творчі можливості; індивідуально-творчі якості (креативність мислення, інтуїція, творча уява, дивергентність, оригінальність, інтелектуальна активність й ініціатива); компетентність у науково-дослідницькій діяльності (вміння організовувати власну інтелектуальну діяльність, здійснювати літературний пошук, бібліографічний огляд наукових джерел; обґрунтовувати актуальність теми дослідження, чітко визначати мету і завдання дослідження; оперувати понятійним апаратом; володіти науковими методами пізнання; визначати об'єкт, предмет дослідження; формулювати гіпотезу, доводити або спростовувати її достовірність; обґрунтовувати наукову новизну і практичну значущість дослідження; оформляти результати дослідження відповідно до визначених

вимог; захищати та обґрунтовувати результати свого дослідження)» [53, с. 264].

У науковому виданні «Болонський процес у фактах і документах», авторами якого є М. Ф. Степко та Я. Я. Болюбаш, вказано, що «відповідно до Дублінської моделі універсальних характеристик компетенцій (Dublin Descriptors), розробленої згідно з Болонською структурою кваліфікацій, випускники магістратури: мають продемонструвати знання та уміння на рівні, що забезпечують можливість аналізувати, оцінювати і порівнювати альтернативи, генерувати оригінальні ідеї у відповідній галузі знань; можуть застосовувати свої знання і володіють компетенціями, які дозволяють вирішувати завдання у новому, широкому (міждисциплінарному) контексті у відповідній галузі знань; спроможні інтегрувати знання, вирішувати складні завдання в умовах неповної інформації з урахуванням соціальної та етичної відповідальності за прийняті рішення; володіють методами проведення сучасних експериментів і можуть давати науково обґрунтовану інтерпретацію отриманим результатам; можуть чітко, аргументовано доводити до аудиторії фахівців наукову інформацію та свої висновки; мають компетенції самоосвіти та саморегулювання [36, с. 14].

Зважаючи на те, що підготовка майбутніх магістрів у вищих навчальних закладах передбачає підготовку до наукової і професійної діяльності, доцільним є з'ясування сутності цих понять.

У словниковому тлумаченні поняття «діяльність» трактується як заняття, праця (С. І. Ожегов [328, с. 133]); як праця, систематичне застосування своїх сил у певній галузі (Д. М. Ушаков [427]). У Великому психологічному словникові за ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зінченко подано таке трактування поняття «діяльність»: це активна взаємодія з довкіллям, у процесі якої жива істота виступає як суб'єкт і задовольняє таким чином свої потреби [296, с. 135].

Ми підтримуємо думку В. Д. Щадрикова, який характеризує поняття «діяльність» як специфічну форму ставлення людини до навколишнього світу, зміст якої складає його доцільне змінення і перетворення в інтересах людей. У процесі діяльності людина не лише перетворює довкілля, а й перетворює і саму

себе [455, с. 21]. Науковець визначає три важливих взаємопов'язаних сутнісних аспекти діяльності: 1) предметно-дієвий – процес, у якому людина за допомогою засобів праці викликає заздалегідь визначене змінення предмета праці; 2) фізіологічний – здійснення в діяльності функції людського організму; 3) психологічний – здійснення свідомої мети, прояв волі, уваги, інтелектуальних властивостей працівника й ін. [455, с. 23-24].

Поняття «наукова діяльність» трактується у словниках як: 1) інтелектуальна діяльність, спрямована на одержання і застосування нових знань для вирішення технологічних, інженерних, економічних, соціальних, гуманітарних та інших проблем; 2) забезпечення функціонування науки, техніки і виробництва як єдиної системи (Фінансовий словник [442]); як специфічний вид когнітивної активності, предметом якої є безліч будь-яких можливих об'єктів (емпіричних і теоретичних), метою – виробництво наукового знання про властивості, відносини і закономірності цих об'єктів, засобами – різні методи і процедури емпіричного і теоретичного дослідження (С. А. Лебедев. Філософія науки: словник основних термінів [198]).

У роботі ми будемо орієнтуватися на визначення поняття «наукова діяльність» в інтерпретації М. Ю. Олешкова та В. М. Уварова, які розуміють наукову діяльність як вид діяльності, що включає всі форми і методи роботи з одержання наукового знання, його організації, функціонування, зберігання і поширення (формулювання понять, створення гіпотез і теорій, спостереження і експериментування, класифікація й узагальнення результатів) [412, с. 129].

Професійна діяльність у загальному контексті розглядається як діяльність людини відповідно до її професії і спеціальності в певній сфері та галузі виробництва.

Н. М. Олександрова та Л. А. Ламанова тлумачать поняття «професійна діяльність» як категорію, яка зумовлює вивчення видів діяльності в сукупності з середовищем оточення людини і з появою нових видів діяльності [2]. У дослідженні ми будемо використовувати це поняття у такому тлумаченні. Дослідниці зазначають, що на сьогодні професійна діяльність характеризується не

стільки сукупністю функцій, що виконуються, скільки типом організації, що містить в собі ставлення суб'єкта до діяльності і ставлення працівників один до одного при взаємному обміні досвідом діяльності. У цьому контексті науковці розглядають три аспекти прояву активності людини у професійній діяльності: 1) пов'язаний з функціонуванням людини в технологічному процесі і характеризує його діяльність як реалізацію певних функцій; 2) обумовлений функціонуванням людини в системі професійних відносин і характеризується станом дисципліни, рівнем бережливості по відношенню до предметів і засобів діяльності; 3) відображає функціонування суб'єктивно регулюючого механізму діяльності і характеризується співвідношенням різних мотивів діяльності, системою ціннісних орієнтацій, спрямованістю потреб і інтересів. Найвища ефективність професійної діяльності досягається тоді, коли діяльність справді стає внутрішньою потребою людини, основним способом реалізації її здібностей [2].

О. О. Ангеловський вважає, що професійна діяльність у сучасному суспільстві являє собою складне, внутрішньо структуроване багатоаспектне явище, що містить такі аспекти: економічний, соціологічний, психологічний та етичний. На думку науковця, «професійна діяльність більше ніж будь-який вид діяльності залучає до себе всю особистість, яка є одночасно і продуктом, і регулятором діяльності» [3, с. 310].

Є. Я. Швець та Д. Є. Швець характеризують магістра як «фахівця у сфері інноваційної діяльності, здатного комплексно поєднати дослідницьку, проектну і підприємницьку діяльність, орієнтовану на створення високоефективних виробничих структур, що стимулюють ріст і розвиток різних сфер соціальної діяльності» [461, с. 123].

У словниках поняття «фахівець» інтерпретується: як працівник, що отримав підготовку до обраного виду діяльності у професійному навчальному закладі (А. С. Воронін, «Словник термінів із загальної та соціальної педагогіки») [60, с. 104.]; як «спеціаліст, професіонал, майстер, людина, яка досконало володіє якимось фахом, має високу кваліфікацію, глибокі знання з певної галузі науки»

(С. У. Гончаренко, «Український педагогічний словник») [77, с. 481]; як людина, що володіє спеціальними знаннями, навичками, досвідом роботи в певній галузі економіки або науки, яка отримала спеціальність за освітою або в практичній діяльності (Б. А. Райзберг, «Сучасний економічний словник») [376, с. 432].

В. А. Магін наголошує на тому, що сучасний фахівець – це, насамперед, компетентний працівник, який володіє необхідними для якісної й продуктивної праці знаннями, якостями, досвідом та індивідуальним стилем діяльності [279, с. 39]. На думку вченого, професійний потенціал розвитку фахівця забезпечується освітою, професійними знаннями й уміннями, загальними та спеціальними здібностями, соціально значущими і професійно важливими якостями [279, с. 40].

В. В. Клименко вказує, що сучасний фахівець – це особистість, «яка не тільки володіє професійними знаннями, формалізованими навичками, технологічними прийомами в тій чи іншій сфері діяльності, але й здатна нестандартно, креативно, інноваційно мислити, якісно вдосконалювати виробничі, організаційні, управлінські та інші процеси і види трудової діяльності, реконструювати їх за новими принципами, що відповідають вимогам часу» [159, с. 224].

На нашу думку, майбутній фахівець – це особистість, яка цілеспрямовано здобуває кваліфікацію відповідно до певного освітньо-кваліфікаційного рівня в процесі навчання, спрямованого на підготовку до подальшої професійної діяльності.

В. В. Серіков характеризує майбутнього фахівця як особистість студента, який протягом періоду навчання у навчальному закладі оволодіває системою професійних компетентностей, що відображають не лише ступінь засвоєння знань, умінь та навичок у певній сфері професійної діяльності, але й особистісні якості, які відображають уміння людини жити, а в майбутньому допоможуть ефективно діяти у суспільстві [398, с. 9].

У. Ш. Сундетова та А. В. Баймурзін зазначають, що майбутній фахівець є носієм нової парадигми, активним транслятором норм, цінностей, зразків

поведінки, мислення та діяльності, які було закладено в нього у вищому навчальному закладі [419, с. 33]. Такий фахівець є компетентною, соціально активною та професійно мобільною особистістю, здатною до нових втілень та перетворень, що забезпечить його конкурентоспроможність на ринку праці.

Розкриємо сутність понять «компетенція» й «компетентність». Слушною є думка, вважає М. В. Вачевський, що поняття «компетенція» й «компетентність» не тотожні [47, с. 31]. Компетенція відображає функціональні можливості фахівця й походить від латинського слова «competentia» – пристосованість до справи; коло повноважень, питань, що доручаються певній особі [47, с. 31].

У «Великому тлумачному словнику української мови» поняття «компетенція» тлумачиться як «добра обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи або особи» [48, с. 560].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що поняття «компетенція» є неоднозначним, багатогранним і, відповідно, визначається по-різному. Це поняття трактують: як статусні можливості здійснення людиною державних, соціальних і особистісних повноважень у певному виді діяльності (Ю. В. Варданян) [44, с. 3]; як деяку відчужену, наперед задану вимогу щодо знань та досвіду діяльності у певній сфері (М. Головань) [73, с. 29]; як загальну здатність фахівця мобілізувати у професійній діяльності знання, вміння і навички, а також узагальнені способи виконання дій, що обумовлюють здатність діяти самостійно і відповідально у межах компетентності (Е. Ф. Зеєр, Е. Е. Симанюк) [129, с. 21]; як освітній результат, який виявляється в підготовленості випускника, у реальному володінні ним методами та засобами діяльності, у можливостях справлятися з поставленими завданнями; форма поєднання знань, умінь і навичок, яка дозволяє ставити і досягати мети в перетворенні довкілля (Т. Селевко) [391, с. 139]; як «соціально визначений освітній рівень знань, умінь, навичок, ставлень індивіда, що є необхідною умовою його ефективного функціонування у сферах діяльності людини» (С. Ящук) [472, с. 345].

Нам імпонує визначення поняття «компетенція», яке подає А. В. Хуторський. Учений трактує поняття «компетенція» як сукупність взаємопов'язаних якостей особистості, що задаються стосовно певного кола предметів і процесів [449].

Основним концептом, що визначає специфіку компетентнісного підходу, є ключові компетенції. Узагальнюючи різні трактування цієї категорії, Ю. О. Петров надає таке визначення: ключові компетенції є колом різних питань, знань, практичних відомостей і способів діяльності, що стосуються актуальних, перспективних і значущих сфер життєдіяльності людини в суспільстві, оволодіння якими забезпечить, з одного боку, її успішне особистісне і соціальне функціонування, а з іншого – задоволення громадських потреб у людських ресурсах певної якості [342, с. 17].

До ключових компетенцій А. В. Хуторський відносить такі: ціннісно-змістовну, яка пов'язана з ціннісними орієнтаціями студента, його здатністю бачити і розуміти навколишній світ, усвідомлювати власне призначення і роль у ньому, ефективно самому проявитись у світі й професійному житті, будувати і реалізовувати життєві стратегії у цілому; загальнокультурну (культурологічні основи сімейних, соціальних, суспільних явищ, компетенції у побутовій і дозвільній сфері); навчально-пізнавальну, що містить у собі готовність студента до самостійної пізнавальної діяльності, у тому числі, навички і вміння рефлексії, організації, планування діяльності, самооцінки тощо; інформаційну (здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології); комунікативну (готовність до взаємодії з іншими людьми, співпраця та інше); соціально-трудова (готовність до здійснення ролі громадянина, споживача, сім'янина); особистого удосконалення (володіння способами фізичного, духовного, інтелектуального та емоційного розвитку) [449, с. 61].

У розумінні вчених, термін «компетентність» пов'язується з певними навичками діяльності, передусім – професійної. М. В. Вачевський вказує, що «в європейській науці склалося й більш широке тлумачення компетентностей» [47, с. 26]. Так, на думку експертів Ради Європи з освіти, компетентності

передбачають: спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні та соціальні потреби, комплекс ставлень, цінностей, знань і навичок. З позиції нової соціально-освітньої концепції ключових компетенцій поняття «компетентність» як характеристики фахівця, його здатності до ефективної професійної діяльності, отримало подальший розвиток.

У понятійний апарат педагогіки категорія «компетентність» увійшла порівняно недавно і поки що певною мірою не співвідноситься з системою педагогічних, зокрема дидактичних понять (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Визначення поняття «компетентність»

І. А. Зязюн	Компетентність як екзистенціональна властивість людини є продуктом її власної життєтворчої активності, ініційованої процесом освіти; як властивість індивіда вона існує в різних формах – як високий рівень умілості, як спосіб особистісної самореалізації (звичка, спосіб життєдіяльності, захоплення), як деякий підсумок саморозвитку індивіда, форма вияву здібностей тощо [134, с. 38].
Л. М. Овсієнко	Компетентність як результат навчальної діяльності особистості, здатність реалізовувати набуті знання, уміння й навички в практичній діяльності та різних життєвих ситуаціях, тобто це особистісна характеристика фахівця, який володіє низкою відповідних компетенцій [326].
О. В. Овчарук	Компетентність людини – це спеціально структуровані набори знань, умінь, навичок і ставлень, що їх набувають у процесі навчання [327, с. 2].
Ю. О. Петров	Компетентність як мета і результат освіти є інтегративною якістю особистості, сформованою на основі предметних знань, індивідуально-психологічних якостей, а також практичного досвіду, що проявляється в здатності і готовності людини до практичної дії і вирішення практичних проблем [342, с. 18].
І. В. Хом'юк	Компетентність фахівця – якість фахівця, який має вищу освіту певного ступеня (бакалавр, магістр), що виражається в готовності (здатності) на його основі до успішної діяльності з урахуванням її соціальної значущості і соціальних ризиків, які можуть бути з нею пов'язані [446, с. 445].
С. Ящук	Компетентність – це сукупність знань, умінь, навичок та особистих якостей індивіда, здобутих у процесі життєвих ситуацій на основі досвіду [472, с. 345].

Цілком доречно розкривати, як зазначає І. П. Волощук, «сутність компетентності двома способами: шляхом відповідних компетентностей, в цьому разі їх структурно-змістове наповнення уявляється як сукупність знань, умінь, навичок та досвіду; через описання (за А. В. Хуторським) сукупності взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), необхідних для виконання певних ситуацій та процесів, і які є необхідними інструментами для продуктивної діяльності» [58, с. 36].

Компаративний аналіз трактувань поняття «професійна компетентність» засвідчив, що сутність його розглядається у контексті компетентності з прив'язкою до поняття «професійна діяльність». Найчастіше професійна компетентність розглядається як сукупність знань, умінь, навичок, досвіду, професійно значущих (і/або особистісних) якостей, що визначають (забезпечують) успішне (результативне, продуктивне, ефективне) здійснення професійної діяльності (виконання професійних/функціональних обов'язків).

У загальному контексті термін «професійна компетентність», вважає М. В. Вачевський, «вживається достатньо часто для оцінювання професійних станів особистості» [47, с. 28].

Під професійною компетентністю І. П. Волощук розуміє «різноманітність знань, умінь та навичок, особистісних та професійно важливих якостей особистості – носія певних професійних цінностей, ідеалів, свідомості, які забезпечують йому успішну професійну діяльність» [58, с. 36].

Е. Ф. Зеєр тлумачить поняття «професійна компетентність» як невід'ємну складову структури суб'єкта діяльності, що містить певну сукупність професійних знань, умінь, а також засобів виконання професійної діяльності [129, с. 44]. Науковець зазначає, що здатність реалізації цих знань, умінь і досвіду у конкретній соціально-професійній ситуації зумовлює компетенцію освіченої й професійно успішної людини [129, с. 44].

К. В. Шапошников трактує поняття «професійна компетентність» як сукупність інтегрованих знань, умінь та досвіду, а також особистісних якостей, що дозволяють людині ефективно проектувати і здійснювати професійну

діяльність, тобто професійно самореалізуватися [456, с. 13].

В. А. Сластьонін у «Педагогіці професійної освіти» інтерпретує поняття «професійна компетентність» як інтегральну характеристику ділових і особистісних якостей фахівця, яка відображає не тільки рівень знань, умінь та досвіду, достатніх для досягнення цілей професійної діяльності, а й соціально-моральну позицію особистості [405, с. 34].

У дослідженні ми будемо використовувати поняття «професійна компетентність» у тлумаченні, яке подає Г. О. Балл [16, с. 98]. Учений визначає поняття «професійна компетентність» як «невід'ємну складову частину культури професійної діяльності, що передбачає володіння системою знань, умінь та навичок, достатньою для успішного вирішення тих трудових завдань, які відповідають повсякденним і очікуваним на найближче майбутнє функціональним обов'язкам фахівця» [16, с. 98].

Професійна компетентність, вважає Н. Л. Чубарова, складається з кваліфікованості, тобто володіння певним набором знань, умінь і навичок, які дозволяють фахівцеві виконувати свої професійні обов'язки; когнітивної готовності, тобто здібності до навчання й уміння оволодівати новими знаннями, уміннями та навичками; креативності як здібності до генерування принципово нових підходів у сфері своєї професійної діяльності; розуміння нерозривності прогресу у вузькопрофесійній діяльності з соціально-економічними та політичними процесами, що відбуваються в суспільстві [451, с. 6].

А. К. Маркова виділяє такі види професійної компетентності: спеціальну – володіння професійною діяльністю на високому професійному рівні (знання, уміння); соціальну – володіння способами сумісної професійної діяльності та співпраці, прийнятими прийомами професійного спілкування, усвідомлення соціальної відповідальності за результати професійних дій; особистісну – володіння способами самовираження та саморозвитку, здатність протистояти професійній деформації та планувати свою професійну діяльність; індивідуальну – володіння прийомами саморегуляції, вміння раціонально організувати роботу, готовність до професійного росту, протидія професійному

старінню, наявність стійкої професійної мотивації [286, с. 84].

Ю. П. Поваренков визначає узагальнені критерії професійної компетентності фахівців: 1) професійна продуктивність – характеризує рівень професіоналізму людини, його відповідність соціально-професійним вимогам суспільства; 2) професійна ідентичність – розкриває значущість для людини професійної діяльності як засобу задоволення власних потреб, розвитку особистісного потенціалу; 3) професійна зрілість – відображає вміння людини співвідносити власні професійні можливості та потреби з професійними вимогами [345, с. 34].

Безперечно, що рівень професійної компетентності є визначальним фактором конкурентоспроможності майбутніх фахівців, у тому числі й на міжнародному ринку праці, що забезпечується широкопрофільністю їх підготовки та здатністю до професійної мобільності. Вища освіта, як зазначає Н. В. Мосьпан, має «орієнтуватися на потреби ринку праці, передбачати його вимоги та створювати конкурентне середовище» [311, с. 145].

З'ясуємо сутність понять «конкурентоспроможність» та «професійна мобільність». У «Словнику української мови» поняття «конкурентоспроможність» розглядається як «здатність до конкуренції», а поняття «конкуренція» (лат. *concurrentia*, від лат. *concurro* – збігаюсь, стикаюсь) тлумачиться як «суперництво в якій-небудь галузі, боротьба за досягнення кращих наслідків; змагання» [408, с. 261].

Достатньо ґрунтовно сутність понять «конкурентоспроможність» і «професійна мобільність» розкрито в наукових працях Л. І. Нічуговської, які присвячені проблемі формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах. Учена тлумачить конкурентоспроможність фахівця як «інтегративну характеристику його професійної підготовки, складовою якої є професійна компетентність, що базується на зростанні ролі особистості в соціальних перетвореннях, вдосконаленні його здатності стосовно розуміння динаміки процесів розвитку та можливості впливу на його результат, що може бути покладено в основу проектування всієї навчальної

діяльності у вищих навчальних закладах» [321, с. 9]. Саме у такому визначенні ми будемо використовувати поняття «конкурентоспроможність» у нашому дослідженні.

Обґрунтовуючи сутність поняття «професійна мобільність» з позиції компетентнісного підходу, Л. І. Нічуговська розглядає його як «невід'ємну складову конкурентоспроможності фахівця і характеризує як інтегративну якість особистості, що виявляється в готовності та здатності майбутнього фахівця до зміни професійних функцій у межах однієї професійної діяльності та опанування новими спеціальностями в умовах динамічно змінюваного ринку праці» [321, с. 9]. Нам імпонує це визначення поняття «професійна мобільність».

Отже, поняття «професійна компетентність», «конкурентоспроможність» та «професійна мобільність» є взаємозалежними та взаємообумовленими, що дає підстави для розгляду їх в єдиній тріаді як інтегративний показник (характеристику) рівня підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Формулювання ключових дефініцій дослідження є базисом визначення теоретичних засад професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації. Для всебічного цілісного уявлення про сутність та характеристику ключових дефініцій дослідження доцільним є здійснення системного аналізу понятійного апарату фізичної реабілітації.

1.3. Аналіз і систематизація понять «реабілітація», «якість життя» та «фізична реабілітація»

Логіка дослідження змісту професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах вимагає з'ясування сутності ключових понять «реабілітація», «якість життя» та «фізична реабілітація».

У науковій і навчально-методичній літературі (педагогічного, психологічного, медичного, юридичного та інших напрямів) наведено понад 60

формувань поняття «реабілітація» (лат. *rehabilitatio* – відновлення), що свідчить про його багатоаспектність, дискусійність та відсутність уніфікованого загальноприйнятого трактування, яке б задовольнило усіх, хто займається питаннями реабілітації у широкому її розумінні. Для з'ясування сутності поняття «реабілітація» доцільно простежити його генезис.

Уперше на офіційному рівні дефініцію поняття «реабілітація» визначено К. Вінтером у 1946 році на I Конгресі з реабілітації хворих на туберкульоз, який відбувся у Вашингтоні. К. Вінтер розглядає реабілітацію як цілеспрямовану діяльність колективу в медичному, педагогічному, соціальному та економічному аспектах з метою збереження, відновлення і зміцнення здатності людини брати активну участь у суспільному житті [524, с. 12].

У 60-70-х роках ХХ століття у «Медичній реабілітації», виданій під редакцією В. Цончева і Б. Деветакова, поняття «реабілітація» визначається як комплекс медичних, професійно-педагогічних і соціально-економічних заходів, що спрямовуються на фізичне, морально-психічне, професійне та соціально-економічне відновлення хворих із хронічними захворюваннями з метою повернення їх до трудової діяльності [293, с. 34]. О. Ф. Каптелін, погоджуючись із цим визначенням, відзначає, що реабілітація передбачає відновлення здоров'я і працездатності інваліда та здійснюється в контексті інтегративної діяльності медпрацівників, педагогів, підприємств і громадських організацій [152, с. 45].

О. І. Грицюк зі співавторами (1979) зазначають, що реабілітація, або відновлювальне лікування, є комплексом заходів, спрямованих на повернення хворого до суспільно корисної діяльності і зниження рівня інвалідизації [81, с. 213]. На думку вчених, реабілітація містить в собі фізичні і психологічні чинники і вимагає сумісної інтеграції зусиль лікарів, фахівців із ЛФК і психоневрологів [81, с. 191].

За визначенням Ю. Д. Усенко та В. Н. Молоткова (1979), реабілітація – це динамічний процес, який охоплює період від моменту виявлення хворого (постраждалого) до відновлення або поліпшення його здоров'я в широкому медико-соціальному сенсі цього поняття [437, с. 195].

У Доповіді комітету експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я (1983) реабілітація визначається як комбіноване і координоване застосування медичних, соціальних, педагогічних і професійних заходів з метою підготовки або перепідготовки індивідуума до оптимізації його працездатності [358].

О. І. Самсон і М. Ю. Коломєць (1985) вказують, що поняття «реабілітація» використовується в медицині, педагогіці, психології, соціології, фізичному вихованні для визначення комплексу заходів, спрямованих на відновлення різних аспектів здоров'я і працездатності хворих та інвалідів різних вікових груп [386, с. 72].

М. С. Пилипчук, В. Н. Молотков і Є. В. Андрущенко (1986) вважають, що реабілітація – це комплекс юридичних, медичних, педагогічних і професійних заходів, спрямованих на відновлення (компенсацію) порушених функцій організму і працездатності хворих та інвалідів [343, с. 328]. Учені вказують, що реабілітація інтегрує сукупність заходів, спрямованих на забезпечення повернення осіб з порушеннями (унаслідок травми, захворювання або вродженого дефекту) функцій організму до нормальних умов життя в соціумі [343, с. 328]. Реабілітація означає не тільки повернення людини до трудової діяльності, а й передбачає соціальну, у тому числі й сімейну, реабілітацію [343, с. 328]. Безперечно, цей процес не можна асоціювати лише з відновленням працездатності, хоча відновлення працездатності є одним з визначальних критеріїв його ефективності.

У медико-педагогічному розумінні «реабілітація», як зазначають В. М. Синьов та Г. М. Коберник, розглядається як «повернення хворого або інваліда до життя і праці в межах їх психофізичних можливостей» [400, с. 143].

В. С. Дмитрієв (2001) трактує поняття «реабілітація» як біопсихосоціальну систему, що розглядає людину в єдності з природою і соціальним середовищем; як відновлення і вдосконалення (при набутих порушеннях психомоторної сфери) або навчання й отримання («абілітація» – при вроджених відхиленнях розвитку) мотиваційних настанов, знань і навичок для компенсації втрачених функцій [104, с. 187].

Реабілітація дітей-інвалідів, як уточнюють С. П. Євсєєв і Л. В. Шапкова (2004), передбачає комплексну, багатоетапну систему медичних, соціально-психологічних і педагогічних заходів, спрямованих на нівеляцію або послаблення вад розвитку, інтеграцію їх (дітей) у соціальне середовище, залучення до громадського життя і праці [115, с. 12].

За визначенням Міжнародної організації праці, «реабілітація» є процесом, спрямованим на всебічну допомогу у відновленні здоров'я осіб з обмеженими фізичними або психічними можливостями з метою досягнення ними максимально можливої за певного захворювання фізичної, психічної, професійної, соціальної та економічної повноцінності [334, с. 15].

С. М. Попов розглядає реабілітацію як відновлення здоров'я, функціонального стану організму людини та її працездатності, порушених унаслідок захворювань, травм або негативної дії фізичних, хімічних чи соціальних чинників [357, с. 5]. С. М. Попов зазначає, що реабілітація інвалідів не обмежується вузьким колом відновлення окремих психічних і фізичних функцій, але й містить комплекс заходів, які забезпечують можливість їх повернення або максимального наближення до повноцінної суспільної діяльності [354, с. 5]. Науковець зауважує, що кінцевою метою реабілітації інвалідів є їх соціальна інтеграція, забезпечення активної участі в основних напрямках життя і діяльності суспільства, входження в соціальні структури, які пов'язані з різноманітними сферами життєдіяльності здорової людини – навчальної, трудової, фізкультурно-спортивної, культурної тощо [354, с. 5].

О. К. Марченко визначає поняття «реабілітація» як складну соціально-медичну проблему, що охоплює такі основні аспекти: відновлення здоров'я хворого за допомогою комплексного лікування; відновлення трудових, побутових навичок і елементів самообслуговування; соціальну реінтеграцію, пов'язану з працевлаштуванням, матеріально-побутовим забезпеченням, поверненням у трудовий колектив [290, с. 41].

С. Ф. Сурганов і О. М. Дударев тлумачать поняття «реабілітація як процес і систему медичних, психологічних, педагогічних, соціально-економічних

заходів, спрямованих на усунення або компенсацію (можливо повну) обмежень життєдіяльності, спричинених порушенням здоров'я зі стійкими розладами функцій організму» [334, с. 33].

Погоджуємося з думкою В. М. Мухіна (2009) про те, що реабілітація є суспільно необхідним функціональним і соціально-трудоим відновленням хворих та інвалідів, що здійснюється у процесі реалізації комплексу медичних, психологічних, педагогічних, професійних, юридичних, державних, суспільних та інших заходів і передбачає повернення людини, відповідно її стану, до звичайного життя і праці [315, с. 17].

І. К. Шхвацабая, Д. М. Аронов і В. П. Зайцев зауважують, що поняття «реабілітація» ширше за поняття «відновлювальне лікування», оскільки кінцевою метою будь-яких реабілітаційних заходів є відновлення особистісного і соціального статусу хворого [464, с. 20]. Вважаємо, що відновлювальне лікування є початковим етапом реабілітації, а ресоціалізація – її завершальним етапом. Важливим аспектом реабілітації є позитивно-активне ставлення суспільства до особистості хворого, оскільки за активної участі самого хворого у процесі реабілітації відновлення його як особистості можливе лише в соціумі. У цьому полягає суттєва відмінність реабілітації від реадaptaції, під час якої хворий докладає власні зусилля для відновлення порушених зв'язків у сім'ї, суспільстві та трудовому колективі відповідно до попереднього рівня або рівня, адекватного його можливостям. Як вказують Г. Л. Воронков та О. В. Видренко, поняття «реадaptaція» застосовується, переважно, щодо відновлення працездатності психічно хворих, а також дітей і підлітків, які були достатньо адаптовані в побуті, навчалися в школі, однак за рахунок самотійних зусиль не можуть відновити тимчасово втрачені уміння і відносини [61, с. 59-60].

Інтегральною оцінкою ефективності реабілітації та здоров'я реабілітантів є їх якість життя. Якість життя – це багатогранне поняття, під яким розуміють ступінь задоволеності людиною власним фізичним, психічним і соціальним станами. Показник якості життя відображає сьогодні позитивний і негативний впливи на людину зовнішнього та внутрішнього середовища, а як інтегральний

показник – ґрунтується на суб'єктивному сприйнятті хворим [382]. На нашу думку, поняття «якість життя» в реабілітації охоплює сукупність психофізичних показників реабілітантів, їх духовної зрілості, ступеня фізичної та психологічної адаптованості до навколишнього середовища та здатність вести активне плідне соціальне життя після проходження курсу фізичної реабілітації. Деякі науковці вважають, що для оцінювання якості життя у клінічних дослідженнях доцільно виділяти три основні компоненти: функціональну здатність людини, відчуття, симптоми захворювання та їх наслідки [381, с.135].

Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) визначила основні критерії якості життя людини. В. С. Колесник вказує, що ВООЗ під терміном «якість життя» розглядає індивідуальне співвідношення між загальнокультурними та ціннісними особливостями суспільства із завданнями індивідуума, з його планами та можливостями (The WHOQOL Group, 1996) [171, с. 25].

Важливим аспектом якості життя є оцінювання цього показника. На сьогодні існує значна кількість методик для оцінювання якості життя хворих. О. Г. Юшковська відзначає, що їх можна поділити на неспецифічні, тобто ті, які застосовують для оцінки якості життя осіб з будь-яким захворюванням, і специфічні, якими користуються для визначення якості життя у пацієнтів, що хворіють на певне захворювання [470, с. 28].

Питанням, пов'язаним із різними видами реабілітації, присвятили свої праці такі вітчизняні науковці, як В. І. Бульда [42], І. Я. Грубар [82], В. І. Пономаренко [353] та ін.

Науковці (Т. І. Губарева і В. І. Столяров [83], С. М. Попов [354] та ін.) вказують, що загальною метою реабілітації є ефективне й раннє повернення хворих та інвалідів до виконання побутових і трудових процесів, у суспільство, а також максимальне їх пристосування до умов зовнішнього середовища, відновлення особистісних якостей і соціального статусу людини з урахуванням специфіки перенесеної нею травми або хвороби, а при деяких захворюваннях або станах – повне відновлення функцій. У зв'язку з цим реабілітація є

складним багатофакторним процесом, який передбачає комплексний вплив із залученням різних взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих видів, серед яких виділяють реабілітацію фізичну, медичну, психологічну, соціальну, професійну, педагогічну, оздоровчу, побутову, спортивну, технічну, економічну, правову (рис. 1.2). І. К. Шхвацабая, Д. М. Аронов і В. П. Зайцев зазначають, що умовний розподіл реабілітації на види є корисним як для дидактики, так і практики [464, с. 20].

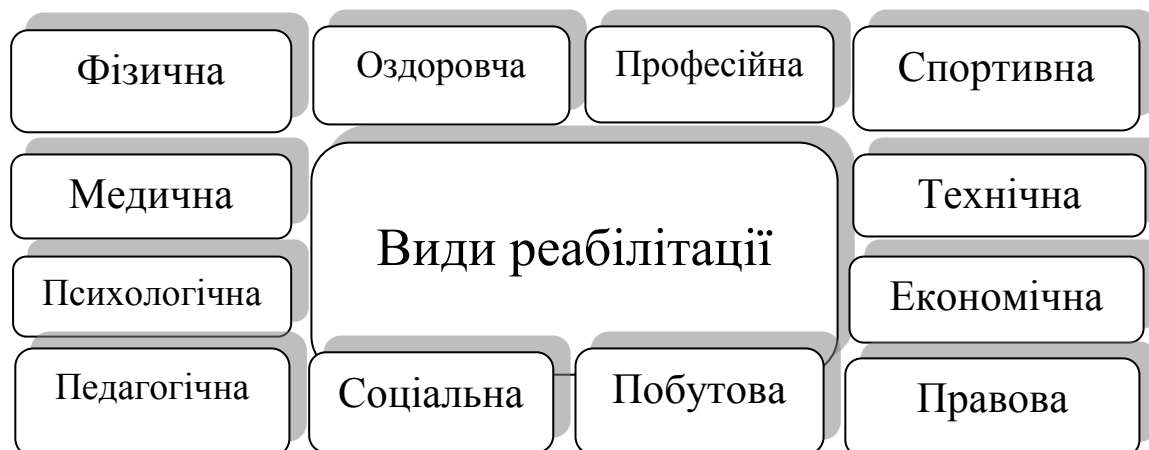

Рис. 1.2. Види реабілітації

Медична реабілітація (лікувальна, або клінічна) – це комплекс лікувально-діагностичних і лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на своєчасну і точну діагностику, госпіталізацію, а також відновлення і розвиток фізіологічних функцій хворого, виявлення його компенсаторних можливостей, усунення патологічного процесу, попередження ускладнень, відновлення або часткову компенсацію втрачених функцій, протидію інвалідності, підготовку тих, хто одужує, й інвалідів до побутових і трудових навантажень, активного самостійного життя. О. І. Самсон і М. Ю. Коломоець вказують, що медичну реабілітацію інколи називають «тотальним лікуванням», а більшість фахівців її ототожнюють із відновлювальним лікуванням [386, с. 28]. І. І. Пархотік пояснює це тим, що у більшості випадків важко розмежувати реабілітаційні та власне медичні лікувальні заходи, оскільки лікування і реабілітація є нерозривними частинами єдиного процесу [339, с. 17]. М. М. Нікітіна поєднує ці два процеси і застосовує загальний термін

«реабілітаційна терапія» [320, с. 68]. Г. Л. Воронков та О. В. Видренко асоціюють медичну реабілітацію із реабілітацією в цілому та визначають її як комплекс заходів щодо використання клінічних, психологічних, технічних і фізичних засобів дії [61, с. 59].

Психологічна (психічна) реабілітація є обов'язковим компонентом реабілітації та супроводжує увесь комплексний цикл відновлювальних заходів із широким використанням особистісного потенціалу хворого. Цей вид реабілітації спрямований на корекцію психічного стану пацієнта, а саме: формування позитивного ставлення до відновлення здоров'я, рекомендацій лікаря, виконання реабілітаційних заходів; подолання у свідомості хворого або інваліда почуття безвихідності й інших негативних психічних реакцій, зміцнення віри в одужання та правильність призначеного лікування і реабілітації; подолання труднощів, пов'язаних із хворобою (інвалідністю) та її можливими наслідками; адаптацію, реадaptaцію або перекваліфікацію з використанням активної реабілітації; створення умов для психологічної адаптації хворого в життєвій ситуації, яка змінилася внаслідок хвороби або інвалідності.

Г. В. Книшов та Я. А. Бендет відзначають, що хворі повинні бути психологічно підготовлені до можливих погіршень фізичного стану, при цьому лікар завжди підкреслює їх тимчасовий, швидкоплинний характер [165, с. 252]. Як вказує І. К. Шхвацабая зі співавторами, клінічні спостереження підтверджують теоретичні положення і при деяких захворюваннях, наприклад, при інфаркті міокарда психічний аспект реабілітації важливіший, ніж фізичний [464, с. 21]. Як зазначають Є. М. Дормидонтов зі співавторами, ігнорування психологічних аспектів реабілітації, враховуючи надзвичайну складність, тривалість психокорекційної роботи, яка проводиться іноді недостатньо і невміло, призводить до того, що відсоток відновлення працездатності серед осіб, визнаних свого часу інвалідами, дуже малий [108, с. 34].

Соціальна реабілітація, на думку О. Лісовського зі співавторами, – це процес вивчення впливу соціальних умов на хворобу або травму і повернення особистості її основних соціальних функцій і соціальної повноцінності [174,

с. 258-259]. Цей процес включає комплекс державних, суспільних, правових заходів, спрямованих на відновлення повноцінних корисних відносин хворого із суспільством.

Професійна реабілітація (виробнича, трудова), як зазначають В. С. Соколовський зі співавторами, «передбачає підготовку пацієнта до трудової діяльності в конкретних умовах з урахуванням його функціональних можливостей і здібностей (праця при цьому розглядається як лікувальний засіб), а також повернення хворому економічної незалежності» [413, с. 15]. Процес професійної реабілітації залежить від характеру і перебігу хвороби, професії, стажу роботи, кваліфікації, бажання працювати, фізичних і психічних можливостей людини.

Педагогічна реабілітація, як вважають О. І. Самсон і М. Ю. Коломієць, містить низку спеціальних навчально-виховних заходів для дітей і підлітків із вродженими або набутими дефектами, що спрямовані на оволодіння ними необхідними вміннями і навичками самообслуговування, здобуття шкільної освіти, адекватної навчально-трудової орієнтації, формування впевненості у власній повноцінності. Вона здійснюється спільно лікарями і педагогами-реабілітологами [386, с. 74]. Завдання педагога-реабілітолога, як вказує В. С. Дмитрієв, полягають у тому, щоб активізувати життєдіяльність індивіда, забезпечити його засобами реабілітаційної діяльності та стимулювати його вільний вибір [104, с. 12].

Спортивна реабілітація, на думку С. П. Євсєєва та Л. В. Шапкової, спрямовується на відновлення функціональних систем організму спортсмена після тренувань, спортивних змагань, травм, захворювань з метою досягнення найвищих спортивних результатів [115, с. 120]. Із цією метою у програму реабілітації для всіх спортсменів обов'язково включають загальну фізичну підготовку і метод лікувально-спортивного тренування, який полягає в уведенні специфічного навантаження, притаманного певному виду спорту. Як зазначає П. А. Сиренко, реабілітація спортсменів відбувається за принципом реабілітаційного ланцюга «лікар-реабілітолог-тренер» [401, с. 7].

Побутова реабілітація має на меті відновлення, формування або вдосконалення в реабілітантів навичок, які забезпечують максимально можливу в даних умовах незалежність у повсякденному житті, у побуті. Цей вид реабілітації передбачає забезпечення реабілітантів спеціальними протезами, особистими засобами пересування, а також навчання користуватися побутовими засобами, пристосуваннями для самообслуговування (спеціальні ложки, виделки, замки, раковини, унітази тощо). Побутова й інші види реабілітації тісно пов'язані з технічною реабілітацією, яка передбачає застосування досягнень науки і техніки для відновлення функціональної повноцінності організму інваліда. Технічні засоби широко використовуються на всіх етапах відновлювального процесу.

Економічна реабілітація, вважають В. А. Лісовський та С. П. Євсєєв, пов'язана з правильним проведенням реабілітаційних заходів щодо зниження витрат держави на лікування і соціальне забезпечення хворих та інвалідів за рахунок скорочення термінів лікування, зменшення витрат на утримання органів охорони здоров'я, розмірів і кількості грошових виплат з інвалідності, пенсій, запобігання непрацездатності, збереження досвідчених кваліфікованих професійних кадрів [174, с. 277].

Оздоровча (валеологічна) реабілітація забезпечує оптимальний стан здоров'я органів і систем організму, показники яких знаходяться в межах фізіологічних норм. Її об'єктом виступає практично здорова працездатна людина. У цьому випадку йдеться про розширення зони здоров'я людини.

Правова реабілітація забезпечує гарантії, означені в Конституції держави.

Отже, існуючі види реабілітації доцільно розглядати в єдності і взаємозв'язку, зважаючи на необхідність відновити не тільки здоров'я пацієнта, але і його працездатність, соціальний статус, повернути людину до повноцінного життя в сім'ї, суспільстві та колективі.

Розглянемо сутність поняття «фізична реабілітація».

У статті 1 Закону України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» (2006) фізична реабілітація трактується як «система заходів, спрямованих на вироблення і застосування комплексів фізичних вправ на різних етапах

лікування і реабілітації, що забезпечують функціональне відновлення особи, виявляють і розвивають резервні і компенсаторні можливості організму шляхом вироблення нових рухів, компенсаторних навичок, користування технічними та іншими засобами реабілітації, виробами медичного призначення» [125].

Аналіз медичної літератури свідчить про те, що термін «фізична реабілітація» вперше зустрічається у наукових працях О. І. Грицюка, Н. А. Гватуа, І. К. Следзевської [81], присвячених питанням лікування і реабілітації кардіологічних хворих; Ю. Д. Усенко і В. Н. Молоткова [437], які досліджували проблему терапії та реабілітації пульмонологічних хворих. Як зазначають Ю. Д. Усенко та В. Н. Молотков, фізична реабілітація спрямовується на відновлення або покращання функції зовнішнього дихання, серцево-судинної системи й інших органів, порушених унаслідок захворювання, і містить всі питання щодо застосування фізичних чинників у реабілітаційному процесі, а саме: засобів лікувальної фізичної культури, масажу, фізіотерапії та курортних чинників, а також передбачає вивчення реакції організму на їх застосування [437, с. 191].

О. О. Гужаловський розглядає поняття «фізична реабілітація» як діяльність із відновлення частково втрачених або ослаблених психофізичних функцій і можливостей людини [85, с. 5]. Вчений зазначає, що фізична реабілітація задовольняє потреби в лікуванні і відновленні сил людини засобами лікувальної фізичної культури, що включають фізичні вправи, масаж, лазню, водні процедури тощо [85, с. 5].

На думку В. О. Кукси, фізична реабілітація – це «навчально-професійна галузь науково-практичних знань природно-валеологічного і фізкультурно-реабілітаційного напрямів, що вивчає закономірності механізмів оздоровлення людини після хвороби і якість життєдіяльності хворої людини за рахунок виховання культури оздоровчої розумової діяльності, оптимальної рухової активності, використання природно-кліматичних чинників і підвищення власної відповідальності за індивідуальне здоров'я» [191, с. 47].

В. П. Мурза інтерпретує поняття «фізична реабілітація» як навчально-наукову дисципліну, предметом якої є вивчення особливостей застосування засобів фізичної реабілітації (здоровий спосіб життя, кінезіотерапія, природні фактори, масаж, фізпроцедури, збалансоване харчування), а об'єктом – вивчення засобів, методів, принципів, структури процедур, організаційних форм, засобів управління процесом фізичної реабілітації [314, с. 8].

Фізична реабілітація, як вважає О. К. Марченко, займає одне з визначальних місць у системі реабілітації, та характеризує її як засновану на широкому використанні засобів фізичної культури і спрямовану на лікування травм і захворювань, профілактику ускладнень, відновлення психологічної сфери хворого, побутових і трудових навичок [290, с. 42].

І. Р. Мисула та Л. О. Вакуленко визначають поняття «фізична реабілітація» як комплекс заходів, спрямованих на відновлення фізичної працездатності хворих із тимчасовою і стійкою втратою працездатності, і вказують, що її основними засобами є лікувальна фізкультура, лікувальний масаж, фізіотерапія, механо-працетерапія [298, с. 13].

С. М. Попов зазначає, що фізичну реабілітацію доцільно розглядати як освітній процес і складову частину медичної, соціальної і професійної реабілітації, як систему заходів щодо відновлення або компенсації фізичних можливостей і інтелектуальних здібностей, підвищення функціонального стану організму, покращання фізичних якостей, психоемоційної стійкості й адаптаційних резервів організму людини засобами і методами фізичної культури, елементами спорту, масажу, фізіотерапії та природних чинників [354, с. 9].

На думку М. І. Воробйова і Т. Ю. Круцевич, фізична реабілітація – це галузь науки, що вивчає теоретичні, практичні та методичні проблеми застосування фізичних прав з метою профілактики, підтримання і збільшення функціональних можливостей організму людини на різних етапах життєдіяльності; розвитку компенсаторно-приспосувальних механізмів при різних захворюваннях і травмах; корекції морфофункціональних порушень; покращання ефективності клініко-

функціональних результатів лікування; зменшення термінів непрацездатності, попередження інвалідності і пристосування неповносправних осіб до змінених умов життя [59, с. 108].

Погоджуємося з визначенням поняття «фізична реабілітація», яке подає В. М. Мухін та на яке в подальшому будемо орієнтуватися. За В. М. Мухіним, «фізична реабілітація – це застосування фізичних вправ і природних чинників з профілактичною і лікувальною метою у комплексному процесі відновлення здоров'я, фізичного стану та працездатності хворих і інвалідів» [315, с. 24]. Науковець зазначає, що фізична реабілітація є «невід'ємною складовою медичної реабілітації і застосовується в усіх її періодах і етапах, а також соціальної і професійної реабілітації. Її засобами є лікувальна фізкультура, лікувальний масаж, фізіотерапія, механотерапія та працетерапія» [315, с. 24].

Зауважимо, що окремі науковці наближають фізичну реабілітацію до рухової реабілітації, яка заснована на використанні фізичних вправ з лікувально-відновлювальною та профілактично-оздоровчою метою. Так, Б. В. Євстаф'єв [116, с. 119], С. П. Євсєєв і Л. В. Шапкова [115, с. 120-121] зазначають, що термін «фізична реабілітація» доцільно замінити терміном «рухова реабілітація», з огляду на те, що рухова активність більш точно підкреслює специфіку цього явища, оскільки її основним засобом є рух. Така позиція, на нашу думку, є дещо дискусійною, зважаючи на регламентацію засобів фізичної реабілітації і, відповідно, її можливостей.

Доцільно зазначити, що в окремих спеціалізованих російських виданнях зустрічається термін «адаптивна фізична реабілітація» або «рухова реабілітація». Так, науковцями (В. С. Дмитрієв [104, с. 193-194], С. П. Євсєєв і Л. В. Шапкова [115, с. 121]) адаптивна фізична реабілітація розглядається як система соціально-економічних, медичних, психолого-педагогічних та інших заходів щодо цілеспрямованої активізації поведінки і м'язової діяльності реабілітанта, які сприяють формуванню і вдосконаленню знань, умінь та навичок з модифікації психомоторної регуляції діяльності та компенсації втрачених функцій. Адаптивна фізична реабілітація орієнтується на екосистемний устрій

суспільної організації життєдіяльності, принципи формування мотиваційних настанов із використанням безмедикаментозних засобів і методів адаптивної фізичної культури і спорту.

У сучасній англomовній літературі, як зазначає А. М. Герцик, термін «фізична реабілітація» (physical rehabilitation) переважно зустрічається в літературних джерелах, які «відображають діяльність фізичних терапевтів, фізіотерапевтів і організацій, що їх об'єднують» [70, с. 4]. Учений вказує, що «конкретного уніфікованого визначення фізичної реабілітації у доступній англomовній літературі виявити не вдається, незважаючи на існування цього поняття в науково-інформаційному обігу понад 10 років» [70, с. 4].

Окремі аспекти діяльності фізичних терапевтів відображено в дослідженнях таких зарубіжних науковців, як S. Chan [479], B. E. Gibson [487], L. A. Hale [490], S. Hayes [492], C. Wikström-Grotell [523] та ін.

У країнах Європи в контексті реабілітаційної діяльності застосовується термін «фізична терапія», що за сутністю і змістом є фактично ідентичним терміну «фізична реабілітація». Так, за визначенням Британської спілки фізіотерапевтів (Chartered Society of Physiotherapy), фізична терапія (physical therapy) – це медична спеціальність, яка передбачає відновлення та підтримку фізичного, психічного та соціального здоров'я людини з урахуванням її початкового стану; застосовує фізичні (природні) методи впливу на пацієнта, засновані на рухах, мануальному впливі, масажу, рефлексотерапії та дії тепла, світла, високих частот, ультразвуку та води [480].

Канадська асоціація фізичної терапії (Canadian Physiotherapy Association) розглядає фізичну терапію як професійну галузь охорони здоров'я, спрямовану на реабілітацію осіб з наслідками захворювань, травм, інвалідністю, що передбачає застосування масажу, рухової терапії, фізіопроцедур, а також навчання і консультивання населення щодо зміцнення здоров'я, профілактики захворювань і травматизму [478].

У 2007 році була заснована громадська організація «Українська Асоціація фахівців з фізичної реабілітації», яка з 2011 року стала членом Світової

Конфедерації фізичної терапії і перейменовується на Українську Асоціацію фізичної терапії. Як зазначає А. М. Герцик, у контексті інтеграційних процесів видається коректним і доцільним замість прийнятої в Україні спеціальності «фахівець з фізичної реабілітації» (фізичний реабілітолог) застосовувати загальноприйнятий міжнародний термін «фізичний терапевт» [69, с. 4]. На думку науковця, «така заміна відповідно до Міжнародного класифікатора професій ISCO-08 повинна знайти відображення у Класифікаторі професій України та інших нормативних документах» [69, с. 4].

Отже, поняття «фізична реабілітація» інтерпретується науковцями як функціональна або рухова реабілітація (вітчизняні наукові джерела) та є змістовно наближеним до поняття «фізична терапія» (англомовні літературні джерела).

З метою з'ясування домінуючих характерних категоріальних ознак поняття «фізична реабілітація» нами проведено контент-аналіз вищенаведених визначень цього поняття за такими категоріями аналізу: «Що?», «Чого?», «Кого?» та «Чим?».

За категорією аналізу «Що?» фізична реабілітація розглядається науковцями як: процес, переважно в аспекті відновлення (Ю. Д. Усенко, В. Н. Молотков, О. І. Грицюк, О. О. Гужаловський, В. М. Мухін, Т. В. Бойчук); комплекс або система заходів (І. Р. Мисула, Л. О. Вакуленко, Т. Ю. Круцевич, С. М. Попов); навчально-професійна галузь науково-практичних знань (В. О. Кукса); галузь науки (Т. Ю. Круцевич, М. І. Воробйов); навчально-наукова дисципліна (В. П. Мурза); освітній процес (С. М. Попов); складова частина медичної, соціальної, професійної реабілітації (С. М. Попов, В. М. Мухін). Отже, фізична реабілітація в наукових літературних джерелах найчастіше асоціюється з процесом відновлення.

Категорія аналізу «Чого?» визначає спрямування процесу відновлення і, відповідно, є більш складною та багатоаспектною. Ця категорія визначається у контексті процесу як відновлення порушених функцій, фізичного або функціонального стану організму (Ю. Д. Усенко, В. Н. Молотков, О. О. Гужаловський, С. М. Попов, Т. Ю. Круцевич, М. І. Воробйов, В. М. Мухін);

відновлення частково або повністю втрачених функцій (О. М. Вацеба, О. О. Гужаловський, Т. В. Бойчук); відновлення здоров'я (В. М. Мухін); відновлення фізичних якостей (О. М. Вацеба, С. М. Попов); відновлення працездатності (І. Р. Мисула, Л. О. Вакуленко, Т. Ю. Круцевич, М. І. Воробйов, В. М. Мухін, О. К. Марченко); відновлення або розвиток компенсаторних можливостей (Т. Ю. Круцевич, М. І. Воробйов, С. М. Попов), оздоровлення та вторинна профілактика (В. О. Кукса, Т. Ю. Круцевич, М. І. Воробйов). Отже, домінуючою ознакою категорії аналізу спрямованості фізичної реабілітації є відновлення (або компенсація) частково або повністю порушених (втрачених) функцій організму людини та її працездатності.

За категорією аналізу «Кого?» з'ясовувався суб'єкт фізичної реабілітації. Фактично у всіх наведених експлікаціях поняття «фізична реабілітація» визначаються такі її суб'єкти: хворі, інваліди (неповносправні), а також особи, які одужали і знаходяться на післялікарняному та санаторному етапах реабілітації (оздоровлення і вторинна профілактика). Зауважимо, що коло суб'єктів фізичної реабілітації не регламентується трьома визначеними категоріями осіб. До означеної групи залучають також такі вразливі категорії населення, як: діти, підлітки, що віднесені до спеціальних медичних груп, особи похилого та старечого віку, вагітні, спортсмени тощо. На сучасному етапі актуалізується валеологічний напрям фізичної реабілітації, що має на меті збереження, зміцнення та підвищення здоров'я різних категорій населення, у тому числі практично здорових осіб.

На основі категорії аналізу «Чим?» визначалися провідні засоби фізичної реабілітації. У всіх без винятку інтерпретаціях поняття «фізична реабілітація» наведено засоби фізичної культури або ЛФК. До засобів фізичної реабілітації науковці відносять також природні або курортні чинники (Ю. Д. Усенко, В. Н. Молотков, В. О. Кукса, В. П. Мурза, С. М. Попов, В. М. Мухін), фізіотерапію (Ю. Д. Усенко, В. Н. Молотков, В. П. Мурза, І. Р. Мисула, Л. О. Вакуленко, С. М. Попов, В. М. Мухін), масаж (Ю. Д. Усенко, В. Н. Молотков, О. О. Гужаловський, В. П. Мурза, С. М. Попов, В. М. Мухін), механо- і працетерапію (І. Р. Мисула, Л. О. Вакуленко, В. М. Мухін), здоровий

спосіб життя (В. О. Кукса, В. М. Мурза). Отже, провідними засобами фізичної реабілітації науковці визначають ЛФК, масаж, фізіотерапію та природні чинники.

Вітчизняні вчені (Н. О. Белікова [26], Т. М. Бугеря [40], В. О. Кукса [192], О. І. Міхеєнко [300], О. В. Погонцева [346], М. Я. Романишин [383] та ін.) приділяють особливу увагу питанням, пов'язаним з термінологічною визначеністю процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Так, Н. О. Белікова тлумачить поняття «підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності» як «цілеспрямований процес набуття студентами здатності здійснювати на всіх етапах – від планування до реалізації – професійно організовану діяльність щодо відновлення, зміцнення і збереження здоров'я різних соціально-демографічних груп у реабілітаційних закладах і закладах соціального захисту населення» [26, с. 11]. Т. М. Бугеря тлумачить поняття «готовність майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності» як «результат спеціальної підготовки, включає сукупність професійних знань, умінь та навичок, які мають комплексний характер, сформовану мотивацію до цього виду діяльності» [40, с. 11].

Фізично-реабілітаційну освіту В. О. Кукса розглядає як «окремий вид (тип) в оздоровчо-освітній галузі і відзначає недостатність її узагальнень і прогнозованості у векторах науково-професійного статусу» [192, с. 8]. Фізично-реабілітаційна освіта як навчально-професійна дисципліна в ідеальній моделі, вважає В. О. Кукса, повинна «стати вченням про принципи, підходи, форми і способи наукового пізнання і керування різними станами здоров'я, інтегрувати і систематизувати накопичений соціально-культурний досвід відновлювально-оздоровчої практики, що підвищує творчу самодостатність і якість життя людини, поліпшує демографо-економічний стан країни» [192, с. 13].

О. І. Міхеєнко визначає валеологічну підготовку фахівців з фізичної реабілітації як «комплекс організаційних і психолого-педагогічних заходів, що забезпечує формування у студентів знань, умінь і практичних навичок з

валеології, засвоєння яких впливає на ефективність професійної діяльності, сприяє розвитку професійної майстерності і компетентності, створює готовність до виконання професійних обов'язків» [300, с. 7].

О. В. Погонцева інтерпретує поняття «готовність майбутнього фахівця з фізичної реабілітації до професійної діяльності в оздоровчих центрах» як «інтегративне утворення особистості, яке характеризується сукупністю мотиваційно-ціннісного, когнітивного, діяльнісного та особистісного компонентів, що відображають розвиток особистісних якостей майбутнього фахівця і результат оволодіння професійно орієнтованими знаннями, вміннями та навичками, які дозволяють йому спрямовувати свої зусилля на відновлення здоров'я людини, підвищення її працездатності та поліпшення функціонального стану організму у процесі застосування фізичних вправ та природних чинників у профілактично-оздоровчих закладах» [346, с. 9].

М. Я. Романишин визначає професійну підготовку фахівців з фізичної реабілітації як «багатогранний процес, що відповідає меті, принципам і завданням професійно-педагогічної діяльності та спрямовується на реалізацію чотирьох компонентів: мотиваційного, змістового, операційного та оцінно-рефлексивного» [383, с. 7]. Науковець тлумачить поняття «професійна підготовка фахівця з фізичної реабілітації до роботи із спортсменами» як «інтегративне утворення, яке вміщує комплекс знань, умінь, навичок, особистісних якостей, що проявляються через готовність до проведення реабілітаційного втручання в спорті» [383, с. 7-8].

Окремим аспектам професійної підготовки фахівців з фізичної терапії присвячено наукові праці таких зарубіжних дослідників, як С. Bithell [476], С. А. Broberg [477], Н. Gunn [489], А. Jones [500], С. Kell [501], N. Patton [504], А. F. Pettersson [505] та ін.

Таким чином, аналіз термінології фізичної реабілітації дозволив уточнити сутність поняття «реабілітація», яка розглядається як сукупність заходів, спрямованих на відновлення (компенсацію) порушених функцій організму, працездатності та соціального статусу людини в межах її психофізіологічних

можливостей. Виходячи з результатів контент-аналізу, фізична реабілітація розглядається як відновлення (або компенсація) частково або повністю порушених (втрачених) функцій організму та працездатності хворих і інвалідів засобами ЛФК, масажу, фізіотерапії та природними чинниками. Зауважимо, що наведене визначення поняття «фізична реабілітація» не претендує на змістовну вичерпність його сутності, а є відображенням найбільш поширеного уявлення науковців про його характерні сутнісні ознаки. Уточнено сутність поняття «професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах», яке розглядається як система психолого-педагогічних, науково-практичних і організаційно-дослідницьких взаємопов'язаних заходів, що відображають специфіку навчального процесу, спрямованого на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання інноваційного характеру щодо здійснення наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг. Уточнено сутність поняття «готовність майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг», яке розглядається як інтегративне особистісне новоутворення, що виявляється налаштованістю до застосування методів і засобів науково-дослідної діяльності та інтересом до роботи у галузі відновлення здоров'я людини, наявністю професійно орієнтованих знань, вмінь та навичок, значущих особистісних і професійних якостей та досвіду використання засобів фізичної реабілітації.

1.4. Обґрунтування структури готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності

На основі попереднього аналізу змісту поняття «готовність» у контексті підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах відзначено такі його сутнісні характеристики: готовність є метою і результатом навчання та узагальненим показником якості професійної підготовки; готовність має певну структуру, функціонально взаємопов'язані і взаємодіючі компоненти якої

відображають критерії та показники рівня підготовки майбутніх фахівців.

Теоретичний аналіз наукової літератури показав, що вчені виділяють функціональну готовність як психічний стан функціонування особистості та особистісну – як інтегративне динамічне утворення особистості, яке містить загальну (тривалу) готовність – стійку характеристику особистості, що є передумовою успішної діяльності, і ситуативну (тимчасову) – психофізіологічний стан, який відповідає умовам виконання діяльності в конкретній ситуації.

На думку Л. К. Іванової, готовність до діяльності доцільно розглядати на трьох рівнях: функціональному (передстартова активізація психічних функцій, змобілізованість необхідних психофізичних ресурсів особистості для результативного виконання діяльності); особистісному (прояв індивідуальних якостей особистості, обумовлений характером майбутньої діяльності); особистісно-діяльнісному (цілісний прояв усіх сторін особистості, що дозволяє ефективно реалізувати професійні функції) [135, с. 20].

М. І. Д'яченко та Л. О. Кандибович у структурі готовності як професійно значущої якості особистості виділяють такі компоненти: мотиваційний (позитивне ставлення до професії, відповідальність за виконання професійних завдань, почуття обов'язку); орієнтаційний (знання та уявлення про особливості та умови діяльності, вимоги до особистості); операційний (розвиток здібностей, володіння способами і прийомами професійної діяльності, необхідними компетентностями: знаннями, вміннями, навичками, процесами синтезу, аналізу, порівняння, узагальнення й ін.); вольовий (самоконтроль, вміння управляти діями, з яких складається виконання трудових обов'язків); оцінний (самооцінка своєї професійної підготовки, відповідність процесу розв'язання професійних завдань оптимальним зразкам) [114, с. 337].

К. М. Дурай-Новакова у структурі професійної готовності як складного особистісного утворення розрізняє: мотиваційний компонент (професійно значущі потреби, інтереси та мотиви діяльності); орієнтаційно-пізнавально-оцінювальний (знання й уявлення про зміст професії і вимоги до професійних

ролей, засоби розв'язання професійних завдань, самооцінка професійної підготовленості); емоційно-вольовий (відповідальність за результати діяльності, самоконтроль, вміння керувати власною діяльністю); операційно-діяльнісний (мобілізація та актуалізація професійних знань, умінь, навичок та професійно значущих властивостей особистості, адаптація до вимог професійних ролей і умов професійної діяльності); установчо-поведінковий (налаштування на якісну роботу) [112, с. 67].

А. О. Деркач розглядає готовність до професійної діяльності як цілісний прояв багатогранності особистості, що містить мотиваційні, пізнавальні й емоційні компоненти, які характеризують систему мотивів, установку, особистісні якості, знання, вміння, навички, ставлення до обраної професії [99, с. 125].

Л. В. Лежніна характеризує готовність до професійної діяльності як ступеневе багаторівневе утворення зі складною структурою, утвореною суб'єктивними і об'єктивними рівнями, відповідними їм видами (психологічна, спеціальна), підвидами (особистісна, мотиваційна, когнітивна та теоретична, практична), компонентами (орієнтаційний, мотиваційний, особистісний, операційний), які є вихідними структурними складовими готовності, що пов'язують її види і підвиди в цілісну систему [200, с. 39]. Вченою встановлено гетерохронність становлення структурних компонентів, що визначає поетапний характер формування готовності: у процесі формування готовності до вибору професії і до навчально-професійної діяльності з оволодіння нею на довузівському етапі закладається основний зміст мотиваційного й орієнтаційного компонентів готовності; у процесі розвитку готовності до виконання діяльності на вузівському етапі формується операційний компонент, а також забезпечується розвиток перших двох компонентів; особистісний компонент готовності підлягає необхідному розвитку і корекції протягом обох етапів професіоналізації [200, с. 39].

Специфіка підготовки майбутніх магістрів у вищих навчальних закладах полягає у формуванні їх готовності до наукової і професійної діяльності інноваційного характеру.

Грунтовне дослідження феномену «інноваційна діяльність» в контексті професійно-педагогічної підготовки здійснено В. О. Сластьоніним. Науковець трактує поняття «інновація» як комплексний, цілеспрямований процес створення, поширення та використання нового, метою якого є задоволення потреб й інтересів людей новими засобами, що призводить до певних якісних змін системи і пошуку засобів забезпечення її ефективності, стабільності та життєздатності [404, с. 12]. На думку вченого, інноваційна діяльність як соціально-педагогічний феномен характеризує складний сутнісний взаємозв'язок загальної культури педагога, його творчого потенціалу і професійної спрямованості [403, с. 44]. Структура готовності педагога до інноваційної діяльності, на думку В. О. Сластьоніна, має чотири компоненти, а саме: мотиваційний, креативний, технологічний і рефлексивний [403, с. 44].

О. О. Подвігіна розглядає готовність до інноваційної діяльності як стан, що актуалізує всі потенційні можливості особистості для оптимального виходу з проблемної ситуації, творчого перетворення професійної діяльності на основі праці з інноваційними технологіями та прогнозування траєкторії особистісного і професійного саморозвитку [347, с. 204-205]. До структури готовності педагога до інноваційної діяльності вчена залучає такі компоненти: мотиваційно-ціннісний (ставлення до інновацій, мотиваційну готовність до власної професійної діяльності); когнітивний (знання й уявлення про інноваційні технології обраної спеціальності і власний інноваційний потенціал); операційно-виконавчий (уміння і навички застосування знань й уявлень про інноваційні технології обраної спеціальності і власний інноваційний потенціал); креативний (здатність до перетворень, змін у процесі практичної діяльності, наявність наукової рефлексії) [347, с. 205-206].

С. І. Дворецький розуміє інноваційну діяльність як діяльність, спрямовану на практичне засвоєння результатів наукових досліджень і розробок, що підвищують ефективність здійснення технологічних процесів, використовуваних у практичній діяльності, а також на практичне освоєння результатів наукових досліджень і розробок, що забезпечують створення нового або удосконаленого продукту,

реалізованого на ринку; науково-інноваційну діяльність – як інноваційну діяльність, орієнтовану на створення і доведення інновацій засобами наукової діяльності в умовах наукової або науково-освітньої структури [94, с. 18]. Серед компонентів готовності до інноваційної діяльності інженерних, наукових та науково-педагогічних кадрів учений виділяє: мотиваційний, когнітивний, операційний, емоційно-вольовий та інформаційний [94, с. 113-114].

На думку С. А. Шмельової, важливими компонентами структури готовності майбутнього конкурентоспроможного фахівця (в аспекті інноваційної діяльності), підготовленого до роботи в ринкових умовах є такі:

1. Організаційно-діяльнісний, який передбачає знання випускником своїх індивідуальних особливостей та рис характеру; уміння визначити навчальну мету в певній галузі знань або діяльності, скласти план її досягнення та виконання, виходячи зі своїх індивідуальних особливостей, отримати й усвідомити результат своєї діяльності; наявність навичок самоорганізації; володіння методами рефлексивного мислення.
2. Креативний, який заснований на ініціативності, винахідливості, неординарності, наявності досвіду реалізації своїх творчих здібностей при виконанні і захисті наукових праць, участі в конкурсах, семінарах та ін.
3. Когнітивний, до складу якого входять: інтелектуальні якості (ерудованість, логічність мислення, «коефіцієнт інтелекту»); нестандартність мислення; володіння базовими знаннями, уміннями та навичками; орієнтація у фундаментальних проблемах наук, що вивчаються.
4. Гностичний, який спирається на глибокі, точні, різнобічні знання в обраній сфері, широку економічну, юридичну, лінгвістичну (знання рідної та іноземних мов), філософську і психологічну підготовку, а також на прагнення до систематичного саморозвитку та самовдосконалення.
5. Дієво-практичний, який містить наявність умінь оптимально використовувати професійні знання, спілкуватися, володіти комп'ютерними і інформаційними технологіями, свідомо ставити і досягати вирішення завдань.
6. Психофізіологічний, заснований на міцному здоров'ї (працездатність), психологічній стійкості та адаптаційній мобільності [463, с. 17].

Вчені (Н. Г. Батечко [20], С. С. Вітвицька [51], О. М. Ковальчук [169], І. Р. Михайлюк [299], Я. С. Чистова [450], С. М. Ящук [473] й ін.) розглядають у наукових працях сутність структури готовності майбутніх магістрів до професійної діяльності. Так, С. С. Вітвицька визначає поняття «готовність магістрів освіти до педагогічної діяльності» як «складне динамічне особистісне утворення, яке включає багатопланову систему якостей і властивостей, що дозволяють у своїй сукупності успішно виконувати різні види педагогічної інноваційної діяльності в мінливих умовах» [51, с. 61]. Учена виділяє такі компоненти у структурі готовності магістрів освіти до педагогічної діяльності, як: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, інтегративно-творчий, комунікативно-емпатійний, культурологічно-світоглядний, аналітико-рефлексивний, результативно-продуктивний [51, с. 61].

О. М. Ковальчук виокремлює такі компоненти в структурі готовності магістрів до інноваційної діяльності: 1. Мотиваційно-ціннісний, який містить усвідомлення значущості педагогічної професійної інноваційної діяльності; потребу у творчій діяльності; спрямованість на створення умов для саморозвитку, самовдосконалення, самореалізації своєї індивідуальності, на оволодіння інформаційною та науково-дослідницькою культурою; усвідомлення значущості інновацій у системі освіти та впровадження їх у навчально-виховний процес. 2. Когнітивно-діяльнісний компонент, який передбачає знання психологічних та індивідуальних особливостей студентів, законів, закономірностей, принципів навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі; основ психології творчої діяльності; сутності та специфіки інноваційної професійної діяльності; сучасних моделей освіти; передового досвіду, запровадження інноваційних та особистісно-орієнтованих технологій навчання та виховання; функцій, видів і методів контролю і самоконтролю у традиційній та інноваційній системах навчання; оволодіння магістрами гностичними, конструктивними, проєктивними, організаторськими, комунікативними, дидактичними та творчими вміннями. 3. Аналітико-рефлексивний компонент, який охоплює наявність здатності особистості до

аналітичної діяльності та інтелектуального мислення; самоуправління (планування, постановку цілей); самореалізації, самоконтролю, самооцінки; аналізу та оцінки педагогічних інноваційних процесів, аналізу особистості вихованця, його вчинків і поведінки; аналізу та оцінки різних педагогічних концепцій, технологій, форм, методів навчання; самоаналізу і самооцінки власної педагогічної діяльності, власної індивідуальності; аналізу та оцінки інноваційного педагогічного досвіду [169, с. 48].

І. Р. Михайлюк основними компонентами готовності магістрів до педагогічної діяльності називає такі: мотиваційний (прагнення до здійснення педагогічної діяльності, професійні інтереси, настанови, потреба у самовдосконаленні); ціннісно-орієнтаційний (сформованість ціннісних орієнтацій, позитивних світоглядних установок у професійній діяльності); комунікативно-інформаційний (організація міжособистісного спілкування, творчий самовияв індивідуальності студента); креативний (професійна етика, професійно-педагогічні ідеали, погляди, принципи, переконання, готовність діяти відповідно до них); операційно-діяльнісний (прагнення до підвищення рівня освіченості у сфері педагогічної діяльності, усвідомлення себе як професіонала, що володіє концепцією самопізнання і самооцінювання) [299, с. 13-14].

В. С. Люлька визначає такі компоненти готовності магістрів до педагогічної діяльності: цілемотиваційний (забезпечує спрямованість на особистісно-професійні зміни); змістовий (передбачає розробку системи особистісно-набутих знань щодо механізмів професійно-педагогічної діяльності та саморозвитку: майбутній педагог має засвоїти систему понять, концепцій, що розкривають сутність особистісно-зорієнтованих технологій, особистісно-професійної рефлексії, отже, продуктом його педагогічної підготовки мають бути персоналізовані педагогічні знання, вміння і навички); операційний (містить систему шляхів, способів, прийомів здійснення педагогічної, науково-дослідницької діяльності та самовдосконалення); інтегративний (вміння проектувати програму самовдосконалення своєї особистості та студента); аксіологічний (вміння формувати людські та загальнолюдські цінності);

світоглядний (вміння створювати власну педагогічну концепцію) [209].

С. В. Осіна в структурі готовності магістрів техніки і технології до інноваційної діяльності виділяє такі компоненти, як: мотиваційний (розуміння сутності науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності; усвідомлення значущості отриманих знань, умінь, навичок; задоволеність від творчої роботи в процесі інноваційної діяльності й ін.), когнітивний (знання методології науково-технічного і педагогічного дослідження, творчості основ прикладної науково-дослідницької діяльності й ін.), операційний (уміння і навички самостійної науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності й ін.), емоційно-вольовий (відповідальність за результати науково-дослідної і педагогічної діяльності, впевненість в успіху щодо досягнення цілей, воля до подолання зовнішніх і внутрішніх перешкод під час вирішення дослідницьких і педагогічних завдань та ін.), інформаційний (вміння здійснювати бібліографічну роботу і патентний пошук, вміння пошуку інформації із залученням сучасних інформаційних технологій та ін.) [331, с. 12-13].

Т. М. Бугеря визначає такі структурні компоненти готовності майбутніх фізичних реабілітологів до професійної діяльності: мотиваційний (інтерес та позитивне ставлення до реабілітаційної діяльності; ставлення до людини як цілісності; потреба в самореалізації й професійному саморозвитку); морально-ціннісний (дотримання норм моральності й моральної культури, етичних норм поведінки в процесі здійснення професійних функцій; чуйність, емпатія); когнітивний (знання з професійно орієнтованих дисциплін для побудови індивідуальних реабілітаційних програм; знання різних методик та засобів реабілітаційної діяльності; способів пошуку та структурування інформації на інтегративних засадах й аналізу конкретної професійної ситуації); комунікативний (сформованість уміння контактувати з пацієнтами й колегами, з будь-якої ситуації виходити з позицій гуманності й милосердя); діяльнісно-практичний (володіння методами організації фізреабілітаційної діяльності, планування завдань і способів їх вирішення в майбутній професійній діяльності в напрямі поставлених цілей; уміння й навички фізреабілітаційної діяльності); креативний, пов'язаний з

проявом творчих можливостей, участі в науково-дослідній діяльності [41, с. 11].

О. В. Погонцевою розроблено структуру готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в оздоровчих центрах, яка охоплює: мотиваційно-ціннісний компонент, що відображає мотивацію студентів до досягнення успіхів у професійній діяльності в оздоровчих центрах; когнітивний компонент, який характеризує теоретичну обізнаність студентів про особливості професійної діяльності фахівців з фізичної реабілітації в оздоровчих центрах; діяльнісний компонент, що відображає професійно орієнтовані вміння та навички студентів, необхідні для складання та реалізації індивідуальних програм відновлення здоров'я індивіда в оздоровчих центрах; особистісний компонент, який характеризує творчий потенціал студентів щодо підбору засобів фізичної реабілітації при складанні та реалізації індивідуальних програм відновлення здоров'я індивіда в оздоровчих центрах [346, с. 9-10].

М. Я. Романишин у структурі готовності фахівця з фізичної реабілітації до роботи зі спортсменами визначає такі компоненти: мотиваційний (прагнення і здатність до самореалізації; усвідомлення необхідності продовжувати освіту й після закінчення вищого навчального закладу; спрямованість на успіх); змістовий (знання, необхідні для проведення реабілітаційного втручання у спортсменів (обстеження, оцінка, діагностика, прогнозування), цілісність яких формує здатність фізичного реабілітолога співпрацювати зі спортсменами); операційний (сформованість умінь і навичок для проведення процедур спортивного масажу та фізіотерапії, занять з лікувальної фізичної культури для спортсменів після травм і ушкоджень); оцінно-рефлексивний (адекватність власної оцінки своїх професійних здібностей студентом) [383, с. 11].

Результати аналізу вищезазначених позицій науковців дозволили відзначити домінування таких компонентів у структурі готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності: мотиваційний (мотиваційно-ціннісний), який є базисом професійного самовизначення, професійної і самоідентифікації – охоплює коло мотивів, інтересів і ціннісних орієнтацій особистості та визначає спрямованість майбутніх фахівців на успішну реалізацію власних професійних

функцій; когнітивний (пізнавальний, змістовий, пізнавально-змістовий, орієнтаційний, орієнтаційно-пізнавальний), який передбачає теоретичну обізнаність – оволодіння майбутніми фахівцями необхідними знаннями; діяльнісний (операційний, операційно-виконавчий, операційно-діяльнісний, діяльнісно-практичний, процесуально-діяльнісний), який охоплює практичну складову – оволодіння необхідними навичками й уміннями; особистісний, який характеризує сукупність наявних особистісних якостей і професійно значущих здібностей, що визначають ефективність, результативність професійної діяльності. Зауважимо, що, розглядаючи особистісний компонент у структурі готовності майбутніх фахівців до певної професійної діяльності, науковці виокремлюють найбільш важливі професійно значущі якості майбутніх фахівців і, відповідно, конкретизують цей компонент як креативний, рефлексивний, комунікативний, та їх різні сполучення – інтегративно-творчий, комунікативно-емпатійний, аналітико-рефлексивний, комунікативно-інформаційний, організаційно-творчий тощо.

З урахуванням теоретичних позицій дослідження нами розроблено структуру готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності, що містить такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, особистісний, рефлексивний (рис. 1.3).

Ураховуючи, що мотиваційно-ціннісний компонент є передумовою і базисом ефективної реалізації інших компонентів у структурі готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, вважаємо за доцільне здійснити детальний аналіз власне сутності понять «мотив», «мотивація», «ціннісні орієнтації» та ін.

Мотиви як особистісне утворення обумовлюються і проявляються в інтересах, нахилах, цілепокладаннях, установках особистості, чітких усвідомленнях певної діяльності, що спонукають особистість до цієї діяльності, визначаючи її поведінку і спрямованість до самореалізації та самоствердження.

Слушною є думка О. С. Жукової, що «мотив не лише визначає поведінку (вчинки) і діяльність людини, але й є результатом цієї діяльності» [121, с. 109].

Мотиви визначають мету і результати діяльності, є засобом їх досягнення та безпосередньо впливають на контроль результатів і якість діяльності в кінцевому підсумку.

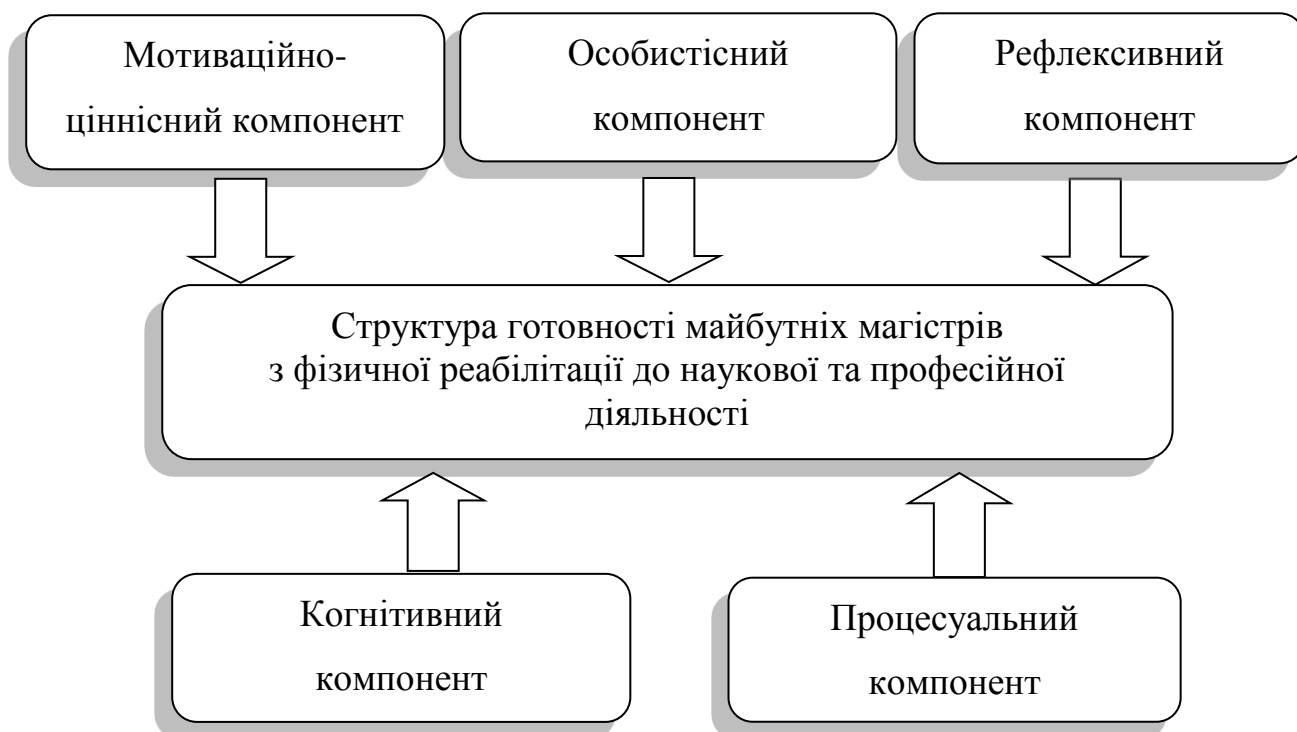

Рис. 1.3. Структура готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності

Є. П. Ільїн, аналізуючи сутність поняття «мотив» у різних аспектах (мотив як потреба, як ціль – предмет задоволення потреби, як спонукання, як намір, як особистісні диспозиції, як стан, як задоволеність), утверджується в думці, що мотив доцільно розглядати «як складне інтегральне (системне) психологічне утворення» [138, с. 115]. Аналогічної точки зору дотримується А. О. Реан, який визначає мотив як «складне психологічне утворення, що спонукає до свідомих дій і вчинків та стає для них основою (обґрунтуванням)» [368, с. 402]. Є. П. Ільїн вказує, що взаємозв'язок мотиву і мотивації у наукових працях психологічного напрямку простежується в двох аспектах: 1) мотивація розглядається як сукупність мотивів (факторів); 2) мотивація визначається як динамічний процес формування мотиву [138, с. 65]. Доцільно зазначити, що науковці до змісту мотивації залучають не лише мотиви, а й інші чинники

(потреби, інтереси, наміри, цілі, орієнтаційно-ціннісні установки, прагнення тощо). Так, Р. С. Немов розуміє мотивацію як «сукупність причин психологічного характеру, які пояснюють поведінку людини, її спрямованість, активність» [319, с. 463]. А. О. Реан розглядає мотивацію як сукупність різних спонукань: мотивів, потреб, інтересів, прагнень, цілей, потягів, мотиваційних настанов або диспозицій, ідеалів тощо, що в широкому сенсі складає детермінацію поведінки [368, с. 402]. А. В. Мудрик зазначає, що мотивація – не лише сукупність мотивів, а й ситуативні чинники, які є достатньо динамічними і гнучкими [313, с. 6].

На думку Х. Хекхаузена, «поведінка описується як вмотивована або внутрішньо (інтринсивно), або зовнішньо (екстринсивно). Натомість дотепер не існує єдності поглядів з питання про те, чим відрізняється внутрішньо і зовнішньо вмотивована поведінка» [444, с. 717-718].

Є. П. Ільїн вказує, що мотивація і мотиви завжди внутрішньо обумовлені, однак можуть залежати від зовнішніх чинників і спонукатися зовнішніми стимулами [138, с. 86]. Вчений виокремлює такі групи мотиваторів або мотиваційних детермінант (психологічні утворення, які беруть участь у мотиваційному процесі й обумовлюють прийняття рішень): моральний контроль (наявність моральних принципів), переваги (інтереси, схильності), зовнішня ситуація, власні можливості (знання, вміння, якості), власне стан у даний момент, умови досягнення мети (витрати зусиль і часу), наслідки своєї дії, вчинку [138, с. 86].

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що існують різні класифікації мотивів, які розглядаються переважно в контексті навчальної діяльності. Так, А. К. Маркова розрізняє дві групи мотивів: пізнавальні (широкі пізнавальні, навчально-пізнавальні, мотиви самоосвіти) і соціальні (широкі соціальні, вузькі соціальні або позиційні, мотиви соціального співробітництва) [287, с. 15]. І. П. Підласий виділяє такі групи мотивів відповідно до їх спрямованості і змісту: соціальні (соціально-ціннісні), пізнавальні, професійно-ціннісні, естетичні, комунікаційні, статусно-позиційні, традиційно-історичні,

утилітарно-практичні (меркантильні) [348, с. 361]. Н. Є. Мойсеюк наводить таку класифікацію мотивів навчальної діяльності: безпосередньо-спонукальні мотиви, засновані на емоційних проявах особистості; перспективно-спонукальні мотиви, що ґрунтуються на розумінні значущості знання взагалі, навчального предмету зокрема; інтелектуально-спонукальні мотиви, що базуються на одержанні задоволення від самого процесу пізнання, інтерес до знань, допитливість, оволодіння певними вміннями і навичками, захопленість процесом вирішення навчально-пізнавальних задач тощо [308, с. 192].

Н. В. Проворотова, досліджуючи систему професійної мотивації та самоідентифікації майбутніх представників соціономічних професій (типу «людина – людина»), зазначає, що «якщо спрямованість діяльності залежить від мотивації, то якість цієї діяльності — від емоційного інтелекту» [364, с. 218]. Вчена відзначає, що мотивація представників соціономічних професій, які пов'язані зі спілкуванням (комунікабельністю), припускає розвинутий емоційний інтелект [364, с. 218].

Важливу роль у формуванні мотивацій особистості відіграють ціннісні орієнтації, які в загальному контексті розглядаються як спрямованість (орієнтація) особистості на визначені нею цінності. О. Гуляр зазначає, що складна багаторівнева система ціннісних орієнтацій є суперечливою і динамічною, що обумовлено постійним виникненням нових, функціонально самостійних цінностей, які порушують їх послідовність (структуру), відображаючи як базові позиції і зв'язки особистості зі світом і собою, так і зміну поточних, швидкоплинних, в якійсь мірі випадкових життєвих обставин [88, с. 56]. При цьому верхній рівень системи ціннісних орієнтацій складають три типи цінностей: духовні, соціальні і матеріальні [88, с. 57].

Ґрунтуючись на існуючих уявленнях науковців про сутність та зміст ціннісних орієнтацій, О. Гуляр відзначає дві домінуючі позиції щодо характеристики ціннісних орієнтацій особистості: 1. Ціннісні орієнтації – складний упорядкований комплекс, що виникає в процесі оцінювання як наслідок взаємодії трьох різних елементів – когнітивного (усвідомлення об'єкта, думка,

образ того, що готова пізнати і сприйняти людина; всі процеси, пов'язані з судженнями, обґрунтуваннями, думками і віруваннями), афективного (оцінка почуття, комплекс симпатій і антипатій; усі пов'язані з життєвими цінностями емоції) і поведінкового (готовність діяти певним чином, приймати рішення; тобто схильність і готовність діяти на підставі певної інформації), та визначає вчинки і думки особистості в тій мірі, в якій це пов'язано з рішенням загальноприйнятих людських проблем. 2. Ціннісні орієнтації можна подати у вигляді системи відношень особистості до соціально-політичних та культурно-етичних норм суспільства (тобто те, що людина особливо цінує в житті, чому надає особливий, позитивний життєвий сенс) [88, с. 53].

Нам імponує думка С. В. Мерзлякової, яка вказує на те, що ціннісні орієнтації є невід'ємною основою «образу світу» людини: відображають світогляд особистості, її ставлення до себе, інших та навколишнього світу, визначають змістовну сторону спрямованості особистості і закладають ядро мотивації життєдіяльності [295, с. 31].

Отже, мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності визначається позитивною мотивацією до наукової і професійної діяльності, усвідомленням її цінностей, інтересом і бажанням виконувати роботу, сприйняттям професії як сфери самореалізації.

Когнітивний компонент готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг передбачає наявність базових знань з циклу дисциплін соціально-гуманітарної підготовки та спеціальних знань з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки (рис. 1.4). Навчальний план для магістрантів з фізичної реабілітації містить: 1. Нормативні (обов'язкові) навчальні дисципліни, які становлять базову частину вимог до освітньо-кваліфікаційної характеристики «магістр» спеціальності 8.01020302 Фізична реабілітація. Перелік нормативних навчальних дисциплін і мінімальний їх обсяг встановлюється відповідно до освітньо-професійної програми. 2. Навчальні дисципліни за вибором, що

забезпечують виконання вимог варіативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики і вводяться для задоволення освітніх і кваліфікаційних потреб особи, ефективного використання можливостей і традицій вищого навчального закладу, регіональних потреб тощо.

Рис. 1.4. Зміст когнітивного компоненту у структурі готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації

Процесуальний компонент структури готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації охоплює сукупність вмінь і навичок, необхідних магістрантам для здійснення наукової і професійної діяльності.

С. У. Гончаренко тлумачить поняття «вміння» як «здатність належно

виконувати певні дії, засновані на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок. Уміння передбачає використання раніше набутого досвіду, певних знань, без останніх немає умінь» [77, с. 468].

У «Педагогічному словнику» за ред. Г. М. Коджаспирової та А. Ю. Коджаспирова трактування поняття «навички» подається як «дія, доведена до автоматизму; формується шляхом вправ, тренінгу, багатократного повторення» [170, с. 90]; «уміння» – як «підготовленість до практичних і теоретичних дій, що виконуються швидко, точно, свідомо, на основі засвоєних знань і життєвого досвіду; формується шляхом вправ і на відміну від навички, що є автоматизованим компонентом діяльності, створює можливість виконання дії не лише у звичних, а й у змінених умовах» [170, с. 153]. На ці трактування понять «навички» й «уміння» ми будемо в подальшому орієнтуватися.

А. П. Беляєва виокремлює три групи умінь та навичок у системі професійної освіти: загальнонаукові, політехнічні та професійні [22, с. 129].

Процес формування навичок, за В. І. Лозовою та Г. В. Троцько, здійснюється поетапно і містить: «1) ознайомлювальний етап, що передбачає осмислення конкретної дії, ознайомлення з прийомами його виконання, чітке розуміння мети; 2) підготовчий або аналітичний етап, що передбачає оволодіння елементами дії, добір і аналіз способів виконання, однак – за високого рівня зосередженості; 3) стандартизований етап, який характеризується автоматизацією дій; 4) варіативний або ситуативний етап, який характеризується доцільним виконанням дій, самоконтролем та ін.» [206, с. 257].

За результатами професійної підготовки майбутні магістри з фізичної реабілітації повинні продемонструвати такі вміння та навички.

1. Гностичні вміння та навички: уміння творчо перетворювати набуті знання з професійної і практичної підготовки; уміння самостійно здобувати і поглиблювати знання, генерувати нові ідеї для вирішення проблем професійної і наукової діяльності.

2. Конструктивні вміння та навички: уміння проектувати і планувати

діяльність з фізичної реабілітації та прогнозувати її результати.

3. Діагностичні вміння та навички: уміння та навички функціональної діагностики – дослідження фізичного розвитку, функціонального стану організму, фізичної підготовленості реабілітантів; уміння здійснювати моніторинг за станом реабілітанта в процесі реалізації фізреабілітаційних заходів.

4. Організаційно-методичні вміння та навички: уміння та навички складання індивідуальної програми фізичної реабілітації для конкретної особи та контролю за ефективністю її реалізації; уміння організації та проведення фізичної реабілітації відповідно до її етапів і періодів для різних категорій осіб; уміння та навички практичного застосування різних засобів і методів фізичної реабілітації.

5. Корпоративні вміння та навички: уміння та навички роботи в мультидисциплінарній команді фахівців різного профілю – навички міжособистісної і колективної взаємодії, планування й організації сумісної діяльності.

6. Комунікативні вміння і навички: уміння встановлювати контакт і продуктивну взаємодію з реабілітантом; уміння чітко висловлювати й аргументувати власну позицію; уміння проводити консультативно-профілактичну та освітньо-пропагандистську роботу серед різних категорій населення.

7. Інформаційні вміння та навички: уміння самостійно здійснювати пошук, збір, систематизацію й аналіз інформації з різних джерел (друкованих, електронних); уміння використовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології в професійній і науковій діяльності.

8. Дослідницькі вміння та навички: уміння та навички планування, організації і проведення самостійної дослідницько-пошукової роботи з питань фізичної реабілітації різних категорій населення.

Особистісний компонент готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності передбачає наявність особистісно і професійно значущих якостей, що визначають ефективність цієї

діяльності, зокрема комунікативних і організаційних здібностей, творчого потенціалу та емпатії.

У процесі визначення необхідних якостей і здібностей майбутніх магістрів з фізичної реабілітації ми враховували два принципово важливих аспекти. 1. Результатом підготовки майбутніх магістрів у вищих навчальних закладах є їх готовність до діяльності інноваційного характеру, а саме – здатність до творчого перетворення набутих знань, умінь і навичок, що актуалізується за умови наявності творчого потенціалу у магістрантів. 2. Професійна діяльність майбутніх магістрів з фізичної реабілітації лежить у межах соціономічних професій (типу «людина-людина»), що вимагає сформованості в магістрантів таких важливих професійних здібностей, як комунікативні й організаторські здібності, рефлексії та емпатії. О. А. Кириленко зауважує, що «зміст праці у соціономічних професіях відрізняється високою емоційною насиченістю міжособистісних контактів, високою відповідальністю за результати спілкування, за прийняття рішення» [156, с. 7].

В. О. Моляко зазначає, що «особистість розвивається разом із розвитком здібностей, що ці два процеси і взаємообумовлені, і взаємозалежні. Рівень розвитку здібностей визначає напрям розвитку особистості, а рівень особистісного розвитку, у свою чергу, визначає напрям розвитку її здібностей» [128, с. 31]. Учена акцентує увагу на тому, що «для розвитку здібностей, і особливо творчих здібностей, важливим є процес усвідомлення суб'єктом окремих умінь (діяльнісний компонент), дій та операцій (операційно-когнітивний компонент), усвідомлення цінності діяльності, яке відбувається через оцінку референтних осіб (референтний компонент). Не менш важливою є рефлексія людиною власних особистісних якостей, які розвиваються в процесі розвитку здібностей (особистісно-ціннісний компонент)» [128, с. 50].

Л. П. Сущенко вказує на необхідність формування таких здібностей майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, як: «експресивні (уміння образно та яскраво виражати думки за допомогою слів і невербальних засобів, уміння

надихнути хвору людину на необхідність дотримання усіх рекомендацій лікарів і фахівців з фізичної реабілітації, переконати в доцільності тих або інших реабілітаційних заходів), гностичні (уміння швидко знайти причини і внести корективи в реабілітаційний процес, уміння аналізувати і коригувати власну поведінку і відновлення пацієнта в цілому), дидактичні (розвиток мислення, навчання працювати свідомо, ініціативно та самостійно), академічні (прагнення ґрунтовно оволодіти знаннями, уміннями та навичками з професійно орієнтованих дисциплін), креативні (здатність до творчості, самовдосконалення, самоактуалізації), організаторські (сприяють розвитку міжособистісної взаємодії і спілкування, дозволяють вибудовувати тимчасові і довгострокові плани, ефективно діяти в стандартних і нестандартних ситуаціях, оптимально використовувати матеріальні, психологічні і кадрові ресурси), перцептивні (уміння адекватного сприйняття, можливості проникнути у внутрішній світ хворої людини), конструктивні (забезпечують прогнозування, проектування і побудову реабілітаційного процесу), психомоторні (уміння зрозуміти механізм руху, що виконується хворим, уміння підібрати індивідуальну техніку й ін.), комунікативні (забезпечують міжособистісне і ділове спілкування у реабілітаційному процесі), авторитарні здібності (уміння швидко завоювати авторитет, здатність до вольового впливу на хворих)» [421, с. 348-349].

Л. В. Кліх виділяє такі необхідні якості майбутніх магістрів у контексті їх готовності до професійної діяльності: професійні; творчі (формування вмінь самостійно вдосконалювати і корегувати засвоєні знання, уміння та навички, творчо виконувати професійну роботу); інноваційні (вміння встановлювати професійні цілі і реалізовувати їх за мінімальних витрат з використанням нестандартних шляхів розв'язання); комунікативні (вміння встановлювати контакти у колективі, спілкуватися рідною та іноземними мовами, проводити перемови із зацікавленими особами); управлінські (формування вмінь організовувати, планувати, контролювати, прогнозувати та систематизувати технологічні показники, швидко приймати управлінські рішення);

використання сучасних інформаційних технологій [163, с. 139].

На нашу думку, наявність комунікативних і організаторських здібностей магістрантів з фізичної реабілітації є важливою як для їх майбутньої наукової діяльності (ораторські вміння, чітке висловлювання власної позиції, вміння обґрунтовувати і відстоювати власну точку зору, висловлювання оригінальних ідей, планування й організація дослідницької діяльності, здатність до самоорганізації тощо), так і для майбутньої професійної діяльності (встановлення адекватної продуктивної взаємодії з реабілітантами, володіння вербальними засобами впливу, уміння аргументації, організація реабілітаційного процесу тощо).

Вважаємо, що особливу увагу у процесі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації треба приділити формуванню та розвитку креативності (здатності до творчості), що детермінується розвитком творчого потенціалу. В. О. Моляко визначила загальну структуру творчого потенціалу, яка містить такі складові: 1) задатки, нахили, що виявляються в підвищеній чутливості, певній вибірковості, наданні переваг чомусь перед чимось, загальній динамічності психічних процесів; 2) інтереси, їх спрямованість, частота й систематичність проявів, домінування пізнавальних інтересів; 3) допитливість, потяг до створення нового, до пошуку й розв'язання проблем; 4) швидкість у засвоєнні нової інформації, створення асоціативних масивів; 5) нахили до постійних порівнянь, зіставлень, вироблення еталонів для наступних порівнянь, відбору; 6) прояви загального інтелекту – розуміння, швидкість оцінювань та вибору шляхів розв'язку, адекватність дій; 7) емоційне забарвлення окремих процесів, емоційне ставлення, вплив почуттів на суб'єктивне оцінювання, вибір, надання переваг; 8) наполегливість, систематичність у роботі, цілеспрямованість, рішучість, працелюбність, сміливе прийняття рішень; 9) творча спрямованість на пошуки аналогій, комбінування, реконструювання, зміну варіантів, економність у рішеннях, використанні часу, засобів та ін.; 10) інтуїтивізм – здатність до прояву неусвідомлюваних швидких (іноді миттєвих) оцінок, прогнозів, рішень;

11) порівняно швидке та якісне оволодіння вміннями, навичками, прийомами, технікою праці, майстерністю виконання відповідних дій; 12) здібності до реалізації власних стратегій і тактик при розв'язанні різних завдань, пошуку виходу зі складних, нестандартних, екстремальних ситуацій [128, с. 15-16].

Емпатія в загальному сенсі розуміється як здатність до співпереживання і співчуття. Л. Г. Жданова розглядає емпатію особистості як «психологічний феномен, який проявляється у здатності розуміти, передбачати, емоційно реагувати і чуйно ставитися до переживання та поведінки іншої людини, сприяючи взаєморозумінню, подоланню психологічних захистів у міжособистісній комунікації та ефективному виконанню спільної діяльності» [120, с. 9]. Зважаючи на особливості професійної діяльності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, і насамперед, категорії осіб, з якими вони в майбутньому будуть працювати, емпатія є невід'ємним компонентом у структурі їх готовності, що дозволить знизити дистрес хворої людини під час надання їй допомоги та сприятиме збалансованості міжособистісних відносин.

Рефлексивний компонент готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації передбачає об'єктивне самооцінювання результатів наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Так, Н. В. Ляченков і А. Н. Яригін вважають, що необхідним компонентом у структурі підготовки до інноваційної діяльності є рефлексія як «пізнання й аналіз майбутнім магістром явищ власної свідомості та діяльності (погляд на власні міркування і дії з боку)» [278, с. 255]. Науковці відзначають наявність двох традицій у трактуванні рефлексивних процесів: рефлексивний аналіз свідомості, що веде до роз'яснення значень об'єктів і їх конструювання; рефлексія як розуміння сенсу міжособистісного спілкування, самооцінка й оцінка іншого, самоінтерпретація й інтерпретація іншого [278, с. 255-256].

Б. Г. Мещеряков і В. П. Зінченко трактують поняття «рефлексія» як «процес, спрямований на аналіз, розуміння, усвідомлення людиною себе: власних дій, поведінки, мовлення, досвіду, почуттів, станів, здібностей, характеру, відносин з іншими людьми і ставлень до них, власних задач,

призначень тощо. Процесуально і функціонально рефлексія пов'язана із самоспостереженням, інтроспекцією, ретроспекцією, самосвідомістю і є основним чинником регуляції поведінки й особистісного розвитку» [296, с. 569].

Отже, нами теоретично обґрунтовано структуру готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності та виокремлено мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, особистісний та рефлексивний компоненти.

Висновки до першого розділу

Науковці (В. П. Андрущенко, В. І. Бондар, С. В. Захарін, В. Г. Кремень, О. С. Лукашук та ін.) вказують на те, що вища освіта в Україні перебуває в стані реформування та визначення засобів трансформації й удосконалення всіх етапів підготовки висококваліфікованих фахівців, які в змозі виконувати складні завдання та швидко адаптуватися до зміни середовища й нових вимог ринку праці.

Аналіз праць вчених (Т. А. Воронова, Р. С. Гуревич, І. І. Драч, Н. М. Дем'яненко, Я. С. Чистова, Г. Х. Яворська та ін.) показав, що у сучасний період професійна підготовка майбутніх магістрів у вищих навчальних закладах спрямовується на формування нової генерації науково-дослідницького та науково-педагогічного персоналу вищої школи, конкурентоздатного в умовах національного й європейського ринку освітніх послуг.

Результати аналізу наукових джерел з проблеми дослідження дозволили з'ясувати, що на сьогодні існує значна кількість наукових праць, присвячених різним аспектам підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавр та спеціаліст. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації не були предметом цілісного наукового дослідження.

Уточнено сутність поняття «реабілітація», яка у загальному контексті розглядається як сукупність заходів, спрямованих на відновлення (компенсацію) порушених функцій організму, працездатності та соціального статусу людини в межах її психофізіологічних можливостей.

Теоретичний аналіз наукових джерел (Л. О. Вакуленко, Н. А. Гватуа, О. І. Грицюк, О. О. Гужаловський, Т. Ю. Круцевич, В. О. Кукса, О. К. Марченко, І. Р. Мисула, В. Н. Молотков, В. П. Мурза, В. М. Мухін, С. М. Попов, І. К. Следзевська, Ю. Д. Усенко та ін.) дозволив розглянути фізичну реабілітацію як відновлення (або компенсацію) частково або повністю порушених (втрачених) функцій організму та працездатності хворих і інвалідів засобами ЛФК, масажу, фізіотерапії та природними чинниками.

Аналіз існуючих на сьогодні підходів, уявлень про сутність та зміст фізичної реабілітації дозволив з'ясувати, що фізична реабілітація як наука про відновлення здоров'я останнім часом значно розширює свої межі, як серед інших видів реабілітації, так і серед інших засобів відновлювальної медицини та оздоровлення населення. Натомість дотепер не досягнуто єдності поглядів і адекватного розуміння сутності фізичної реабілітації, яку часто сприймають, як продовження чи складову медичної реабілітації або ідентифікують з лікувальною фізичною культурою. Підкреслено, що у зарубіжних країнах в контексті реабілітаційної діяльності застосовується термін «фізична терапія», що за сутністю і змістом є фактично ідентичним терміну «фізична реабілітація».

Аналіз праць вітчизняних науковців (Н. О. Белікова, Т. М. Бугеря, Л. Б. Волошко, А. М. Герцик, В. О. Кукса, О. К. Марченко, В. М. Мухін, О. В. Погонцева, М. Я. Романишин, Л. П. Сущенко та ін.) дозволив визначити професійну підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах як систему психолого-педагогічних, науково-практичних і організаційно-дослідницьких взаємопов'язаних заходів, що відображають специфіку навчального процесу, спрямованого на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання інноваційного характеру

щодо здійснення наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Готовність майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг розглядається як інтегративне особистісне новоутворення, що виявляється налаштованістю до застосування методів і засобів науково-дослідної роботи та інтересом до роботи у галузі відновлення здоров'я людини, наявністю професійно орієнтованих знань, умінь та навичок, значущих особистісних і професійних якостей та досвіду використання засобів фізичної реабілітації.

Аналіз понятійно-термінологічного аспекту професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах дозволив уточнити сутність поняття «формування професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах», яке розглядається як процес, який спрямований на оволодіння кваліфікацією відповідно до заданих професійних стандартів, що дозволить на основі сформованих професійно важливих якостей та творчої індивідуальності ефективно здійснювати науково-дослідну роботу або відновлювати стан здоров'я осіб різних нозологічних груп, застосовуючи засоби фізичної реабілітації.

У розділі теоретично обґрунтовано структуру готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності та виокремлено мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, особистісний та рефлексивний компоненти.

Нами вказано, що згідно з навчальним планом майбутні магістри з фізичної реабілітації повинні оволодіти знаннями з: методології професійної освіти у сфері здоров'я; основ корекційної педагогіки; цивільного захисту; іноземної мови за професійним спрямуванням; інтелектуальної власності; методології та організації наукових досліджень; основ індивідуального здоров'я людини; санаторно-курортної реабілітації; реабілітації в ортопедії і травматології; реабілітації у педіатрії; масажу (тракційного); духовних аспектів

здоров'я; теорії і практики фітнесу; реабілітації в кардіології; лікувальної гімнастики.

За результатами професійної підготовки майбутні магістри з фізичної реабілітації повинні продемонструвати такі вміння та навички: гностичні, конструктивні, діагностичні, організаційно-методичні, корпоративні, комунікативні, інформаційні, дослідницькі.

Вказано, що структурні компоненти готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності є взаємопов'язаними, взаємозалежними та доповнюючими один одного.

Основні наукові положення розділу викладено в опублікованих працях [213; 222; 224; 252-253; 256; 258; 263; 301-304; 381-382].

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

2.1. Methodика і напрями дослідження

Мета дослідно-експериментальної роботи полягала в доведенні справедливості висунутої гіпотези і перевірці дієвості розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Відповідно до сформульованої мети визначено завдання експериментально-дослідної роботи:

- розробити критерії і показники сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності;
- визначити рівні сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на початку педагогічного експерименту;
- впровадити в практику діяльності вищих навчальних закладів розроблену та науково обґрунтовану систему професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації;
- визначити рівні сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності наприкінці педагогічного експерименту;
- здійснити компаративний аналіз результатів експериментального дослідження;
- здійснити статистичну обробку одержаних результатів експериментального дослідження з метою визначення ступеня їх достовірності;
- узагальнити результати експериментально-дослідної роботи та оцінити її ефективність.

Загальна гіпотеза базується на твердженні, що професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах набуває ефективності, якщо впровадити у процес їх підготовки розроблену та науково обґрунтовану систему, що враховує специфіку підготовки в умовах магістратури та відображає концепцію, модель та педагогічні умови, структуру готовності, критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності.

Загальну гіпотезу конкретизовано в *часткових гіпотезах*, згідно яких професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах буде якісною та успішною, якщо:

- враховувати історичні аспекти становлення і розвитку фізичної реабілітації як науки і галузі підготовки кадрів;

- в основу її покласти позитивні здобутки вітчизняного досвіду підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах та сучасні тенденції зарубіжного досвіду підготовки магістрів з фізичної терапії;

- реалізувати її як цілісну освітню систему, що інтегрує навчальну, навчально-професійну та науково-дослідницьку діяльність, доцільно організованих і педагогічно скоординованих на формування готовності майбутніх магістрів до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг;

- впровадити в навчально-виховний процес інноваційні освітні технології, зорієнтовані на формування ціннісного ставлення майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності, їх здатності до генерації нових набутих знань та творчого їх перетворення, неперервної професійної самоосвіти та саморозвитку;

- розвивати досвід роботи у мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної діяльності магістрантів.

Дослідження здійснювалось протягом 2001-2017 рр. і охоплювало три етапи.

На першому етапі (2001-2006 рр.) вивчався сучасний стан професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; аналізувалися філософські, історичні, психолого-педагогічні та наукові літературні джерела, існуючі суперечності в теорії і методиці професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації; вивчалися та аналізувалися законодавчі акти та нормативно-правова база; формулювалися концептуальні засади й уточнювався категоріальний апарат дослідження: його мета, завдання, об'єкт і предмет, загальна і часткові гіпотези; розроблялися програма і методика експериментально-дослідної роботи; уточнювалися сутність і зміст базових дефініцій дослідження у контексті професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; обґрунтовувалися зміст і структура готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до професійної і наукової діяльності; вивчався зарубіжний досвід підготовки фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; систематизувався та узагальнювався емпіричний матеріал за напрямом дослідження.

На цьому етапі було опубліковано курс лекцій для студентів спеціальності «Фізична реабілітація» з дисципліни «Вступ до спеціальності».

Підготовлено посібник «Медико-біологічна та реабілітаційна термінологія» (у співавторстві з А. І. Кравченко та В. В. Купиною).

Опубліковано посібники «Лікувальна фізична культура при сколіозах» (у співавторстві з В. В. Купиною).

Видано методичні рекомендації «Курсові, дипломні, магістерські: що про них потрібно знати?» (у співавторстві з О. І. Огієнко) та програму «Програма державного екзамену з фізичної реабілітації».

Другий етап (2007-2009 рр.) був присвячений розробці та обґрунтуванню концептуальних засад дослідження. На цьому етапі розроблено основні положення концепції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; розроблено та теоретично обґрунтовано модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної

реабілітації у вищих навчальних закладах та виявлено педагогічні умови професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; визначено діагностичний інструментарій експериментального дослідження, критерії, показники і рівні сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності; проведено констатувальний експеримент; розроблено науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності.

На цьому етапі було опубліковано такі навчальні посібники, як «Основи фізичної реабілітації», «Реабілітація і спорт інвалідів», які отримали гриф МОН України.

Видано посібник «Проблемні питання реабілітації деформації стоп та шляхи їх вирішення» (у співавторстві з В. В. Купиною, О. В. Боженко).

Надруковано програму «Програма навчального курсу «Педагогіка» для студентів напряму підготовки «Здоров'я людини» (у співавторстві з А. І. Кудренко та М. П. Кононенко).

На третьому етапі (2009-2017 рр.) з метою перевірки результативності розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах було проведено формувальний експеримент; проаналізовано, узагальнено та систематизовано результати педагогічного експерименту; розроблено та впроваджено в процес підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації навчально-методичні комплекси з професійно орієнтованих дисциплін на друкованих та електронних носіях.

На цьому етапі здійснювалися апробація результатів дослідження шляхом доповідей на науково-практичних конференціях; впроваджувалися основні положення і результати дослідження в навчально-виховний процес вищих навчальних закладів України; формулювалися загальні висновки дисертаційного дослідження; визначалися перспективні напрями подальшої науково-дослідної роботи; оформлювався текстовий рукопис дисертації.

Надруковано такі програми, як: «Програма підготовки дипломної роботи ОКР «бакалавр», «спеціаліст», «Програма підготовки дипломної роботи ОКР «магістр».

Опубліковано навчально-методичний посібник «Діагностика рівня здоров'я, психосоматичного стану та якості життя у студентської молоді» (у співавторстві з В. І. Котелевським та О. І. Міхеєнком).

Видано навчально-методичний посібник «Якість життя» (у співавторстві з Я. М. Романенко).

Опубліковано навчальний посібник «Програма домашньої реабілітації для дітей дошкільного віку з рецидивуючим бронхітом» (у співавторстві з Ю. Б. Арешіною).

Видано навчальний посібник «Санаторно-курортна-реабілітація» та монографію «Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: теоретико-методичний аспект».

Діагностичний інструментарій включав методи дослідження для визначення рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності відповідно до критеріїв: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, процесуального, особистісного та рефлексивного. Зазначені критерії відображали компоненти структури готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Для дослідження рівня сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за визначеними критеріями використовувались такі методики:

- методика діагностики особистості «Мотивація до успіху» Т. Елерса (мотиваційно-ціннісний критерій);

- тестові завдання для визначення рівня сформованості знань з професійної і практичної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (когнітивний критерій);

- діагностична карта оцінювання рівня сформованості вмінь і навичок з

наукової і професійної діяльності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (процесуальний критерій);

- методика оцінювання комунікативних та організаторських здібностей В. В. Синявського, Б. О. Федоришина (особистісний критерій);

- методика самооцінки творчого потенціалу особистості (особистісний критерій);

- методика «Діагностика рівня емпатійних здібностей» В. В. Бойко (особистісний критерій);

- методика діагностики рефлексивності А. В. Карпова (рефлексивний критерій).

Дослідження рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за мотиваційно-ціннісним критерієм здійснювалось за методикою діагностики «Мотивація до успіху» Т. Елерса [379, с. 105-106].

Методика передбачає визначення рівня мотивації особистості на досягнення успіху та включає опитувальник, що містить 41 твердження (додаток А). На кожне твердження магістранту необхідно відповісти «так» або «ні». Магістранту нараховується 1 бал за кожну стверджувальну відповідь на запитання: 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 16, 17, 21, 22, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 37, 41; і за кожне заперечення на запитання: 6, 13, 18, 20, 24, 31, 36, 38, 39. Відповіді на питання 1, 11, 12, 19, 23, 33, 34, 35, 40 не враховуються.

За сумою одержаних балів визначається рівень сформованості мотивації до успіху:

- 20 балів і більше – високий рівень;
- 19-15 балів – середній рівень;
- 14 і менше балів – низький рівень (табл. 2.1).

Визначення рівня сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за когнітивним критерієм передбачало оцінювання глибини і міцності засвоєння спеціальних знань з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки.

**Шкала визначення рівня мотивації до успіху майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації**

Сума балів	Рівень
$P > 19$	Високий
$14 < P \leq 19$	Середній
$P \leq 14$	Низький

З цією метою нами розроблено тестові завдання, які включали 50 питань (додаток Б) з дисциплін професійної і практичної підготовки: нормативних («Методологія і організація наукових досліджень», «Основи індивідуального здоров'я людини», «Санаторно-курортна реабілітація», «Реабілітація в ортопедії і травматології», «Реабілітація у педіатрії») та вибіркового («Масаж (тракційний)», «Духовні аспекти здоров'я», «Теорія і практика фітнесу», «Реабілітація в кардіології», «Лікувальна гімнастика»). Кожне тестове завдання передбачало 4 варіанти відповідей, з яких лише один був правильним. За сумою правильних відповідей на тестові завдання визначався рівень володіння магістрантами з фізичної реабілітації знань з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки:

- 41 бал і більше – високий рівень;
- 29-40 балів – середній рівень;
- 28 балів і менше – низький рівень (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Шкала визначення рівня володіння знаннями з циклу дисциплін
професійної і практичної підготовки майбутніми магістрами
з фізичної реабілітації**

Сума балів	Рівень
$P > 40$	Високий
$28 < P \leq 40$	Середній
$P \leq 28$	Низький

За процесуальним критерієм визначався рівень володіння майбутніми магістрами з фізичної реабілітації сукупністю необхідних вмінь та навичок з

наукової і професійної діяльності, диференційованих на такі групи: гностичні вміння та навички; конструктивні вміння та навички; діагностичні вміння та навички; організаційно-методичні вміння та навички; корпоративні вміння та навички; комунікативні вміння і навички; інформаційні вміння та навички; дослідницькі вміння та навички.

Для оцінювання за процесуальним критерієм було розроблено діагностичну картку оцінювання рівня сформованості вмінь і навичок з наукової і професійної діяльності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (додаток В). Оцінювання за процесуальним критерієм включало самооцінку магістрантами рівня володіння вміннями і навичками з професійної і наукової діяльності, та експертну оцінку, яку здійснювали два експерти: фахівець з теоретичної підготовки (викладач дисциплін з професійної підготовки); фахівець з практичної підготовки (методист з виробничої практики). Рівень володіння за кожною групою вмінь та навичок оцінювався за п'ятибальною шкалою від 1 до 5 балів. Відповідно, сумарна оцінка балів за цим критерієм варіювалась в межах від 1 до 40 балів:

- 36-40 балів – високий рівень;
- 25-35 балів – середній рівень;
- 24 бали і менше – низький рівень (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Шкала визначення рівня володіння уміннями та навичками з професійної і наукової діяльності майбутніми магістрами з фізичної реабілітації

Сума балів	Рівень
$P > 35$	Високий
$25 \leq P \leq 35$	Середній
$P < 25$	Низький

Визначення рівня сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за особистісним критерієм передбачало оцінювання комунікативних і організаторських здібностей, діагностику самооцінки творчого потенціалу та діагностику рівня емпатійних здібностей. Діагностика комунікативних і організаторських здібностей здійснювалась за методикою В. В. Синявського, Б. О. Федоришина (додаток Д) [367]. Тест-опитувальник КОС – 1 містить 40 запитань, на кожне з яких необхідно дати відповідь «так» або «ні». У випадку позитивної відповіді магістрантам пропонувалось у бланку для відповідей обвести відповідний номер запитання, у випадку негативної – закреслити його (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Бланк відповідей тесту-опитувальнику для оцінювання
комунікативних і організаторських здібностей**

1	5	9	13	17	21	25	29	33	37
2	6	10	14	18	22	26	30	34	38
3	7	11	15	19	23	27	31	35	39
4	8	12	16	20	24	28	32	36	40

Відповіді магістрантів, зафіксовані в бланкові, зіставлялись з дешифратором, на основі якого підсумовувалась кількість збігань за окремими шкалами для оцінювання комунікативних і організаційних здібностей (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Дешифратор оцінювання комунікативних і організаторських
здібностей (за методикою Б. О. Федоришина, В. В. Синявського)**

Здібності	Відповіді	
	Позитивні	Негативні
Комунікативні	Номери запитань 1-го рядка	Номери запитань 3-го рядка
Організаційні	Номери запитань 2-го рядка	Номери запитань 4-го рядка

У дешифраторі враховується впорядковане розміщення номерів запитань у бланку для відповідей.

Для визначення рівня сформованості комунікативних і організаторських здібностей вираховувались їхні коефіцієнти – відношення кількості збігань відповідей, що характеризують конкретну групу здібностей, до максимально можливої кількості збігань (20 відповідей), за формулами:

$$K_k = K_x : 20$$

$$K_o = O_x : 20,$$

де K_x — коефіцієнт комунікативних здібностей;

K_o — коефіцієнт організаційних здібностей;

K_x та O_x — кількість збігань з дешифратором відповідей відповідно до комунікативних і організаційних здібностей.

Шкальна оцінка комунікативних і організаторських здібностей визначалась за отриманим коефіцієнтом (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Шкала оцінювання комунікативних і організаторських здібностей

K_k	K_o	Шкальна оцінка (у балах)
0,1-0,45	0,2-0,55	1
0,46-0,55	0,56-0,65	2
0,56-0,65	0,66-0,70	3
0,66-0,75	0,71-0,80	4
0,76-1,00	0,81-1,00	5

Шкала визначення рівня сформованості комунікативних і організаторських здібностей адаптована нами відповідно до визначених трьох рівнів готовності магістрантів з фізичної реабілітації до професійної і наукової діяльності:

- 4-5 балів – високий рівень;
- 3 – середній рівень;
- 1-2 – низький рівень (табл. 2.7).

Шкала визначення рівня комунікативних і організаторських здібностей майбутніх магістрів з фізичної реабілітації

Бали	Рівень
$P \geq 4$	Високий
$2 < P < 4$	Середній
$P \leq 2$	Низький

Методика діагностики самооцінки творчого потенціалу особистості [441, с. 65-67] була зорієнтована на з'ясування готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до інноваційної діяльності на ринку реабілітаційних послуг. Тест-опитувальник діагностики самооцінки творчого потенціалу включав 18 питань з трьома варіантами відповідей (додаток Е). Магістранти інструктувались щодо вибору найбільш оптимального, на їхню думку, варіанту відповіді на кожне запитання, який фіксувався в бланку відповідей.

Тестові питання дозволяли визначити вираженість прояву сукупності якостей, що характеризують творчий потенціал особистості як здатність до діяльності інноваційної спрямованості: питання 1, 6, 7, 8 – визначають межі допитливості; 2, 3, 4, 5 – віру в себе; 9, 15 – стабільність; 10 – амбіційність; 11 – зорову пам'ять; 12, 13 – слухову пам'ять; 14 – прагнення бути незалежним; 16, 17 – здатність до абстрагування; 18 – міру зосередженості.

Відповідь на кожне запитання тесту-опитувальника оцінювалась за трьохбальною шкалою, відповідно якої: за варіант відповіді «а» магістрант отримував 3, за «б» – 1, за «в» – 2 бали.

Визначення рівня розвитку творчого потенціалу майбутніх магістрів з фізичної реабілітації здійснювалось відповідно до отриманої суми балів:

- 43 і більше – високий рівень;
- 42-36 балів – середній рівень;
- 35 і менше – низький рівень (табл. 2.8).

**Шкала визначення рівня творчого потенціалу майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації**

Бали	Рівень
P>42	Високий
35<P≤42	Середній
P≤35	Низький

Діагностика рівня емпатійних здібностей здійснювалась за методикою, розробленою В. В. Бойко [356, с. 486-490]. Автором виокремлено такі шкали: раціональний канал емпатії; емоційний канал емпатії; інтуїтивний канал емпатії; установки, що сприяють емпатії; проникаюча здатність в емпатії; ідентифікація в емпатії; загальний рівень емпатії. Тест включає 36 тверджень, на які необхідно зафіксувати в бланку відповідей напроти номеру твердження «+» («так») у випадку згоди або «-» («ні») у випадку заперечення (додаток Ж).

Підсумовується кількість правильних відповідей відповідно «ключу» до тесту за кожною шкалою з наступним визначенням сумарної оцінки в балах:

- раціональний канал емпатії: +1, +7, -13, +19, +25, -31;
- емоційний канал емпатії: -2, +8, -14, +20, -26, +32;
- інтуїтивний канал емпатії: -3, +9, +15, +21, +27, -33;
- установки, що сприяють емпатії: +4, -10, -16, -22, -28, -34;
- проникаюча здатність в емпатії: +5, -11, -17, -23, -29, -35;
- ідентифікація в емпатії: +6, +12, +18, -24, +30, -36.

Аналізуються показники окремих шкал і загальна сумарна оцінка рівня емпатії. Оцінки на кожній шкалі можуть варіюватися від 0 до 6 балів і вказують на значущість конкретного параметру в структурі емпатії.

В. В. Бойко схарактеризовано виокремлені канали емпатії з метою визначення їх превалювання і важливості в структурі загальної емпатії конкретного респондента. Так, раціональний канал емпатії характеризує спрямованість уваги, сприйняття і мислення на сутність іншої людини – на її

стан, проблеми, поведінку. Цей канал визначає спонтанний інтерес до іншого, який відкриває шляхи емоційного та інтуїтивного відображення партнера. У раціональному компоненті емпатії відсутня логіка або мотивація інтересу до іншого, що дозволяє неупереджено виявляти сутність партнера.

Емоційний канал емпатії свідчить про здатність входити в емоційний резонанс з оточуючими – співпереживати, брати участь. Емоційна чуйність в даному випадку є засобом «входження» в енергетичне поле партнера, що дозволяє зрозуміти його внутрішній світ, спрогнозувати поведінку й ефективно впливати в процесі сумісної співпраці та взаємодії.

Інтуїтивний канал емпатії характеризує здатність респондента відчувати поведінку партнерів, діяти в умовах дефіциту вихідної інформації про них, спираючись на досвід, що зберігається у підсвідомості. На рівні інтуїції замикаються та узагальнюються різні відомості про партнерів.

Установки, що сприяють або перешкоджають емпатії, відповідно, полегшують або ускладнюють дію всіх емпатичних каналів. Ефективність емпатії, на думку В. В. Бойко, знижується, якщо людина намагається уникати особистісних контактів, вважає недоцільним проявляти інтерес до іншої особистості, зорієнтована на відчуження до переживань і проблем оточуючих. Зазначені установки різко лімітують діапазон емоційної чуйності й емпатійного сприйняття. Натомість, різні канали емпатії діють активніше і надійніше, якщо відсутні перешкоди з боку установок особистості.

Проникаюча здатність в емпатії розцінюється як важлива комунікативна властивість людини, що дозволяє створювати атмосферу відкритості та довірливості. Релаксація партнера сприяє емпатії, а атмосфера напруженості, неприродності, підозрливості перешкоджає розкриттю й емпатійному осягненню.

Ідентифікація – розглядається як вміння зрозуміти іншого на основі співпереживань, постановки себе на місце партнера. В основі ідентифікації – легкість, рухливість і гнучкість емоцій, здатність до наслідування. Шкальні оцінки виконують допоміжну роль в інтерпретації основного показника – рівня емпатії.

Загальний рівень емпатії майбутніх магістрів з фізичної реабілітації визначався за результатами підсумовування балів, відповідно до якого:

- 30 і більше балів – високий рівень;
- 22-29 балів – середній рівень;
- 21 і менше – низький рівень (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Шкала визначення рівня емпатійних здібностей майбутніх магістрів з фізичної реабілітації

Бали	Рівень
$P \geq 30$	Високий
$21 < P \leq 29$	Середній
$P \leq 21$	Низький

Методика діагностики рефлексивності А. В. Карпова [154] базується на теоретичному матеріалі, який конкретизує загальне трактування рефлексивності, а також ряд інших суттєвих особливостей цієї властивості. Ці уявлення можна резюмувати в наступних положеннях: 1. Рефлексивність як психічна властивість являє собою одну з основних сторін тієї інтегративної психічної реальності, яка співвідноситься з рефлексією в цілому. Двома іншими її модусами є рефлексія в її процесуальному статусі і рефлектування як особливий психічний стан. Ці три модуси тісно взаємопов'язані і взаємодетермінують один одного, утворюючи на рівні їх синтезу якісну визначеність, що визначається як поняття рефлексія. Базуючись на цих положеннях, ця методика орієнтується не тільки безпосередньо на рефлексивність як психічну властивість, але й опосередковано враховує її прояви в двох інших зазначених модусах: рефлексію як процес, і рефлектування як стан. 2. Водночас, діагностика властивості рефлексивності повинна обов'язково враховувати і диференціацію її проявів щодо іншого важливого критерію, основи – про її спрямованість. Відповідно до зазначеного, виділяють два типи рефлексії, які умовно позначаються як «інтра- та

інтерпсихічна» рефлексія. Перша співвідноситься з рефлексивністю як здатністю до самосприйняття змісту своєї власної психіки і його аналізу, друга – зі здатністю до розуміння психіки інших людей, що включає поряд з рефлексивністю як здатністю стати на місце іншого, також і механізми проєкції, ідентифікації, емпатії. Отже, загальна властивість рефлексивності включає обидва вказані типи, а рівень розвитку даної властивості є похідним від них одночасно. 3. Зміст теоретичного конструкта, а також спектр визначених ним поведінкових проявів індикаторів властивості рефлексивності припускає і необхідність врахування трьох головних видів рефлексії, що виділяються за так званним «тимчасовим» принципом: ситуативної (актуальною), ретроспективної та перспективної рефлексії.

Ситуативна рефлексія забезпечує безпосередній самоконтроль поведінки людини в актуальній ситуації, осмислення її елементів, аналіз того, що відбувається, здатність суб'єкта до співвідношення своїх дій з ситуацією і їх координації у відповідності до мінливих умов і власного стану. Ретроспективна рефлексія проявляється в схильності до аналізу вже виконаної в минулому діяльності і виконаних подій. Перспективна рефлексія співвідноситься з функцією аналізу майбутньої діяльності, поведінки; плануванням; прогнозуванням ймовірних результатів та ін.

Методика діагностики рефлексивності включає 27 тверджень, на які необхідно дати відповіді, обравши один із семи варіантів: 1 – абсолютно невірно; 2 – невірно; 3 – скоріше невірно; 4 – не знаю; 5 – скоріше вірно; 6 – вірно; 7 – абсолютно вірно. У бланку відповіді напроти номера питань проставляється цифра одного з варіантів відповідей (додаток 3).

За переважною кількістю тверджень визначається домінування і значущість певних видів рефлексії, які диференційовано на чотири групи: 1) ретроспективна рефлексія діяльності (номери тверджень 1, 4, 5, 12, 17, 18, 25, 27); 2) рефлексія актуальної діяльності або ситуативна (2, 5, 13, 14, 16, 17, 18, 26); 3) перспективна рефлексія діяльності (3, 6, 7, 10, 11, 14, 15, 20);

4) рефлексія спілкування і взаємодії з іншими людьми (номери тверджень 8, 9, 19, 21, 22, 23, 24, 26).

У процесі підсумовування необхідно враховувати, що 15 тестових тверджень є прямими (номери питань: 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 14, 15, 18, 19, 20, 22, 24, 25), інші – зворотними (номери питань: 2, 6, 7, 8, 12, 13, 16, 17, 21, 23, 26, 27), які інверсуються, тобто бали за цією шкалою виставляються в зворотному порядку. Загальна кількість отриманих сирих балів переводиться у стени (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Шкала оцінки рівня рефлексивності (за методикою А. В. Карпова)

Сирі бали	Стени
До 80	0
100	1
101-107	2
108-113	3
114-122	4
123-130	5
131-139	6
140-147	7
148-156	8
157-172	9
172 і вище	10

За сумою отриманих стенів визначається рівень рефлексивності, відповідно до якого:

- 7 і більше стенів – високий рівень;
- 6-4 стенів – середній рівень;
- 3 і менше стенів – низький рівень (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Шкала визначення рівня рефлексивності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації

Стени	Рівень
$P \geq 7$	Високий
$4 \leq P < 7$	Середній
$P < 4$	Низький

Загальний рівень сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності розраховувався шляхом сумачії балів за всіма визначеними критеріями. Відповідно до одержаної суми балів визначався рівень сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації: високий, середній, низький (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Шкала оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності (у балах)

Критерій	Рівень		
	Високий	Середній	Низький
Мотиваційно-ціннісний	32-20	19-15	14 і менше
Когнітивний	50-41	40-29	28 і менше
Процесуальний	40-36	35-25	24 і менше
Особистісний:			
- комунікативні здібності;	5-4	3	2-1
- організаційні здібності;	5-4	3	2-1
- творчий потенціал;	54-43	42-36	35 і менше
- емпатія	36-30	29-22	21 і менше
Рефлексивний	10-7	6-4	3 і менше
Усього	$\geq 232-185$	184-130	≤ 129

Відповідно до шкали оцінювання рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності:

- сума 232-185 балів свідчить про високий рівень;
- 177-137 балів – середній рівень;
- 129 балів і менше – низький рівень.

Статистична обробка даних дослідження здійснювалась з використанням t-критерію Стьюдента, спрямованого на перевірку статистичної гіпотези щодо однорідності груп (вбірок), які взяли участь в педагогічному експерименті.

Розрахування t-критерію Стьюдента для порівняння даних незалежних вибірок (різниця між результатами контрольної й експериментальної групи,

одержаних на констатувальному і формувальному етапах педагогічного експерименту) здійснювалось за формулою 2.1:

$$t = \frac{|M_1 - M_2|}{\sqrt{\frac{\sigma_1^2}{N_1} + \frac{\sigma_2^2}{N_2}}} \quad (2.1)$$

де M_1, M_2 – середні арифметичні,

σ_1, σ_2 – стандартні відхилення,

N_1, N_2 – розміри вибірок.

Розрахування t-критерію Стьюдента для порівняння даних залежних вибірок (внутрішньогрупова різниця результатів контрольної й експериментальної груп, одержаних на констатувальному і формувальному етапах педагогічного експерименту) здійснювалось за формулою 2.2:

$$t = \frac{|M_d|}{\sigma_d / \sqrt{N}} \quad (2.2)$$

де M_d – середня різниця значень,

σ – стандартне відхилення різниць.

Таким чином, нами визначено напрями дослідження і діагностичний інструментарій, який включав методики дослідження для визначення рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності відповідно до критеріїв: мотиваційно-ціннісного, когнітивного, процесуального, особистісного та рефлексивного.

2.2. Ретроспективний аналіз розвитку фізичної реабілітації як науки та галузі підготовки кадрів

Для нашого дослідження важливим є ретроспективний аналіз розвитку фізичної реабілітації як науки та галузі підготовки кадрів. Необхідність розгляду історичного шляху розвитку науки про здоров'я, на думку О. І. Міхеєнка, «пов'язана не лише з можливістю познайомитись з видатними особистостями, які зробили значний внесок у розбудову галузі, а є, по суті,

ключем до розуміння фундаментальних закономірностей функціонування організму людини, що створює можливість розробки ефективних засобів фізичної реабілітації та визначення особливостей їх застосування в умовах сьогодення» [306, с. 39].

Як стверджує Л. П. Сущенко, без вивчення та критичного переосмислення досвіду попереднього етапу розвитку професійної підготовки фізкультурних кадрів, який пройшла Україна, зробити життєздатну систему професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації може бути проблематичним, оскільки вона потребує збереження певної технологічної практики [421].

Теоретичний аналіз наукової літератури свідчить про те, що становленню та розвитку медичної реабілітації вченими приділяється відповідна увага. Але, як вважає К. О. Юшко, «не достатньо джерел, в яких розглядаються історичні моменти фізичної реабілітації і саме в Україні» [469, с. 292]. К. О. Юшко акцентує увагу на тому, що «фізична реабілітація застосовувалась ще в стародавні часи, але не мала ще такої назви. Літературні джерела говорять про те, що на Заході з'являється цей профілактичний напрям, наприклад гімнастика Лінга, лікарська гімнастика Фуллера, у Стокгольмі – перший інститут гімнастики і масажу» [469, с. 294].

Становлення і розвиток реабілітації почали відбуватися, як вважає К. Ренкер, внаслідок необхідності повернення в суспільство людей із фізичними вадами та дітей із вродженими аномаліями [377, с. 11]. Із цією метою вперше у 1806-1807 роках у м. Санкт-Петербурзі для глухих і сліпих дітей були відкриті спеціальні школи. Н. Л. Літош вказує, що у 1884 році у м. Санкт-Петербурзі, а пізніше і в м. Москві (1908) відкрилися аналогічні заклади для розумово відсталих дітей [205, с. 125].

Наприкінці XIX століття суспільство стало більше займатися благодійністю або піклуванням про інвалідів усіх груп. До цього турботою про бідних, а також глухих, сліпих і розумово відсталих успішно займалися церкви і монастирі. Уже у 1819 році під час правління Олександра I у м. Санкт-Петербурзі були створені

«Опікунський комітет для бідних», «Інститут сліпих», «Будинок виховання бідних дітей», а всі інваліди війни були розділені на три розряди залежно від збереженої працездатності. Значно пізніше у 1903 році вийшли друком «Правила для визначення втрати працездатності від тілесних ушкоджень унаслідок нещасних випадків», у яких ступінь втрати працездатності вимірювався у відсотках. У 1908 році у Росії були організовані лікарські консультаційні бюро, завдання яких полягало в оцінці працездатності хворих з урахуванням характеру захворювання або травми.

Уперше визначення реабілітації, як вказує В. М. Мухін (2009), запропонував Ф. Й. Ріттер фон Бус у 1903 році у своїй книзі «Система загального піклування над бідними» [315, с. 11]. К. Ренкер зазначає, що у 1906 році К. Бізальський уперше в Німеччині почав вести статистику калік (глухих, сліпих, покалічених) і заклав основи їх піклування [377, с. 4].

Одночасно в Росії швидкими темпами здійснювалася реабілітація поранених та інвалідів. Досвід реабілітації базувався на прикладі першого центру відновлювального лікування поранених солдатів на російсько-турецькій війні. В. Н. Дзяк та співавтори вважають, що більшість таких центрів виникла завдяки благодійності або існувала при монастирях [294, с. 7]. У більшості російських монастирів (на прикладі святої обителі «Глинська пустинь») були влаштовані санаторії для скалічених солдатів і офіцерів, які після лікування потребували відпочинку. У 1915 році у Глинській пустині були обладнані столярна, шевська і швацька майстерні. Цей факт указує на успішне використання працетерапії з метою відновлення працездатності людини. Незабаром працетерапія була введена в російську медицину і стала широко застосовуватися в психіатричних лікарнях і в таких закладах, як ортопедична лікарня в Петрограді, а також в багатьох інших. Значно вплинула на становлення реабілітації психічних і соматичних хворих медична педагогіка, яка успішно розвивалася на початку ХХ століття.

Починаючи з 1915 року, Комітетом поранених у м. Києві та м. Харкові, а пізніше й у інших містах, як зазначає О. В. Боженко, «були відкриті протезні майстерні, а протезування стало окремим видом соціально-медичної допомоги» [32, с. 5-6].

Можна відзначити, що однією з умов успішного функціонування реабілітаційної служби є ефективно діюча система соціального забезпечення хворих і інвалідів. У колишньому Радянському Союзі цьому сприяли одні з перших урядових документів, до яких належать «Урядове повідомлення про соціальне страхування на випадок хвороби» (грудень 1917 року) і «Положення про соціальне забезпечення трудящих» (жовтень 1918 року). Ці положення передбачали забезпечення працездатності у випадках її втрати за рахунок держави і підприємців. Відповідно до цих положень у Кодексі законів про працю (1918 рік) було зазначено, що факт постійної або тимчасової втрати працездатності підтверджують медичний огляд і бюро лікарської експертизи, які проводяться при міських, районних і обласних страхових касах. Ще одним ефективним кроком на шляху створення в країні системи реабілітаційної допомоги стало спеціальне ухвалення уряду (1918 рік), у якому йшлося про те, що всі існуючі в країні курорти оголошено державною власністю, а їх використання було спрямоване на відновлення здоров'я і працездатності трудящих. Курортну допомогу включено в загальний план лікувально-профілактичних медичних заходів. І. С. Сміян і Т. В. Караченцева вказують, що в основу організації курортної справи було покладено положення декретів «Про лікувальні місцевості загальнодержавного значення» (4 квітня 1919 року), «Про використання Криму для лікування трудящих» (21 грудня 1920 року) і «Про будинки відпочинку» (13 травня 1921 року) [409, с. 5-6]. Н. Я. Гольденберг підкреслює, що санаторно-курортне лікування було і є сьогодні однією зі складових частин реабілітації [74, с. 9].

Широке застосування процесу реабілітації в різних сферах життєдіяльності людини, як зазначає І. І. Пархотік, підтвердило її доцільність, суспільне й економічне значення [339, с. 15].

У 1918 році вперше в США було впроваджено, як вказує В. М. Мухін (2005), програму реабілітації калік у Нью-Йоркському інституті Червоного хреста для інвалідів, а на рік раніше була організована Асоціація відновлювальної терапії [315, с. 11].

У 1922 році в м. Нью-Йорку було засновано недержавну міжнародну

організацію, яка активно займалася питаннями, пов'язаними з реабілітацією – Rehabilitation International.

У 1924 році у Німеччині вчений К. Бізальський вказував на виникнення значного соціального руху, що зародився в системі охорони здоров'я, метою якого було відновлення соціальної значущості всіх інвалідів, які набули каліцтва в результаті спадкових і набутих захворювань, а також інших факторів.

Доцільно відзначити, що в результаті Другої світової війни з'явилася значна кількість інвалідів, які потребували не лише лікування, а й відновлення професійного статусу, навчання навичок самообслуговування, допомоги щодо соціальної адаптації та інтеграції в суспільство. Це сприяло створенню нового напрямку в комплексному відновлювальному процесі, а саме – інтегрованої реабілітації (медичної, фізичної, соціальної, трудової та ін.). Сенса реабілітаційного підходу, вважає І. І. Пархотік, полягав у тому, щоб суспільство стало сприймати недієздатних як повноправних та активних учасників життя у всіх його аспектах (професійному, соціальному, правовому та ін.) [339, с. 10].

Наприкінці 40-х років ХХ століття почалося формування понятійного апарату реабілітації. Вперше цей термін був застосований офіційно у 1946 році у Вашингтоні під час проведення конгресу з реабілітації хворих на туберкульоз. К. Ренкер вважає, що одним із перших визначення поняття «реабілітація» надав К. Вінтер, який схарактеризував реабілітацію як цілеспрямовану діяльність колективу в медичному, педагогічному, соціальному й економічному аспектах з метою збереження, відновлення і зміцнення здатності людини брати активну участь у суспільному житті [377, с. 2].

У 1950 році питання реабілітації розглядалися в Організації Об'єднаних Націй (ООН), яка закликала держави до міжнародної співпраці в розробці програм і координації дій щодо реабілітації інвалідів.

У 1957 році у Німеччині було організовано товариство реабілітації, яке спільно з державними органами приділяло особливу увагу питанням реабілітації інвалідів і осіб похилого та старечого віку.

У 1958 році відбулося I засідання Комітету експертів ВООЗ з медичної реабілітації, на якому відбулася дискусія щодо загальних принципів реабілітації. О. Ф. Тарасов і М. І. Фонарьов зазначають, що під час засідання з'явилася пропозиція: зацікавленим установам і фахівцям продовжити вивчати дану проблему і створити відповідну термінологію в галузі реабілітації, установити статистику підсумків відновлювального лікування, здійснити координацію відновлювального лікування з соціальним забезпеченням [423, с. 9].

Перший звіт експертного комітету ВООЗ (1958) констатував, що реабілітація – це комплексний процес, який містить різні дисципліни і різні методи для того, щоб, завдячуючи колективній праці, можна було досягти кращих результатів для інвалідів.

У 1959 році Комісія експертів із медичної реабілітації ВООЗ дійшла до висновку, що майже 25% усіх хворих із соматичними порушеннями, які знаходяться в лікарнях загального профілю, можуть досягти позитивних результатів завдяки реабілітації, а серед хворих з руховими порушеннями – 75%. Ці дані вже у той час засвідчили важливе значення реабілітації як для окремої людини, так і в цілому для суспільства.

На міжнародних конгресах з реабілітації у м. Лейпцигу (1958), м. Нью-Йорку (1960), м. Дрездені (1962), м. Ерфурті (1967) обговорювалися питання про необхідність реабілітації не тільки для інвалідів, але й для осіб, які перенесли різні захворювання і травми.

Починаючи з 1960 року, у Польщі, спочатку у м. Познані, а потім у м. Варшаві, у системі медичних академій були створені кафедри медичної реабілітації, які активно здійснювали наукову, педагогічну та лікувальну роботи в галузі реабілітації, зокрема за допомогою кінезотерапії. В. І. Довгань та І. Б. Тьомкин вказують, що засновником реабілітації з використанням кінезотерапії в Польщі вважається професор В. Дега [107, с. 16].

У 1964 році Міжнародний симпозіум соціалістичних країн із реабілітації, як зазначають Т. І. Губарева та В. І. Столяров, у своєму рішенні зазначив, що

під реабілітацією розуміється сумісна діяльність медичних працівників, педагогів, економістів і керівників громадських організацій, спрямована на відновлення здоров'я і працездатності інвалідів [83, с. 6].

Практичним кроком на шляху вирішення проблеми реабілітації і її успішного впровадження в систему охорони здоров'я став наказ міністра охорони здоров'я СРСР від 1 вересня 1966 року, в якому були викладені основні напрями щодо організації відновлювальних центрів для реабілітації хворих із ортопедичними, нейрохірургічними та неврологічними захворюваннями. Пізніше постало питання про організацію центрів реабілітації і відділень реабілітації при клінічних лікарнях для осіб з серцево-судинними захворюваннями. Питання про організацію реабілітаційних центрів і відділень для осіб із серцево-судинними захворюваннями виникло не випадково, зважаючи, що в Радянському Союзі ще в 30-ті роки ХХ століття Г. Ф. Лангом були розроблені наукові основи відновлення працездатності осіб із захворюваннями серцево-судинної системи. Г. Ф. Ланг сформулював основні принципи та виділив три етапи відновлювального лікування. На першому етапі при серцево-судинній недостатності застосовувалися медикаментозні засоби, дієти і спокій. Другий етап передбачав підвищення працездатності всього апарату кровообігу за допомогою гімнастики, масажу, лікувальної фізкультури, бальнеотерапії і кліматичних процедур. Третій етап реабілітації зводився до дотримання під лікарським контролем побутового і трудового режиму хворого залежно від функціонального стану його серцево-судинної системи.

У резолюції ІХ Конференції міністрів охорони здоров'я соціалістичних країн (Прага, 1967 рік) реабілітація була визначена як система державних, соціально-економічних, медичних, професійних, педагогічних, психологічних та інших заходів, спрямованих на попередження розвитку патологічних процесів, що призводять до тимчасової або стійкої втрати працездатності, на ефективне і раннє повернення хворих та інвалідів в суспільство і до суспільно корисної праці. Основні рішення цієї конференції міністрів були спрямовані на створення мережі реабілітаційних установ в системі охорони здоров'я, соціального забезпечення та

народної освіти для забезпечення всебічної допомоги тим, хто потребує реабілітації з використанням усіх закладів охорони здоров'я, у тому числі й курортів для цілей реабілітації; а також на створення комплексної системи реабілітації не тільки при пошкодженнях рухового апарату, але й при внутрішніх і психічних захворюваннях; на підготовку фахівців із середньою і вищою освітою, які беруть участь у процесі реабілітації; на рекомендацію додати дисципліну «Реабілітація» до навчальних планів вищих навчальних закладів і організувати кафедру реабілітації, а також на систематичний обмін інформацією про реабілітацію (нові методи дослідження, наукові критерії оцінювання результатів реабілітації і працездатності хворих та ін.).

У 1966 році XIX асамблея ВООЗ прийняла резолюцію про реабілітацію. Цей документ містив ряд принципів про роль і місце реабілітації в зниженні фізичних, психічних і соціальних наслідків захворювань, крім того, вказувалося на необхідність розвитку реабілітаційних служб для всіх хворих, які не можуть повернутися до праці. Сутність реабілітації визначалася як відновлення здоров'я осіб з обмеженими фізичними і психічними можливостями для досягнення максимальної фізичної, психічної, соціальної і професійної повноцінності.

У 1966 році у Німеччині у м. Веймарі відбулося перше засідання Комітету експертів соціалістичних країн із реабілітації, на якому були визначені завдання щодо обміну інформацією, досвідом, підготовки рекомендацій у галузі реабілітації та координації практичних заходів із вирішення проблем реабілітації.

У червні 1968 року у м. Женеві під керівництвом ВООЗ відбулося засідання, присвячене координації завдань у галузі реабілітації. На ньому було встановлено, що Rehabilitation International є керівною організацією у галузі міжнародної співпраці з питань реабілітації. У той час була створена організація «Всесвітня рада у справах інвалідів» (CWOIH), яка залучила до співпраці 126 національних організацій-учасниць і 36 недержавних організацій, що цікавилися проблемами інвалідів.

Другий звіт Експертного комітету ВООЗ (1969) містив такі положення щодо реабілітації: «В ідеальному випадку колектив, що займається питаннями реабілітації, повинен складатися з лікарів і сестер, що одержали підготовку в галузі реабілітаційної медицини, фізіотерапевтів, працетерапевтів, дефектологів (логопедів), соціологів, співробітників відділу соціального забезпечення, клінічних психологів, ортопедів, вихователів, фахівців з лікувальної гімнастики». Цей звіт підтверджував, що процес реабілітації необхідно здійснювати комплексно, залучаючи установи і фахівців різного профілю. Отже, у переліку фахівців, які повинні були б займатися питаннями реабілітації, є посилання на фахівців з лікувальної гімнастики.

У 1969 році на XI Всесвітньому конгресі в м. Дубліні Rehabilitation International розробила нормативи медичної, соціальної, педагогічної й професійної реабілітації, які були опубліковані в багатьох країнах світу.

У 1970 році у м. Тегерані Радою Rehabilitation International за угодою з ООН і її спеціальних організацій була прийнята «Декларація до десятиліття реабілітації у 70-х роках» і через президента Rehabilitation International вручена главам держав і главам урядів багатьох країн.

Європейське регіональне бюро ВООЗ здійснює спроби щодо стандартизації методичних підходів до реабілітації хворих на інфаркт міокарда з метою об'єктивного оцінювання її результатів. У 1972 році на Московській нараді робочої групи з реабілітації Європейського регіонального бюро ВООЗ ухвалено рішення про заснування Міжнародного довідкового центру із психологічних питань реабілітації хворих на інфаркт міокарда на базі Інституту кардіології імені А. Л. М'ясникова Загальносоюзного кардіологічного наукового центру АМН СРСР.

У 1972 році на Всесвітньому конгресі в Сідней (Австралія) і у 1973 році на Міжнародному семінарі в Галле-на-Заале (Німеччина) були визначені основні напрями розвитку реабілітації хворих зі зниженою працездатністю в результаті хронічних захворювань із млявим початком і тривалим перебігом (серцево-судинні захворювання, туберкульоз, поліомієліт та ін.). Також на конгресі в

Сідней був відмічений 50-річний ювілей існування Rehabilitation International як організації, яка займається питаннями, пов'язаними з медичною, педагогічною та професійною реабілітаціями, а також законодавством, організацією, плануванням і технічними допоміжними засобами.

З позицій сьогодення Rehabilitation International включає 81 країну і 135 організацій як дійсних членів і є членом ВООЗ, що тісно співпрацює з організаціями ООН, ЮНІСЕФ (займається проблемами дітей і підлітків інвалідів) і ЮНЕСКО (займається питаннями педагогічної реабілітації), ILO (займається професійною реабілітацією). Кожні три роки (пізніше кожні 4 роки) Rehabilitation International проводить всесвітні конгреси; між конгресами працювала Рада і виконавчий комітет Ради. У складі цього товариства співпрацюють міжнародні комісії, в які входять фахівці відповідних галузей науки з країн – членів організацій, що займаються окремими питаннями реабілітації. Так, у Rehabilitation International ефективно працювали міжнародні комісії (Commission) з соціальних аспектів реабілітації (Social), з питань педагогічної (Educational), професійної (Vocational), медичної (Medical) реабілітації. Існувала також Міжнародна комісія з технічних допоміжних засобів, що здійснила значний вплив на розвиток реабілітації в багатьох країнах світу.

Міжнародна організація Rehabilitation International тісно співпрацювала з Інститутом реабілітації імені Кесслера (США), Інститутом реабілітації в м. Гейдельберзі (Німеччина), організувала прокат понад 400 фільмів, присвячених різним питанням реабілітації, розробляла каталоги літератури в галузі реабілітації, видавала міжнародний журнал із реабілітації (Rehabilitation International Review) та ін.

Значну роль у розвитку реабілітації ортопедичних хворих зіграв Центральний науково-дослідний інститут травматології і ортопедії, який було засновано у 1921 році як лікувально-протезний інститут. Уже у 1980 році до інституту відносилося 11 клінік, серед яких – клініка для реабілітації і відновлювальної хірургії після травм, клініка для реабілітації і лікування

спортивних і балетних травм та ін. В інституті функціонувало відділення реабілітації, що мало у своєму розпорядженні 2 басейни з обладнанням для витягання хребта, кабінети праце-, механотерапії, масажу та ін. Керівника інституту, професора О. Ф. Каптеліна обрано офіційним експертом ВООЗ із реабілітації у колишньому СРСР. Першим віце-президентом групи експертів соціалістичних країн із реабілітації було обрано професора Г. С. Юмашева. У цей час споруджено та почали працювати 28 великих комбінованих центрів реабілітації інвалідів.

У 1970 році у м. Москві створено науково-медичне товариство реабілітації хворих та інвалідів. У 1973 році Г. С. Юмашев і К. Ренкер видали монографію «Основи реабілітації» [377]. У 1978 році І. К. Шхвацабая у співавторстві видав монографію «Реабілітація хворих ішемічною хворобою серця» [464].

У кожній області України були створені шпиталі для інвалідів війни і праці, школи для дітей-інвалідів, будинки-інтернати, спеціалізовані санаторії та протезні заводи. Так, у 1970 році під м. Києвом відкрито спеціалізований санаторій для реабілітації прооперованих кардіологічних хворих, в якому через 15-30 днів після операції проводився 30-50-денний курс відновлювального лікування. За даними В. М. Мухіна, на 1 січня 1989 року в цій установі пройшли реабілітацію 19827 хворих, які перенесли оперативні втручання на серці, і позитивний результат був досягнутий у 93,7% випадках [315, с. 13].

У 1973 році в Болгарії у м. Стара Загора група експертів соціалістичних країн з реабілітації рекомендувала міністрам охорони здоров'я використовувати курорти та санаторії для здійснення медичної реабілітації.

У 1973 році у США виданий Акт про реабілітацію, десять розділів якого спрямовувались на розкриття питань, пов'язаних із реабілітацією, забезпеченням роботою, науковими дослідженнями, тренуванням, оснащенням та обслуговуванням осіб з обмеженими можливостями. В. С. Дмитрієв зазначає, що значна кількість подібних законодавчих актів була прийнята і в інших країнах, у тому числі й європейських [104, с. 70-71].

На 31 засіданні Генеральної асамблеї ООН було ухвалено рішення про оголошення 1981 року Міжнародним роком інваліда. У цьому рішенні визначені завдання року й активно розроблялися програми підготовки та проведення Міжнародного року інваліда в багатьох країнах. Саме в цей і подальші роки спрямовувалися зусилля суспільства на вирішення потреб інвалідів: жити незалежно від дискримінації та повноцінно реалізовувати свої потенційні можливості.

У 1981 році у м. Сінгапурі відбувся Всесвітній конгрес товариства інвалідів, результати якого стали основою Всесвітньої десятирічної програми дій (1983-1992), яка була прийнята Генеральною Асамблеєю ООН. Згідно з висновками ООН реалізація цієї програми була зорієнтована на покращення життя інвалідів і розширення меж їх незалежності.

У 1980 році у м. Кінгстоні (Онтаріо, Канада) відбувся XIV Всесвітній конгрес Rehabilitation International, а у 1984 році у м. Карл-Маркс-Штаті (Німеччина) відбувся наступний XV Всесвітній конгрес Rehabilitation International.

У 1988 році Центральний інститут курортології, фізіотерапії і лікувальної фізкультури реорганізований у Центр медичної реабілітації та фізичної терапії.

Важливим заходом, вважає К. О. Юшко, для подальшого розвитку лікувальної фізичної культури, реабілітації в Україні, підготовки висококваліфікованих фахівців було створення у 1994 році спеціалізованої Ради із захисту докторських дисертацій у Дніпропетровській державній медичній академії і заснування журналу «Медична реабілітація, курортологія, фізіотерапія» [469, с. 294].

На початку і в середині 90-х років ХХ століття у вищих навчальних закладах фізкультурного профілю України, Росії та Білорусі почала здійснюватися професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації. М. І. Воробйов і Т. Ю. Круцевич вважають, що «передумовами для цього стали політичні, економічні та соціальні зміни у державі, які визначали зростаючу актуальність проблеми збереження та відновлення здоров'я громадян, сприяли

розвитку міжнародної співпраці у сферах охорони здоров'я, освіти та соціальної політики, активізували діяльність громадських організацій інвалідів, які заявляли про необхідність соціалізації осіб з обмеженими можливостями в українському суспільстві і сприяли створенню приватної медицини та її послуг» [59, с. 109].

Як вказано на сайті Української Асоціації фізичної терапії, «перші кроки до формування фізичної реабілітації/терапії як науки та підготовки перших професійно вишколених фахівців із фізичної реабілітації в Україні почав здійснювати Львівський державний інститут фізичної культури» [436]. Саме тут, завдяки зусиллям ученого секретаря Львівського державного інституту фізичної культури А. С. Вовканича та висококваліфікованого фізіотерапевта, канадки українського походження О. О. Кунанець, розпочалася співпраця Львівського державного інституту фізичної культури із Канадською агенцією міжнародного розвитку (CIDA) за українсько-канадською програмою «Партнери в охороні здоров'я» і проектом «Реабілітаційна програма у Львові» [436]. Програма була спроектована як комбінація дисциплін із фізичної терапії, працетерапії, а також містила спеціальні курси з реабілітації при ортопедичних, неврологічних, педіатричних, геронтологічних проблемах та порушеннях у діяльності серцево-судинної і дихальної систем. Із канадської сторони у проекті були задіяні Центр розвитку реабілітації при університетах Квінз (Кінгстон, Онтаріо), Манітоба (Вінніпег, Манітоба) та Мак Мастер (Гамільтон, Онтаріо). Значне сприяння проєктові здійснено Всесвітньою організацією інвалідів («Disabled People International») та Фондом «Діти Чорнобиля» (Торонто, Онтаріо) [436].

Після початку реалізації зазначених заходів, як вказують В. В. Клапчук, В. М. Зайцева та І. В. Пущина, «відповідно до Української стандартної класифікації професій, яка розроблена Міністерством праці України на основі Міжнародної стандартної класифікації професій, а також до Міжнародної стандартної класифікації освіти, на вищі фізкультурні навчальні заклади була покладена підготовка фахівців з фізичної реабілітації» [157, с. 207].

Аналіз фахової літератури з питань фізичної реабілітації, який здійснив

А. М. Герцик, засвідчив наступне: «1. Вітчизняне та міжнародне трактування терміну «реабілітація» співпадають. 2. Основне завдання фізичної реабілітації – відновлення втрачених внаслідок травми або захворювання рухових функцій та зміцнення здоров'я. 3. Фахівець з фізичної реабілітації – фахівець з рухової сфери. 4. Фізична реабілітація є педагогічним процесом. 5. Основний засіб – фізичні вправи. 6. Суб'єкт фізичної реабілітації – особа з відхиленнями у стані здоров'я та руховими розладами. 7. Питання сфери діяльності та розподілу повноважень фахівця з фізичної реабілітації і лікаря потребують опрацювання» [68, с. 47].

У 1992 році в Україні був створений Національний комітет спорту інвалідів. У 1993 році був заснований Український центр фізичної культури і спорту інвалідів «Інваспорт» і його 27 регіональних відділень, які об'єднали спортивно-оздоровчі організації, клуби, секції в одну організацію. За даними Ю. А. Бріскіна, «на сьогодні в містах і районах України діють понад 70 підрозділів регіональних центрів «Інваспорт», 27 спеціалізованих дитячо-юнацьких реабілітаційних спортивних шкіл, понад 100 державних і громадських спортивних клубів інвалідів» [39, с. 92].

Як вказують В. В. Клапчук, В. М. Зайцева та І. В. Пущина, «позитивним для науки та практики була розпочата у 2000 році у Національному університеті фізичного виховання і спорту України, а в подальшому і в інших навчальних закладах, підготовка магістрів з фізичної реабілітації і науково-педагогічних кадрів через аспірантуру та докторантуру» [157, с. 208].

У 2001 році спеціальність «Фізична реабілітація» була внесена в класифікатор професій під кодовим шифром 3226.

У 2003 році в Євпаторії відкритий Національний центр паралімпійської і дефлімпійської підготовки і реабілітації інвалідів, діяльність якого спрямована на активну медичну і соціальну реабілітацію, оздоровлення спортсменів з особливими потребами.

У 2005 році було затверджено новий науковий ступінь, згідно з яким дисертації з фізичної реабілітації відносяться до наукового шифру 24.00.03 –

фізична реабілітація із присудженням наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту.

У 2005 році було прийнято Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні», в якому визначався також термін «фізкультурно-спортивна реабілітація» як «система заходів, розроблених із застосуванням фізичних вправ для відновлення здоров'я особи та спрямованих на відновлення і компенсацію за допомогою занять фізичною культурою і спортом функціональних можливостей її організму для покращення фізичного і психологічного стану» [125].

Поширюється мережа вищих навчальних закладів, в яких здійснювалась професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної культури. Важливо, що, за даними В. В. Клапчука, «у 2011 році стало 114 вищих навчальних закладів із ліцензійним обсягом близько 36 000 випускників щорічно» [158, с. 50]. В. В. Клапчук підкреслює, що «фізичних реабілітологів можуть випускати лише вищі фізкультурні навчальні заклади чи ті, що мають факультет фізичного виховання» [158, с. 50].

Кафедра фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка була заснована 12 жовтня 1999 року. Перший випуск спеціалістів у галузі фізичної реабілітації відбувся в червні 2003 року у кількості 101 особи. На сьогодні кафедра здоров'я людини та фізичної реабілітації здійснює підготовку фахівців за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями: бакалавр (напрямок підготовки Здоров'я людини) та спеціаліст і магістр (спеціальність Фізична реабілітація). За 17 років дипломи фахівців з фізичної реабілітації отримали понад 1000 випускників, з них – 300 магістрів.

Протягом 2002-2005 років кафедрою фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка спільно з Обласним управлінням охорони здоров'я Сумської обласної державної адміністрації вперше в Україні були організовані і проведені I і II Сумська обласна науково-практична конференція і I Всеукраїнська наукова конференція

«Сучасні проблеми медичної і фізичної реабілітації» та підготовлені збірники наукових праць учасників конференції.

У вересні 2004 року за ініціативи кафедри фізичної реабілітації в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка почав видаватися обласний журнал «Український вісник реабілітології».

У 2015 році з нагоди 35-ти річчя заснування Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка опубліковано книгу «Спортивній кузні Сумщини – 35» (автор М. Л. Осташевський), яка містить матеріали про створення, розвиток і сьогодення інституту, зокрема, кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації, а також досягнення викладачів та студентів у науці і спорті [335].

В останні роки до підготовки фахівців з фізичної реабілітації, вважає В. В. Клапчук, почали проявляти інтерес вищі медичні навчальні заклади [158, с. 50]. Так, у 2012 році вперше в Україні здійснено набір на навчання в Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського. Підготовку за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр» за напрямом підготовки «Фізична реабілітація» розпочав Харківський державний медичний університет. Сумський державний університет на базі Медичного інституту у 2015 році розпочав підготовку бакалаврів за напрямом «Здоров'я людини», професійне спрямування «Фізична реабілітація» та «Фітнес і рекреація».

В Україні у 2002-2011 роках діяла програма «Здоров'я нації» відповідно до концепції ВООЗ «Здоров'я для всіх в XXI столітті» для національних служб охорони здоров'я. Головною метою програми визначено збереження здоров'я населення України, підвищення народжуваності, зменшення смертності, продовження активного довголіття і тривалості життя, поліпшення медико-санітарної допомоги, забезпечення соціальної справедливості і прав громадян на охорону здоров'я.

У 2015 році в Указі Президента України №678/2015 «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людей з інвалідністю» вказується на те, що «з

метою забезпечення належних умов для реалізації соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод особами з інвалідністю, впровадження кращого світового досвіду у цій сфері, недопущення дискримінації, а також виконання зобов'язань, взятих Україною за Конвенцією про права інвалідів, необхідно: 1. Установити, що Міжнародний день людей з інвалідністю відзначається в Україні щороку 3 грудня. 2. Визнати за необхідне привернути увагу суспільства до проблем людей з інвалідністю, невідкладно здійснити додаткові заходи, спрямовані на підтримку таких людей, зокрема осіб, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні її проведення, осіб з інвалідністю з числа внутрішньо переміщених осіб» [435].

У 2015 році була прийнята та набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29.04.2015 року «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей», відповідно до якої спеціальність «Фізична реабілітація» перенесена з галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини» до галузі знань 22 «Охорона здоров'я» під номером 227 «Фізична реабілітація» («Фізична терапія, ерготерапія») [355]. На нашу думку, ця постанова Кабінету Міністрів України найближчим часом визначить новий напрям розвитку спеціальності «Фізична реабілітація» та її місце у структурі професійної підготовки кадрів нової генерації.

Отже, ретроспективний аналіз становлення фізичної реабілітації як науки та галузі підготовки фізкультурних кадрів свідчить про те, що фізична реабілітація пройшла довгий шлях до свого визнання. Відзначено, що поширюється мережа вищих навчальних закладів, в яких здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; з'ясовуються нормативно-правові акти щодо фізичної реабілітації та підготовки кадрів для реабілітаційної діяльності; удосконалюються кваліфікаційні характеристики професій.

Висновки до другого розділу

Дослідження здійснювалось протягом 2001-2017 років і охоплювало три етапи.

На першому етапі (2001-2006 рр.) вивчався сучасний стан професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; аналізувалися філософські, історичні, психолого-педагогічні та наукові літературні джерела, існуючі суперечності в теорії і методиці професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації; вивчалися та аналізувалися законодавчі акти та нормативно-правова база; формулювалися концептуальні засади й уточнювався категоріальний апарат дослідження: його мета, завдання, об'єкт і предмет, загальна і часткові гіпотези; розроблялися програма і методика експериментально-дослідної роботи; уточнювалися сутність і зміст базових дефініцій дослідження у контексті професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; обґрунтовувалися зміст і структура готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності; вивчався зарубіжний досвід підготовки фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; систематизувався та узагальнювався емпіричний матеріал за напрямом дослідження.

Загальна гіпотеза базується на твердженні, що професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах набуває ефективності, якщо впровадити у процес їх підготовки розроблену та науково обґрунтовану систему, що враховує специфіку підготовки в умовах магістратури та відображає концепцію, модель та педагогічні умови, структуру готовності, критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності.

Загальну гіпотезу конкретизовано в часткових гіпотезах, згідно яких професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах буде якісною та успішною, якщо: враховувати історичні

аспекти становлення і розвитку фізичної реабілітації як науки і галузі підготовки кадрів; в основу її покласти позитивні здобутки вітчизняного досвіду підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах та сучасні тенденції зарубіжного досвіду підготовки магістрів з фізичної терапії; реалізувати її як цілісну освітню систему, що інтегрує навчальну, навчально-професійну та науково-дослідницьку діяльність, доцільно організованих і педагогічно скоординованих на формування готовності майбутніх магістрів до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг; впровадити в навчально-виховний процес інноваційні освітні технології, зорієнтовані на формування ціннісного ставлення майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності, їх здатності до генерації нових знань та творчого перетворення набутих, неперервної професійної самоосвіти та саморозвитку; розвивати досвід роботи у мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної діяльності магістрантів.

Другий етап (2007-2009 рр.) був присвячений розробці та обґрунтуванню концептуальних засад дослідження. На цьому етапі розроблено основні положення концепції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; розроблено та теоретично обґрунтовано модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах та виявлено педагогічні умови професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах; визначено діагностичний інструментарій експериментального дослідження, критерії, показники і рівні сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності; проведено констатувальний експеримент; розроблено науково-методичне забезпечення підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до професійної і наукової діяльності.

На третьому етапі (2009-2017 рр.) з метою перевірки результативності розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки

майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах було проведено формувальний експеримент; проаналізовано, узагальнено та систематизовано результати педагогічного експерименту; розроблено та впроваджено в процес підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації навчально-методичні комплекси з професійно орієнтованих дисциплін на друкованих та електронних носіях.

Для дослідження рівня сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за визначеними критеріями використовувались такі методики: методика діагностики особистості «Мотивація до успіху» Т. Елерса (мотиваційно-ціннісний критерій); тестові завдання для визначення рівня сформованості знань з професійної і практичної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (когнітивний критерій); діагностична карта оцінювання рівня сформованості вмінь і навичок з наукової і професійної діяльності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (процесуальний критерій); методика оцінювання комунікативних та організаторських здібностей В. В. Синявського, Б. О. Федоришина (особистісний критерій); методика самооцінки творчого потенціалу особистості (особистісний критерій); методика «Діагностика рівня емпатійних здібностей» В. В. Бойко (особистісний критерій); методика діагностики рефлексивності А. В. Карпова (рефлексивний критерій).

Аналіз історичних аспектів розвитку фізичної реабілітації, дозволив з'ясувати, що перші кроки щодо формування фізичної реабілітації/терапії як науки та розбудови мережі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в Україні здійснив Львівський державний інститут фізичної культури.

Нами вказано на роль кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка у професійній підготовці фахівців за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» (напрямок підготовки «Здоров'я людини») та «спеціаліст» і «магістр»

(спеціальність «Фізична реабілітація»). За 17 років диплом фахівця з фізичної реабілітації отримали більше 1000 випускників, з них до 300 магістрів.

У 2014 році до 15-ти річчя заснування кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка створено відеофільм, у якому висвітлено головні аспекти навчальної, наукової, організаційної роботи та виробничих практик сумських студентів спеціальності фізична реабілітація.

Відзначено, що у сучасний період професійну підготовку майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в Україні здійснюють факультети фізичного виховання педагогічних університетів, вищі навчальні заклади фізкультурного профілю, класичні університети і вищі медичні навчальні заклади держаної та приватної форм власності.

Акцентовано увагу на тому, що у 2015 році була прийнята та набрала чинності Постанова Кабінету Міністрів України № 266 від 29.04.2015 року «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей», відповідно до якої спеціальність «Фізична реабілітація» була перенесена з галузі знань 0102 «Фізичне виховання, спорт та здоров'я людини» до галузі знань 22 «Охорона здоров'я» під номером 227 «Фізична реабілітація» («Фізична терапія, ерготерапія»). Зазначена постанова Кабінету Міністрів України найближчим часом визначить новий напрям розвитку спеціальності «Фізична реабілітація» та її місце у структурі професійної підготовки кадрів нової генерації.

Основні наукові положення розділу викладено в опублікованих працях [11; 179; 195; 211-212; 214; 216; 219-220; 230; 233-234; 236-237; 241-243; 248; 250; 264; 271-273].

РОЗДІЛ 3

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РІЗНИХ КРАЇН СВІТУ

3.1. Досвід професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах США та Канади

У сучасний період вища освіта України у зв'язку з входженням до світового освітнього простору здійснює перехід на новий етап свого розвитку. Одним із основних напрямів, який дозволяє вітчизняній вищій освіті зайняти достойне місце на міжнародному рівні і бути конкурентоспроможною, є модернізація її змісту з урахуванням міжнародних стандартів. У зв'язку з цим постає питання щодо вдосконалення існуючих освітніх стандартів професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України з урахуванням досвіду такої підготовки в університетах світу.

У США, Канаді, Австралії та країнах Європи в контексті реабілітаційної діяльності використовують термін «фізична терапія», що за змістом ідентичний до прийнятого в Україні терміну «фізична реабілітація».

Аналіз, який провів А. М. Герцик, показав, що «існує подібність між національним тлумаченням терміну «фізична реабілітація» та інтернаціональним тлумаченням терміну «фізична терапія» (physical therapy)» [71, с. 37]. Ці терміни мають дуже близьке змістове навантаження. На думку А. М. Герцика, «спільними рисами є такі: спрямування професійної діяльності фахівців на реабілітацію осіб з відхиленнями у стані здоров'я та руховими розладами; застосування однакових засобів і методів впливу, серед яких основними є фізичні вправи; фізичні реабілітологи та фізичні терапевти є фахівцями з рухової сфери» [71, с. 37].

Для нашого дослідження важливим є аналіз освітніх систем провідних університетів світу, які мають високий рівень освіти, тому проаналізуємо

професійну підготовку магістрів з фізичної терапії у провідних університетах США та Канади.

США. У процесі дослідження було встановлено, що вища освіта в Сполучених Штатах Америки має багатоступеневу структуру. Після закінчення дворічного коледжу випускник отримує ступінь Associate Degree, яка є нижчим щаблем в американській системі вищої освіти. У чотирирічному коледжі студенти отримують повну вищу освіту I ступеня – бакалаврат з присвоєнням ступеня бакалавра. Навчання в американських університетах дає можливість після отриманої вищої освіти I ступеня здобути II ступень – магістра. Вчений ступінь магістр (Master's degree) є проміжним між бакалавром і доктором та присвоюється після одного року навчання. Наступним рівнем освіти є «Фундаментальні наукові програми» тривалістю 1-2 роки. За цей час виконується наукова робота і готується дисертація, після захисту якої здобувач отримує ступінь доктора філософії.

За даними Н. О. Белікової, «станом на січень 2010 року у навчальних закладах США акредитовано 212 програм підготовки фізичних терапевтів (9 програм підготовки магістрів та 203 програми підготовки докторів фізичної терапії)» [24, с. 109].

Початковим рівнем освіти для здійснення професійної діяльності з фізіотерапії є доктор з фізичної терапії. У зв'язку з цим, з 2002 року у США припинилася підготовка бакалаврів із фізичної терапії і більшість університетів відмовляються від магістерських програм з цієї спеціальності [24, с. 109].

У Сполучених Штатах до 2001-го року фізичний терапевт лікарем не вважався (спеціальність йшла під термінологією навколomedичною або парамедичною), фізіотерапію вивчали як другий ступінь – «магістр», вимога від абітурієнта – перший бакалаврський ступінь з будь-якої спеціальності (біологія, філософія, історія, психологія тощо).

З 2001-го року American Physical Therapy Association (APTA) лобювала нову систему, за якою фізичний терапевт проходить семирічну програму навчання і за підсумками виходить зі ступенем «Doctor of physical therapy» (DPT). Ця

система аналогічна отриманню будь-якої іншої медичної спеціальності, результатом якої є одержання диплома лікаря з фізичної терапії. На даний момент усі університети в США працюють за цією програмою. Необхідно зазначити, що американська система медичної підготовки відрізняється від аналогічних програм у інших країнах. Випускники середніх шкіл не мають права подавати заяви до вищих медичних закладів США. Після закінчення середньої школи необхідно пройти чотирирічний курс попереднього навчання в коледжі за програмами, які, як правило, містять курси з органічної та неорганічної хімії, біології, математики, фізики, психології, а також суспільних наук. Лише після завершення подібної чотирирічної програми навчання можна вступати до вищих медичних закладів.

Проаналізуємо програми підготовки майбутніх докторів з фізичної терапії у провідних університетах США, а саме: у Державному університеті м. Янгстаун (Youngstown State University) [525], Університеті Індіани – Університеті Пердью Індіанapolis (Indiana University – Purdue University Indianapolis) [498], Південно-Каліфорнійському університеті (University of Southern California) [518] та Мерсер університеті (Mercer University) [503].

Державний університет м. Янгстаун (штат Огайо), заснований у 1908 році, на сьогодні складається з відділення післядипломної освіти та шести коледжів: ділового адміністрування; освіти; образотворчих і виконавських мистецтв; охорони здоров'я і соціальних служб; гуманітарних і соціальних наук; інженерних технологій та математики. Університет проводить підготовку бакалаврів за 115 спеціальностями, магістрів за 44 спеціальностями та докторів з управління освітою (EDD), фізичної терапії (DPT) тощо [525].

Навчальна програма підготовки доктора фізичної терапії починається влітку і триває три роки очного навчання. Навчальний рік має три рівнозначні семестри (літній, осінній та весняний). Всього дев'ять семестрів (додаток И, табл. И.1).

Треба вказати на такі дисципліни, як «Clinical Foundation Skills I / Фундаментальні клінічні навички I», на яку відводиться 3 кредити, та «Integrated Clinical Education Experience (8 weeks) / Інтегрований клінічний

освітній досвід (8 тижнів)», на яку відводиться 6 кредитів. Зазначені дисципліни спрямовані на формування клінічних навичок у майбутніх фізичних терапевтів [525].

Аналіз навчальної програми підготовки доктора фізичної терапії у Державному університеті м. Янгстаун показав, що на вивчення фундаментальних дисциплін відводиться 24%, дисципліни клінічної професійної підготовки складають 45%, прикладні дисципліни – 6%, клінічна освіта (практика) складає 25%, і триває 38 тижнів [525].

Для нашого дослідження корисними є напрацювання Університету Індіани – Університет Пердью Індіанapolis (Indiana University – Purdue University Indianapolis). Підготовка доктора фізичної терапії відбувається в університеті на базі Школи здоров'я і реабілітаційних наук (School of Health & Rehabilitation Sciences), яка створена у 1910 році. З позицій сьогодення ця школа пропонує вісім програм різних ступенів у галузі медичних наук, філософії, охорони здоров'я та реабілітаційних наук, харчування та дієтології, працетерапії та ін. [498].

Навчальна програма підготовки доктора фізичної терапії (Doctor of Physical Therapy) в Університеті Індіани – Університет Пердью Індіанapolis створена на основі Федерального базового трирічного навчального плану для освітніх установ (I р. навчання має чотири семестри, II р. навчання – три семестри, III р. навчання – два семестри), загальним обсягом 105-108 кредитних одиниць (додаток И, табл. И.2).

Навчальний план підготовки майбутніх докторів фізичної терапії в Університеті Індіани – Університет Пердью Індіанapolis (Indiana University – Purdue University Indianapolis) включає в себе фундаментальні, клінічні та прикладні дисципліни, які формують сукупні знання та практичні навички щодо фізичної терапії.

Дисципліни спрямовані на реалізацію п'яти основних напрямів: вирішення проблем, критичне прийняття рішень, проходження фізіотерапевтичної практики, діяльність у галузі охорони здоров'я та охорони

навколишнього середовища, врахування індивідуально-орієнтованого підходу для прийняття клінічних рішень. Аналіз навчальної програми підготовки доктора фізичної терапії у вищезазначеному університеті показав, що на вивчення фундаментальних дисциплін відводиться 22% від загальної кількості кредитів, дисципліни клінічної професійної підготовки складають 50%, прикладні дисципліни – 11%, клінічна освіта (практика) складає 17% і триває 34 тижня.

Програма підготовки доктора фізичної терапії у Південно-Каліфорнійському університеті є однією з провідних у США [518].

Навчальна програма підготовки докторів фізичної терапії цього університету розрахована на три роки навчання (9 семестрів) і має 115 модулів.

Студенти першого курсу вивчають такі дисципліни осіннього семестру: «Докази фізіотерапевтичної практики» (2), «Анатомія кістково-м'язової системи» (4), «Фізіологічні системи» (3), «Основи управління пацієнтами» (4), «Механіка ходьби людини» (2), «Клінічна візуалізація» (3). Весняний семестр першого року навчання містить такі дисципліни, як: «Лікувальна фізична культура» (3), «Аналітична анатомія» (3), «Клінічна біомеханіка» (3), «Захворювання опорно-рухового апарату» (3), «Докази фізіо-психотерапевтичної практики» (2), «Клінічне управління кістково-м'язовою дисфункцією» (5), «Клінічна практика» (1; 2 тижні). Літній семестр першого курсу містить три дисципліни, а саме «Принципи захворювань» (2), «Спеціальні теми з ЛФК» (2), «Терапевтичне застосування фізичних чинників» (2), «Клінічна практика» (3; 6 тижнів). Разом за рік 46 модулів. Після першого року навчання студенти обирають напрями здійснення фізіотерапевтичної допомоги, а саме при внутрішніх або ортопедичних захворюваннях. У результаті студенти розподіляються до клінічних центрів, де вони працюють з пацієнтами, які мають захворювання внутрішніх органів або ортопедичні проблеми.

Другий рік навчальної програми містить дисципліни: «Нейроанатомія» (3), «Патологія серцево-легеневої системи» (4), «Фармакологія» (1), «Клінічна фізіологія фізичних вправ» (4), «Клінічне управління кардіопульмонологічними

дисфункціями» (3), «Клінічна практика» (2; двічі по 2 тижні), «Докази фізіопсихотерапевтичної практики» (2), «Невропатологія» (3), «Фундаментальна неврологія» (4), «Клінічне управління неврологічною дисфункцією» (5), «Клінічна електрогідравлічна фізіологія» (3), «Клінічна візуалізація і диференціальна діагностика у фізичній терапії» (3), «Управління рухами людини» (3), «Клінічна практика» (3; 6 тижнів). Разом за рік 45 модулів. Після другого року навчання студент має бути готовим до оцінки, лікування та довготривалої реабілітації пацієнтів із численними медичними проблемами, кардіопульмонологічними і неврологічними дисфункціями, вміти надавати невідкладну медичну допомогу в гострому реабілітаційному періоді.

Третій рік навчання містить дві практики по 16 тижнів (13 модулів) та декілька навчальних дисциплін (разом 24 модуля), а саме: «Комплексне управління верхніми і нижніми кінцівками» (3), «Комплексне управління розладами осьової системи скелета і пов'язаними з ними рухами» (3), «Семінар з питань управління пацієнтом» (5). Після успішного виконання наукових і клінічних завдань випускникам видається диплом доктора фізичної терапії. Аналіз навчальної програми підготовки доктора фізичної терапії у Південно-Каліфорнійському університеті показав, що фундаментальні дисципліни становлять 30% загального змісту, дисципліни клінічної професійної підготовки – 42%, на прикладні дисципліни відводиться 9%. Клінічна практика складає 19% загальної кількості модулів навчальної програми, триває 50 тижнів і проходить на умовах повного та неповного робочого часу. Клінічна практика спрямована на поліпшення вмінь та навичок: практичного та клінічного мислення практиканта, розпізнавання моделей клінічних ситуацій, застосування диференціальної діагностики, постановки цілей та прогнозування, розробки плану лікування, комплексного управління пацієнтом та міжпрофесійну комунікацію.

Розглянемо професійну підготовку майбутніх докторів фізичної терапії у Мерсер університеті (Mercer University) – одному з найстаріших університетів Америки, до складу якого входить 12 шкіл і коледжів [503].

Мерсер університет був визнаний кращим серед університетів на півдні

США. Згідно з рейтингом Princeton Review за 2013 рік, Mercer University увійшов до 15% кращих коледжів і університетів США. Підготовка докторів фізичної терапії у Мерсер університеті відбувається на базі коледжу медичних працівників (College of Health Professions) кампусу в Атланті (штат Джорджія).

Навчальна програма підготовки докторів фізичної терапії побудована на комплексній традиційній моделі, яка забезпечує міцну основу у вивченні фундаментальних, прикладних і професійних курсів фізичної терапії, триває три роки (8 семестрів) і становить 135 кредитних годин.

До осіннього семестру першого року навчання входять такі дисципліни: «Аналітична анатомія I» (4), «Прикладна анатомія I» (2), «Професійна розробка: зв'язок професії з поведінкою» (3), «Дослідження I: доказова практика» (3), «Пропаганда здорового способу життя протягом усього життя» (3), «Сервіс-навчання I» (1), «Фармакологія і патофізіологічні системи» (3). Дисципліни весняного семестру: «Аналітична анатомія II» (4), «Прикладна анатомія II» (2), «Супровід пацієнтів/клієнтів при серцево-судинних і легеневих захворюваннях» (3), «Клінічне обстеження і втручання I» (4), «Клінічний досвід I» (1), «Основи опорно-рухової системи» (3), «Неврологія» (3). Дисципліни літнього семестру: «Наука про рухи» (4), «Методи оцінки II» (2), «Психосоціологічні міркування в управлінні пацієнтом/клієнтом» (3), «Супровід пацієнтів/клієнтів при ушкодженнях покривних тканин» (2), «Клінічне обстеження і втручання II» (4), «Сервіс-навчання II» (1), «Диференціальна діагностика» (1). Разом за навчальний рік 56 кредитних годин.

Студенти другого року навчання вивчають такі дисципліни: осіннього семестру – «Дослідження III: критичні запит і оцінка» (2), «Геріатричні міркування в управлінні пацієнтом/клієнтом» (3), «Супровід пацієнтів/клієнтів при ушкодженнях опорно-рухового апарату I» (3), «Втручання в нейром'язовоскелетні проблеми пацієнтів/клієнтів I» (4), «Клінічний досвід II» (1), «Супровід пацієнтів/клієнтів з проблемами нейром'язової системи I» (3), «Втручання у нейром'язовоскелетні проблеми пацієнтів/клієнтів II:

протезування та ортопедія» (2). Дисципліни весняного семестру: «Професійний розвиток II: система охорони здоров'я та політика догляду» (2), «Дослідження IV: інтенсивні дослідження» (2), «Педіатричні міркування в управлінні пацієнтом/клієнтом» (4), «Супровід пацієнтів/клієнтів при ушкодженнях опорно-рухового апарату II» (3), «Втручання в нейром'язовоскелетні проблеми пацієнтів/клієнтів III» (4), «Сервіс-навчання III (1), «Супровід пацієнтів/клієнтів з проблемами нейром'язової системи I» (3). «Клінічна ординатура I» (12;12 тижнів). Разом за навчальний рік – 49 кредитних годин.

Студенти третього року навчання вивчають такі дисципліни: осіннього семестру – «Професійний розвиток III: управління» (2), «Дослідження V: переклад» (1), «Клінічна ординатура II» (12; 12 тижнів). Останній весняний семестр містить дисципліни: «Професійний розвиток IV: лідерство» (2), «Загальний огляд» (1), «Клінічна ординатура III» (12; 12 тижнів). Разом за навчальний рік 30 кредитних годин. Разом за три роки навчання – 135 кредитних годин.

Аналіз навчального плану підготовки доктора фізичної терапії у Мерсер університеті показав, що на вивчення фундаментальних дисциплін відводиться 20% від загальної кількості навчальних годин, дисципліни клінічної професійної підготовки складають 43%, прикладні дисципліни – 10%, клінічна ординатура (практика) складає 27%, тривалістю 36 тижнів.

Випускники програми доктора фізичної терапії Мерсер університету повинні забезпечувати ефективний і дієвий довготривалий догляд за пацієнтами різних груп населення, проявляти клінічне мислення у вирішенні проблем і наданні обґрунтованих практичних рекомендацій у всіх аспектах допомоги пацієнтам, дотримуватися професійних та етичних норм поведінки, законів, принципів управління, що регулюють практику фізичної терапії відповідно до вимог Американської асоціації фізичних терапевтів (APTA). Фізичний терапевт повинен брати активну участь у формуванні здорового суспільства, виступати за зміцнення здоров'я населення, формування здорового способу життя людини. Протягом усієї професійної діяльності фізіотерапевти

повинні удосконалюватися у сфері наукових розробок, наданні якісної медичної допомоги, реабілітаційних послуг та ефективно співпрацювати у якості членів і лідерів міжпрофесійної команди, орієнтованої на допомогу пацієнтам.

Фізичні терапевти у США є частиною медичної команди, яка має ортопедів, стоматологів та інших лікарів, фахівців з працетерапії, медичних сестер з реабілітації, психологів, соціальних працівників, дефектологів і аудіологів.

Фізичні терапевти проводять обстеження пацієнтів, визначають реабілітаційний прогноз, виявляють проблеми стану здоров'я, підбирають засоби фізичної терапії, планують і здійснюють заходи, корегують план лікування відповідно до стану пацієнта, впроваджують програми профілактики і оздоровлення, а також проводять консультації, навчання, реабілітаційний догляд у домашніх умовах, науково-дослідну і адміністративну роботу. Фізіотерапевти проводять оцінку рухових здібностей пацієнтів, визначають силу м'язів, витривалість, функціональну здатність систем організму (серцево-судинної, дихальної, опорно-рухової тощо), а також забезпечують діяльність щодо покращення і постійної профілактики здоров'я пацієнтів. Фізіотерапевти здійснюють оцінку працездатності спортсменів, обстеження і лікування спортивних травм, рекомендують спеціальне обладнання для зниження травматизму, а також розробляють фітнес-програми для всіх вікових груп населення. Після встановлення діагнозу і визначення реабілітаційного прогнозу, фізичні терапевти застосовують вправи, мобілізацію суглобів, тренування серцево-судинної системи на витривалість, лікувальний масаж, електро-лікувальні прилади, навчають пересуванню, а також надають консультації з питань функціональної діяльності, релаксації і профілактики стану здоров'я.

Основними захворюваннями функціональних систем організму, де необхідна кваліфікована допомога фізичного терапевта, є травми м'язів і тканин, болі у спині та шиї, остеопороз, до і післяопераційні стани, артрит, мозковий

інсульт, черепно-мозкова травма, пошкодження спинного мозку, хвороба Паркінсона, розсіяний склероз, пошкодження периферичних нервів, церебральний параліч, серцева недостатність, емфізема легень, хронічна обструктивна хвороба легень, захворювання периферичних судин, опіки, рани і виразки, спортивні травми тощо.

Фізичні терапевти у США здійснюють свою професійну діяльність в умовах таких установ, як: лікарні, приватні офіси, центри реабілітації, центри здоров'я за місцем проживання, будинки для людей похилого віку, корпоративні або промислові центри здоров'я, спортивні комплекси, науково-дослідні установи, дитячі центри, школи, коледжі та університети. Як правило, всі фізичні терапевти мають ліцензію на практику та є членами Американської асоціації фізичної терапії.

Канада. Власні пошуки інформації та аналіз праць Н. О. Белікової [24] дозволили встановити, що підготовка магістрів у галузі реабілітаційних наук, в тому числі фізичної терапії, ведеться у таких вищих навчальних закладах Канади як: Університет Альберта, факультет медичної реабілітації (University of Alberta, Faculty of Rehabilitation Medicine) [516], Університет Торонто, медичний факультет (University of Toronto, Faculty of Medicine) [520], Університет Західного Онтаріо, факультет наук про здоров'я (University of Western Ontario, Faculty of Health Sciences) [521], Університет Манітоба (University of Manitoba) [517], Королівський Університет, Школа реабілітаційної терапії (Queen's University, School of Rehabilitation Therapy) [507], Університет Делхауз, Школа фізіотерапії (Dalhousie University, School of Physiotherapy), Університет МакМастер, Школа реабілітаційних наук (McMaster University, School of Rehabilitation Science), Університет Британська Колумбія, Школа реабілітаційних наук (University of British Columbia, School of Rehabilitation Science), Університет Оттави, Школа реабілітаційних наук (University of Ottawa, School of Rehabilitation Science), Університет Саскачевану, Школа фізичної терапії (University of Saskatchewan, School of Physical Therapy).

Починаючи з 2006 року, вищий навчальний заклад Північної Америки

світового класу Університет Альберта в м. Едмонтоні (University of Alberta in Edmonton) на факультеті медичної реабілітації здійснює підготовку магістрів у галузі реабілітаційних наук (MSc-RS) за дворічною програмою [516]. Магістранти обирають один із аспектів реабілітаційних наук за спеціалізаціями «Фізіотерапія», «Працетерапія», «Мовленнєва патологія або аудіологія» і проводять наукові дослідження та набувають клінічного досвіду у таких напрямках діяльності, як клінічна діяльність, здоров'я опорно-рухового апарату, травми спинного мозку, реабілітація серцево-судинної системи, реабілітація хронічних травм, здоров'я людей похилого віку, а також застосування інформаційних і комунікаційних технологій для надання соціальної допомоги.

В університеті Альберта на медичному факультеті можна окремо здобути ступінь магістра в галузі працетерапії (OT), магістра в галузі фізіотерапії (MSc PT) та магістра мовленнєвої патології – логопедії (SLPs). Фахівці, що засвоюють магістерську програму в галузі працетерапії, допомагають людям, які мають фізичні або психічні захворювання, пошкодження або інвалідність, повернутися до повсякденної діяльності. Магістр мовленнєвої патології – логопед (SLPs) здійснює оцінювання, діагностику, лікування та профілактику порушень мовлення.

Фізичні терапевти працюють у лікарнях, приватних клініках, центрах здоров'я, школах і науково-дослідних закладах. Після отримання ступеня магістра наук з фізіотерапії випускники мають право надалі протягом трьох років навчатися за програмою кандидата наук з реабілітації (PhD-RS) або суміжної галузі. Ця програма діє в університеті Альберта з 1991 року і забезпечує підвищення науково-дослідної кваліфікації в галузі медичної та фізичної реабілітації (працетерапія, фізіотерапія, логопедія) при різноманітних ортопедичних, неврологічних та психосоціальних розладах у людей всіх вікових груп.

Університет Торонто (University of Toronto), який є національним лідером в галузі вищої освіти та наукових досліджень і входить до трійки кращих університетів Канади, здійснює підготовку на медичному факультеті (Faculty of

Medicine) магістрів наук у галузі фізіотерапії (MScPT) за 24-місячною програмою [519]. Випускники університету мають право на реєстрацію у Канадській асоціації фізіотерапії для роботи у всіх канадських провінціях. Магістерська програма (MScPT) також акредитована Комісією в галузі фізичного виховання Американської асоціації фізичної терапії, що дозволяє випускникам отримати ліцензію у США.

Університет Західного Онтаріо (University of Western Ontario) пропонує навчання на факультеті наук про здоров'я за декількома комбінованими клінічними програмами, які містять фізіотерапію, працетерапію, аудіологію [521]. Програма включає в себе дослідження, які будуть сприяти теоретичним та практичним знанням про здоров'я і реабілітацію на межі інших дисциплін з урахуванням наукових інтересів студентів. Програма підготовки магістра фізіотерапії складається з 6 семестрів (60 аудиторних / лабораторних тижнів та 30 тижнів клінічної практики) і триває два роки очного навчання з підготовкою магістерської дисертації. Зарахування відбувається на основі ступеня бакалавра фізіотерапії. Основними напрямками дослідження є: здоров'я та старіння, здоров'я у професійній сфері, зміцнення здоров'я, професійна наука, фізіотерапія, реабілітаційна наука та логопедична наука.

Університет Манітоба (University of Manitoba) проводить дворічну підготовку магістра природничих наук за науково-дослідною програмою медичної реабілітації на базі чотирьохрічної бакалаврської освіти з фізіотерапії, працетерапії чи дихальної терапії або суміжних дисциплін (кінезіологія, біомедична інженерія тощо) [517]. Більшість випускників використовують цю програму як основу для подальшого отримання ступеня доктора реабілітаційних наук (PhD-RS). Метою програми є проведення фундаментальних і клінічних досліджень, спрямованих на попередження інвалідності, покращання і відновлення функціональних можливостей після травми або захворювання, зменшення болю після травми або захворювання, та первинна профілактика. Крім того, кафедра фізичної терапії Університету Манітоби здійснює підготовку магістрів наук у галузі фізіотерапії за програмою (MScPT).

Школа фізіотерапії Королівського університету в Кінгстоні (Queen's University, School of Rehabilitation Therapy) була заснована у 1967 році. Починаючи з 1988 року, на факультеті наук про здоров'я здійснюється підготовка за освітніми програмами магістра наук з фізіотерапії (MSc PT) та магістра наук з працетерапії (MSc OT) [507]. Основною вимогою при зарахуванні є наявність ступеня бакалавра фізіотерапії (чотири роки навчання). Цей навчальний заклад є одним з небагатьох університетів Канади, який пропонує науково-обґрунтовані програми в реабілітаційних науках, в тому числі як на рівні магістратури (MSc), так і докторантури (PhD).

Підготовка магістрів у Королівському університеті в Кінгстоні здійснюється за 24-місячною програмою, яка складається з 14 блоків (по 7-8 тижнів) і становить 1125 годин фундаментальних і спеціальних дисциплін та клінічної практики. Дев'ять блоків відводиться на академічні заняття і п'ять блоків – на клінічну практику (п'ять базових клінічних практик по 6 тижнів кожна), що складає в середньому 66 академічних тижнів та 30 тижнів клінічної практики. Після успішного завершення програми MScPT випускники канадських вищих навчальних закладів складають державний екзамен із фізіотерапії (PCE), який передбачає виконання теоретичних і клінічних завдань. Вказано, що після успішного завершення іспиту випускник магістратури має право подавати заявку на отримання ліцензії для роботи у галузі фізичної терапії.

Програма навчання магістра наук із фізіотерапії передбачає вивчення таких дисциплін, як ділова практика в реабілітації, професійна практика, функціональна анатомія, м'язово-суглобні функції, фізіотерапія, фундаментальні клінічні навички, діагностика дисфункцій, кардіореспіраторна функція, нейромоторна функція, захворювання хребта, педіатрія, геронтологія, багатофакторні дисфункції (ревматичні захворювання, ампутації нижніх кінцівок, опіки та ВІЛ-інфекція), рухова функція, п'ять клінічних практик та проведення критичної оцінки у науково-обґрунтованій практиці.

Університетська клініка в межах школи реабілітаційної терапії надає послуги з дитячої працетерапії, діагностики та реабілітації спортивних травм,

травм внаслідок дорожньо-транспортних пригод, при болях спини та шиї, травм та болю опорно-рухового апарату. Лікувальні процедури передбачають голковколювання, лазерну терапію, лікувальний масаж, працетерапію, навчання пацієнтів індивідуальним фізичним вправам тощо. Після завершення навчання випускники складають державний іспит для отримання можливості здійснювати професійну діяльність.

Таким чином, аналіз досвіду підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії в США дозволив з'ясувати, що сучасна система підготовки фізичних терапевтів суттєво відрізняється від інших країн: з 2002 року припинилась підготовка бакалаврів і магістрів за цією спеціальністю, а початковим рівнем освіти для здійснення професійної діяльності з фізіотерапії є доктор з фізичної терапії. Ця система аналогічна отриманню будь-якої іншої медичної спеціальності, результатом якої є одержання диплома лікаря з фізичної терапії. При цьому випускники середніх шкіл не мають права подавати заяви до вищих медичних закладів США, а повинні пройти чотирирічний курс попереднього навчання в коледжі за програмами, які, як правило, містять курси з органічної та неорганічної хімії, біології, математики, фізики, психології, а також суспільних наук. Аналіз начальних програм провідних університетів США засвідчив, що навчальна програма підготовки доктора фізичної терапії передбачає три роки очного навчання, а значний відсоток навчальних годин (43-50%) відводиться на вивчення дисциплін з клінічної підготовки. Протягом професійної діяльності фізіотерапевти повинні ефективно співпрацювати у якості членів і лідерів міжпрофесійної (мультидисциплінарної) команди, яка включає ортопедів, стоматологів та інших лікарів, працетерапевтів, медичних сестер з реабілітації, психологів, соціальних працівників, дефектологів і аудіологів.

У Канаді підготовка магістрів у галузі реабілітаційних наук здійснюється переважно на факультетах медичної реабілітації на базі чотирьохрічної бакалаврської освіти з фізіотерапії, працетерапії або суміжних дисциплін. Аналіз навчальних програм підготовки магістрів у провідних навчальних закладах Канади показав, що навчальна програма розрахована на два роки очного

навчання з підготовкою магістерської дисертації, а її зміст залежить від майбутньої спеціалізації: «Фізіотерапія», «Працетерапія», «Логопедія (аудіологія)». Після отримання ступеня магістра наук з фізіотерапії випускники мають право надалі протягом трьох років навчатися за програмою кандидата наук з реабілітації (PhD-RS) або суміжної галузі.

3.2. Аналіз професійної підготовки магістрів з фізичної терапії у провідних університетах Австрії та Нідерландів

Аналіз інформації, поданої на навчально-наукових сайтах університетів Австрії, дозволив визначити цілісну картину та специфіку професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії у вищих навчальних закладах.

Австрія. Дипломи австрійських університетів визнаються у більшості країн світу. Нами встановлено, що специфічна особливість системи вищої освіти австрійських університетів полягає в тому, що студентам надається повна самостійність. Вони самостійно формують свій навчальний розклад, обирають необхідні дисципліни, викладачів, тематику наукових робіт та екзаменаторів. Тривалість бакалаврських програм не є фіксованою. Програму, розраховану на 3 роки, студент може засвоювати протягом 4-4,5 років, і це не буде вважатися академічною заборгованістю. Проте студента можуть відрахувати за неуспішність з профільних дисциплін, особливо це стосується популярних спеціальностей, на які претендує значна кількість абітурієнтів. Зимовий семестр в університетах Австрії, як правило, починається з 1 жовтня, а літній – з 1 березня. Бакалаврські програми для навчання в інститутах (коледжах), вищих спеціальних школах (Fachhochschule) та університетах Австрії розраховані на шість семестрів. Навчання бакалаврів завершується захистом наукової роботи та складанням іспиту, за результатами яких випускникам присвоюється ступінь бакалавра і видається відповідний диплом.

Магістерські програми вищої освіти в Австрії призначені для тих, хто планує вдосконалити свої знання у конкретній спеціальності. Академічні

програми такого типу є в усіх університетах і більшості вищих спеціальних шкіл. Тривалість магістерських програм становить 2 роки (4 семестри, 120 кредитів ECTS).

У результаті аналізу освітньої системи Австрії встановлено, що 8 із 56 вищих навчальних закладів здійснюють підготовку фахівців у галузі фізіотерапії: Австрійський університет прикладних наук ФХ Йоаннеум (FH Joanneum, Fachhochschule) [486], Університет прикладних наук Санкт-Пьольтен (St. Pölten Fachhochschule) [511], Університет прикладних наук ФХ Віденський Кампус (FH Campus Wien) [483], Дунайський університет м. Кремс (Donau-Universität Krems) [482], Приватний університет науки про здоров'я, медичного комп'ютерного та технічного забезпечення (Private Universität für Gesundheitswissenschaften, Medizinische Informatik und Technik) [506], Університет прикладних наук у сфері здоров'я Тіроль (FH Gesundheit Tirol) [485], Університет прикладних наук медичних професій Верхньої Австрії (FH Gesundheitsberufe OÖ GmbH) [484], Медичний університет Граца (Die Med Uni Graz) [481], з яких останні три проводять підготовку магістрів фізичної терапії.

Розглянемо деякі аспекти професійної підготовки бакалаврів у галузі фізичної реабілітації в різних університетах Австрії. Так, університет прикладних наук ФХ Йоаннеум (FH Joanneum, Fachhochschule) є одним із провідних університетів Австрії, у якому навчаються близько 3800 студентів і працює понад 180 штатних викладачів [486]. Університет пропонує навчання з економічних, технічних і медичних спеціальностей у трьох кампусах – у Граці, Капфенберзі і Бад-Гляйхенберзі у федеральних землях Штирії. Університет пропонує 45 бакалаврських, серед яких є програма підготовки бакалавра фізичної терапії Bachelor of Science (BSc), і 25 магістерських програм. Навчальний план підготовки бакалаврів фізичної терапії розрахований на три роки (шість семестрів), що становить 180 кредитів ECTS (додаток И, табл. И.3).

На сьогодні в Університеті ФХ Йоаннеум (FH Joanneum, Fachhochschule) навчаються студенти з більш ніж 36 країн, що підтверджує високу репутацію вищої освіти в Австрії.

В Університеті прикладних наук Санкт-Польтен (St. Pölten Fachhochschule) для 2100 студентів пропонується 15 освітніх програм, в тому числі в галузі охорони здоров'я (фізична терапія) [524].

Університет прикладних наук Санкт-Польтен (St. Pölten Fachhochschule) підтримує зв'язок із близько 100 університетами-партнерами, тому студенти мають можливість провести один навчальний семестр або пройти стажування за кордоном [511]. Навчальний план підготовки бакалаврів фізичної терапії розрахований також на три роки навчання, що становить 180 кредитів ECTS (додаток И, табл. И.4). Аналіз назв і змісту навчальних дисциплін засвідчує, що їх засвоєння сприяє формуванню компетенцій бакалаврів фізичної терапії. До них відносять технічні і методологічні навички, соціально-комунікативні та дослідницькі навички, які дозволяють застосовувати знання фізичної терапії у доклінічній і клінічній практиці або викладацькій діяльності у поєднанні із знаннями психології, педагогіки, дидактики, соціології тощо.

Технічні і методологічні навички спрямовані на оволодіння інформацією про історію захворювання, дозволяють здійснювати спостереження й аналіз постави, проводити тестування рухів і фізичної активності, а також анкетування пацієнтів. Соціально-комунікативні навички дозволяють бакалаврам фізичної терапії брати участь у професійному дискурсі у складі міждисциплінарної команди з лікарями, медсестрами й іншими фахівцями, повідомляючи їх про власні дії. Після завершення навчання бакалаври фізичної терапії оволодівають етичними нормами професійної поведінки. Отримані дослідницькі навички дозволяють здійснювати наукове обґрунтування професійних дій для реалізації новітніх наукових результатів та їх інтерпретації у процесі лікування та реабілітації. Для цього бакалаври фізичної терапії застосовують сучасні засоби діагностики й аналізу (відеозйомка, електроміографія, ультразвук тощо).

Клінічними галузями, у яких працює фізіотерапевт після закінчення вищого навчального закладу, є: медицина праці, ортопедія, травматологія, внутрішні хвороби, пульмонологія, кардіологія, педіатрія, спортивна медицина, неврологія, урологія, проктологія, акушерство, гінекологія, геріатрія, онкологія,

паліативна допомога, психіатрія і психосоматика.

Бакалаври фізичної терапії мають право працювати у лікувально-профілактичних установах, реабілітаційних центрах і клініках, об'єктах спортивної медицини, будинках для громадян похилого віку та інвалідів, центрах для інвалідів та займатися приватною практикою або продовжити навчання в магістратурі в галузі медицини.

Розглянемо підготовку магістрів фізичної реабілітації в Університеті прикладних наук ФХ Віденський Кампус (FH Campus Wien), який був заснований у 2001 році у Відні (Австрія) [483]. Університет прикладних наук ФХ Віденський Кампус (FH Campus Wien) здійснює підготовку магістрів за міждисциплінарною магістерською навчальною програмою на базі бакалаврського ступеня прикладних наук із фізіотерапії з присвоєнням випускнику кваліфікації «Магістра наук фізичної терапії» (MScPT) (Masterstudien für PhysiotherapeutInnen).

Міждисциплінарна магістерська навчальна програма має три етапи навчання, які дозволяють майбутньому магістру зміцнити свої професійні знання та розширити навички у технічній та управлінській сферах. Навчальний план підготовки магістра наук фізичної терапії розрахований на два роки (120 кредитів ECTS) (додаток И, табл. И.5). На першому етапі майбутні магістри вивчають загальні модулі щодо управління освітою та охороною здоров'я, організації досліджень, клінічної експертизи. Другий етап спрямований на закріплення управлінських якостей, клінічного досвіду, визначення тематики наукової роботи та розширення медичних знань. Третій етап містить додаткові дисципліни професійної освіти та написання магістерської дисертації.

Формами навчання у підготовці майбутніх магістрів з фізичної терапії є лекції, лекції-дискусії, семінарські і практичні заняття, групова, індивідуальна та самостійна робота. У навчальному процесі викладачами активно застосовуються кейс-аналіз, презентації, рольові ігри, інтерактивні дискусії, інтерв'ювання, відеонавчання тощо. Основними методами оцінювання є обговорення результатів, тестування, усні та письмові экзамени, письмова

робота, активна співпраця, представлення презентації групової роботи, оцінювання домашньої роботи, інтерпретація результатів тощо.

Дунайський університет м. Кремс (Donau-Universität Krems) пропонує магістерську програму опорно-рухової фізичної терапії [482]. Навчальний план підготовки таких магістрів розрахований також на два роки, що складає 180 кредитів ECTS з присвоєнням випускнику кваліфікації «Магістра наук (MSc) опорно-рухової фізичної терапії» (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

**Навчальний план підготовки магістра опорно-рухової фізичної терапії в
Дунайському університеті м. Кремс (Donau-Universität Krems)
(два роки, 120 кредитів ECTS)**

Навчальні дисципліни		ECTS
1.	Теорія опорно-рухової фізичної терапії	18
	Спеціальна анатомія	
	Спеціальна фізіологія	
	Біомеханіка	
	Ортопедія і травматологія	
2.	Методологія дослідження	20
	Інструментальна діагностика	
	Клінічні міркування	
	Керівництво методами дослідження	
	Робота з документацією	
3.	Консервативне лікування	20
	Методи мануальної терапії	
	Усунення болю	
	Навчання медикаментозній терапії	
4.	Доказова медицина і практика	16
	Методи досліджень у галузі охорони здоров'я	
	Біостатистика	
	«Докази» на основі дослідження	
5.	Соціальні навички	5
	Навчальний зв'язок	
	Презентація / Риторика	
	Психологія	
6.	Клінічне навчання	11
	Догляд за пацієнтом	
Магістерська (дипломна) робота		30
Всього / ECTS		120

Отже, на основі проведеного аналізу навчальних планів можна стверджувати, що кількість навчальних курсів підготовки бакалавра фізичної терапії у вищих навчальних закладах Австрії протягом семестру становить у середньому 14 дисциплін. Дисципліни соціально-гуманітарної підготовки складають 20%, дисципліни фундаментальної та загальноекономічної підготовки – 30%, а дисципліни професійної та практичної підготовки – 50%. Стажування майбутніх бакалаврів фізичної терапії триває від 1290 год. до 1410 год. і може проходити кожного семестру, починаючи з II–III семестрів, або більш компактно на останньому курсі.

Термін навчання в магістратурі університетів Австрії за програмою фізичної терапії становить чотири семестри. Аналіз навчальних планів дозволив з'ясувати, що кількість навчальних курсів підготовки магістра фізичної терапії в Австрії у середньому становить 10 дисциплін на семестр. Дисципліни доклінічної підготовки складають 15% загальної кількості навчальних годин, дисципліни науково-дослідної підготовки – 16,5%, дисципліни професійної та практичної підготовки – 60%. Стажування (клінічне навчання) майбутніх магістрів наук з фізичної терапії триває 330 годин.

Випускник міждисциплінарної магістратури має можливість займати керівні посади, розробляти і реалізовувати концепції інноваційної діяльності у сфері охорони здоров'я. Магістр фізичної терапії після закінчення австрійського вищого навчального закладу може проводити оцінювання стандартизованих процедур зі зміцнення і профілактики здоров'я, планувати фізіотерапевтичну діяльність та займати посади у медичних установах (лікарнях, поліклініках, реабілітаційних закладах, санаторіях), здійснювати науково-дослідну, консультаційну, управлінську, викладацьку діяльність (коледжі, університети), займатися позаштатною практикою та ін.

Нідерланди. Система вищої освіти в університетах Нідерландів з 2002–2003 навчального року має триступеневу освіту, яка передбачає отримання ступенів бакалавра, магістра та доктора (PhD).

У процесі дослідження було встановлено, що підготовку фахівців

(бакалаврів і/або магістрів) з фізичної терапії у Нідерландах проводять такі вищі навчальні заклади, як Університет прикладних наук Аванс, зокрема факультет фізичної терапії (Avans Hogeschool, Opleiding Fysiotherapie) [475], Університет Фонтіс Ейндховен (Fontys Hogescholen Eindhoven) [487], Університет Ханзе Гронінген, школа охорони здоров'я (Hanzehogeschool Groningen, Academie voor Gezondheidsstudies) [491], Лейденський університет, зокрема кафедра фізичної терапії (Hogeschool Leiden, Afdeling Fysiotherapie) [493], Роттердамський університет (Hogeschool Rotterdam) [494], Університет Амстердама (Hogeschool van Amsterdam) [495], Університет Неймегена, зокрема факультет фізичної терапії (Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Opleiding Fysiotherapie) [496], Утрехтський університет, зокрема факультет охорони здоров'я (Hogeschool Utrecht, Faculty of Health Care, Dpt of Physiotherapy) [497], Університет Саксіон, Енсхедський факультет фізичної терапії (Saxion Hogescholen Enschede-Fysiotherapie) [510], Університет фізичної терапії Тим (колишня Міжнародна академія фізичної терапії) (Hogeschool voor Fysiotherapie Thim) [515].

Для детальнішого ознайомлення з системою підготовки фізичних терапевтів у Нідерландах ми зупинили увагу на Університеті фізичної терапії Тим (Thim), який був заснований у 1974 році як Міжнародна академія фізичної терапії [515]. З позицій сьогодення Університет фізичної терапії Тим (Thim) – це сучасний навчальний заклад з декількома філіями у Нідерландах і Швейцарії.

У Нідерландах підготовка фізіотерапевтів сконцентрована у м. Ньювегейн, який розташований неподалік від м. Утрехта. У Швейцарії університетський коледж фізичної терапії «Тим ван дер Лан» знаходиться у м. Ландкварт, який з 1990 року здійснює підготовку фізіотерапевтів. Крім того, Університет фізичної терапії Тим (Thim) пропонує студентам навчання у Німеччині за програмою бакалавра рівня VWO [515].

Навчальний план підготовки бакалаврів фізичної терапії в Університеті фізичної терапії Тим (Thim) містить 240 кредитів і розрахований на чотири роки навчання з відповідними трьома етапами (освітній, основний і перехідний)

(додаток И, табл. И.6).

У межах програми студенти вивчають дванадцять навчальних дисциплін. Освітній та основний етапи студенти проходять на першому та другому роках навчання, кожен етап містить 60 кредитів ECTS. Програми цих етапів містять відповідно п'ять навчальних дисциплін кожна, на вивчення яких відводиться сім тижнів. Кожна навчальна дисципліна закінчується екзаменаційним тижнем, під час якого складаються письмові тести для перевірки концептуальних знань і практичні тести для перевірки професійних навичок. Перехідний етап містить 120 кредитів ECTS і передбачає стажування протягом одного року (40 тижнів). Цей етап передбачає вивчення двох нових тем, повторення десяти раніше вивчених, а також роботу з науковою літературою. Підсумковий контроль перехідного етапу здійснюється за допомогою тесту знань (НОК), тесту навичок (VDH), оцінюванням презентації та захисту дипломної роботи (дисертації).

Підсумком стажування є складання виробничого тесту зайнятості (ABP), який передбачає перевірку рівня знань, умінь та навичок діагностичного та терапевтичного процесів. Два рази на рік протягом усього періоду навчання проводять три види оцінювання: оцінювання концептуальних знань студентів на основі письмового практичного тестування (НОС); прикладні іспити, знання яких забезпечують можливість виконання складних професійних завдань.

Нормативні дисципліни навчального плану складають від 120 до 150 кредитів, а дисципліни за вибором студентів – від 30 до 60 кредитів.

Нами було здійснено аналіз змісту дисциплін навчального плану підготовки бакалавра фізичної терапії в Університеті фізичної терапії Тім (Thim). Так, дисципліна «Здоровий спосіб життя» передбачає використання індивідуальних і групових програм для вивчення основ здорового способу життя із залученням фізичних вправ та інших оздоровчих засобів. Дисципліна «Фізична реабілітація при ортопедичних і неврологічних захворюваннях» передбачає оволодіння засобами та принципами практичної фізіотерапії, спрямованих на діагностику, функціональне лікування та реабілітацію

ортопедичних і неврологічних розладів (наприклад, при травмах, хірургічних втручаннях або при інсульті). Дисципліни циклу «Фізична реабілітація опорно-рухового апарату» («Травми верхніх кінцівок», «Травми нижніх кінцівок», «Порушення функцій хребта») передбачають оволодіння методиками діагностики та фізичної реабілітації у процесі лікування нескладних ортопедичних захворювань верхніх і нижніх кінцівок, а також складних ортопедичних захворювань, якими є порушення функцій хребта. Дисципліна «Працездатність у спорті» знайомить з основами відновлення фізичної працездатності спортсменів після спортивних травм та інших ортопедичних порушень. Дисципліна «Фізична реабілітація при різних захворюваннях» актуалізує роль фізіотерапевта у процесі діагностики та реабілітації хворих з серцево-судинними та онкологічними захворюваннями, а також у геріатрії та ревматології. Дисципліна «Корекція опорно-рухового апарату» передбачає вивчення прийомів мануальної терапії та діагностики опорно-рухового апарату, оволодіння засобами спортивної фізіотерапії та реабілітації. Дисципліна «Здатність вирішення неординарних завдань» здійснює підготовку студентів до стажування і пошуку актуальної тематики наукового дослідження. При вивченні курсу «Спортивна фізіотерапія» підкреслюється важлива роль фізичного терапевта у спорті, як новатора, консультанта та фахівця. Дисципліна «Нейрореабілітація» передбачає оволодіння методиками діагностики та реабілітації хворих із неврологічними захворюваннями центральної нервової системи (інсульт, хвороба Паркінсона тощо). Дисципліна «Психосоматична фізична реабілітація» спрямована на підвищення рівня знань фізіотерапевта про психосоціальні чинники і психопатологію. У процесі засвоєння курсу «Вступ до мануальної терапії» майбутні фізичні терапевти отримують знання в галузі діагностики та реабілітації, засвоюють практичні навички мануальної терапії та комунікативні вміння. Здобуті знання з дисципліни «Фізична реабілітація у педіатрії» надають можливість майбутнім фахівцям здійснювати реабілітацію дітей, які мають проблеми опорно-рухового апарату. Цей курс поглиблює знання та формує практичні навички у галузі профілактики, діагностики та реабілітації в

дитячому віці. Окрім того, випускник отримує можливість розширити компетентність у таких сферах, як педіатрія, педагогіка, психомоторний розвиток і фізична реабілітація дітей.

На першому і другому курсах відбувається навчальне стажування обсягом 32 години. Студенти мають можливість проходити навчальну практику на різних базах. На третьому курсі студент отримує постійне місце стажування, практика складається з двох періодів по двадцять тижнів. Студенти заочного відділення проходять стажування 32 години на тиждень, а студенти денного відділення мають неповний робочий день і проходять стажування 20 годин на тиждень. За бажанням студентів університет надає можливість стажування за кордоном. Наприкінці стажування спеціально підготовлений експерт перевіряє професійну майстерність майбутніх фізичних терапевтів.

Перехідний етап складається із занять прикладного характеру, на яких студенти повторюють і поглиблено вивчають дисципліни, засвоєні на I та II роках навчання. Окрім цього, у межах курсу «Інтеграція освіти» заплановано ще дві дисципліни, які не є обов'язковими та передбачають обговорення і засвоєння окремих спеціалізованих курсів, визнаних Королівським товариством фізіотерапії (KNGF): спортивна фізіотерапія, нейрореабілітація, психосоматична фізіотерапія, мануальна терапія, фізіотерапія у педіатрії.

Умовою вступу до магістратури Нідерландських університетів є диплом бакалавра фізичної терапії. Навчання магістра триває 18 місяців (90 кредитів), після успішного закінчення якого випускнику присвоюється кваліфікація «Магістр наук у галузі фізичної терапії» (MScPT). Магістерська програма відрізняється від бакалаврської більш високим інтелектуальним рівнем і за показником норм якості Європейського Союзу (EQF) має сьомий рівень освіти.

Основний принцип цієї освітньої програми полягає в тому, що поєднує роботу (неповний робочий день) із навчанням та проведенням наукових досліджень. Такий підхід підвищує ефективність і цілеспрямованість навчання магістрів. Завданням цієї програми є засвоєння знань та навичок, які відповідають кваліфікації рівня магістра. Програма підготовки магістра має три

галузі навчання: фізична терапія, наука та інновації за моделлю CanMEDS (канадська директива медичної освіти для фахівців).

Навчальний план підготовки магістра фізичної терапії розрахований на три семестри (табл. 3.2). Тематика семестрів передбачає поглиблене вивчення фізичної терапії при проблемах кістково-м'язової, серцево-легеневої систем і нейрореабілітації.

Таблиця 3.2

Фрагмент навчального плану підготовки магістра фізичної терапії в Університеті фізичної терапії Тим (Thim)

1 семестр	2 семестр	3 семестр
Діагностика та комп'ютерне забезпечення галузі охорони здоров'я	Терапевтичне втручання і допомога	Комплексний догляд за хворим

Навчальний план підготовки магістра наук також розрахований на три семестри (табл. 3.3) і забезпечує формування навичок проведення та реалізації наукових досліджень. Ця галузь дає можливість підвищити науковий ступінь під час навчання в докторантурі (PhD).

Таблиця 3.3

Фрагмент навчального плану підготовки магістра наук в Університеті фізичної терапії Тим (Thim)

1 семестр	2 семестр	3 семестр
Методологія і статистика: вступ до філософії науки, різні форми практичного дослідження та навчання	Навчання фізіотерапії, розробка науково-обґрунтованих теорій та інновацій, які підвищують ефективність фізичної терапії	Підготовка магістерської дисертації

Протягом перших шести місяців магістри навчаються в групах із чотирьох або п'ятьох осіб. Складовими навчання є: робота у режимі он-лайн з вивчення навчальних модулів; виконання індивідуальних і групових завдань; отримання експертної оцінки і здійснення спостереження. У другій половині навчання зменшується кількість контактних годин і студенти спрямовують

зусилля на остаточну підготовку наукового проекту та презентацію магістерської роботи та її публічний захист. У цей час переважає дистанційна форма навчання під контролем наукового керівника. На початку виконання магістерського дослідження, кожен магістр отримує код для входу в цифрове навчальне середовище університету. В електронному науковому середовищі представлені програма, робочі завдання, перелік наукових видань, зокрема книг і статей (національних і міжнародних), відеоматеріали і вся інформація про програму. Крім облікового запису електронної пошти, на сайті знаходяться всі необхідні навчальні матеріали, річний календар, розклад, офіційні документи університету, новини для студентів і викладачів. Така форма навчання дає змогу студентам індивідуально виконувати всі завдання магістерського дослідження.

У Нідерландах магістерська програма відповідає міжнародним стандартам, що дозволяє магістрам з другого семестру обирати місце навчання в іншій країні, наприклад у Швейцарії, і проводити там наукові дослідження, займатися організацією медичної допомоги та іншими питаннями. Магістерська програма передбачає відвідування установ галузі охорони здоров'я та знайомство з інноваційними технологіями. У процесі стажування магістранти працюють щонайменше вісім годин на тиждень. Практична діяльність може бути пов'язана безпосередньо з фізичною терапією або з загальною практикою виконання дій. Такий підхід допомагає розвинути необхідні компетенції, які відповідають вимогам Королівського товариства фізіотерапії (KNGF). До них належать: виконання різних видів професійної діяльності для забезпечення фізіотерапевтичного процесу, взаємозв'язку з оточуючими, співпраці з фахівцями, обміну знаннями та науковою практикою, надання соціальної та професійної допомоги, менеджменту професійних послуг.

У більшості нідерландських університетів викладачі активно використовують інтерактивне навчальне середовища, де разом із студентами обговорюють наукові проблеми, демонструють практичні навички, проводять інтерактивні заняття та здійснюють контроль. Викладачі магістратури

проводять різноманітні майстер-класи, видають підручники (зокрема віртуальні), організовують дискусії на сайті, проводять навчальні семінари, вебінари (у тому числі з практичною демонстрацією), веб-конференції, презентації та організовують багатоденні ознайомлювальні поїздки. Крім того представники університетів активно спілкуються на сторінках Facebook, Twitter і LinkedIn.

Таким чином, в Австрії підготовка магістрів у галузі фізіотерапії здійснюється на базі бакалаврського ступеня прикладних наук із фізіотерапії. Специфіка підготовки бакалаврів у вищих закладах Австрії полягає у можливості самостійного вибору студентами необхідних для вивчення дисциплін, викладачів, тематики наукових робіт, екзаменаторів; самостійного формування навчального розкладу; тривалості засвоєння навчальної програми, розрахованої на три роки. Термін навчання в магістратурі університетів Австрії за програмою фізичної терапії становить два роки, чотири семестри. Аналіз навчальних планів провідних університетів Австрії засвідчив, що кількість навчальних курсів підготовки магістра фізичної терапії в Австрії у середньому становить 10 дисциплін на семестр, серед яких 60% складають дисципліни професійної та практичної підготовки. При цьому перелік навчальних дисциплін для засвоєння магістерської програми кожний університет встановлює самостійно.

В університетах Нідерландів умовою вступу до магістратури є диплом бакалавра фізичної терапії. Навчання в магістратурі триває 18 місяців (3 семестри, 90 кредитів), після успішного закінчення якого випускнику присвоюється кваліфікація «Магістр наук у галузі фізичної терапії» (MScPT). Специфіка освітньої програми полягає в тому, що дозволяє поєднувати роботу (неповний робочий день) із навчанням та проведенням наукових досліджень.

3.3. Досвід професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах країн Балтії

Розглянемо специфіку професійної підготовки майбутніх магістрів з

фізичної терапії у вищих навчальних закладах Балтії.

Латвія. Для аналізу підготовки майбутніх магістрів фізичної терапії було обрано Ризький університет імені Паула Страдіньша (Rīgas Stradiņa universitāte) – провідний університет Латвії, що має міжнародний статус і 60-річний досвід підготовки фахівців у галузі охорони здоров'я [508]. Цей університет є активним членом Європейської мережі фізичної терапії у вищій освіті (ENPHE), завдання якої полягає у підвищенні ефективності освіти у галузі фізичної терапії в Європі з метою створення єдиних вимог до якості навчання.

Професійна підготовка магістрів зі спеціальності «Реабілітація» складається з двох етапів: перший – чотири роки очного навчання (240 кредитів ECTS) чи п'ять років заочного навчання для отримання ступеня бакалавра зі спеціальності «Фізіотерапія»; другий – два роки очного навчання (120 кредитів ECTS) для отримання ступеня професійного магістра за програмами «Фізична терапія» або «Реабілітація». Зауважимо, що після отримання ступеня бакалавра випускники мають можливість продовжити навчання в магістратурі за тією ж спеціальністю або обрати іншу програму магістратури, яка охоплює кілька галузей і не потребує отримання ступеня бакалавра з базової спеціальності.

Навчальну програму підготовки майбутніх академічних магістрів зі спеціальності «Реабілітація» розроблено відповідно до Закону «Про вищі навчальні заклади Латвійської Республіки» (стаття 55) та постанови Кабінету Міністрів № 650 щодо ліцензування державних програм вищої академічної освіти. Її реалізацію було розпочато з 1999 року завдяки співпраці з Канадським Королівським університетом (Queen's University in Canada within) у межах проекту «Models of Community Based Rehabilitation». Програма розрахована на 2 роки очного навчання (4 семестри), що становить 120 кредитів ECTS.

Факультет реабілітації Ризького університету імені Паула Страдіньша (Rīgas Stradiņa universitāte) здійснює підготовку бакалаврів за навчальною програмою «Фізіотерапія» (Fizioterapija) (табл. 3.4).

Після успішного виконання бакалаврської програми та захисту відповідної наукової роботи випускник отримує ступінь бакалавра

(B. Sc. degree) у сфері охорони здоров'я та кваліфікацію «Фізичний терапевт».

Таблиця 3.4

**Бакалаврська професійна програма «Фізіотерапія» (Fizioterapija)
факультету реабілітації Ризького університету імені Паула Страдіньша
(Rīgas Stradiņa universitāte)**

Навчальна програма	Дослідницький рівень	Терміни навчання	Форма навчання
Fizioterapija / Фізіотерапія	Profesionālā bakalaura / Професійний бакалавр	4 роки	Денна
		5 років	Заочна

У Латвії бакалаври фізичної терапії можуть працевлаштуватися у державних і приватних медичних установах, навчальних закладах, закладах сфери соціального забезпечення та реабілітації, спортивних клубах, фітнес- та СПА-центрах, санаторіях та ін. Бакалаври можуть на конкурсній основі вступати до магістратури, яка має два дослідницькі рівні – академічний (Akadēmiskā) і професійний (Profesionālā). У Ризькому університеті імені Паула Страдіньша (Rīgas Stradiņa universitāte) за напрямом навчання «Здоров'я і медицина» (Medicīna un veselības aprūpe) ліцензовано 12 навчальних програм, серед них навчальні програми «Фізіотерапія» (Fizioterapija) та «Реабілітація» (Rehabilitācija) (додаток И, табл. И.7).

Розглянемо програми підготовки академічних магістрів (Akadēmiskā maģistra) спеціальностей «Фізіотерапія» (Fizioterapija) та «Реабілітація» (Rehabilitācija). Навчальна програма підготовки академічних магістрів зі спеціальності «Фізіотерапія» (Fizioterapija) розрахована на 2 роки очного навчання (4 семестри), що становить 120 кредитів ECTS (табл. 3.5). Після успішного виконання навчального плану та захисту магістерської роботи випускник отримує ступінь магістра у сфері охорони здоров'я. Зауважимо, що для підготовки магістрів фізичної терапії в Ризькому університеті імені Паула Страдіньша (Rīgas Stradiņa universitāte) за ліцензією виділяють 15 місць, із яких – 10 державних і 5 договірних.

**Фрагмент навчальної програми підготовки
академічного магістра зі спеціальності «Фізіотерапія» (Fizioterapija)
Ризького університету імені Паула Страдіньша (Rīgas Stradiņa universitāte)**

Навчальні предмети	Семестр	ECTS
Biologiskas un mediciniskas statistiskas metodes / Методи біологічної та медичної статистики	1	3
Neirofiziologija / Нейрофізіологія	1	3
Datorika un datu bazes / Комп'ютерні бази даних	1	3
Psihoterapijas pamati / Основи психотерапії (за вибором)	1	3
Petnieciskais darbs un patstāvīga darba iemanu pilnveidosana/ Розвиток самостійних навичок науково-дослідної роботи	1, 2, 3	21
Patstāvīga praktiska darbība fizioterapijā / Самостійна практична робота фізичного терапевта	1, 2, 3	13
Biomehanika / Біомеханіка	2	6
Manualas terapijas pielietojums ortopedisko un iekšējo organu patoloģiju ārstēšanā / Використання мануальної терапії при лікуванні ортопедичної та вісцеральної патології	2	3
Funkcionāla anatomija / Функціональна анатомія	2	3
Fizikālas terapijas metožu pielietojums ortopedijā / Методи фізичної терапії в ортопедії	2	3
Veselības aprūpes menedžments /Управління сферою охорони здоров'я	3	3
Transkulturala saskarsme / Транскультурні зв'язки	3	3
Sabiedrības veselība / Здоровий спосіб життя	3	3
Fizioterapijas metodes pediatrijā /Фізіотерапевтичні методи у педіатрії	3	3
Fizioterapija pulmonologijā un reumatologijā bērniem / Фізична терапія в дитячій пульмонології та ревматології	3	3
Fizioterapija neiznesātiem zīdaiņiem / Фізична терапія недоношених дітей	3	3
Fizioterapija agrīnā vecumā bērniem ar psihomotoras attīstības problemas / Фізична терапія дітей раннього віку з проблемами психомоторного розвитку	3	3

До програми підготовки майбутніх магістрів зі спеціальності «Реабілітація» першого року навчання входять такі дисципліни: «Організація та управління охороною здоров'я та реабілітацією», «Фінансова організація й основи управління», «Управління та контроль якості медичної допомоги», «Управління проектом», «Маркетинг реабілітаційних послуг», «Науково-

дослідна реабілітація у клінічній практиці», «Ефективне планування та здійснення програми реабілітації» та ін.

Другий рік навчання передбачає вивчення таких дисциплін, як «Методи дослідження у реабілітації», «Використання методів вимірювання у реабілітаційній клінічній практиці», «Передача новітніх знань та їх застосування у реабілітаційній клінічній практиці», «Управління програмами реабілітації». Навчання завершується підготовкою та захистом магістерської дисертації.

Навчальна програма підготовки майбутніх академічних магістрів зі спеціальності «Реабілітація» спрямована на формування у студентів знань про: організацію охорони здоров'я та тенденції розвитку реабілітаційної галузі на сучасному етапі; основні етапи реабілітаційного процесу, його динаміку і результати на різних рівнях (індивідуальний, груповий, суспільний); необхідність самоосвіти для покращання професійного рівня та підвищення кваліфікації; планування й організацію нових ефективних реабілітаційних послуг на основі новітніх наукових підходів.

Процес навчання майбутніх магістрів спрямований на формування навичок щодо здійснення інформаційної та просвітницької роботи із застосуванням реабілітаційних засобів і послуг з метою функціонального покращання і зміцнення здоров'я громадян; застосування необхідних методів оцінювання та проведення аналізу результатів, планування й управління процесом реабілітації окремої особи або групи. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами письмових тестів, демонстрації практичних навичок, презентації самостійної роботи та складання іспитів. Оцінювання проводиться за 10-бальною шкалою: дуже високий рівень знань (10 (A) – «блискуче», 9 (A) – «відмінно»); високий рівень (8 (B) – «дуже добре», 7 (C) – «добре»); помірний рівень (6 (D) – «майже добре», 5 (E) – «середнє», 4 (E/FX) – «майже задовільно»), низький рівень (3 (F) – «незадовільно», 2 (F) – «дуже низький», 1 (F) – «украй низький»).

Литва. Розглянемо підготовку майбутніх магістрів з фізичної терапії та

реабілітації у Литві на прикладі Вільнюського університету (Vilniaus universitetas) – найдавнішого і найбільшого вищого навчального закладу Литви [522]. Проведений аналіз навчальних рівнів професійної кваліфікації в освіті цієї країни показав таку ступеневість, а саме: перший ступінь – здобуття бакалаврського рівня (Pirmosios pakopos studijų bakalauras); другий ступінь – магістерський рівень (Antrosios pakopos studijų magistras) та третій – докторській рівень (doktorantūros, PhD) [522].

Медичний факультет (Medicinos fakultetas) Вільнюського університету (Vilniaus universitetas) здійснює підготовку бакалаврів (bakalauras) за навчальною програмою 612B31001 «Фізіотерапія» (Kineziterapija) та магістрів (magistras) за навчальною програмою 621B30001 «Реабілітація» (Reabilitacija).

Навчальна програма підготовки майбутніх бакалаврів зі спеціальності «Фізіотерапія» (Kineziterapijos bakalauras) розрахована на 4 роки очного навчання (8 семестрів), що становить 240 кредитів ECTS. Зарахування на цю програму абітурієнтів, які мають середню освіту, відбувається за конкурсом, який складається з оцінок з математики, біології, хімії та литовської мови. Навчальна програма підготовки майбутніх бакалаврів фізичної терапії складається з теоретичної (34%) і практичної підготовки (66%), у тому числі професійна практика складає 15%. Аналіз навчальної програми дозволяє констатувати, що на першому курсі студентами вивчаються такі дисципліни, як: «Функціональна анатомія» (198 год.), «Основи кінезіології» (51 год.), «Основи психології» (51 год.), «Основи реабілітації» (99 год.), «Іноземна мова» (134 год.), «Латинська мова» (35 год.), «Біологія і генетика» (51 год.), «Догляд та перша допомога» (67 год.), «Фізіологія людини та біохімія» (115 год.), «Біомеханіка рухів людини» (51 год.) та ін.

Програма другого курсу підготовки фізичних терапевтів передбачає оволодіння такими дисциплінами, як: «Основи фізичної терапії» (238 год.), «Патологічні стани та функціональні порушення» (35 год.), «Спортивна фізіологія» (67 год.), «Фізичні чинники» (51 год.), «Медична етика» (35 год.), «Вікова психологія» (35 год.), «Професійна практика» (216 год.) та ін.

За програмою третього року навчання майбутні фізичні терапевти вивчають такі дисциплін, як: «Соціальна реабілітація» (43 год.), «Основи спортивної медицини» (83 год.), «Фізіотерапія при нервових захворюваннях» (147 год.), «Фізіотерапія у травматології і ортопедії» (83 год.), «Фізіотерапія у педіатрії» (99 год.), «Фізіотерапія внутрішніх хвороб» (83 год.), «Здоровий спосіб життя» (43 год.), «Теорія навчання і методи реабілітації» (35 год.), «Гідротерапія» (43 год.), «Основи дослідження» (67 год.), «Компенсаційна техніка» (51 год.), «Професійна практика» (242 год.) та ін.

На четвертому курсі майбутні фізичні терапевти спрямовують зусилля на підготовку бакалаврської дисертації за напрямом «Фізіотерапія» та оволодівають такими дисциплінами, як: «Біостатистика у фізичній терапії» (67 год.), «Основи дослідження» (35 год.), «Фізіотерапія літніх людей» (51 год.), «Прикладна фізична культура» (35 год.), «Політика і заходи у галузі охорони здоров'я» (51 год.), «Фізична терапія внутрішніх хвороб» (123 год.), «Професійна практика» (539 год.).

Отже, протягом перших двох років навчання (I-IV семестри) студенти Вільнюського університету (*Vilniaus universitetas*) здобувають загальну університетську освіту та вивчають основи фізичної терапії. Пізніше (V-VII семестр) у навчальній програмі домінують спеціальні дисципліни, опанування яких спрямовано на зміцнення практичних навичок. З IV семестру починається професійна практика, яка проходить на базі медичних установ і навчальних закладів у Вільнюсі.

Проаналізуємо навчальну програму 621B30001 підготовки магістрів реабілітації (*Reabilitacijos magistras*) напряму дослідження «Реабілітація» (*Reabilitacija*), яка розрахована на 2 роки очного навчання (4 семестри), що становить 120 кредитів ECTS (додаток II, табл. II.8). Отримати ступінь магістра зі спеціальності «Реабілітація» можуть бакалаври, які завершили навчання за програмою «Фізіотерапія» (*Kineziterapija*) або «Терапія» (*Terapija*).

Навчальна програма підготовки магістрів зі спеціальності «Реабілітація» спрямована на формування у студентів умінь та навичок здійснювати

критичний аналіз наукової літератури, проводити незалежні дослідження в галузі фізичної терапії або працетерапії, творчо застосовувати кількісні та якісні методи дослідження, оцінювати й інтерпретувати результати тестування для визначення їх надійності, критично оцінювати і застосовувати реабілітаційну науку для здійснення теоретичної та практичної інноваційної діяльності, орієнтуватися в останніх теоретичних тенденціях розвитку засобів реабілітації й уміти застосовувати їх на практиці.

Варіативна складова навчальної програми дає можливість проводити підготовку магістрів за окремими кваліфікаціями – реабілітація, фізична терапія або професійна терапія. Майбутні магістри поглиблено вивчають реабілітаційні науки, опановують практичну роботу, навчаються управлінню реабілітаційними послугами та готуються для навчання і отримання ступеня доктора наук.

У цілому професійна підготовка магістрів зі спеціальності «Реабілітація» в Литві має два етапи: перший – чотири роки очного навчання (240 кредитів ECTS) для отримання ступеня бакалавра зі спеціальності «Фізіотерапія»; другий – два роки очного навчання (120 кредитів ECTS) за програмою магістра.

Основними методами навчання у вищих навчальних закладах Латвії та Литви, як і в Україні, є лекції, семінари, дискусії, тематичні дослідження, самостійна робота (групові й індивідуальні проекти), підготовка презентаційних проектів, рольові ігри, моделювання. Однак їх співвідношення в Україні та у країнах Балтії різне. Основні знання студенти університетів країн Балтії отримують не на лекціях і семінарах, а в процесі самостійної роботи, зокрема під час пошуку й аналізу наукових джерел, написанні рефератів, курсових робіт, індивідуальних консультацій тощо.

Магістри зі спеціальності «Реабілітація» можуть здійснювати професійну діяльність за напрямом «Фізична терапія» як учені, викладачі університетів, а також бути організаторами, керівниками у сфері фізичної терапії або займатися терапевтичною практикою. У Литві після завершення вивчення програми фізичної терапії випускники здатні оцінювати фізичну активність пацієнта,

підбирати методики відновлення відповідно до захворювання і загального стану здоров'я пацієнта, застосовувати інтегровані активні та пасивні заходи фізичної терапії та природні чинники, використовувати різні інформаційні технології, проводити емпіричні дослідження, інтерпретувати дані, формувати висновки наукового характеру та ін.

Естонія. Тартуський університет (University of Tartu) є єдиним вищим навчальним закладом у країнах Балтії, що входить у перші 3% кращих університетів світу і в ТОП-5 кращих вищих навчальних закладів Східної Європи (QS Rankings 2014–2015) [519].

Тартуський університет (University of Tartu) був заснований у 1632 році і є одним із найстаріших університетів у Північній і Східній Європі. Він має дев'ять факультетів і чотири коледжі, у якому навчаються понад 16000 студентів, у тому числі понад 1000 іноземних. Тартуський університет (University of Tartu) уклав договори про партнерство з 69 університетами 26 країн світу. Більшість із цих університетів-партнерів пропонують обмін, який спрямований на те, щоб студенти змогли здобути освіту за кордоном у будь-якій країні світу від Австралії до США.

Тартуський університет (University of Tartu) має 70 бакалаврських, 80 магістерських і 35 докторських програм. В університеті діє Болонська система організації навчання та система навчальних модулів бакалавр-магістр (3+2). Тривалість навчання в докторантурі становить чотири роки [519]. Вважаємо, що наявність в університеті програм зі статусом Erasmus Mundus та EuroMaster свідчить про високу якість освіти.

У процесі дослідження було встановлено, що бакалаврська навчальна програма підготовки майбутніх фізичних терапевтів розрахована на 3 роки (180 ECTS) і складається з: двох обов'язкових базових модулів (кожен по 24 ECTS); двох додаткових модулів (кожен по 24 ECTS); двох обов'язкових модулів за спеціальністю (кожен по 24 ECTS); модулю факультативних дисциплін за вибором (12 ECTS); модулю додаткових предметів (12 ECTS) і бакалаврської роботи (12 ECTS) (додаток И, табл. И.9).

В Естонії випускникам цієї програми присуджується професійна кваліфікація «Фізіотерапевта III ступеня», яку можна отримати і на базі середньої спеціальної медичної освіти за наявності досвіду роботи в галузі реабілітації не менше 10 років, а також на базі вищої медичної освіти або вищої фізкультурної освіти – з досвідом роботи у галузі реабілітації не менше 8 років.

Доклінічні та клінічні навчальні дисципліни майбутнім бакалаврам фізіотерапії викладають у різних структурних підрозділах Тартуського університету (University of Tartu), а також у лікарнях і клініках. Практика може проводитися як в Естонії, так і за кордоном у межах програми Erasmus в умовах лікарень, реабілітаційних центрів, будинків для людей похилого віку тощо.

Бакалаври фізичної терапії мають право продовжити навчання в Тартуському університеті (University of Tartu) за навчальними програмами «Магістр фізичної терапії» або «Магістр фізичного виховання та спорту».

Зміст навчальної програми підготовки майбутніх магістрів фізичної терапії розрахований на 2 роки навчання (120 ECTS) та спрямований на вивчення загальноосвітніх (24 ECTS) і спеціальних дисциплін (42 ECTS), факультативних дисциплін (6 ECTS), проходження фізіотерапевтичної практики (18 ECTS) та підготовку магістерської дисертації (30 ECTS) (додаток И, табл. И.10).

Тривалість навчання в докторантурі становить чотири роки. Фізіотерапевтам в Естонії присвоюють професійну кваліфікацію «Фізіотерапевта III, IV або V ступенів» залежно від рівня освіти, досвіду роботи, підвищення кваліфікації тощо.

В Естонії фізіотерапевти працюють в установах охорони здоров'я та освіти, соціальних відомствах або здійснюють приватну практику. Вони працевлаштовуються у лікарнях, поліклініках, центрах реабілітаційного лікування та центрах здоров'я, у санаторіях, реабілітаційних центрах для людей з обмеженими можливостями, в центрах допоміжних засобів, у будинках для людей похилого віку, будинках піклування та інтернатах, у спортивних клубах, у школах для дітей з особливими потребами, у наукових лабораторіях, у

профспілках, відвідують пацієнтів вдома тощо.

З позицій сьогодення в Естонії у галузі фізичної терапії, крім фізичних терапевтів, працюють фахівці з різною освітою, а саме: викладачі фізичної культури і тренери з вищою освітою, лікарі, масажисти, які обіймають посади фізичних терапевтів, інструкторів з лікувальної фізкультури або з лікувальної гімнастики, фахівців з терапії рухів, медичних сестер центрів реабілітаційного лікування або кабінетів електротерапії та ін.

Однією із впливових організацій у галузі фізичної терапії в Естонії є Союз фізичних терапевтів, який спрямовує свої зусилля на прийняття до використання єдине найменування посади – «фізіотерапевт» для всіх, хто надає послуги у галузі фізіотерапії. Спорідненими професіями до фізіотерапевта в Естонії є професії: терапевт, лікар-реабітолог, мануальний терапевт, хіропрактик (костоправ), остеопат, медсестра-реабітолог, масажист, лікар-фахівець із харчування.

Отже, у Латвії та Литві магістратура має два дослідницькі рівні – академічний (Akadēmiskā) і професійний (Profesionālā). Навчальна програма підготовки академічних магістрів зі спеціальності «Фізіотерапія» або «Реабілітація» розрахована на 2 роки очного навчання (4 семестри), що становить 120 кредитів ECTS. Отримати ступінь магістра зі спеціальності «Реабілітація» можуть бакалаври, які завершили навчання за чотирьохрічною програмою «Фізіотерапія».

В Естонії бакалаврська навчальна програма підготовки майбутніх фізичних терапевтів розрахована на 3 роки (180 ECTS). Бакалаври фізичної терапії мають право продовжити навчання в університеті за навчальними програмами «Магістр фізичної терапії» або «Магістр фізичного виховання та спорту». Зміст навчальної програми підготовки майбутніх магістрів фізичної терапії розрахований на 2 роки навчання (120 ECTS).

З'ясовано, що особливістю організації навчального процесу в країнах Балтії є те, що основні знання майбутні магістри з фізичної терапії здобувають під час самостійної роботи.

3.4. Тенденції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах Австралії

Державні послуги у галузі фізичної терапії в Австралії охоплюють широке коло організацій, починаючи від найбільших державних лікарень до невеликих віддалених медичних центрів. Понад однієї третини фізичних терапевтів працюють у системі охорони здоров'я. У 2013 році Державне фінансування громадських послуг у галузі фізичної терапії було приблизно 480 млн. доларів, або 0,3% від загального бюджету охорони здоров'я.

Австралія має високу репутацію у всьому світі, що стосується надання якісної освіти. Це є результатом ретельного контролю над усіма навчальними закладами країни, який здійснює Федеральний уряд. В Австралії 15 із 47 вищих навчальних закладів пропонують програми підготовки фахівців фізичної терапії.

Розглянемо підготовку магістрів фізичної терапії та реабілітації у трьох найпрестижніших університетах Австралії, а саме: у Мельбурнському університеті (The University of Melbourne) [512], Університеті Сіднея (University of Sydney) [513] та Університеті Квінсленда (The University of Queensland) [514].

Мельбурнський університет (The University of Melbourne) – державний університет Австралії, найстаріший у штаті Вікторія – був створений у 1853 році і посідає перше місце серед австралійських університетів [512]. Основний кампус університету розташовується в Парквіллі – одному з центральних районів м. Мельбурна.

В Університеті Мельбурна (The University of Melbourne) існує Школа медичних наук (The School of Health Sciences), яка здійснює набір на навчання кандидатів, які планують отримати ступінь магістра наук із реабілітації. Претенденти для вступу на здобуття ступеня магістра наук із реабілітації повинні мати ступінь бакалавра з однієї із таких спеціальностей, як: фізіотерапія, медицина, фізкультурні науки, працетерапія, педіатрія та догляд

за хворими. Крім того, претенденти повинні мати як мінімум два роки стажу за відповідною професією. Далі претенденти повинні пройти співбесіду та письмове тестування, продемонструвати знання англійської мови на рівні університетських аспірантських курсів. Треба вказати на те, що виконання цих вимог не гарантує автоматичний вступ, зарахування відбувається за рейтингом.

В Університеті Мельбурна (The University of Melbourne) навчальний план підготовки магістрів наук із реабілітації розрахований на два роки. Для того, щоб отримати ступінь магістра наук з реабілітації, необхідно набрати по 12,5 балів з кожної з шести базових дисциплін, отримати 25 балів за дослідницьку або професійну практику і набрати відповідно по 12,5 балів з чотирьох на вибір факультативних дисциплін, що в сумі складає 150 балів (табл. 3.6).

В Університеті Мельбурна (The University of Melbourne) аудиторні заняття займають приблизно 12 годин на тиждень, студентам надається можливість самостійного вивчення різноманітних тем. Завдання полягають у розборі та аналізуванні літературних джерел або у груповій роботі та дискусіях. Існує значна кількість місць для занять, починаючи від навчальних кімнат і бібліотек до аудиторій для спільної та проектної роботи, які оснащені сучасним обладнанням для групової роботи, а також усім необхідним для самостійних занять.

Університет Сіднея (University of Sydney) – це найстаріший державний університет в Австралії, який засновано у 1850 році та який входить до восьми найпрестижніших університетів Австралії [513]. Цей університет за багатьма позиціями входить до 20 найкращих університетів світу.

На факультеті наук про здоров'я Університету Сіднея (University of Sydney) здійснюється підготовка магістрів (MaPhysio1000) до професійної діяльності у якості фізичного терапевта. Крім того, на факультеті наук про здоров'я проводиться підготовка за навчальними програмами «Поведінкові та соціальні науки в галузі охорони здоров'я», «Фізичні вправи і спортивна наука», «Працетерапія», «Консультаційна реабілітація», «Медична радіографія», «Патологія мови» (логопедія) та ін. [513].

**Навчальний план підготовки магістрів наук
із реабілітації (Master of rehabilitation science)
Університету Мельбурна (The University of Melbourne)**

№ з/п	Core subjects / Базові дисципліни	Points / бали
1.	Foundations of Rehabilitation / Основи реабілітації	12,5
2.	Rehabilitation, Activity and Exercise / Реабілітація, фізична активність і вправи	12,5
3.	Evaluation of Rehabilitation Practice / Оцінка відновлювальної практики	12,5
4.	Health Behaviour Change / Зміна поведінки та здоров'я	12,5
5.	Research and Evidence / Дослідження і докази	12,5
6.	Emerging Technologies in Rehabilitation / Нові технології в реабілітації	12,5
Research or professional practice / Дослідницька або професійна практика		25
Elective subjects / Факультативні дисципліни (4 на вибір)		
1.	Rehabilitation in the Acute Setting / Реабілітація при гострих станах	12,5
2.	Rehabilitation for Paediatrics / Реабілітація у педіатрії	12,5
3.	Rehabilitation for Women's Health / Реабілітація та здоров'я жінок	12,5
4.	Rehabilitation for Musculoskeletal Conditions / Реабілітація опорно-рухового апарату	12,5
5.	Neurological Rehabilitation Practice / Реабілітація у неврології	12,5
6.	Leadership & Health Advocacy /Лідерство в охороні здоров'я	12,5
7.	Ageing in Society / Старіння у суспільстві	12,5
8.	Body of Ageing / Фізіологія старіння	12,5
9.	Economics of Ageing / Економіка старіння	12,5
10.	Ethics of Ageing / Етика старіння	12,5
11.	End of Life Issues /Соціальні питання наприкінці життя	12,5
Усього		150

Навчальний план підготовки майбутніх магістрів фізіотерапії Університету Сіднея (University of Sydney) розрахований на два роки і складається з 96 кредитних балів. Бали розподілені рівномірно по 24 на кожний навчальний семестр (додаток И, табл. И.11). Студент повинен набрати 90 залікових кредитних балів із профільних дисциплін, а також 6 залікових кредитних балів із дисциплін за вибором, обраних або зі списку або, за згодою декана факультету наук про здоров'я, на іншому факультеті університету.

Також студенти мають можливість взяти участь у програмі «FHS за кордоном», яка включає в себе наукове дослідження протягом 4-6 тижнів перебування у неурядових організаціях та інших установах в одній з країн Південної або Південно-Східної Азії. Цей досвід оцінюється у 6 кредитних балів і дозволяє студентам отримати реальне уявлення про систему охорони здоров'я в інших країнах світу.

Оцінка з більшості дисциплін навчального плану складається з практичного оцінювання у середині семестру (20% або 25%), практичного оцінювання в кінці семестру (20% або 25%) і складання письмового іспиту в кінці семестру (60% або 50%).

Практикум із фізіотерапії відбувається в одному з наступних чотирьох напрямках: реабілітація, невідкладна допомога, амбулаторна допомога та загальна практика. Кожен із чотирьох практикумів із фізіотерапії триває 5 тижнів (37 годин на тиждень, 760 годин) повного робочого дня у клінічних установах. Оцінка за практикум виставляється на основі прояву клінічної ефективності, прояву комунікативних, організаційних та професійних навичок та підготовки письмового звіту.

Для роботи в Австралії фізіотерапевтом випускникам програми магістра фізіотерапії необхідно пройти реєстрацію у Австралійському агентстві з регулювання оздоровчої практики (Australian Health Practitioner Regulation Agency, AHPRA).

В Університеті Сіднея (University of Sydney) здійснюється професійна підготовка магістрів реабілітаційного консультування (MaRehcou 3000). Навчальний план розрахований на 2 роки (4 семестри) денної форми навчання або на 4 роки (8 семестрів) заочного навчання і також складається з 96 кредитних балів, які розподілені рівномірно по 24 на кожний семестр.

Перший семестр передбачає вивчення таких дисциплін, як: «Філософія реабілітації» (6), «Професійний розвиток і консультування» (6), «Виробничі травми і компенсація робітникам» (6), «Вступ до реабілітаційного консультування» (6). Другий семестр включає такі дисципліни, як: «Прикладна

психосоціальна реабілітація» (6), «Прикладне консультування та управління прецедентами» (6), «Оцінка клієнта і працевлаштування» (6), «Самодіяльне управління реабілітацією» (6). Третій семестр передбачає вивчення таких дисциплін, як: «Реабілітація психічних хворих» (6), «Консультація з наукової роботи А» (6), «Професійна практика 1» (6), дисципліна за вибором «Реабілітація алкоголе- та наркозалежних осіб» (6). Четвертий семестр передбачає вивчення таких дисциплін, як: «Перспективи реабілітаційного законодавства» (6), «Консультація з наукової роботи В» (6), «Професійна практика 2» (6), дисципліна за вибором (6).

Студент повинен набрати 90 залікових кредитних балів з профільних дисциплін, а також 6 залікових кредитних балів із дисциплін за вибором.

Університет Квінсленда (The University of Queensland) – це найстаріший університет австралійського штату Квінсленд, який утворений у 1909 році та входить до восьми найпрестижніших університетів Австралії [514]. У рейтингу 2015 року за версією UniPage цей університет посів 3 місце серед австралійських університетів та 47 місце серед університетів світу. Основний кампус Університету Квінсленда (The University of Queensland) знаходиться у передмісті Брісбена Сент-Лючія.

В Університеті Квінсленда (The University of Queensland) існує Школа здоров'я и реабілітаційних наук (School of Health & Rehabilitation Sciences), яка здійснює професійну підготовку магістрів з фізіотерапії (Master of Physiotherapy).

Навчальний план підготовки магістрів з фізіотерапії (MPhty) складається з однорічного навчання (два семестри) та засвоєння 16 модулів (додаток И, табл. И.12). Студенти складають 8 обов'язкових модулів навчальної програми частини А, а з частини В обирають блок дисциплін (8 модулів) залежно від спеціалізації «Фізіотерапія опорно-рухової системи» чи «Фізіотерапія у спорті».

Навчальна програма підготовки магістрів фізіотерапії (MPhty) сприяє оволодінню випускниками знаннями та вміннями щодо фізичної терапії, можливості їх розширити, критично оцінювати і зробити науковий внесок у

галузь фізіотерапії. Магістри розвивають сучасні знання і дослідницькі навички щодо застосування фізіотерапії при травмах і захворюваннях опорно-рухового апарату та фізіотерапії у спорті.

Аналіз розглянутих програм показує, що у процесі навчання спостерігається повторюваність багатьох дисциплін у різних семестрах. На нашу думку, таке вивчення дисциплін повністю виправдане, тому що магістрам надається можливість поглибити знання, які були отримані на попередньому етапі. Після успішного закінчення магістратури з фізіотерапії випускники мають право навчатися за програмою отримання ступеня доктора філософії.

Отже, в університетах Австралії здійснюється підготовка магістрів наук з реабілітації, магістрів з фізіотерапії, магістрів з реабілітаційного консультування. Умовою вступу до магістратури є диплом бакалавра зі спеціальності фізіотерапія, медицина, фізкультурні науки, працетерапія, педіатрія або догляд за хворими. Навчальний план підготовки магістрів з фізіотерапії розрахований на 2 роки (у Школі здоров'я та реабілітаційних наук Університету Квінсленда – 1 рік). Специфікою організації навчального процесу в університетах Австралії є те, що значна кількість годин відводиться на самостійну роботу магістрантів, тоді як на аудиторні заняття відводиться 12 годин на тиждень. У процесі навчання спостерігається повторюваність багатьох дисциплін у різних семестрах, що дає можливість студентам поглибити знання, які були отримані на попередніх етапах.

Висновки до третього розділу

Аналіз зарубіжного досвіду показав, що спеціальності, за якими здійснюється підготовка бакалаврів і магістрів з фізичної реабілітації, є парамедичними і відносяться до галузі охорони здоров'я. Назви цих спеціальностей відрізняються в різних країнах (фізична терапія, фізіотерапія, реабілітація та ін.), однак основним спрямуванням професійної діяльності фахівців у галузі фізичної реабілітації є відновлення рухових дисфункцій в осіб

різних нозологій та різних категорій населення за допомогою фізичних засобів і методів. Сфера професійної спрямованості магістрів з фізичної терапії також передбачає консультативну, дослідницьку, викладацьку діяльності.

Підготовка магістрів з фізичної терапії здійснюється на основі ступеня бакалавра, одержаного за відповідною або спорідненою спеціальностями. Тривалість підготовки магістрів з фізичної терапії в різних країнах становить, включаючи бакалаврат, у середньому 5-7 років. З'ясовано, що підготовка магістрів з фізичної терапії в різних країнах має відмінності в стандартах вищої освіти та специфіку організації навчального процесу, що відповідає традиціям певної країни та конкретному університету, зокрема.

У США підготовка фізичних терапевтів у вищих навчальних закладах здійснюється аналогічно підготовці фахівців будь-якої медичної спеціальності на базі чотирьохрічного бакалаврату та є найбільш тривалою: три роки очного навчання і клінічна практика. Вказано, що з 2002 року вищі навчальні заклади США за сприяння Американської асоціації фізіотерапії відмовилися від підготовки бакалаврів і магістрів за цією спеціальністю, а початковим рівнем освіти для здійснення професійної діяльності з фізіотерапії є доктор з фізичної терапії. Навчальна програма підготовки докторів фізичної терапії побудована на комплексній традиційній моделі, яка забезпечує міцну основу у вивченні фундаментальних, прикладних і професійних курсів фізичної терапії.

У Канаді підготовка магістрів у галузі реабілітаційних наук здійснюється переважно на факультетах медичної реабілітації на базі чотирьохрічної бакалаврської освіти з фізіотерапії, працетерапії або суміжних дисциплін. Навчальна програма підготовки магістрів у галузі реабілітаційних наук розрахована на два роки очного навчання, а її зміст залежить від майбутньої спеціалізації: «Фізіотерапія», «Працетерапія», «Логопедія (аудіологія)». Після отримання ступеня магістра наук з фізіотерапії випускники мають право надалі протягом трьох років навчатися за програмою кандидата наук з реабілітації (PhD-RS) або суміжної галузі.

В Австрії підготовка магістрів у галузі фізіотерапії здійснюється за

дворічною програмою на базі ступеня бакалавра прикладних наук із фізіотерапії. Специфіка підготовки магістрів з фізіотерапії у вищих навчальних закладах Австрії полягає в самостійному встановленні кожним університетом переліку навчальних дисциплін для засвоєння, а також індивідуальному графіку навчання, який складається кожним студентом, та включає можливості самостійного вибору необхідних для вивчення дисциплін, викладачів, тематики наукових робіт, екзаменаторів.

В університетах Нідерландів підготовка магістрів з фізичної реабілітації/терапії здійснюється на базі освітнього рівня бакалавр за програмою, яка передбачає три галузі навчання: фізична терапія, наука та інновації за моделлю CanMEDS (канадська директива медичної освіти для фахівців). Тривалість навчання в магістратурі становить 18 місяців, після успішного закінчення якого випускнику присвоюється кваліфікація «Магістр наук у галузі фізичної терапії» (MScPT). Особливістю організації навчального процесу в магістратурі є широке використання інтерактивного навчального середовища, поєднання аудиторних (контактних) годин з роботою в режимі он-лайн протягом перших двох семестрів та перехід на дистанційне навчання в третьому семестрі. Такий підхід дозволяє поєднувати роботу (неповний робочий день) із навчанням та проведенням наукових досліджень.

Аналіз досвіду підготовки магістрів з фізіотерапії у країнах Балтії дозволив з'ясувати, що умовою вступу до магістратури є диплом бакалавра зі спеціальності «Фізіотерапія». У Латвії та Литві магістратура має два дослідницькі рівні – академічний (Akadēmiskā) і професійний (Profesionālā). Програми академічної вищої освіти на відміну від професійних програм сконцентровані на вивченні магістрами фундаментальних та прикладних наук та передбачають написання і захист дипломної роботи. В Естонії бакалаври фізичної терапії мають право продовжити навчання в університеті за навчальними програмами «Магістр фізичної терапії» або «Магістр фізичного виховання та спорту». Зміст навчальної програми підготовки майбутніх магістрів фізичної терапії в країнах Балтії розрахований на 2 роки навчання.

В університетах Австралії здійснюється підготовка магістрів наук з реабілітації, магістрів з фізіотерапії, магістрів з реабілітаційного консультування. Умовою вступу до магістратури є диплом бакалавра зі спеціальності фізіотерапія, медицина, фізкультурні науки, працетерапія, педіатрія або догляд за хворими. Аналіз дисциплін навчального плану та змісту підготовки магістрів реабілітаційного консультування вказує на соціально-психологічне спрямування підготовки відповідного фахівця, що істотно відрізняє цей напрям підготовки від підготовки магістрів з фізіотерапії. Специфікою організації навчального процесу в університетах Австралії є те, що значна кількість годин відводиться на самостійну роботу магістрантів, тоді як на аудиторні заняття відводиться 12 годин на тиждень. У процесі навчання спостерігається повторюваність багатьох дисциплін у різних семестрах, що дає можливість студентам поглибити знання, які були отримані на попередніх етапах.

Аналіз й узагальнення результатів наукового пошуку дозволили відзначити такі тенденції підготовки магістрів з фізичної реабілітації/терапії в зарубіжних країнах: орієнтація на самостійну роботу магістрів, широке використання сучасних технологій навчання, інноваційні підходи до аудиторної роботи, наближення практичної підготовки до реальних умов майбутньої професійної діяльності, зокрема, практика з реальними пацієнтами, розвиток досвіду роботи в мультидисциплінарній команді.

Аналіз зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах різних країн світу дозволяє врахувати позитивні здобутки при розробленні сучасних освітньо-професійних програм та стандартів підготовки майбутніх фізичних терапевтів і ерготерапевтів у вітчизняних вищих навчальних закладах.

Основні наукові положення розділу викладено в опублікованих працях [251; 255; 259-262; 266; 268; 274-275].

РОЗДІЛ 4

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

4.1. Методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах

Процеси, що відбуваються в економічному, політичному і суспільному житті країни, сприяли розробці нового підходу до проблеми професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, яка займає особливе місце серед пріоритетних завдань сучасної вищої освіти у галузі фізичної реабілітації.

У загальноприйнятому розумінні термін «підхід» означає сукупність прийомів і засобів, які використовуються для дії на кого-небудь, ведення справ. Б. А. Тургунбаєва вказує, що як загальнонаукова категорія цей термін має два значення: в першому – підхід розглядається як деякий початковий принцип, вихідна позиція, основне положення або переконання, що становить основу дослідницької діяльності; у другому – як напрям вивчення об'єкта (предмета) дослідження [434].

Поліпарадигмальність сучасної вищої фізкультурної освіти обумовлена саме різноманітністю методологічних підходів, які розробляються та обґрунтовуються дослідниками. О. М. Галагузов вважає, що їх розроблення зорієнтовано не просто на осмислення педагогічних законів і закономірностей, які визначають розвиток освіти, пояснення тих або інших педагогічних явищ з позиції різних теоретичних уявлень, але й на вироблення практичних засобів перетворення педагогічної реальності, на пошук шляхів її вдосконалення, розвитку, подолання суперечностей, на побудову ефективних освітніх моделей, які можуть бути реалізованими в освіті [63, с. 21].

З позицій сьогодення перед системою вищої освіти стоїть завдання, як

зазначає С. Ящук, «максимального розкриття творчого потенціалу майбутнього фахівця, його саморозвиток, формування його компетентності» [472, с. 342]. Цілеспрямоване формування компетентності особистості, на думку науковця, «передбачає реалізацію в освітньому середовищі компетентнісного підходу» [472, с. 342]. Головною метою вищої освіти, як вказує С. Радул, є «формування всебічно розвиненої та обдарованої особистості, яка буде застосовувати знання не лише в своїй подальшій професійній діяльності, а й постійно оновлювати їх, і бути всебічно обізнаною людиною» [374, с. 260]. Тому однією з найважливіших особливостей вищої фізкультурної освіти є зростання значення компетентності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

Компетентнісний підхід, який покладений в основу стратегії модернізації вітчизняної освіти, треба розглядати як одну з найбільш адекватних відповідей системи вищої освіти на вимоги, які висуває до неї сучасне суспільство. За своєю суттю він, вважає Ю. О. Петров, є комплексним, інтегрованим соціально-особистісно-діяльнісним підходом [342, с. 35].

Як зауважує Н. Л. Чубарова, компетентнісний підхід, який розглядається як креативна парадигма системи освіти, що реформується, найбільшою мірою відповідає потребам і запитам сучасного суспільства [451, с. 9].

Під поняттям «компетентнісний підхід» треба розуміти, як зазначає О. Пометун, «спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових (базових, основних), загальногалузевих та предметних компетентностей особистості» [352, с. 64].

Загальною ідеєю компетентнісного підходу, на думку С. Радул, є «компетентнісно-орієнтована освіта, яка спрямована на комплексне засвоєння знань та способів практичної діяльності, завдяки яким людина успішно реалізує себе в різних галузях своєї життєдіяльності» [374, с. 261]. Ідеї компетентнісного підходу помітно поширюються і в освітньому просторі України, обговорюються й апробуються в системі вищої освіти у галузі фізичної реабілітації.

Узагальнюючи висловлювання різних дослідників, концептуальну ідею компетентнісного підходу в освіті можна сформулювати, як зазначає

Ю. О. Петров, таким чином: компетентнісно орієнтована освіта спрямована на комплексне оволодіння знаннями і способами практичної діяльності, які забезпечують успішне функціонування людини в ключових сферах життєдіяльності в інтересах як самої людини, так і суспільства, держави [342, с. 18]. Така специфіка цього підходу дозволяє розглядати його як один із способів гармонізації різноспрямованих чинників, що визначають синергійний розвиток освіти.

Особливістю компетентнісного підходу в професійній освіті та навчанні, відзначає В. О. Радкевич, є «його гуманістична, гуманітарна і практична спрямованість на забезпечення професійного розвитку й самоствердження особистості кваліфікованого робітника у процесі набуття необхідних для успішного функціонування в суспільстві компетенцій і, у кінцевому підсумку, компетентностей, що підвищує рівень соціального захисту в умовах ринкової економіки» [372, с. 10].

М. В. Вачевський вказує, що «компетентнісний підхід – це підхід до організації навчання або оцінки знань та вмінь, що ґрунтується на формалізованих кваліфікаційних вимогах до знань і навичок, які є обов'язковими для фахівця даної галузі для обіймання відповідної посади та виконання службових обов'язків, що належать до сфери його відповідальності» [47, с. 26]. На думку вченого, «компетентнісний підхід є основою для визначення методологічних прийомів підготовки фахівців для національної економіки, у тому числі в Україні» [47, с. 26].

Основи компетентнісного підходу в освіті закладені американськими дослідниками Д. Мак-Клелландом, Р. Бояцисом, Л. Спенсером і С. Спенсером, наукові праці яких були присвячені проблемі компетенцій і їх розвитку у процесі модернізації системи освіти та залишаються засадничими для прибічників компетентнісного підходу. Д. Мак-Клелландом була висунена теза про те, що наявність у конкретного співробітника диплома про вищу або середню професійну освіту зовсім не означає його відповідності займаній посаді і взагалі здатності до роботи у відповідній сфері. Л. і С. Спенсери у

своєму дослідженні «Компетенції на роботі» підкреслили, що саме розвиток компетенцій є засадничим чинником ефективності професійної діяльності конкретного службовця [417, с. 23].

Починаючи з 2000 року, дослідники, як вітчизняні (Н. М. Бібік [29], О. А. Дубасенюк [366], О. В. Овчарук [327], Н. С. Побірченко [344], О. І. Пометун [352], В. О. Радкевич [372] та ін.), російські (В. А. Далингер [93], І. А. Зимня [130], Ю. О. Петров [342], А. В. Прилепіна [361], А. В. Хуторський [448-449]), так і зарубіжні (В. В. Jensen [499], R. Klein-Collins [502], W. C. Rivenbark [509] та ін.) присвячують свої праці проблемам впровадження компетентнісного підходу в систему професійної освіти.

Науковці Національної академії педагогічних наук України (Н. М. Бібік, О. В. Овчарук, О. Руденко, О. Савченко та ін.) у рамках проекту ПРООН «Освітня політика та освіта «Рівний-рівному» (2004 р.) відібрали і визначили найважливіші компетентності для нашої держави: уміння вчитися, загальнокультурна компетентність, громадянська, соціальна, здоров'язбережувальна, компетентності з інформаційних і комунікативних технологій, підприємницька компетентність. Так, Н. М. Бібік вказує, що перехід в освіті до компетентнісного підходу «означає переорієнтацію з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі, забезпечення спроможності випускника відповідати новим запитам ринку, мати відповідний потенціал для практичного розв'язання життєвих проблем, пошуку свого «Я» у професії» [29, с. 45].

Застосування системно-структурного аспекту компетентнісного підходу дозволяє розглянути підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації як соціальну підсистему, виявити її структурні своєрідності й умови цілісності. У системно-структурному аспекті необхідною умовою реалізації компетентнісного підходу в підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації є системне забезпечення неперервності професійного розвитку і цілеспрямованої орієнтації на соціальне замовлення. Процесуально-функціональний аспект реалізації компетентнісного підходу в підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації пов'язаний з виявленням

специфічних характеристик освітнього процесу, які забезпечують формування і розвиток професійної компетентності студентів.

Поділяємо думку І. П. Волощук про те, що для того, щоб «випускник міг швидко адаптуватись на робочому місці та ефективно застосовувати свої знання, вміння та навички в умовах конкретного підприємства, в сучасних соціально-економічних умовах, доцільно впроваджувати в навчальний процес вищих навчальних закладів закономірності компетентнісного підходу, а саме: узгоджений взаємозв'язок навчальних програм із ключовими професійними компетентностями, сформованість яких є результатом вивчення даних програм дисциплін; узгодженість вищого навчального закладу та підприємства щодо термінів підготовки фахівців відповідних рівнів компетентностей; зв'язок між змістовою частиною лабораторних і практичних занять з дисциплін та професійною діяльністю фахівців на конкретному підприємстві» [58].

Отже, компетентнісний підхід розглядається як домінуючий вектор оновлення змісту вищої освіти в умовах багаторівневої підготовки кадрів з фізичної реабілітації. Завдяки реалізації компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах формуються кваліфіковані фахівці, які мають усі необхідні якості й професійні знання та підготовлені до подальшого розвитку своїх здібностей і підвищення кваліфікації.

З позицій сьогодення, коли спостерігається надмірно поспішна переоцінка цінностей та має місце криза соціально-моральної сфери, складно здійснювати професійну підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації без урахування аксіологічного підходу.

Вища освіта XXI століття повинна ґрунтуватися, як зауважує О. В. Горбань, «на ряді аксіологічних принципів, а саме: рівності і доступності вищої освіти за єдиним критерієм – здібності людини; толерантності, поваги і врахування інтересів усіх суб'єктів освітнього процесу; єдність освітнього процесу на основі солідарної диференціації та взаємопоновлюваності. У своїй системній цілісності ці принципи повинні забезпечити успіх стратегії виживання людства, як єдиного

цілісного соціуму та уможливити сталий розвиток сучасного суспільства європейського типу» [79, с. 59].

Аксіологічний підхід виділяється серед інших методологічних підходів тим, що аксіологія (від грец. *axia* – цінність і *logos* – учення – філософське вчення про природу цінностей, їх місце в реальності і про структуру ціннісного світу) може розглядатися, вважає О. А. Листопад, як «методологічна основа нової філософії освіти, оскільки має за мету введення суб'єктів освітнього процесу у світ цінностей і надання ним допомоги у виборі особистісно значущої системи ціннісних орієнтацій» [203, с. 138]. Аксіологічний підхід, як зазначає О. А. Листопад, «базується на розумінні соціальної природи цінностей, рефлексії сенсу життя з позиції позитивно-творчих цінностей, формування ціннісних орієнтирів особистості та їх вплив на розвиток духовних, моральних і творчих основ особистості» [203, с. 138].

Поняття «цінність» є основною категорією педагогічної аксіології. Так, Н. С. Чуватова вказує, що при цьому прийнятті в соціально-філософській і психолого-педагогічній літературі різні визначення поняття «цінність» не суперечать одне одному [452, с. 10]. Водночас автори вкладають в нього різні уявлення, що призводить до невизначеності змісту поняття «цінність» і відповідно похідних від нього понять «ціннісні орієнтації», «ціннісні стосунки», «гуманістичні цінності» та інші, що становлять категоріальний апарат педагогічної аксіології.

Б. О. Геня пропонує визначати поняття «цінність»: «1) як предмет, що має певну користь і здатний задовольнити ту чи іншу потребу людини; 2) як ідеал, до якого прагне людина у вигляді норми, якої необхідно дотримуватися; 3) як значущість чого-небудь для особистості або соціальної групи» [67, с. 10].

Реалізуючи аксіологічний підхід, зазначимо, що в його основу покладена ідея про аксіологізацію освіти як про таку її модернізацію, яка припускає насичення ціннісним змістом і приведення її процесуальних аспектів у відповідність логіці становлення і розвитку ціннісного світу людини і людства. Індикатором просування магістрів з фізичної реабілітації на шляху до

оптимізації їх професійного розвитку визначається здатність до обґрунтованого управління власною професійною еволюцією.

Аксіологічний підхід, на думку С. В. Саннікової, є філософсько-педагогічною стратегією, що показує шляхи розвитку професійного мистецтва, використання педагогічних ресурсів для розвитку особистості та пропонує перспективи вдосконалення системи освіти [387]. Аксіологія, маючи широке контактне поле, тісно стикається з усіма науками про людину і суспільство. Аксіологічний або ціннісний підхід виступає одним із можливих шляхів вирішення проблем гуманізації освіти. Його теоретико-практична спрямованість відповідає ідеї гуманізації, що позиціонує особистість як найвищу цінність, і ідеї гуманітаризації як дієвої складової гуманізації.

В якості змістовного чинника аксіологізації вищої фізкультурної освіти виділяється адекватність професійної освіти ціннісному змісту професійного розвитку магістрів з фізичної реабілітації як представників професійного товариства, як носіїв професійної свідомості та як суб'єктів професійної життєдіяльності. Реалізацію цього чинника регламентує сукупність принципів освіти як внутрішнього процесу (як форми професіоналізації фахівців з фізичної реабілітації). О. Є. Шафранова вказує, що системоутворювальними тут виступають принцип гармонійної єдності розвитку професіонала як фахівця і суб'єкта діяльності, як представника професійного товариства, як носія професійної свідомості, а також принцип трансформації змісту етапу професійного розвитку в систему ціннісно-обумовлених стратегічних, тактичних і оперативних завдань (цілей) професійної освіти [459, с. 29]. При цьому виділені ключові принципи регламентації кожного з аспектів професійного розвитку магістрів з фізичної реабілітації засобами безперервної освіти.

Цінності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації розглядаються нами як змінні величини, які змінюють значення залежно від формування особистісного стилю реабілітаційної діяльності, професіоналізму в галузі відновлення здоров'я різних нозологічних груп, становлення професійної

культури та світогляду, технології навчально-виховного процесу та організації науково-дослідної та професійної діяльності.

Тому основні завдання професійного становлення та розвитку особистості майбутнього магістра з фізичної реабілітації, як компетентного фахівця і культурної людини, полягають в тому, щоб ввести студента у світ цінностей реабілітаційної діяльності, надати допомогу в оволодінні базовими основами культури і розвитку особистості. Щоб вирішити це завдання підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, потрібний аксіологічний підхід, який допускає розробку нової філософії вищої фізкультурної освіти, в основу якої покладено цілісний образ випускника, для якого характерними рисами є духовність, гуманність, креативність, культуровідповідність та ін.

Суб'єктно-діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах є засобом пізнання та організації діяльності, спрямованої на формування суб'єктів, здатних самостійно здійснювати свою навчальну діяльність та усвідомлено управляти нею, брати на себе відповідальність за результати своїх дій і вчинків.

Суб'єктно-діяльнісний підхід має свою парадигму, синтагму і прагматику. Парадигма суб'єктно-діялісного підходу полягає в суб'єктній проблематиці в теорії діяльності (А. В. Брушлинський, І. А. Зимня, О. М. Леонтьєв, С. Л. Рубінштейн та ін.). Синтагма цього підходу розкриває його структуру, а саме: створення особистості, яка самоорганізується і саморозвивається. Системоутворювальними поняттями такого підходу виступають такі якості особистості, як суб'єктність, суб'єктивність, самостійність, пізнавальна активність, саморозвиток і самоактуалізація.

Г. В. Сорокових вказує, що парадигма полягає у використанні суб'єктно-діялісного підходу в процесі самостійної роботи, самоосвіті, самонавчанні, саморозвитку; формуванні творчої особистості, розкритті креативних здібностей студентів та ін. [416, с. 16]. Аналіз сутності суб'єктно-діялісного підходу дозволив Г. В. Сорокових відзначити, що його основними механізмами є самооцінка, рефлексія, саморозвиток, саморегуляція та самоврядування [416,

с. 16]. Вчена зазначає, що психологічні процеси самопізнання не лише дають людині можливість звернутися до своїх витоків, відповісти на питання про те, якою вона є і що з нею відбувається [416, с. 16].

Означені характеристики окреслюють поле суб'єктної педагогіки, яке значною мірою обумовлює самовизначення магістра з фізичної реабілітації в усіх ситуаціях його особистісного розвитку та професійного зростання. Найважливішою характеристикою суб'єкта, як зазначає Г. В. Сорокових, виступає здатність до мобілізації власних сил і до поєднання своєї діяльності з діяльністю інших [416, с. 17].

Реалізація суб'єктно-діяльнісного підходу до процесу формування готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації передбачає дотримання таких організаційно-методологічних умов: антропоцентрична орієнтація освітнього процесу (завдань, змісту, форм організації, методів навчання) – у центрі навчального процесу знаходиться особа майбутнього магістра з фізичної реабілітації; в основі організації освітнього процесу – суб'єкт-суб'єктна взаємодія його учасників, що характеризується їх рівноправністю, взаємоповагою, діалогічністю, співробітництвом; спрямування навчального процесу на забезпечення можливості кожному магістранту індивідуально сприймати та творчо перетворювати навколишню дійсність та себе, ураховуючи особистісно значущі потреби, цінності та внутрішні установки; створення оптимальних, комфортних умов для розвитку особистості та самоактуалізації магістрантів з фізичної реабілітації в процесі різних видів діяльності.

Отже, реалізація суб'єктно-діяльнісного підходу в контексті професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах дозволить сформувати активну та творчу особистість майбутнього професіонала як суб'єкта, здатного застосовувати знання у науковій та професійній діяльності, яка забезпечить не лише адаптацію до соціальної і професійної реальності, але й можливість впливу на неї.

Філософською основою парадигмального підходу є концепції теорії відомих філософів Т. Куна, К. Поппера, І. Лакатоса, П. Фейєрабенда.

У результаті термінологічного аналізу таких базових понять парадигмального підходу, як «парадигма», «парадигмальність», «педагогічна парадигма», «освітня парадигма», «парадигмальний підхід» Ю. О. Єгорова визначено такі тлумачення цих категорій [117, с. 14].

Ю. О. Єгорова вказує, що поняття «парадигма» (від грец. *paradeigma* – приклад, зразок): у теоретичному (загальнонауковому) контексті є основоположною теорією, концептуальною основою, на базі якої будуються наукові теорії, «модель наукової діяльності як сукупність теоретичних стандартів, методологічних норм і ціннісних критеріїв» (В. В. Краєвський); «початкова концептуальна схема, модель постановки проблем і їх вирішення, методів дослідження, які використовують протягом певного історичного періоду в науковому товаристві» (Т. Кун); у практичному (прикладному) контексті – модель для вирішення дослідницьких і практичних завдань у теорії педагогіки і сфері освіти; існуюча в суспільстві філософія освіти, яка повинна відповідати змінам існуючого в суспільстві мислення (В. В. Серіков); соціально значуща ідея, що визначає ставлення суспільства до освіти і особистості у сфері освіти (А. С. Белкін); певний стандарт, зразок у вирішенні освітніх і дослідницьких завдань (О. В. Бондаревська, Ю. Г. Фокін) [117, с. 14].

С. Гончаренко та В. Кушнір вважають, що не можливо визначити, «яка з парадигм «краща», а яка «гірша», кожна з них є певним науковим відображенням певних тенденцій розвитку суспільства, деякої частини світової спільноти чи світу загалом і тому має право на існування» [75, с. 41].

Ю. О. Єгорова вказує, що поняття «парадигмальність» тлумачиться як стратегічність та взірцевість [117, с. 14]. Поняття «педагогічна парадигма» Ю. О. Єгорова визначає як сталу, звичну точку зору, модель – стандарт вирішення певного класу педагогічних завдань, які, проте, продовжують застосовуватися, не зважаючи на те, що в педагогічній науці і передовій педагогічній практиці вже наявні факти, які ставлять під сумнів загальноприйнятту точку зору [117, с. 14].

Поняття «освітня парадигма» Ю. О. Єгорова розглядає як систему соціально значущих наукових ідей і теорій, що відображають закономірності

розвитку системи освіти [117, с. 14]. Таке розуміння цього поняття важливе тим, що на основі освітніх парадигм здійснюється проектування змістовної структури професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, що складається з цілей навчання та базується на різних освітніх парадигмах.

До освітніх парадигм Ю. О Єгорова відносить такі: 1) знаннево-орієнтовану (основне освітнє завдання полягає у формуванні міцних систематизованих знань студентів, основна мета навчання – засвоєння узагальнених результатів того, що створено попереднім досвідом людства); 2) діяльнісну (розвиток здатності до активної діяльності та праці; навчання діяльності, діям і операціям, за допомогою яких вона реалізується); 3) особистісно орієнтовану (розвиток пізнавальних мотивів і здібностей, накопичення досвіду смислових, ціннісних і емоційних оцінок поведінки інших людей і своєї власної, виховання різноманітних особистісних якостей); 4) культурологічну (виховання інтелігентності, загальної культури, розвиток інтелектуальної, дослідницької, інформаційної, комунікативної, рефлексії культури); 5) світоглядну (розвиток цілісної системи наукових, філософських, соціально-політичних, моральних, естетичних поглядів на світ; наукового світогляду); 6) гуманістичну (самовизначення особистості, створення умов для її самореалізації); 7) проблемно-евристичну (виховання творчої особистості, розвиток евристичних здібностей); 8) аксіологічну (розвиток ціннісних: свідомості, ставлення, поведінки, установок, орієнтацій); 9) синергетичну (розвиток здібностей до самоорганізації і саморозвитку, самовдосконалення власних особистісних якостей); 10) компетентнісну (розвиток когнітивних, діяльнісних, комунікативних, світоглядних та інших компетенцій, ключових компетенцій в інтелектуальній, суспільно-політичній, комунікаційній, інформаційній та інших сферах), 11) самоосвіти і творчого саморозвитку (виховання здібностей до творчого саморозвитку, самопізнання, творчого самовизначення, самоврядування, творчої самореалізації, самовдосконалення особистості); 12) конкурентнісну (виховання конкурентоздатної особистості, для якої характерне прагнення і здатність до високої якості і ефективності своєї

діяльності, до лідерства в умовах напруженої боротьби зі своїми конкурентами (В. І. Андрєєв)) [117, с. 15].

Парадигмальний підхід, вважає Ю. О. Єгорова, є підходом, що використовує для пояснення різноманіття педагогічної реальності загальнонаукове поняття «парадигма» як рамковий розумовий або діяльнісний зразок, що характеризує належність об'єкта, явища та процесу до певної гносеологічної (пізнавальної) або онтологічної (буттєвої) моделі (І. А. Колеснікова, Н. М. Боритко, С. Д. Поляков, Н. Л. Селіванова та ін.) [117, с. 15].

З позицій сьогодення підвищення ефективності вищої фізкультурної освіти потребує звернення до міждисциплінарної галузі знань у системі наук про людину – акмеології, яка досліджує процес досягнення людиною вершин її творчості, професіоналізму і є своєрідною теорією найвищих досягнень людини й цивілізації. В. М. Вакуленко вказує, що «об'єктом цієї наукової дисципліни є людина в динаміці самоактуалізації власного творчого потенціалу, саморозвитку, самовдосконалення, самовизначення в різних життєвих сферах професійної самореалізації, у тому числі й в освіті; предметом – процеси, закономірності й механізми, умови, чинники й стимули реалізації творчого потенціалу людини, шляхи розвитку готовності до майбутньої діяльності, удосконалення людини як індивіда, індивідуальності, суб'єкта праці й особистості в життєдіяльності, професії, спілкуванні» [43, с. 19].

У загальному контексті акмеологічний підхід розглядається як система принципів, методів і прийомів, що дозволяють вирішувати акмеологічні проблеми та завдання в контексті саморозвитку особистості на шляху досягнення акме (вершини розвитку, максимальної зрілості).

Реалізація акмеологічного підходу до системи підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації полягає в забезпеченні умов для безперервного особистісного і професійного зростання та самовдосконалення магістрантів, що передбачає орієнтацію на актуалізацію їх творчого потенціалу, формування стійкої мотивації на досягнення успіху в навчальній, науковій, а також

майбутній професійній діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Основною сутнісною характеристикою акмеологічного підходу, вважає В. М. Вакуленко, є «прагнення до відновлення цілісності суб'єкта, який проходить ступінь зрілості, коли його індивідуальні, особистісні й суб'єктно-діяльнісні характеристики вивчаються в усіх взаємозв'язках для того, щоб сприяти досягненню вищих професійних рівнів» [43, с. 19].

Метою реалізації акмеологічного підходу в системі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації є здійснення акмеолого-педагогічних впливів на студентів, зорієнтованих на формування акмеологічної спрямованості особистості як стержневої властивості і найважливішого показника професіоналізму особистості.

Акмеологічна спрямованість, на думку О. М. Леонтьєва, є якісною характеристикою загальної спрямованості особистості, яка орієнтує її на прогресивний професійний розвиток і саморозвиток, на максимальну творчу самореалізацію, як в професійній сфері, так і в життєдіяльності в цілому [201, с. 9].

О. М. Леонтьєв вказує, що її структура має такі компоненти: професійно-ціннісні орієнтації (соціально обумовлені та особисті цінності педагогічної діяльності), професійне цілепокладання (усвідомлення соціально-педагогічних цілей та ін.), професійна мотивація (інтерес до процесу і змісту педагогічної діяльності та ін.) і прагнення до професійного успіху (мотивація досягнення, прагнення до саморозвитку та ін.) [201, с. 9].

З позицій сьогодення у теорії та методиці професійної освіти синергетичному підходу приділяється особлива увага. Так, В. Г. Виненко вважає, що в педагогічній практиці настав час використання ідеології синергетики, в основі якої лежить процес самоорганізації, чергування хаосу і порядку та яка є універсальним принципом, характерним для систем найзагальнішого виду [49, с. 55].

Т. С. Назарова і В. С. Шаповаленко зауважують, що мета синергетичного підходу в галузі освіти полягає в глибокому осмисленні педагогічної спадщини

як творчого синергетичного процесу і не допускає механістичного його тлумачення [316, с. 25]. І. А. Зязюн вказує на те, що «синергетичний підхід виводить на перший план такі особливості складних систем, як їх певна хаотичність, і, разом з тим, здібність до саморозвитку, самоуправління» [134, с. 42-43]. На думку вченого, «важливо враховувати механізми взаємодії локальних систем із метасистемами, що надзвичайно необхідно для систем педагогічних, інтегрованих в усі позитивні і негативні процеси громадянського, економічного, культурного розвитку суспільства в цілому і особистості зокрема» [134, с. 42-43].

Аналіз наукових праць (Р. Г. Баранцев [17], В. В. Василькова [45], К. Х. Делокаров [95], І. С. Добронравова [105], Є. Б. Колеснікова [172], А. С. Малков [283], О. М. Робуль [378], Н. Г. Савичева [384], Г. Хакен [443] та ін.), присвячених проблемі реалізації ідей синергетичного підходу в педагогіці, засвідчив, що сьогодні його роль значною мірою ще не виявлена. Проте, окремі тактичні питання освіти завдяки синергетиці мають оригінальні та перспективні рішення.

Система освіти є відкритою тому, що вона обмінюється з навколишнім середовищем енергією, інформацією та ресурсами. Про синергетичність освіти, на думку В. А. Кавалерова, свідчить її «нелінійність, неврівноваженість, складність, що обумовлює її функціонування відповідно до принципу позитивного зворотного зв'язку і здатність змінювати власну структуру, щоб пристосуватися до змін зовнішніх умов свого існування» [143; с. 94]. Відтак, вважає В. А. Кавалеров, «синергетика набуває характеру нової парадигми у філософії освіти та акцентуалізує увагу педагога та філософа освіти на необхідності змістовного перетворення процесу навчання» [143, с. 94].

Проведений нами огляд словників свідчить про те, що поняття «синергетика» тлумачиться по-різному. Його визначають: як науково-філософський принцип, що розглядає природу, світ як комплексну систему, що самоорганізовується («Великий тлумачний словник російської мови») [37, с. 1187]; як науку, що досліджує процеси переходу складних систем з

неврегульованого стану у впорядкований стан, що розкриває такі зв'язки між елементами цієї системи, за яких їх сумарна дія у межах системи перевищує за своїм ефектом просте складання ефектів дій кожного з елементів окремо (Г. М. Коджаспирова та А. Ю. Коджаспиров, автори «Педагогічного словника») [170, с. 136]; як сучасну теорію самоорганізації, нове світобачення, що базується на дослідженні феноменів самоорганізації, нелінійності, глобальній еволюції; вивченні процесів становлення порядку через хаос (І. Пригожин), біфуркаційних змін, безповоротності часу, нестійкості як засадничої характеристики процесів еволюції («Новітній філософський словник») [322, с. 618]; як похідне від грецького «synergeia» – «співдружність», «співпраця», яке означає узгодженість взаємодії частин при утворенні структури («Словник іноземних слів») [406, с. 456]; як міждисциплінарний напрям наукових досліджень, який виник на початку 70-х років і поставив своїм основним завданням пізнання загальних закономірностей і принципів, що лежать в основі процесів самоорганізації в системах природи: фізичних, хімічних, біологічних, технічних, економічних, соціальних («Словник сучасної західної філософії») [410, с. 276]; як науку, що вивчає явища синергізму як комбінованої дії компонентів системи, що самоорганізовується; як наукову концепцію цілісного сприйняття світу і окремих систем» («Тлумачний словник російської мови ХХ століття») [429, с. 586].

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про відсутність одностайності щодо визначення поняття «синергетика». Його тлумачать як: не самостійну наукову дисципліну, але новий міждисциплінарний науковий напрям, метою якого є виявлення загальних ідей, загальних методів і загальних закономірностей у різних галузях природознавства, а також соціології і навіть лінгвістики (Ю. Л. Климонтович) [162, с. 111]; як методологічну основу для прогностичної та управлінської діяльності у сучасному світі (Е. Н. Князева і С. Курдюмов) [166, с. 38]; як «концепцію світобачення, в основу якої покладено знання про нелінійні процеси, що самоорганізовуються» (В. Г. Кремень) [185, с. 4]; як сукупний колективний ефект взаємодії великої кількості підсистем, що

призводить до утворення стійких структур і самоорганізації в складних системах (Г. Хакен) [443, с. 9]; як універсальну методологічну парадигму, що належить до тих галузей знань, в яких вивчаються складні системи та явища самоорганізації, і як єдиний міждисциплінарний підхід до досліджуваних предметів і об'єктів (М. О. Федорова) [439, с. 14].

В. А. Ігнатова виділяє такі складові використання ідей синергетики в освіті: дидактичні аспекти адаптації ідей синергетики в змісті освіти; використання їх в моделюванні і прогнозуванні розвитку освітніх систем; застосування в управлінні навчально-виховним процесом [136, с. 26].

Теоретичний аналіз наукової літератури (О. Н. Астаф'єва [13], В. А. Кавалеров [143], М. О. Федорова [439] та ін.) дозволив відзначити, що дослідники вкладають різний сенс у визначення сутності синергетичного підходу в навчанні. Одні вважають, що поняття «синергетичний підхід» не може бути загальноприйнятим до тих пір, поки воно використовується в окремих випадках, в окремих дослідженнях і доки не буде обґрунтовано його відмінність від системного підходу. Інші науковці, наприклад Ю. К. Махно [291], відмічають, що для аналізу педагогічної дійсності найдоцільніше застосовувати системно-синергетичний підхід, оскільки сучасне мислення – це системно-синергетичне мислення, а один із сучасних методологічних засобів аналізу дійсності – це системно-синергетичний. Аналогічної точки зору дотримується В. Г. Виненко, який визначив системно-синергетичний підхід як спрямованість дослідницької діяльності на виявлення у сфері освіти систем, що самоорганізуються, і використання синергетичних принципів для опису закономірностей розвитку цих систем [50, с. 5]. П. І. Третьяков та І. Б. Сенновський вбачають сутність синергетичного підходу у виявленні і пізнанні загальних закономірностей, що керують процесами самоорганізації в системах різної природи [432, с. 19]. На думку Е. Г. Пугачової, сутність синергетичного підходу полягає у виявленні аналогій перебігу різних процесів поблизу точки нестійкості: «спільність нелінійних процесів у відкритих системах дозволяє описувати явища з різних боків за допомогою близьких математичних моделей» [369, с. 43].

Принципи синергетичного підходу, вважає В. Г. Кремень, «започаткували нову системно-синергетичну концепцію педагогіки, вихідні положення якої такі: суть усіх педагогічних явищ і процесів становить системний синергетичний підхід; кожна педагогічна система розглядається і розуміється як синергетична цілісність; джерелами і рушійними силами розвитку педагогічних систем (насамперед розвитку особистості) є не суперечності, не боротьба, не заперечення, а синергетизм цих систем і їхня взаємодія, як внутрішня, так і зовнішня; педагогічні системи по суті є антропологічними системами, оскільки мають об'єктивне призначення – забезпечити формування людини як особистості й оволодіння нею системною культурою людинознавства, виробленою попередніми поколіннями, дає їй життєві смисли і цілі, орієнтири в її розвитку; особистість у педагогічному процесі розглядається як синергетична, соціальна система, що саморозвивається, суть якої втілюється в пануванні й виконанні об'єктивних соціальних ролей; виховання є системно-соціальним процесом людинознавства» [185, с. 7].

Нам імпонує думка М. Вовк, яка зауважує, що синергетична методологія в освіті «створює умови, з одного боку, для забезпечення цілісного структурування змісту підготовки майбутніх фахівців, з іншого, забезпечує підвалини для особистісно орієнтованого підходу до кожної особистості майбутнього фахівця, що зумовлює можливості виявляти індивідуальні особливості, творчі здібності кожного студента (магістранта)» [55, с. 7].

Систему професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах вважаємо відкритою, оскільки, по-перше, в ній постійно відбувається процес обміну інформацією (знаннями) між викладачем і студентами (зворотний зв'язок). Під час цього процесу з'являються нові цілі, методи і засоби навчання. По-друге, змінюється зміст вищої фізкультурної освіти, який повинен постійно відповідати системі знань та умінь майбутніх магістрів з фізичної реабілітації. Виникає нелінійність як процесу, так і результату. Так, В. Г. Кремень зазначає, що «результат освітнього процесу завжди відмінний від задумів його учасників» [185, с. 7].

По-третє, освітній інформаційний простір, що постійно розширюється, виводить систему зі стану стійкої рівноваги.

Важливого значення у професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах набуває реалізація системного підходу.

Як зазначає Є. Іванченко, система має «інтегративні властивості, що не є простою сумою властивостей її компонентів» [141, с. 134]. О. М. Семенов визначає поняття «система» (від грецького *systema* – ціле, складене з частин; поєднання) як сукупність елементів, які знаходяться у відношеннях і взаємозв'язках один з одним і створюють визначену цілісність та єдність [394, с. 47].

Системний підхід, вважає В. О. Семиченко, виступає засобом розуміння складних багатофакторних відношень, які виникають усередині систем та в міжсистемній взаємодії, орієнтує на виокремлення прихованих, візуально й емпірично нереєстрованих властивостей об'єктів, які входять до складу системи, на вивчення системних зв'язків [396, с. 9].

На нашу думку, однією з перспективних методологічних стратегій є застосування культурологічного підходу у професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Культурологічний підхід, як зазначає Т. Л. Марсадолова, є сукупністю методологічних прийомів, що забезпечують аналіз будь-якої сфери соціального та психічного життя людини як явища культури через характеристику досліджуваного типу культури, розгляд взаємозв'язку цієї сфери з системоутворювальними культурними поняттями та їх дослідження в контексті історії культури [288, с. 4]. Будь-яка галузь, що вивчається, повинна розглядатися у зв'язку з культуротворчою діяльністю людини.

Культурологічний підхід, з точки зору Т. Л. Марсадолової, є одним з найважливіших підходів у сучасній педагогіці, оскільки освіта розуміється як спосіб входження людини у світ культури [288, с. 11]. Культурологічний підхід передбачає вивчення освіти в контексті її зв'язку з соціокультурним цілим,

розглядає освіту як культурний об'єкт і досліджує усі освітні форми в контексті історії культури та аналізує роль і функції кожної предметної галузі в сучасній культурі. Цей підхід спрямований на вивчення усіх явищ освіти як феноменів культури через призму основних категорій культурології («культурогенез», «культурний текст», «універсалії культури» та ін.) [288, с. 11].

Спираючись на дослідження О. М. Галагузова [63], можна резюмувати, що культуроцентричність вищої фізкультурної освіти відображає її парадигмальну спрямованість на професійну підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, яка відповідно до сучасних соціокультурних орієнтирів забезпечує вирішення в суспільстві соціально значущого завдання гармонізації взаємодії особистості як суб'єкта культури з соціумом як соціокультурним середовищем, їх стійкого взаємообумовленого розвитку на основі культурної спадкоємності. Зазначене і повинно визначати стратегічну мету вищої фізкультурної освіти відповідно до потреб сучасного етапу і перспектив розвитку українського суспільства.

Отже, застосування культурологічного підходу у професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах не лише не відмінняє необхідності використання й інших підходів, а, навпроти, вимагає їх оптимального поєднання, інтеграції з позицій культуроцентриської освітньої парадигми. О. М. Галагузов відзначає, що водночас загальна парадигмальна заданість обумовлює пріоритетність в інтеграційній методології саме культурологічного підходу, який змістовно конкретизує застосування інших підходів, надаючи їм культуроцентриську спрямованість [63, с. 22].

Центральним концептом теоретичних уявлень про культуроцентричну вищу фізкультурну освіту є поняття «культура», яке досліджується з позиції різних наук і характеризується різноманіттям трактувань і тлумачень, смислових і змістовних інтерпретацій. Крім того, оскільки культура фактично пронизує усі форми і рівні «небіологічного» буття людства, її прояви є також різноманітними. О. М. Галагузов вказує, що внаслідок цього дослідження культури як феномену в різних гуманітарних і соціальних науках закономірно

призводить до її «дроблення», виокремлення різних складових, що мають конкретні межі і онтологічні характеристики [63, с. 22].

Аналіз сучасної наукової літератури, який здійснила Т. В. Корольова, засвідчив, що з позицій сьогодення немає загально визнаного універсального визначення поняття «фахова/професійна культура», а надається низка трактувань цього терміну [177, с. 132]. Його тлумачать: як «комплекс індивідуально вироблених стратегій, засобів орієнтації в дійсності, технологій переводу ідей у матеріальні цінності» (І. А. Зязюн) [133, с. 9-15]; як «поєднання необхідних знань, умінь та навичок, а також певних особистісних якостей, норм ставлення до різних складових професійної діяльності; системне утворення, що становить єдність педагогічних цінностей, технологій, сутнісних сил особистості професіонала, спрямованих на творчу самореалізацію в різноманітних видах професійної діяльності» (А. Й. Капська) [151, с. 4]; як певного ступеня оволодіння професією, тобто певними способами та прийомами вирішення професійних завдань на основі сформованої духовної культури особистості»; як «професійну якість суб'єкта праці, тобто ступеня оволодіння фахівцем досягненнями науково-технічного та соціального прогресу» (В. М. Гриньова) [80, с. 72]; як міру якості діяльності людини у визначеній, відокремленій галузі її професії, у тому виді діяльності, де вона почуває себе комфортно, впевнено, вільно та розкуто (І. М. Модель) [307, с. 111]; як своєрідний органічний сплав кваліфікації та моральності, який функціонує на основі трудової моралі; як вираження зрілості всієї системи соціально значущих особистісних якостей, які продуктивно реалізуються в професійній діяльності; як сукупність світоглядних і спеціальних знань, якостей, умінь, навичок, почуттів, ціннісних орієнтацій особистості, які знаходять своє вираження в її предметно-трудої діяльності і забезпечують її високу ефективність (Л. В. Богданова) [30, с. 66]; як сукупність норм, правил і моделей поведінки людей; як відносно замкнуту систему, яка пов'язана зі специфікою діяльності людей у сучасних умовах праці і має два початки – консервативний, тобто минулий, і творчий, спрямований на майбутнє створення нових цінностей (Б. С. Єрасов) [118, с. 267-268]; як сукупність

спеціальних теоретичних знань та практичних умінь, які пов'язані з конкретним видом діяльності (А. І. Кравченко) [181, с. 275]; як системну властивість, яка характеризує рівень соціально-професійного розвитку працівників у будь-якій сфері суспільного поділу праці; як реалізації сутнісних сил людини в процесі професійної діяльності і її результатах (П. В. Кузьмін і К. С. Іваненко) [190, с. 27]. У роботі ми будемо орієнтуватися на визначення поняття «фахова/професійна культура», яке надає А. Й. Капська [151, с. 4].

Відповідно до типологічних характеристик соціального суб'єкта як носія культури О. М. Галагузов виділяє три основні рівні її проявів: макрорівень, представлений культурами, що охоплюють суспільство в цілому як сукупність людей, об'єднаних визначеними історично обумовленими формами життєдіяльності (культура людства, європейська культура, давньогрецька культура тощо); мезорівень, який представлений різноманітними типами і видами культури різних колективних суб'єктів, співтовариств, організацій, сфер діяльності та ін. (наприклад, релігійні культури, професійна культура, культура бізнесу, культура дозвілля тощо); мікрорівень, що об'єднує різновиди культури індивідуальних суб'єктів, тобто особистої культури [63; с. 22]. Культури кожного рівня мають свої атрибутивні характеристики, які є загальними для культур цього рівня, незалежно від їх конкретного змістовного наповнення. З цих позицій особиста культура кожного індивіда, на думку О. М. Галагузова, певною мірою відображає і вбирає в себе елементи, в першу чергу, різних культур тих малих і глобальних співтовариств, в які вона виявляється залученою в процесі своєї життєдіяльності та упродовж усього попереднього життя, а через них залучається і до культури людства в цілому [63, с. 22]. З іншого боку, саме «включеність» індивідів у культуру забезпечує неперервність культурного процесу, його розвиток і постійне збагачення, взаємозв'язок і взаємообумовленість різноманітних «культур». О. М. Галагузов підкреслює, що розподіл поняття «культура» на різні культури багато в чому носить абстрактно-теоретичний характер, проте актуалізація на сучасному етапі розвитку суспільства культурологічного підходу в соціальній практиці та його

поступова «інструменталізація», яка робить культуру доступною цілеспрямованому формуванню, управлінню та проектуванню, обумовлює не лише необхідність, але й можливість осмислення тих або інших соціальних процесів, явищ, практик через поняття «культура» [63, с. 22].

Отже, розкрито роль методологічних підходів до професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, до яких віднесено компетентнісний, аксіологічний, суб'єктно-діяльнісний, парадигмальний, акмеологічний, синергетичний, системний та культурологічний. Вказано, що реформа сучасної вищої освіти у галузі фізичної реабілітації поступово набуває інноваційного характеру, визначаючи глибокі системні перетворення у системі підготовки кадрів з фізичної реабілітації.

4.2. Концепція професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах

Визначальною тенденцією розвитку вищої освіти на сучасному етапі, що враховує різноманітні парадигмальні пошуки, освітні реформи і педагогічні інновації, які охопили світовий освітній простір, є поворот до людини, до особистості студента. Тому з позицій сьогодення вища освіта у світі розглядається, вважає О. С. Тоїстева, як соціальний інститут, який покликаний не стільки забезпечити суспільство соціальними суб'єктами, що відповідають своєю «якістю» соціальним потребам, здатним брати участь у соціально-економічних процесах і виконувати різні соціально необхідні функції, скільки створювати умови для їх успішної соціалізації, соціальної адаптації та самореалізації [428, с. 3].

Україна має, як вважає О. В. Горбань, «достатній потенціал для здійснення прориву до нових технологій у промисловому виробництві, до нових відносин у сфері економіки, до нових поглядів на якість і рівень життя, до нових підходів у сфері освіти та науки, до соціокультурної інтеграції нашого суспільства в Європейське співтовариство» [79, с. 51]. Національна освіта

сьогодні – це головний стратегічний фактор соціально-економічного, інтелектуального і духовного розвитку суспільства, а також вирішальний чинник його виживання і безпеки [79, с. 51].

Модернізація системи вищої освіти та підвищення якості професійної підготовки фахівців в Україні є, зауважує Г. Калінічева, «важливою соціокультурною проблемою, вирішення якої полягає у приведенні вітчизняної вищої освіти у відповідність до нових вимог глобалізованого суспільства» [144, с. 148]. На думку вченої, «це, в свою чергу, потребує розробки державними структурами, які визначають і здійснюють освітню політику, стратегії дій щодо потреб суспільства і ресурсів держави, створення освітянських програм, необхідних для економічного та соціального розвитку України, а також індивідуального та культурного самовираження особистості в суспільстві» [144, с. 148].

Серед орієнтирів, які характеризують стан професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, можна виокремити такі групи: 1) орієнтири, які обґрунтовані вченими раніше і які зберегли свій вплив у сучасний період; 2) нові орієнтири, які змінюють ситуацію з відбором і конструюванням змісту вищої освіти. До орієнтирів першої групи Т. А. Макарова пропонує віднести концептуальні уявлення про зміст освіти; дидактичні положення про єдність процесуальної і змістовної сторін навчання при відборі змісту освіти; характер майбутньої професійної діяльності випускників; методологічне положення про те, що навчальна дисципліна не є віддзеркаленням відповідної галузі науки, а виступає підсумком дидактичного опрацювання певного набору знань, умінь та навичок, які потрібні для оволодіння професійною кваліфікацією [280, с. 40]. До другої групи орієнтирів Т. А. Макарова відносить такі: глобалізацію і появу нових форм організації навчального процесу, однією з яких є дистанційне навчання; інформаційні й інтернет-технології, що змінюють засоби отримання та засвоєння різних компонентів змісту освіти; вступ у Болонський процес і реформування вищої школи на основі компетентнісного підходу; появу нових нормативних документів, що відображають інтереси різних

сторін (студентів і їх батьків, працедавців, суспільства, держави) [280; с. 40].

Сучасне суспільство характеризується складними та суперечливими процесами і тенденціями, які охоплюють усі сфери діяльності людини. Загроза екологічної катастрофи планетарного масштабу й світової економічної кризи, глобалізація та інтеграція, лавиноподібний «приріст» інформації і стрімке оновлення технологій, ускладнення соціальних стосунків і наростаюча конфліктність внутрішньосоціумних взаємодій здійснюють, вважає О. М. Галагузов, вплив на життя усіх людей, які мусять жити в умовах постійної соціальної напруженості, невизначеності та невпевненості в завтрашньому дні [63, с. 3]. У цій ситуації різко зростає значущість знань та кваліфікованої допомоги різним нозологічним групам, їх адаптації в соціумі. Це, у свою чергу, підвищує громадський статус реабілітаційної діяльності та висуває усе більш високі вимоги до якості професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Нові вимоги, що постають перед вищою освітою у галузі фізичної реабілітації, обумовлюють необхідність пошуку нових підходів до організації освітнього процесу, який повинен повною мірою відповідати сучасним стратегічним орієнтирам розвитку реабілітаційної сфери та суспільства.

До подолання недоліків у сфері вищої освіти спонукає дія нових чинників. До їх числа ми відносимо феномен глобалізації, що впливає на становлення нової освітньої моделі. Так, у «Глобалістиці: міжнародному міждисциплінарному енциклопедичному словнику» зазначається, що система навчання і виховання повинна пристосовуватися до запитів глобальної ринкової економіки, що розширюється та прагне подолати кордони національних держав. Така залежність економіки від знань породжує ідею створення Єдиної світової освітньої системи, яка буде заснована на єдиних освітніх стандартах [72, с. 163].

Розвиток глобалізаційних тенденцій у сфері освіти, поряд з об'єктивною необхідністю підвищення конкурентоспроможності економіки і потенціалу людини, потребує, зазначають Н. В. Скотна та Н. І. Ашиток, «удосконалення

модернізації змісту, економічної та інституціональної організації освіти у напрямі відповідності світовим і європейським стандартам» [402, с. 89].

Глобалізація, на думку М. Курко, «значно розширює культурно-інформаційні контакти між народами й державами, впливає на управління, виробництво, торгівлю, ринок праці, політичні утворення, інші суспільні інституції та процеси» [196, с. 115]. М. Курко вказує, що «реакція освіти на глобалізацію полягатиме в зміцненні інтегральності особистості, збереженні й розвитку її особливостей та конкурентоспроможності, а також в орієнтації на сучасну економіку, нові кваліфікації й технології за збереження традиційних і створення сучасних національних особливостей» [196, с. 119]. Глобалізація пов'язана з універсалізацією навчального планування, що здійснюється за рахунок попиту на магістрів з фізичної реабілітації на глобальному ринку праці.

У світлі глобалізації виникає й вимагає осмислення комплекс проблем у контексті трансформації вищої освіти у цивілізаційному процесі. До цих проблем, як зазначають Н. В. Скотна та Н. І. Ашиток, належать: «стратегія інтернаціоналізації; транснаціональна освіта; забезпечення міжнародної якості; підприємницькі підходи до функціонування освіти; регіональна і міжрегіональна співпраця; інформаційна і комунікаційна технології та віртуальні навчальні заклади; поява нових освітніх посередників – провайдерів освіти, проблеми рівноправності та доступності освіти тощо» [402, с. 88]. Вчені акцентують увагу на тому, що «необхідність вирішення цих проблем на рівні політики держави і регіону свідчить про визначальну роль системи вищої освіти у наш час» [402, с. 88].

Ми поділяємо думку науковців про те, що «попри незворотність самої глобалізації як об'єктивного складного і багаторівневого інтеграційного процесу всеохоплюючого планетарного масштабу, напрямки її подальшої трансформації можуть конкретизуватися відповідно до історичних, етнокультурних та інших особливостей розвитку кожної країни, які повинні здійснювати свою політику на основі загальнолюдських цінностей з метою побудови вітчизняної системи освіти,

виходячи із внутрішніх потреб і інтересів та враховуючи світові тенденції» [402, с. 89].

Рівень глобального світового освітнього простору дозволяє, вважає І. В. Налетова, проаналізувати загальні тенденції розвитку якості вищої освіти в умовах зростання інституціональної та організаційної схожості соціальних систем [318, с. 8]. Глобалізація сприяє формуванню світового ринку освітніх послуг, підвищенню рівня і якості систем освіти в різних країнах, адекватності різних національних систем вищої освіти сучасним потребам економіки, культури та політики. Значення освіти підвищується в аспекті економічного розвитку, оптимізації економічної ефективності і керованості освітнього процесу за допомогою таких міжнародних організацій, як ЮНЕСКО, Організація економічної співпраці та розвитку, Світовий банк і Міжнародний валютний фонд.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, зокрема праць С. А. Дружилова [111], показав, що вища освіта магістрів з фізичної реабілітації виконує три функції, а саме забезпечує: 1) соціалізацію, тобто передачу новим поколінням норм і цінностей суспільства; 2) підготовку до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг; 3) соціальну мобільність магістрів з фізичної реабілітації. Першій функції, якою є соціалізація, належить пріоритетна роль. С. А. Дружилов вказує, що для молодшої людини період навчання у вищому навчальному закладі є часом наведення «містків» між нею і суспільством, придбання нових знайомств, вироблення навичок комунікацій на різному рівні, встановлення контактів, які будуть корисні у майбутньому [111]. У всьому світі відзначається зростання питомої ваги цієї функції освіти. Друга функція освіти, якою є підготовка до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг, націлена на кінцевий результат, який пов'язаний або з науковою діяльністю, або з реабілітаційною практикою. Третя функція освіти, якою є соціальна мобільність магістрів з фізичної реабілітації, або так званий «соціальний ліфт», дозволяє випускникам вищих навчальних закладів переходити на вищі

сходинки соціальної структури. Доцільно зауважити, що з позицій сьогодення усе більш проявляється звуження соціальної мобільності внаслідок зростаючої комерціалізації і поляризації вищої освіти на елітарну і масову, виходячи з фінансової можливості студентів.

Моделі освіти за своїм змістом є підставою для розроблення ключових моделей навчання, які формують професійну компетентність майбутніх магістрів з фізичної реабілітації. О. В. Раєвнєва, І. В. Аксьонова та М. Ф. Гончаренко вказують, що «сьогодні в системі освіти найбільш популярними є такі моделі: 1. Когнітивна («знання», імперативна, традиційна), яка розглядає освіту як пізнання на основі мислення. 2. Особистісно-орієнтована, що створює умови не лише для розвитку інтелектуальних, моральних і естетичних переживань учнів/студентів, проектування ними можливих рішень пізнавальних завдань, техніки і способів мислення та діяльності, але й засвоєння ними відповідного змісту освіти, відповідних умінь та навичок. 3. Функціоналістська, яка спрямована на формування певних компетенцій особистості, пов'язаних з умінням здобувати знання, творчо їх використовувати і створювати нове знання, тобто на чітку професійну спрямованість – підготовку особистості до праці. 4. Культурологічна, що сприяє створенню в освітніх установах середовища, що формує особистість, здатну до творчої самореалізації в сучасній соціокультурній ситуації. 5. Фундаментальна, яка притаманна майже всім вітчизняним вищим навчальним закладам і спрямована на підготовку кадрів у руслі загальних уявлень про існуючі на ринку праці вимоги. При цьому акцент вимушено робиться на оволодінні студентами надмірним запасом знань неприкладного характеру. 6. Практично орієнтована, що пропонується в межах Болонського процесу, спрямована на підготовку випускника з практичною готовністю до виконання професійних завдань. Основою придатності до зайнятості є достатність отриманих базових, загальнопрофесійних та прикладних знань і умінь. В означеній моделі навчання передбачено тісну взаємодію освіти з працедавцями, проведення секторального та територіальних

аналізів ринку праці, гнучке реагування освітніх програм на існуючі та перспективні запити економіки. Водночас ця модель, в порівнянні з фундаментальною, вимагає значних витрат, пов'язаних з переорієнтацією праці та підвищенням компетенцій професорсько-викладацького складу, з інституціоналізацією взаємодії освіти та працедавців, з реструктуризацією і наступним систематичним оновленням освітніх програм» [375, с. 32].

Серед основних споживачів вищої освіти, які найбільш зацікавлені в об'єктивному оцінюванні її якості та відповідності сучасному рівню розвитку суспільства, зокрема, ринковим вимогам, є такі соціальні суб'єкти. По-перше, це держава, зацікавленість якої в оптимізації якості вищої освіти актуалізується з позиції можливості модернізації економіки та підвищення конкурентоспроможності країни у світовому освітньому просторі. По-друге, це вищі навчальні заклади, для яких рівень якості освіти є провідним фактором формування репутації та іміджу університету на ринку освітніх послуг. По-третє, це роботодавці, які зацікавлені в компетентних, висококваліфікованих фахівцях. По-четверте, це майбутні фахівці, які прагнуть, отримавши якісну освіту, знайти відповідну своєму фахові роботу.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив з'ясувати, що поняття «якість освіти» доцільно відносити як до результату, так і до освітнього процесу. Так, С. Д. Ільєнкова виділяє 12 блоків показників якості освіти: 1) якість викладачів; 2) стан матеріально-технічної бази вищого навчального закладу; 3) мотивація викладачів; 4) якість навчальних програм; 5) якість студентів; 6) якість інфраструктури; 7) якість знань; 8) інноваційна активність керівництва; 9) впровадження інновацій; 10) затребуваність випускників; 11) конкурентоспроможність випускників на ринку праці; 12) досягнення випускників [137].

С. А. Дружилов виокремлює такі фактори, які впливають на забезпечення якості освіти: громадські очікування, суб'єктивні настрої споживачів, сегмент ринку, на який орієнтуються випускники вищих навчальних закладів; якість «проекту», якою є моделі випускників вищих навчальних закладів; якість

«початкового матеріалу» (підготовленість і конструктивність мотивації абітурієнтів і студентів); якість підготовки у вищому навчальному закладі (в тому числі досконалість освітньої технології та якість викладацького складу); якість використання випускників вищих навчальних закладів на робочих місцях; якість підвищення кваліфікації; рівень конкурентності ринку освітніх послуг [111].

Аналіз наукових досліджень, присвячених питанням оптимізації якості освіти, дозволяє вказати на існування декількох рівнів її оцінювання. Так, М. А. Гончаров пропонує такі рівні [78, с. 144]. Перший рівень – відповідність стандарту – якість оцінюється щодо відповідності або невідповідності вимогам Державного освітнього стандарту вищої професійної освіти. Другий рівень – відповідність кваліфікації – відповідність обов'язковим вимогам Державних освітніх стандартів вищої професійної освіти, а також задоволення професійним вимогам, щоб користуватися попитом на ринку. Третій рівень – відповідність фактичним вимогам ринку – виконання вимог споживачів високої якості та низької ціни освітніх послуг. Четвертий рівень – відповідність латентним (прихованим, неочевидним) потребам – перевага послугам, що задовольняють ті потреби, які у споживачів носили неявний чи малоусвідомлюваний ними характер [78, с. 144].

Неперервність освіти (lifelong education), яка визначається у світі головним стратегічним орієнтиром її розвитку, відтворює в собі, передусім, гуманістичну ідею, оскільки ставить у центр освітніх послуг людину, для якої необхідно створити умови, що забезпечать повноцінний розвиток її здібностей упродовж життя. О. С. Тоїстева відзначає, що аналогічного контексту набуває компетентнісна парадигма, що розглядається світовою спільнотою як ключова освітня стратегія, яка орієнтує освіту на полегшення процесу задіяння молоді в життя за допомогою формування широкого спектру компетенцій, що забезпечують такі соціально та особистісно важливі якості людини, як мобільність, конкурентоспроможність, соціальна адаптивність та ін. [428, с. 3]. Іншими словами, вища освіта за спеціальністю фізична реабілітація, що

відповідає сучасним соціальним вимогам, повинна бути зорієнтованою на інтеграцію як соціального, так і індивідуального аспекту особистості майбутнього магістра з фізичної реабілітації та її діяльності. Тому недостатньо підготувати студента до майбутньої професійної діяльності, озброївши його знаннями, уміннями та іншими компетенціями, які дозволять стати кваліфікованим і професійно компетентним фахівцем. Вважаємо, що не менш важливою є готовність майбутнього магістра з фізичної реабілітації до особистісної самореалізації і творчості у професії, неперервного саморозвитку і самовдосконалення в ній.

Неперервна професійна підготовка кадрів, на думку Ю. О. Петрова, є процесом взаємопов'язаної професійної освіти в навчальних закладах різного рівня, що забезпечує три основні напрями можливого руху людини в освітньому просторі: поступальний підйом відповідно до рівнів освіти, вдосконалення професійної кваліфікації без зміни формального освітнього рівня і можливість зміни профілю освіти відповідно до потреб і можливостей особи; в освітньо-процесуальному аспекті неперервність характеризує задіяність особи в освітній процес на всіх стадіях її розвитку і спадкоємність освітньої діяльності при переході від одного її виду до іншого, від одного життєвого етапу людини до іншого [342, с. 6].

Прийняття концепції «освіти протягом усього життя» за керівний принцип політики в галузі освіти, вважає О. В. Горбань, «як країнами, здатними забезпечити поглиблену освіту і які мають для цього необхідні можливості, так і країнами, що продовжують вживати зусиль для ліквідації неписьменності, слід розглядати як тенденцію до демократизації освіти» [79, с. 3].

Академічна мобільність розглядається у межах Болонського процесу як обов'язкова умова формування Європейського простору вищої освіти. Одним з основних напрямів Болонського процесу є підвищення рівня академічної мобільності – освітнього обміну студентів, викладачів, дослідників і адміністраторів університетів.

На думку І. М. Микової, академічна мобільність є винятково важливим для

особистісного та професійного розвитку процесом, оскільки кожен із його учасників стикається з необхідністю вирішення життєвих ситуацій і одночасного аналізу їх з позиції власної та іншої культури [297, с. 269]. Науковці виділяють три види академічної мобільності студентів: просторова (фізична); віртуальна; комплексна (комбінована). Просторова (фізична) мобільність студентів базується на очному навчанні у вищому навчальному закладі. Віртуальна мобільність є зручною формою здійснення академічної мобільності засобами дистанційних технологій. Комплексна (комбінована) базується на очному навчанні у вищому навчальному закладі з використанням комунікаційних можливостей інформаційно-комунікаційних технологій.

Аналіз праць В. І. Богословського [31], В. А. Галичина [64], О. О. Мартиненко [289], І. М. Микової [297] дозволив виділити коло завдань, які необхідно вирішити при організації академічної мобільності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації на рівні вищих навчальних закладів: створення і розвиток системи грантів для студентів і викладачів; удосконалення організаційних механізмів і нормативно-методичного забезпечення академічної мобільності; забезпечення максимальної інформованості студентів відносно змісту освіти в країнах і конкретних вищих навчальних закладах; стимулювання вивчення іноземних мов, міжнародних відносин і країнознавства; інтеграція навчання за кордоном з вітчизняними навчальними планами вищої освіти; підтримка співпраці між університетами; створення інфраструктури для підтримки іноземців; забезпечення необхідних соціально-побутових умов; розроблення системи оцінювання мобільності; організація і проведення конкурсу на участь у програмах академічних обмінів.

Наявність якісної професійної підготовки кадрів, відзначає Т. А. Макарова, зміцнює статус вищих навчальних закладів, підвищує рівень їх конкурентоспроможності і розширює сферу повноважень у межах світового академічного співтовариства [280, с. 38]. Нове соціальне замовлення і сучасні потреби майбутніх магістрів з фізичної реабілітації орієнтують викладачів на пошуки нових засобів відбору і формування змісту освіти. Це стає можливим за

рахунок появи нових інструментів, які дозволяють по-іншому поглянути на формування змісту навчальних програм і вивести процес навчання на вищий рівень. Такими інструментами, на думку Т. А. Макарової, виступають інформаційні й інтернет-технології, які стають доступними кожному представникові суспільства, а їх оволодіння створює необмежені можливості як усередині вищого навчального закладу, так і за його межами [280, с. 38]. Ця обставина стимулює викладача постійно оновлювати зміст навчальних курсів з урахуванням рівня сучасної реабілітаційної практики, специфіки їх майбутньої наукової та професійної діяльності і вимог працедавців. Інформаційні технології також надають можливість викладачеві створювати різні авторські курси з використанням медіа-ресурсів і мережі Інтернет. Адаптація і впровадження нових інформаційних технологій дозволяють, вважає Т. А. Макарова, вийти на рівень глобальної мережевої взаємодії, позбавленої національних кордонів [280, с. 38].

Доцільно також відзначити появу на сучасному етапі нових форм організації навчального процесу, однією з яких є дистанційне навчання. Т. А. Макарова вказує на те, що у межах дистанційного навчання популярності набувають масові відкриті онлайн-курси (Massive Open Online Courses), які стали доповненням до традиційних форм навчання [280, с. 39]. З кожним роком збільшується кількість дистанційних програм і курсів, зростає кількість їх слухачів.

Сучасному вищому навчальному закладу необхідні викладачі, які творчо та креативно підходять до своєї роботи. В «Основних засадах розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу» вказано, що викладач повинен бути лабільним суб'єктом, спроможним до саморозвитку і самовизначеності в ситуації, що постійно змінюється, відкритим до соціального замовлення освіти (суб'єктом, що розуміє своє професійне призначення, сприймає педагогічну діяльність у якості важливого пріоритету, спроможним і готовим до постійного перенавчання і поновлення знань, умінь і навичок щодо організації навчальної діяльності студентів) [333, с. 5]. Вважаємо, що забезпечення якості підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації починається з формування викладацького складу.

Оцінюючи якість викладача вищого навчального закладу, на думку

С. А. Дружилова, необхідно враховувати такі показники: а) рівень компетентності – знання і досвід у певній галузі науки і практики; б) потреба і здатність займатися викладацькою діяльністю, володіння основами психології і педагогіки вищої школи; в) популярність у науковому і професійному співтоваристві; г) науково-дослідна і публікаційна активність; д) наявність наукової школи [111].

Сучасна модель розвитку вищої освіти визначається парадигмою, що транспортує акценти з освітньої діяльності на самоосвітню. Не викликає сумніву той факт, що досягти соціального і економічного успіху, бути конкурентоздатним, може лише особистість, яка постійно розвиває і підтримує свої професійні навички на високому рівні. З позицій сьогодення самостійне оволодіння знаннями розглядається як найважливіший компонент неперервної освіти.

У сучасній педагогічній літературі не існує єдиного тлумачення терміну «самоосвіта». Дослідники трактують це поняття по-різному. Деякі вчені акцентують увагу на результаті самоосвіти – самостійному оволодінні систематичними знаннями, які належать до різних сфер життя людини. Інші науковці розглядають самоосвіту як невід’ємну частину систематичного навчання у вищих навчальних закладах, яка виконується у позааудиторний час.

Нам імпонує визначення поняття «самоосвіта», яке подає П. Л. Антипов. Учений визначає поняття «самоосвіта» як цілеспрямовану, самостійну, пізнавальну та практико-орієнтовну діяльність щодо поширення наявних знань і компетенцій, отримання нових знань і формування сучасного досвіду в одній або декількох сферах життєдіяльності людини, щодо самовдосконалення особи протягом усього життя і сприяння розширенню наукових знань про самоосвітню діяльність студента [8].

Термін «самоосвіта» у перекладі з англійської мови, на думку П. Л. Антипова, має декілька визначень: *self-directed learning* – самокероване навчання: процес, в якому індивідуум приймає ініціативу один або спільно з ким-небудь, щоб здійснити діагностику своїх освітніх потреб, сформулювати свої цілі,

вибрати ресурси (матеріальні і людські) для навчання; self-education – самонавчання: навчання відкрите, самокероване, індивідуалізоване, особисто орієнтоване; навчання, що припускає внутрішні ментальні зміни особистості, високий ступінь відповідальності за плани, цілі і результати навчання, самооцінювання; learning projects – проектна освіта дорослих, що добровільно обрана і спланована для отримання певних знань або навичок (умінь) з метою зміни свого способу життя; the autonomous learner – автономні освітні зусилля, засновані на самоконтролі, особистій відповідальності за вибір предметів і засобів навчання; highly intentional learning – інтенціональне навчання, при якому інтенція (план, мета) є характерною рисою суб'єктної активності, самоосвітньої діяльності індивідуума; self-adjustable training – навчання, яке здійснюється студентами без педагогічного керівництва, процес, за допомогою якого студенти активізують і підтримують пізнавальну поведінку, орієнтовану на досягнення цілей [8].

У німецькій довідковій літературі П. Л. Антипов виділив такі терміни, пов'язані з самоосвітою: Autodidakt-sebstgelehrt – сам навчається; Selbststudium Wissensaneignung durch Bucher – самоосвіта як прагнення до надбання знань за допомогою книг; Weiterbildung-das sich weiter bilden – власна самоосвіта; Selbstudirum-Selbstunterricht – навчання без чієї-небудь допомоги за допомогою книг; Selbststudieren-Selbüben – самостійне навчання; Sich Selbstfortbilden – додаткова освіта для себе; Selbstentwicklung – саморозвиток, розвиток без поштовху ззовні; Selbsterziehung – самоосвіта, відповідальність за свою освіту [8]. П. Л. Антипов зазначає, що в німецькій педагогіці самоосвітня діяльність розглядається безпосередньо у зв'язку з неперервною освітою і є її невід'ємною частиною та умовою [8]. Вчений вказує на те, що затребуваність досвіду педагогіки самоосвіти в сучасному суспільстві обумовлена цілком конкретними обставинами: необхідністю вирішення актуального з позицій сьогодення завдання формування системи неперервної освіти, основою якої в соціально-економічній ситуації є самоосвіта; необхідністю переосмислення історії самоосвіти в контексті завдань, що стоять перед сучасною освітою [8].

Аналіз науково-теоретичної літератури та власний професійний досвід дозволили віднести до основних положень концепції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах такі:

1. Система професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах в умовах соціокультурної інтеграції глобалізованого суспільства в Європейське співтовариство повинна відповідати світовим і європейським стандартам вищої освіти та сучасним стратегічним орієнтирам розвитку реабілітаційної сфери.

2. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах забезпечує мобільність і професійну компетентність випускників, формує їх позитивну мотивацію та бажання здійснювати наукову та професійну діяльність на ринку реабілітаційних послуг, самореалізовуватися в ній та досягати успіху.

3. Зміст професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах конструюється відповідно до сучасних досягнень науки і реабілітаційної практики.

4. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах зумовлює потребу у використанні нових форм організації навчального процесу, зокрема дистанційного навчання, та застосуванні інноваційних, прогресивних освітніх технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних та інтернет-технологій, які забезпечують ефективність науково-методичного та організаційного супроводу.

5. У професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах актуалізується значущість діяльнісної інтерпретації освітнього процесу як єдності різних видів діяльності студентів (навчальної, навчально-професійної, науково-дослідницької, позааудиторної, волонтерської), доцільно організованих і педагогічно скоординованих для досягнення освітньої мети, пов'язаної з ефективною майбутньою науковою та професійною діяльністю на ринку реабілітаційних послуг.

6. Професійна підготовка базується на творчій та креативній діяльності

викладачів вищих навчальних закладів, розширенні суб'єктних функцій магістрів з фізичної реабілітації, у яких формуються обов'язки генераторів нових знань і технологій, розробників інноваційного реабілітаційного продукту (послуг, методик), фахівців, здатних до творчої реабілітаційної діяльності, неперервної професійної самоосвіти та саморозвитку.

Таким чином, розкрито основні положення концепції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Формування сучасної системи вищої освіти з фізичної реабілітації базується на інтеграції інтересів вищих навчальних закладів, потреб ринку реабілітаційних послуг і конкретних роботодавців.

4.3. Модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах

У педагогічних дослідженнях значну увагу приділяють моделюванню процесів, які відбуваються при підготовці майбутніх магістрів у вищих навчальних закладах. Так, Т. М. Володимирова вважає, що процес моделювання, як правило, спрямований на дослідження освітнього процесу з метою досягнення таких головних (узагальнених) цілей: відкриття нових освітніх парадигм, концепцій і теорій, законів і створення інтерпретації отриманих даних; можливості конкретного оцінювання результату, яке виражене деякими обчислювальними діями [54, с. 149]. Моделювання у педагогічних дослідженнях, на думку Ю. К. Бабанського, є вищою і особливою формою наочності, засобом упорядкування інформації, що дозволяє ґрунтовніше та глибше розкрити сутність явища, яке вивчається [14, с. 93]. Моделювання як універсальний метод пізнання достатньо часто, зазначає Л. В. Давидович, «використовується у сучасних дослідженнях і дозволяє вивчати та глибоко розуміти частини, з яких складається предмет дослідження, а також взаємозв'язки та стосунки, які між ними виникають» [92, с. 30].

Латинське слово *modelium* означає міру, образ, норму, спосіб або прообраз (зразок) об'єкта, системи об'єктів. Л. В. Давидович вказує, що

«модель дає загальну характеристику об'єктам дослідження та виступає як еталон цільової реалізації» [92, с. 30].

Моделлю, на думку Т. М. Володимирової, є образно уявлений або матеріально реалізований аналог – цільова педагогічна програма, що відтворює досліджуваний об'єкт і здатна забезпечити заміну його таким чином, що з'являється можливість отримати нову інформацію про цей об'єкт [54, с. 155]. Вчена вважає, що ця стадія педагогічного проектування моделі може бути: 1) описом змісту і текстовою інформацією, яка містить основні принципи перетворення освіти, етапи та технології перетворення, зв'язки між проблемою, змістом, засобами його переробки і результатами; 2) визначальною структурою, яка має склад та ієрархію взаємопов'язаних компонентів системи; 3) функціональною або функціонально-динамічною, в якій використовуються схеми і порівняльні таблиці, що дають опис зв'язків елементів і засобів функціонування системи; 4) евристичною, яка подає принципи побудови системи професійної підготовки; 5) інтеграційною, яка містить компоненти декількох або усіх видів моделей [54, с. 155]. Перші три типи моделей, як зазначає Т. М. Володимирова, можна віднести до пізнавальних і пояснювальних, а останні два типи – до перетворювальних, які представляють те, що ще треба виконати [54, с. 155]. В основному вони мають нормативний характер і спрямовують на потрібний рівень або ідеально виконаний еталон. Прикладом подібних структур може бути програмно-цільове управління педагогічною системою, яке містить етапи, що перетворюють дії, умови розвитку системи та забезпечують наближення до необхідної норми, зразка й ідеалу.

Найбільш важливими вимогами, які висуваються до якості підготовки фахівців, на думку В. Д. Шадрикова, є: уміння трансформувати знання, якими оволоділи, в інноваційні технології; здатність діставати доступ до глобальних джерел знань, володіння сучасними інформаційними технологіями; навчання впродовж усього життя, володіння навичками самостійного отримання знань і підвищення кваліфікації; володіння методологією й аналітичними навичками; вміння застосовувати методи проведення наукових досліджень; володіння

комунікативними здібностями, уміннями працювати в команді, адаптуватися до змін; здатність жити в умовах сучасного суспільства і бути його відповідальним громадянином [454, с. 27]. Вважаємо, що ці вимоги є універсальними та повинні визначати зміст наукової та професійної діяльності магістрів з фізичної реабілітації і знайти віддзеркалення в реалізації навчальних планів, програм, дидактичних матеріалів, методах і засобах навчання.

При розробленні та теоретичному обґрунтуванні моделі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах ми дотримувалися визначення поняття «модель», яке подається в «Енциклопедії професійної освіти»: модель – це така уявлена або матеріально реалізована система, яка відображує або відтворює об'єкт дослідження і здатна заміщати його так, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт [467, с. 78]. При використанні моделей важливо визначити окремі її компоненти, встановити взаємозв'язки, просторові відносини між структурними компонентами та виявити умови реалізації. Побудова моделі дозволяє в найзагальнішому вигляді виокремити певні компоненти і, привівши їх у функціональну взаємодію, забезпечити оптимальний та ефективний варіант досягнення мети.

Науковці (Н. О. Белікова [26], І. І. Маріонда [284] та ін.) приділяють увагу побудові моделей підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Так, Н. О. Беліковою розроблено модель підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності, що «охоплює взаємопов'язані структурні блоки (концептуально-цільовий, організаційно-змістовий, процесуально-технологічний, аналітико-результативний), етапи (мотиваційно-цільовий, активно-діяльнісний, оціночно-аналітичний), форми (лекції, семінарські та практичні заняття, самостійну та індивідуальну роботу, педагогічну і виробничу практики, студентську науково-дослідну роботу, дистанційне навчання), методи (проблемне навчання, мультимедійні лекції, дискусії, ділові ігри, тренінги, case-study, мозковий штурм, проектування професійної діяльності, волонтерську здоров'язбережувальну діяльність, Інтернет-

консультування) і засоби (фізичної реабілітації, наочності, тестування, інформаційно-комунікаційні технології)» [26].

Модель професійної підготовки фахівців із фізичної реабілітації до роботи зі спортсменами, вважає І. І. Маріонда, «передбачає врахування освітніх потреб, нахилів і здібностей студентів та створення умов для навчання відповідно до їхнього професійного самовизначення, що забезпечується шляхом реалізації змін у цілях, змісті, структурі й організації навчально-виховного процесу» [284, с. 134].

Результати теоретичного аналізу літератури та ретроспективний аналіз власної викладацької діяльності дозволили побудувати модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, яка складається з цільового, теоретико-методологічного, технологічного і критеріально-результативного блоків (рис. 4.1).

Цільовий блок містить мету та завдання професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Мета полягає у підвищенні якості професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Завдання включають: формування цілісного уявлення про наукову та професійну діяльність на ринку реабілітаційних послуг; оволодіння професійно орієнтованими знаннями, вміннями та навичками щодо наукової та професійної діяльності; формування та розвиток професійно значущих якостей майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

Теоретико-методологічний блок моделі складають компетентнісний, аксіологічний, суб'єктно-діяльнісний, парадигмальний, акмеологічний, синергетичний, системний та культурологічний методологічні підходи та принципи: принцип відповідності змісту освіти вимогам розвитку суспільства, науки, культури і особистості; принцип науковості; принцип систематичності; принцип послідовності; принцип спадкоємності, принцип наочності, принцип індивідуального підходу та принцип мобільності.

Рис. 4.1. Модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах

В. І. Загвязинський визначає поняття «принцип» як керуючу ідею, основне правило поведінки, інструментальне вираження педагогічної концепції, методичне вираження пізнавальних законів і закономірностей, знання про мету і сутність навчання, яке виражене у формі, що дозволяє використовувати їх як регулятивні норми практики [123, с. 249]. Нам імпонує це визначення поняття «принцип».

Принцип відповідності змісту освіти вимогам розвитку суспільства, науки, культури й особистості передбачає включення в зміст підготовки формування таких компетенцій, які відображають сучасний рівень розвитку соціуму, наукового знання, культурного життя і можливості особистого зростання майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

Застосування принципу науковості вказує на те, що професійна діяльність на ринку реабілітаційних послуг повинна відповідати сучасному стану науки. Вважаємо, що від реалізації цього принципу залежить рівень професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації та реальна можливість застосування ними наукових знань. На нашу думку, навчально-методичне забезпечення цього процесу повинне спиратися на основні наукові поняття у галузі фізичної реабілітації. Цей принцип передбачає, передусім, чіткий відбір наукових відомостей про фізичну культуру взагалі і фізичну реабілітацію зокрема. Навчання студентів проводиться на науково обґрунтованому для них матеріалі, який підтверджується практикою. Принцип науковості застосовується викладачами не лише в повідомленні нових знань про різні реабілітаційні технології, але й у процесі проведення зі студентами самостійної роботи. Маючи пряме відношення до змісту освіти, принцип науковості визначає вимоги до розроблення навчальних планів, програм, підручників і навчальних посібників. Послідовне здійснення принципу науковості, вважають С. В. Дерепаско та В. Н. Правдюк, означає орієнтацію процесу навчання на формування у студентів концептуального бачення навколишнього простору і створення його адекватного та реалістичного образу відповідно до соціуму [98, с. 395].

Застосування принципу систематичності дозволяє розглянути систему забезпечення якості професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації як неперервну, що постійно змінюється та розвивається.

Принцип послідовності спрямований на викладання тем, що вивчаються, у певній дидактичній системі, яка подана у навчальній програмі.

Принцип спадкоємності характеризує багаторівневу систему навчання: бакалаврат, магістрат і додаткова професійна освіта. Процес підготовки бакалавра орієнтований на формування професійної компетентності бакалаврів з фізичної реабілітації, достатніх для успішної репродуктивної діяльності, на етапі магістрату – на формування професійної компетентності магістрів з фізичної реабілітації для продуктивної, інноваційної, наукової та дослідницької діяльності, на етапі додаткової освіти – на підвищення кваліфікації і перепідготовку кадрів через перехресний вступ до магістратури.

Принцип наочності застосовується у процесі навчання на практичних заняттях, у позааудиторній роботі, у спеціалізованих кабінетах масажу, фізіотерапії та залі ЛФК, у дослідницькій роботі та на екскурсіях у реабілітаційних центрах. Наочність у навчанні заснована на такій закономірності процесу пізнання, як його рух від чуттєвого до логічного, від конкретного до абстрактного. С. В. Дерепаско та В. Н. Правдюк вказують, що наукові поняття і закономірності легше засвоюються студентами, якщо вони підкріплюються конкретними фактами в процесі порівняння, проведення аналогій та ін. [98, с. 396].

Принцип індивідуального підходу характеризує використання викладачами інтегрованої та різноманітної системи засобів, форм, методів і прийомів навчально-виховної роботи, при проведенні якої майбутній магістр з фізичної реабілітації розглядається як індивідуальність. І. М. Щербак акцентує увагу на тому, що «викладач повинен так організувати навчальну діяльність, щоб досягти результатів, поставлених кожним студентом, розвивати його здібності і нахили, спонукати його до творчої пізнавальної самостійної діяльності у процесі здобуття необхідних знань» [465, с. 204].

Принцип мобільності дозволяє трансформувати зміст освіти з урахуванням основних тенденцій модернізації вищої освіти у галузі фізичної реабілітації та нових освітніх стандартів підготовки відповідних кадрів.

Технологічний блок моделі, який характеризує алгоритм реалізації ефективного освітнього процесу, утворюють зміст, форми, методи, засоби, етапи та функції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Зміст технологічного блоку розкривається через зміст структурних компонентів готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності. Мотиваційно-ціннісний компонент – позитивна мотивація до наукової і професійної діяльності, усвідомлення її цінностей, інтерес і бажання виконувати роботу, сприйняття професії як сфери самореалізації; когнітивний компонент – базові знання з циклу дисциплін соціально-гуманітарної підготовки та спеціальні знання з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки; процесуальний компонент – уміння та навички організації та проведення наукової та професійної діяльності, створення професійного іміджу; особистісний компонент – комунікативні та організаційні здібності, творчий потенціал та емпатія; рефлексивний компонент – об'єктивне самооцінювання результатів наукової та професійної діяльності.

Формами є такі: навчання (лекції, практичні, семінарські, лабораторні, самостійна та індивідуальна робота, виробнича практика); контролю та оцінювання знань, умінь та навичок магістрантів (заліки та іспити, захист магістерських робіт, державна атестація); організації науково-дослідної роботи (студентське наукове товариство, студентські наукові гуртки, науково-практичні конференції, студентські олімпіади та конкурси студентських наукових робіт з фізичної реабілітації, публікації результатів досліджень у наукових виданнях та ін.).

Методи включають традиційні та інноваційні методи навчання.

Засобами є навчальні посібники та навчальні програми у друкованому та електронному вигляді, аудіовізуальні засоби, дистанційні електронні ресурси.

Етапи професійної підготовки магістрантів з фізичної реабілітації охоплюють інформаційний, професійно-змістовий та аналітико-корективний.

При реалізації інформаційного етапу відбувається усвідомлення магістрантом себе як майбутнього професіонала реабілітаційної сфери, здатного для здійснення наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг, та формується позитивна мотивація та ціннісне ставлення до наукової та професійної діяльності.

При реалізації професійно-змістового етапу магістрант оволодіває знаннями, уміннями та навичками щодо наукової та професійної діяльності. На цьому етапі відбувається розвиток комунікативних і організаційних здібностей, творчого потенціалу та емпатії. Цей етап передбачає самооцінювання магістрантом сформованості готовності до наукової та професійної діяльності, визначення шляхів її удосконалення для успішної самореалізації.

На аналітико-корективному етапі відбувається аналіз і внесення коректив у процес формування готовності майбутніх магістрів до наукової та професійної діяльності.

Функції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації включають інформаційну, соціальну, діагностичну, рефлексивну та іміджестворювальну.

Інформаційна функція дозволяє виявити повну, різнобічну і своєчасну інформацію про стан сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг, яка надає можливість критично проаналізувати якість освітнього процесу у вищих навчальних закладах, побачити його сильні сторони і визначити засоби його підвищення.

Соціальна функція дозволяє реалізувати соціальні запити магістрантів знайти своє місце у відповідній сфері наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Діагностична функція дозволяє оцінити якість професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Реалізація діагностичної функції стимулює викладачів і студентів до підвищення ефективності навчальної та наукової діяльності, а також дозволяє академічному співтовариству вищих навчальних закладів оцінити якість освітнього процесу на різних його етапах – від прийому абітурієнтів до випуску дипломованих магістрів з фізичної реабілітації.

Рефлексивна функція передбачає забезпечення зворотнього зв'язку з викладачами, студентами і представниками громадськості. Є. А. Єфімова вказує, що відкритість інформації, її поширення та обговорення на різних рівнях керівництва створює ситуацію довіри і передумови для прийняття усіма зацікавленими сторонами необхідних змін у своїй діяльності, а також об'єднання зусиль для досягнення загальної мети – поліпшення якості професійної підготовки фахівців [119, с. 61].

Іміджестворювальна функція дозволяє узагальнити портрет магістрів з фізичної реабілітації та сприяє формуванню їх професійного іміджу. З позицій сьогодення роль професійного іміджу і самопрезентації магістрів з фізичної реабілітації сприяє професійній ідентифікації, становленню професійної культури та побудові кар'єри на ринку реабілітаційних послуг. Контент-аналіз філософської, психолого-педагогічної та іміджологічної літератури, який здійснила Л. М. Семенова, показав, що на сучасному етапі розвитку суспільства відбувається подальше поглиблення і розширення понять «імідж» і «професійний імідж» у теорії та практиці професійної освіти у цілому й вдосконалення процесу формування професійного іміджу майбутніх фахівців [393, с. 198]. Відповідно до завдань професійної підготовки формування іміджу магістрів з фізичної реабілітації треба розуміти з позиції визначення його цілей, чинників і ефективних умов функціонування.

Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах буде ефективною, якщо впровадити в цей процес такі педагогічні умови: трансформація змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг; формування ціннісного ставлення

магістрантів до наукової та професійної діяльності у процесі впровадження інноваційних освітніх технологій; застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі; розвиток досвіду роботи у мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної роботи магістрантів.

Критеріально-результативний блок містить комплексну методику діагностики, критерії, показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Результатом є сформованість готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Отже, у результаті теоретичного аналізу наукової літератури і власного досвіду викладацької діяльності нами було розроблено та теоретично обґрунтовано модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, яка містить взаємопов'язані цільовий, теоретико-методологічний, технологічний і критеріально-результативний блоки.

Висновки до четвертого розділу

У розділі вказано, що розвиток суспільства на сучасному етапі характеризується надзвичайно складними процесами, що призводять до глибинних якісних змін, які охоплюють усі сфери життєдіяльності людини. В умовах глобалізації, інтеграції й ускладнення соціальної діяльності, значної кількості інформації, швидкого і постійного оновлення технологій майбутні маістри з фізичної реабілітації можуть успішно функціонувати тільки в тому випадку, якщо вони матимуть певні життєві ціннісні орієнтації, якості і здібності, що забезпечують стійкість їх розвитку, соціальну мобільність, творчу особистісну позицію та гнучку адаптацію до усіх трансформацій. Це обумовлює необхідність

заміни традиційної, «знаннєвої» парадигми вищої освіти на нову, яка більшою мірою відповідає актуальним і перспективним потребам як розвитку суспільства, так і потребам майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

Обґрунтовано особливості реалізації компетентнісного, аксіологічного, суб'єкт-діяльнісного, парадигмального, акмеологічного, синергетичного, системного, культурологічного методологічних підходів до професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

У розділі зазначено, що формування цінностей майбутніх магістрів з фізичної реабілітації безпосередньо пов'язане з умовами розвитку їх творчої активності та творчої індивідуальності. Цінності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації розглядаються як змінні величини, які змінюють значення залежно від формування особистісного стилю реабілітаційної діяльності, професіоналізму у галузі відновлення здоров'я осіб різних нозологічних груп, становлення професійної культури та світогляду, технології навчально-виховного процесу та організації науково-дослідної та професійної діяльності.

Теоретичний аналіз наукової літератури дозволив визначити поняття «професійна культура магістрів з фізичної реабілітації» як інтегративну якість особистості, яка характеризує наявність інтеріоризації культурних норм і цінностей професійної сфери, сутнісних сил особистості професіонала, спрямованих на творчу самореалізацію у процесі життєдіяльності.

Узагальнення методологічних підходів дозволило розробити концепцію професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, основні положення якої забезпечують цілісне, всебічне осмислення та практичне вирішення проблеми її організації.

У розділі представлено розроблену та теоретично обґрунтовану модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, яка складається з цільового, теоретико-методологічного, технологічного і критеріально-результативного блоків.

Розроблення та теоретичне обґрунтування основних положень концепції

та моделі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах дозволило урахувати той аспект, що в сучасних умовах істотно змінилася сутнісна складова професії фахівця з фізичної реабілітації. На перший план висувається не готовий набір професійно орієнтованих навичок, а діяльнісно-організаційні здібності людини «зростати» у професії, вміння аналізувати свій професійний рівень та оволодівати новими знаннями відповідно до вимог сфери реабілітаційних послуг.

Основні наукові положення розділу викладено в опублікованих працях [176; 218; 257; 267].

РОЗДІЛ 5

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

5.1. Трансформація змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг

Освітній процес, як зазначає О. С. Тоїстева, є явищем динамічним, що змінюється і розвивається під впливом різноманітних чинників соціального, нормативно-освітнього, матеріально-технічного та технологічного характеру, зважаючи на що, ефективним може бути тільки комплекс педагогічних умов, які забезпечують досягнення освітніх цілей [428, с. 3].

Підґрунтям для визначення педагогічних умов професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах слугували концептуальні засади дослідження з орієнтацією на такі теоретичні позиції дослідження. Сучасні тенденції модернізації системи вищої освіти в умовах глобалізації та інформатизації суспільства вимагають трансформації змісту традиційної системи підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності інноваційного характеру на ринку реабілітаційних послуг. Оскільки вирішальним етапом для випускників-магістрів є можливість успішного працевлаштування за здобутою спеціальністю, а ринок праці на сучасному етапі характеризується нестабільністю і значною динамічністю, система підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації повинна бути випереджаючою, що забезпечить їх мобільність та конкурентоспроможність на ринку реабілітаційних послуг. Зазначене детермінує необхідність постійного оновлення/удосконалення усіх складових змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації: освітньо-професійних програм, навчальних

планів, програм навчальних дисциплін і практик, методичного та інформаційного забезпечення навчального процесу.

Відповідно до компетентнісного підходу важливим аспектом підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг є не лише оволодіння системою конкурентоспроможних знань і навичок, а й формування професійно й особистісно значущих якостей та здібностей, які сприятимуть гнучкому реагуванню та адаптації майбутніх магістрів до нових професійних, ментальних та соціально-економічних умов; перманентному саморозвитку, професійному самовдосконаленню та самореалізації; спрямованості на творчу діяльність інноваційного характеру. Оптимізація зазначеного виявляється неможливою поза ігнорування інноваційних технологій навчання, зокрема впровадження і використання в навчально-виховному процесі інтерактивних методів, сучасних комп'ютерних технологій та інформаційних ресурсів.

Інтенсифікація та підвищення якості підготовки магістрантів з фізичної реабілітації уможлиблюється, на нашу думку, за рахунок максимального наближення процесу їх підготовки до реальних умов майбутньої наукової і професійної діяльності, специфіка яких висуває певні вимоги до корпоративної культури магістрів. Реалізація цього аспекту передбачає забезпечення оптимальних умов для розвитку у майбутніх магістрів з фізичної реабілітації досвіду роботи в мультидисциплінарній команді фахівців різного профілю (у контексті професійної діяльності), що актуалізується під час проходження виробничої практики, та інтеграції магістрантів у наукове співтовариство у процесі проведення науково-дослідної роботи (у контексті наукової діяльності).

З урахуванням теоретичних позицій дослідження нами визначено педагогічні умови, які детермінують результативність системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, а саме: трансформація змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг; формування ціннісного ставлення

магістрантів до наукової і професійної діяльності у процесі впровадження інноваційних освітніх технологій; застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі; розвиток досвіду роботи у мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної роботи магістрантів.

Розглянемо можливості реалізації педагогічної умови, сформульованої як трансформація змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Основним нормативним документом навчального закладу, який визначає зміст навчання та регламентує організацію навчального процесу з наряду підготовки, є навчальний план, який затверджується рішенням вченої ради університету і визначає графік навчального процесу, зведений бюджет часу (у тижнях), перелік та обсяг нормативних і вибіркового навчальних дисциплін та послідовність їх вивчення, види навчальних занять та їх обсяг, обсяг часу, передбачений на самостійну роботу студентів, форми проведення семестрового контролю, види, обсяги і терміни проведення практик, форму проведення державної атестації. Навчальні плани складаються з урахуванням принципів, які відповідають сучасним тенденціям трансформації змісту вищої освіти, а саме: стандартизації, гнучкості, фундаменталізації знань, принципів компетентнісного і міждисциплінарного підходів, інноваційності, самостійного вибору магістрантами траєкторії навчання.

Нами було проаналізовано навчальні плани підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації Державного вищого навчального закладу «Запорізький національний університет», Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Львівського державного університету фізичної культури, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Національного університету фізичного виховання і спорту України, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Аналіз змісту навчальних планів різних вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку магістрів з фізичної реабілітації в Україні, свідчить про різноманітний підхід щодо визначення навчальних дисциплін та обсягу годин на їх опанування. Так, у процесі дослідження було з'ясовано, що у Державному вищому навчальному закладі «Запорізький національний університет» здійснюється підготовка магістрів за 12-місячною програмою (60 кредитів) на базі бакалавра або спеціаліста з присвоєнням кваліфікації «Магістр фізичного виховання і спорту, фізичної реабілітації, викладач ВНЗ». У зв'язку з широкою кваліфікацією навчальний план передбачає вивчення таких дисциплін, як: «Вища освіта і Болонський процес» – 36 годин, «Інтелектуальна власність» – 36 годин, «Інноваційні технології у фізичному вихованні і спорті» – 54 години, «Охорона праці у галузі» – 36 годин, «Цивільний захист» – 36 годин, «Педагогіка і психологія вищої школи» – 81 година, «Методика викладання фізичного виховання у ВНЗ» – 108 годин, «Професійне спілкування у галузі» – 54 години, «Інноваційні засоби реабілітації» – 81 година, «Основи курортології» – 54 годин, «Основи лекторської майстерності» – 81 година, «Реабілітаційний масаж» – 108 годин, «Фізична реабілітація засобами фізіотерапії» – 81 година, «Фізична реабілітація різних нозологічних форм» – 144 години. Планом передбачено проходження магістрантами тритижневої асистентської практики (4,5 кредити) у ВНЗ та шеститижневої переддипломної практики (9 кредитів). Магістранти за час навчання складають 4 екзамени та 12 заліків, а навчання закінчується державною атестацією у вигляді захисту магістерської роботи, на підготовку якої навчальним планом передбачено 540 годин.

У Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка на кафедрі здоров'я людини та фізичної реабілітації здійснюється підготовка магістрів із присвоєнням кваліфікації «Магістр фізичної реабілітації, викладач фізичного виховання і фізичної реабілітації». Навчальний план

підготовки магістрів у 2015/2016 навчальному році передбачав два цикли дисциплін: гуманітарної та соціально-економічної підготовки (11 кредитів ЄКТС) і професійної і практичної підготовки (37 кредитів ЄКТС). Цикл гуманітарних та соціально-економічних дисциплін мав такі навчальні курси: «Інтелектуальна власність» – 36 годин, «Ділова іноземна мова» – 72 години, «Комп'ютерні та інформаційні технології в освіті» – 60 годин, курсова робота з філософії науки, «Охорона праці у галузі» – 36 годин, «Педагогіка вищої школи і Болонський процес» – 90 годин, «Філософія науки» – 108 годин, «Цивільний захист» – 36 годин. Цикл дисциплін професійно-практичної підготовки передбачав вивчення таких дисциплін, як: «Гендерна психологія» – 108 годин, «Лікувально-реабілітаційний масаж» – 54 години, «Методи фізичної реабілітації» – 162 години, «Наукові дослідження в системі фізичної реабілітації» – 72 години, «Соціальна реабілітація» – 54 години, «Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів» – 54 години, «Фізіо- та бальнеотерапія» – 72 години, «Фізична реабілітація у хірургії» – 54 години, «Фізична реабілітація при порушеннях опорно-рухового апарату» – 108 годин, «Фізична реабілітація при пошкодженнях нервової системи» – 108 годин, «Функціональна діагностика» – 54 години. На вибір студентів запропоновано чотири дисципліни по 54 години кожна, а саме: «Гігієна харчування під час занять фізичними вправами», «Нетрадиційні методи оздоровлення», «Адаптивне фізичне виховання», «Спортивна фармакологія». На підготовку магістерської роботи навчальним планом відведено 216 годин. Планом передбачено проходження 8-ми тижневого стажування (432 години). Магістранти за час навчання склали 5 екзаменів і 14 заліків. Державна атестація майбутніх магістрів з фізичної реабілітації здійснювалася у вигляді захисту магістерської роботи.

При аналізі навчального плану 2015/2016 навчального року Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за спеціальністю 8.01020302 Фізична реабілітація з'ясували, що випускникам присвоювалася кваліфікація «Магістр фізичної реабілітації, викладач вищого навчального закладу». Підготовка магістра здійснювалася протягом одного року (два

семестри) з загальним терміном навчання 43 тижня, з них: 25 тижнів складало теоретичне навчання, 5 тижнів виробнича педагогічна (асистентська) практика, 7 тижнів відводилося на завершення магістерської роботи, 1 тиждень атестація, 2 тижні екзаменаційна сесія, 3 тижні канікули. Загальна кількість академічних годин за період підготовки магістра становила 1800 (60 кредитів ЄКТС), з яких аудиторних (контактних) 408 годин. Навчальний план підготовки магістра передбачає три цикли: цикл гуманітарних і соціально-економічних дисциплін (1 кредит ЄКТС), цикл дисциплін природничо-наукової (фундаментальної) підготовки (4,5 кредити ЄКТС) і цикл дисциплін професійної і практичної підготовки (54,5 кредитів ЄКТС). Цикл гуманітарних і соціально-економічних дисциплін містив одну нормативну обов'язкову дисципліну «Правові основи діяльності вищої школи» – 30 годин (1 кредит). До циклу дисциплін природничо-наукової (фундаментальної) підготовки включено дві нормативні дисципліни «Методика наукових досліджень» – 45 годин (1,5 кредиту) і «Педагогіка та психологія вищої школи» – 90 годин (3 кредити). До нормативних дисциплін професійної і практичної підготовки входили такі навчальні курси, як: «Сучасні аспекти фізичної реабілітації» – 240 годин (8 кредитів), «Теорія і методика фізичної рекреації» – 210 годин (7 кредитів), «Педагогічна (асистентська) практика» – 225 годин (7,5 кредитів, 5 тижнів). До вибірових дисциплін було включено наступні навчальні курси: «Моніторинг фізичного стану людини» – 135 годин (4,5 кредити); «Інвалідний спорт» / «Бальнеотерапія» – 180 годин (6 кредитів); «Теоретико-методичні засади організації оздоровчих занять фізичними вправами різних груп населення» / «Формування культури здоров'я у різних вікових групах» – 165 годин (5,5 кредитів); «Біохімічні основи фізичної реабілітації» / «Біохімічний контроль у спорті» – 120 годин (4 кредити). Магістранти за час навчання склали 4 екзамени та 6 заліків. Наприкінці навчання відбувалася державна атестація у вигляді складання усного екзамену з навчальних дисциплін професійної та практичної підготовки та захисту магістерської роботи, на підготовку якої відводилося 315 годин (10,5 кредитів) у навчальному плані.

У Львівському державному університеті фізичної культури за спеціальністю 8.01020302 Фізична реабілітація випускникам присвоюється кваліфікація «Магістр фізичної реабілітації, викладач ВНЗ». Навчальний план 2015/2016 навчального року підготовки магістрів передбачав два цикли: цикл гуманітарних і соціально-економічних дисциплін (11 кредитів ЄКТС) і цикл дисциплін професійної і практичної підготовки (49 кредитів ЄКТС). Цикл гуманітарних і соціально-економічних дисциплін містив такі дисципліни, як: «Ділова іноземна мова» – 72 години, «Філософія» – 108 годин, «Комп'ютерні та інформаційні технології» – 54 години, «Латинська мова» – 72 години, «Професійна риторика» – 54 години, «Інформаційна культура студента» – 36 годин, з них дві останні за вибором студента. Цикл професійної і практичної підготовки передбачав вивчення таких дисциплін, як: «Основи дефектології» – 54 години, «Основи імунології» – 54 години, «Цитологія» – 54 години, «Вікова фізіологія» – 54 години, «Фізична реабілітація в неврології» – 108 годин, «Фізична реабілітація в педіатрії» – 108 годин, «Фізична реабілітація при множинних порушеннях діяльності систем організму» – 108 годин, «Фізична реабілітація при порушеннях діяльності серцево-судинної системи» – 72 години, «Фізична реабілітація при онкологічних захворюваннях» – 72 години, «Професійна кінезіологія» – 54 години. Практична підготовка передбачала проходження майбутніми магістрами клінічної практики з фізичної реабілітації у неврології (216 годин), в педіатрії (216 годин) та при множинних порушеннях діяльності систем організму (216 годин) тривалістю 12 тижнів. На вибір студентів було запропоновано дві дисципліни: «Рекреаційний спорт для інвалідів» – 54 години та «Ортотика і протетика» – 54 години. Кожен навчальний семестр закінчувався підсумковим контролем знань та умінь у вигляді заліків (18) та екзаменів (8), а наприкінці всього навчання відбувалася державна атестація у вигляді складання усного екзамену з навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичної реабілітації» та захист магістерської роботи, на підготовку якої відводилось 270 годин.

Аналізуючи навчальний план 2015/2016 навчального року Національного

педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за спеціальністю 8.01020302 Фізична реабілітація, акцентуємо увагу на тому, що випускникам присвоювалася кваліфікація «Магістр фізичної реабілітації, викладач теорії і методики фізичної реабілітації». Підготовка магістра здійснювалася протягом 1,5 року (три семестри) з загальним терміном навчання 78 тижнів, з них 34 тижні складало теоретичне навчання, 14 тижнів – практика (4 тижні – навчально-дослідницька, 6 тижнів – навчально-педагогічна, 4 тижні – переддипломна), 6 тижнів – екзаменаційна сесія, 6 тижнів – на завершення магістерської роботи, 4 тижні – державна атестація, 14 тижнів – канікули. Загальна кількість академічних годин за період підготовки магістра становила 3024 (84 кредити), з яких аудиторних (контактних) 582 години (306 лекційних, 260 семінарських, 16 лабораторних). Навчальний план підготовки магістра передбачав два цикли: загальнопрофесійна підготовка (12 кредитів) і дисципліни спеціальної підготовки (26 кредитів). Вибіркові навчальні дисципліни склали 16 кредитів. Науково-дослідна робота та практика склали 30 кредитів. Цикл загальнопрофесійної підготовки містив нормативні дисципліни: «Філософія освіти» – 72 години (2 кредити), «Педагогіка вищої школи» – 108 годин (3 кредити), «Психологія вищої школи» – 108 годин (3 кредити), «Охорона праці в галузі» – 36 годин (1 кредит), «Цивільний захист» – 36 годин (1 кредит), «Іноземна мова» (за профілем спрямування) – 72 години (2 кредити). До нормативних обов'язкових дисциплін спеціальної підготовки входили «Наукові засади підготовки фахівця з фізичної реабілітації» – 36 годин (1 кредит), «Теорія і методика навчання фізичної реабілітації» – 756 годин (21 кредит), «Фізична реабілітація в кардіології» – 288 годин (8 кредитів), «Професійна діяльність фахівця з фізичної реабілітації» – 180 годин (5 кредитів), «Фізична реабілітація при множинних патологіях» – 288 годин (8 кредитів), «Методика викладання фізичного виховання у вищій школі» – 36 години (1 кредит), «Методика фізичного виховання у спецмедгрупі» – 72 години (2 кредити), «Спортивна метрологія з методами математичної статистики» – 36 години (1 кредит). До вибірових навчальних дисциплін були включені наступні

дисципліни: «Економіка вищої школи» – 72 години (2 кредити); «Інтелектуальна власність» – 36 годин (1 кредит); «Організація і управління навчальним процесом у ВНЗ» – 72 години (2 кредити); «Вища освіта і Болонський процес» – 36 годин (1 кредит); «Інформаційні технології в освіті» – 72 години (2 кредити); «Методологія і методи педагогічних досліджень» – 108 годин (3 кредити); «Методологія наукового дослідження» – 72 години (2 кредити); «Освітня політика» – 72 години (2 кредити), «Методи функціональної діагностики у фізичній культурі і спорті» – 72 години (2 кредити). Блок науково-дослідної роботи та практик передбачав такі види практик: «Науково-дослідна практика» – 216 годин (6 кредитів), «Навчально-педагогічна практика» – 324 годин (9 кредитів), «Переддипломна практика» – 216 годин (6 кредитів), завершення магістерської роботи – 324 години (9 кредитів). Магістранти за час навчання склали 7 екзаменів, 18 заліків. Наприкінці всього навчання відбувалася державна атестація у вигляді складання усного екзамену з навчальної дисципліни «Теорія і методика навчання фізичної реабілітації» та захисту магістерської роботи.

Аналіз навчального плану 2015/2016 навчального року Національного університету фізичного виховання і спорту України за спеціальністю 8.01020302 Фізична реабілітація показав, що майбутнім магістрам з фізичної реабілітації пропонувалося здобути одну з двох спеціалізацій – «Фізична реабілітація у спорті вищих досягнень», «Фізична реабілітація у системі відновлювальної терапії». Загальна кількість академічних годин за період підготовки магістра становила 2160 (60 кредитів ЄКТС), з яких аудиторних (контактних) 530 годин (212 лекційних, 318 практичних). Підготовка магістра здійснювалася протягом одного року (два семестри) з загальним терміном навчання 43 тижні, з них 29 тижнів складає теоретичне навчання, 5 тижнів – виробнича практика, 1 тиждень – оглядові лекції, 3 тижні – державна атестація, 3 тижні – екзаменаційна сесія, 2 тижні – канікули. Навчальний план підготовки магістра передбачав два цикли: навчальні дисципліни університету (15 кредитів ЄКТС) і навчальні дисципліни вільного вибору студентів (30 кредитів ЄКТС).

Магістерська практика складала 7 кредитів ЄКТС, підготовка магістерської дипломної роботи – 6 кредитів ЄКТС, державна атестація – 2 кредити ЄКТС. Цикл дисциплін університету (гуманітарної та соціально-економічної підготовки) містив такі навчальні курси: «Професійно-орієнтована іноземна мова» – 150 годин (5 кредитів), «Інформаційні технології у науковій діяльності з фізичної культури і спорту» – 120 годин (4 кредити), «Актуальні проблеми сучасної фізичної культури і спорту» – 90 годин (3 кредити), «Цивільний захист і охорона праці в сфері фізичної культури і спорту» – 90 годин (3 кредити). Цикл вільного вибору студентів (професійної і практичної підготовки) за спеціалізацією «Фізична реабілітація у спорті вищих досягнень» передбачав вивчення таких дисциплін, як: «Фізична реабілітація при травмах та захворюваннях опорно-рухового апарату у спортсменів» – 120 годин (4 кредити), «Фізична реабілітація при хірургічних захворюваннях у спортсменів» – 90 годин (3 кредити), «Фізична реабілітація при захворюваннях нервової системи у спортсменів» – 120 годин (4 кредити), «Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів у спортсменів» – 90 годин (3 кредити), «Реабілітаційні технології у спорті вищих досягнень» («Фізіо- і рефлексотерапія» (32 години), «Побудова програм з фізичної реабілітації» (34 години), «Методи фізичної реабілітації» (78 годин), де розглядаються: механо- і працетерапія (14 годин), ерготерапія (8 годин), адаптивний спорт, курортологія і дієтотерапія (16 годин), клініко-лабораторна діагностика (16 годин), анімалотерапія (8 годин), функціональна терапія (16 годин)) – 360 годин (12 кредитів). Цикл вільного вибору студентів (професійної і практичної підготовки) за спеціалізацією «Фізична реабілітація у системі відновлювальної терапії» передбачав вивчення таких дисциплін, як: «Фізична реабілітація при травмах та захворюваннях опорно-рухового апарату» – 120 годин (4 кредити), «Фізична реабілітація при хірургічних захворюваннях» – 90 годин (3 кредити), «Фізична реабілітація при захворюваннях нервової системи» – 120 годин (4 кредити), «Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів» – 90 годин (3 кредити), «Лікувально-реабілітаційний масаж» 120 годин (4 кредити),

«Реабілітаційні технології у системі відновлювальної терапії» (144 години): («Фізіо- і рефлексотерапія» (36 годин), «Фізична реабілітація в акушерстві та гінекології» (36 годин), «Фізична реабілітація в геронтології та геріатрії» (36 годин), «Засоби фізичної реабілітації у педіатрії» (36 годин)) – всього 360 годин (12 кредитів). Кожен навчальний семестр закінчується підсумковим контролем знань та умінь у вигляді заліків (10 за навчальний рік) та екзаменів (6 за навчальний рік), а наприкінці всього навчання відбувалася державна атестація у вигляді складання усного комплексного державного екзамену із спеціальності фізична реабілітація та захисту магістерської роботи.

При аналізі навчального плану 2015/2016 навчального року Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки за спеціальністю 8.01020302 Фізична реабілітація спостерігаємо, що випускникам присвоювалася кваліфікація «Магістр фізичної реабілітації, викладач вищого навчального закладу». Підготовка магістра здійснювалася протягом 1,5 року (три семестри) з загальним терміном навчання 75 тижнів, з них 40 тижнів складає теоретичне навчання, 13 тижнів – виробнича переддипломна практика, 2 тижні – атестація, 7 тижнів – підсумковий контроль, 13 тижнів – канікули. Загальна кількість академічних годин за період підготовки магістра становила 2700 (90 кредитів ЄКТС), з яких аудиторних (контактних) 658 годин (312 лекційних, 178 практичних, 168 лабораторних). Навчальний план підготовки магістра передбачав два цикли: цикл гуманітарних та соціально-економічних дисциплін (10 кредитів ЄКТС) і цикл дисциплін професійної і практичної підготовки (55 кредитів ЄКТС). Вибіркові навчальні дисципліни склали 25 кредитів. Цикл гуманітарних та соціально-економічних дисциплін включав нормативні обов'язкові дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень та інтелектуальна власність» – 150 годин (5 кредитів), «Цивільний захист та охорона праці в галузі» – 90 годин (3 кредити), «Освітній менеджмент» – 60 годин (2 кредити). До нормативних обов'язкових дисциплін професійної і практичної підготовки входили «Теорія і методика викладання у вищих навчальних закладах» – 150 годин (5 кредитів), «Громадське здоров'я з

основами епідеміології» – 150 годин (5 кредитів), «Теорія і методика реабілітаційної роботи» – 150 годин (5 кредитів), «Основи біомедичних знань» – 150 годин (5 кредитів), «Реабілітаційний масаж» – 120 годин (4 кредити), «Комплексна реабілітація військовослужбовців та членів їх сімей» – 120 годин (4 кредити), «Спеціальні методи фізичної реабілітації» – 150 годин (5 кредитів), «Асистентська практика» – 120 годин (4 кредити), «Виробнича практика за фахом» – 240 годин (8 кредитів), «Переддипломна практика» – 300 годин (10 кредитів). До вибірових навчальних дисциплін включено наступні дисципліни: «Діагностика і програми фізичної реабілітації у неврології та психіатрії» / «Фізична реабілітація при травмах і захворюваннях нервової системи» – 120 годин (4 кредити); «Діагностика і програми фізичної реабілітації у ортопедії та травматології» / «Фізична реабілітація при захворюваннях опорно-рухового апарату» – 150 годин (5 кредитів); «Діагностика і програми фізичної реабілітації при захворюваннях внутрішніх органів» / «Фізична реабілітація в спланхнології» – 120 годин (4 кредити); «Діагностика і програми фізичної реабілітації у кардіології» / «Фізична реабілітація при захворюваннях серцево-судинної системи» – 120 годин (4 кредити); «Основи деонтології та біоетики» / «Організаційно-правові аспекти фізичної реабілітації» – 120 годин (4 кредити); «Діагностика і програми фізичної реабілітації в хірургії, онкології та інтенсивній терапії» / «Фізична реабілітація при хірургічних захворюваннях» – 120 годин (4 кредити). Магістранти за час навчання склали 11 екзаменів, 8 заліків. Наприкінці всього навчання відбувалася державна атестація у вигляді складання усного комплексного державного екзамену зі спеціальності та захисту магістерської роботи.

У Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка на кафедрі здоров'я людини, фізичної реабілітації і безпеки життєдіяльності здійснюється підготовка магістрів із присвоєнням кваліфікації «Магістр фізичної реабілітації, викладач фізичного виховання». Навчальний план 2015/2016 навчального року підготовки магістра передбачав

два цикли: цикл соціально-гуманітарних дисциплін (3,5 кредити ЄКТС) та цикл професійної і практичної підготовки (56,5 кредитів ЄКТС). Цикл соціально-гуманітарних дисциплін включав такі нормативні обов'язкові дисципліни: «Філософія науки» – 54 годин, «Ділова іноземна мова» – 72 години. Цикл дисциплін професійної і практичної підготовки передбачав вивчення таких дисциплін, як: «Основи педагогіки вищої школи» – 54 годин, «Основи психології вищої школи» – 36 годин, «Охорона праці в галузі» – 36 годин, «Правові основи діяльності вищої школи» – 36 годин, «Комп'ютерні інформаційні технології в освіті, науці» – 54 години, «Менеджмент в освіті» – 36 годин, «Цивільний захист» – 36 годин. Дисципліни за вибором вищого навчального закладу: «Фізична реабілітація в неврології» – 108 годин, «Фізична реабілітація в педіатрії, акушерстві і гінекології» – 108 годин, «Основи геронтології і геріатрії» – 108 годин, «Фізична реабілітація в хірургії і травматології» – 108 годин, «Основи нутриціології» – 72 години, «Курортологія і фізіотерапія» – 72 години, «Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів» – 198 годин, «Теорія і методика наукових досліджень у фізичному вихованні» – 180 годин. Дисципліни за вибором студента: «Лікарські рослини і здоров'я» – 72 години, «Фізична реабілітація при захворюваннях опорно-рухового апарату» – 108 годин. Навчальним планом було передбачено проходження протягом 8 тижнів клінічної практики з фізичної реабілітації (144 години), науково-дослідницької практики (144 години), викладацької практики (144 години) та переддипломної практики (108 годин). Магістранти за час навчання склали 8 екзаменів і 15 заліків. Державна атестація майбутніх магістрів з фізичної реабілітації здійснювалася у вигляді захисту магістерської роботи.

У Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка підготовка зі спеціальності 8.01020302 Фізична реабілітація у 2015/2016 навчальному році здійснювалася протягом одного року (два семестри) з загальним терміном навчання 42 тижні, з них: 27 тижнів – теоретичне навчання, в тому числі науково-дослідна робота студентів, 8 тижнів

– виробнича практика, 2 тижні – державна атестація, 3 тижні – екзаменаційна сесія, 2 тижні – канікули. Загальна кількість академічних годин за період підготовки магістра становить 1800 (60 кредитів ЄКТС). Навчальний план підготовки магістра з фізичної реабілітації містив два цикли дисциплін: цикл дисциплін соціально-гуманітарної підготовки (14 кредитів ЄКТС) і цикл дисциплін професійної та практичної підготовки (46 кредитів ЄКТС). До циклу дисциплін соціально-гуманітарної підготовки входили такі нормативні дисципліни: «Основи корекційної педагогіки» – 120 годин (4 кредити), «Методологія професійної освіти у сфері здоров'я» – 75 годин (2,5 кредити), «Цивільний захист» – 60 годин (2 кредити) та вибіркові: «Іноземна мова за професійним спрямуванням» – 120 годин (4 кредити) та «Інтелектуальна власність» – 45 годин (1,5 кредиту). Цикл дисциплін професійної та практичної підготовки передбачав вивчення таких нормативних дисциплін, як: «Методологія і організація наукових досліджень» – 90 годин (3 кредити), «Основи індивідуального здоров'я людини» – 120 годин (4 кредити), «Санаторно-курортна реабілітація» – 120 годин (4 кредити), «Реабілітація в ортопедії і травматології» – 120 годин (4 кредити), «Реабілітація у педіатрії» – 105 годин (3,5 кредити). Серед вибірових дисциплін «Реабілітаційний масаж» – 90 годин (3 кредити), «Духовні аспекти здоров'я» – 60 годин (2 кредити), «Теорія і практика фітнесу» – 90 годин (3 кредити), «Реабілітація в кардіології» – 90 годин (3 кредити), «Лікувальна гімнастика» – 135 годин (4,5 кредити). Виробниче стажування у лікувально-профілактичних та реабілітаційних закладах – 360 годин (12 кредитів). Магістранти за час навчання склали 5 екзаменів та 11 заліків.

У Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка відповідно до нового навчального плану підготовка магістра з фізичної реабілітації у 2016/2017 навчальному році буде здійснюватися 1,5 роки протягом трьох семестрів із загальним терміном навчання 71 тиждень, з них 42 тижні – теоретичне навчання, в тому числі науково-дослідна робота студентів, 12 тижнів – виробничої практики, 2 тижні – державна атестація, 3

тижні – екзаменаційна сесія, 12 тижнів – канікули. Загальна кількість академічних годин за період підготовки магістра становить 2700 (90 кредитів ЄКТС). Навчальний план підготовки магістра з фізичної реабілітації має два цикли дисциплін: цикл соціально-гуманітарної підготовки (14 кредитів ЄКТС) і цикл професійної та практичної підготовки (46 кредитів ЄКТС). До циклу дисциплін соціально-гуманітарної підготовки входять такі нормативні дисципліни: «Сучасні рекреаційні технології» – 150 годин (5 кредитів), «Методологія професійної освіти у сфері здоров'я» – 75 годин (2,5 кредити), «Цивільний захист» – 60 годин (2 кредити) та вибіркові: «Іноземна мова за професійним спрямуванням» – 120 годин (4 кредити) та «Інтелектуальна власність» – 45 годин (1,5 кредиту). Цикл дисциплін професійної та практичної підготовки передбачає вивчення таких нормативних дисциплін, як: «Методологія і організація наукових досліджень» – 90 годин (3 кредити), «Основи індивідуального здоров'я людини» – 120 годин (4 кредити), «Санаторно-курортна реабілітація» – 120 годин (4 кредити), «Реабілітація в ортопедії і травматології» – 180 годин (6 кредитів), «Реабілітація у педіатрії» – 210 годин (7 кредитів). Серед вибірових дисциплін «Масаж реабілітаційний з основами тракційної терапії» – 195 годин (6,5 кредитів), «Масаж лікувальний з основами рефлексотерапії» – 195 годин (6,5 кредитів), «Духовні аспекти здоров'я» – 120 годин (4 кредити), «Теорія і практика фітнесу» – 90 годин (3 кредити), «Реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів» – 270 годин (9 кредитів), «Лікувальна гімнастика» – 165 годин (5,5 кредитів). Виробниче стажування у лікувально-профілактичних та реабілітаційних закладах – 450 годин (15 кредитів). Навчальним планом передбачено 6 екзаменів і 11 заліків. Державна атестація майбутніх магістрів з фізичної реабілітації буде здійснюватися у вигляді складання усного екзамену з навчальної дисципліни «Теорія і практика фізичної реабілітації» та захисту магістерської роботи.

Таким чином, аналіз навчальних планів підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації засвідчив значну варіативність переліку вибірових дисциплін як за вибором конкретного університету, так і вибором магістрантів.

Така неоднорідність, розбіжність дисциплін варіативної складової змісту навчальних програм вищих навчальних закладів обумовлена традиціями та досягненнями наукових шкіл конкретного університету, регіональними потребами у фахівцях певного профілю на ринку реабілітаційних послуг, ураховуючи аналіз результатів моніторингу працевлаштування випускників-магістрів.

Доцільно зазначити, що важливого значення у здійсненні аналізу ринку праці та сприянні працевлаштуванню студентів та випускників набувають відділи (бюро) працевлаштування, які створюються та функціонують на базі вищого навчального закладу. Так, структурним підрозділом Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка є відділ працевлаштування та професійно-технічної освіти, який реалізує такі напрями діяльності у сфері працевлаштування: проведення постійного аналізу попиту і пропозиції на ринку праці фахівців, підготовку яких здійснює університет; налагодження співпраці з державною службою зайнятості, підприємствами, установами та організаціями незалежно від їх форм власності, які можуть бути потенційними роботодавцями для випускників і студентів; забезпечення координації дій із центральними та місцевими органами виконавчої влади, службами зайнятості та підприємствами, установами й організаціями (роботодавцями) щодо оптимального узгодження реальних потреб ринку праці та ринку освітніх послуг; інформування випускників і студентів університету про вакантні місця на підприємствах, в установах та організаціях, що відповідають їх фаховій підготовці; здійснення спільно з державною службою зайнятості моніторингу працевлаштування випускників за місцем їх проживання; забезпечення прав, інтересів та потреб студентів і випускників університету у працевлаштуванні за фахом; залучення студентської молоді до підприємницької діяльності, створення відповідних умов функціонування та ефективного розвитку молодіжного підприємництва; сприяння тимчасовому працевлаштуванню студентів у вільний від навчання час; надання консультацій випускникам щодо можливостей перепідготовки та підвищення кваліфікації з

метою інтенсифікації подальшого працевлаштування та ін. Результати аналітико-моніторингової діяльності відділу працевлаштування студентів та випускників дозволяють внести необхідні корективи в оновлення змісту професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

З метою визначення стану професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах нами проведено анкетування магістрантів. Анкета та результати опитування репрезентовано в додатках К і Л. В анкетуванні взяли участь 723 магістранти десяти вищих навчальних закладів України. Серед них: 56 магістрантів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, 49 магістрантів Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту, 59 магістрантів Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 29 магістрантів Запорізького національного університету, 70 магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, 59 магістрантів Львівського державного університету фізичної культури, 61 магістрант Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 95 магістрантів Національного університету фізичного виховання і спорту України, 70 магістрантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та 175 магістрантів Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (табл. Л.1).

Аналіз відповідей на перше питання анкети щодо доцільності здійснення підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України засвідчив, що 79,7% із 723 опитаних магістрантів різних вузів вважають доцільним здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах фізкультурного або педагогічного профілів; 10,9% респондентів – у вищих навчальних закладах медичного профілю; 4,1% вважають за недоцільне проводити таку підготовку; 5,3% опитаних не визначились (рис. 5.1; табл. Л.2).

Наступне запитання анкети мало за мету з'ясувати думку магістрантів щодо залежності ефективності процесу фізичної реабілітації від професійної

підготовки магістрів з фізичної реабілітації. Кількісний аналіз одержаних результатів дозволив констатувати, що 69% магістрантів відзначили, що залежить; 23,8% респондентів вказують, що частково залежить; 2,4% зазначають, що зовсім не залежить, 4,8% опитаних не визначились (табл. Л.3). Отже, переважна більшість опитаних (69%) вважають, що ефективність процесу фізичної реабілітації залежить від якості професійної підготовки магістрів з фізичної реабілітації.

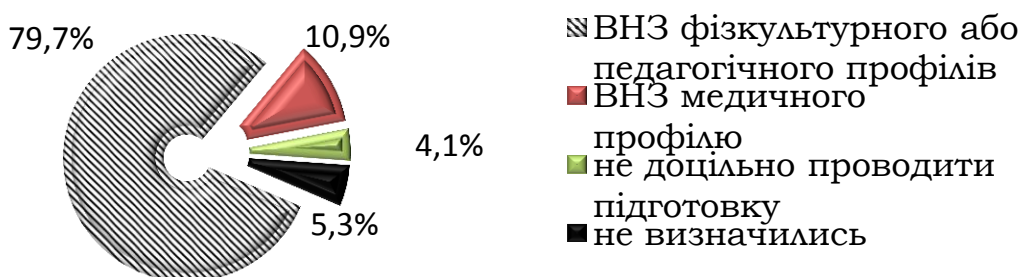

Рис. 5.1. Розподіл відповідей магістрантів щодо доцільності здійснення підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України педагогічного чи фізкультурного профілю (%)

Проаналізувавши відповіді студентів щодо того, наскільки вони цікавляться навчально-методичною та науковою літературою, необхідною для професійної підготовки магістра фізичної реабілітації, можна стверджувати, що цікавляться постійно 32,5% опитаних; цікавляться нерегулярно – 54,8%; зовсім не цікавляться – 8,4%; не визначились – 4,3% (табл. Л.4). Зауважимо, що лише третина респондентів постійно цікавляться навчально-методичною та науковою літературою, необхідною для їх професійної підготовки (рис. 5.2).

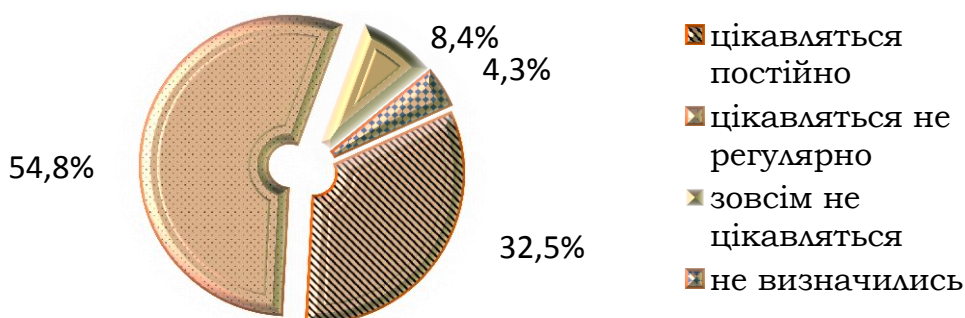

Рис. 5.2. Розподіл відповідей магістрантів щодо зацікавленості навчально-методичною та науковою літературою, необхідною для професійної підготовки магістрів з фізичної реабілітації (%)

Питання 4, 5, 6, 7 анкети були зорієнтовані на визначення самооцінки майбутніх магістрів щодо володіння теоретичними знаннями зі становлення реабілітації та історії застосування фізичних засобів відновлення. Результати опитування вказують на те, що майбутні магістри з фізичної реабілітації не повною мірою володіють відповідними теоретичними знаннями (рис. 5.3).

Так, знаннями щодо становлення реабілітації в Україні та за кордоном повністю володіють 25,1% респондентів; володіють, але не достатньо – 51,6%; не володіють – 16,9%; не визначились – 6,4% (табл. Л.5); знаннями традиційних засобів відновлення, які використовувалися у Стародавньому Китаї, Греції та на Русі, повністю володіють 23,6% респондентів; володіють, але недостатньо – 44,3%; не володіють – 22,8%; не визначились – 9,3% (табл. Л.6); знаннями з історії застосування фізичних засобів відновлення після епохи Відродження і до початку ХХ століття повністю володіють 24,6% опитаних; володіють, але недостатньо – 42,2%; не володіють – 23,0%; не визначились – 10,2% (табл. Л.7); знаннями з історії застосування фізичних засобів відновлення з початку ХХ століття і до сьогодні повністю володіють 34% опитаних; володіють, але недостатньо – 45,0%; не володіють – 13,7%; не визначились – 7,3% (табл. Л.8). Отже, лише 1/4 частина респондентів володіє теоретичними знаннями щодо становлення реабілітації та історії застосування фізичних засобів відновлення (рис. 5.3).

Окреме запитання анкети мало за мету виявити, чи розуміють магістранти сутність базових понять «реабілітація» та «фізична реабілітація» («фізіотерапія»). Результати опитування дозволили з'ясувати, що 85,5% респондентів вважають, що розуміють сутність зазначених понять; 10,5% – частково їх розуміють; 3,2% – не розуміють; не визначились – 0,8% опитаних (табл. Л.9). Таким чином, домінуюча кількість магістрантів (85,5%) вважають, що розуміють сутність зазначених основних понять, які використовуються у підготовці фізичних реабілітологів.

Наступне запитання анкети спрямовувалося на з'ясування рівня знань респондентів щодо видів реабілітації, її мети, завдань та основних принципів. Переважна частина опитаних магістрантів, а саме 77,9%, вважають, що

володіють знаннями; володіють, але недостатньо – 17,3%; не володіють – 2,2%; не визначились – 2,6% респондентів (табл. Л.10).

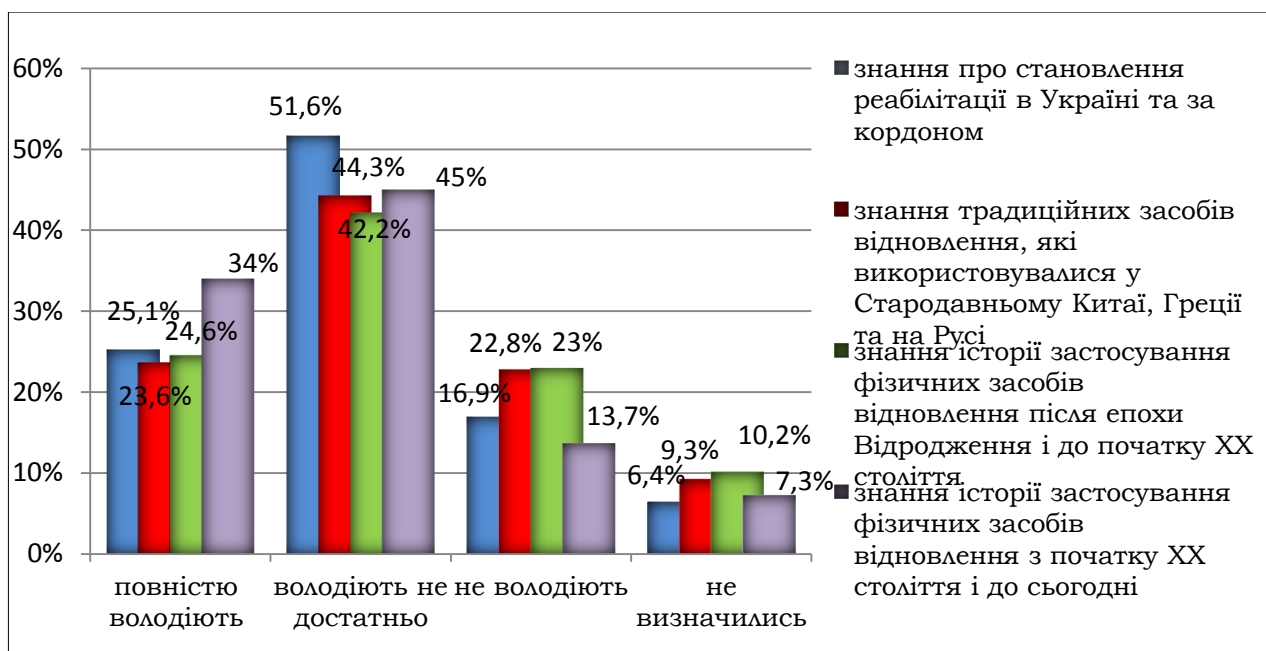

Рис. 5.3. Результати самооцінювання майбутніми магістрами щодо володіння теоретичними знаннями зі становлення реабілітації та історії застосування фізичних засобів відновлення (%)

Аналіз відповідей магістрантів щодо їх підготовленості до використання засобів і методик фізичної реабілітації у майбутній науковій чи практичній діяльності виявив, що стверджувальну відповідь про повну підготовленість надали лише 23,2% студентів; частково підготовлені – 64,9% респондентів; не підготовлені – 5,7%; не визначились – 6,2% опитаних (рис. 5.4; табл. Л.11).

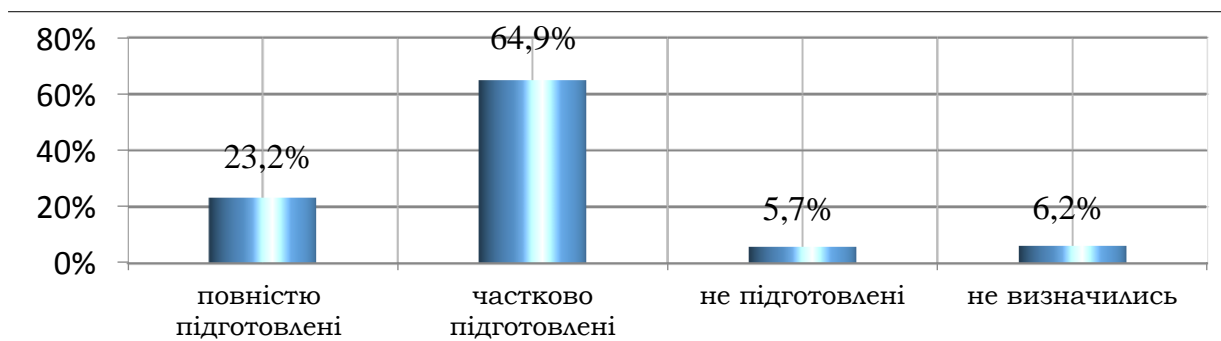

Рис. 5.4. Розподіл відповідей магістрантів щодо їх готовності використовувати засоби і методики фізичної реабілітації у своїй майбутній науковій чи практичній діяльності (%)

Отже, лише 1/4 частина опитаних майбутніх магістрів з фізичної реабілітації вважають, що підготовлені для використання засобів і методик фізичної реабілітації у своїй майбутній науковій чи практичній діяльності.

Наступні запитання анкети були спрямовані на визначення підготовленості магістрантів забезпечувати процес фізичної реабілітації і науково-дослідну роботу в різних умовах майбутньої професійної діяльності. Результати відповідей на запитання 11, 13, 19, 22, 23, 24, 25, 26 анкети вказують, що респонденти лише частково підготовлені до професійної діяльності в умовах закладів, які є різними за профілем (рис. 5.5).

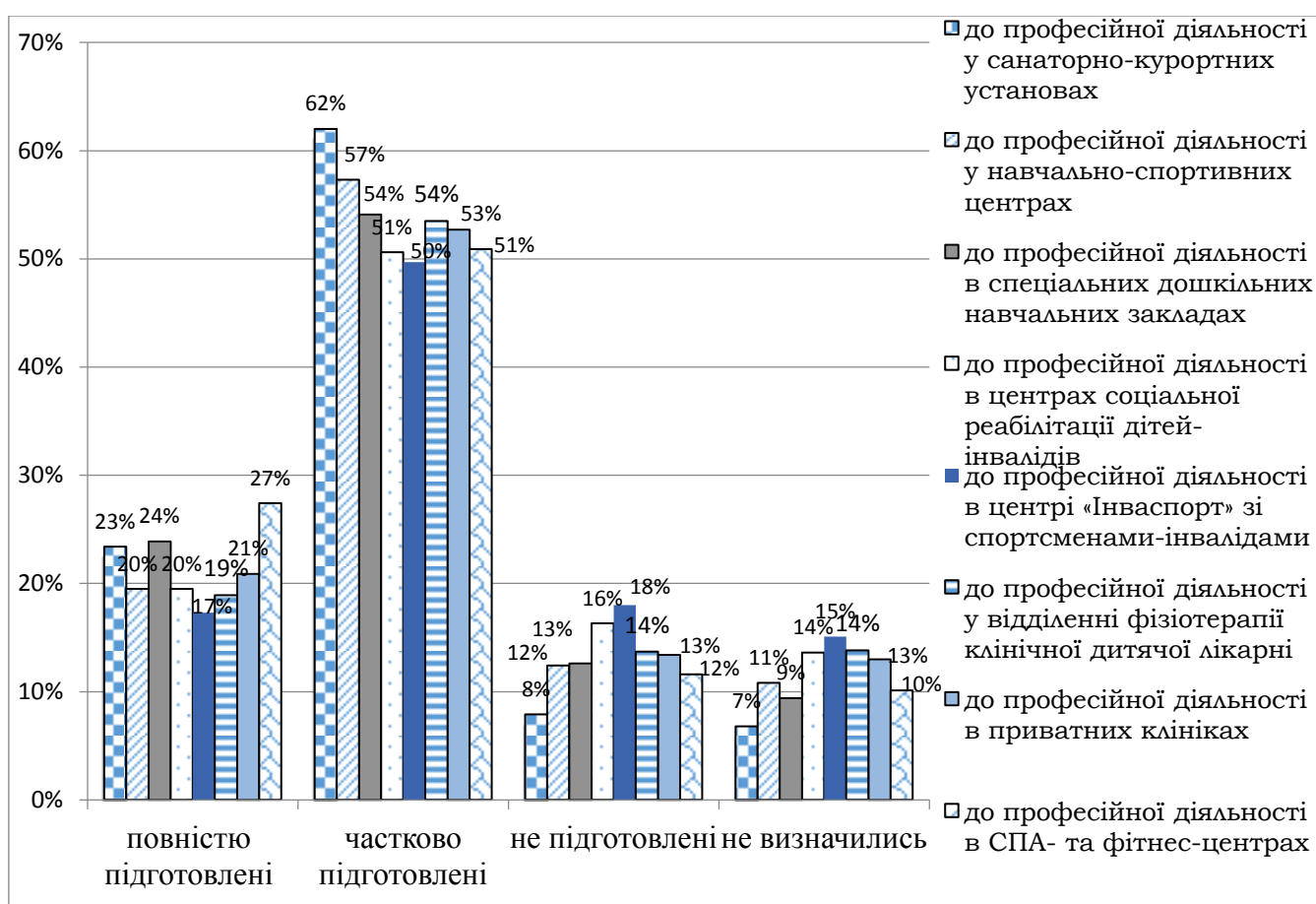

Рис. 5.5. Результати опитування магістрантів щодо їх підготовленості забезпечувати процес фізичної реабілітації і науково-дослідну роботу в різних умовах майбутньої професійної діяльності (%)

Так, до професійної діяльності у санаторно-курортних установах вважають себе повністю підготовленими 23,3% опитаних; частково підготовленими – 62,0%; не підготовленими – 7,9%; не визначились – 6,8%

респондентів (табл. Л12).

Для забезпечення процесу фізичної реабілітації та здійснення науково-дослідної діяльності в умовах навчально-спортивного центру зі спортсменами високого класу вважають себе повністю підготовленими 19,5%; частково підготовленими – 57,3%; не підготовленими – 12,4%; не визначились – 10,8% опитаних (табл. Л.13).

До професійної і науково-дослідної діяльності в умовах спеціального дошкільного навчального закладу для дітей із порушеннями опорно-рухового апарату вважають себе повністю підготовленими 23,9% респондентів; частково підготовленими – 54,1%; не підготовленими – 12,6%; не визначились – 9,4% (табл. Л.14).

Для забезпечення процесу фізичної реабілітації та здійснення науково-дослідної діяльності в умовах центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів вважають себе повністю підготовленими 19,5% опитаних; частково підготовленими – 50,6%; не підготовленими – 16,3%; не визначились – 13,6% (табл. Л.15). До професійної і науково-дослідної діяльності в умовах центру «Інваспорт» зі спортсменами-інвалідами вважають, що повністю підготовлені 17,2% респондентів; частково підготовлені – 49,7%; не підготовлені – 18,0%; не визначились – 15,1% (табл. Л.16).

Результати аналізу відповідей щодо підготовленості майбутніх магістрів до професійної і науково-дослідної діяльності в умовах відділення фізіотерапії клінічної дитячої лікарні засвідчили, що повністю підготовленими вважають себе 19% опитаних; частково підготовленими – 53,5%; не підготовленими – 13,7%; не визначились – 13,8% (табл. Л.17). Для забезпечення процесу фізичної реабілітації пацієнтів та здійснення науково-дослідної діяльності в умовах приватної клінічної практики вважають себе повністю підготовленими 20,9% опитаних; частково підготовленими – 52,7%; не підготовленими – 13,4%; не визначились – 13,0% (табл. Л.18).

До професійної і науково-дослідної діяльності в умовах СПА- та фітнес-центрів вважають себе повністю підготовленими 27,4% респондентів; частково

підготовленими – 50,9%; не підготовленими – 11,6%; не визначились – 10,1% (табл. Л.19).

Запитання 14, 15, 16, 17, 20, 21 анкети були спрямовані на визначення самооцінки магістрантів щодо володіння ними спеціальними та авторськими прийомами та методиками фізичної реабілітації, необхідними для майбутньої професійної діяльності. Результати відповідей дозволили констатувати, що більшість майбутніх магістрів з фізичної реабілітації лише частково володіють спеціальними та авторськими прийомами та методиками, необхідними для професійної діяльності (рис. 5.6).

Рис. 5.6. Результати самооцінювання магістрантів щодо володіння спеціальними та авторськими прийомами та методиками фізичної реабілітації, необхідними для майбутньої професійної діяльності (%)

Вважають, що повністю володіють різними прийомами та методиками

застосування голчастих аплікаторів («Стопи Капралова», голчаста шапочка, валик «Суглоб» з насадкою, аплікатори «Градiєнт», «Рельєф-квадрат», «Рельєф-хвиля») для фізичної реабілітації спортсменів, лише 11,7% респондентів; володіють, але недостатньо – 33,3%; не володіють – 41,4%; не визначились – 13,6% (табл. Л.20). Результати анкетування показали, що різними прийомами та методиками застосування дерев'яних масажерів («Подвійний суглоб», «Подвійна печатка», «Подвійна каталка», «Універсальна каталка» тощо) для фізичної реабілітації спортсменів повністю володіють лише 14,5% магістрантів; володіють, але недостатньо – 33,1%; не володіють – 39,7%; не визначились – 12,7% респондентів (табл. Л.21).

Повністю володіють різними прийомами та методиками застосування водолікувальних процедур у практиці відновлення і поліпшення працездатності спортсменів («Підводний душ-масаж», «Перлинно-озонові ванни», «Душ Шарко», «Лазер-душ»), як засвідчили результати анкетування, лише 22,4% магістрантів; володіють, але не достатньо – 48,4%; не володіють – 21%; не визначились – 8,2% респондентів (табл. Л.22). Різними прийомами та спеціальними методиками відновлення та профілактики травматизму (тренажер «Горбунок», «Профілактор Євмінова», камера зональної декомпресії, масажні гімнастичні м'ячі) повністю володіють лише 22,0% магістрантів; володіють, але не достатньо – 51,8%; не володіють – 18,0%; не визначились – 8,2% (табл. Л.23).

За результатами опитування констатовано, що повністю володіють уміннями та навичками проведення індивідуальної фізреабілітаційної роботи з дітьми зі сколіозом, дефектами постави та деформаціями нижніх кінцівок з використанням спеціально розроблених казково-ігрових і гумово-поролонних тренажерів різнобічного функціонального призначення 24,6% магістрантів; володіють, але недостатньо – 52,5%; не володіють – 13,1%; не визначились – 9,8% (табл. Л.24). Вважають, що повністю володіють методиками оцінки силової витривалості основних м'язових груп тулуба і кінцівок у дітей з порушеннями ОРА 34,4% респондентів; володіють, але не достатньо – 46,8%; не володіють – 11,1%; не визначились – 7,7% (табл. Л.25).

Опитування майбутніх магістрів з фізичної реабілітації щодо володіння знаннями з основних відмінностей санаторно-курортної реабілітації від лікарняно-поліклінічного лікування виявили такі результати. Володіють відповідними знаннями лише половина опитаних, а саме 48,1%; володіють, але недостатньо – 38,3% опитаних; не володіють – 6,8%; не визначились – 6,8% респондентів (табл. Л.26).

Окремі запитання анкети були зорієнтовані на визначення самооцінки магістрантів щодо володіння знаннями, уміннями та навичками, необхідними для майбутньої професійної діяльності. Результати відповідей на запитання 18, 29, 30, 31 анкети засвідчили, що майбутні магістри з фізичної реабілітації вважають, що значною мірою володіють знаннями, уміннями та навичками щодо професійної діяльності (рис. 5.7).

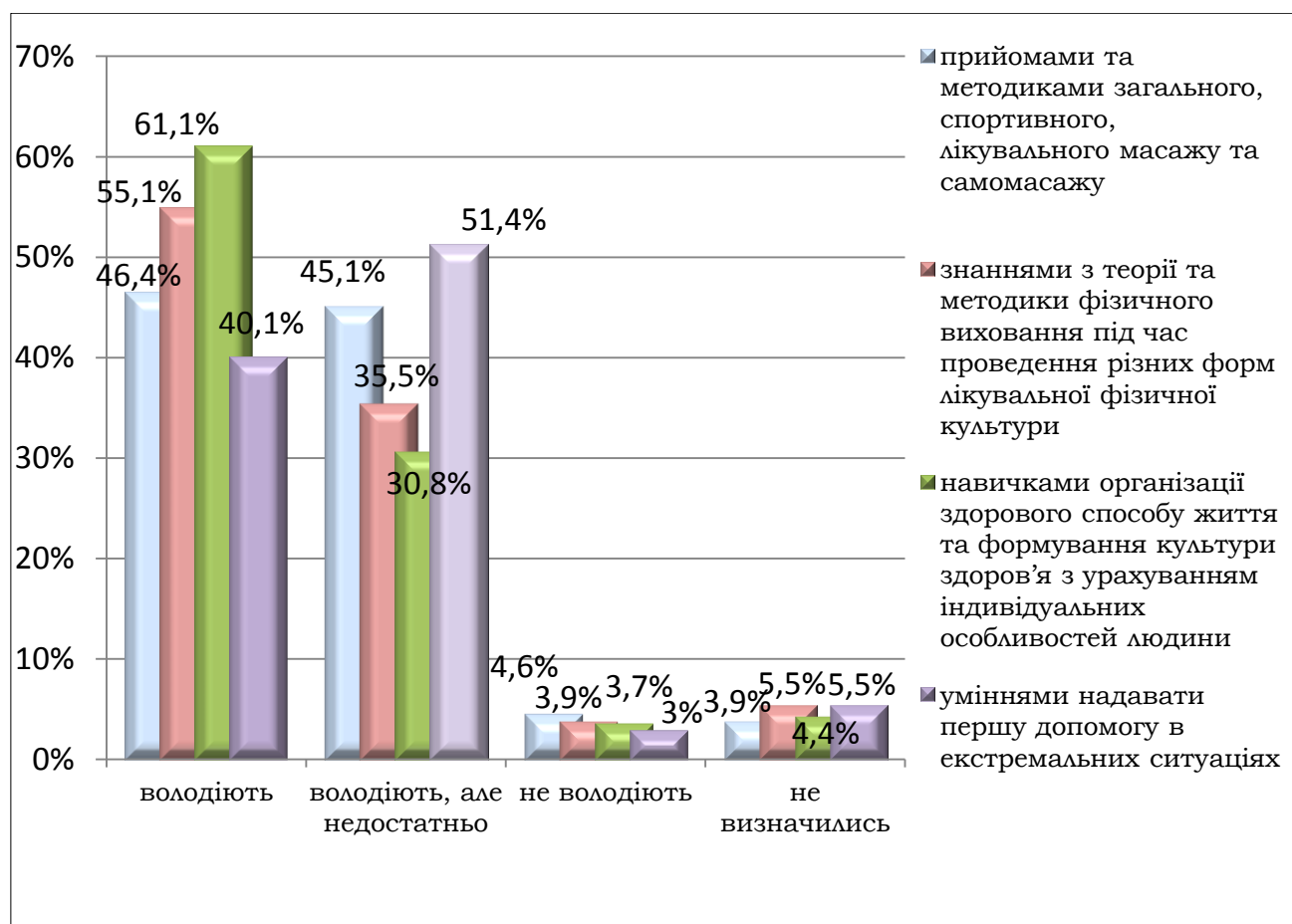

Рис. 5.7. Результати самооцінювання магістрантів щодо володіння знаннями, уміннями та навичками, необхідними для майбутньої професійної діяльності (%)

Анкетування виявило, що прийомами та методиками загального, спортивного, лікувального масажу та самомасажу, на думку опитаних, повністю володіють 46,4% респондентів; володіють, але не достатньо – 45,1%; не володіють – 4,6%; не визначились – 3,9% респондентів (табл. Л.27).

Вважають, що знаннями з теорії та методики фізичного виховання під час проведення різних форм лікувальної фізичної культури повністю володіють 55,1% магістрантів; володіють, але не достатньо – 35,5%; не володіють – 3,9%; не визначились – 5,5% респондентів (табл. Л.28). Навичками організації здорового способу життя та формування культури здоров'я з урахуванням індивідуальних особливостей людини повністю володіють 61,1% опитаних; володіють, але недостатньо – 30,8%; не володіють – 3,7%; не визначились – 4,4% респондентів (табл. Л.29). Вважають, що уміннями надавати першу допомогу в екстремальних ситуаціях повністю володіють 40,1% магістрантів; володіють, але недостатньо – 51,4%; не володіють – 3,0%; не визначились – 5,5% респондентів (табл. Л.30). Отже, у середньому понад половини опитаних майбутніх магістрів з фізичної реабілітації володіють знаннями, уміннями та навичками, необхідними для майбутньої професійної діяльності (рис. 5.10).

Кількісний аналіз відповідей магістрантів, опитаних про те, наскільки вони знайомі із зарубіжним досвідом професійної підготовки магістрів реабілітаційних наук (фізичної терапії, працетерапії тощо), засвідчив, що повністю ознайомлені лише – 16,5% респондентів; частково ознайомлені – 42,5%; не ознайомлені – 30,8%; не визначились – 10,2% (табл. Л.31).

Наступне запитання анкети мало за мету виявити, чи володіють респонденти знаннями з визначення періодів і етапів реабілітації з урахуванням медичного профілю хворих і видів реабілітації. Результати опитування дозволили з'ясувати, що відповідними знаннями, на думку магістрантів, повністю володіють – 42,9%; володіють, але не достатньо – 41,1%; не володіють – 9,8%; не визначились – 6,2% респондентів (табл. Л.32).

Аналіз відповідей магістрантів, опитаних щодо того, чи готові вони використовувати набуті знання у процесі здійснення фізреабілітаційної

діяльності, виявив, що готові повністю 48% респондентів; готові частково – 42,7%; не готові – 3,9%; не визначились – 5,4% (табл. Л.33).

Цікаво було дізнатися, що заважає майбутнім магістрам засвоїти основні засоби і методики фізичної реабілітації та науково-дослідної роботи у сфері відновлення здоров'я людини (рис. 5.8).

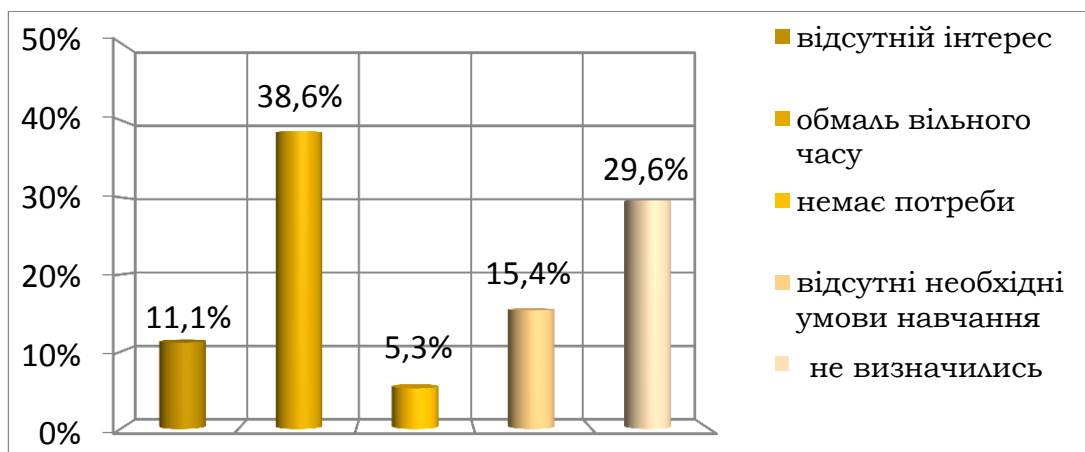

Рис. 5.8. Розподіл відповідей магістрантів щодо того, що заважає їм засвоїти основні засоби та методики фізичної реабілітації та науково-дослідної роботи у сфері відновлення здоров'я людини (%)

Аналіз відповідей дозволив констатувати, що у 11,1% опитаних відсутній інтерес; у 38,6% – обмаль вільного часу; 5,3% – не мають потреби; 15,4% респондентів не мають необхідних умов навчання; не визначились – 29,6% магістрантів (рис. 5.8; табл. Л34).

Аналіз результатів стосовно того, чи поділяють магістранти думку про те, що основною сферою діяльності фізичного реабілітолога є професійна робота, яка включає педагогічну, компенсаторно-відновлюючу, науково-дослідну, виховну, організаційну і рекреаційну діяльність, а головною дійовою особою у фізичній реабілітації є фахівець-педагог, який спільно з пацієнтом здатен реалізувати програму фізичної реабілітації, дозволяє зробити висновки, що поділяють – 58,1% респондентів; частково поділяють – 31,7%; не поділяють – 3%; не визначились – 7,2% (табл. Л.35).

Отже, аналіз результатів анкетування майбутніх магістрів з фізичної реабілітації підтвердив необхідність трансформації змісту вищої освіти

майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Трансформація змісту вищої освіти у контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів передбачає, з одного боку, стандартизацію, зокрема розробку навчальних програм з предметних модулів відповідно до Європейської кредитно-трансферної системи, з іншого, – вимагає гнучкості, яка виявляється у відборі навчальної інформації у межах конкретної дисципліни, визначенні її обсягу, особливостей викладення, урахуваючи зв'язки з іншими дисциплінами та попередніми темами тощо. Розкриємо зміст та особливості викладання нормативних (базових) дисциплін «Санаторно-курортна реабілітація» та «Лікувальна гімнастика», які вивчаються майбутніми магістрами з фізичної реабілітації.

У пояснювальній записці програми навчальної дисципліни «Санаторно-курортна реабілітація» (підготовки магістрів з галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини спеціальності 8.01020302 Фізична реабілітація) вказано, що санаторно-курортна реабілітація – це допомога, яка здійснюється з метою відновлення, профілактики та лікування на основі використання природних лікувальних факторів в умовах перебування на курорті, лікувально-оздоровчій місцевості, в санаторно-курортних установах. Санаторно-курортна реабілітація в Україні є складовою частиною державної політики і важливим розділом вітчизняної системи охорони здоров'я, що дозволяє цілеспрямовано й ефективно здійснювати профілактику захворювань і проводити відновлювальне лікування хворих, їх реабілітацію. Організація санаторно-курортної допомоги заснована на принципах профілактичної і реабілітаційної спрямованості, етапності та наступності між амбулаторно-поліклінічними, стаціонарними і санаторно-курортними установами, спеціалізованої допомоги, що надається. В основі санаторно-курортної реабілітації завжди лежать природно-кліматичні чинники (клімат, грязі, мінеральні джерела, висота над рівнем моря тощо).

Необхідною умовою санаторно-курортної реабілітації є наявність

програм реабілітації, профілактики та лікування, що відповідають різним термінам і зосереджені на вирішенні конкретних медичних проблем.

Основною метою засвоєння дисципліни «Санаторно-курортна реабілітація» є формування у студентів загальнокультурних і професійних компетенцій, які стосуються основних аспектів планування і проведення реабілітаційних заходів серед пацієнтів санаторно-курортних закладів, які перенесли соматичні захворювання, травму або оперативне втручання із застосуванням засобів лікувальної фізкультури, природних чинників, масажу, а також здійснення психологічної та соціально-трудової реабілітації хворих.

Завданнями дисципліни є вивчення загальних питань організації санаторно-курортної реабілітації населення; формування необхідних теоретичних знань з основних розділів фізичної реабілітації; вироблення навичок оцінки рівня і резервів здоров'я пацієнта, його реабілітаційного потенціалу; навчання алгоритму визначення показань і протипоказань для проведення реабілітаційних заходів; навчання основним методам фізичної реабілітації серед хворих, які перенесли соматичні захворювання, травму або оперативне втручання; навчання використанню засобів лікувальної фізкультури, масажу, нетрадиційних методів терапії (рефлексотерапії, фітотерапії та ін.) і основних курортних факторів; формування навичок контролю ефективності проведених заходів.

Згідно з вимогами після вивчення дисципліни «Санаторно-курортна реабілітація» студенти повинні *знати*: особливості організації і проведення санаторно-курортних реабілітаційних заходів серед дорослого і дитячого населення; механізм реабілітаційного впливу, в тому числі і комплексного, ЛФК, масажу, кліматичних та природних факторів в умовах дотримання загального та індивідуального санаторних режимів; механізми лікувально-реабілітаційного впливу лікувальних природних чинників санаторно-курортних комплексів.

Згідно з вимогами після вивчення дисципліни «Санаторно-курортна реабілітація» студенти повинні *вміти*: застосовувати різноманітні реабілітаційні заходи (медичні, соціальні та професійні) серед дорослих та

дітей при неврологічних, ортопедичних та найбільш розповсюджених патологічних станах та враженнях організму, визначати показання до переведу пацієнтів в спеціалізовані групи для занять лікувальною фізичною культурою після перенесених захворювань; складати для пацієнтів план реабілітаційної програми з урахуванням перебігу хвороби, використовувати методи немедикаментозного лікування, проводити фізреабілітаційні заходи; давати рекомендації щодо вибору оптимального режиму рухової активності залежно від морфофункціонального статусу, визначати показання та протипоказання до призначення процедур лікувальної фізичної культури, масажу, фізіотерапії; проводити з пацієнтами профілактичні заходи щодо підвищення резистентності організму до несприятливих факторів зовнішнього середовища із застосуванням різних методів загартовування; поширювати здоровий спосіб життя.

Програма побудована за вимогами кредитно-трансферної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, рекомендованими Європейською кредитно-трансферною системою (ESTS).

На дисципліну «Санаторно-курортна реабілітація» відводиться 4 кредити, всього 120 годин, з яких 18 годин лекцій, 18 годин семінарських занять та 84 години самостійної роботи. У десятому семестрі студенти складають екзамен (додаток М., табл. М.1).

До програми дисципліни «Санаторно-курортна реабілітація» включено три змістові модулі: «Загальнотеоретичні основи санаторно-курортної реабілітації», «Санаторно-курортна реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів», «Санаторно-курортна реабілітація хворих неврологічного, ортопедичного та інших профілів».

У змістовому модулі I «Загальнотеоретичні основи санаторно-курортної реабілітації» розкриваються основи системи санаторно-курортної реабілітації, а саме: визначення понять санаторно-курортна реабілітація та природні лікувальні ресурси; організаційні засади санаторно-курортної реабілітації, її наукове обґрунтування; загальна характеристика закладів санаторно-

курортного типу; функції реабілітаційних відділень у санаторіях; завдання санаторно-курортного етапу реабілітації хворих; загальні принципи реабілітації хворих в умовах санаторного етапу відновлювального процесу; організація санаторно-курортної реабілітації та санаторно-курортного оздоровлення в Україні.

У змістовому модулі I акцентується увага на порядку проведення санаторно-курортного відбору, на загальних та спеціальних протипоказаннях до санаторно-курортної реабілітації; на загальних компонентах реабілітаційного комплексу, факторах санаторно-курортної реабілітації, методичних підходах до оцінки ефективності санаторно-курортної реабілітації.

У змістовому модулі II «Санаторно-курортна реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів» розкриваються основи санаторно-курортної реабілітації хворих кардіологічного профілю, а саме: основні принципи санаторно-курортної реабілітації хворих кардіологічного профілю, основні немедикаментозні методи реабілітації хворих кардіологічного профілю, механізм дії і показання до застосування фізіотерапевтичних засобів, дозування фізичних факторів, передумови для використання засобів ЛФК при патології серцево-судинної системи, характеристика основних напрямів контролю ефективності реабілітації хворих кардіологічного профілю. Також змістовий модуль передбачає засвоєння магістрантами основ санаторно-курортної реабілітації при захворюваннях дихальної системи (основні завдання санаторно-курортної реабілітації у хворих пульмонологічного профілю, механізм лікувальної дії засобів санаторно-курортної реабілітації при захворюваннях дихальної системи, принципи підбору, дозування і поєднання лікувальних фізичних факторів). Змістовий модуль містить основи санаторно-курортної реабілітації при захворюваннях шлунково-кишкового тракту (основні ефекти застосування лікувальних фізичних факторів у хворих гастроентерологічного профілю; місце лікувального харчування в санаторно-курортній реабілітації гастроентерологічних хворих; механізми лікувальної дії засобів ЛФК при захворюваннях шлунково-кишкового тракту; формування

індивідуально-оптимального набору засобів ЛФК).

Змістовний модуль II передбачає розгляд основ санаторно-курортної реабілітації при захворюваннях печінки, жовчовивідних шляхів і підшлункової залози (принципи лікувального харчування, механізми лікувальної дії засобів ЛФК при захворюваннях печінки, жовчовивідних шляхів і підшлункової залози, формування індивідуально-оптимального набору засобів ЛФК тощо). Змістовний модуль містить основи санаторно-курортної реабілітації при захворюваннях сечовивідних органів (застосування фізичних чинників під час реабілітації та для профілактики захворювань сечовивідних органів, індивідуальні показання та протипоказання до застосування фізіотерапії).

У змістовому модулі III «Санаторно-курортна реабілітація хворих неврологічного, ортопедичного та інших профілів» вивчаються основи санаторно-курортної реабілітації при цереброваскулярній патології, а саме: основні цілі і завдання санаторно-курортної реабілітації при даній патології, визначення реабілітаційного потенціалу, рівень рухової активності залежно від характеру і фази захворювання; апаратна фізіотерапія: електростимуляція, електрофорез, дарсонвалізація, ДМВ-терапія, ультратонотерапія, лазерна терапія. Змістовий модуль також містить основи санаторно-курортної реабілітації при захворюваннях і травмах спинного мозку (ТСМ) та периферичної нервової системи (основні пристосувальні механізми: регенерація провідників спинного мозку; завдання санаторно-курортної реабілітації, програма реабілітації; особливості ЛФК; методичні прийоми функціональної терапії; методичні прийоми аналітичної терапії; засоби ЛФК в ранньому, проміжному і пізньому періодах ТСМ; апаратна фізіотерапія; пелоїдотерапія, мануальна терапія тощо).

Змістовий модуль III містить основи санаторно-курортної реабілітації при захворюваннях суглобів (основні принципи реабілітації хворих травматологічного профілю, основні патогенетичні механізми дії при використанні фізичних факторів у ревматології; показання до застосування; особливості програми реабілітації при запальних і дегенеративно-дистрофічних ураженнях суглобів; основи апаратної фізіотерапії; водолікувальні процедури;

грязьові аплікації; завдання ЛФК при захворюваннях суглобів залежно від фази захворювання; механотерапія, різні методики масажу тощо). Основи санаторно-курортної реабілітації після травм і опіків передбачають засвоєння майбутніми магістрами з фізичної реабілітації основних патогенетичних синдромів; програм реабілітації на різних стадіях патологічного процесу із застосуванням преформованої фізіотерапії, бальнеотерапії, пелоїдотерапії, масажу; механізмів відновлення м'язів, кістково-зв'язкового апарату, васкуляризації хребта і пошкоджених кінцівок; загальних і спеціальних завдань ЛФК залежно від періоду захворювання; підбір адекватних засобів реалізації завдань, формулювання методичних вказівок. Санаторно-курортна реабілітація при порушеннях обміну речовин містить класифікацію водолікувальних процедур при порушеннях обміну речовин; постановку загальних і спеціальних завдань ЛФК в залежності від періоду захворювання; коротку характеристику основних напрямів контролю ефективності реабілітації засобами ЛФК.

У пояснювальній записці програми навчальної дисципліни «Лікувальна гімнастика» (підготовки магістрів із галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини спеціальності 8.01020302 Фізична реабілітація) вказано, що мета дисципліни полягає в ознайомленні майбутніх магістрів з фізичної реабілітації із засобами та методикою лікувальної гімнастики при неврологічній, кардіо-респіраторній та ортопедичній патології у комплексному процесі реабілітації хворих.

Серед завдань щодо вивчення дисципліни «Лікувальна гімнастика» можна виділити такі: з'ясування етіопатогенезу ортопедичної патології та захворювань нервової і кардіо-респіраторної систем; клініко-фізіологічне обґрунтування засобів лікувальної гімнастики; ознайомлення з візуальними та функціональними методами обстеження м'язово-суглобового апарату.

Враховуючи вимоги щодо вивчення дисципліни «Лікувальна гімнастика», магістранти повинні *знати*: основні причини виникнення та клінічні прояви соматичних захворювань та порушень ОРА; завдання та методику лікувальної гімнастики з пацієнтами під час різних рухових режимів; показання та

протипоказання до використання лікувальної гімнастики; принципи призначення спеціальних гімнастичних вправ з урахуванням характеру захворювання або травми, клінічного стану пацієнта, його функціональних можливостей та віку; візуальні та функціональні методи обстеження м'язово-суглобового апарату, візуальні та інструментальні методи контролю за станом кардіо-респіраторної системи.

Після вивчення дисципліни «Лікувальна гімнастика» магістранти повинні *вміти*: аналізувати науково-методичну літературу з питань лікувальної гімнастики для вирішення визначених проблем у стані здоров'я пацієнтів; здійснювати збір анамнезу захворювання та проводити візуальні та функціональні методи обстеження м'язово-суглобового апарату перед призначенням необхідних засобів лікувальної гімнастики; використовувати ефективні методики лікувальної гімнастики із застосуванням спеціальних гімнастичних вправ при різних соматичних захворюваннях та порушеннях ОРА; контролювати стан пацієнтів у процесі реабілітації; грамотно використовувати гімнастичну термінологію та технічно правильно демонструвати різні види гімнастичних вправ; складати комплексні програми лікувальної гімнастики при різних захворюваннях, враховуючи клінічний стан, вік, руховий режим, індивідуальні особливості розвитку, конституцію, фізичну підготовленість та побажання хворого; правильно надавати методичні рекомендації до виконання та дозування фізичного навантаження.

Програма побудована за вимогами кредитно-трансферної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, рекомендованими Європейською кредитно-трансферною системою (ESTS).

На дисципліну «Лікувальна гімнастика» відводиться 4,5 кредити, 135 годин, з яких 18 годин лекцій, 18 годин практичних занять та 99 годин самостійної роботи. У дев'ятому семестрі студенти складають екзамен (додаток М., табл. М.2).

До програми дисципліни «Лікувальна гімнастика» включено три змістові модулі: «Лікувальна гімнастика при неврологічних захворюваннях»,

«Лікувальна гімнастика при ортопедичних захворюваннях», «Лікувальна гімнастика при захворюваннях кардіо-респіраторної системи».

У змістовому модулі I «Лікувальна гімнастика при неврологічних захворюваннях» розглядаються теоретико-методичні основи лікувальної гімнастики при порушеннях психомоторного розвитку дітей внаслідок ураження ЦНС; лікувальної гімнастики при захворюваннях та пошкодженнях периферичної нервової системи верхніх кінцівок; лікувальної гімнастики при захворюваннях та пошкодженнях периферичної нервової системи нижніх кінцівок; лікувальної гімнастики при інсультах.

У змістовому модулі II «Лікувальна гімнастика при ортопедичних захворюваннях» розкриваються теоретико-методичні основи лікувальної гімнастики при захворюваннях суглобів, лікувальної гімнастики при остеохондрозі хребта, лікувальної гімнастики при сколіозах.

У змістовому модулі III «Лікувальна гімнастика при захворюваннях кардіо-респіраторної системи» розглядаються теоретичні основи і методичні особливості лікувальної гімнастики при захворюваннях органів дихання та лікувальної гімнастики при захворюваннях серцево-судинної системи.

Формами контролю з дисципліни «Лікувальна гімнастика» є поточний контроль – модульні контрольні роботи та підсумковий контроль – екзамен.

Зміст нормативних (базових) дисциплін «Вступ до спеціальності з історією реабілітації» та «Основи фізичної реабілітації» представлено в додатку М (табл. М.3, М.4).

Отже, аналіз результатів анкетування студентів вищих навчальних закладів, навчальних планів їх підготовки та специфіки змісту програм нормативних дисциплін дозволив відзначити доцільність та необхідність трансформації змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг. Реалізацію зазначеного вбачаємо в гнучкості змісту професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, що полягає в постійному оновленні/удосконаленні усіх

його структурних компонентів відповідно до актуальних тенденцій (глобалізації, інтеграції, стандартизації, фундаменталізації, інформатизації, неперервності, інноваційності), перспектив розвитку вищої освіти та сучасних вимог до підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності інноваційного характеру з урахуванням потреб (попиту) на ринку реабілітаційних послуг.

5.2. Формування ціннісного ставлення магістрантів до наукової і професійної діяльності у процесі впровадження інноваційних освітніх технологій

Науковцями (О. М. Леонтєв, С. Л. Рубінштейн, В. О. Сластьонін та ін.) формування ціннісного ставлення особистості до певної діяльності розглядається як процес осмислення й усвідомлення значущості цієї діяльності та сприймається як сфера задоволення особистісних потреб.

Формування ціннісного ставлення магістрантів до професійної та наукової діяльності розуміється нами як складний динамічний процес, метою і результатом якого є позитивна професійна ідентифікація майбутніх магістрів, сприйняття ними майбутнього працевлаштування як сфери їхньої самоактуалізації та самореалізації, що детермінується високим рівнем вмотивованості, стійким інтересом, бажанням і внутрішньою потребою в професійному самоствердженні.

На наше глибоке переконання, формування ціннісного ставлення магістрантів до професійної і наукової діяльності, яке є динамічним процесом, вимагає максимальної суб'єктної активності в цьому процесі, що уможлиблюється за рахунок активної участі магістрантів у навчальній діяльності творчого характеру. Натомість, не применшуючи переваг традиційних технологій навчання у вищій школі (систематизованість, економічність за масового навчання, чіткий контроль тощо), зауважимо, що традиційні форми і методи навчання, насамперед лекції, орієнтовані переважно на «уважного студента-слухача», результатом чого є

пасивне та абстрактне сприйняття окремими студентами навчальної інформації і формальне її засвоєння у межах, регламентованих навчальним планом і навчальними програмами.

Аналіз праць провідних науковців з питань організації педагогічної діяльності в системі вищої освіти в Україні на сучасному етапі розвитку суспільства свідчить, що «зміна освітньої парадигми від навчання, орієнтованого на предметний зміст, до компетентнісно-орієнтованого вимагає переосмислення роботи викладача: є необхідним дидактичне перетворення навчальних дисциплін; чітке осмислення його місця та ролі в системі необхідних компетенцій; встановлення обґрунтованого співвідношення загальнонаукової та професійної підготовки. Конкретна навчальна дисципліна має свою міру участі у формуванні компетенцій, причому одні дисципліни пов'язані з ними, інші впливають на них опосередковано – через одну або декілька навчальних дисциплін» [56, с. 72].

Дидактичне перетворення навчальних дисциплін у контексті компетентнісно-орієнтованого навчання у сучасній вищій школі актуалізує потребу в реалізації освітніх технологій, заснованих на активних методах формування професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації. Основними критеріями та вимогами до освітньої технології є концептуальність, системність (послідовність), керованість (наявність зворотного зв'язку), відтворюваність і ефективність [6, с. 5-6].

В основі інноваційної освітньої технології лежить ідея формування необхідних компетенцій магістрантів з орієнтацією на їх потенційні можливості і самостійність особистості магістрантів з фізичної реабілітації, що дозволить їм у майбутньому швидко та ефективно реагувати на введення інновацій, самостійно знаходити творчі способи вирішення професійних завдань і, таким чином, адаптуватися до сучасних мінливих умов майбутньої роботи. Вважаємо, що інноваційні освітні технології передбачають проектування освітнього процесу за рахунок впровадження оригінальних, нових форм, методів і засобів навчання.

Сутність інноваційних освітніх технологій полягає в реалізації трьох взаємопов'язаних і взаємодіючих складових: 1) сучасний (інноваційний) зміст, який є логічно структурованим, передбачає широке використання мультимедійних матеріалів навчання і сучасних комунікаційних засобів, спрямовується на формування компетенцій, адекватних сучасним вимогам до підготовки майбутніх фахівців до професійної і наукової діяльності; 2) сучасні (інноваційні) методи навчання – активні та інтерактивні методи формування компетенцій, які передбачають активне залучення студентів до навчального процесу, забезпечують стійку позитивну мотивацію та спрямовуються на розвиток критичного мислення, творчого потенціалу і здібностей до творчого перетворення набутих знань, умінь і навичок; 3) сучасна інфраструктура, яка органічно поєднує технологічний, організаційний, інформаційний і комунікативний компоненти, що дозволяють ефективно використовувати студентами переваги дистанційних форм навчання.

На сучасному етапі у вищих навчальних закладах використовуються такі інноваційні освітні технології: проектного навчання; проблемного навчання; модульного навчання; контекстного навчання; інтерактивні технології (case-study; ігрові технології (ділові, рольові ігри та ін.); імітаційне моделювання; «критичне мислення» і «мозковий штурм»; дискусії, «круглий стіл», тренінг та ін.); складання «портфоліо»; міждисциплінарне навчання; здоров'язберезувальні технології; комп'ютерні технології (дистанційне навчання; технології електронного тестування; інформаційно-комунікаційні технології) (рис. 5.9).

Розглянемо більш детально особливості реалізації інноваційних освітніх технологій у процесі проведення навчальних занять із дисциплін «Вступ до спеціальності з історією реабілітації», «Основи фізичної реабілітації», «Санаторно-курортна реабілітація» та «Лікувальна гімнастика».

Проектне навчання, на нашу думку, має важливе дидактичне значення в підготовці магістрантів до професійної і наукової діяльності, оскільки проектувальна компетенція є однією із складових професійної компетентності

майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

Рис. 5.9. Інноваційні освітні технології у вищій школі

В основі технології проектного навчання – самостійна розробка і реалізація магістрантами нового, оригінального, соціально і/або особистісно значущого «продукту» (проекту). Особливість проектного навчання полягає в творчому перетворенні не лише отриманих знань та вмінь, а й інформації (часто суперечливої), яку магістранти здобувають самостійно в процесі пошуково-дослідної роботи під час розроблення проектів.

Проектне навчання забезпечує актуалізацію проектувально-прогностичних, організаційно-діяльнісних і рефлексивно-аналітичних умінь; сприяє розвитку в магістрантів нестандартного продуктивного мислення, творчого потенціалу,

дослідницьких умінь; формуванню комунікативних і організаторських здібностей, навичок колективної взаємодії, оскільки передбачає групову роботу над проектами.

Проект містить три послідовні фази: фазу проектування (цілеполагання), технологічну (цілевиконання) і рефлексивну фази, кожна з яких реалізує свої етапи [365, с. 45]. Поетапність роботи магістрантів над проектом відповідно до зазначених фаз відображено на рис. 5.10.

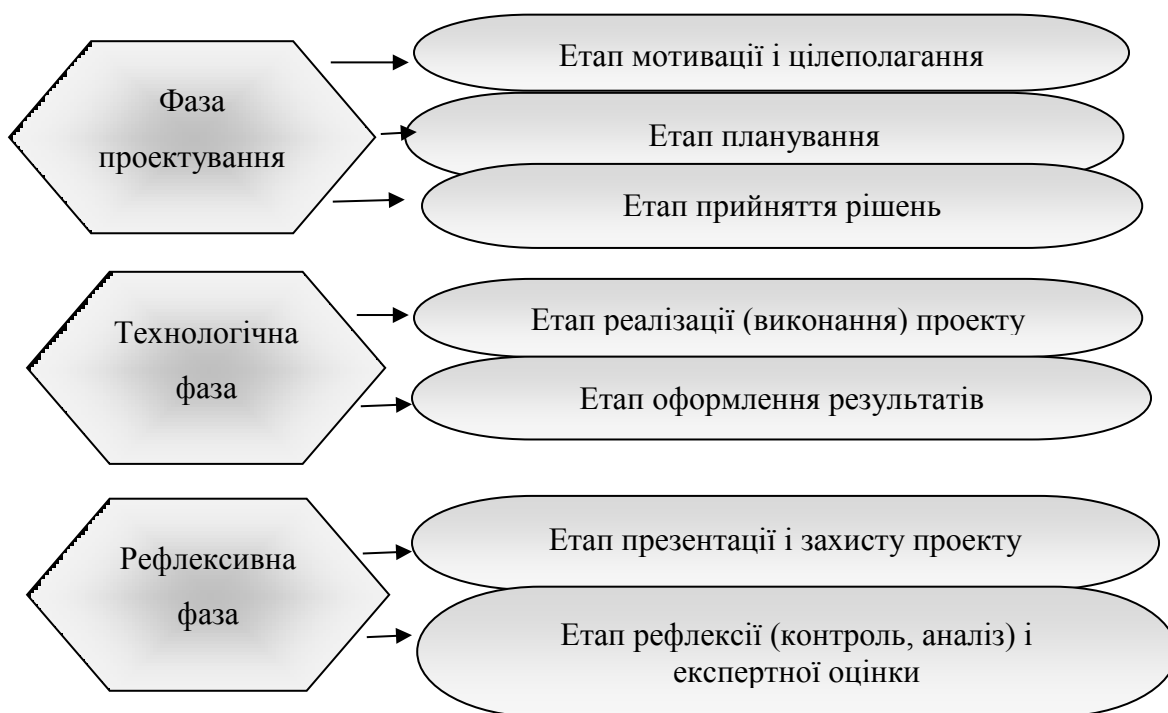

Рис. 5.10. Фази та етапи роботи магістрантів над проектами

На виконання проекту магістрантам відводились аудиторні години і час на самопідготовку, попередньо обговорювалися терміни виконання, основні вимоги та критерії оцінювання проекту. Теми проектів у контексті конкретної дисципліни магістранти визначали самостійно, враховуючи особистісну значущість, а також значущість обраної теми в дидактичному і творчому аспектах для майбутньої професійної і наукової діяльності.

Наприклад, у процесі вивчення дисципліни «Вступ до спеціальності з історією реабілітації» серед запропонованих тем для проекту студентами було обрано тему «Професійна майстерність фахівця з фізичної реабілітації». Поглиблене вивчення цієї теми дозволило студентам ґрунтовно проаналізувати компоненти (складові) структури професійної майстерності фахівця з фізичної

реабілітації; скласти більш повне уявлення про професійну спрямованість, професійну компетентність, професійно значущі якості і здібності фахівця з фізичної реабілітації; осмислити особистісно-професійне призначення.

Робота над проектом здійснювалась у малих групах, між членами якої самостійно розподілялись обов'язки та визначались характер і ступінь участі у розробці та реалізації проекту (пошук інформації, її аналіз і систематизація; творче перетворення й інтерпретація опрацьованої інформації; естетичне оформлення проекту; презентація і захист тощо). Основними вимогами до проекту були такі: 1) обґрунтування актуальності теми проекту; 2) творчий підхід і оригінальність ідей; 3) структурованість і змістовність (глибина і повнота розкриття теми, означеної проблеми); 4) теоретична і практична значущість одержаних результатів пошуково-дослідницької роботи; 5) самостійність у вирішенні визначених завдань проекту; 6) культура оформлення проекту. У процесі моніторингу проектної діяльності студентам надавалася консультативна регламентована допомога щодо суперечливих аспектів проекту. Етап презентації і захисту проекту інтегрувався з рефлексією, що передбачала груповий аналіз і оцінювання результатів проектної діяльності в процесі дискусії й активного обговорення за участі всіх студентів і викладача. Оцінювання результатів проекту здійснювалося групою експертів (по одному студенту з кожної групи) на чолі з викладачем за критеріями відповідно до визначених вимог до проекту. Доцільно зазначити, що такий підхід дозволяє актуалізувати рефлексію, оскільки «експерти» є учасниками і реалізаторами групового проекту і, відповідно, знаходяться в умовах, що вимагають елімінації суб'єктивізму під час оцінювання. Експертне оцінювання підсумовувалося з оцінюванням (викладачем) захисту проекту, серед основних критеріїв якого відзначимо: якість доповіді, ерудованість доповідача/доповідачів, здатність до критичного мислення, аргументоване відстоювання власної позиції, здатність до пошуку альтернатив і досягнення консенсусу в умовах конфронтації у випадку полярності точок зору тощо.

У наведеному прикладі проектувальної діяльності майбутніх фахівців з

фізичної реабілітації розглянуто особливості реалізації творчого проекту пошуково-інформаційного характеру. Важливого значення в проектувальній діяльності магістрантів має розроблення наукових проектів, що передбачають науково-творчу діяльність, яка включає всі елементи дослідження і наукової творчості відповідно до змісту професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

Отже, домінуючими вимогами до таких проектів були: концептуальність, науковий (понятійний) апарат дослідження, інноваційна спрямованість і оригінальність, самостійність, науково-теоретична і практична значущість результатів проекту та перспективи подальших розробок. Наприклад, у процесі вивчення дисципліни «Санаторно-курортна реабілітація» магістрантам пропонувалися на вибір такі теми наукових проектів, як: «Санаторно-курортна реабілітація при захворюваннях дихальної системи», «Санаторно-курортна реабілітація при захворюваннях шлунково-кишкового тракту», «Санаторно-курортна реабілітація при захворюваннях і травмах спинного мозку та периферичної нервової системи», «Санаторно-курортна реабілітація при захворюваннях суглобів», «Санаторно-курортна реабілітація при порушеннях обміну речовин» тощо. Ураховуючи особистісно-орієнтовану спрямованість технології проектувального навчання, магістрантам надавалася можливість самостійного вибору форми організації проектувальної діяльності (індивідуальна чи групова), конкретизації теми (наприклад, «Комплексна програма фізичної реабілітації при захворюваннях суглобів», «Санаторно-курортна реабілітація при цукровому діабеті», «Організаційно-методичне забезпечення санаторно-курортної реабілітації при захворюваннях дихальної системи» та ін.), а також формату репрезентації проекту (мультимедійна презентація, відео-фільм, стаття, методичні рекомендації та ін.). На нашу думку, реалізація наукових проектів дозволяє не лише активізувати навчально-пізнавальну діяльність магістрантів з фізичної реабілітації та поглибити знання з певної дисципліни, а й інтегрувати науково-дослідну діяльність у структуру майбутньої професійної діяльності.

Технологія проблемного навчання передбачає інтенсифікацію творчої пізнавальної діяльності магістрантів шляхом стимуляції їх мислення в процесі вирішення проблемних ситуацій і завдань. В основі проблемної ситуації (завдання) закладено суперечності, детерміновані інформацією недостатнього, надмірного (надлишкового), альтернативного або хибного характеру. Метою проблемного навчання, як відзначає Н. Є. Ерганова, є активізація пізнавальної сфери діяльності студентів на основі визначення причинно-наслідкових зв'язків [468, с. 58].

Проблемне навчання, забезпечуючи тісний зворотний зв'язок з аудиторією, сприяє оптимальній збалансованості самостійної пошукової (творчо-продуктивної) діяльності магістрантів із засвоєнням уже «готових» наукових знань (репродуктивної діяльності). Так, А. М. Новіков вказує, що для проблемного навчання характерним є те, що знання і засоби діяльності не переносяться в готовому вигляді, не пропонуються правила або інструкції вирішення певного завдання; навчальний матеріал не надається, а задається як предмет пошуку [323, с. 379]. Перевагою проблемного навчання, на думку науковця, є безпосередня його спрямованість на розвиток студентів, на їх творчу активність, самостійність мислення та навчальний інтерес [323, с. 379].

Структура технології проблемного навчання містить послідовні взаємообумовлені етапи: 1) актуалізація опорних знань; 2) проблемна ситуація, її аналіз; 3) формулювання проблеми; 4) висунення гіпотез; 5) доказ або спростування гіпотез; 6) рефлексія; 7) відтворення нового матеріалу [106].

В залежності від рівня самостійності магістрантів технологія проблемного навчання може реалізовуватися через такі методи: проблемного викладення, евристичної бесіди, самостійної дослідницької діяльності (рис. 5.11).

Найбільш оптимальним методом проблемного навчання у форматі лекційного заняття, на нашу думку, є метод евристичної бесіди, який дозволяє активізувати самостійну роботу магістрантів при збереженні достатнього інформаційного обсягу лекційного матеріалу. Так, наприклад, у процесі

проведення проблемної лекції на тему «Масаж та його види» (дисципліна «Основи фізичної реабілітації») студентам пропонувалося відповісти на питання «У чому, на вашу думку, полягають відмінності застосування класичного та лікувального масажу?». Студенти на це запитання переважно відповідають, що класичний масаж включає прийоми, які застосовуються з метою оздоровлення (релаксації або тонізації організму), а лікувальний – з лікувальною метою. Наступне питання лектора містить протиріччя: «Але ж лікувальний масаж включає всі масажні прийоми, які застосовуються під час класичного масажу. Чому ж його застосовують з лікувальною метою?». Поступово в процесі активного обговорення суперечливих інформаційно-проблемних питань ми цілеспрямовано підводили студентів до розуміння, що терапевтичний ефект лікувального масажу обумовлюється специфікою використання масажних прийомів: співвідношенням і інтеграцією різних прийомів масажу, тривалістю їх впливу, послідовністю масажних прийомів, темпом виконання, силою механічної дії, впливу на конкретні м'язи, ділянки тіла людини тощо.

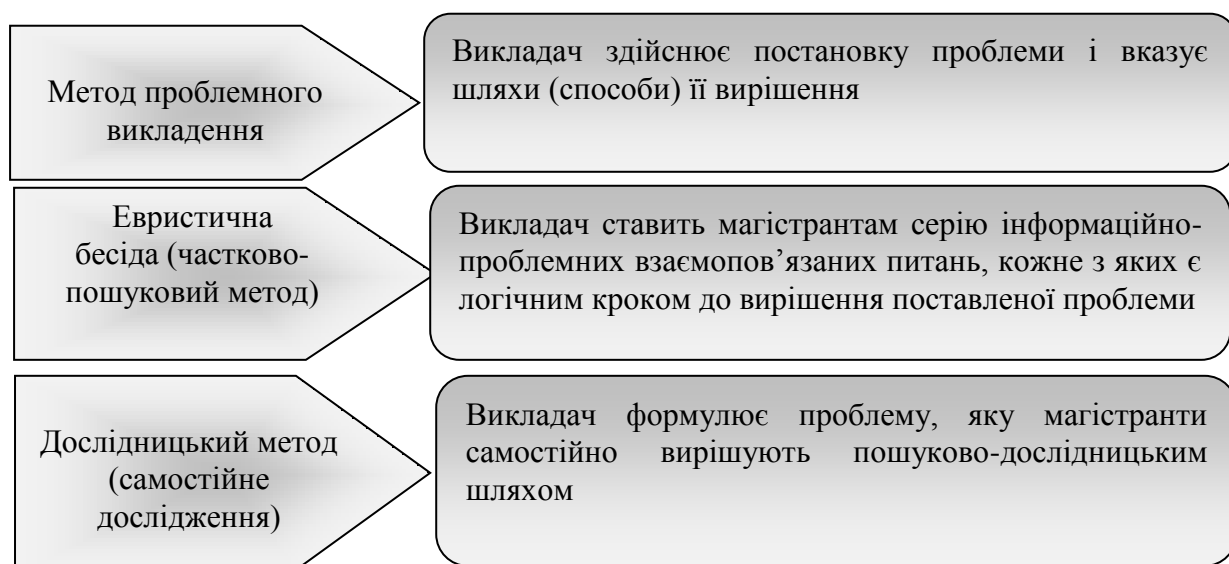

Рис. 5.11. Методи технології проблемного навчання

Отже, впровадження технології проблемного навчання дозволяє оптимізувати самостійну творчо-пошукову роботу магістрантів, сприяє формуванню в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації професійних мотивів,

стійкого інтересу до професійної і наукової діяльності.

Інтерактивні технології навчання засновані на активній взаємодії усіх без винятку учасників навчального процесу, за якої магістранти з фізичної реабілітації мають можливість максимально реалізувати свої творчі потенційні можливості, виявити та відчувати свою інтелектуальну спроможність, успішність й професійне зростання. Інтерактивні технології навчання передбачають домінування в навчальному процесі участі магістрантів, а основним завданням викладача є забезпечення комфортних умов для реалізації їх ініціативи.

Г. Ф. Привалова трактує термін «інтерактивний» («inter» – взаємний, «act» – діяти) як взаємодію, перебування в режимі бесіди, діалогу з ким-небудь [360]. М. В. Гулакова вказує, що інтерактивні форми проведення занять забезпечують високий рівень мотивації до навчання; заохочують до активної участі кожного в навчальному процесі; сприяють ефективному оволодінню навчальним матеріалом; забезпечують зворотній зв'язок (зворотна реакція аудиторії); сприяють розвитку толерантності та особистісної рефлексії, формуванню життєвих навичок, позитивним змінам у поведінці [87, с. 2]. Навчання з використанням інтерактивних навчальних технологій, на думку Ю В. Гущина, передбачає незвичну логіку навчального процесу: не від теорії до практики, а від формування нового досвіду до його теоретичного осмислення через використання [91, с. 1-18].

Отже, інтерактивне навчання – це діалогове навчання в аспекті групової взаємодії, у процесі якого всі учасники дискутують, обмінюються інформацією і досвідом, сумісно вирішують проблемні завдання, моделюють ситуації, оцінюють власну поведінку та дії інших.

Незважаючи на спроби науковців класифікувати інтерактивні технології навчання, на сьогодні не існує загальноприйнятої, уніфікованої класифікації, що детерміновано наявністю різних комбінацій подібних інтерактивних методів у різних освітніх технологіях. Інтерактивні методи, що реалізувалися у процесі навчання майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, відображено на рис. 5.12.

Рис. 5.12. Інтерактивні методи навчання в підготовці магістрантів з фізичної реабілітації до професійної і наукової діяльності

Інтерактивна лекція є логічним систематизованим викладенням навчального матеріалу, яке передбачало раціональну інтеграцію інформаційно-вербального і візуального супроводу (мультимедійна презентація) та активне обговорення студентами/магістрантами навчальної інформації (бесіда у формі «запитання-відповідь», дискусія, прес-конференція тощо) (рис. 5.13).

Наприклад, у процесі інтерактивної лекції на тему «Загальні основи реабілітації та її види» (дисципліна «Основи фізичної реабілітації») лектор, сформулювавши визначення поняття «реабілітація», пропонував студентам самостійно визначити мету і завдання реабілітації. Після дискусійного аналізу

отриманих відповідей, нами уточнювалась інформація і пропонувалося законспектувати розглянуті аспекти зі слайду мультимедійної презентації. Аналогічним чином студентам пропонувалося з'ясувати сутнісну характеристику різних видів реабілітації: фізичної, медичної, психологічної, педагогічної, соціальної, спортивної та ін., здійснити їх порівняльний аналіз, відзначити особливості тощо. Наприкінці лекційного заняття нами резюмувалися результати сумісної діяльності, уточнювалися і пояснювалися незрозумілі студентам аспекти лекційного матеріалу, з'ясовувалися питання щодо інформації, яку студенти бажали розглянути додатково в тематичних межах лекційного матеріалу. Така інтерактивна лекція, на нашу думку, сприяє консолідації учасників освітнього процесу, ініціює осмислення інформації навчального матеріалу, її значущості в контексті підготовки до професійної і наукової діяльності.

Рис. 5.13. Інтерактивні методи навчання, які включались в лекційні заняття для магістрантів з фізичної реабілітації

Мобілізація уваги й продуктивність мислення магістрантів у процесі проведення інтерактивної лекції забезпечувалися питаннями як риторичного (питання-ствердження), так і інформаційного або проблемно-дискусійного

характеру. Так, у процесі проведення інтерактивної лекції на тему «Лікувальна гімнастика при сколіотичній хворобі» (дисципліна «Лікувальна гімнастика») магістранти найбільш жваво обговорювали такі питання, як: «Які можливі причини сколіозу?», «В якому віковому діапазоні найчастіше, на вашу думку, діагностується сколіоз?», «Чи є сколіоз, на вашу думку, прогресуючим захворюванням?», «Чим загрозливий сколіоз, які його наслідки?», «На підставі яких методів обстеження можна діагностувати сколіоз?», «За якими ознаками у процесі візуального обстеження можна діагностувати наявність викривлення хребта?», «Які засоби і методи профілактики сколіозу?» та ін. Зауважимо, що на дискутування виносилися питання або завдання, які магістранти мали змогу самостійно вирішити логічним (насамперед, причинно-наслідковим) шляхом та які базувались на вже засвоєних знаннях і попередньому практичному досвіді, враховуючи міждисциплінарні зв'язки. Інтерактивна мультимедійна презентація лекції містила лаконічний текст, рисунки і фото з демонстрацією методів обстеження постави, ступенів, видів і форм сколіозу, відео з фрагментами лікувальної гімнастики при сколіотичній хворобі, навігацію.

Ефективному сприйняттю, осмисленню і засвоєнню навчального матеріалу сприяє інтерактивна лекція, організована у форматі «резюмування». Наприклад, у процесі проведення лекції на тему: «Характеристика засобів фізичної реабілітації та методик їх застосування» (дисципліна «Основи фізичної реабілітації») ми пропонували студентам розподілитися на малі групи для виконання творчих завдань. Після висвітлення певного питання в межах викладання теми (наприклад, «механотерапія», «працетерапія», «гідротерапія», «бальнеотерапія» тощо), студентам пропонувалося написати резюме його змісту. У заключній частині лекційного заняття учасники кожної групи в процесі обговорення визначали найкраще резюме, автор якого зачитував його перед студентською аудиторією. На нашу думку, лекція-резюмування вимагає від майбутніх фахівців з фізичної реабілітації максимуму уваги і зосередженості; сприяє розвитку аналітичного мислення, здатності до систематизації й узагальнення навчального матеріалу, лаконічного і грамотно

оформленого його відтворення; забезпечує формування групової і особистісної рефлексії.

У процесі вивчення дисципліни «Лікувальна гімнастика» (теми: «Лікувальна гімнастика при захворюваннях та пошкодженнях периферичної нервової системи верхніх кінцівок», «Лікувальна гімнастика при захворюваннях та пошкодженнях периферичної нервової системи нижніх кінцівок») нами проводилися лекції у форматі прес-конференції, сутність яких полягала у викладенні навчального матеріалу на основі запитань магістрантів. У вступній частині лекції лектор, який виконував роль експерта, озвучував тему «прес-конференції» та її основні питання (підтеми). Магістрантам (учасникам прес-конференції) пропонувалося розподілитися на групи відповідно до кількості тематичних питань і протягом кількох хвилин сформулювати запитання з певної підтеми. Кожний учасник прес-конференції записував на картці одне чи два запитання. Наступний етап лекції-прес-конференції – сортування магістрантами питань у логічній послідовності відповідно до їх смислового змісту, уникаючи дублікатів. Картки із запитаннями передавалися лектору, який у процесі викладення навчального матеріалу формулював відповіді згідно з визначеними питаннями. На нашу думку, адресне інформування кожного учасника прес-конференції актуалізує особистісну значущість і важливість навчального матеріалу, оскільки кожен очікує відповідь на конкретне запитання. Наприкінці лекції проводився брифінг, у процесі якого лектор лаконічно відповідав на запитання магістрантів, які додатково виникли під час викладення навчального матеріалу.

Формування ціннісного ставлення майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до професійної і наукової діяльності забезпечувалося впровадженням в освітній процес інноваційних технологій, які містили такі інтерактивні, продуктивні методи навчання, як дискусія, диспут, дебати та ін. Перевагою зазначених інтерактивних методів навчання є орієнтація на творчий підхід до вирішення проблемних завдань майбутньої професійної і наукової діяльності.

Дискусія (лат. «*discussio*» – розгляд, дослідження) – колективне

обговорення суперечливого питання, конкретної проблеми; зіставлення різних точок зору, позицій, ідей, думок тощо. Дискусія є достатньо прогресивним методом навчання, який дозволяє майбутнім магістрам з фізичної реабілітації розширити і поглибити знання з певної дисципліни; генерувати нові ідеї в процесі творчого перетворення набутих знань; удосконалити вміння публічно виступати, чітко виражати свої думки, формулювати питання, наводити аргументи, здійснювати та сприймати конструктивну критику [106, с. 107].

Дискусії різних модифікацій та форм організації включались, як в лекційні, так і семінарські заняття для магістрантів з фізичної реабілітації. Так, у процесі проведення семінарських занять із дисципліни «Основи фізичної реабілітації» серед питань, які виносилися на колективне обговорення та активне дискутування, викликали інтерес такі, як: «Сфера діяльності фізичного реабілітолога», «Заклади та установи, в яких може працювати фахівець з фізичної реабілітації», «Диференціація понять «акватерапія» і «гідротерапія», «працетерапія» і «ерготерапія», «Особливості інтеграції різних засобів фізичної реабілітації» та ін.

Розвиток дискусії передбачав реалізацію трьох послідовних стадій: 1) стадія орієнтації – адаптація магістрантів до висунутого питання (проблеми), установка на його вирішення; 2) стадія оцінювання – зіставлення різних позицій і точок зору, обмін інформацією, думками; 3) стадія консолідації – індивідуальна і групова рефлексія, узгодження думок і позицій, вироблення єдиних або компромісних вирішень питання (проблеми). На нашу думку, організація занять у формі дискусії сприяє формуванню у магістрантів таких необхідних для професійної і наукової діяльності вмінь та здібностей, як чітке висловлювання власної позиції, її аргументація, толерантність до опонента, рефлексія, досягнення консенсусу або компромісу.

У процесі проведення семінарських занять для магістрантів з фізичної реабілітації нами впроваджувалася технологія «круглого столу», в основі якої – специфічна форма організації дискусії, що включала такі атрибути: 1) розташування магістрантів таким чином, щоб кожен учасник дискусії мав змогу

бачити один одного; 2) неформальна обстановка і принцип «вільного мікрофону» – вільне висловлювання думок, відсутність суворої ієрархії, порядку виступу і жорсткого регламенту; 3) всебічний розгляд теоретичної проблеми з різних позицій і точок зору щодо її практичної реалізації; вироблення узгоджених позицій, рекомендацій з предмету обговорення. Доцільно зазначити, що технологія круглого столу передбачає інтеграцію дискусії з груповою консультацією в межах конкретної теми.

Наприклад, під час проведення семінарського заняття (дисципліна «Лікувальна гімнастика») проводився круглий стіл на тему «Особливості лікувальної гімнастики при порушеннях психомоторного розвитку дітей унаслідок ураження ЦНС», у процесі якого розглядалися такі питання: загальні організаційно-методичні аспекти лікувальної гімнастики при порушеннях психомоторного розвитку дітей з органічним ураженням ЦНС; особливості лікувальної гімнастики при різних синдромах ураження нервової системи в дітей раннього віку; ефективність різних авторських методик лікувальної гімнастики в аспекті стимуляції і корекції психомоторного розвитку дітей із церебральною патологією; відновлювальні можливості інноваційних методів і прийомів лікувальної гімнастики при порушеннях психомоторного розвитку в дітей з ураженням ЦНС. З метою наближення до реальних умов на засіданні «круглого столу» магістранти виступали в якості запрошених представників різних організацій, закладів, установ (директор центру реабілітації для дітей-інвалідів із захворюваннями нервової системи, фахівець з фізичної реабілітації обласної дитячої лікарні, заступник директора спеціалізованого дошкільного навчально-виховного закладу, члени Всеукраїнської асоціації фізичної терапії тощо). У процесі засідання учасники круглого столу обмінювалися думками щодо ефективності різних методик лікувальної гімнастики при порушеннях психомоторного розвитку в дітей з ураженням ЦНС, обговорювали пропозиції щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення занять з лікувальної гімнастики для дітей цієї нозологічної групи, дискутували з приводу переваг і недоліків інноваційних методів та прийомів лікувальної

гімнастики для дітей з ураженням ЦНС та ін. Резюмування результатів круглого столу передбачало вироблення єдиної стратегії сумісної професійної діяльності, внесення коректив і доповнень у найбільш значущі пропозиції і рекомендації, визначення кола питань для наступного засідання. Вважаємо, що круглий стіл як метод динамічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії сприяє інтелектуальній саморегуляції, розвитку творчого мислення, формуванню ораторських здібностей, особистісній і професійній самоактуалізації магістрантів з фізичної реабілітації.

В основі диспуту на відміну від дискусії – не зіставлення (обговорення) різних позицій або думок з метою вироблення єдиної або альтернативної, а їх зіткнення (суперечка), що інтерпретується як змагальна дискусія, захист власної позиції. На нашу думку, диспут як метод активного навчання має важливе значення в контексті підготовки магістрів з фізичної реабілітації до професійної і, особливо, наукової діяльності, оскільки відображає процедуру публічного захисту, ідентичну до захисту дипломної роботи. На диспут переважно виносилися самостійні завдання пошуково-дослідницького характеру, як то: доповіді в межах конкретної теми з питань, які не було включено до лекційного матеріалу, а винесено на самостійне вивчення; самостійно складені/розроблені індивідуальні програми фізичної реабілітації, комплекси ЛФК для хворих певної нозології; аналіз різних підходів (засобів, методик та ін.) до фізичної реабілітації хворих різних нозологій тощо.

У процес підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації також впроваджено такий інтерактивний метод навчання, як дебати, що організовувались у межах семінарських занять. Сутність дебатів полягає в спеціальній організації публічної дискусії, яка передбачає наявність діаметрально протилежних точок зору та спрямовується на аргументацію власної позиції з метою переконання в її вагомості не опонента, а нейтральної аудиторії. Особливістю дебатів як форми дискусії є відсутність суперечки (спору) між опонентами: опонентам ставляться питання лише з метою з'ясування їхньої позиції та визначення її сильних і слабких сторін.

Організація дебатів включала: попереднє обговорення з магістрантами теми та формулювання її основних суперечливих тез (аргументів); вибір двох команд спікерів, які виконували роль опонентів; визначення регламенту виступів, критеріїв оцінювання та форми аналізу й оцінювання дебатів. Наприклад, на семінарському занятті з дисципліни «Санаторно-курортна реабілітація» нами проводилися дебати на формально суперечливу тему «Санаторно-курортна реабілітація постінсультних хворих – основа вторинної профілактики інсульту». У процесі дебатів команди спікерів висували заздалегідь підготовлені аргументи і контраргументи та інші методи переконання (докази, підтримка). Одна команда спікерів стверджувала тезу, наводячи на захист своєї позиції різні свідчення (статистичні дані, знання, результати наукових досліджень, факти), інша – спростовувала. Після кожного виступу спікер однієї команди відповідав на запитання, сформульовані спікером команди опонентів. Обговорення (виступ, запитання) здійснювалося відповідно до визначеного регламенту дебатів, за дотриманням якого стежив тайм-спікер, який демонстрував на картці час закінчення виступу (за дві, одну та півхвилини). Командам надавалася можливість п'ятихвилинної перерви (тайм-аут) для спільної двосторонньої консультації. Магістрантам, незадіяним у командах спікерів, відводилася роль «нейтральної аудиторії» або суддів. У заключній частині формальних дебатів здійснювався рефлексивний аналіз результатів дискусії, обговорення й оцінювання їх відповідно до визначених критеріїв та шляхом відкритого голосування нейтральної аудиторії. На нашу думку, дебати як інтерактивний метод навчання забезпечують розвиток у магістрантів з фізичної реабілітації діалектичного мислення для вирішення різних проблем у професійній діяльності, проєктивних умінь, комунікативних і креативних здібностей, навичок міжособистісної взаємодії та ін.

З метою стимуляції в магістрантів з фізичної реабілітації творчого мислення у вирішенні завдань професійної і наукової спрямованості нами впроваджено технологію «мозковий штурм». В основі цієї технології – генерування нових ідей, пошук оригінальних вирішень актуальних проблем у

галузі фізичної реабілітації. Засновником технології мозкового штурму вважається американський журналіст А. Осборн, який стверджував, що кількість ідей переходить в якість і чим більше ідей породжує людина, тим більше шансів, що серед них будуть раціональні ідеї; при цьому найкращі ідеї народжуються не відразу.

Позитивними методичними аспектами мозкового штурму як технології навчання є: 1) активна участь усіх учасників, інтеграція їх зусиль у вирішенні проблеми в аспекті можливості взаємодоповнення різних ідей; 2) висунення оригінальних ідей без аргументів і доказів, що заохочує магістрантів власне до їх пошуку; 3) генерування ідей в умовах суворої заборони на жорстку критику будь-якої ідеї або думки, навіть абсурдної, – допускаються лише заохочувальні зауваження; 4) експертний аналіз висунутих ідей на предмет вмісту в них раціональних думок.

Попередня підготовка магістрантів передбачала їх ознайомлення з технологією мозкового штурму; обговорення актуальних проблем або завдань, які мали теоретичну і практичну значущість; розподіл учасників на такі групи: 1) група замовників ідей, які здійснювали постановку проблеми; 2) група генераторів ідей, які висували оригінальні ідеї і фіксували їх письмово; 3) група аналітиків, які аналізували ідеї; 4) група критиків, які ставили під сумнів висунуті ідеї. Функцію ведучого або керівника, який спрямовував роботу учасників мозкового штурму, зазвичай виконував викладач. Наприклад, у процесі проведення практичного заняття на тему «Лікувальна гімнастика при захворюваннях суглобів» (дисципліна «Лікувальна гімнастика») технологія мозкового штурму реалізувалася в чотири етапи. На першому етапі замовники ідей (пацієнти із захворюваннями суглобів) озвучували свою проблему у вигляді симптоматичного комплексу (набряк, гіперемія, тугорухливість, біль, його локалізація, іррадіація тощо). На другому етапі генератори ідей (науковці в галузі фізичної реабілітації) висували ідеї в аспекті лікувальної гімнастики, спрямовані на вирішення озвучених замовниками проблем. При цьому кожен генератор ідей пропонував 1-2 методичні рекомендації, спеціальні вправи, прийоми лікувальної

гімнастики тощо, які оформлювали письмово. Основною вимогою до «генерованих» ідей була їх оригінальність (нестандартність), уникнення дублювання в «чистому вигляді» набутих на лекційному занятті знань. Магістранти висували інтуїтивні припущення, гіпотетичні ідеї, що дозволило їм реалізувати свій творчий потенціал, ґрунтовно осмислити й актуалізувати набуті знання щодо організаційно-методичних особливостей лікувальної гімнастики при захворюваннях суглобів, показань та протипоказань, дозуванні фізичних вправ тощо. На третьому етапі аналітики ідей (практикуючі фахівці з фізичної реабілітації) аналізували висунуті ідеї в процесі їх клінічної апробації за участі замовників ідей (пацієнтів). Четвертий етап передбачав критичний аналіз запропонованих ідей, який здійснювала група магістрантів (лікарі – ортопед, невролог, ревматолог), які ставили під сумнів запропоновані ідеї. На останньому етапі у процесі активної взаємодії всіх учасників за домінуючої ролі ведучого, фахівців з фізичної реабілітації та лікарів підсумовувалися результати мозкового штурму, відзначилися найбільш раціональні ідеї з претензією на оригінальність. Зазначимо, що під час організації мозкового штурму для магістрантів з фізичної реабілітації нами акцентувалась увага на розробці сценарію, який дозволяв зміцнити і поглибити теоретичні знання в тісному взаємозв'язку з майбутньою професійною (практичною) діяльністю.

Інтенсифікації процесу професійної ідентифікації магістрантів з фізичної реабілітації, визнанню ними майбутньої професійної і наукової діяльності як сфер самореалізації і саморозвитку сприяють інноваційні освітні технології, в основі яких – моделювання, програвання й аналіз ситуацій, наближених до реальних умов життя. Однією з таких інтерактивних технологій навчання є case-study або аналіз конкретної ситуації, безсумнівними перевагами якої є симультанний процес засвоєння знань і формування практичних навичок, розвиток системи професійних цінностей у магістрантів, їх професійних позицій і установок.

Як зазначає Б. Е. Андюсев, кейс – це розбір ситуації або конкретного випадку, технологія аналізу конкретних ситуацій, сутність якої полягає в тому, що в його основі застосовуються описи конкретних ситуацій або випадку (від англ.

«case» – випадок) [5, с. 61]. Науковець вказує, що репрезентована для аналізу ситуація повинна відображати реальну життєву ситуацію, опис якої містить проблему, низку прямих або опосередкованих труднощів, суперечностей, завуальованих завдань для її вирішення [5, с. 61].

Під час розроблення кейсів нами враховувалися такі значущі, на нашу думку, аспекти: кейс повинен відтворювати типові ситуації, в основі яких – факти з реальної професійної діяльності, або ситуації, які мали місце в процесі підготовки фахівців з фізичної реабілітації; кейс повинен провокувати дискусію та мати кілька варіантів вирішення; кейс повинен одночасно презентуватись у вигляді технічного завдання й інформаційного джерела для усвідомлення варіантів вирішення проблеми; ситуації, репрезентовані в кейсах, повинні спрямовуватися на поглиблення теоретичних знань у межах дисциплін, що вивчаються, та передбачати практичне їх вирішення; кейси повинні бути викладені доступною, зрозумілою, простою мовою.

Робота над кейсами передбачала попереднє ознайомлення магістрантів з кейсами, які їм було надано у роздрукованому вигляді або на інформаційних носіях напередодні практичного заняття, з метою пошуку інформації, необхідної для вирішення проблемної ситуації. Поетапність реалізації технології кейсів на практичному занятті включала: розподіл магістрантів на малі групи й групове обговорення можливих альтернативних рішень проблемної ситуації; презентація кожною групою конкретних вирішень проблеми та їх захист; колективна дискусія щодо репрезентованих рішень, аналіз їх можливих наслідків; підсумовування результатів дискусії, рефлексія. У процесі проведення заняття викладач виконував функції організатора (ведучого), брав регламентовану участь у колективній дискусії та підведенні її підсумків.

Майбутнім магістрам з фізичної реабілітації пропонувалися кейси різного ступеня складності: 1) кейси, що відображали проблемну ситуацію та конкретні шляхи щодо її вирішення (аналіз ситуації та адекватності її вирішення); 2) кейси, що відтворювали проблемну ситуацію та можливі варіанти її

вирішення (аналіз ситуації, вибір варіанту її вирішення); 3) кейси з проблемною ситуацією, яка вимагала самостійного вирішення, допускалися навідні питання (аналіз ситуації, самостійний пошук шляхів щодо її вирішення). Нижче наведено приклади складених нами реальних кейсів другого і третього рівнів складності, які було проаналізовано й обговорено магістрантами з фізичної реабілітації під час семінарських занять із відповідних дисциплін.

Кейс 1. (Дисципліна «Санаторно-курортна реабілітація»). Сорокарічний Антон П., який страждає на бронхіальну астму 1 ступеня, проходить двотижневий курс санаторно-курортної реабілітації в умовах санаторію «Одеса». Комплексна програма реабілітації Антона П. включає: кліматолікування (аеро-, геліо-, таласотерапія), санаторний режим, масаж спини і грудної клітки, лікувальну гімнастику, фітотерапію, апаратну фізіотерапію (індуктотермія, УЗТ грудної клітки), спелеотерапію. Натомість Антон П. вважає, що йому цього недостатньо і наполегливо просить фахівців санаторію включити додатково до його програми теренкур, ароматерапію, озокерито-парафінові аплікації на грудну клітку і циркулярний душ. Чи є озвучені Антоном П. засоби фізичної реабілітації доцільними при його діагнозі, зважаючи на їх терапевтичні властивості? Чи доцільним є перенавантаження індивідуальної програми санаторно-курортної реабілітації Антона П.? За яких умов можливе включення зазначених засобів у його програму санаторно-курортної реабілітації? Усіх засобів чи окремих? Яких саме?

Кейс 2. (Дисципліна «Вступ до спеціальності з історією реабілітації»). Під час лекції, на якій розглядалося питання щодо контингенту, який потребує фізичної реабілітації, студент Олексій М. зауважив: «Я можу погодитися з тим, що спортсменам необхідна фізична реабілітація, але чому сюди включили осіб похилого віку, вагітних жінок і фактично здорових осіб? Ці ж категорії потребують не відновлення порушених функцій, а оздоровлення, підтримки здоров'я, його зміцнення?» Обґрунтовуючи свою відповідь, наводячи беззаперечні аргументи, лектор переконав Олексія М., що означені категорії населення дійсно потребують фізичної реабілітації. Які аргументи привів

лектор на доказ правильності порушеного питання?

Кейс 3. (Дисципліна «Лікувальна гімнастика»). У двадцятирічного Максима В. – сколіоз 2 ступеня. Фахівець з фізичної реабілітації розробив індивідуальну програму фізичної реабілітації для Максима В., яка включала масаж, лікувальну гімнастику, гідрокінезотерапію. Однак Максим В. категорично відмовився від гідрокінезотерапії, аргументуючи тим, що холодна вода його дуже дратує і взагалі плавати йому не подобається. Як, на вашу думку, повинен відреагувати на це фізичний реабілітолог: 1) виключити гідрокінезотерапію з програми; 2) замінити на інший засіб/метод фізичної реабілітації; 3) наполегливо його переконувати у важливості та ефективності гідрокінезотерапії як засобу фізичної реабілітації при сколіозі; 4) інший варіант. Обґрунтуйте свою відповідь.

Кейс 4. (Дисципліна «Вступ до спеціальності з історією реабілітації»). Ви працюєте в приватному реабілітаційному центрі «Вертебролог» для осіб з травмами і захворюваннями опорно-рухового апарату. До Вас звертається директор Центру, з яким Ви в товариських стосунках, з проханням допомогти йому в одній делікатній справі. Окрім Вас, в Центрі працюють ще два фізичних реабілітолога: Дмитро та Олександр. Дмитро – фахівець високого рівня, досконало володіє засобами і методами фізичної реабілітації, однак дещо суворий і жорсткий з пацієнтами, некомунікативний, може безпідставно наговорити пацієнтам грубощів. Олександр, навпаки – позитивний, емоційний, із задоволенням надає рекомендації і поради пацієнтам, відповідає на всі запитання, але до своїх функціональних обов'язків ставиться формально, не зорієнтований на досягнення позитивних результатів реабілітації. Директор має намір одного з них звільнити і взяти на його місце іншого фахівця. Кого з фізичних реабілітологів Ви порекомендуєте директору звільнити? Чому саме його? Чи є альтернативні вирішення цієї ситуації, наприклад, звільнити обох або залишити за певних умов? Обґрунтуйте свої відповіді.

Кейс 5. (Дисципліна «Основи фізичної реабілітації»). Під час лекції, присвяченій загальній характеристиці різних засобів фізичної реабілітації,

лектор зупинився на питанні щодо дієтотерапії та оздоровчого харчування. Ніна К., уважно слухаючи лектора, зазначила: «А я не можу без солодоців. Кожен день я з'їдаю пару тістечок і цілу плитку шоколаду. Особливо під час підготовки до семінарських у мене виникає потреба в шоколаді. Це може зашкодити моєму здоров'ю?» Лектор, обґрунтовуючи свою відповідь, пояснює студентці, що це не лише може зашкодити її здоров'ю, а й призвести до захворювання. Після чого Ніна К. знову зауважує: «Але ж, якщо я відмовлюся від шоколаду, то я захворію ще скоріше, бо я весь час буду думати про солодоці, в мене буде пригнічений настрій, роздратованість або взагалі депресія...» Чи дійсно значна кількість солодкого може призвести до захворювань? Яких саме? Чи справедливим було зауваження Ніни К.? Чи погодився лектор із цим зауваженням? Які рекомендації надав лектор Ніні К. з приводу її питання? Якими шляхами можливо узгодити позицію лектора з позицією його студентки?

На нашу думку, технологія кейсів є однією з найбільш ефективних інноваційних технологій навчання магістрантів з фізичної реабілітації, оскільки інтегрує технології проблемного, проектного, міждисциплінарного, контекстного та інтерактивного навчання (рис. 5.14).

Високий рівень вмотивованості до навчально-пізнавальної діяльності творчого характеру виявляли магістранти з фізичної реабілітації в процесі організації занять у формі ігрової діяльності, насамперед, ділової гри. На відміну від рольової гри, метою якої є навчання міжособистісному спілкуванню і взаємодії в умовах сумісної професійної діяльності, ділова гра орієнтована і на розвиток предметно-процесуальної компетентності майбутніх фахівців.

Погоджуємося з Т. Н. Добриніною, яка вважає, що навчальна ділова гра – це цілеспрямована сконструйована модель певного реального процесу, що імітує професійну діяльність і спрямовується на формування та закріплення професійних умінь та навичок [106, с. 129].

Ділова гра як метод навчання реалізує навчально-виховну, розвивальну, комунікативну, діагностичну, релаксаційну, рефлексивну функції. На нашу

думку, суттєвою перевагою ділової гри в контексті підготовки магістрантів з фізичної реабілітації є можливість змодельовати будь-який фрагмент з їх реальної професійної діяльності відповідно до визначених дидактичних цілей і завдань. Ділова гра дозволяє охопити й відтворити увесь діапазон ситуацій, у тому числі проблемних, з якими можуть у майбутньому зіштовхнутися магістранти в процесі професійної діяльності, та сформувати в них цілісне уявлення про професійну діяльність в її динаміці.

Рис. 5.14. Інтеграція інноваційних освітніх технологій в технології кейсів

Загальними вимогами до організації ділової гри є: розподіл ролей між учасниками гри; активна взаємодія учасників гри в умовах диференціації та інтеграції імітованих функцій; діалогове спілкування партнерів по грі як необхідна умова прийняття узгоджених рішень; реалізація різних інтересів учасників гри та ініціація суперечливих ситуацій; наявність загальної ігрової мети у всього колективу (ігрова система); включення в гру імпровізацій;

реалізація під час гри системи стимулювання дій учасників гри, наближених до реальних умов життя; високий динамізм, емоційна насиченість; резюмування процесу і результатів гри [106, с. 97-98].

Організація навчальної ділової гри передбачала попереднє обговорення з магістрантами теми, імітаційної моделі фрагменту професійної діяльності, сценарію (завдання, правила гри, ігрові процедури), ролей і функцій учасників гри. На наступному етапі здійснювався розподіл ролей між магістрантами з озвученням їх функцій (обов'язків) і описом характеру взаємодії, обумовленого змістом імітаційної професійної діяльності. У процесі реалізації ділової гри викладач виконував роль «адміністратора», який спрямовував і змінював хід гри, ініціював проблемні ситуації, корегував і активував дії учасників гри, актуалізував дидактичні завдання гри. Наприклад, під час проведення ділової гри з теми «Санаторно-курортна реабілітація при захворюваннях дихальної системи» (дисципліна «Санаторно-курортна реабілітація») магістрантам було запропоновано змодельовати процес реабілітації в санаторії для осіб із захворюваннями дихальної системи. Учасників гри відповідно до ролей було поділено на дві команди: «пацієнти» із різними захворюваннями дихальної системи і «фахівці з фізичної реабілітації» (інструктори ЛФК, масажисти, дієтолог, фітотерапевт тощо). Згідно зі сценарієм ділової гри фахівці з фізичної реабілітації зустрічали «команду» пацієнтів, які прибули до санаторію; ознайомлювали їх з основними напрямками діяльності санаторію; сумісно розробляли індивідуальні програми санаторно-курортної реабілітації для конкретного пацієнта з урахуванням його діагнозу; обговорювали з пацієнтами доцільність призначених процедур/засобів фізичної реабілітації, курс, дозування тощо. Неформальна, творча обстановка ділової гри сприяє формуванню в магістрантів пізнавальних і професійних мотивів, цілісного уявлення про майбутню професійну діяльність, комунікативної компетентності, умінь і навичок міжособистісної та колективної взаємодії, навичок сумісного прийняття рішень, а також розвитку системного мислення.

З метою формування вмінь і навичок магістрантів з фізичної реабілітації, необхідних для планування й успішної реалізації професійної діяльності;

розвитку особистісних і професійно значущих якостей та здібностей; осмислення змісту і структури майбутньої професійної діяльності нами проводилися тренінги.

Тренінг, на думку Т. Н. Добриніної, є формою організації навчання, яка стимулює емоційність учасників групи, сприяє розвитку їх емпатії, творчих здібностей, що дозволяє інтенсифікувати особистісну зорієнтованість та продуктивність навчального процесу, завдяки чому викладач може повноцінно сконцентруватися на реалізації потенційних ресурсів усієї групи [106, с. 125].

Т. А. Ісаєва розглядає педагогічний тренінг у контексті професійної підготовки студентів як інтерактивну форму організації професійної навчальної діяльності, зорієнтовану на розвиток їх особистісних якостей та підвищення готовності до майбутньої професійної діяльності [139, с. 77-81].

Особливість тренінгу як групового методу навчання полягає в тому, що теоретичні знання обов'язково реалізуються в інтеграції з опрацюванням практичних навичок і розвитком необхідного досвіду. Відповідно до структури тренінг містить три етапи: 1) інформаційний блок (теоретичні знання); 2) практичний блок (вироблення практичних навичок); 3) підведення підсумків. Доцільно зазначити, що до тренінгу залучаються різні комбінації будь-яких інтерактивних технологій (інтерактивна лекція, круглий стіл, мозковий штурм, дискусія, ігрові та кейс технології тощо). Так, під час розгляду теми «Призначення й основні сфери діяльності фахівця з фізичної реабілітації» (дисципліна «Вступ до спеціальності з історією реабілітації») організовувався тренінг «Професійна самоідентифікація» у форматі круглого столу, спрямований на розвиток уявлень студентів про особистісні і професійно значущі якості фахівця з фізичної реабілітації, осмислення власного професійного призначення, вироблення навичок рефлексії. Після лаконічного інформаційного блоку у формі міні-лекції студентам було запропоновано винести на дискусію заздалегідь складені в письмовій формі есе (твір-роздум) на тему: «Моє професійне призначення». Підведення підсумків супроводжувалося груповою рефлексією і передбачало визначення есе, яке викликало найбільш позитивні емоції і враження та отримало схвальні відгуки.

Наведемо фрагмент такого есе: «...Професія фізичного реабілітолога, безсумнівно, не є просто професією! Я вважаю, що фізичний реабілітолог – це, в першу чергу, покликання. Так, саме так! Покликання нести віру в душі хворих, дарувати їм надію на одужання. Відтак, я, як майбутній фахівець з фізичної реабілітації, на перше місце ставлю професійний принцип, який можна описати такими словами мудреця: «...Якщо маленька людина у своєму маленькому місті робить гарно свою маленьку справу – світ стає кращим...». І якщо мені в майбутньому вдасться допомогти хоча б одному пацієнту або особі з обмеженими можливостями, розвинути їх особистісний потенціал, це і буде винагородою за мої професійні старання».

У процесі проведення тренінгу з теми «Лікувальна гімнастика при остеохондрозі» (дисципліна «Лікувальна гімнастика») магістранти опрацьовували навички й уміння зі складання і реалізації комплексів лікувальної гімнастики для конкретного пацієнта з остеохондрозом. На першому етапі тренінгу магістрантам надавалась лекційна інформація у форматі мультимедійної презентації. На другому етапі магістрантам пропонувалось розподілитися на малі групи, кожна з яких отримала картку з індивідуальним завданням. Індивідуальне завдання містило відомості про пацієнта (вік, стать, скарги, об'єктивна клінічна картина захворювання, результати методів обстеження), інформацію про попереднє проходження курсу лікування і реабілітації. Магістрантам пропонувалось у процесі групового обговорення вирішити такі завдання: уточнити діагноз пацієнта (рівень і ступінь ураження хребта); сформулювати його основні проблеми; визначити за формулою оптимальний рівень фізичного навантаження для конкретного пацієнта; скласти для нього комплекс вправ лікувальної гімнастики з урахуванням віку, діагнозу, етапу і періоду реабілітації тощо. На третьому етапі тренінгу представник кожної групи репрезентував результати групового обговорення, які включали вирішення теоретичних завдань і демонстрацію комплексу лікувальної гімнастики з обов'язковим обґрунтуванням рішень по кожному завданню. Колективна рефлексія супроводжувалась підведенням підсумків заняття, у процесі якого лектор

відзначав найбільш адекватне і раціональне групове вирішення завдання, вказував на певні помилки, яких припускались магістранти за результатами презентаційної частини тренінгу. Вважаємо, що такі заняття у форматі тренінгу забезпечують найбільш оптимальні умови для інтенсифікації процесу засвоєння теоретичних знань в інтеграції з їх практичним відпрацюванням.

В основі портфоліо як інноваційної освітньої технології – аутентичне оцінювання результатів навчальної, наукової і професійної діяльності, що дозволяє майбутнім магістрам з фізичної реабілітації реалізувати функції моніторингу і рефлексії в аспекті розвитку рівня своєї компетентності (професійної, науково-дослідної).

Е. А. Анікушкіна характеризує технологію портфоліо як втілення ідеї активного збору інформації, відомостей; як детальний алгоритм розвитку дослідницьких якостей у процесі роботи з інформацією [6, с. 119-120]. Портфоліо є цілеспрямованою «колекцією» найкращих робіт (творчих, дослідницьких, проектних тощо) та досягнень магістрантів, яка репрезентує їх особистісний прогрес у певній діяльності та може виступати як допоміжний (додатковий) засіб їх оцінювання, зокрема, доповнити результати тестування та інші форми традиційного контролю. Як зазначає Е. А. Анікушкіна, портфоліо дозволяє підтримувати та стимулювати навчальну мотивацію студентів, заохочувати їх активність та самостійність, розширювати можливості навчання та самонавчання, розвивати навички рефлексивної та оціночної діяльності, формувати вміння навчатися – ставити цілі, планувати та організовувати власну навчальну діяльність, сприяти індивідуалізації навчання студентів, створювати додаткові можливості для успішної соціалізації [6, с. 119-120]. Основними видами портфоліо є практико-орієнтовний, спрямований на аналіз практичної діяльності; проблемно-орієнтовний як засіб підвищення якості рішення проблем різного характеру; проблемно-дослідницький, що передбачає збір і систематизацію матеріалу, необхідного для написання наукової роботи, підготовки до конференції тощо; тематичний, присвячений аналізу та розробці різних аспектів теми.

Особливість складання портфоліо магістрантів з фізичної реабілітації

полягала в охопленні і репрезентації їх досягнень в усіх видах діяльності – навчальній, науковій, професійній. Підготовчий етап роботи над портфоліо передбачав ознайомлення магістрантів із технологією портфоліо, обговорення його структури, орієнтовних змістових елементів (наповнення) кожного розділу портфоліо, процедури презентації, критеріїв оцінювання портфоліо.

Структура портфоліо для магістрантів з фізичної реабілітації містила такі обов'язкові розділи:

1. Резюме (загальні дані і відомості про автора портфоліо: прізвище, ім'я, по батькові, фото, дата народження, контактна інформація, освіта, професійний досвід, володіння іноземними мовами, хобі тощо).

2. Освітні результати (результати оцінювання з вивчених дисциплін у магістратурі; індивідуальні проекти, реферати, творчі роботи, мультимедійні презентації та ін. з конкретних дисциплін; сертифікати і дипломи з предметних олімпіад, навчальних семінарів та ін.; сертифікати з освоєння програм додаткової кваліфікації тощо).

3. Практична діяльність (звіти про проходження практики; відгуки методистів, керівників практики; кращі методичні напрацювання, що рекомендовані до впровадження в практику діяльності закладів і установ – баз проходження виробничої практики магістрантів тощо).

4. Науково-дослідна діяльність (синопсис магістерської роботи, бібліографічний огляд з магістерської; тексти наукових статей у різних виданнях, тези матеріалів науково-практичних конференцій, науково-дослідницькі проекти; сертифікати участі в наукових семінарах, форумах, конкурсах, конференціях тощо).

5. Професійна діяльність (есе «Портрет ідеального фахівця з фізичної реабілітації», грамоти і подяки за участь у професійних конкурсах (з фізичної реабілітації, кінезіотерапії, різних видів масажу та ін.), участь у профорієнтації; звіти з волонтерської діяльності та просвітницько-консультативної і профілактично-пропагандистської роботи серед різних груп населення; сертифікати тренінгів з удосконалення професійної майстерності тощо).

6. Портфоліо досягнень (відгуки керівників практики і наукових керівників магістерських робіт; акти впровадження результатів індивідуальної науково-дослідної роботи; сертифікати, посвідчення, дипломи, грамоти, подяки, рекомендаційні листи, що підтверджують досягнення магістрантів з фізичної реабілітації в навчальній, професійній і науковій діяльності).

7. Рефлексія (самоаналіз результатів навчальної, наукової, професійної діяльності, плани щодо підвищення професійної і наукової компетентності тощо).

Портфоліо, на нашу думку, є однією з достатньо дієвих і результативних інноваційних технологій навчання магістрантів з фізичної реабілітації, оскільки дозволяє одночасно реалізувати такі важливі функції: діагностичну, моніторингу, оцінювання, атестаційну, рейтингову, мотиваційну, організаційну, процесуальну і рефлексивну.

Доцільно зауважити, що впровадження інноваційних освітніх технологій супроводжувалося певними труднощами, оскільки, по-перше, кожна з технологій має як суттєві переваги, так і недоліки (тривалість підготовчого етапу, непередбачуваність результатів тощо), по-друге, технології вимагають певної професійної майстерності викладачів. Репрезентовані в підрозділі інноваційні освітні технології, за нашими спостереженнями, є найбільш адекватними й оптимальними в контексті підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, зважаючи на ефективну реалізацію компонентів структури їх готовності до професійної і наукової діяльності, а саме мотиваційно-ціннісного, когнітивного, процесуального, особистісного і рефлексивного.

Для з'ясування окремих аспектів процесу професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації було проведено анкетування викладачів вищих навчальних закладів України, в яких здійснюється підготовка відповідних фахівців. В анкетуванні взяли участь 120 викладачів, зокрема: 10 викладачів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, 13 викладачів Дніпропетровського державного інституту

фізичної культури і спорту, 11 викладачів Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 11 викладачів Запорізького національного університету, 15 викладачів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, 5 викладачів Львівського державного університету фізичної культури, 15 викладачів Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, 8 викладачів Національного університету фізичного виховання і спорту України, 10 викладачів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 23 викладачі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Анкета для викладачів вищих навчальних закладів та результати анкетування подані в додатках Н і П. Серед 120 опитаних 94% викладачів вважають, що потрібно здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України; 2% – вважають, що не потрібно; 4% – не визначились (табл. П.1).

Аналіз відповідей опитаних викладачів про те, у яких вищих навчальних закладах України потрібно здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, дозволив з'ясувати, що надають перевагу фізкультурним і педагогічним вищим навчальним закладам 53% респондентів; медичним – 19%; класичним – 11%, усім вищезазначеним – 14%, важко було визначитися 3% опитаним викладачам (рис. 5.15; табл. П.2).

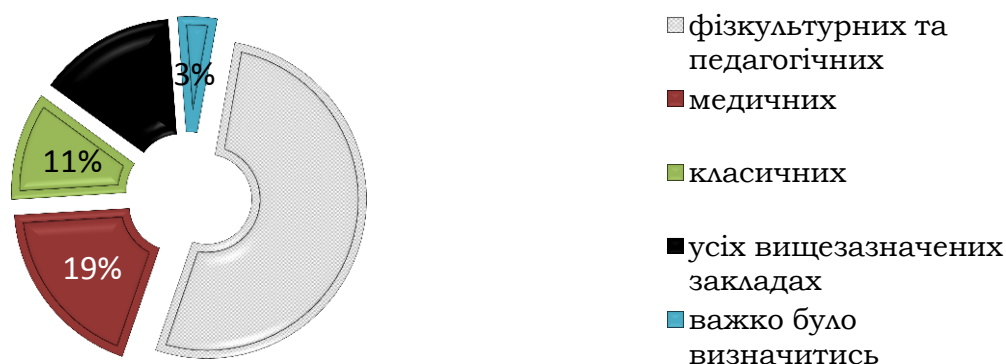

Рис. 5.15. Розподіл відповідей викладачів щодо того, в яких вищих навчальних закладах України потрібно здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

Результати опитування щодо того, чи задоволені викладачі існуючою навчально-методичною і науковою літературою, необхідною для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, дозволили відзначити, що з 120 опитаних респондентів повністю задоволеними є тільки 20% викладачів; частково задоволеними – 55%; не задоволеними – 20%; не визначились – 5% (табл. П.3).

Отже, лише 1/5 частина опитаних викладачів є повністю задоволеними існуючою навчально-методичною і науковою літературою, необхідною для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

Аналіз відповідей викладачів про те, чи розробляють вони власні підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації тощо для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, виявив наступне: із 120 опитаних викладачів розробляють – 47% респондентів; частково розробляють – 37%, не розробляють – 16% (табл. П.4).

Результати опитування викладачів щодо використання ними електронних ресурсів з метою організації самостійної роботи майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у процесі викладання дисциплін професійної і практичної підготовки відображено на рис. 5.16.

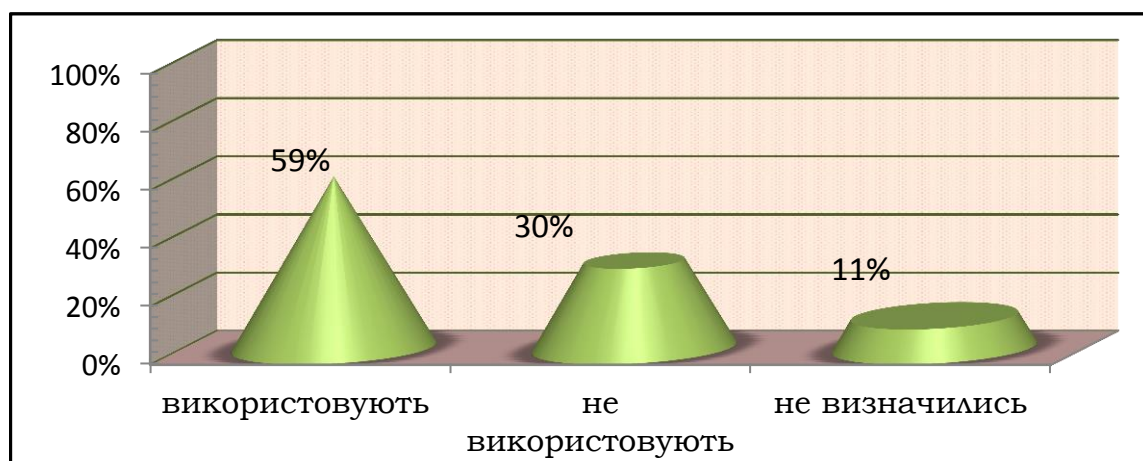

Рис. 5.16. Розподіл відповідей викладачів щодо використання електронної пошти, кафедрального інтернет-сайту та відео конференції з метою організації самостійної роботи майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у процесі викладання дисциплін професійної і практичної підготовки (%)

Аналіз результатів опитування засвідчив, що активно використовують відповідні електронні ресурси 59% респондентів; не використовують – 30%; не визначилися – 11% (табл. П.5).

За результатами відповідей викладачів про те, чи потрібні майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення практичної та науково-дослідної діяльності у сфері фізичної реабілітації спортсменів констатовано, що із 120 опитаних викладачів вважають потрібними 78% респондентів; вважають, що частково потрібні 21%; вважають, що не потрібні – не було; не визначилися – 1% (табл. П.6).

Наступні запитання анкети передбачали з'ясування думки викладачів щодо необхідності майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знань, вмінь та навичок щодо здійснення практичної та науково-дослідної діяльності у сфері соціальної та фізичної реабілітації дітей-інвалідів, у лікарняно-профілактичних закладах, у вищих навчальних закладах (рис. 5.17).

Аналіз відповідей опитаних викладачів про те, чи потрібні майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення практичної та науково-дослідної діяльності у сфері соціальної та фізичної реабілітації дітей-інвалідів, показав, що 77% респондентів відповіли ствердно; вважають, що частково потрібні – 21% опитаних; вважають, що не потрібні – 1%; не визначилися – 1% (рис. 5.17; табл. П.7).

Результати відповідей викладачів про те, чи потрібні майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення практичної та науково-дослідної діяльності у лікарняно-профілактичних закладах дозволили з'ясувати, що 77% респондентів вважають, що потрібні; 18% – частково потрібні; 2% – не потрібні; 3% – не визначилися (табл. П.8; див. рис. 5.17).

Аналіз результатів опитування викладачів про те, чи потрібні майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення викладацької та науково-дослідної діяльності у вищих навчальних закладах показав, що із 120 опитаних позитивно відповіли 66% респондентів; вважають, що частково потрібні – 28%; вважають, що непотрібні – 3%; не визначилися –

3% викладачів (табл. П.9; див. рис. 5.17).

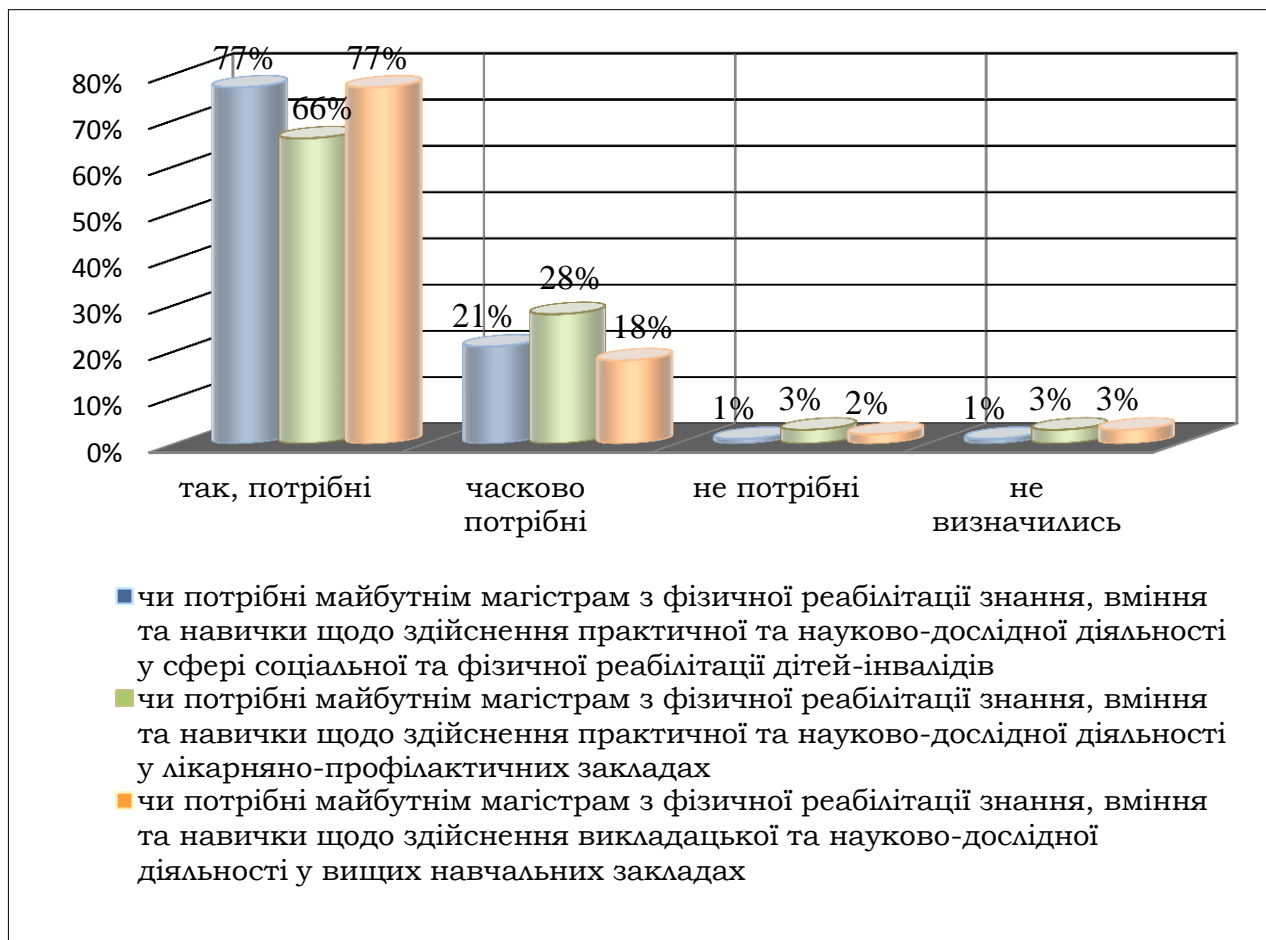

Рис. 5.17. Розподіл відповідей викладачів про те, чи потрібні майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення практичної та науково-дослідної діяльності у сфері соціальної та фізичної реабілітації дітей-інвалідів, у лікарняно-профілактичних закладах, у вищих навчальних закладах (%)

Результати відповідей щодо того, наскільки викладачі володіють необхідними знаннями для здійснення підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до використання фізреабілітаційних технологій у професійній діяльності, виявили, що, на думку респондентів, повністю володіють знаннями – 48%; володіють, але недостатньо – 48%; не визначились – 4% опитаних (рис. 5.18; табл. П.10).

Відповіді 120 викладачів, опитаних про те, чи спрямовують вони свої зусилля на проведення проблемних лекцій у процесі викладання майбутнім

магістрам з фізичної реабілітації дисциплін професійної та практичної підготовки, засвідчили, що спрямовують – 66% респондентів; не спрямовують – 15%; важко було визначитися – 19% (табл. П.11).

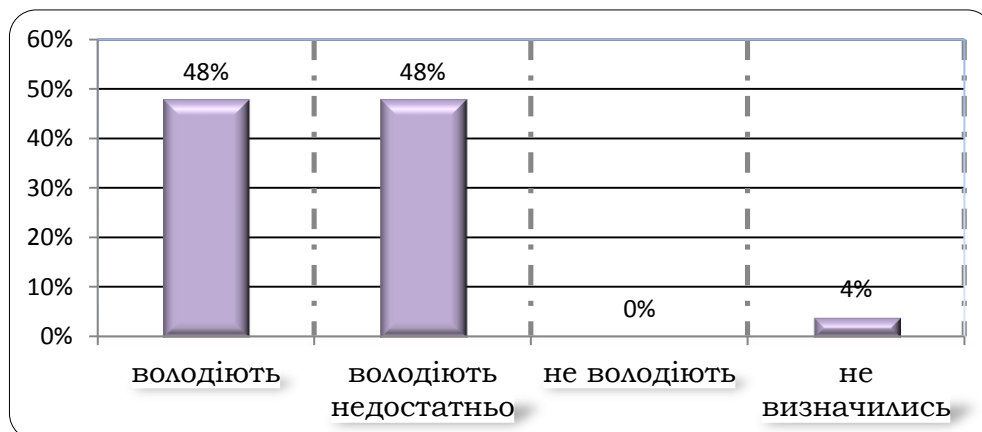

Рис. 5.18. Розподіл відповідей викладачів щодо того, наскільки вони володіють необхідними знаннями для здійснення підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до використання фізреабілітаційних технологій у професійній діяльності (%)

Нам було цікаво дізнатися, чи використовують викладачі інноваційні педагогічні технології з метою підвищення якості підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації. Аналіз відповідей викладачів, опитаних щодо використання ними інформаційних ресурсів системи Інтернет, які необхідні для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, дозволив констатувати, що використовують – 71% респондентів; частково використовують – 27%; не використовують – 2% (рис. 5.19, табл. П.12).

Відповіді викладачів про те, чи використовують вони дискусії, необхідні для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, засвідчили, що використовують дискусії 36% респондентів; частково використовують – 45%; не використовують – 19% (табл. П.13). Результати анкетування викладачів показали, що 25% респондентів використовують у навчальному процесі ділові ігри; частково використовують – 48% опитаних; не використовують – 27% (табл. П.14). Аналіз відповідей викладачів про те, чи

використовують вони тренінги з метою якісної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, виявив, що використовують тренінги 26% респондентів; частково використовують – 44% опитаних; не використовують – 30% викладачів (табл. П.15). Результати відповідей викладачів про те, чи використовують вони інтерактивні лекції в процесі підготовки магістрантів з фізичної реабілітації, показали, що використовують інтерактивні лекції 35% респондентів; частково використовують – 46%; не використовують – 19% (рис. 5.19; табл. П.16).

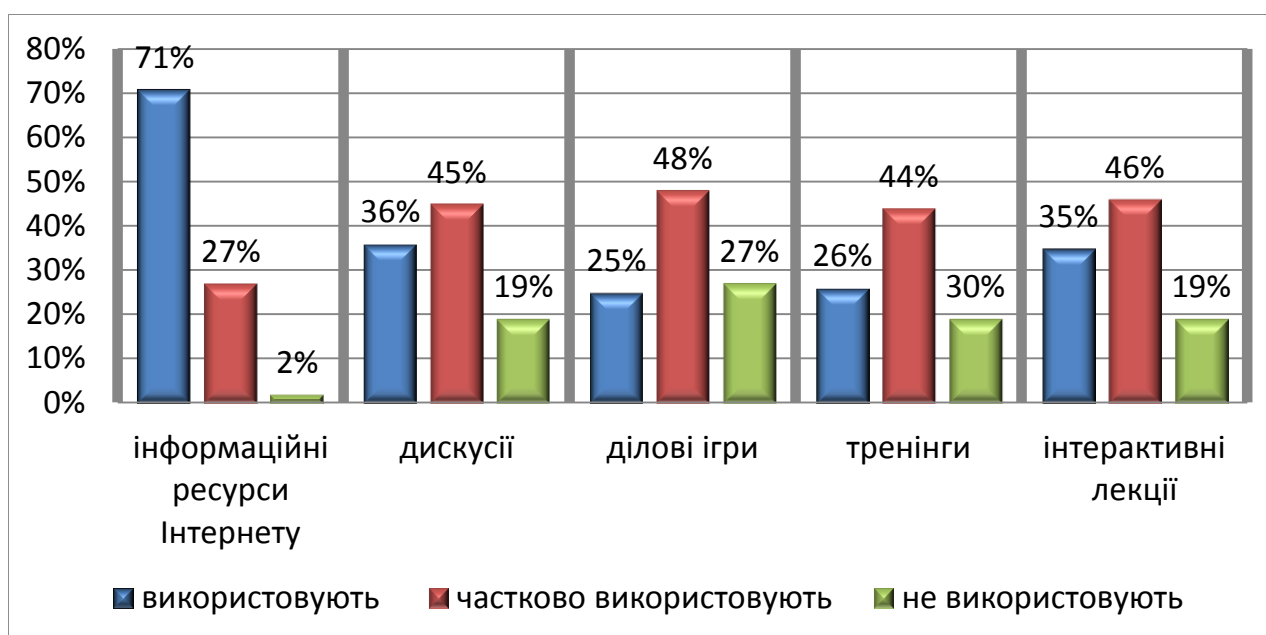

Рис. 5.19. Розподіл відповідей викладачів щодо використання новітніх педагогічних технологій з метою підвищення якості підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

Отже, серед новітніх педагогічних технологій, які використовують викладачі вищих навчальних закладів при підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, найбільшої популярності набуло використання інформаційних ресурсів системи Інтернет (використовують 71% викладачів). Найменш популярними є ділові ігри, які використовують лише 25% опитаних.

Як свідчать результати анкетування щодо використання у навчальному процесі мультимедійних засобів навчання при проведенні лекцій з метою підвищення якості підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, 64%

респондентів використовують мультимедійні засоби навчання; частково використовують – 27% опитаних; не використовують – 9% викладачів. Отже, понад половини опитаних викладачів використовує в навчальному процесі мультимедійні засоби навчання з метою підвищення якості підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (табл. П.17).

Таким чином, формування ціннісного ставлення магістрантів до наукової та професійної діяльності у процесі впровадження інноваційних освітніх технологій здійснювалося при проведенні аудиторної та позааудиторної роботи з дисциплін «Вступ до спеціальності з історією реабілітації», «Основи фізичної реабілітації», «Санаторно-курортна реабілітація» та «Лікувальна гімнастика». Вказано, що інноваційні освітні технології розглядаються як упорядковані системи технологічних операцій проектування освітнього процесу, чітке дотримання яких забезпечує ефективну реалізацію визначених освітніх завдань та результативне досягнення поставленої мети. Проаналізовано результати анкетування викладачів вищих навчальних закладів, які підтвердили доцільність та необхідність підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах шляхом впровадження продуктивних інноваційних освітніх технологій, заснованих на активних методах формування професійної компетентності магістрантів, які забезпечують формування ціннісного ставлення магістрантів до професійної та наукової діяльності та сприйняття ними майбутнього працевлаштування як сфери їхньої самоактуалізації, самореалізації та самоствердження.

5.3. Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі

В умовах глобалізації вищої освіти провідним трендом, що сприяє інтенсифікації підготовки майбутніх фахівців та створює єдиний інформаційний контент освітнього простору, є широке впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій навчання.

У процесі професійної і наукової підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації нами застосовувалися різні види сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема комп'ютерне online тестування, дистанційне навчання, створення мультимедійних презентацій тощо.

Навчання майбутніх магістрів з фізичної реабілітації із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, що розглядалося нами як одна з умов формування інформаційної культури, відповідає таким педагогічним положенням:

1. Центральне місце в процесі навчання займає самостійна пізнавальна діяльність майбутніх магістрів з фізичної реабілітації. Тільки усвідомивши в процесі навчання необхідність самостійного отримання та застосування знань, а також сформувавши необхідні компетентності, майбутні магістри з фізичної реабілітації зможуть повністю реалізувати свій освітній потенціал.

2. Найбільш важливим результатом навчання стає не оволодіння загальними знаннями зі спеціальності, а вміння самостійного пошуку, одержання знань і роботи з інформацією. У результаті навчання магістранти опановують засоби неперервної пізнавальної діяльності, які вони зможуть застосовувати в подальшій практичній діяльності.

3. Самостійна діяльність магістрантів організовується з використанням новітніх педагогічних технологій (ділових ігор, мозкового штурму, кейсів та ін.), що сприяють формуванню соціальних якостей особистості (вмінню виконувати різні соціальні ролі, діяти в колективі для виконання складних освітніх завдань).

4. Навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій не виключає можливість комунікації магістранта і викладача, магістрантів між собою, а навпаки, всіляко сприяє подібним комунікаціям для вирішення проблем соціалізації студентів.

5. Системи контролю та зворотного зв'язку є не тільки систематичними, а й оперативними і здійснюються на всіх рівнях оволодіння освітньою програмою з дисципліни.

Впроваджуючи навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, ми виділили основні відмінні риси, які вигідно відрізняють електронне навчання від інших форм: 1) навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій передбачає більш чітку систему постановки освітніх цілей і завдань, детальне планування і ведення освітньої діяльності магістрантів; 2) інтерактивність – основна особливість навчання із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, яка забезпечує можливість комунікації між викладачем і магістрантом, зворотний зв'язок із навчальними матеріалами і можливість навчання в групах; 3) різні види зворотного зв'язку, як оперативні, так і відстрочені, можуть слугувати базою для оцінювання активності роботи магістранта; 4) мотивація і самомотивація. У процесі оволодіння тим чи іншим курсом магістранта мотивує не тільки зовнішній контроль із боку викладача, а й можливість бачити результати власної діяльності, безпосередньо брати участь у формуванні професійної компетентності; 5) модульність і високий рівень структуризації навчального матеріалу (Л. О. Мієринь, Н. Н. Бикова, О. В. Зарукіна [411]).

Інформаційно-комунікаційне навчання магістрантів з фізичної реабілітації дозволило інтегрувати самостійну пізнавальну діяльність майбутнього магістра з різноманітними джерелами інформації, навчальними матеріалами, наданими викладачем, різними механізмами зворотного зв'язку і контролю, спілкуванням у межах курсу з викладачем, консультантами та іншими студентами, групову, проектну та дослідницьку роботу. Такий комплексний підхід до організації освітнього процесу дозволив ефективно освоїти навчальний матеріал та сформувати особистісні якості майбутнього магістра, зокрема інформаційну культуру.

Розмістивши студента в запрограмоване інформаційне середовище, нам вдалося створити оптимальні умови для оволодіння новими знаннями та генералізувати умови для інтенсифікації усвідомленої потреби в отриманні знань, роботи з інформацією для досягнення поставлених завдань.

Комп'ютерна технологія навчання – це сукупність методів, прийомів,

способів, засобів забезпечення педагогічних умов для організації цілеспрямованого процесу навчання, самонавчання і самоконтролю на основі комп'ютерної техніки, засобів телекомунікаційного зв'язку, інтерактивного програмно-методичного забезпечення, моделюючого частину функцій викладача з надання, передачі інформації та керування пізнавальною особистісно-орієнтованою діяльністю студента, як зазначає В. А. Красільнікова [183].

Розробка і впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес магістрантів передбачали реалізацію певних принципів. Принцип систематичності – системний підхід в розробці та обґрунтуванні комп'ютерної технології виступає методологічним принципом, який дозволяє виділити головну складову технології навчання, виокремити нові підходи як в розробці самої комп'ютерної технології, так і в організації навчальної діяльності. Принцип наочності – використання можливостей мультимедійних комп'ютерних технологій в підготовці навчального і демонстраційного матеріалу на основі використання різних засобів (статичної та динамічної графіки, анімації, аудіо- та відеозасобів, засобів моделювання) дозволяє значно підвищити сприйняття об'єктів, процесів та явищ у ході вивчення. Принцип багаторівневості та різнорівневості можливих траєкторій навчання – можливість побудови технологій різнорівневого і багаторівневого навчання, застосування інтерактивного режиму роботи комп'ютерних систем дозволяє створити достатньо гнучкі та ефективні навчальні комплекси. Принцип зацікавленості в навчанні – цей принцип спирається на основний закон розвитку особистості – «закон підвищення потреби», досягнення нового рівня розвитку на основі внутрішньої необхідності особистості до розвитку. Комп'ютерна технологія навчання базується на підвищенні розумової діяльності, надає можливість моделювання особливого інформаційного поля для розвитку зацікавленості студента в досягненні навчальних і пізнавальних цілей [183].

Комп'ютерна технологія навчання магістрантів з фізичної реабілітації

передбачала застосування комп'ютерного контролю та комп'ютерного online тестування.

Комп'ютерний контроль здійснювався з метою управління поточним процесом навчання і забезпечення індивідуального навчання в комп'ютерній мережі, що дозволило оцінити рівень засвоєння, розуміння та використання вивченого матеріалу.

Комп'ютерне online тестування є технологією (формою) вимірювання навчальних досягнень магістрантів, яка заснована на застосуванні педагогічних тестів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Як зазначає В. І. Звонніков, комп'ютерне тестування відрізняється від бланкового за процедурою адміністрування [127, с. 107]. Тому на результати тестування можуть впливати різні додаткові чинники, які не виникають при бланковому тестуванні. До таких чинників нами віднесено, наприклад, рівень володіння комп'ютером магістрантом, який проходить тестування. Окрім зазначеного, магістрант в загальноприйнятому бланковому тестуванні має можливість продивитись усі завдання, пропустити які-небудь із них та повернутися до них пізніше. Неможливість подивитися весь тест цілком, оцінити його загальну складність і трудність того, що залишилося виконати, є додатковим чинником тривожності магістранта. Доцільно вказати також на те, що у комп'ютерному тестуванні, як правило, неможливо повернутися до вирішених завдань і виправити відповіді.

Процес тестування майбутніх магістрів з фізичної реабілітації виглядає таким чином. Магістранту пропонувалося конкретне завдання (рис. 5.20). Якщо студент відповідав правильно на легкі запитання, далі йому пропонувалося більш складне запитання. У разі неправильної відповіді на складне питання пропонувалося більш легке запитання. Після кожної відповіді рівень знань магістранта переоцінювався, і вибиралося наступне завдання відповідно визначеного рівня.

Процес завершувався, коли було досягнуто необхідну точність оцінювання рівня знань магістранта. Процес складання тесту сприяв всебічному аналізу і

систематизації матеріалу, полегшував планування, цілепокладання і підготовку магістрантів до занять у цілому. Розроблення методики тестування включало визначення і розрахунок показників оцінки.

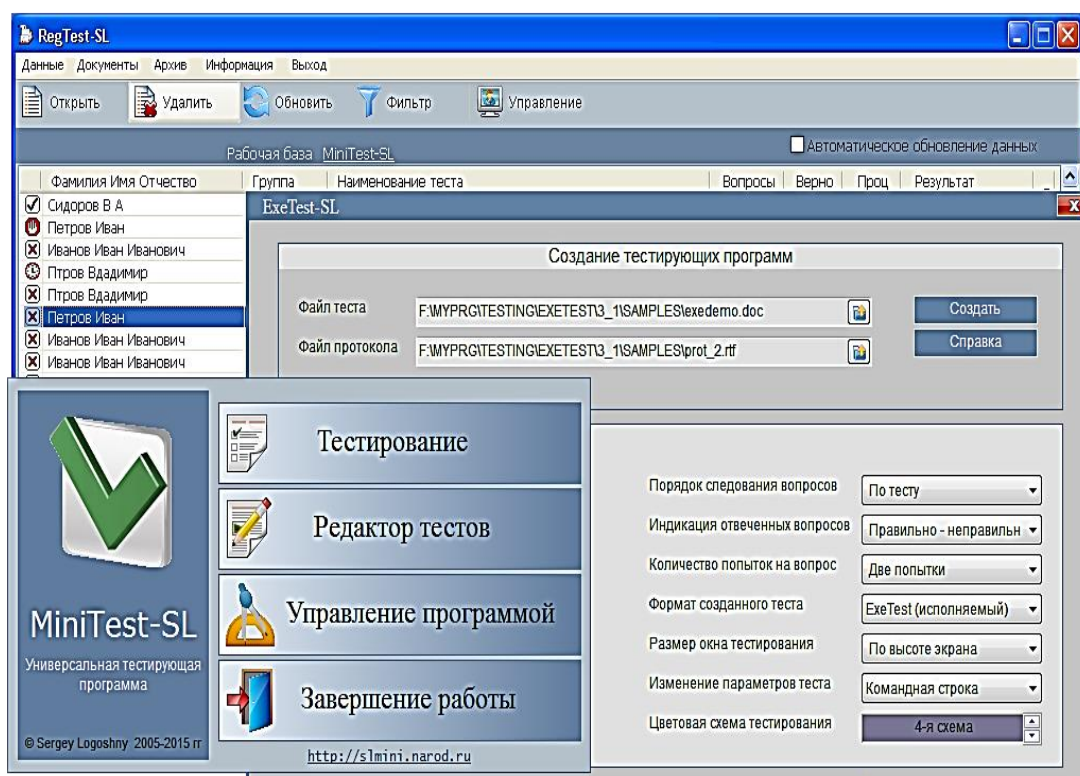

Рис. 5.20. Зразок моделювання тестового випробування з фізичної реабілітації

У більшості випадків, як показало практичне застосування, комп'ютерне тестування позитивно сприймалося магістрантом, тому що оцінка в даному випадку виставлялася комп'ютерною програмою. Крім того, результати тесту наочно дозволяли виявити допущені помилки, оскільки процес тестування завершувався формуванням наочного звіту.

Тестування магістрантів з фізичної реабілітації є не єдиною формою контролю знань. На нашу думку, основним недоліком цієї форми контролю знань є відсутність індивідуального підходу. Тест не може виявити хід міркувань магістранта, не дозволяє скоригувати розумовий процес, який не передбачає розвитку його комунікативних здібностей. Іншим негативним аспектом тестування є елемент випадковості, можливість вгадування

правильних відповідей або їх запам'ятовування в разі повторного тестування (при відносно невеликій базі пропонуванних питань). Тому тестування є допоміжною, але не основною формою контролю знань магістрантів.

Нами здійснювалося впровадження засобів дистанційного навчання, що використовує широкий спектр освітніх програм і курсів. Т. М. Хусиянов вказує на те, що для забезпечення ефективної взаємодії при дистанційному навчанні використовується цілий набір інструментів, в тому числі інтерактивні комп'ютерні програми, Інтернет, електронна пошта, телефон, факс і звичайна пошта [447, с. 30].

Дистанційне навчання майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка є сучасною універсальною технологією вищої професійної освіти, орієнтованою на індивідуальні вимоги магістрантів (рис. 5.21-5.22).

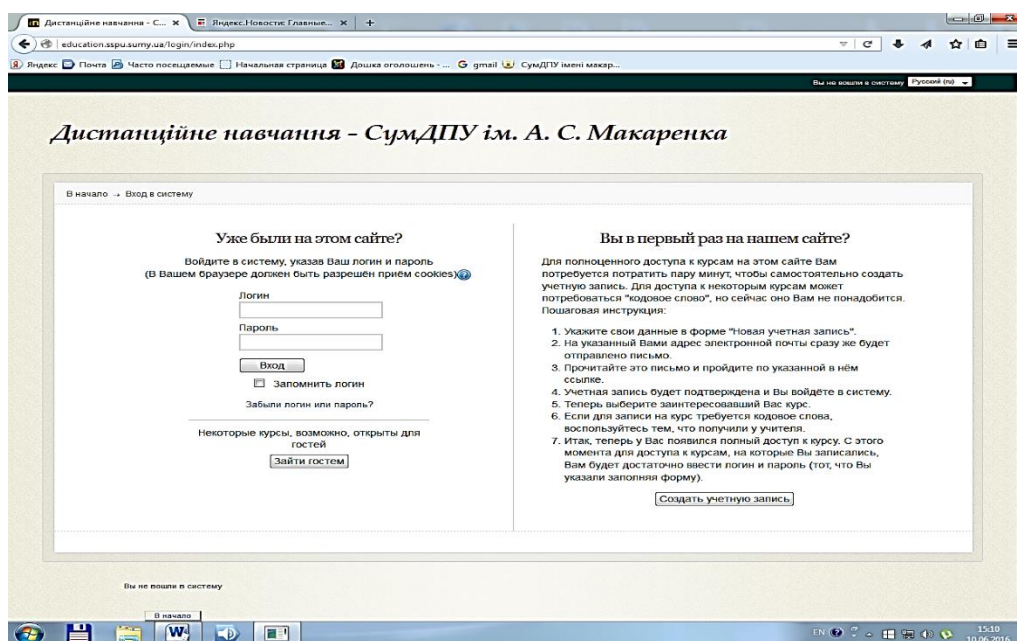

Рис. 5.21. Зовнішній вигляд вікна «Дистанційне навчання в СумДПУ імені А. С. Макаренка»

Дистанційний спосіб організації освітнього процесу забезпечував конфіденційність інформації, так як на курс були підключені тільки ті магістранти, які безпосередньо вивчали дисципліну. Після закінчення семестру група була відключеною від електронного ресурсу.

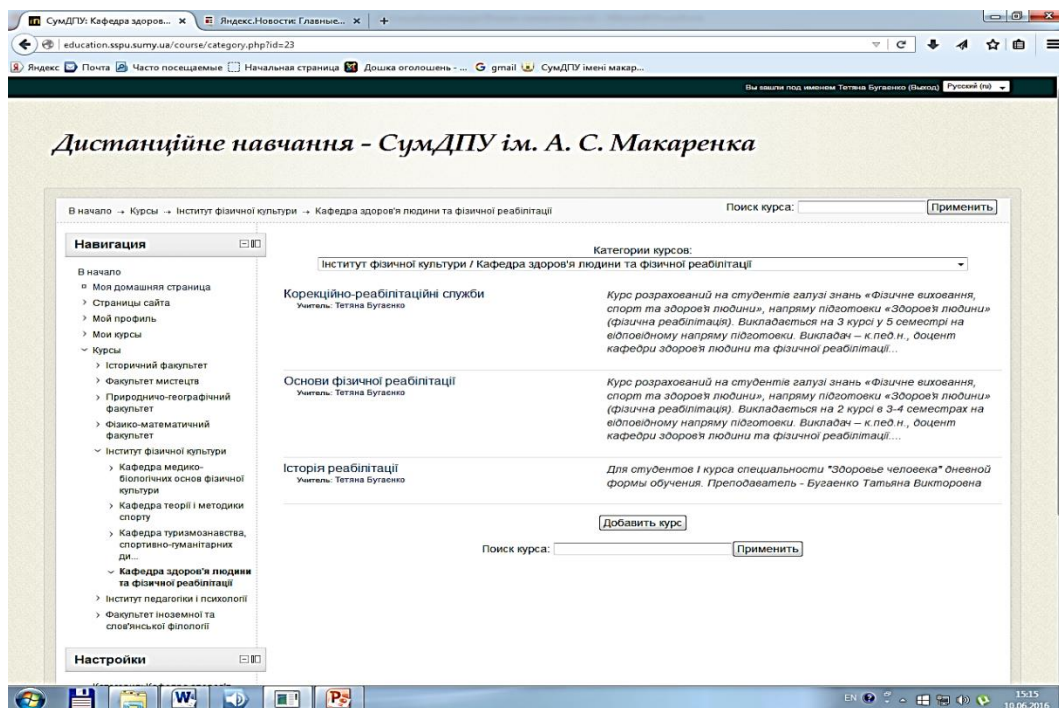

Рис. 5.22. Зовнішній вигляд головного меню вікна «Дистанційне навчання в СумДПУ імені А. С. Макаренка»

Доступ «Адміністратор курсу» дозволяв самостійно редагувати курс, змінювати його налаштування, підключати/відключати магістрантів, тим самим забезпечувалось управління змістом курсу і його параметрами. Викладач, який мав такий доступ, відповідав за контент усього курсу, за права інших викладачів користуватися цим курсом, за вчасне підключення/відключення групи магістрантів і актуалізацію його змістовного наповнення.

Доступ «Викладач» надавав можливість перевіряти і оцінювати завдання, проводити тестування, надавати результати навчання магістрантів даного курсу, але не давав права редагувати зміст навчально-методичного комплексу і його налаштування. Цей доступ надавався викладачам, що ведуть практичні заняття за лектором, який відповідає за контент, розміщений в системі дистанційного навчання.

Доступ «Магістрант» був доступний тільки магістрантам, які мали змогу читати лекції, презентації, завантажувати навчальні матеріали, відповідати на завдання, брати участь у форумах, чатах та ін. Також магістранти мали доступ до власних оцінок із дисциплін, але доступ до оцінок інших магістрантів був

відсутній. Після закінчення навчання з дисципліни магістрант відключався від електронного курсу і підключався до дисципліни наступного семестру.

У процесі дистанційного навчання магістранти освоювали самостійно в інтерактивному режимі навчально-методичні матеріали з профільних дисциплін спеціальності «Фізична реабілітація», проходили комп'ютерне тестування, виконували контрольні роботи під керівництвом викладачів, при цьому взаємодіючи з іншими слухачами «віртуальної» навчальної групи.

При дистанційному навчанні за цією спеціальністю магістранти і викладачі просторово відокремлені один від одного, але при цьому знаходяться в постійній взаємодії, організованій за допомогою особливих прийомів побудови навчального курсу, форм контролю, методів комунікації, за допомогою електронної пошти та інших Інтернет-технологій (рис. 5.23).

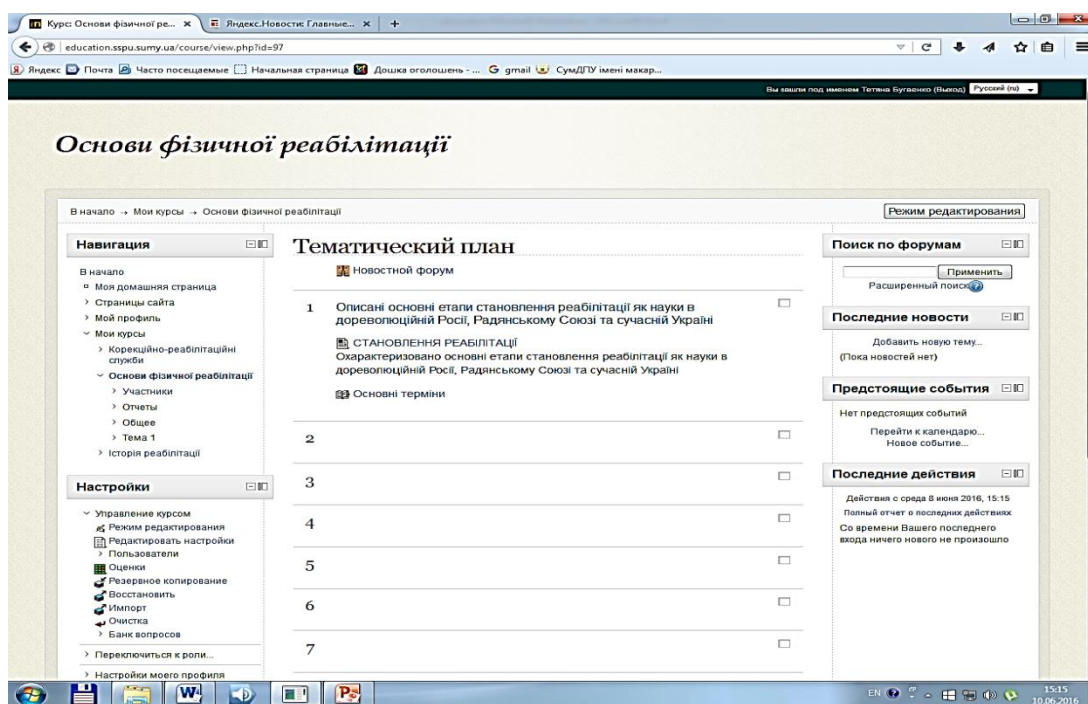

Рис. 5.23. Зовнішній вигляд вікна дистанційного навчання на прикладі дисципліни «Основи фізичної реабілітації»

Основна частина навчальних посібників надавалася магістрантам в електронному вигляді – на компакт-дисках або пересилалася безпосередньо по електронній пошті. Крім того, для користувачів була можливість отримання доступу до навчально-методичних матеріалів університетського сервера за

допомогою мережі Інтернет.

Робочі програми з дисциплін створювалися для навчально-методичного забезпечення очного та очно-дистанційного навчання і формувалися як цілком закінчений електронний ресурс, розміщений на web-сайті (рис. 5.24).

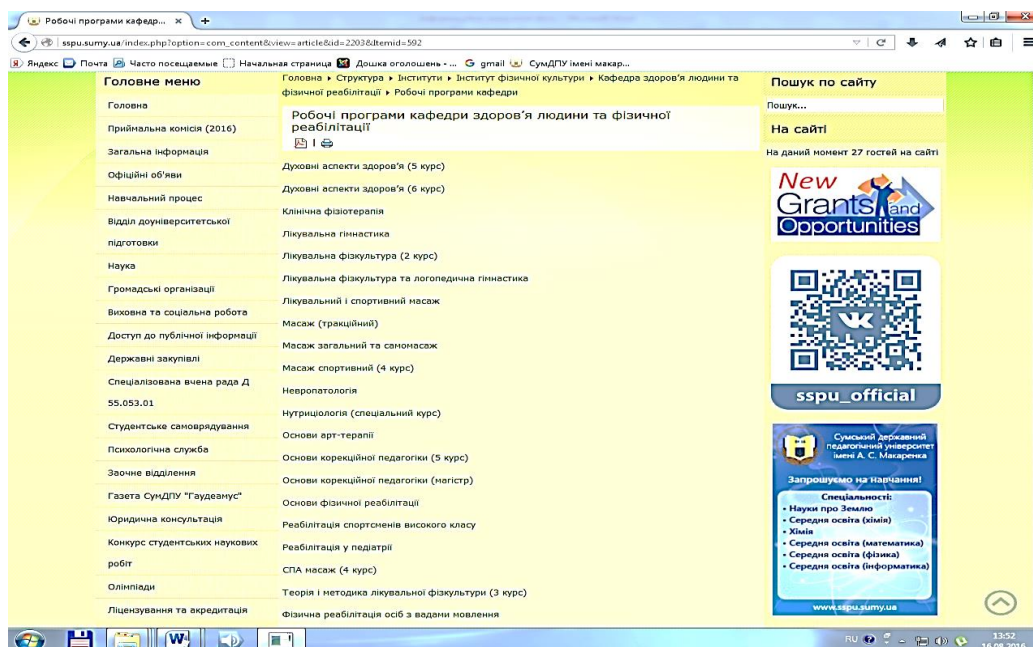

Рис. 5.24. Зовнішній вигляд вікна «Робочі програми кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації»

Робочі програми з дисциплін були викладені у вільному доступі на <http://sspu.sumy.ua/> для викладачів і студентів спеціальності «Фізична реабілітація». У процесі використання електронної робочої програми з дисципліни реалізувалися дидактичні функції, а саме: інформаційна, структурно-систематизувальна, мотиваційно-стимулювальна, інтерактивна функції та функція закріплення, контролю і самоконтролю. Це дало змогу своєчасно і самостійно опрацювати зміст робочої програми з дисципліни, яка містила перелік питань та завдань для самостійної роботи, методичні рекомендації до її виконання, список джерел літератури для самостійного опрацювання та критерії оцінювання.

Сучасну вищу освіту неможливо уявити без технологій мультимедіа, що включають у себе сукупність комп'ютерних технологій і при яких одночасно використовують декілька інформаційних середовищ: графіку, текст, відео,

фотографію, анімацію, звукові ефекти, високоякісний звуковий супровід та інше.

Термін «мультимедіа», на думку В. П. Кулагіна, є полісемічним поняттям [194, с. 82]. Н. С. Анісімова вказує, що воно має такі тлумачення: технологія, яка заснована на основі використання засобів обробки інформації та презентації різноманітної тематики; інформаційний ресурс, який комбінує різні види інформації; спеціалізоване комп'ютерне програмне забезпечення; особливий тип інформації, який поєднує в собі статичні та динамічні візуальні моделі [7, с. 2].

У широкому сенсі термін «мультимедіа» є сукупністю інформаційних технологій, які використовують різні інформаційні канали одночасно. Мультимедійна освіта сприяла появі нових методичних сценаріїв проведення занять, на яких студенти, працюючи з комп'ютером, частину навчального часу присвячують перегляду відеофрагментів, важливих з точки зору цілей навчання. Відбувається аналіз відеоінформації та його рекласифікація [194, с. 82].

Мультимедійні освітні технології, вважає В. П. Кулагін, сприяють: стимулюванню когнітивних аспектів навчання, таких як сприйняття і усвідомлення інформації; підвищення мотивації отримання освіти; розвиток навичок спільної роботи і колективного пізнання; розвиток у студентів/магістрантів глибшого підходу до навчання і формування більш широкого розуміння матеріалу, який досліджується [194, с. 83].

Застосування мультимедійної освіти має ряд переваг, серед яких треба відзначити використання декількох каналів сприйняття студентами, за рахунок чого досягається інтеграція інформації, що надходить кількома різними органами почуттів; можливість моделювати складні, дорогі або небезпечні реальні експерименти, проведення яких в освітньому закладі важко або неможливо; візуалізація абстрактної інформації за рахунок динамічного уявлення процесів [194, с. 83].

У сучасній освіті, як зазначає Т. Н. Губина, дуже важливим й актуальним постає питання про методи, прийоми, технології організації освітньої

діяльності, спрямовані на застосування мультимедіа [84, с. 345]. Методи і прийоми використання мультимедіа на заняттях є різними, але при їх впровадженні виконується переважно єдине завдання: зробити навчання цікавим.

Перевагою занять із використанням мультимедійного оснащення є підвищення якості навчання за рахунок новизни діяльності. Мультимедійні презентації використовуються не тільки для донесення знань, але й для їх контролю, закріплення, повторення, узагальнення та систематизації [84, с. 345].

Науковцями особлива увага приділяється відповідності, як загальним дидактичним принципам, так і спеціальним принципам якості основи, на якій повинен будуватися освітній процес із використанням мультимедійних презентацій. До таких спеціальних принципів Е. Р. Зинкевич та О. С. Кульбах відносять: 1) принцип адаптивності, який ґрунтується на пристосуванні процесу навчання до рівня знань та умінь, психологічних особливостей студентів. При цьому велике значення має градація рівнів і умов адаптації: від індивідуального темпу вивчення матеріалу до розроблення індивідуальних завдань для студентів; 2) принцип інтерактивності, що передбачає інтерактивний діалог і зворотний зв'язок з аудиторією; 3) принцип розвитку інтелектуального потенціалу студентів при роботі з мультимедійною презентацією, що спрямований на формування різних стилів мислення; 4) принцип забезпечення цілісності та неперервності дидактичного циклу навчання, який базується на тому, що мультимедійна презентація повинна надавати можливість виконання всіх складових дидактичного циклу в межах одного сеансу роботи з інформаційною технікою [131].

Найбільшого поширення в освітньому процесі вищої школи отримала програма MS PowerPoint, яка дозволяє об'єднувати різні цифрові ресурси в єдиний інтегрований вид.

Зручність мультимедійних презентацій полягає у тому, що їх можна зручно зберігати, за необхідності доповнювати новою інформацією (рис. 5.25).

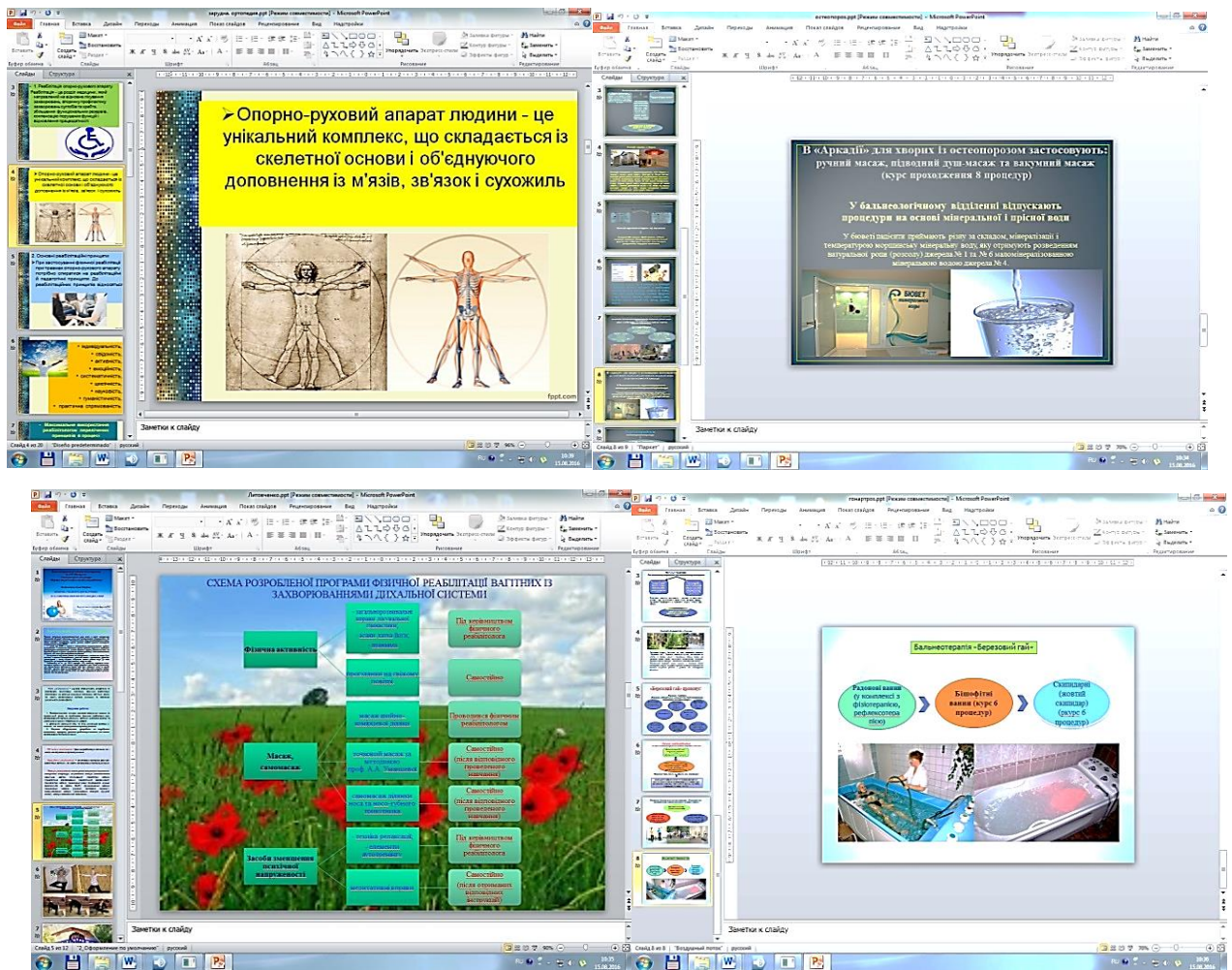

Рис. 5.25. Зразки різних слайдів презентаційної лекції

Досвід роботи В. І. Семенова, Е. В. Семенової, Н. І. Семенової показав, що існують універсальні підходи і вимоги до створення і використання мультимедійних презентацій [392]. Учені вказують на такі: 1. Дотримання технічних і ергономічних вимог до створення мультимедійних презентацій. 2. Ретельний відбір тексту та ілюстративного матеріалу до презентацій, зроблених у пакеті PowerPoint. Перевага віддається асоціативним картинкам, на яких відображена головна ідея, що дозволяє відкрити дискусію та залучити до неї студентів. Власне ілюстративний матеріал (портрети, автентична візуальна інформація) повинен бути конкретним і співвідноситися з текстом. 3. Наявність методико-дидактичного забезпечення використання мультимедійних презентацій. 4. При читанні лекції використовуються різні прийоми: читання лекції з опорою на презентацію, потім робота власне з текстом (запис основних

пунктів, при цьому у конспектах залишається чистою права сторона, на якій студенти доповнюють матеріал лекції власними записами, проводячи самостійну роботу з літературою). Інший прийом пов'язаний з тим, що не всі слайди відображаються на лекції, а тільки основні, потім студенти самостійно працюють з усіма слайдами презентації. 5. На практичних заняттях мультимедійні презентації можуть стати опорою для дискусії, обговорення питань семінару або виконання завдання під час лабораторної роботи. Тут виникає ціла низка можливостей для формування презентаційної компетентності, необхідної для різноманітної діяльності в реальному житті. 6. Створення та використання мультимедійних презентацій не повинно бути самоціллю, а припускати «надзавдання», яким є формування медіакультури майбутнього професіонала [392].

Вважаємо, що використання мультимедійних презентацій найбільш актуальне для викладачів, які застосовують їх в якості ілюстративного матеріалу до лекцій. Мультимедійна презентація, що супроводжує лекцію, дозволяє максимально ефективно використовувати особливості сприйняття кожним магістрантом. Можливості анімації дозволяють акцентувати увагу магістрантів на найбільш важливих моментах заняття та зрозуміти логіку побудови схем, таблиць, комплексів ЛФК, прийомів масажу та ін.

Використання мультимедійних технологій дозволило конкретизувати матеріал, створити наочні достовірні уявлення магістрантів щодо засобів і методів фізичної реабілітації та ін.

Магістрантам з фізичної реабілітації надавалася можливість самостійно створювати мультимедійні презентації для подальшого аналізу на заняттях. У процесі підготовки до створення мультимедійної презентації магістранти обговорювали тему та зміст презентації та ознайомилися з вимогами до роботи.

При оцінюванні мультимедійних презентацій магістрантів враховували: 1) якість виступу (детальну розповідь, вільну і правильну мову, логіку викладу матеріалу); 2) відповідність демонстрації слайдів усному виступу;

3) правильність відповідей на питання та аргументація власної думки; 4) відповідність дизайну презентації змісту; 5) єдність стилю в оформленні різних частин роботи; 6) читабельність тексту, наочність виділень, розставлення акцентів та ін.

Розроблення і впровадження нових технологій і форм навчання були спрямовані на надання додаткових можливостей студентам і магістрантам в отриманні освіти з урахуванням як їх особистих інтересів, так і можливостей досягнень сучасної науки і техніки.

Таким чином, нами розглянуто таку педагогічну умову, як застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі, які сутнісно є педагогічними технологіями, що передбачають використання спеціальних, програмних і технічних засобів (кіно-, аудіо- і відеотехніку, комп'ютери, телекомунікаційні мережі) для роботи з інформацією. Активна інтеграція інформаційно-комунікативних технологій в навчально-виховний процес підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації сприяла розвитку їх творчого потенціалу та креативності, підвищенню пізнавальної й інтелектуальної активності, інтересу до навчальних дисциплін, формуванню позитивних міжособистісних відносин. Магістранти навчалися працювати з додатковими електронними джерелами інформації (довідники, енциклопедії, Інтернет), розвивалися їх вміння та навички вибирати головне, узагальнювати, аналізувати, робити висновки, аргументувати свою позицію та ін.

5.4. Розвиток досвіду роботи у мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної роботи магістрантів

Робота магістрантів з фізичної реабілітації у мультидисциплінарній команді базується на таких загальних принципах: членство, що становить певні вимоги до практичної і наукової компетенції членів команди; інтеграція, що визначає внутрішній взаємозв'язок і взаємодоповнення (об'єднання здібностей

і можливостей) членів команди у досягненні ними спільної мети; колективна відповідальність за результати роботи.

Характерними ознаками змісту роботи в мультидисциплінарній команді є сумісне планування й організація діяльності відповідно до визначених мети і завдань, розподіл обов'язків (функцій) членів групи, аналіз виконаної роботи та її результатів, звітність про діяльність групи, забезпечення оптимального режиму роботи групи та професійного росту її членів з метою підвищення якості діяльності групи.

Виробнича практика студентів зі спеціальності 8.01020302 Фізична реабілітація є невід'ємною складовою процесу підготовки магістрів. Практика закладає фундаментальні основи формування вмінь та навичок майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

У Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка підготовка зі спеціальності 8.01020302 Фізична реабілітація у 2015/2016 навчальному році здійснювалася протягом одного року (два семестри) з загальним терміном навчання 42 тижні, з них 27 тижнів – теоретичне навчання, в тому числі науково-дослідна робота студентів, 8 тижнів – виробнича практика. Виробнича практика у лікувально-профілактичних і реабілітаційних закладах складає 360 годин (12 кредитів).

Метою виробничої практики є професійно-практична підготовка магістрантів з фізичної реабілітації, яка передбачає вдосконалення знань професійно орієнтованих дисциплін, оволодіння навичками методично-організаційної роботи з проведення лікувально-реабілітаційних заходів щодо відновлення, збереження, підтримки й поліпшення здоров'я хворих та інвалідів, розвиток досвіду роботи у мультидисциплінарній команді.

Визначена мета виробничої практики досягається шляхом: ознайомлення магістрантів зі структурою і змістом роботи державних лікувально-реабілітаційних закладів; створення цілісного уявлення про зміст і характер майбутньої професії; формування вмінь та навичок щодо організації, планування, проведення та контролю ефективності реабілітаційних заходів.

Після закінчення практики майбутні магістри з фізичної реабілітації повинні знати: роль та організаційно-методичні особливості реалізації засобів і методів фізичної реабілітації на етапах лікувального процесу осіб із різними патологічними станами; механізми лікувальної та профілактичної дії фізичних вправ, природних фізичних чинників, ЛФК і масажу в комплексному відновленні здоров'я, фізичного стану й працездатності спортсменів, хворих та інвалідів; основи медико-біологічних і психологічних методів дослідження функціонального стану людини; особливості перебігу основних патологічних процесів у різних органах і системах організму людини залежно від етіологічних чинників; показання та протипоказання до призначення засобів фізичної реабілітації; медико-біологічні та педагогічні принципи побудови комплексних реабілітаційних програм; психологічні аспекти фізичної реабілітації.

Після закінчення виробничої практики майбутні магістри з фізичної реабілітації повинні уміти: реалізовувати набуті знання та практичні навички під час роботи в кабінетах лікувальної фізичної культури, масажу та ін.; застосовувати отримані знання та методики відновлення для вирішення конкретних реабілітаційних або науково-методичних завдань; планувати рухові завдання пацієнтам для самостійного застосування засобів фізичної реабілітації; забезпечити безпеку організації і проведення реабілітаційних заходів у процесі реалізації індивідуальних програм фізичної реабілітації; швидко встановлювати педагогічно виправдані контакти з хворими; спостерігати за рівнем та станом здоров'я, аналізувати, оцінювати його; вимірювати функціональні показники організму пацієнтів; аналізувати результати проведеної роботи, порівнювати їх із вихідними показниками дослідження та зіставляти з визначеними реабілітаційними завданнями; визначати ефективність застосованих програм, методів і засобів фізичної реабілітації, аналізувати досягнення і недоліки у проведеній роботі; надавати консультативну допомогу щодо застосування різних засобів і методів фізичної реабілітації; планувати (розробляти) та проводити заняття з лікувальної

фізичної культури; застосовувати засоби лікувального та реабілітаційного масажу; проводити освітньо-профілактичну роботу серед різних груп населення.

Отже, магістранти з фізичної реабілітації, які проходять виробничу практику, повинні оволодіти вміннями й навичками щодо організації та проведення фізреабілітаційної, корекційно-відновлювальної та педагогічної роботи з пацієнтами різних категорій (хворі, спортсмени, інваліди, особи похилого віку тощо).

Серед основних завдань виробничої практики магістрантів з фізичної реабілітації в контексті їх професійної підготовки доцільно виокремити такі:

- конкретизація і поглиблення набутих теоретичних знань, закріплення вмінь та навичок з проведення реабілітаційної роботи з різними категоріями хворих;
- ознайомлення майбутніх магістрів із нормативно-правовою базою, організацією та проведенням фізичної реабілітації у лікувально-профілактичних і реабілітаційних закладах;
- оволодіння магістрантами методиками використання різних засобів і методів фізичної реабілітації залежно від нозологічних форм захворювання;
- формування вмінь та навичок щодо розроблення індивідуальних програм фізичної реабілітації для хворих, складання комплексів спеціальних фізичних вправ залежно від захворювання (враховуючи вік, стать, фізичну підготовленість та ін.);
- оволодіння прийомами лікарсько-педагогічного контролю у процесі проведення заходів з фізичної реабілітації;
- підвищення інтересу до професії фахівця з фізичної реабілітації;
- формування досвіду роботи у мультидисциплінарній команді фахівців різного профілю, а також закріплення у магістрантів умінь та навичок самостійного проведення реабілітаційних заходів.

Установами, у яких проводиться виробнича практика з фізичної реабілітації, є лікувально-профілактичні заклади, санаторно-курортні установи,

підпорядковані Міністерству охорони здоров'я, центри соціальної реабілітації дітей-інвалідів, центри інвалідного спорту, спеціалізовані навчальні заклади тощо.

Зміст практики передбачає:

1. Ознайомлення з установами проходження виробничої практики відповідно до основних напрямів її діяльності (лікарні, відділення реабілітації, поліклініки, центри реабілітації, санаторії, навчально-спортивні центри, спеціальні навчальні заклади тощо). Магістрант у період практики повинен ознайомитися зі специфікою організаційної структури відповідної установи, нормативно-правовою документацією, особливістю матеріально-технічного, кадрового, методичного та інших видів забезпечення лікувально-реабілітаційної роботи.

2. Робота за тематичним планом проведення виробничої практики. Тематичний план передбачає практику за профілем майбутньої роботи, узгоджується на засіданні кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації та відповідає робочій програмі з практики за профілем майбутньої роботи для магістрантів, які спеціалізуються з фізичної реабілітації дітей, хворих, інвалідів, спортсменів, осіб похилого віку тощо.

3. Організаційно-реабілітаційна робота. Цей розділ передбачає виконання магістрантами завдань, спрямованих на забезпечення організаційних умов для проведення лікувально-реабілітаційної роботи. Магістранти розробляють індивідуальний план, який регламентує їх самостійну роботу і забезпечує виконання вимог практики. Магістранти вивчають документи з планування лікувально-реабілітаційної роботи, беруть участь в організації створення нових лікувально-реабілітаційних груп та ін.

4. Інформаційно-освітня робота. Магістранти вивчають особливості проведення лікувально-превентивної роботи серед населення, різноманітні аспекти, пов'язані з пропагандою лікувально-реабілітаційної роботи, що проводиться на об'єкті виробничої практики.

Тематичний план проходження виробничої практики майбутніми

магістрами з фізичної реабілітації передбачає закріплення знань, умінь та навичок із таких тем, як:

1. Ознайомлення з об'єктом виробничої практики та нормативно-обліковими документами, що регламентують діяльність реабілітолога у клініці. Матеріально-технічна база лікувально-профілактичних закладів для реабілітації. Основи організації та форми проведення фізичної реабілітації у лікарнях, шпиталях, поліклініках, диспансерах, санаторіях. Загальні вимоги до програмування занять фізичними вправами у лікувальних і реабілітаційних закладах, показання та протипоказання; використання фізичних чинників (природних та преформованих); розроблення індивідуальних та комплексних реабілітаційних програм.

2. Фізична реабілітація при травмах та ушкодженнях опорно-рухового апарату. Правила проведення фізичної реабілітації та механізми лікувально-відновлювального ефекту фізичних вправ при переломах кісток. Засоби і методи фізичної реабілітації при різних видах іммобілізації на різних етапах лікування хворих з ушкодженнями опорно-рухового апарату. Особливості застосування різних комплексів консервативного лікування при травмах та ушкодженнях шийного, грудного та попереково-крижового відділів хребта, кісток таза. Засоби і методи фізичної реабілітації при остеохондрозі шийного та попереково-крижового відділів хребта. Найбільш ефективні комплекси та особливості проведення занять із коригуючої гімнастики при нефіксованих змінах опорно-рухового апарату. Використання засобів і методів фізичної реабілітації у різні періоди після ампутації. Особливості використання засобів і методів фізичної реабілітації при травмах та ушкодженнях опорно-рухового апарату у пацієнтів із супутньою патологією.

3. Фізична реабілітація при хірургічних захворюваннях. Правила проведення та принципи фізичної реабілітації перед операцією на органах черевної порожнини та після неї. Завдання та особливості фізичної реабілітації при різних режимах у післяопераційний період. Проведення занять із тематичними хворими у різних режимах у післяопераційному періоді. Правила проведення та принципи фізичної реабілітації перед операцією на органах

грудної порожнини та після неї. Лікувальна фізкультура та інші засоби фізичної реабілітації в процесі реабілітації хворих із вадами серця. Особливості побудови занять у перед- та післяопераційному періодах. Особливості використання засобів і методів фізичної реабілітації при хірургічних захворюваннях у пацієнтів із супутньою патологією.

4. Фізична реабілітація при захворюваннях та ураженнях нервової системи. Особливості застосування засобів фізичної реабілітації у стаціонарі, поліклініці при різних захворюваннях та ураженнях нервової системи. Правила проведення та принципи фізичної реабілітації при захворюваннях, травмах та ушкодженнях головного та спинного мозку. Особливості розробки комплексних програм та профілактичної роботи при неврозах та неврозоподібних станах. Особливості побудови занять із використанням засобів і методів фізичної реабілітації у різні періоди у хворих на ішемічний та геморагічний інсульт. Правила проведення та принципи фізичної реабілітації при захворюваннях та травмах периферичної нервової системи.

5. Фізична реабілітація при захворюваннях внутрішніх органів. Особливості застосування засобів фізичної реабілітації у стаціонарі, поліклініці при захворюваннях внутрішніх органів. Завдання та особливості проведення фізичної реабілітації при атеросклерозі, ішемічній хворобі серця, гіпертонічній хворобі залежно від індивідуальних показників функціонального стану організму пацієнтів. Правила проведення та принципи фізичної реабілітації при захворюваннях органів дихання. Методи фізичної реабілітації при захворюваннях органів травлення. Завдання, рухові режими, методика лікувальної гімнастики, масажу, фізіотерапії тощо.

Звітна документація магістранта з фізичної реабілітації з виробничої практики містить такі складові: характеристику роботи магістранта з місця практики; індивідуальний план роботи магістранта-практиканта; щоденник практики; схему занять лікувальною гімнастикою; складання плану реалізації фізреабілітаційних програм для хворих різних нозологій; звіт магістранта про практику.

Підсумкова оцінка діяльності магістранта з фізичної реабілітації визначається комісією за результатами захисту виробничої практики. Для захисту практики магістранти з фізичної реабілітації повинні оформити навчальну обліково-звітну документацію, що складалася у період практики, згідно з вимогами програми та індивідуальним планом роботи. На захисті методист характеризує магістранта з фізичної реабілітації щодо рівня його теоретичних знань, набутих умінь та навичок, ступеня сформованості професійної компетентності, ставлення до практики та ін.

З урахуванням характеристики методиста, якості оформлення поданих документів, змістовності відповідей на запитання членів комісії виставляється підсумкова оцінка магістранту. Підсумки виробничої практики обговорюються на засіданнях кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації.

У процесі проходження виробничої практики майбутніми магістрами з фізичної реабілітації виконується практична (експериментальна) частина науково-дослідної роботи (магістерської).

Однією з основних баз виробничої практики майбутніх магістрів з фізичної реабілітації є Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів. Під час проходження виробничої практики магістранти разом із фахівцями Центру здійснюють реалізацію завдань із проведення заходів, спрямованих на корекцію та реабілітацію порушень у розвитку дітей-інвалідів з фізичними та розумовими вадами, навчання їх основним соціальним та побутовим навичкам, розвиток здібностей, забезпечення медичного супроводу дітей-інвалідів та створення умов для їх соціальної адаптації та інтеграції в суспільство. Особливістю виробничої практики магістрантів на базі Центру є можливість вироблення і вдосконалення умінь та навичок не лише з фізичної реабілітації дітей-інвалідів, а з інших напрямів комплексної реабілітації – соціально-педагогічної і психологічної реабілітації, допрофесійної і трудової реабілітації дітей-інвалідів різних нозологій.

Основними завданнями практики магістрантів на базі Центру є поглиблення набутих теоретичних знань, закріплення вмінь і навичок

проведення комплексної реабілітації дітей-інвалідів різних нозологій; ознайомлення з нормативно-правовою базою й організацією фізичної реабілітації у реабілітаційному центрі для дітей-інвалідів; оволодіння вміннями складання індивідуальних програм фізичної реабілітації для конкретної дитини; оволодіння методиками використання засобів фізичної реабілітації для дітей із різними порушеннями у психофізичному розвитку; оволодіння прийомами функціональної діагностики та лікарсько-педагогічного контролю у процесі реалізації заходів фізичної реабілітації; проведення науково-дослідної роботи в умовах Центру соціальної реабілітації для дітей-інвалідів.

У Сумському обласному центрі соціальної реабілітації дітей-інвалідів магістранти з фізичної реабілітації ознайомлюються зі структурними підрозділами Центру, які включають: 1. Відділення психологічної реабілітації. 2. Відділення соціально-педагогічної реабілітації. 3. Відділення професійної орієнтації; 4. Відділення медичного спостереження. 5. Служба соціального патронату дітей-інвалідів. 6. Стаціонарне відділення тимчасового перебування для дітей-інвалідів віком від 2 до 18 років. 7. Стаціонарне відділення денного догляду для дітей-інвалідів віком від 3 до 18 років. 8. Відділення «Матері та дитини» цілодобового перебування для дітей-інвалідів, які потребують постійної соціальної допомоги. 9. Стаціонарне відділення змішаного типу цілодобового перебування. 10. Відділення «Матері та дитини» для дітей віком до 5 років.

В умовах Центру магістрантам надається можливість брати участь у розробці індивідуальних програм фізичної реабілітації для конкретної дитини-інваліда, обстеженні і тестуванні таких дітей, у визначенні зони їх найближчого розвитку, а також у складанні індивідуальних сімейних програм для батьків дітей із відхиленнями в розвитку.

Під час виробничої практики майбутні магістри оволодівають методиками таких засобів фізичної реабілітації дітей-інвалідів: масажу (апаратний масаж, гідромасаж, водоструменевий масаж, підводний душ-масаж); лікувальної фізкультури (лікувальна гімнастика, рефлекторно-

навантажувальний пристрій «Гравістат», апарат еквівалентної ходьби «Параподіум»); механотерапії; ортопедичних укладок; фізіотерапевтичних процедур (електролікування, світлолікування, теплолікування); фітотерапії; ароматерапії. Достатній рівень професійної компетентності дозволяє магістрантам самостійно проводити сеанси лікувального масажу; заняття з лікувальної фізичної культури, гідрокінезотерапії, механотерапії, фіто- й ароматерапії.

Окрім зазначеного, магістранти з фізичної реабілітації мають можливість оволодіти такими засобами реабілітації дітей-інвалідів, в основі яких є природні фактори: аеротерапія, озонотерапія, геліотерапія, ландшафтотерапія, акватерапія, саунотерапія, а також іпотерапія. З 2011 року в Центрі впроваджено нову методику фізичної реабілітації – гідрокінезотерапію. Під час практики заняття (індивідуальні та групові) у басейні, який обладнаний сучасним реабілітаційним устаткуванням (гідромасаж, перлинні ванни, підводна течія), проводяться магістрантами самостійно або під наглядом фахівців Центру. Доцільно зазначити, що з метою інтеграції ближнього соціального оточення до реабілітації дитини-інваліда, магістрантами здійснюється організація навчальних занять для батьків, на яких їх ознайомлюють з основними методиками фізичної реабілітації дітей.

У процесі проходження практики магістранти оволодівають уміннями і навичками проведення фізреабілітаційних процедур для дітей-інвалідів, міжособистісної та професійної взаємодії; набувають досвіду роботи у мультидисциплінарній команді. Про високий рівень професійної підготовки магістрантів з фізичної реабілітації свідчать позитивні відгуки від батьків дітей-інвалідів, фахівців Центру. Випускники магістратури неодноразово запрошувалися дирекцією Центру на постійну роботу, деякі з них уже тривалий час працюють на посадах фахівців з фізичної реабілітації. Також в умовах Центру магістранти мають можливість проводити науково-дослідницьку діяльність відповідно до обраної теми магістерської роботи.

На базі Сумського спеціалізованого дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №20 «Посмішка» майбутні магістри мають можливість оволодіти

практичними навичками і вміннями організації і проведення фізичної реабілітації дітей дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату, а саме: дітей зі сколіозами, плоскостопістю, дисплазією кульшових суглобів, вальгусними та варусними деформаціями стоп, дитячим церебральним паралічем та ін.

Основними завданнями виробничої практики магістрантів, яка проходить в умовах Сумського спеціалізованого дошкільного навчального закладу, є: ознайомлення магістрів із нормативно-правовою базою й організацією фізичної реабілітації у спеціалізованих дошкільних навчальних закладах; поглиблення набутих теоретичних знань, закріплення вмінь і навичок проведення профілактичної та корекційно-відновлювальної роботи з дітьми, які мають ортопедичну патологію; оволодіння методиками використання засобів фізичної реабілітації при різних порушеннях опорно-рухового апарату в дітей дошкільного віку; оволодіння навичками організації консультативно-просвітницької роботи для батьків таких дітей; оволодіння прийомами функціональної діагностики та лікарсько-педагогічного контролю у процесі проведення заходів фізичної реабілітації; проведення науково-дослідної роботи магістрантами в умовах спеціалізованого дошкільного навчального закладу.

На цій базі практики майбутні магістри з фізичної реабілітації набувають практичного досвіду фізичної реабілітації дітей з ортопедичною патологією в умовах залу ЛФК, інгаляторію, кабінету масажу, спортивного залу, кабінету фізіотерапії, корекційного залу, кабінету фітотерапії, плавального басейну. У процесі проходження практики магістранти оволодівають навичками і вміннями складання індивідуальних програм фізичної реабілітації для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату; проведення лікувального масажу, ЛФК, фізіотерапії (теплолікування (парафінотерапія, озокеритотерапія), електрофорез, електросон, ампліпульстерапія, магнітотерапія, водолікування та ін.), лікувального плавання, фітотерапії.

Доцільно зазначити, що основою ЛФК у Сумському спеціалізованому дошкільному навчальному закладі (ясла-садок) №20 «Посмішка» є авторська

методика оздоровчо-корекційної гімнастики «Богатир», яку розробив Ю. М. Корж, доцент кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Ця методика передбачає комплексний підхід до фізичної та функціональної підготовки дитини з порушеннями опорно-рухового апарату завдяки оптимальній інтеграції ігрових, імітаційних, тракційних, спеціальних силових, дихальних, коригуючих вправ, різних за координаційною складністю. З метою активізації та заохочення дітей до лікувальної гімнастики автором було розроблено гімнастичний інвентар, гумово-поролоніві тренажери та казково-ігрові посібники. Після оволодіння авторською методикою «Богатир» магістранти самостійно проводили заняття з дітьми, а також консультували їх батьків щодо особливостей реалізації цієї методики в домашніх умовах. Також магістрантами самостійно проводилися масаж, фітотерапія, заняття в басейні. Поряд із магістрантами завжди знаходиться фахівець, який не стільки контролює, скільки навчає і допомагає в оволодінні різними методиками реабілітації дітей з ортопедичною патологією.

Окрім професійної підготовки, магістранти мають можливість проводити на базі Сумського спеціалізованого дошкільного навчального закладу (ясла-садок) №20 «Посмішка» наукові дослідження в контексті фізичної реабілітації дітей дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату.

В умовах Сумської обласної дитячої клінічної лікарні основними завданнями виробничої практики магістрантів відповідно до програми є: ознайомлення магістрантів із нормативно-правовою базою й організацією фізичної реабілітації лікувальної установи; поглиблення набутих теоретичних знань, закріплення вмінь і навичок проведення профілактично-реабілітаційної роботи в умовах дитячої лікарні; ведення амбулаторного прийому пацієнтів; складання індивідуальної комплексної програми реабілітації для кожного пацієнта, оволодіння методиками фізичної реабілітації дітей різних нозологічних груп; оволодіння прийомами функціональної діагностики та лікарсько-педагогічного контролю у процесі проведення заходів фізичної

реабілітації; проведення науково-дослідної роботи в умовах дитячої клінічної лікарні.

Сумська обласна дитяча клінічна лікарня має такі відділення, які дозволяють магістрантам із фізичної реабілітації здобути відповідні професійні уміння та навички: ЛОР-відділення (фарингіти, ларингіти, трахеїти, хронічні риніти, тонзиліти та ін.); пульмонологічне відділення (гострий бронхіт, обструктивний бронхіт, рецидивуючий бронхіт, пневмонія, бронхіальна астма та ін.); кардіологічне відділення (нейроциркуляторна дистонія, вроджені вади серця, гіпертонічна хвороба, аритмія, тахікардія та ін.); нефрологічне відділення (гломерулонефрит, нефрит, пієлонефрит, ниркова недостатність); ортопедично-травматологічне відділення (наслідки переломів кісток, вивихи, порушення постави, сколіози, контрактури, міозит, травми хребта та ін.); офтальмологічне відділення (міопія, косоокість, амбліопія, спазм акомодациї ока, ушкодження рогівки ока та ін.).

На базі Сумської обласної дитячої клінічної лікарні кожен магістрант мав можливість детально ознайомитися з усіма існуючими засобами та методиками фізичної реабілітації дітей із захворюваннями органів дихання, з порушенням функцій опорно-рухового апарату та серцево-судинної системи, захворюваннями нирок, зорового аналізатору, а також із тими методиками, які відповідають тематиці магістерського дослідження та його особистим уподобанням.

Магістранти самостійно проводили заняття з лікувальної гімнастики, процедури класичного і лікувального масажу, точкового масажу за А. Уманською, а також теплові процедури (озокерит, парафін). Окремі фізіотерапевтичні процедури, а саме: галотерапія, грязьові апплікації, інгаляції, електрофорез, ультразвук, ампліпульстерапія, лазеротерапія, магнітотерапія та ін., проводилися практикантами під контролем фахівців із фізіотерапії. Магістрантами надавалися рекомендації батькам дітей, які перебували на лікуванні, щодо організації самостійних занять із лікувальної гімнастики, дозованої ходьби, а також раціонального харчування, фітотерапії, самомасажу

та ін. з метою стабілізації результатів, досягнутих в умовах стаціонару лікарні.

На базі Сумської обласної клінічної лікарні магістранти мали можливість проводити наукові дослідження, результати яких упроваджено в практику діяльності фахівців з фізичної реабілітації.

У процесі проходження виробничої практики на базі Державного підприємства «Олімпійський навчально-спортивний центр» (Конча-Заспа, м. Київ) під керівництвом завідувача реабілітаційним відділенням С. Ю. Капралова майбутні магістри з фізичної реабілітації вдосконалювали професійні вміння і навички, необхідні для організації і проведення реабілітації спортсменів високого класу.

У процесі відбору на виробничу практику перевага віддавалася магістрантам, які проявляли ініціативу і професійну зацікавленість у процесі лекційних і практичних занять за програмою спецкурсу «Фізична реабілітація спортсменів високого класу», з урахуванням їх творчих, неординарних здібностей. Рейтинг загальної успішності магістрантів не враховувався, що забезпечувало рівні умови для всіх майбутніх магістрів та вносило у виробничу практику певну новизну.

Мотиваційним фундаментом виробничої практики для магістрантів стала можливість надання фізреабілітаційної допомоги призерам та переможцям Олімпійських ігор, чемпіонатів світу, Європи, України, що забезпечувало стимулюючий ефект для вдосконалення набутих умінь і навичок професійної діяльності та формування ціннісного ставлення до професії фізичного реабілітолога.

В основі виробничої практики магістрантів – вивчення і застосування авторських методик С. Ю. Капралова, які з 2004 році було впроваджено на базі реабілітаційного відділення Державного підприємства «Олімпійський навчально-спортивний центр» (Конча-Заспа) в збірних командах України зі спортивної гімнастики, вільної і греко-римської боротьби, легкої та важкої атлетики, дзюдо, джиу-джитсу, самбо, тхеквандо, боксу, фехтування та ін. Окрім зазначеного, магістранти вдосконалювали знання, вивчаючи різні засоби

і методи реабілітації у процесі перегляду навчальних відеофільмів відомих фахівців із «Су Джок» терапії (Пак Чже Ву), класичного (А. А. Бірюков, П. М. Левашов) та SPA-масажу (А. І. Сирченко), рефлекторного масажу стоп, тайського масажу (школа О. Земської), мануальної терапії (В. В. Дубровський), методу «Шіатцу», лікувальної гімнастики (методика Левіта, Тоні Літла) та ін., що значно підвищило їх професійну кваліфікацію та позитивно вплинуло на навчальний процес практики.

Важливого значення для підвищення професійної майстерності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації мала можливість самостійного проведення більшості фізреабілітаційних процедур зі спортсменами, тренерами, співробітниками ДП «ОНСЦ». Це, в свою чергу, суттєво покращило роботу реабілітаційного відділення, дозволило збільшити кількість осіб, яким була надана кваліфікована реабілітаційна допомога.

Особлива увага при вивченні та застосуванні реабілітаційних засобів та методик приділялася комплексному підходу. Магістранти з фізичної реабілітації разом із керівником практики на основі карт-анкет розробляли комплексну програму реабілітації для конкретних спортсменів, яка реалізовувалася в подальшому. Комплексна програма фізичної реабілітації спортсменів високого класу передбачала організацію консультацій та реалізацію процедур із використанням голчастих аплікаторів (голчаста шапочка, «Градiєнт», «Рельєф-квадрат», «Рельєф-хвиля»; «Стопи Капралова», голчастий валик «Суглоб» з насадкою та ін.), авторських методик інструментального масажу та самомасажу дерев'яними, ебонітовими, металевими масажерами («Подвійний суглоб», «Подвійна печатка», «Подвійна каталка», «Універсальна каталка», «Універсальний ебоніт», «Бочка», «Ебоніт з нефритом», «Тетраком», ебонітовий «Коректор хребта», «Тангетка», «Станок-2»), спіралевидним кільцем, ручного масажу (з елементами класичного, лікувального, рефлекторного та СПА масажу) в дві, чотири, шість, вісім рук; різних лікувальних та розігрівуючих мазей, тракційного релакс-мату; авторських методик спеціальної розминки в збірних командах України з метою

профілактики травматизму та відновлення в умовах сауни; «Су-Джок» терапії (система «Людина» та «Комахи», «Міні-система» та ін.), спеціальних тренажерів «Горбунок», «Профілактор Євмінова», циклічних тренажерів та вібротренажерів; водолікувальних процедур «Підводний душ-масаж», «Перлинно-озонові ванни», «Чотирьохкамерні гальванічні ванни», «Душ Шарко», «Лазар-душ»; елементів мануальної терапії, рефлексотерапії, лікувальної гімнастики для різних відділів хребта, при порушеннях постави, сколіозі, плоскостопості, переломах та ін. Зазначимо, що з метою оптимізації практичного досвіду застосування різних засобів фізичної реабілітації магістранти після закінчення робочого часу проходили процедури, які проводились у реабілітаційному відділенні, що дало можливість відчути ефект від їх застосування безпосередньо на собі.

Доцільно відзначити, що практиканти також брали участь у проведенні спільних досліджень із лабораторією Державного науково-дослідного інституту фізичної культури та спорту України, що дозволило магістрантам удосконалити науково-дослідницькі навички, розширити практичний досвід, підвищити професійну кваліфікацію. Після закінчення виробничої практики у майбутніх магістрів з фізичної реабілітації був зафіксований високий рівень професійної практичної підготовки в галузі спортивної реабілітації. Засвоєні магістрантами практичні вміння і навички під час фізичної реабілітації спортсменів високого класу значно підвищили рівень їх професійної підготовки. Аналіз анкетних даних, відгуків провідних спортсменів, а також результати виступів спортсменів на змаганнях підтверджують ефективність реабілітаційних методик, які застосовуються у реабілітаційному відділенні ДП «ОНСЦ».

До об'єктів виробничої практики з 2007 року по 2014 рік нами було залучено базу кліматичного санаторію «Київ» м. Алушта. Спеціалізація й умови санаторію дозволяли студентам оволодіти засобами санаторно-курортної реабілітації за такими напрямками: захворювання верхніх дихальних шляхів (хронічні риніти, тонзиліти, фарингіти, ларингіти, трахеїти в стадії ремісії), хронічний бронхіт (простий без вентиляційних порушень у стадії ремісії і

обструктивний), хронічна пневмонія у стадії ремісії, захворювання системи кровообігу, кістково-м'язової системи (наслідки перелому кісток, контрактури, міозит, тендовагініт, артрити, артрози, остеоартрози, подагра, поліартрити, ревматоїдний поліартрит, сколіоз). В умовах санаторію основними завданнями виробничої практики магістрантів відповідно до програми були: поглиблення набутих теоретичних знань, закріплення вмінь і навичок проведення профілактично-реабілітаційної роботи в умовах санаторно-курортного закладу; ознайомлення магістрантів із нормативно-правовою базою і організацією фізичної реабілітації у санаторно-курортних закладах; оволодіння методиками використання засобів санаторно-курортної реабілітації при різних станах і захворюваннях; оволодіння прийомами функціональної діагностики та лікарсько-педагогічного контролю у процесі проведення заходів фізичної реабілітації; проведення науково-дослідної роботи в умовах здійснення санаторно-курортної реабілітації.

Доцільно вказати на те, що за сім років співпраці виробничу практику в умовах санаторію «Київ» м. Алушта пройшли 75 сумських студентів-магістрантів. В умовах санаторію кожен студент мав можливість детально ознайомитися з усіма існуючими засобами та методиками санаторно-курортної реабілітації пацієнтів із захворюваннями органів дихання, з порушенням функцій опорно-рухового апарату, серцево-судинної системи та іншими захворюваннями, а також із тими методиками, які відповідають тематиці магістерського дослідження.

Особливості розвитку досвіду роботи у мультидисциплінарній команді під час проходження виробничих практик магістрантів з фізичної реабілітації полягали в створенні оптимальних умов для усвідомлення єдності мети та ролі кожного члена команди, чіткості спільних (інтегрованих) та індивідуальних (спеціальних диференційованих) завдань, сумісного планування траєкторії та програмного забезпечення комплексної реабілітації, узгодженості та координованості дій фахівців різного профілю, відкритості щодо процесу ухвалення рішень, активного обміну досвідом та необхідною інформацією, забезпечення взаємодоповнення і взаємопідтримки у випадку виникнення

проблем як професійного, так і особистого характеру, що забезпечує корпоративну й особистісну відповідальність, формування професійної етики та комунікативної культури.

Для з'ясування окремих аспектів результатів проведення виробничих практик нами було проведено анкетування 58 співробітників таких спеціалізованих закладів, як: Навчально-реабілітаційний центр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Приватна клініка «Вертебролог» (м. Суми), Сумська обласна клінічна дитяча лікарня, Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів, Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад № 20 «Посмішка» та ін.

Анкету та розподіл кількості співробітників вищезазначених установ подано у додатках Р і С.

Результати опитування респондентів щодо доцільності здійснення професійної підготовки майбутніх магістрів із фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України подано на рис. 5.26.

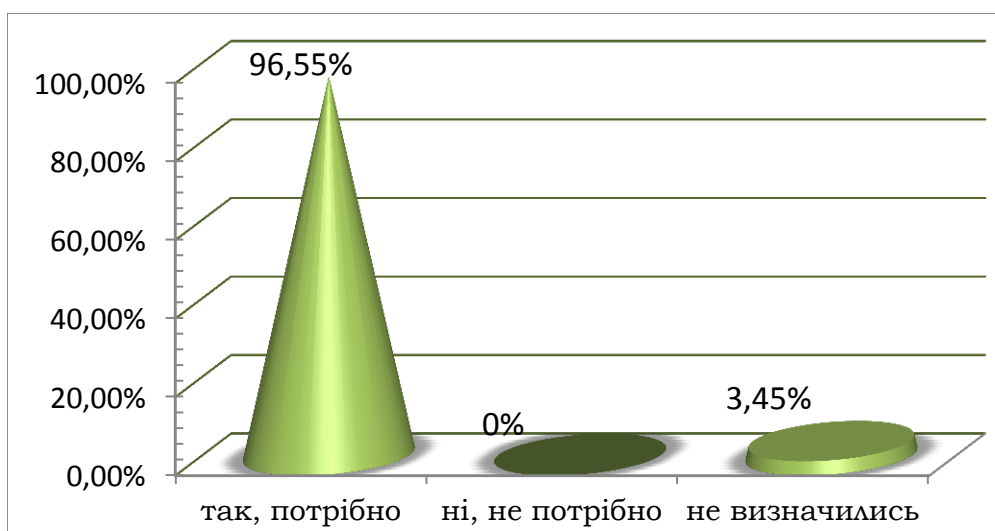

Рис. 5.26. Розподіл відповідей співробітників спеціалізованих закладів щодо необхідності здійснення професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України (%)

Отже, відповіді, отримані у процесі анкетування 58 співробітників спеціалізованих закладів, засвідчили, що вважають за потрібне здійснювати професійну підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих

навчальних закладах України 96,55% респондентів (додаток С, табл. С.2).

Аналіз відповідей співробітників спеціалізованих установ щодо задоволеності рівнем університетської підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, які проходили виробничу практику, дозволив з'ясувати, що повністю задоволені – 60,34% співробітників спеціалізованих установ; частково задоволені – 34,48% респондентів; не задоволених не виявлено; важко відповісти – 5,17% (табл. С.3). Аналіз відповідей респондентів щодо задоволення рівнем теоретичної, практичної та науково-дослідної підготовки студентів-практикантів, майбутніх магістрів з фізичної реабілітації дозволив з'ясувати (рис. 5.27), що рівнем теоретичної підготовки повністю задоволені 62,07% співробітників спеціалізованих закладів; частково задоволені – 34,48%; не задоволених – не виявлено; не визначились – 3,45% (додаток С, табл. С.4).

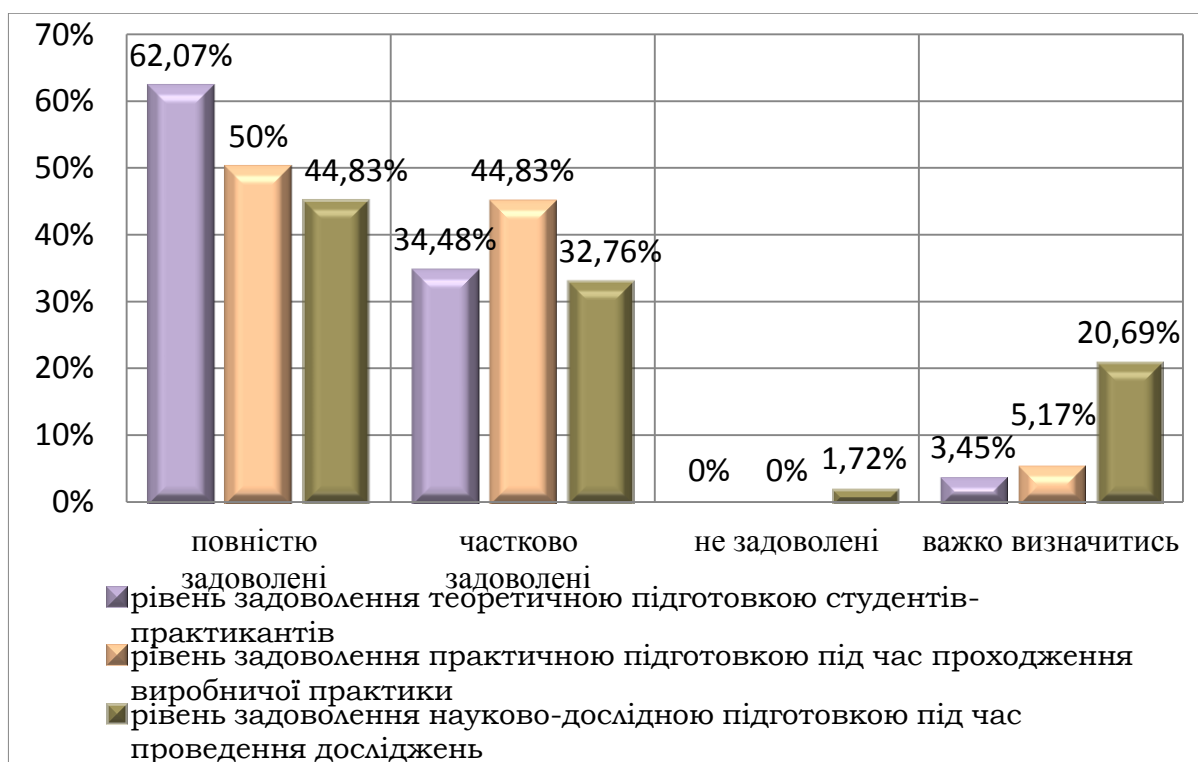

Рис. 5.27. Розподіл відповідей співробітників спеціалізованих закладів щодо задоволення рівнем теоретичної, практичної та науково-дослідної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

Рівнем практичної підготовки повністю задоволеними було 50% опитаних співробітників спеціалізованих закладів; частково задоволеними –

44,83%; важко визначитись – 5,17%. Треба відзначити, що майже половина опитаних співробітників спеціалізованих закладів була задоволена рівнем практичної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (табл. С.5).

Результати аналізу відповідей щодо задоволеності співробітниками спеціалізованих закладів рівнем науково-дослідної підготовки магістрантів з фізичної реабілітації дозволили відзначити, що повністю задоволені – 44,83%; частково задоволені – 32,76%; не задоволені – 1,72%; важко визначитися – 20,69% респондентів (табл. С.6).

Відповіді 58 співробітників-респондентів щодо доцільності використання закордонного досвіду в підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, показали, що вважають доцільним – 70,69% опитаних; частково доцільним – 24,14%; не вважають доцільним – 1,72%; важко відповісти – 3,45% респондентів (рис. 5.28; табл. С.7).

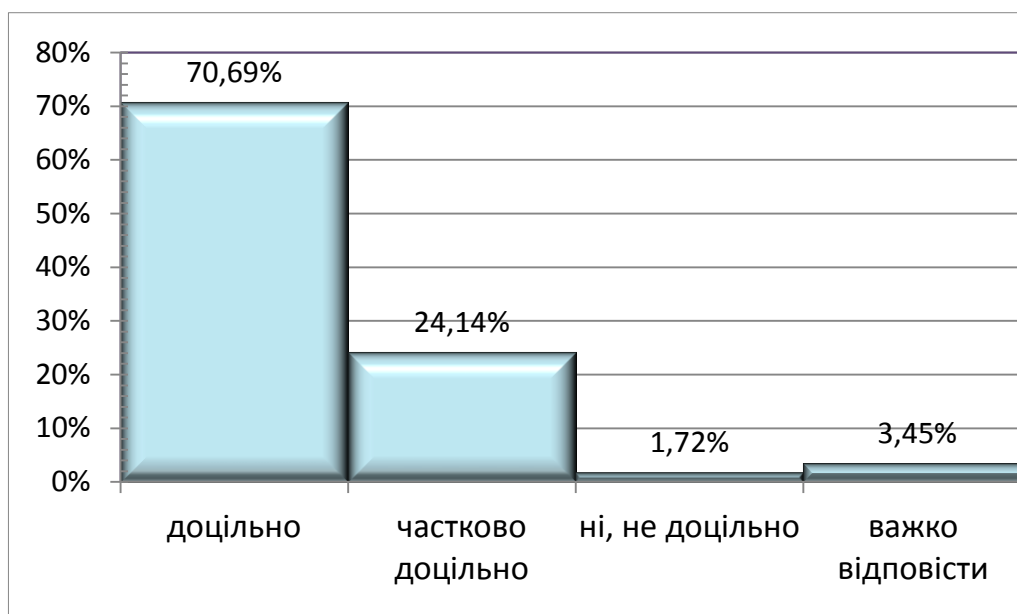

Рис. 5.28. Розподіл відповідей співробітників спеціалізованих закладів щодо доцільності використання закордонного досвіду у підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

Науково-дослідна робота магістрантів є одним із важливих засобів підвищення якості наукової і професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності сучасні

досягнення науково-технічного прогресу. Залучення до науково-дослідної роботи студентів дозволяє реалізовувати їх творчий і науковий потенціал для вирішення актуальних проблем фізичної реабілітації.

Основними завданнями науково-дослідної роботи магістрантів є: оволодіння науковими методами пізнання, поглиблене і творче засвоєння програмного матеріалу; навчання методиці й засобам самостійного вирішення наукових і практичних завдань, стилю й навичкам корпоративної роботи в наукових колективах, ознайомлення з методами організації їх діяльності, сприяння успішному вирішенню актуальних наукових і практичних завдань.

Науково-дослідна робота магістрантів є продовженням і поглибленням навчального процесу й організовується безпосередньо на кафедрах, в науково-дослідній частині університету (галузевих науково-дослідних лабораторіях, обчислювальному центрі, студентських бюро тощо). Керівництво науково-дослідною роботою магістрантів здійснюють науково-педагогічні працівники університету.

Науково-дослідна робота магістрантів складається із науково-дослідної роботи, яка є складовою частиною навчального процесу, і науково-дослідної роботи, що виконується в позааудиторний час.

Науково-дослідна робота магістрантів, яка включається в навчальний процес, передбачає: виконання завдань, проектів, лабораторних робіт, магістерських робіт, які містять у собі елементи наукових досліджень; виконання конкретних нетипових завдань науково-дослідного характеру під час виробничої практики; вивчення теоретичних основ, методики, постановки, організації і виконання наукових досліджень, планування і організації наукового експерименту, обробки наукових даних.

Науково-дослідна робота магістрантів, яка виконується в позааудиторний час, організовується у формі: роботи в студентських (проблемних) наукових гуртках; участі магістрантів у виконанні держбюджетної та держдоговірної наукової тематики в наукових підрозділах університету, в роботах, які виконуються на договірній основі, та в роботах, передбачених індивідуальними

планами науково-педагогічних працівників, які виконуються на кафедрах і в наукових підрозділах університету; індивідуальної роботи або роботи у складі творчих колективів при виконанні наукових досліджень у рамках вітчизняних або міжнародних проектів, грантів тощо.

Діяльність студентських наукових гуртків передбачає складання анотацій та написання рефератів із прочитаної вітчизняної й іноземної наукової та спеціальної літератури; оволодіння навичками планування, організації і проведення експерименту та обробки одержаних результатів; проектування і виготовлення наочного приладдя, лабораторних установок, технічних засобів навчання; підготовку повідомлень і доповідей на засіданнях гуртків, наукових семінарах кафедри, конференціях.

Магістрантів включають у число виконавців науково-дослідної роботи, яка здійснюється кафедрами і галузевими науково-дослідними лабораторіями.

Студентські бюро, які організуються в університеті, спрямовують свою діяльність на набуття студентами навичок колективної творчої і організаторської роботи, а також надають практичну допомогу кафедрам і лабораторіям університету, підприємствам, науковим організаціям у виконанні дослідницьких, проектно-конструкторських та інших робіт.

Науково-дослідна робота магістрантів завершується обов'язковим поданням звіту, повідомленням на засіданні гуртка чи на науковому семінарі кафедри. Результати науково-дослідної роботи магістрантів висвітлюються в річному звіті університету, факультету, кафедри в розділі «Науково-дослідна робота магістрантів», а також в університетських засобах масової інформації.

Магістранти, які ведуть науково-дослідну роботу, можуть об'єднуватись у студентське наукове товариство на чолі з обраною цим товариством Радою студентського наукового товариства.

З метою активізації науково-дослідної роботи магістрантів Міністерством освіти і науки України та Радою з науково-дослідної роботи проводяться предметні олімпіади, конкурси студентських наукових робіт, наукові конференції, виставки й інше, порядок проведення яких визначається

відповідними положеннями.

Магістранти, що поєднують науково-дослідну роботу з успішним навчанням в університеті, можуть бути рекомендовані для установлення їм індивідуального графіка виконання навчального плану, а магістранти-відмінники для подання на іменні стипендії (Президента України, Голови Сумської обласної державної адміністрації, вченої ради університету, стипендії В. С. Голубничева та ін.).

Магістранти, які проявили здібності до науково-дослідної роботи і досягли успіхів (відзначені в конкурсах, олімпіадах тощо), мають переваги при вступі до аспірантури, продовженні освіти, стажуванні у провідних наукових центрах України та за кордоном.

Студентський науковий гурток, який існує на кафедрі здоров'я людини та фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, діє на постійній основі у формі засідань, на яких студенти і магістранти доповідають про результати індивідуальних наукових досліджень, обговорюють доповіді, визначають актуальні проблеми розвитку науки у галузі фізичної реабілітації та шляхи щодо їх вирішення. Наукова діяльність магістрантів у гуртках передбачає інтеграцію різних масових форм роботи (бесіди, диспути, дискусії, тематичні вечори, обговорення доповідей та ін.). Засідання студентського наукового гуртка для магістрантів проводяться переважно у формі дискусій, диспутів і полеміки. Загальне керівництво діяльністю наукового гуртка здійснюють науковий керівник зі складу досвідчених викладачів кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації та його заступник (староста). На базі студентських наукових гуртків створюються студентські наукові лабораторії і проблемні групи.

Основними завданнями студентського наукового гуртка є: сприяння підвищенню ефективності професійної і наукової підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації; формування інтересу студентів і магістрантів до самостійного вирішення творчих наукових завдань у сфері фізичної реабілітації; сприяння поглибленому вивченню навчального матеріалу;

забезпечення високого рівня теоретичної і практичної значущості науково-дослідної роботи студентів і магістрантів; допомога студентам і магістрантам в оволодінні засобами та методами проведення самостійних наукових досліджень і розробці наукових проблем; обмін досвідом між членами студентських наукових гуртків щодо планування, організації й проведення наукової роботи; забезпечення активної участі студентів і магістрантів у науково-практичних конференціях, конкурсах студентських наукових робіт, наукових семінарах; відбір та рекомендація найбільш перспективних студентів і магістрантів, які активно займаються науково-дослідною роботою, для продовження освіти в аспірантурі.

Основними формами роботи студентського наукового гуртка є участь у засіданні гуртка та у виконанні науково-дослідної роботи кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації; виконання завдань дослідницького характеру у процесі проходження практики та стажування; підготовка наукових доповідей, повідомлень і рефератів з актуальних проблем фізичної реабілітації; виступи з доповідями на засіданнях наукового гуртка, наукових семінарах, конференціях; підготовка наукових публікацій у фахових виданнях та матеріалах конференцій; участь у студентських наукових конкурсах, олімпіадах тощо.

Робота студентського наукового гуртка може бути організована в формі дискусійного клубу або іншій формі як прояву студентського самоврядування із залученням викладачів кафедри з метою стимулювання ініціативи і творчості студентів та магістрантів.

На кафедрі здоров'я людини та фізичної реабілітації Сумського державного педагогічного університету імені А. С.Макаренка у 2015-2016 навчальному році затверджено такі наукові напрями студентських гуртків (згідно з тематикою і планом НДР кафедри): «Фізична реабілітація при соматичній патології у дитячому віці»; «Фізіотерапія в практичній діяльності фізичного реабілітолога», «Ортопедичні засоби у фізичній реабілітації»; «Новітні фітнес-технології та практичне їх застосування», «Фізична реабілітація спортсменів», «Арттерапевтичні засоби у фізичній реабілітації»,

«Фізична реабілітація осіб із порушеннями у психофізичному розвитку»,
«Фізична реабілітація осіб різних нозологічних груп».

Діяльність студентського наукового гуртка відображується в робочому журналі, який містить інформацію щодо плану роботи гуртка, список його членів (12-20 студентів), теми наукових доповідей, повідомлень та рефератів членів гуртка із зазначенням дати виступу та прізвища доповідача. Наприкінці навчального року підводяться підсумки за результатами аналізу діяльності студентського наукового гуртка.

З 2000 року на базі Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С.Макаренка щорічно проводилась науково-практична конференція молодих учених «Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення», в якій беруть участь магістранти з фізичної реабілітації. Доцільно зазначити, що апробація й опублікування результатів дослідження є однією з умов допуску до захисту магістерської роботи.

Основними завданнями науково-практичної конференції є: активізація наукового, інтелектуально-творчого розвитку магістрантів; демонстрація наукових досягнень молодих вчених і майбутніх фахівців з фізичної реабілітації; оволодіння вміннями і вдосконалення навичок публічних виступів і наукових дискусій; формування творчих зв'язків і обміну досвідом між молодими вченими та фахівцями; підвищення престижності вищої освіти, наукової та інноваційної діяльності в галузі фізичної реабілітації; систематизація наукових даних про актуальні проблеми фізичної реабілітації, вироблення науково обґрунтованих підходів до їх вирішення.

У 2016 році (21-22 квітня) відбулася вже XVI Міжнародна науково-практична конференція молодих учених «Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення», яка передбачала роботу таких секцій: 1) теоретико-методологічні аспекти підготовки спортсменів; 2) актуальні проблеми фізичної реабілітації, корекційної освіти, спортивної медицини й адаптивного фізичного виховання; 3) медико-біологічні аспекти фізичного

виховання і спорту; 4) філософські, історичні, управлінські, професійно-педагогічні та соціально-економічні аспекти розвитку фізичної культури, спорту і туризму; 5) теоретико-методологічні аспекти підготовки спортсменів. Участь у цій конференції передбачала написання статей до збірника матеріалів конференції і виступ з доповіддю на секційному засіданні за напрямом науково-дослідницької роботи.

На цій конференції усі магістранти спеціальності фізична реабілітація виступали з доповідями з теми обраного напрямку дослідження на засіданні секції «Актуальні проблеми фізичної реабілітації, корекційної освіти, спортивної медицини й адаптивного фізичного виховання». Доповіді магістрантів з фізичної реабілітації супроводжувалися мультимедійними презентаціями та наступним обговоренням результатів поданого дослідження або його фрагменту. Було представлено доповіді магістрантів на такі теми: «Особливості обстеження дітей дошкільного віку із деформаціями нижніх кінцівок», «Фізична реабілітація дітей дошкільного віку, хворих на ДЦП», «Особливості інтеграції музикотерапії із засобами фізичної реабілітації в системі оздоровлення студентів із вегето-судинною дисфункцією», «Динаміка показників хребетного індексу під впливом фізичної реабілітації в осіб із шийно-грудним остеохондрозом», «Організаційно-методичні особливості застосування рухливих ігор у комплексній фізичній реабілітації молодших школярів із рецидивним бронхітом», «Застосування арт-терапії в процесі фізичної реабілітації дітей дошкільного віку, які перебувають в умовах будинку дитини», «Засоби рухової активності у системі комплексної фізичної реабілітації інвалідів із вадами зору», «Застосування засобів фізичної реабілітації для лікування посттравматичного стресового розладу в учасників АТО» та ін.

Майбутні магістри з фізичної реабілітації щорічно беруть участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт, який проводиться з метою активізації наукової роботи студентів як найважливішого чинника формування фахівців нового типу, створення у вищих навчальних закладах системи широкого залучення студентів до участі у наукових програмах і науково-дослідній роботі.

На Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт подаються науково-дослідницькі самостійно підготовлені роботи магістрантів (одного або колективного – не більше двох осіб) з актуальних проблем у галузі фізичної реабілітації, які є пошуковими за своїм характером, мають наукове й прикладне значення, впроваджені в практичну діяльність різних установ або застосовуються у навчальному процесі.

У 2015-2016 році (10-11 березня) на базі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка було проведено другий тур Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт із галузі «Фізичного виховання та спорту» за напрямками «Фізичне виховання», «Спорт» і «Здоров'я людини та фізична реабілітація» серед студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, в якому брали участь майбутні магістри з фізичної реабілітації.

До конкурсної комісії було подано 44 наукові роботи за напрямом «Здоров'я людини та фізична реабілітація», які представляли студенти 19 різних вищих навчальних закладів. Серед переможців конкурсу за підсумковими результатами – магістрантка Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, яка була нагороджена дипломом II ступеня (тема наукової роботи «Фізична реабілітація при остеохондрозі шийно-грудного відділу хребта»).

Розвиток досвіду роботи у мультидисциплінарній команді в контексті науково-дослідної роботи майбутніх магістрів з фізичної реабілітації забезпечується активною участю магістрантів у науково-практичних конференціях, круглих столах, конкурсах студентських наукових робіт, студентських олімпіадах та інших заходах.

Таким чином, нами розглянуто таку педагогічну умову, як розвиток досвіду роботи у мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної роботи магістрантів. Проаналізовано результати анкетування співробітників спеціалізованих закладів, які підтвердили необхідність шляхів модернізації професійної підготовки

майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Висновки до п'ятого розділу

У розділі розкрито педагогічні умови професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, які включають такі: трансформація змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг; формування ціннісного ставлення магістрантів до наукової і професійної діяльності у процесі впровадження інноваційних освітніх технологій; застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі; розвиток досвіду роботи в мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної роботи магістрантів.

Результати аналізу навчальних планів підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (Державного вищого навчального закладу «Запорізький національний університет», Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Львівського державного університету фізичної культури, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Національного університету фізичного виховання і спорту України, Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка) засвідчили значну варіативність переліку вибіркового дисциплін як за вибором конкретного університету, так і вибором магістрантів, що обумовлено традиціями та досягненнями наукових шкіл конкретного університету, регіональними потребами у фахівцях певного профілю на ринку реабілітаційних послуг, ураховуючи аналіз результатів моніторингу працевлаштування випускників-магістрів.

Вказано на роль у сприянні працевлаштуванню майбутніх магістрів відділу працевлаштування студентів та випускників вищого начального закладу, аналітико-моніторингова діяльність якого дозволяє внести необхідні корективи в оновлення змісту професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

Розкрито зміст та особливості викладання дисциплін «Вступ до спеціальності з історією реабілітації», «Основи фізичної реабілітації», «Санаторно-курортна реабілітація» та «Лікувальна гімнастика».

З метою дослідження стану професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України було проведено анкетування 723 магістрантів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Запорізького національного університету, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Львівського державного університету фізичної культури, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Національного університету фізичного виховання і спорту України, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

Аналіз результатів анкетування засвідчив, що 79,7% респондентів вважають доцільним здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах фізкультурного або педагогічного профілів; вважають доцільним здійснювати підготовку таких фахівців у вищих навчальних закладах медичного профілю 10,9% опитаних. Вважають себе повністю підготовленими до професійної діяльності у санаторно-курортних установах 23,4% респондентів; вважають, що повністю підготовлені до здійснення професійної діяльності в умовах навчально-спортивного центру та центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів 19,5% опитаних магістрантів; вважають себе повністю підготовленими до здійснення професійної діяльності

в умовах відділення фізіотерапії клінічної дитячої лікарні 19 % опитаних магістрантів; вважають, що є повністю підготовленими для роботи в умовах СПА- та фітнес-центрів 27,4% респондентів.

Аналіз результатів анкетування майбутніх магістрів з фізичної реабілітації підтвердив необхідність трансформації змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг. Реалізація зазначеного передбачає гнучкість змісту професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, що полягає в постійному оновленні/удосконаленні усіх його структурних компонентів відповідно до актуальних тенденцій (глобалізації, інтеграції, стандартизації, фундаменталізації, інформатизації, неперервності, інноваційності), перспектив розвитку вищої освіти та сучасних вимог до підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до професійної і наукової діяльності інноваційного характеру з урахуванням потреб (попиту) на ринку реабілітаційних послуг.

У розділі вказано, що формування ціннісного ставлення магістрантів до професійної та наукової діяльності розглядається як складний динамічний процес, метою і результатом якого є позитивна професійна ідентифікація майбутніх магістрів, сприйняття ними майбутнього працевлаштування як сфери їхньої самоактуалізації та самореалізації, що детермінується високим рівнем вмотивованості, стійким інтересом, бажанням і внутрішньою потребою в професійному самоствердженні.

Особливості формування ціннісного ставлення до наукової та професійної діяльності розкрито через впровадження інноваційних технологій навчання: інтерактивних лекцій із застосуванням відео- та аудіоматеріалів, круглих столів, дискусій, дебатів, мозкового штурму, методу «case-study», навчальних ігор (проблемних, ділових), проектів, тренінгів, портфоліо та ін.

Анкетування 120 викладачів із вищеназваних вищих навчальних закладів показало, що лише 1/5 частина опитаних викладачів повністю задоволена існуючою навчально-методичною і науковою літературою, необхідною для

професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації; серед педагогічних технологій, які використовують викладачі вищих навчальних закладів при підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, найбільш популярним є використання інформаційних ресурсів системи Інтернет (71% опитаних).

Розкрито особливості застосування у професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема, комп'ютерного online тестування, дистанційного навчання, створення мультимедійних презентацій та ін.

Акцентовано увагу на застосуванні мультимедійних презентацій як одному з перспективних і високоефективних інструментів в освітній галузі, які дозволяють підвищити пізнавальну активність магістрантів і результативність праці викладачів.

Впровадження дистанційного навчання для майбутніх магістрів з фізичної реабілітації дозволило визначити основні його переваги: сучасний мультимедійний контент; зручний інтерфейс для навчання; підтримка викладачем у конференціях офф-лайн і он-лайн, в тому числі аудіо- і відеоконференції; численні можливості для організації і контролю навчання магістрантів; підвищення кваліфікації без припинення своєї роботи; навчання на місцях, не виїжджаючи в головний вищий навчальний заклад, в тому числі для осіб з обмеженими фізичними можливостями та інвалідів; можливість закінчити перерване різними обставинами навчання; отримання можливості неперервної самоосвіти без будь-яких обмежень; отримання другої вищої або додаткової освіти. Вказано, що дистанційне навчання здійснювалося за допомогою системи електронного навчання (education.sspu.sumy.ua). Кожен курс забезпечувався комплектом структурованих електронних навчально-методичних матеріалів, доступних через Інтернет, в тому числі тексти навчальних посібників і методичних рекомендацій з виконання різних видів робіт, а також завдання для практичних і контрольних робіт.

У розділі підкреслено, що характерними ознаками змісту роботи в

мультидисциплінарній команді є спільне планування й організація діяльності відповідно до визначених мети і завдань, розподіл обов'язків (функцій) членів групи, аналіз виконаної роботи та її результатів, звітність про діяльність групи, забезпечення оптимального режиму роботи групи та професійного росту її членів з метою підвищення якості діяльності групи.

Виробнича практика студентів спеціальності «Фізична реабілітація» є невід'ємною складовою процесу підготовки магістрів. У Сумському державному педагогічному університеті імені А. С.Макаренка магістранти з фізичної реабілітації проходять практику обсягом 360 годин (12 кредитів) у лікувально-профілактичних і реабілітаційних закладах. Метою виробничої практики є професійно-практична підготовка магістрантів з фізичної реабілітації, яка передбачає вдосконалення знань із професійно орієнтованих дисциплін, оволодіння навичками методично-організаційної роботи з проведення лікувально-реабілітаційних заходів щодо відновлення, збереження, підтримки й поліпшення здоров'я хворих. Визначена мета виробничої практики досягається шляхом: ознайомлення магістрантів зі структурою і змістом роботи державних лікувально-реабілітаційних закладів; створення цілісного уявлення про зміст і характер майбутньої професії; формування вмінь та навичок щодо організації, планування, проведення та контролю ефективності реабілітаційних заходів.

Для з'ясування окремих аспектів результатів проведення практик нами було здійснено анкетування 58 співробітників таких спеціалізованих закладів, як: Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів, Сумська обласна клінічна дитяча лікарня, Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України (м. Київ), Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад № 20 «Посмішка», Сумський дошкільний навчальний заклад № 39 «Теремок», Навчально-реабілітаційний центр Сумського державного педагогічного університету імені А. С.Макаренка, ПАТ «Санаторій Київ», Приватна клініка «Вертебролог» (м. Суми), Спа-центр «Helena Beauty Club», (м. Суми) та ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» (м. Київ).

Аналіз відповідей 58 співробітників спеціалізованих закладів, опитаних

щодо задоволення рівнем теоретичної, практичної та науково-дослідної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, засвідчив, що рівнем теоретичної підготовки повністю задоволеними було 62,07% респондентів; рівнем практичної підготовки – 50% респондентів; рівнем науково-дослідної підготовки – 44,83% опитаних співробітників спеціалізованих закладів.

Особливості розвитку досвіду роботи у мультидисциплінарній команді під час проходження виробничих практик магістрантів з фізичної реабілітації полягали в створенні оптимальних умов для усвідомлення єдності мети та ролі кожного члена команди, чіткості спільних (інтегрованих) та індивідуальних (спеціальних диференційованих) завдань, сумісного планування траєкторії та програмного забезпечення комплексної реабілітації, узгодженості та координованості дій фахівців різного профілю, відкритості щодо процесу ухвалення рішень, активного обміну досвідом та необхідною інформацією, забезпечення взаємодоповнення і взаємопідтримки у випадку виникнення проблем, що забезпечує корпоративну й особистісну відповідальність, формування професійної етики та комунікативної культури.

Вказано, що науково-дослідна робота магістрантів є одним із важливих засобів підвищення якості наукової і професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації, здатних творчо застосовувати в практичній діяльності сучасні досягнення науково-технічного прогресу.

Зазначено, що осередками організації науково-дослідної роботи магістрантів є студентські наукові гуртки, діяльність яких спрямована на поглиблення і підвищення наукового потенціалу магістрантів, формування вмінь і навичок науково-дослідної роботи у позааудиторний час, оволодіння стилем і вміннями корпоративної роботи в наукових колективах.

Розвиток досвіду роботи у мультидисциплінарній команді у процесі науково-дослідної роботи магістрантів з фізичної реабілітації також передбачає їх активну участь у наукових конференціях, конкурсах студентських наукових робіт, проблемних наукових гуртках, семінарах та ін.

З 2000 року на базі Навчально-наукового інституту фізичної культури

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка щорічно проводилась науково-практична конференція молодих учених, в якій беруть участь магістранти з фізичної реабілітації.

У розділі вказано, що майбутні магістри з фізичної реабілітації щорічно беруть участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт, який проводиться з метою активізації наукової роботи студентів і магістрантів як найважливішого чинника формування фахівців нового типу, створення у вищих навчальних закладах системи широкого залучення студентів до участі у наукових програмах і науково-дослідній роботі. У 2015-2017 році на базі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка було проведено другий тур Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт із галузі «Фізичного виховання та спорту» за напрямками «Фізичне виховання», «Спорт» і «Здоров'я людини та фізична реабілітація» серед студентів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, в якому брали участь майбутні магістри з фізичної реабілітації.

Доведено, що підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах уможлиблюється за дотримання виявлених педагогічних умов, які є взаємопов'язаними, взаємозумовленими і реалізуються у навчально-виховному процесі системно.

Основні наукові положення розділу викладено в опублікованих працях [10; 66; 96; 145-150; 167; 178; 193; 204; 210; 215; 217; 221-223; 226-229; 231-232; 235; 238-240; 244-247; 249; 254; 269-270; 305; 309-310; 338; 380; 397; 445].

РОЗДІЛ 6

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ З ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

6.1. Організація педагогічного експерименту

Експериментально-дослідна перевірка висунутої загальної гіпотези здійснювалася шляхом проведення педагогічного експерименту, який включав констатувальний і формувальний етапи.

Констатувальний етап педагогічного експерименту передбачав реалізацію таких завдань:

- аналіз сучасного стану професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації за результатами анкетування магістрантів з фізичної реабілітації та викладачів вищих навчальних закладів України, співробітників спеціалізованих закладів;
- розробка основних положень концепції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах;
- розробка та теоретичне обґрунтування моделі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах;
- визначення критеріїв і показників сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності;
- визначення методів діагностичного інструментарію дослідження ефективності професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації;
- визначення вихідного рівня сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності.

На констатувальному етапі педагогічного експерименту в анкетуванні взяли участь 723 магістранти з фізичної реабілітації та 120 викладачів з десяти

вищих навчальних закладів України: Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Запорізького національного університету, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Львівського державного університету фізичної культури, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Національного університету фізичного виховання і спорту України, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. Також анкетуванням було охоплено 58 співробітників таких спеціалізованих закладів, як: Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів, Сумська обласна клінічна дитяча лікарня, Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України (м. Київ), Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад № 20 «Посмішка», Сумський дошкільний навчальний заклад № 39 «Теремок», Навчально-реабілітаційний центр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, ПАТ «Санаторій Київ», Приватна клініка «Вертебролог» (м. Суми), Спа-центр «Helena Beauty Club», (м. Суми) та ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» (м. Київ).

Формувальний етап педагогічного експерименту дослідження спрямовувався на вирішення таких завдань:

- експериментальна перевірка результативності розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах;
- аналіз результатів дослідження на основі зіставлення вихідного і наприкінцевого рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності.

На формувальному етапі педагогічного експерименту в якості бази експериментально-дослідної роботи було обрано Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Національний педагогічний

університет імені М. П. Драгоманова та Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. З метою перевірки ефективності розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації було сформовано експериментальну ($n=127$) і контрольну ($n=123$) групи.

Навчально-виховний процес підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації контрольної групи здійснювався за традиційною системою (без змін його структури, форм, методів і засобів навчання), експериментальної групи – за розробленою та науково обґрунтованою системою професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Перевірка ефективності системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах здійснювалась на підставі аналізу динаміки рівнів сформованості професійної готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації контрольної та експериментальної груп за визначеними критеріями: мотиваційно-ціннісним, когнітивним, процесуальним, особистісним, рефлексивним. Критерії та показники сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності подано у таблиці 6.1.

Низький рівень сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності характеризується тим, що у магістрів відсутня позитивна мотивація до здійснення наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг, яка не є цінністю для них. Вони не розуміють сутності майбутньої професії, пов'язаної з науковою та професійною діяльністю. Магістранти не виявляють інтересу та бажання досягнути успіху при виконанні цієї роботи. У них відсутні системні, глибокі та міцні знання з циклу дисциплін соціально-гуманітарної підготовки та спеціальні знання з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки. На практиці це виражається у тому, що магістранти не здатні застосовувати засоби, пов'язані з науковою та професійною діяльністю на ринку реабілітаційних послуг, та

виконати окремі завдання і доручення. Вони не усвідомлюють взаємозв'язку між знаннями, уміннями та навичками. У них спостерігається несформованість комунікативних та організаційних здібностей і відсутня орієнтація на творчість при виконанні роботи. У магістрантів не чітко виражені творчий потенціал та емпатія. Вони не в змозі об'єктивно оцінити результати своєї наукової та професійної діяльності.

Таблиця 6.1

**Критерії та показники сформованості готовності
майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової
та професійної діяльності**

Критерії	Показники
Мотиваційно-ціннісний	наявність позитивної мотивації до здійснення наукової та професійної діяльності; розуміння сутності майбутньої професії, пов'язаної з науковою та професійною діяльністю на ринку реабілітаційних послуг, ціннісне ставлення до цих видів діяльності, інтерес і бажання досягнути успіху при виконанні цієї роботи; прийняття професії в якості сфери самореалізації
Когнітивний	системність, глибина та міцність базових та спеціальних знань із циклу дисциплін професійної та практичної підготовки
Процесуальний	сформованість умінь та навичок організації та проведення наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг; володіння уміннями та навичками створення професійного іміджу; усвідомлення взаємозв'язку між знаннями, уміннями та навичками
Особистісний	сформованість комунікативних та організаційних здібностей; орієнтація на творчість при виконанні роботи; сформованість творчого потенціалу та емпатії
Рефлексивний	здатність до об'єктивного самооцінювання результатів наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг

Середній рівень сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності характеризується тим, що у магістрів наявна позитивна мотивація до здійснення наукової та професійної діяльності, яка для них є цінністю. У них сформовані базові знання та спеціальні знання з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки. На практиці це

виражається у тому, що магістранти здатні застосовувати засоби, пов'язані з науковою та професійною діяльністю. У них в основному сформовані комунікативні та організаційні здібності. У магістрантів виражені творчий потенціал та емпатія. Магістранти здатні об'єктивно самооцінити результати наукової та професійної діяльності.

Високий рівень сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності характеризується тим, що у них чітко виражена позитивна мотивація до здійснення наукової та професійної діяльності, яка стає для них особистісно значущою, проявляється усвідомлене та стійке прагнення до удосконалення у цій сфері. Вони розглядають майбутню професію як сферу успішної самореалізації. У магістрантів сформовані системні та глибокі знання з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки. Магістранти успішно застосовують засоби, пов'язані з науковою та професійною діяльністю, проявляючи при цьому ініціативу, креативність та наполегливість. У них чітко проявляються комунікативні та організаційні здібності. У магістрантів яскраво виражені творчий потенціал та емпатія. Вони здатні об'єктивно самооцінити результати наукової та професійної діяльності.

Методики визначення сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності відповідно до визначених критеріїв і показників подано в таблиці 6.2.

Для моніторингу рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за визначеними критеріями нами розроблено комп'ютерну програму «ЛСС: Педагогічна діагностика сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг» (у співавторстві з Л. П. Сущенко та О. П. Сидоренко).

Методики визначення сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності

Критерій	Методика
Мотиваційно-ціннісний	Методика діагностики особистості «Мотивація до успіху» Т. Елерса
Когнітивний	Тестові завдання для визначення рівня сформованості когнітивного компоненту готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до професійної і наукової діяльності
Процесуальний	Діагностична карта оцінювання рівня сформованості вмій і навичок з наукової і професійної діяльності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації
Особистісний	1. Методика оцінювання комунікативних та організаторських здібностей В. В. Синявського, Б. О. Федоришина (КОС – 1) 2. Методика самооцінки творчого потенціалу особистості 3. Методика «Діагностика рівня емпатійних здібностей» В. В. Бойко
Рефлексивний	Методика діагностики рефлексивності А. В. Карпова

Для роботи з комп'ютерною програмою необхідно мати: а) технічне забезпечення: процесор 700MHz і більше; відеоадаптер обсягом від 32 Мб; підключення до мережі Internet; б) програмне забезпечення: операційну систему Windows.

Програма розрахована для тестування групи магістрантів до 130 осіб. Для запуску програми на комп'ютері магістранту пропонується запустити файл «methods.exe» з флеш-носія чи жорсткого диска.

Одразу після запуску відкривається головне вікно програми, в якому магістранту потрібно ввести своє прізвище, ім'я та по-батькові, вибрати групу («Експериментальна» чи «Контрольна») та етап тестування («Початок експерименту» чи «Кінець експерименту»). Після вводу зазначених даних необхідно натиснути кнопку «Далі» (рис. 6.1).

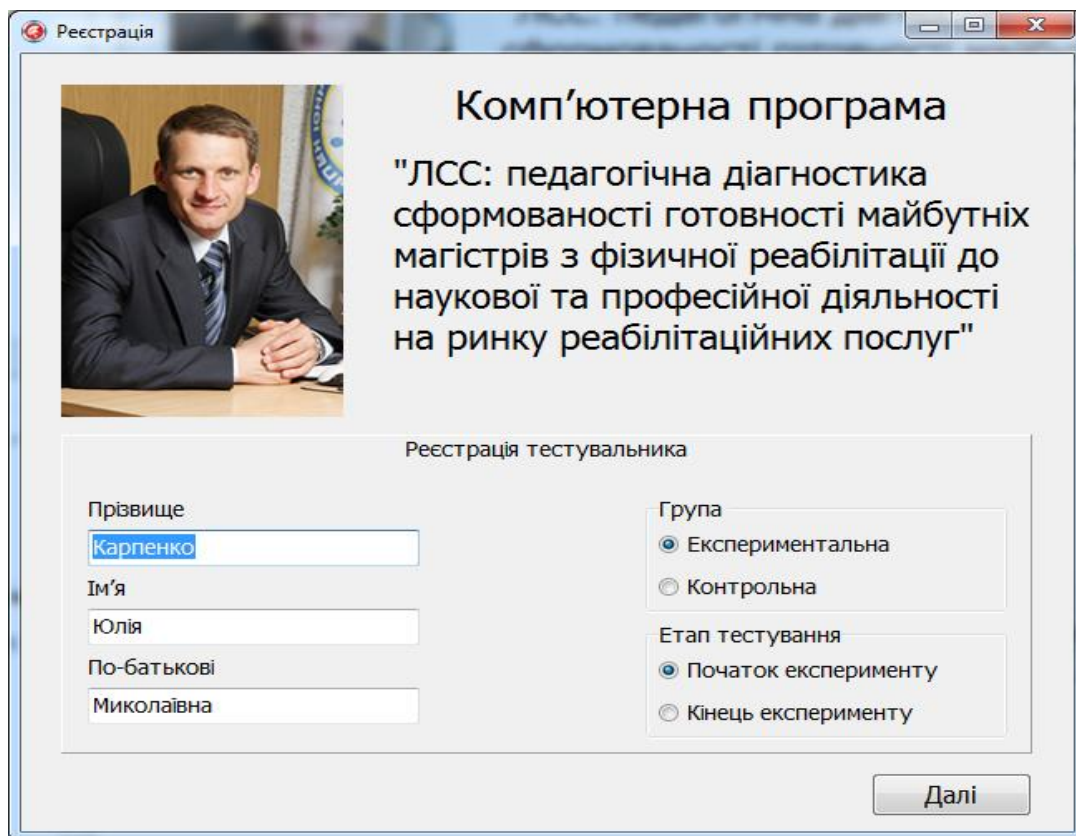

Рис. 6.1. Головне вікно програми

У випадку, якщо магістрант не правильно вказав особисті дані, або групу експерименту, то програма після перевірки виведе вікно з надписом «Не знайдений у списку групи» (рис. 6.2).

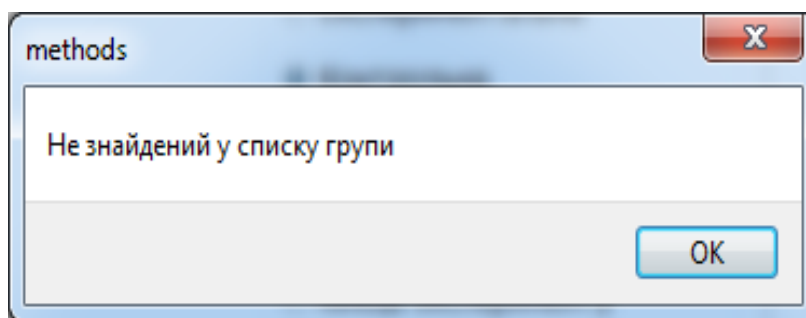

Рис. 6.2. Контроль за введенням даних

Якщо дані введені правильно, то програма переходить до іншого вікна – «Вибір тесту», в якому магістрант може вибрати для проходження один із семи запропонованих тестів у будь-якому порядку (рис. 6.3).

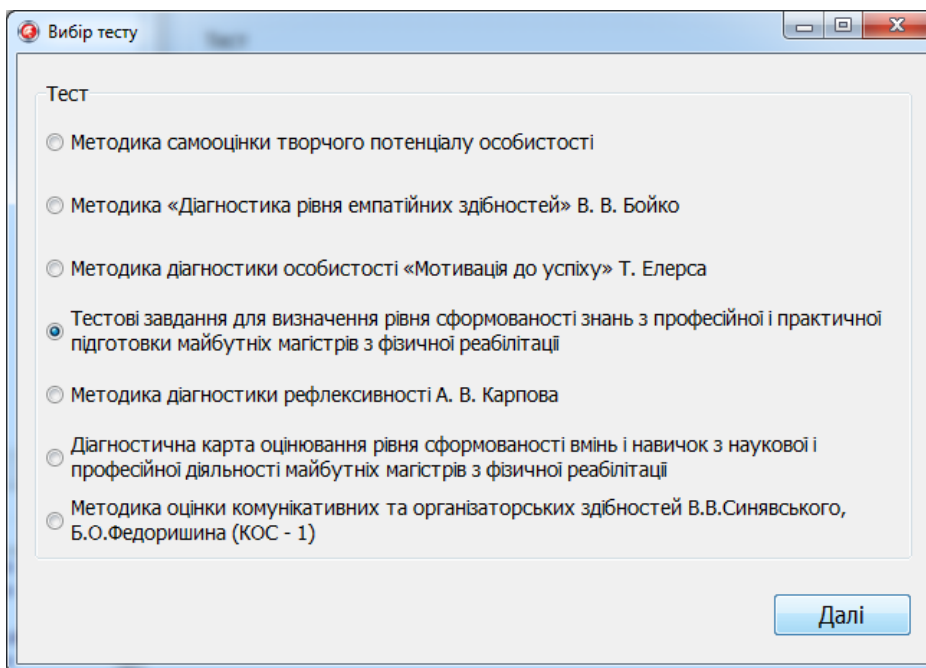

Рис. 6.3. Вибір тесту

Після вибору тесту і натискання клавіші «Далі» програма переходить до наступного кроку – безпосереднього тестування (рис. 6.4).

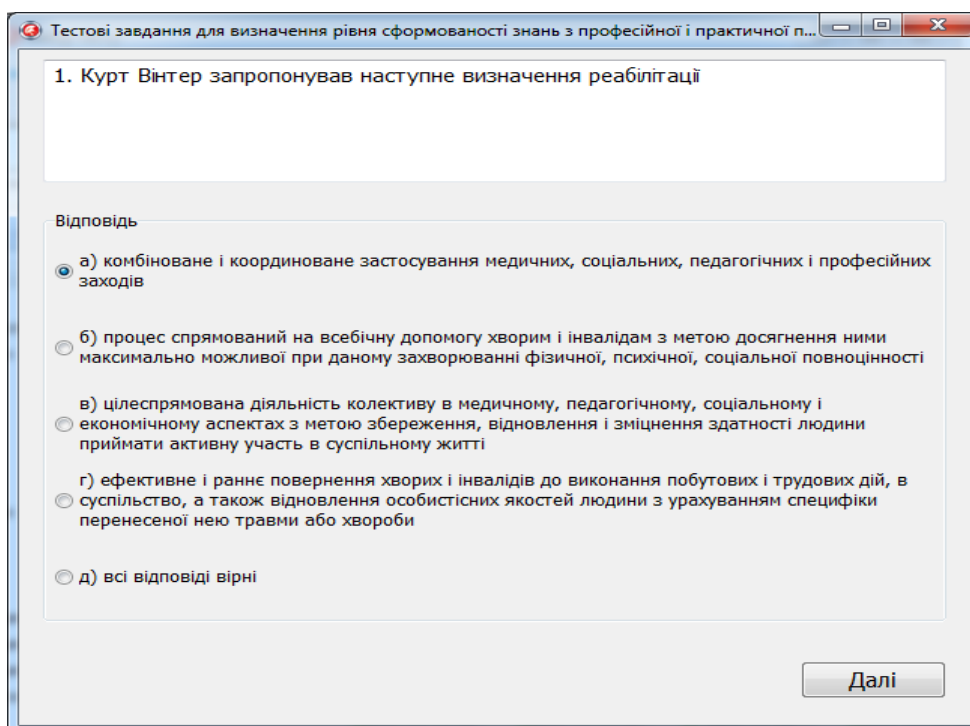

Рис. 6.4. Вікно тестування

У верхнє поле вікна виводиться чергове запитання. У полі «Відповідь» відображаються можливі варіанти відповіді на нього. Магістранту потрібно

обрати відповідь, яка на його думку є правильною, і натиснути кнопку «Далі». Після відповіді на останнє запитання програма фіксує всі відповіді магістранта у файл, підраховує кількість набраних магістрантом балів і визначає його рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за визначеним критерієм (рис. 6.5).

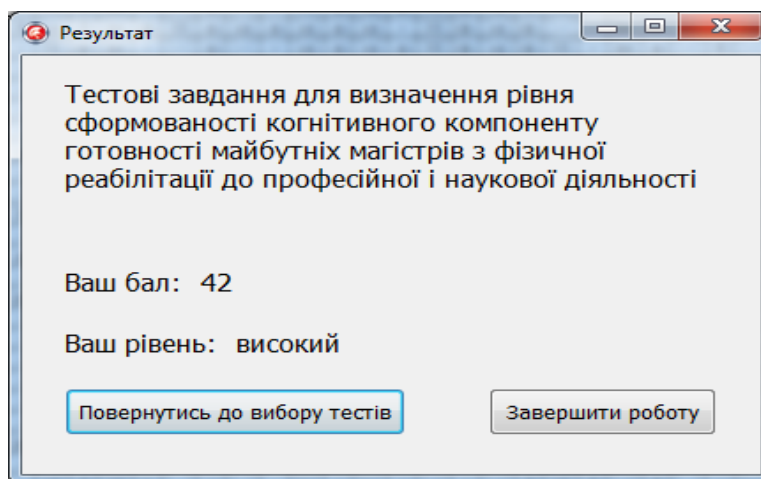

Рис. 6.5. Вікно виводу результату проходження тесту

Якщо магістрант бажає виконати інший тест, йому потрібно натиснути кнопку «Повернутись до вибору тестів», після чого на екрані з'явиться вікно «Вибір тесту». Таким чином, у магістранта є можливість виконати всі тести в будь-якій послідовності. Якщо магістрант бажає закінчити роботу з програмою, йому потрібно натиснути кнопку «Завершити роботу». Слід зауважити, що у магістранта залишається можливість виконати непройдені тести при повторній реєстрації. Для цього йому потрібно знову запустити програму, зареєструватися в системі і виконати тести, за виключенням пройдених.

Програмою передбачена можливість перервати тестування на будь-якому етапі, для чого потрібно натиснути на кнопку закриття вікна (червоний хрестик у правому верхньому куті вікна). При цьому буде виведене вікно попередження (рис. 6.6).

Для викладача передбачено окремий адміністративний доступ, який дає можливість переглянути списки зареєстрованих магістрантів і результати проходження тестів.

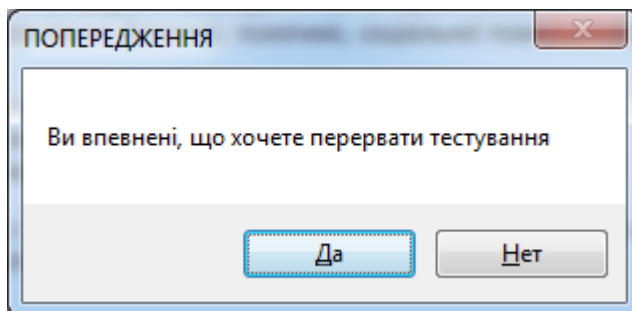

Рис. 6.6. Попередження переривання тестування

Таким чином, нами розкрито завдання констатувального і формувального етапу педагогічного експерименту. Схарактеризовано критерії, показники і рівні сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності. Наведено методики визначення сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності. Описано методику роботи з розробленою у співавторстві з Л. П. Сущенко і О. П. Сидоренко комп'ютерною програмою «ЛСС: Педагогічна діагностика сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг».

6.2. Аналіз результатів експериментально-дослідної роботи

Проаналізуємо результати формувального етапу педагогічного експерименту.

Мотиваційно-ціннісний критерій сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності

Результати сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за мотиваційно-ціннісним критерієм відображено в таблиці 6.3.

Одержані дані свідчать, що на початку педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності

за мотиваційно-ціннісним критерієм мали 9 магістрантів (або 7,23%) у контрольній групі і 14 магістрантів (або 11,02%) в експериментальній групі, середній рівень сформованості готовності – 52 магістранти (або 42,28%) у контрольній групі і 64 магістранти (або 50,39%) в експериментальній групі, низький рівень сформованості готовності – 62 магістранти (або 50,41%) у контрольній групі і 49 магістрантів (або 38,58%) в експериментальній групі.

Таблиця 6.3

**Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності
за мотиваційно-ціннісним критерієм**

Рівні	Контрольна група (n=123)					Експериментальна група (n=127)				
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
Високий	9	7,23	17	13,82	+6,50	14	11,02	29	22,83	+11,81
Середній	52	42,28	65	52,85	+10,57	64	50,39	87	68,50	+18,11
Низький	62	50,41	41	33,33	-17,07	49	38,58	11	8,66	-29,92

На кінець формувального етапу педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за мотиваційно-ціннісним критерієм виявлено у 17 магістрантів (або 13,85%) у контрольній групі і у 29 магістрантів (або 22,83%) в експериментальній групі, середній рівень сформованості готовності – у 65 магістрантів (або 52,85%) у контрольній групі і у 87 магістрантів (68,5%) в експериментальній групі, низький рівень сформованості готовності – у 41 магістранта (або 33,33%) у контрольній групі і у 11 магістрантів (або 8,66%) в експериментальній групі (рис. 6.7).

Таким чином, аналіз одержаних результатів дослідження дозволив відзначити такі результати щодо рівнів сформованості готовності майбутніх

магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за мотиваційно-ціннісним критерієм: збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності на 6,5% у контрольній і на 11,81% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем сформованості готовності – на 10,57% у контрольній і на 18,11% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем сформованості готовності – на 17,07% у контрольній і на 29,92% в експериментальній групах.

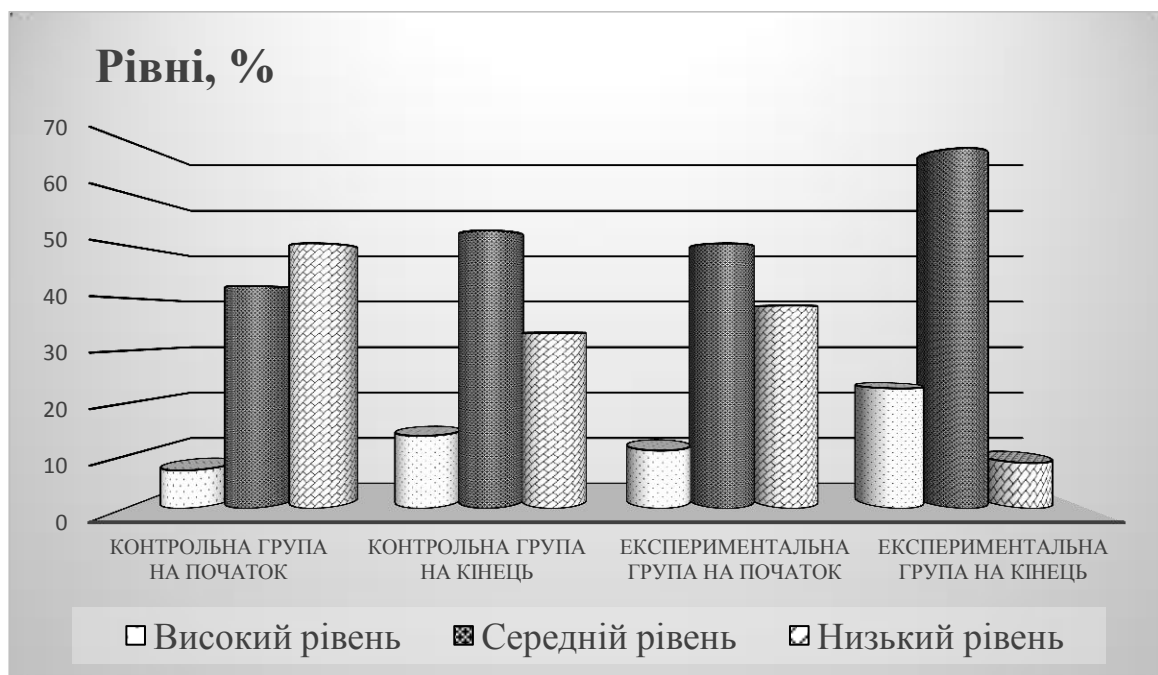

Рис. 6.7. Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за мотиваційно-ціннісним критерієм, %

У таблиці 6.4 відображено динаміку показників, що характеризують сформованість готовності до наукової і професійної діяльності за мотиваційно-ціннісним критерієм майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, яких включено до контрольної та експериментальної груп. Одержані дані дозволили констатувати, що на початку педагогічного експерименту не спостерігалось статистично достовірної відмінності між показниками, що характеризують сформованість готовності до наукової і професійної діяльності за мотиваційно-

ціннісним критерієм, у магістрантів контрольної та магістрантів експериментальної груп (при троз. = 1,88), що свідчить про їх однорідність.

На кінець формувального етапу педагогічного експерименту середні значення показника, що характеризують сформованість готовності до наукової і професійної діяльності за мотиваційно-ціннісним критерієм, збільшилися в експериментальній групі з $15,48 \pm 0,39$ до $18,00 \pm 0,38$ балів, у контрольній групі – з $14,65 \pm 0,48$ до $15,93 \pm 0,49$ балів. При цьому виявлено достовірну відмінність між зазначеними показниками у магістрантів контрольної та магістрантів експериментальної груп (при троз. = 4,60).

Таблиця 6.4

Динаміка показників, що характеризують сформованість готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за мотиваційно-ціннісним критерієм (бали)

Етап експерименту	Контрольна група (n = 123)		Експериментальна група (n = 127)		троз.	tтеор.
	M ± m	σ	M ± m	σ		
Початок	14,65 ± 0,48	5,36	15,48 ± 0,39	4,43	1,88	1,99
Кінець	15,93 ± 0,49	5,43	18,00 ± 0,38*	4,25	4,60	1,99

Примітка: * - результати експериментальної групи наприкінці педагогічного експерименту статистично достовірно відрізняються від аналогічних результатів на початку (P<0,05)

Більш позитивна динаміка сформованості мотивації до наукової і професійної діяльності в магістрантів з фізичної реабілітації експериментальної групи пов'язана, на нашу думку, з впровадженням в навчально-виховний процес інноваційних технологій навчання, зорієнтованих на формування ціннісного ставлення до майбутньої роботи, сприйняття її як сфери самореалізації і самоствердження. На нашу думку, більшою чи меншою мірою всі інтегровані в навчально-виховний процес інноваційні технології навчання спрямовувалися на реалізацію індивідуальних потенційних можливостей кожного магістранта і формування його позитивних ціннісних орієнтацій та

стійкого інтересу до наукової і професійної діяльності. Серед інноваційних технологій навчання, які, за нашими спостереженнями найбільше забезпечували стимулювання й оптимізацію процесу мотивування майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, відзначено такі: розробка соціально й особистісно значущих проектів (творчий груповий проект «Професійна майстерність фахівця з фізичної реабілітації», індивідуальні наукові проекти з професійно орієнтованих дисциплін за самостійно обраною темою); організація семінарських (практичних) занять у форматі «круглих столів» і ділових ігор з моделюванням, відтворенням і аналізом конкретних ситуативних завдань, які передбачали участь і можливість самоактуалізації кожного учасника; складання портфолію, що дозволило магістрантам оцінити і відзначити індивідуальні досягнення в різних видах діяльності: навчальній, практичній, науково-дослідній, професійній.

Когнітивний критерій сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності

Динаміку рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за когнітивним критерієм репрезентовано в таблиці 6.5.

Таблиця 6.5

**Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності
за когнітивним критерієм**

Рівні	Контрольна група (n=123)					Експериментальна група (n=127)				
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
Високий	8	6,50	15	12,20	+5,69	10	7,87	25	19,69	+11,81
Середній	33	26,83	43	34,96	+8,13	60	47,24	77	60,63	+13,39
Низький	82	66,67	65	52,85	-13,82	57	44,88	25	19,69	-25,20

Як свідчать дані, зафіксовані в таблиці 6.5, на початок педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за когнітивним критерієм констатовано у 8 магістрантів (або 6,5%) у контрольній групі і у 10 магістрантів (або 7,87%) в експериментальній групі, середній рівень сформованості готовності – у 33 магістрантів (або 26,83%) у контрольній групі і у 60 магістрантів (або 47,24%) в експериментальній групі, низький рівень сформованості готовності – у 82 магістрантів (або 66,67%) у контрольній групі і у 57 магістрантів (або 44,88%) в експериментальній групі.

На кінець формувального етапу педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за когнітивним критерієм відзначено у 15 магістрантів (або 12,20%) у контрольній групі і у 25 магістрантів (або 19,69%) в експериментальній групі, середній рівень сформованості готовності – у 43 магістрантів (або 34,96%) у контрольній групі і у 77 магістрантів (60,63%) в експериментальній групі, низький рівень сформованості готовності – у 65 магістрантів (або 52,85%) у контрольній групі і у 25 магістрантів (або 19,69%) в експериментальній групі (рис. 6.8).

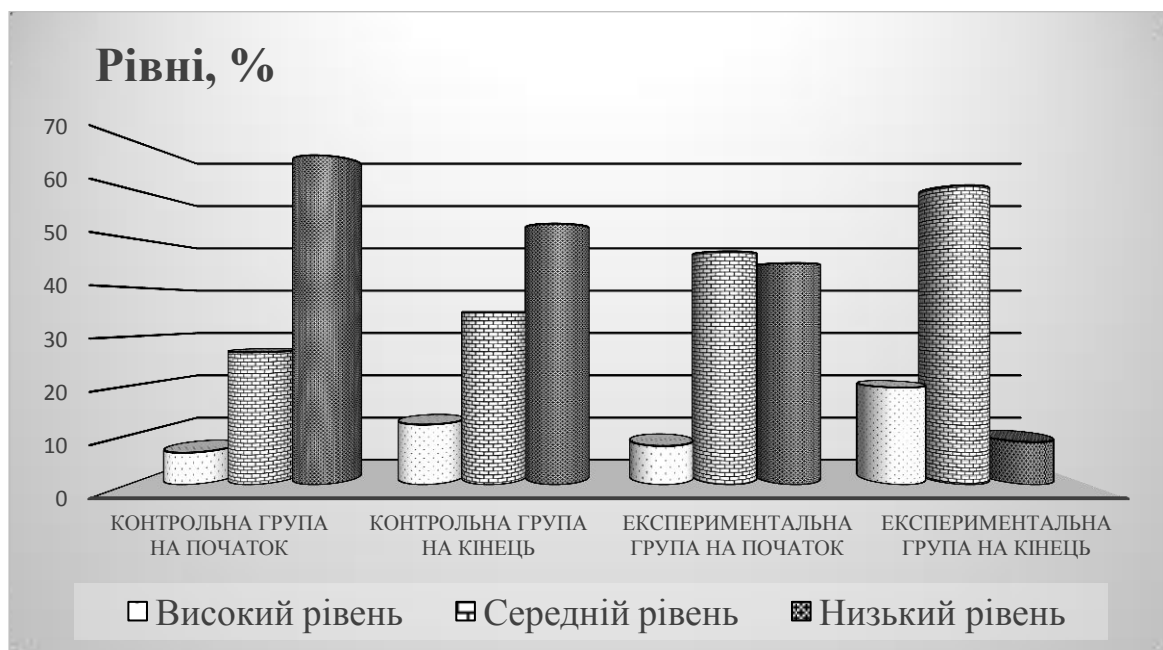

Рис. 6.8. Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за когнітивним критерієм, %

Отже, порівняльний аналіз динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за когнітивним критерієм дозволив визначити такі зміни: збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності на 5,69% у контрольній і на 11,81% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем сформованості готовності на 8,13% у контрольній і на 13,39% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем сформованості готовності на 13,82% у контрольній і на 25,20% в експериментальній групах.

Проаналізуємо динаміку показників, що характеризують сформованість готовності до наукової і професійної діяльності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації за когнітивним критерієм. На початку педагогічного експерименту між середніми значеннями показників за когнітивним критерієм у контрольній та в експериментальній групах не виявлено істотної відмінності (при троз. = 1,69), що свідчить про однорідність груп (табл. 6.6).

Таблиця 6.6

Динаміка показників, що характеризують сформованість готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за когнітивним критерієм (бали)

Етап експерименту	Контрольна група (n = 123)		Експериментальна група (n = 127)		троз.	теор.
	M ± m	σ	M ± m	σ		
Початок	28,46 ± 0,50	5,63	29,82 ± 0,61	6,84	1,69	1,99
Кінець	29,66 ± 0,51	6,32	34,91 ± 0,56*	6,32	6,12	1,99

Примітка: * - результати експериментальної групи наприкінці педагогічного експерименту статистично достовірно відрізняються від аналогічних результатів на початку (P<0,05)

Результати наприкінцевого зрізу педагогічного експерименту дозволили відзначити тенденцію до зростання показників за когнітивним критерієм у майбутніх магістрів з фізичної реабілітації: в експериментальній групі з 29,82 ±

0,61 до $34,91 \pm 0,56$ балів, у контрольній – з $28,46 \pm 0,50$ до $29,66 \pm 0,51$ балів. На кінець педагогічного експерименту спостерігалась статистично достовірна відмінність між зазначеними показниками у магістрантів контрольної та магістрантів експериментальної груп (при троз. = 6,12).

Вважаємо, що більш ефективному засвоєнню знань з професійної і практичної підготовки магістрантами експериментальної групи сприяли такі продуктивні інноваційні технології навчання, які передбачали оптимальну збалансованість творчо-пошукової і репродуктивної діяльності, а саме: проблемні лекції, насамперед, у формі евристичної бесіди; інтерактивні лекції у форматі дискусії, бесіди, візуалізації, прес-конференції, резюмування; інтерактивні форми організації семінарських занять (дискусії, диспути, дебати); технологія «мозкового штурму»; аналіз конкретних ситуацій/випадків (case-study), які забезпечували поглиблення теоретичних знань у межах конкретної дисципліни в процесі вирішення практичних завдань. Оптимізації процесу засвоєння необхідних знань з професійної і практичної підготовки сприяли різні форми поточного моніторингу знань, зокрема, регулярний контроль за виконанням самостійної роботи магістрантів, систематичне тестування, у тому числі – комп'ютерне в режимі онлайн.

Процесуальний критерій сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності

За процесуальним критерієм визначався рівень оволодіння магістрантами з фізичної реабілітації сукупністю вмінь та навичок, необхідних для наукової і професійної діяльності. Результати динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за процесуальним критерієм подано в таблиці 6.7.

Одержані в процесі експериментального дослідження дані засвідчили, що на початок педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за процесуальним критерієм виявлено в 9 магістрантів (або 6,92%) контрольної групи і в 11 магістрантів (або 8,66%) експериментальної групи; середній рівень сформованості

готовності – у 62 магістрантів (або 47,69%) контрольної групи і в 66 магістрантів (або 51,97%) експериментальної групи, низький рівень сформованості – у 52 магістрантів (або 40%) контрольної групи і в 50 магістрантів (або 39,37%) експериментальної групи.

Таблиця 6.7

**Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності
за процесуальним критерієм**

Рівні	Контрольна група (n=123)					Експериментальна група (n=127)				
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
Високий	9	6,92	16	12,31	+5,38	11	8,66	24	18,90	+10,24
Середній	62	47,69	71	54,62	+6,92	66	51,97	82	64,57	+12,60
Низький	52	40,00	36	27,69	-12,31	50	39,37	21	16,54	-22,83

На кінець педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за процесуальним критерієм зафіксовано в 16 магістрантів (або 12,31%) контрольної і в 24 магістрантів (або 18,90%) експериментальної груп; середній рівень сформованості – у 71 магістранта (або 54,62%) контрольної і у 82 магістрантів (або 64,57%) експериментальної груп; низький рівень сформованості – у 36 магістрантів (або 27,69%) контрольної і у 21 магістранта (або 16,54%) експериментальної груп (рис. 6.9).

Аналіз динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за процесуальним критерієм дозволив визначити такі тенденції до змін: збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності на 5,38% у контрольній і на 10,24% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем сформованості готовності на 6,92% у

контрольній і на 12,60% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем сформованості готовності на 12,31% у контрольній і на 22,83% в експериментальній групах.

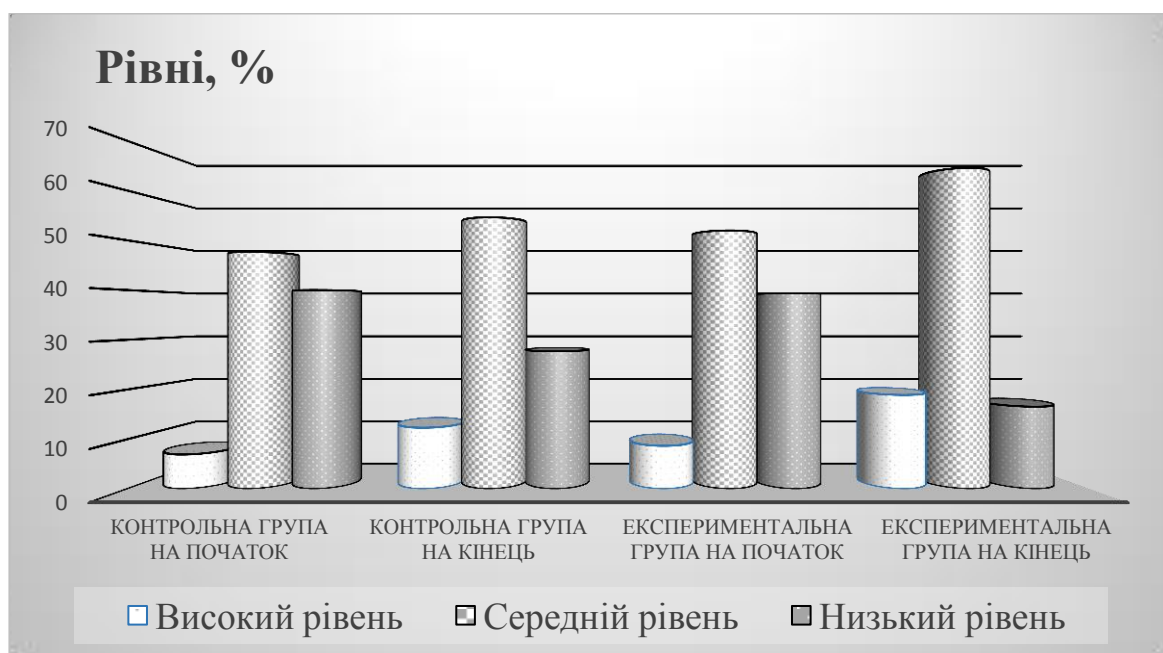

Рис. 6.9. Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за процесуальним критерієм, %

У процесі аналізу динаміки показників, що характеризують сформованість готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за процесуальним критерієм, виявлено, що на початку педагогічного експерименту не спостерігалось статистично значущої відмінності між середніми показниками експериментальної і середніми показниками контрольної групи (при троз. = 1,69), що свідчить про однорідність вибірки (груп) (табл. 6.8).

Зазначимо, що тенденцію до покращення показників сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за процесуальним критерієм відзначено у майбутніх магістрів обох груп, однак середні значення цих показників у магістрантів експериментальної групи були значно вищі порівняно з контрольною групою. Так, у магістрантів експериментальної групи середні показники сформованості готовності до наукової і професійної

діяльності за процесуальним критерієм підвищились з $26,44 \pm 0,42$ до $30,00 \pm 0,37$ балів, тоді як аналогічні показники у магістрантів контрольної групи збільшились з $25,55 \pm 0,42$ до $26,61 \pm 0,42$ балів. При цьому, в експериментальній групі виявлено статистично значущу відмінність між цими показниками на початку і наприкінці педагогічного експерименту ($P < 0,05$); у контрольній групі – істотної відмінності не спостерігалось.

Таблиця 6.8

**Динаміка показників сформованості готовності майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності
за процесуальним критерієм (бали)**

Етап експерименту	Контрольна група (n = 123)		Експериментальна група (n = 127)		троз.	теор.
	M ± m	σ	M ± m	σ		
Початок	$25,55 \pm 0,42$	4,83	$26,44 \pm 0,42$	4,74	1,75	1,99
Кінець	$26,61 \pm 0,42$	4,80	$30,00 \pm 0,37^*$	4,22	6,29	1,99

Примітка: * - результати експериментальної групи наприкінці педагогічного експерименту статистично достовірно відрізняються від аналогічних результатів на початку ($P < 0,05$)

Між середніми значеннями показників сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за процесуальним критерієм у магістрантів контрольної і магістрантів експериментальної груп наприкінці педагогічного експерименту виявлено статистично достовірну відмінність (при троз. = 6,29).

Отже, позитивна динаміка рівнів і показників сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за процесуальним критерієм спостерігалась в обох групах, натомість в експериментальній групі відзначено більш прогресивну динаміку. На нашу думку, зазначені тенденції пов'язані з більш раціональною організацією навчально-виховного процесу для магістрантів експериментальної групи, що передбачало активне залучення інноваційних технологій навчання, які дозволяли не лише зміцнити і поглибити набуті знання, а й забезпечували їх

практичне відпрацювання та набуття практичного досвіду з наукової і професійної діяльності. Серед інноваційних технологій навчання, які сприяли формуванню вмінь та навичок з наукової діяльності в магістрантів з фізичної реабілітації доцільно відзначити технології проектного і проблемного навчання; дискусії, диспути, дебати; виконання самостійної роботи у формі мультимедійних презентацій.

Більш продуктивне формування професійних вмінь та навичок в магістрантів експериментальної групи, на нашу думку, забезпечили проведення практичних занять у форматі моделювання, програвання й аналізу ситуацій, наближених до реальної професійної діяльності (рольові і ділові ігри, розбір кейсів), тренінгів з професійно орієнтованих дисциплін, а також самостійне набуття магістрантами практичного досвіду під час проходження виробничої практики з належною системою організації та відповідним методичним забезпеченням.

Особистісний критерій сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності

Показниками особистісного критерію сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності визначено рівень комунікативних та організаційних здібностей, рівень творчого потенціалу і рівень емпатії.

Проаналізуємо динаміку рівнів сформованості комунікативних і організаторських здібностей в магістрантів з фізичної реабілітації, які розглянемо ізольовано. Динаміку рівнів сформованості комунікативних здібностей у магістрантів контрольної і магістрантів експериментальної груп можна простежити за даними, представленими в таблиці 6.9.

На початок педагогічного експерименту високий рівень сформованості комунікативних здібностей констатовано у 8 магістрантів (або 6,50%) контрольної і в 11 магістрантів (або 8,66%) експериментальної груп; середній рівень сформованості – у 54 магістрантів (або 43,90%) контрольної і у 64 магістрантів (або 50,39%) експериментальної груп; низький рівень – у 61

магістранта (або 49,59%) контрольної і 52 магістрантів (або 40,94%) експериментальної груп.

На кінець експерименту високий рівень сформованості комунікативних здібностей виявлено у 15 магістрантів (або 12,20%) контрольної і у 24 магістрантів (або 18,90%) експериментальної груп; середній рівень сформованості відзначено у 63 магістрантів (або 51,22%) контрольної і у 83 магістрантів (або 65,35%) експериментальної груп; низький рівень – у 45 магістрантів (або 36,59%) контрольної і 20 магістрантів (або 15,75%) експериментальної груп.

Таблиця 6.9

**Динаміка рівнів сформованості комунікативних здібностей
в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації**

Рівні	Контрольна група (n=123)					Експериментальна група (n=127)				
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
Високий	8	6,50	15	12,20	+5,69	11	8,66	24	18,90	+10,24
Середній	54	43,90	63	51,22	+7,32	64	50,39	83	65,35	+14,96
Низький	61	49,59	45	36,59	-13,01	52	40,94	20	15,75	-25,20

На основі аналізу динаміки рівнів сформованості комунікативних здібностей зафіксовано такі зміни: збільшення кількості магістрантів з високим рівнем сформованості на 5,69% у контрольній і на 10,24% в експериментальній групах; збільшення кількості магістрантів із середнім рівнем сформованості – на 7,32% у контрольній і на 14,96% в експериментальній групах; зменшення кількості магістрантів з низьким рівнем сформованості – на 13,01% у контрольній і на 25,20% в експериментальній групах (рис. 6.10).

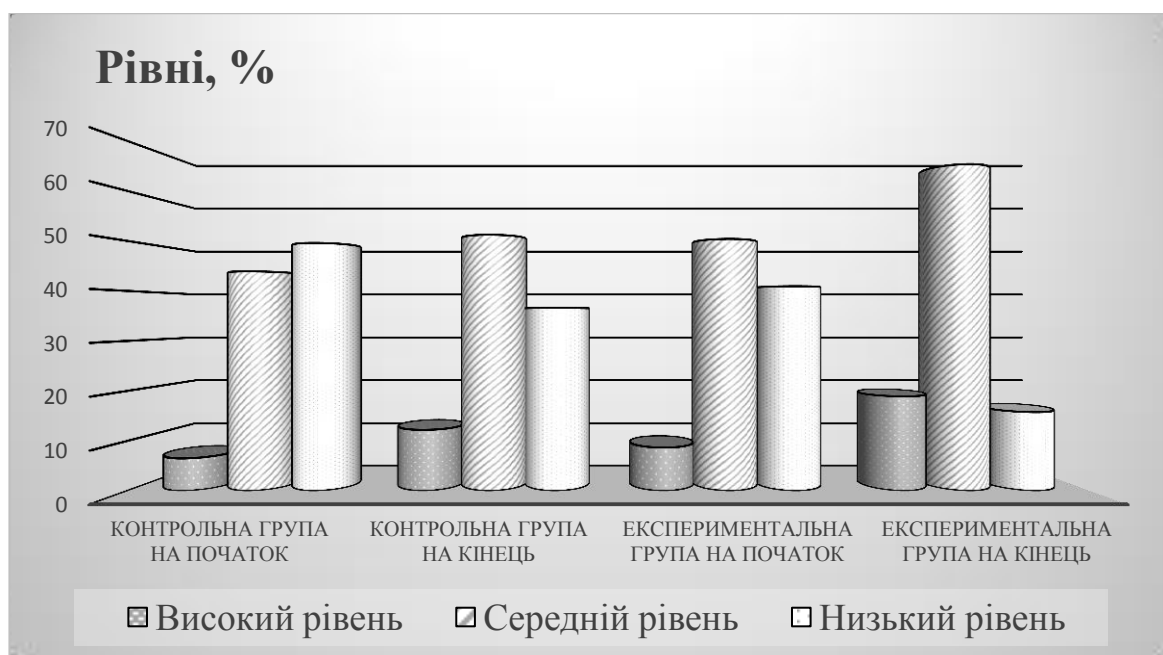

Рис. 6.10. Динаміка рівнів сформованості комунікативних здібностей в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, %

Аналіз середніх значень показників сформованості комунікативних здібностей в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації дозволив з'ясувати, що на початку педагогічного експерименту не виявлено статистично істотної відмінності між одержаними показниками експериментальної та показниками контрольної груп (при троз. = 1,90) (табл. 6.10).

Таблиця 6.10

Динаміка показників сформованості комунікативних здібностей в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (бали)

Етап експерименту	Контрольна група (n = 123)		Експериментальна група (n = 127)		троз.	теор.
	M ± m	σ	M ± m	σ		
Початок	2,28 ± 0,09	0,95	2,47 ± 0,09	0,96	1,90	1,99
Кінець	2,52 ± 0,09	1,01	2,97 ± 0,07*	0,76	4,54	1,99

Примітка: * - результати експериментальної групи наприкінці педагогічного експерименту статистично достовірно відрізняються від аналогічних результатів на початку (P<0,05)

На основі аналізу динаміки середніх значень показників сформованості комунікативних навичок було зафіксовано їх підвищення в експериментальній групі з $2,47 \pm 0,09$ до $2,97 \pm 0,07$ балів, у контрольній групі – з $2,28 \pm 0,09$ до $2,52 \pm 0,09$ балів. При цьому в контрольній групі не виявлено статистично достовірної відмінності між зазначеними показниками наприкінцевого зрізу і показниками, одержаними на початку педагогічного експерименту.

На кінець педагогічного експерименту спостерігалась статистично достовірна відмінність між показниками сформованості комунікативних здібностей у магістрантів експериментальної і магістрантів контрольної груп (при троз. = 4,54).

Припускаємо, що більш позитивна динаміка сформованості комунікативних здібностей в магістрантів з фізичної реабілітації експериментальної групи зумовлена впровадженням в процес їх професійної підготовки інтерактивних технологій і методів навчання, в основі яких – активна вербальна (усна або письмова) взаємодія усіх учасників навчального процесу, а саме: дискусій, диспутів, дебатів, ігрових технологій, кейсів, тренінгів тощо. Зазначені інтерактивні технології дозволили майбутнім магістрам з фізичної реабілітації розвинути або удосконалити власні ораторські здібності в процесі публічного виступу, здатність чітко виражати свої думки і відстоювати власну позицію в умовах конфронтації, здатність здійснювати та сприймати конструктивну критику, а також сформувати навички міжособистісного спілкування і взаємодії в умовах сумісної професійної діяльності. Останнє удосконалювалось у процесі набуття досвіду роботи в мультидисциплінарній команді під час проходження магістрантами з фізичної реабілітації виробничої практики та проведення науково-дослідної роботи.

Динаміка рівнів сформованості організаторських здібностей в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації представлена в таблиці 6.11.

Як свідчать дані, репрезентовані в таблиці, на початок педагогічного експерименту високий рівень сформованості організаторських здібностей констатовано у 8 магістрантів (або 6,50%) контрольної і в 11 магістрантів (або

8,66%) експериментальної груп; середній рівень сформованості – у 54 магістрантів (або 43,90%) контрольної і в 64 магістрантів (або 48,82%) експериментальної груп; низький рівень – у 61 магістранта (або 49,59%) контрольної і у 19 магістрантів (або 14,96%) експериментальної груп.

Таблиця 6.11

**Динаміка рівнів сформованості організаторських здібностей
в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації**

Рівні	Контрольна група (n=123)					Експериментальна група (n=127)				
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
Високий	8	6,50	15	12,20	+5,69	11	8,66	26	20,47	+11,81
Середній	54	43,90	62	50,41	+6,50	64	48,82	82	64,57	+15,75
Низький	61	49,59	46	37,40	-12,20	52	42,52	19	14,96	-27,56

На кінець проведення педагогічного експерименту зафіксовано такі дані: високий рівень сформованості організаторських здібностей відзначено у 15 магістрантів (або 12,20%) контрольної і в 26 магістрантів (або 20,74%) експериментальної груп; середній рівень сформованості – у 62 магістрантів (або 50,41%) контрольної і у 82 магістрантів (або 64,57%) експериментальної груп; низький рівень сформованості – у 46 магістрантів (або 37,40%) контрольної і в 19 магістрантів (або 14,96%) експериментальної груп.

Результати аналізу динаміки рівнів сформованості організаторських здібностей засвідчили такі тенденції до змін: кількість магістрантів з високим рівнем збільшилась на 5,69% у контрольній і на 11,81% в експериментальній групах; кількість магістрантів із середнім рівнем також збільшилась на 6,50% у контрольній і на 15,75% в експериментальній групах; кількість магістрантів з низьким рівнем зменшилась на 12,20% у контрольній і на 27,56% в експериментальній групах (рис. 6.11).

Рис. 6.11. Динаміка рівнів сформованості організаторських здібностей в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації

Результати динаміки показників сформованості організаторських здібностей майбутніх магістрів з фізичної реабілітації контрольної та експериментальної груп відображено в таблиці 6.12.

Таблиця 6.12

Динаміка показників сформованості організаторських здібностей майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (бали)

Етап експерименту	Контрольна група (n = 123)		Експериментальна група (n = 127)		t _{роз.}	t _{теор.}
	M ± m	σ	M ± m	σ		
Початок	2,25 ± 0,09	0,98	2,47 ± 0,08	0,89	1,66	1,99
Кінець	2,46 ± 0,09	1,03	2,98 ± 0,08*	0,80	4,79	1,99

Примітка: * - результати експериментальної групи наприкінці педагогічного експерименту статистично достовірно відрізняються від аналогічних результатів на початку (P<0,05)

На початку педагогічного експерименту не спостерігалось істотної відмінності між середніми значеннями показників сформованості організаторських здібностей магістрантів контрольної і магістрантів

експериментальної груп (при троз. = 1,66), що свідчить про однорідність груп.

Аналіз динаміки показників сформованості організаторських здібностей дозволив відзначити, що у магістрантів контрольної групи ці показники підвищились з $2,25 \pm 0,09$ до $2,46 \pm 0,09$ балів, в магістрантів експериментальної групи – підвищились з $2,47 \pm 0,08$ до $2,98 \pm 0,08$ балів. При цьому наприкінці педагогічного експерименту виявлено статистично достовірну відмінність між середніми значеннями зазначених показників експериментальної групи і середніми значеннями показників контрольної групи (при троз. = 4,79).

Отже, магістранти експериментальної групи продемонстрували значно вищу результативність щодо сформованості організаторських здібностей порівняно з магістрантами контрольної групи. На нашу думку, це пов'язано з впровадженням у навчально-виховний процес магістрантів експериментальної групи інноваційних технологій навчання, які спрямовувались на формування вмінь планувати і проектувати власну діяльність (виконання індивідуальних творчих проектів, підготовка самостійних завдань для диспутів, розробка сценаріїв для ділових ігор) та організовувати і координувати роботу в групі (групове обговорення у форматі дискусії, круглих столів, тренінгів та ін.).

У таблиці 6.13 подано динаміку сформованості творчого потенціалу в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, які взяли участь в педагогічному експерименті. Одержані на початку проведення педагогічного експерименту дані дали змогу з'ясувати, що високий рівень сформованості творчого потенціалу визначено у 8 магістрантів (або 6,50%) контрольної і у 13 магістрантів (або 10,24%) експериментальної груп; середній рівень виявлено у 52 магістрантів (або 42,28%) контрольної і у 54 магістрантів (або 42,52%) експериментальної груп; низький рівень – у 63 магістрантів (або 51,22%) контрольної і 60 магістрантів (або 47,24%) експериментальної груп.

На кінець педагогічного експерименту високий рівень сформованості творчого потенціалу зафіксовано у 14 магістрантів (або 11,38%) контрольної і у 26 магістрантів (або 20,47%) експериментальної груп; середній рівень

сформованості – у 62 магістрантів (або 50,41%) контрольної і у 75 магістрантів (або 59,06%) експериментальної груп, низький рівень – у 47 магістрантів (або 38,21%) контрольної і у 26 (або 20,24%) експериментальної груп.

Таблиця 6.13

Динаміка рівнів сформованості творчого потенціалу в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації

Рівні	Контрольна група (n=123)					Експериментальна група (n=127)				
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
Високий	8	6,50	14	11,38	+4,88	13	10,24	26	20,47	+10,24
Середній	52	42,28	62	50,41	+8,13	54	42,52	75	59,06	+16,54
Низький	63	51,22	47	38,21	-13,01	60	47,24	26	20,47	-26,77

Аналіз динаміки рівнів сформованості творчого потенціалу в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації засвідчив такі зміни після проведення педагогічного експерименту (рис. 6.12).

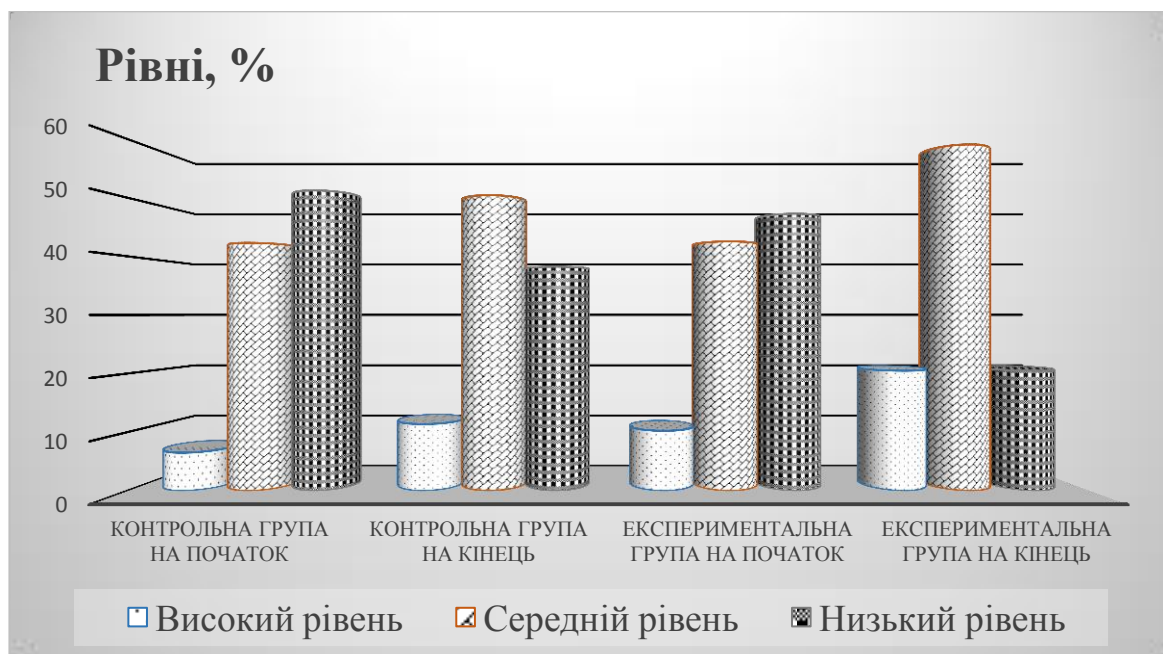

Рис. 6.12. Динаміка рівнів сформованості творчого потенціалу в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, %

Збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем на 4,88% у контрольній і на 10,24% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем на 8,13% у контрольній і на 16,54% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем на 13,01% у контрольній і на 26,77% в експериментальній групах (рис. 6.12).

Проаналізуємо динаміку показників сформованості творчого потенціалу майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (табл. 6.14). Представлені в таблиці 6.14 дані свідчать, що на початку педагогічного експерименту не спостерігалось статистично значущої відмінності між показниками сформованості творчого потенціалу в магістрантів експериментальної групи і показниками в магістрантів контрольної групи (при троз. = 1,88). Отже, групи за середніми значеннями показників сформованості творчого потенціалу є однорідними.

Таблиця 6.14

Динаміка показників сформованості творчого потенціалу майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (бали)

Етап експерименту	Контрольна група (n = 123)		Експериментальна група (n = 127)		троз.	теор.
	M ± m	σ	M ± m	σ		
Початок	34,85 ± 0,78	8,62	36,05 ± 0,59	6,67	1,88	1,99
Кінець	36,99 ± 0,84	9,35	40,00 ± 0,66*	7,42	4,43	1,99

Примітка: * - результати експериментальної групи наприкінці педагогічного експерименту статистично достовірно відрізняються від аналогічних результатів на початку (P<0,05)

Аналіз динаміки показників сформованості творчого потенціалу дозволив відзначити такі тенденції до змін: в експериментальній групі цей показник підвищився з 36,05 ± 0,59 до 40,00 ± 0,66 балів, у контрольній групі – з 34,85 ± 0,78 до 36,99 ± 0,84 балів. При цьому, в експериментальній групі виявлено статистично достовірну відмінність між середніми значеннями показника сформованості творчого потенціалу на кінець і середніми значеннями цього

показника на початок педагогічного експерименту ($P < 0,05$). У контрольній групі не спостерігалось статистично значущої відмінності між зазначеними показниками наприкінцевого зрізу порівняно з вихідним рівнем.

Таким чином, наприкінці педагогічного експерименту виявлено статистично достовірну відмінність між показниками сформованості творчого потенціалу в експериментальній і показниками сформованості творчого потенціалу в контрольній групах (при троз. = 4,43).

Вважаємо, що означена позитивна динаміка щодо сформованості творчого потенціалу в магістрантів експериментальної групи зумовлена, насамперед, впровадженням у навчально-виховний процес різних інноваційних технологій навчання, зважаючи на те, що в основі їх реалізації – творчий підхід до виконання завдань з наукової і професійної діяльності.

Динаміку рівнів сформованості емпатійних здібностей у майбутніх магістрів з фізичної реабілітації репрезентовано в таблиці 6.15.

Таблиця 6.15

Динаміка рівнів сформованості емпатійних здібностей в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації

Рівні	Контрольна група (n=123)					Експериментальна група (n=127)				
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
Високий	7	5,69	15	12,20	+6,50	9	7,09	22	17,32	+10,24
Середній	50	40,65	62	50,41	+9,76	55	43,31	80	62,99	+19,69
Низький	66	53,66	46	37,40	-16,26	63	49,61	25	19,69	-29,92

На початок педагогічного експерименту високий рівень сформованості емпатійних здібностей констатовано в 7 магістрантів (або 5,69%) контрольної і у 9 магістрантів (або 7,09%) експериментальної груп; середній рівень зафіксовано у 50 магістрантів (або 40,65%) контрольної і 55 магістрантів (або

43,31%) експериментальної груп; низький рівень – у 66 магістрантів (або 53,66%) контрольної і 63 магістрантів (або 49,61%) експериментальної груп.

На кінець педагогічного експерименту високий рівень сформованості емпатійних здібностей виявлено у 15 магістрантів (або 12,20%) контрольної і у 22 магістрантів (або 17,23%) експериментальної груп; середній рівень – у 62 магістрантів (або 50,41%) контрольної і у 80 магістрантів (або 62,99%) експериментальної груп; низький рівень – у 46 магістрантів (або 37,40%) контрольної і у 25 магістрантів (або 19,69%) експериментальної груп.

Аналіз динаміки рівнів сформованості емпатійних здібностей у магістрантів з фізичної реабілітації контрольної й експериментальної груп дозволив відзначити більш позитивні зміни в майбутніх магістрів експериментальної групи. Так, кількість магістрантів з високим рівнем сформованості емпатійних здібностей збільшилась на 6,5% у контрольній і на 10,24% в експериментальній групах; із середнім рівнем – збільшилась на 9,76% у контрольній і на 19,69% в експериментальній групах; з низьким рівнем – зменшилась на 16,26% у контрольній і на 29,92% в експериментальній групах (рис. 6.13).

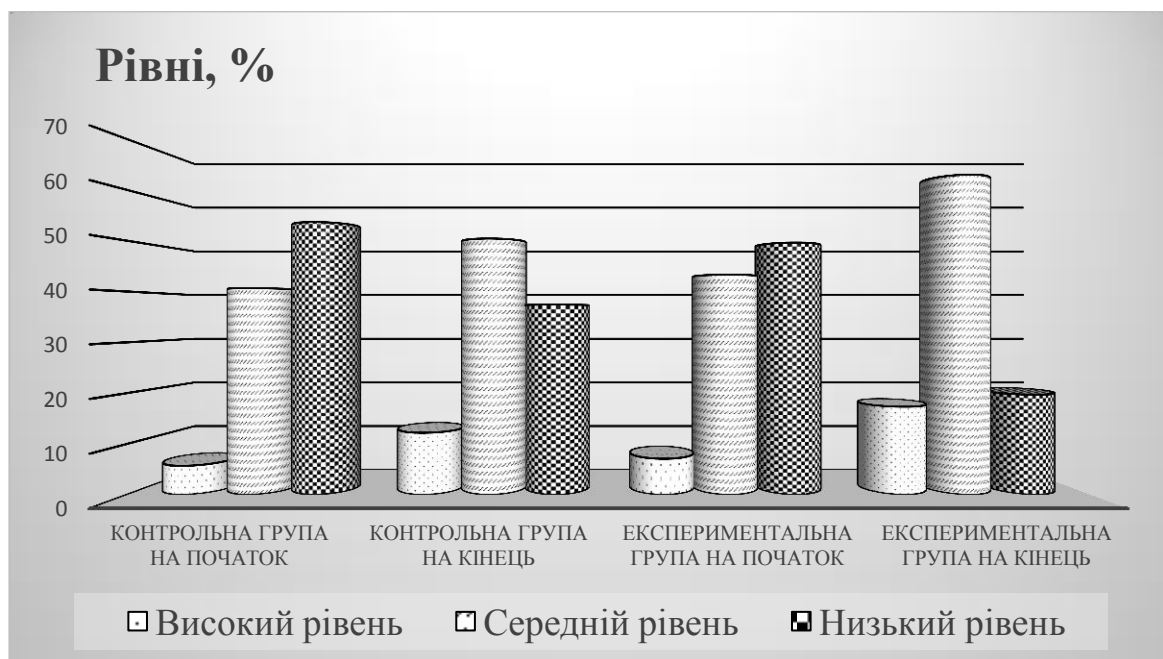

Рис. 6.13. Динаміка рівнів сформованості емпатійних здібностей в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, %

Результати динаміки показників сформованості емпатійних здібностей майбутніх магістрів з фізичної реабілітації подано в таблиці 6.16. Як видно з таблиці, на початку педагогічного експерименту між показниками сформованості емпатійних здібностей магістрантів експериментальної і аналогічними показниками магістрантів контрольної групи не спостерігалась статистично достовірна відмінність, що свідчить про однорідність груп (при троз. = 1,92).

Після проведення педагогічного експерименту зафіксовано позитивну динаміку показників сформованості емпатійних здібностей в обох групах. Зокрема, в експериментальній групі показник сформованості емпатійних здібностей підвищився з $21,92 \pm 0,34$ до $25,39 \pm 0,45$ балів. Зазначена відмінність між показниками є статистично достовірною ($P < 0,05$). У контрольній групі показник сформованості емпатійних здібностей збільшився з $21,07 \pm 0,38$ до $22,16 \pm 0,45$ балів. Між наведеними показниками не виявлено статистично достовірної відмінності.

Таблиця 6.16

Динаміка показників сформованості емпатійних здібностей майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (бали)

Етап експерименту	Контрольна група (n = 123)		Експериментальна група (n = 127)		троз.	теор.
	M ± m	σ	M ± m	σ		
Початок	$21,07 \pm 0,38$	3,96	$21,92 \pm 0,34$	3,79	1,92	1,99
Кінець	$22,16 \pm 0,45$	5,02	$25,39 \pm 0,45^*$	5,08	6,10	1,99

Примітка: * - результати експериментальної групи наприкінці педагогічного експерименту статистично достовірно відрізняються від аналогічних результатів на початку ($P < 0,05$)

Отже, наприкінці педагогічного експерименту між показниками сформованості емпатійних здібностей у магістрантів експериментальної і магістрантів контрольної груп спостерігалась статистично достовірна відмінність (при троз. = 6,10).

На нашу думку, більш позитивні тенденції в динаміці сформованості емпатійних здібностей в магістрантів експериментальної групи пов'язані з включенням в навчально-виховний процес активних форм і методів навчання, зорієнтованих на вирішення завдань, які передбачають виявлення емпатії: рольових ігор з інсценізацією ситуацій, що вимагають прояву співпереживання, ідентифікації в емпатії й адекватного емоційного відреагування; кейсів і тренінгів психологічної спрямованості. Розвитку емпатії в майбутніх магістрів з фізичної реабілітації сприяла також можливість взаємодії з хворими різних нозологій і категорій в реальних умовах професійної діяльності під час проходження виробничої практики на базі різних установ охорони здоров'я.

Динаміку рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за особистісним критерієм репрезентовано в таблиці 6.17.

Таблиця 6.17

**Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності
за особистісним критерієм**

Рівні	Контрольна група (n=123)					Експериментальна група (n=127)				
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
Високий	8	6,30	15	11,99	+5,69	11	8,66	25	19,29	+10,63
Середній	53	42,68	62	50,61	+7,93	59	46,26	79	61,81	+15,55
Низький	63	51,02	46	37,40	-13,62	57	45,08	24	18,90	-26,18

Як свідчать дані, представлені в таблиці 6.17, на початок педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за особистісним критерієм констатовано у 8 магістрантів (або 6,3%) контрольній групі і у 11 магістрантів (або 8,7%)

експериментальної групи, середній рівень сформованості готовності – у 53 магістрантів (або 42,7%) контрольній групі і у 59 магістрантів (або 46,3%) експериментальної групи, низький рівень сформованості готовності – у 63 магістрантів (або 51%) контрольної групи і у 57 магістрантів (або 45%) експериментальної групи.

На кінець формувального етапу педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за особистісним критерієм відзначено у 15 магістрантів (або 12%) контрольної групи і у 25 магістрантів (або 19,3%) експериментальної групи, середній рівень сформованості готовності – у 62 магістрантів (або 51%) контрольної групи і 79 магістрантів (61,8%) експериментальної групи, низький рівень сформованості готовності – у 46 магістрантів (або 37%) контрольної групи і у 24 магістрантів (або 18,9%) експериментальної групи.

Аналіз узагальнених результатів динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації за особистісним критерієм дозволив відзначити такі тенденції до змін (рис. 6.14).

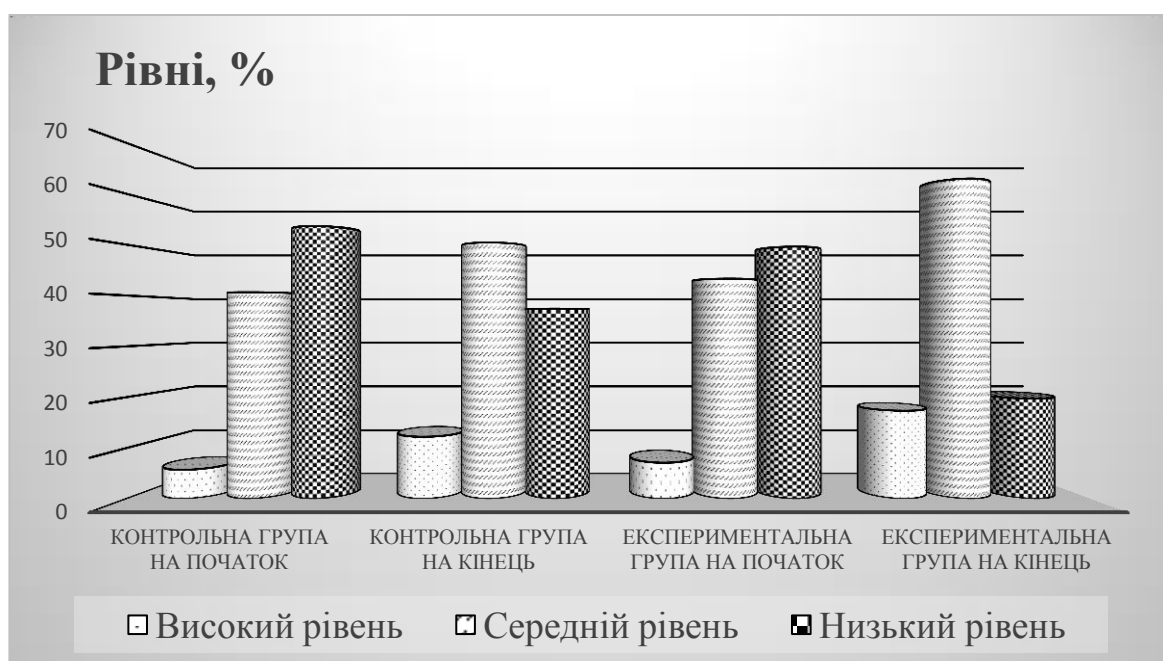

Рис. 6.14. Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за особистісним критерієм, %

Збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за особистісним критерієм на 5,69% у контрольній і на 10,63% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем сформованості готовності на 7,93% у контрольній і на 15,55% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем на 13,62% у контрольній і на 21,18% в експериментальній групах (рис. 6.14).

У процесі аналізу динаміки показників, що характеризують сформованість готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за особистісним критерієм, виявлено, що на початку педагогічного експерименту не спостерігалось статистично значущої відмінності між середніми показниками експериментальної і середніми показниками контрольної груп (при троз. = 1,69), що свідчить про однорідність вибірки (груп) (табл. 6.18).

Таблиця 6.18

**Динаміка показників сформованості готовності майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності
за особистісним критерієм (бали)**

Етап експерименту	Контрольна група (n = 123)		Експериментальна група (n = 127)		троз.	теор.
	M ± m	σ	M ± m	σ		
Початок	15,11 ± 0,33	3,63	15,67 ± 0,27	3,02	1,84	1,99
Кінець	16,03 ± 0,37	4,10	17,82 ± 0,31*	3,53	5,05	1,99

Примітка: * - результати експериментальної групи наприкінці педагогічного експерименту статистично достовірно відрізняються від аналогічних результатів на початку (P<0,05)

Так, у магістрантів експериментальної групи середні показники сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за особистісним критерієм підвищились з 15,67 ± 0,27 до 17,82 ± 0,31 балів, тоді як аналогічні показники у магістрантів контрольної групи збільшились з 15,11 ± 0,33 до 16,03

$\pm 0,37$ балів. При цьому, в експериментальній групі виявлено статистично значущу відмінність між цими показниками на початку і наприкінці педагогічного експерименту ($P < 0,05$); у контрольній групі – істотної відмінності не спостерігалось.

Рефлексивний критерій сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності

Результати динаміки сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм подано в таблиці 6.19.

Таблиця 6.19

Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм

Рівні	Контрольна група (n=123)					Експериментальна група (n=127)				
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
Високий	5	4,07	11	8,94	+4,88	9	7,09	20	15,75	+8,66
Середній	59	47,97	66	53,66	+5,69	65	51,18	82	64,57	+13,39
Низький	59	47,97	46	37,40	-10,57	53	41,73	25	19,69	-22,05

Відповідно до даних, репрезентованих в таблиці, на констатувальному етапі педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм спостерігався в 5 магістрантів (або 4,07%) контрольної і в 9 магістрантів (або 7,09%) експериментальної груп; середній рівень – у 59 магістрантів (або 47,97%) контрольної і в 65 магістрантів (або 51,18%) експериментальної груп; низький рівень – у 59 магістрантів (або 47,97%) контрольної і у 53 магістрантів (або 42,73%) експериментальної груп.

На кінець формувального етапу педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм виявлено в 11 магістрантів (або 8,94%) контрольної і у 20 магістрантів (або 15,75%) експериментальної груп; середній рівень сформованості готовності – у 66 магістрантів (або 53,66%) контрольної і 82 магістрантів (або 64,57%) експериментальної груп; низький рівень сформованості готовності – у 46 магістрантів (або 37,40%) контрольної і 25 магістрантів (або 19,69%) експериментальної груп.

Компаративний аналіз динаміки рівнів сформованості готовності до наукової і професійної діяльності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації за рефлексивним критерієм дозволив відзначити позитивні зміни в обох групах (рис. 6.15).

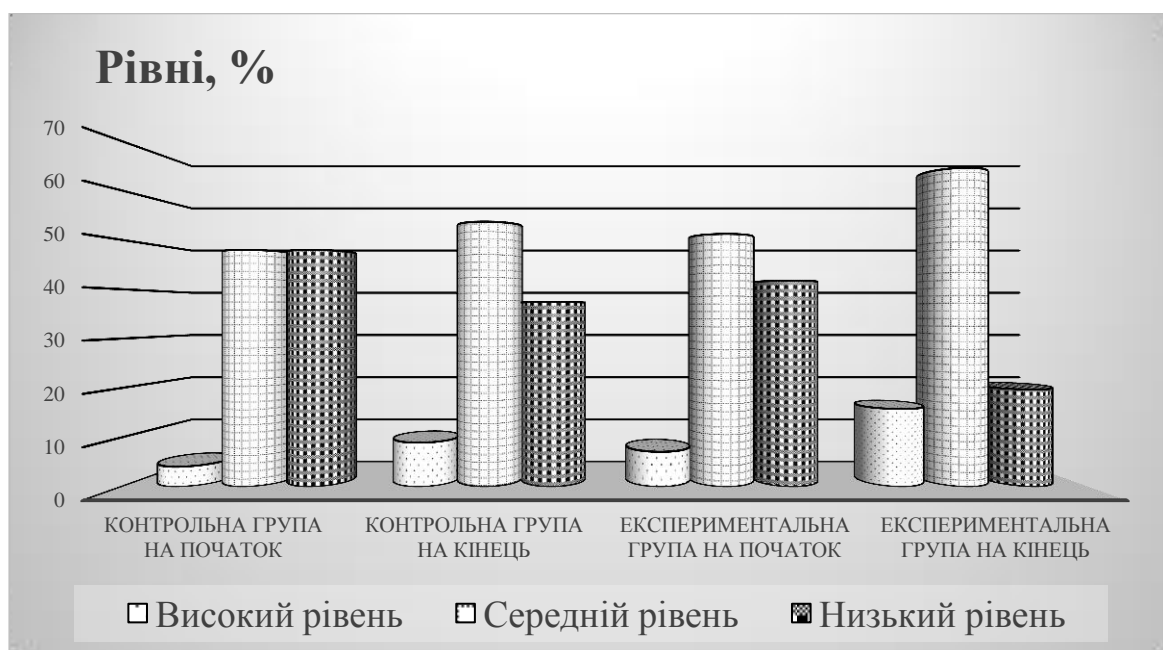

Рис. 6.15. Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм, %

Так, збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм на 4,88% у контрольній і на 8,66% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем сформованості готовності на 5,69% у

контрольній і на 13,39% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем на 10,57% у контрольній і на 22,05% в експериментальній групах (рис. 6.14).

Динаміку показників сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм представлено в таблиці 6.20. Наведені в таблиці дані свідчать, що на початку проведення педагогічного експерименту не спостерігалось статистично достовірної відмінності між показниками сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм у магістрантів експериментальної групи й аналогічними показниками в магістрантів контрольної групи (при троз. = 1,84), що свідчить про однорідність груп.

Таблиця 6.20

**Динаміка показників сформованості готовності майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності
за рефлексивним критерієм (бали)**

Етап експерименту	Контрольна група (n = 123)		Експериментальна група (n = 127)		троз.	tтеор.
	M ± m	σ	M ± m	σ		
Початок	3,50 ± 0,13	1,48	3,77 ± 0,14	1,53	1,84	1,99
Кінець	3,88 ± 0,16	1,72	5,02 ± 0,13*	1,43	6,65	1,99

Примітка: * - результати експериментальної групи наприкінці педагогічного експерименту статистично достовірно відрізняються від аналогічних результатів на початку (P<0,05)

Після завершення педагогічного експерименту відзначено позитивну динаміку показників сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм у магістрантів експериментальної і магістрантів контрольної груп. Так, у магістрантів експериментальної групи цей показник збільшився з 3,77 ± 0,14 до 5,02 ± 0,13 балів. При цьому зазначена відмінність у цій групі – є статистично достовірною по відношенню до

вихідного рівня. Аналогічний показник у магістрантів контрольної групи підвищився з $3,50 \pm 0,13$ до $3,88 \pm 0,16$ балів. Доцільно відзначити, що зазначена відмінність виявилась статистично недостовірною. Наприкінці педагогічного експерименту спостерігалась статистично достовірна відмінність між показниками сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм у магістрантів експериментальної групи і показниками сформованості у магістрантів контрольної групи (при троз. = 6,65).

Отже, в магістрантів експериментальної групи виявлено більш результативну динаміку показників і рівнів сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм, що за нашими припущеннями, зумовлено впровадженням в навчально-виховний процес інноваційних технологій, форм і методів навчання, оскільки невід'ємним компонентом структури заняття (лекційного, практичного) у форматі інноваційної технології є особистісна і/або групова рефлексія, що передбачає саморегуляцію, самоаналіз та адекватне оцінювання результатів навчальної, наукової і професійної діяльності.

Узагальнені результати динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за всіма визначеними критеріями наведено в таблиці 6.21.

Таблиця 6.21

**Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності**

Рівні	Контрольна група (n=123)					Експериментальна група (n=127)				
	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %	Початок експерименту		Кінець експерименту		Різниця, %
	абс.	%	абс.	%		абс.	%	абс.	%	
Високий	7	6,02	14	11,71	+5,69	11	8,66	24	19,21	+10,55
Середній	49	40,00	60	48,46	+8,46	60	46,93	80	63,15	+16,22
Низький	66	53,98	49	39,84	-14,15	56	44,41	22	17,64	-26,77

Наприкінці формувального етапу педагогічного експерименту високий рівень сформованості готовності до наукової і професійної діяльності зафіксовано у 14 магістрантів (або 11,71%) контрольної і у 24 магістрантів (або 19,21%) експериментальної груп; середній рівень сформованості готовності – у 60 магістрантів (або 48,46%) контрольної і у 80 магістрантів (або 63,15%) експериментальної груп; низький рівень сформованості готовності – у 49 магістрантів (або 39,84%) контрольної і у 22 магістрантів (або 17,64%) експериментальної груп (рис. 6.16).

Аналіз динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності дав змогу виявити такі тенденції до змін: збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем на 5,69% у контрольній і на 10,55% в експериментальній групах; збільшилась також кількість осіб із середнім рівнем на 8,46% у контрольній і на 16,22% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем на 14,15% у контрольній і на 26,77% в експериментальній групах.

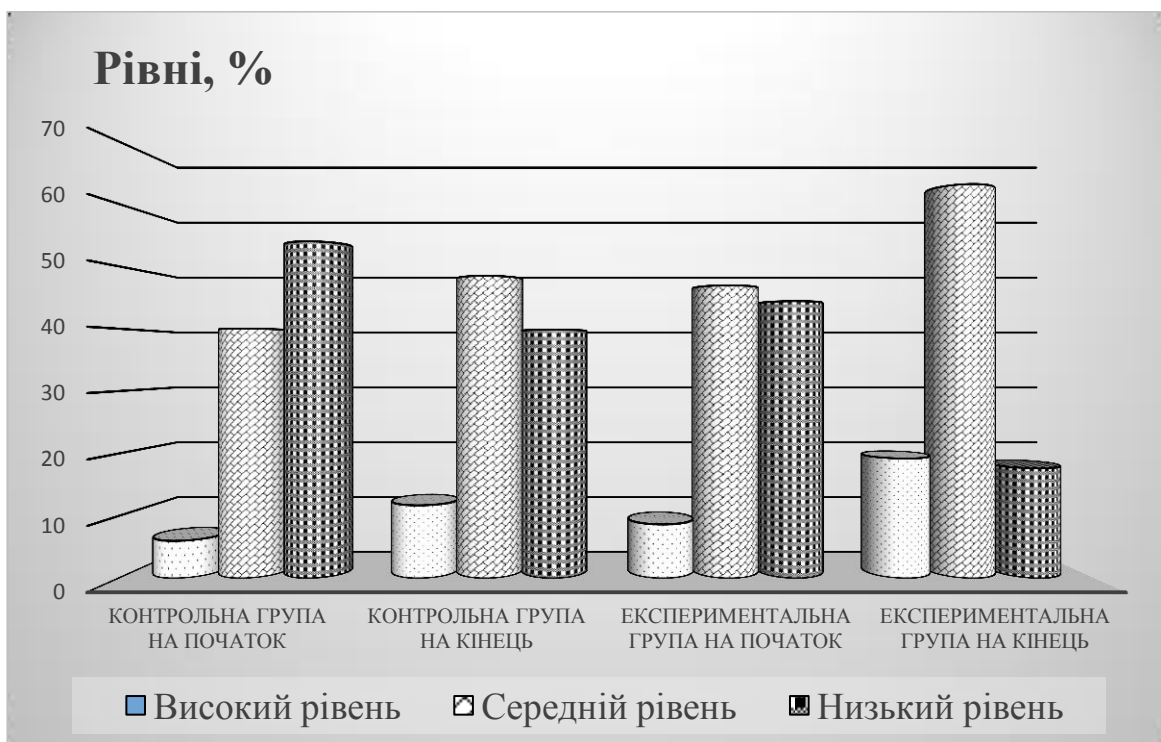

Рис. 6.16. Динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності, %

Динаміку показників сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності протягом педагогічного експерименту представлено в таблиці 6.22.

Таблиця 6.22

Динаміка показників сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності (бали)

Показник	Контрольна група (n = 123), M ± m			Експериментальна група (n = 127), M ± m		
	Початок	Кінець	Різниця	Початок	Кінець	Різниця
Сформованість мотивації	14,65 ± 0,48	15,93 ± 0,49	1,28 ± 0,01	15,48 ± 0,39	18,00 ± 0,38*	2,52 ± 0,01
Оволодіння знаннями з професійної практичної підготовки	28,46 ± 0,50	29,66 ± 0,51	1,20 ± 0,02	29,82 ± 0,61	34,91 ± 0,56*	5,09 ± 0,05
Оволодіння вміннями навичками наукової професійної діяльності	25,55 ± 0,42	26,61 ± 0,42	1,06 ± 0,01	26,44 ± 0,42	30,00 ± 0,37*	3,56 ± 0,05
Сформованість комунікативних здібностей	2,28 ± 0,09	2,52 ± 0,09	0,24 ± 0,01	2,47 ± 0,09	2,97 ± 0,07*	0,50 ± 0,02
Сформованість організаторських здібностей	2,25 ± 0,09	2,46 ± 0,09	0,21 ± 0,01	2,47 ± 0,08	2,98 ± 0,08*	0,51 ± 0,01
Сформованість творчого потенціалу	34,85 ± 0,78	36,99 ± 0,84	2,14 ± 0,06	36,05 ± 0,59	40,00 ± 0,66*	3,95 ± 0,07
Сформованість емпатії	21,07 ± 0,38	22,16 ± 0,45	1,09 ± 0,07	21,92 ± 0,34	25,39 ± 0,45*	3,47 ± 0,11
Сформованість рефлексії	3,50 ± 0,13	3,88 ± 0,16	0,38 ± 0,03	3,77 ± 0,14	5,02 ± 0,13*	1,25 ± 0,01

Примітка: * - результати експериментальної групи в кінці педагогічного експерименту статистично достовірно відрізняються від аналогічних результатів контрольної групи (P<0,05)

Репрезентовані в таблиці дані свідчать, що на початку проведення педагогічного експерименту не виявлено статистично значущої відмінності між показниками сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за мотиваційним критерієм у

контрольній та аналогічними показниками в експериментальній групі; між показниками сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за когнітивним критерієм у контрольній та показниками в експериментальній групі; між показниками сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за процесуальним критерієм у контрольній та аналогічними показниками в експериментальній групі; між показниками сформованості комунікативних і організаторських здібностей у контрольній та цими ж показниками в експериментальній групі; між показниками сформованості творчого потенціалу в магістрантів контрольної та показниками в магістрантів експериментальної груп; між показниками сформованості емпатії у магістрантів контрольної і магістрантів експериментальної груп; між показниками сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за рефлексивним критерієм у контрольній та аналогічними показниками в експериментальній групі.

Натомість, наприкінці педагогічного експерименту між зазначеними показниками експериментальної і контрольної груп спостерігається статистично достовірна відмінність.

Аналіз динаміки показників сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності дозволив відзначити такі позитивні зміни: показник сформованості готовності за мотиваційним критерієм підвищився на $1,28 \pm 0,01$ балів у контрольній групі і на $2,52 \pm 0,01$ балів в експериментальній групі ($P < 0,05$); показник сформованості готовності за когнітивним критерієм збільшився на $1,2 \pm 0,02$ балів у контрольній групі і на $5,09 \pm 0,05$ балів в експериментальній групі ($P < 0,05$); показник сформованості готовності за процесуальним критерієм зріс на $1,06 \pm 0,01$ балів у контрольній групі і на $3,56 \pm 0,05$ балів в експериментальній групі ($P < 0,05$); показник сформованості готовності за особистісним критерієм підвищився на $0,92 \pm 0,04$ балів у контрольній групі і на $2,15 \pm 0,30$ балів в експериментальній групі, зокрема: показник сформованості комунікативних

здібностей підвищився на $0,24 \pm 0,01$ балів у контрольній і на $0,50 \pm 0,02$ балів в експериментальній групах ($P < 0,05$); показник сформованості організаторських здібностей збільшився на $0,21 \pm 0,01$ балів у контрольній і на $0,51 \pm 0,01$ балів в експериментальній групах ($P < 0,05$); показник сформованості творчого потенціалу підвищився на $2,14 \pm 0,06$ балів у контрольній і на $3,95 \pm 0,07$ балів в експериментальній групах ($P < 0,05$); показник сформованості емпатійних здібностей зріс на $1,09 \pm 0,07$ балів у контрольній і на $3,47 \pm 0,11$ балів в експериментальній групах ($P < 0,05$); показник сформованості готовності за рефлексивним критерієм збільшився на $0,38 \pm 0,03$ балів у контрольній і на $1,25 \pm 0,01$ балів в експериментальній групах ($P < 0,05$).

Отже, за результатами педагогічного експерименту зафіксовано більш позитивну динаміку показників сформованості готовності до наукової і професійної діяльності в магістрантів експериментальної групи порівняно з аналогічними показниками в магістрантів контрольної групи. Доцільно зазначити, що наприкінці педагогічного експерименту найбільш істотну різницю у магістрантів експериментальної і магістрантів контрольної груп виявлено між показниками сформованості готовності до наукової і професійної діяльності за процесуальним критерієм.

Для визначення значущості внеску кожного компонента в структурі готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності нами здійснено факторний аналіз (додаток Т). Факторний аналіз отриманих експериментальних даних на початок і на кінець педагогічного експерименту дозволив нам: визначити ступінь однорідності досліджуваних контингентів на початку педагогічного експерименту; виявити факторну структуру компонентів готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності контрольної та експериментальної груп; виявити найбільш значущі структурні компоненти, їх розподіл у факторах та динаміку у процесі педагогічного дослідження; оцінити ефективність запропонованої моделі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності.

У контрольній групі на початок педагогічного експерименту структура готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності визначається трьома факторами. Рівень сформованості професійних вмінь та навичок та рівень організаторських здібностей є найбільш значущими структурними компонентами, що формують фактор 1 (19,12 % загальної дисперсії). Фактор 2 формують такі структурні компоненти як рівень самооцінки творчого потенціалу та рівень сформованості когнітивного компоненту (17,08 % загальної дисперсії). Фактор 3 обумовлений таким структурним компонентом як рівень емпатійних здібностей (15,3 % загальної дисперсії). Кумулятивний вклад у загальну дисперсію складає 51,5 %.

На кінець педагогічного експерименту в контрольній групі факторна структура готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності дещо змінюється (додаток Т).

Найбільш значущими структурними компонентами фактору 1 є рівень самооцінки творчого потенціалу та рівень сформованості когнітивного компоненту (18,21 % загальної дисперсії). Фактор 2 визначається такими структурними компонентами як рівень сформованості професійних вмінь та навичок та рівень організаторських й комунікативних здібностей (17,93 % загальної дисперсії). Фактор 3 обумовлений таким структурним компонентом як рівень сформованості мотивації до успіху (16,2 % загальної дисперсії). Кумулятивний вклад у загальну дисперсію складає 52,34 %.

В експериментальній групі на початок педагогічного експерименту результати факторного аналізу структурних компонентів готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності свідчать про те, що факторна структура визначається трьома факторами, що пояснюють 51,5 % сумарної дисперсії ознак – більше половини, що вважається прийнятним результатом (додаток Т).

В експериментальній групі на початок педагогічного експерименту факторна структура готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності також характеризується трьома факторами.

Найбільш значущими структурними компонентами фактору 1 є рівень сформованості професійних вмінь та навичок та рівень організаторських здібностей (19,07 % загальної дисперсії). Фактор 2 визначається такими структурними компонентами як рівень самооцінки творчого потенціалу та рівень сформованості когнітивного компоненту (16,76 % загальної дисперсії). Фактор 3 обумовлений таким структурним компонентом як рівень емпатійних здібностей (15,67 % загальної дисперсії) (додаток Т).

Отже, факторна структура готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності практично не відрізняється на початку експерименту у студентів контрольної та експериментальної груп. Це підтверджує, що контрольна та експериментальна групи на початку педагогічного експерименту були однорідними за структурою окремих факторів, за вкладом окремого фактору у загальну дисперсію та за кумулятивним вкладом у загальну дисперсію ознак.

Аналіз факторної структури компонентів готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності в експериментальній групі наприкінці педагогічного експерименту свідчить про те, що під впливом навчальної діяльності відбулися певні якісні зміни, обумовлені зміною значущості окремих компонентів готовності у кожному виділеному факторі та у загальній структурі готовності.

Рівень самооцінки творчого потенціалу, рівень сформованості когнітивного компоненту та рефлексивність є найбільш значущими структурними компонентами які формують фактор 1 (22,21 % загальної дисперсії). Фактор 2 визначається такими структурними компонентами як рівень сформованості професійних вмінь та навичок та рівень організаторських й комунікативних здібностей (20,93 % загальної дисперсії). Рівень емпатійних здібностей та рівень сформованості мотивації до успіху складають фактор 3 (19,2 % загальної дисперсії).

Отже, результати факторного аналізу в експериментальній групі наприкінці педагогічного експерименту свідчать про те, що структура

готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності визначається трьома факторами, що пояснюють 62,34 % сумарної дисперсії ознак.

Найбільш значущими структурними компонентами готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності є рівень самооцінки творчого потенціалу, рівень сформованості когнітивного компоненту та рефлексивність, що формують фактор 1; рівень сформованості професійних вмінь та навичок та рівень організаторських й комунікативних здібностей, що формують фактор 2; рівень емпатійних здібностей та рівень сформованості мотивації до успіху, що формують фактор 3.

Таким чином, аналіз й узагальнення результатів педагогічного експерименту дозволили підтвердити адекватність висунутої гіпотези та дієвість розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, що засвідчено більш позитивною динамікою рівнів їх сформованості готовності до наукової і професійної діяльності. Ефективність запропонованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах підтверджується результатами факторного аналізу. Результати дослідження свідчать, що наприкінці педагогічного експерименту спостерігаються якісні зміни за усіма досліджуваними показниками структури готовності до професійної діяльності у магістрантів експериментальної групи, порівняно з магістрантами контрольної групи. Зокрема, впровадження означеної системи дозволило у майбутніх магістрів з фізичної реабілітації експериментальної групи підвищити значущість рефлексивності, що підтверджується підвищенням значущості цього компоненту у першому факторі, та рівень емпатійних здібностей, що підтверджується підвищенням значущості цього компоненту у третьому факторі порівняно з магістрантами контрольної групи (додаток С).

Висновки до шостого розділу

Експериментальна перевірка системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах здійснювалась у процесі проведення констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту.

На формувальному етапі педагогічного експерименту в якості бази експериментально-дослідної роботи було обрано Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова та Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. З метою перевірки ефективності розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації було сформовано експериментальну (n=127) і контрольну (n=123) групи. Навчально-виховний процес підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації контрольної групи здійснювався за традиційною системою (без змін його структури, форм, методів і засобів навчання), експериментальної групи – за розробленою та науково обґрунтованою системою професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Перевірка ефективності системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах здійснювалась на підставі аналізу динаміки рівнів (високого, середнього, низького) за визначеними критеріями (мотиваційно-ціннісним, когнітивним, процесуальним, особистісним, рефлексивним) сформованості професійної готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації контрольної та експериментальної груп.

Для моніторингу рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за визначеними критеріями розроблено комп'ютерну програму «ЛСС: Педагогічна діагностика сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до

наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг» (у співавторстві з Л. П. Сущенко та О. П. Сидоренко).

Аналіз одержаних результатів дослідження дозволив відзначити такі результати щодо рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності *за мотиваційно-ціннісним критерієм*: збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності на 6,5% у контрольній і на 11,81% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем сформованості готовності – на 10,57% у контрольній і на 18,11% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем сформованості готовності – на 17,07% у контрольній і на 29,92% в експериментальній групах; *за когнітивним критерієм*: збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності на 5,69% у контрольній і на 11,81% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем сформованості готовності на 8,13% у контрольній і на 13,39% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем сформованості готовності на 13,82% у контрольній і на 25,2% в експериментальній групах; *за процесуальним критерієм*: збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності на 5,38% у контрольній і на 10,24% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем сформованості готовності на 6,92% у контрольній і на 12,6% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем сформованості готовності на 12,31% у контрольній і на 22,83% в експериментальній групах; *за особистісним критерієм*: збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності на 5,69% у контрольній і на 10,63% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем сформованості готовності на 7,93% у контрольній і на 15,55% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем на 13,62% у контрольній і на 21,18% в експериментальній групах; *за рефлексивним критерієм*: збільшилась кількість

магістрантів з високим рівнем сформованості готовності на 4,88% у контрольній і на 8,66% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем сформованості готовності на 5,69% у контрольній і на 13,39% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем сформованості готовності на 10,57% у контрольній і на 22,05% в експериментальній групах.

Узагальнені результати динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності за всіма визначеними критеріями засвідчили такі тенденції до змін: збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності на 5,69% у контрольній і на 10,55% в експериментальній групах; збільшилась також кількість магістрантів із середнім рівнем сформованості готовності на 8,46% у контрольній і на 16,22% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем на 14,15% у контрольній і на 26,77% в експериментальній групах.

Ефективність запропонованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах підтверджується результатами факторного аналізу. Наприкінці педагогічного експерименту спостерігаються більш якісні зміни за усіма досліджуваними показниками структури готовності у магістрантів експериментальної групи порівняно з магістрантами контрольної групи. Результати факторного аналізу в експериментальній групі наприкінці педагогічного експерименту свідчать про те, що структура готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності визначається трьома факторами, що пояснюють 62,34 % сумарної дисперсії ознак.

Аналіз результатів педагогічного експерименту засвідчив ефективність розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Основні наукові положення розділу викладено в опублікованих працях [265; 276].

ВИСНОВКИ

1. Теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, сучасного стану професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах засвідчив актуалізацію оновлення змісту вищої освіти в аспекті підготовки фахівців нової генерації, здатних ефективно здійснювати наукову і професійну діяльність інноваційної спрямованості. З'ясовано, що означена проблема не дістала належної уваги вітчизняних науковців і не була предметом цілісного наукового дослідження. Установлено, що врахування позитивних здобутків досвіду професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах різних країн світу дозволить підвищити якість вітчизняної вищої освіти у контексті підготовки фахівців з фізичної реабілітації, фізичної терапії та ерготерапії. Важливого значення в системі підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації набуває оновлення науково-методичного забезпечення процесу їх навчання, яке сприятиме їх мобільності і конкурентоспроможності на ринку реабілітаційних послуг.

На основі аналізу джерельної бази уточнено зміст основних понять, які характеризують професійну підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах розглядається як система психолого-педагогічних, науково-практичних і організаційно-дослідницьких взаємопов'язаних заходів, що відображають специфіку навчального процесу, спрямованого на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання інноваційного характеру щодо здійснення наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг. Готовність майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг розглядається як інтегративне особистісне новоутворення, що виявляється налаштованістю до застосування методів і засобів науково-дослідної роботи та інтересом до роботи у галузі

відновлення здоров'я людини, наявністю професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, значущих особистісних і професійних якостей та досвіду використання засобів фізичної реабілітації. Формування професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах розглядається як процес, який спрямований на оволодіння кваліфікацією відповідно до заданих професійних стандартів, що дозволить на основі сформованих професійно важливих якостей та творчої індивідуальності ефективно здійснювати науково-дослідну роботу або відновлювати стан здоров'я різних нозологічних груп, застосовуючи засоби фізичної реабілітації. Професійна культура магістрів з фізичної реабілітації розглядається як інтегративна якість особистості, яка характеризує наявність інтеріоризації культурних норм і цінностей професійної сфери, сутнісних сил особистості професіонала, спрямованих на творчу самореалізацію у процесі життєдіяльності. Цінності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації розглядаються як змінні величини, які змінюють значення залежно від формування особистісного стилю реабілітаційної діяльності, професіоналізму у галузі відновлення здоров'я різних нозологічних груп, становлення професійної культури та світогляду, технології навчально-виховного процесу та організації науково-дослідної і професійної діяльності. Фізична реабілітація розглядається як відновлення (або компенсація) частково або повністю порушених (втрачених) функцій організму та працездатності хворих і інвалідів засобами ЛФК, масажу, фізіотерапії та природними чинниками.

2. Теоретично обґрунтовано сутність та структуру готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності, яка включає взаємопов'язані, взаємозалежні та доповнюючі один одного мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, особистісний та рефлексивний компоненти. Мотиваційно-ціннісний компонент готовності визначається позитивною мотивацією до наукової і професійної діяльності, усвідомленням її цінностей, інтересом і бажанням виконувати роботу, сприйняттям професії як сфери самореалізації. Когнітивний компонент

готовності передбачає наявність базових і спеціальних знань з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки. Процесуальний компонент готовності передбачає наявність вмінь і навичок організації і проведення наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг, створення професійного іміджу. Особистісний компонент готовності передбачає наявність особистісно і професійно значущих якостей, зокрема комунікативних і організаційних здібностей, творчого потенціалу та емпатії. Рефлексивний компонент готовності відображає об'єктивне самооцінювання результатів наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, особистісний та рефлексивний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності. Доведено, що показниками мотиваційно-ціннісного критерію є: наявність позитивної мотивації до здійснення наукової і професійної діяльності, розуміння сутності майбутньої професії, пов'язаної з науковою і професійною діяльністю на ринку реабілітаційних послуг, ціннісне ставлення до цих видів діяльності, інтерес і бажання досягнути успіху при виконанні цієї роботи, прийняття професії в якості сфери самореалізації. Когнітивний критерій схарактеризований такими показниками, як: системність, глибина та міцність базових і спеціальних знань з циклу дисциплін професійної і практичної підготовки. Показниками процесуального критерію є: володіння уміннями та навичками організації та проведення наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг, володіння вміннями і навичками створення професійного іміджу, усвідомлення взаємозв'язку між знаннями, уміннями та навичками. Особистісний критерій визначається такими показниками, як: наявність комунікативних та організаційних здібностей, творчого потенціалу та емпатії. Рефлексивний критерій характеризується здатністю до об'єктивного самооцінювання результатів наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

3. Розроблено концепцію професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, до основних положень якої віднесено такі: 1) система професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах в умовах соціокультурної інтеграції глобалізованого суспільства в Європейське співтовариство повинна відповідати світовим і європейським стандартам вищої освіти та сучасним стратегічним орієнтирам розвитку реабілітаційної сфери; 2) професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах забезпечує мобільність і професійну компетентність випускників, формує їх позитивну мотивацію та бажання здійснювати наукову і професійну діяльність на ринку реабілітаційних послуг, самореалізовуватися в ній та досягати успіху; 3) зміст професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах конструюється відповідно до сучасних досягнень науки і реабілітаційної практики; 4) професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах зумовлює потребу у використанні нових форм організації навчального процесу, зокрема дистанційного навчання, та застосуванні інноваційних, прогресивних освітніх технологій, зокрема інформаційно-комунікаційних та Інтернет-технологій, які забезпечують ефективність науково-методичного та організаційного супроводу; 5) у професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах актуалізується значущість діяльнісної інтерпретації освітнього процесу як єдності різних видів діяльності студентів (навчальної, навчально-професійної, науково-дослідницької, позааудиторної, волонтерської), доцільно організованих і педагогічно скоординованих для досягнення освітньої мети, пов'язаної з ефективною майбутньою науковою і професійною діяльністю на ринку реабілітаційних послуг; 6) професійна підготовка базується на творчій та креативній діяльності викладачів вищих навчальних закладів, розширенні суб'єктних функцій магістрів з фізичної реабілітації, у яких формуються обов'язки генераторів нових знань і технологій, розробників інноваційного реабілітаційного

продукту, фахівців, здатних до творчої реабілітаційної діяльності, неперервної професійної самоосвіти та саморозвитку.

4. Розроблено та теоретично обґрунтовано модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, яка складається з цільового, теоретико-методологічного, технологічного і критеріально-результативного блоків. Цільовий блок включає мету (підвищення якості професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах) та завдання (формування цілісного уявлення про наукову та професійну діяльність на ринку реабілітаційних послуг; оволодіння професійно орієнтованими знаннями, вміннями і навичками щодо наукової і професійної діяльності; формування та розвиток професійно значущих якостей майбутніх магістрів з фізичної реабілітації) професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Теоретико-методологічний блок складають методологічні підходи (компетентнісний, аксіологічний, суб'єктно-діяльнісний, парадигмальний, акмеологічний, синергетичний, системний та культурологічний) та принципи (принцип відповідності змісту освіти вимогам розвитку суспільства, науки, культури і особистості; принцип науковості; принцип системності; принцип послідовності; принцип спадкоємності, принцип наочності, принцип індивідуального підходу та принцип мобільності). Технологічний блок моделі, який характеризує алгоритм реалізації ефективного освітнього процесу, утворюють зміст, форми, методи, засоби, етапи та функції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Зміст: зміст структурних компонентів готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності. Форми: навчання (лекції, практичні, семінарські, лабораторні, самостійна та індивідуальна робота, виробнича практика); контролю та оцінювання знань, вмінь та навичок магістрантів (заліки та іспити, захист магістерських робіт, державна атестація); організації науково-дослідної роботи (студентське наукове товариство, студентські наукові гуртки, науково-практичні конференції, студентські

олімпіади та конкурси студентських наукових робіт з фізичної реабілітації, публікації результатів досліджень у наукових виданнях тощо). Методи: традиційні та інноваційні методи навчання. Засоби: навчальні посібники та навчальні програми у друкованому та електронному вигляді, аудіовізуальні засоби, дистанційні електронні ресурси. Етапи: інформаційний, професійно-змістовий та аналітико-корективний. Функції: інформаційна, соціальна діагностична, рефлексивна та іміджестворювальна. Критеріально-результативний блок включає комплексну методику діагностики, критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, особистісний та рефлексивний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності. Результатом є сформованість готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

5. Виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, до яких віднесено: трансформацію змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг; формування ціннісного ставлення магістрантів до наукової і професійної діяльності у процесі впровадження інноваційних освітніх технологій; застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі; розвиток досвіду роботи у мультидисциплінарній команді у процесі проведення виробничих практик і науково-дослідної роботи магістрантів.

6. Експериментально перевірено результативність розробленої та науково обґрунтованої системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. За підсумками дослідно-експериментальної роботи у майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, які входили до експериментальної групи, істотно збільшилися рівні сформованості готовності до наукової і професійної діяльності порівняно з результатами

контрольної групи, що було виявлено за мотиваційно-ціннісним, когнітивним, процесуальним, особистісним і рефлексивним критеріями. Аналіз динаміки рівнів сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності засвідчив такі тенденції до змін: збільшилась кількість магістрантів з високим рівнем сформованості готовності на 5,69% у контрольній і на 10,55% в експериментальній групах; збільшилась кількість магістрантів із середнім рівнем на 8,46% у контрольній і на 16,22% в експериментальній групах; зменшилась кількість магістрантів з низьким рівнем на 14,15% у контрольній і на 26,77% в експериментальній групах.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Подальшого вивчення потребують такі перспективні напрями, як: розроблення Державного стандарту вищої освіти щодо підготовки майбутніх фізичних терапевтів та майбутніх ерготерапевтів, впровадження засобів дистанційного навчання у вищу освіту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажиппо О. Ю. Сучасний стан і проблеми індивідуалізованого навчання студентів // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць / редкол. Т. І. Сущенко та ін. Запоріжжя, 2015. Вип. 42. С. 507–514.
2. Александрова Н. М., Ламанова Л. А. Профессиональная деятельность педагогов: теоретический и практический аспекты исследования [Электронный ресурс] // Современное образование: науч.-метод журн. 2015. № 4. С. 156–173. URL: http://e-notabene.ru/pp/article_16001.html (дата звернення: 13.09.2016).
3. Ангеловский А. А. Анализ понятий профессия, профессиональное сознание, профессиональная деятельность, профессионализм // Известия Самарского научного центра РАН: науч. журн. 2010. Т. 12. №5 (2). С. 306–314.
4. Андрущенко В. П., Бондар В. І. Модернізація педагогічної освіти відповідно до викликів ХХІ століття [Електронний ресурс] // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер.: Педагогічні науки. Миколаїв, 2010. Вип. 1.28. С. 12–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2010_1 (дата звернення: 08.11.2013).
5. Андюсов Б. Е. Кейс-метод как инструмент формирования компетентностей // Директор школы: науч.-методич. журн. 2010. № 4. С. 61–69.
6. Аникушина Е. А., Бобина Е. А., Дмитриева А. О. Инновационные образовательные технологии и активные методы обучения: метод. пособие. Томск: В-Спектр, 2010. 212 с.
7. Анисимова Н. С. Мультимедиа-технологии в образовании: понятия, методы, средства: монография / под ред. Г. А. Бордовского. СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2002. 89 с.
8. Антипов П. Л. Самообразование студентов вузов в контексте новой парадигмы образования // Теория и практика общественного развития. Сер.: Педагогические науки: научн. журн. 2013. № 12 [Электронный ресурс]. URL:

// <http://cyberleninka.ru/article/n/samoobrazovanie-studentov-vuzov-v-kontekste-novoy-paradigmy-obrazovaniya> (дата звернення: 18.10.2014).

9. Антонова Н. О. Ціннісні орієнтації студентів з різним типом готовності до професійної діяльності психолога // Практична психологія та соціальна робота: наук.-практ. та освітньо-метод. журн. 2011. № 2. С. 31–35.

10. Арешина Ю. Б., Лянной Ю. О. Оцінка ефективності комплексної програми фізичної реабілітації дітей дошкільного віку з рецидивним бронхітом на лікарняному етапі на основі даних спірометрії // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць Східноєвропейського національного університету імені Л. Українки. Луцьк, 2012. № 1 (17). С. 66–72.

11. Арешина Ю. Б., Лянной Ю. О. Програма домашньої реабілітації для дітей дошкільного віку з рецидивуючим бронхітом. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. 72 с.

12. Артюшина М. Сутність та особливості інноваційно-зорієнтованого підходу у сучасній вищій освіті // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Умань, 2009. Ч. 3. С. 15–22.

13. Астафьева О. Н. Синергетический подход к исследованию социокультурных процессов: возможности и перспективы. М.: Изд-во МГИДА, 2002. 295 с.

14. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: метод. основы. М.: Просвещение, 1982. 192 с.

15. Балашова В. Ф. Научно-теоретические основы формирования компетентности специалиста по адаптивной физической культуре: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». М., 2009. 53 с.

16. Балл Г. О. Про психологічні засади формування готовності до професійної праці // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти: наук.-метод. зб. / за ред. І. А. Зязюна та ін. К., 1994. С. 98–100.

17. Баранцев Р. Г. Синергетика в современном естествознании. М.: УРСС, 2003. 144 с.

18. Бартош Д. К. Оптимизация профессиональной подготовки студентов лингвистов: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Москва, 2011. 43 с.

19. Батечко Н. Г. Синергия научных подходов в исследовании подготовки преподавателей высшей школы в условиях магистратуры // Мир науки, культуры, образования: науч. журн. 2013. № 5 (42). С. 39–43.

20. Батечко Н. Г. Теоретико-методологічні засади підготовки викладачів вищої школи в умовах магістратури: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 2016. 40 с.

21. Белова И. Ю. Становление профессиональной компетентности специалистов адаптивной физической культуры в системе вузовского образования: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Чита, 2008. 22 с.

22. Беляева А. П. Дидактические принципы профессиональной подготовки в профтехучилищах: метод. пособие. М.: Высш. шк., 1991. 208 с.

23. Бережинська Т. В. Готовність вчителя до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць УДПУ ім. Павла Тичини / ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін. Умань, 2002. № 2. С. 134–138.

24. Белікова Н. О. Підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: теорія та методика: монографія. К.: Тов «Козари», 2012. 584 с.

25. Белікова Н. О. Структурний аналіз готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'я-збережувальної діяльності // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2014. Ч. 1. С. 30-37.

26. Белікова Н. О. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 2012. 45 с.

27. Белікова Н. О. Змістове наповнення процесу підготовки майбутніх фахівців із фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць СНУ ім. Лесі Українки. Луцьк, 2013. № 4. С. 19–25.

28. Белікова Н. О. Організація практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до здоров'язбережувальної діяльності // Освітологічний дискурс: електрон. наук. фах. вид. Київ: Вид-во КУ ім. Б. Гринченка, 2014. № 2. С. 13–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2014_2_4 (дата звернення: 12.12.2015).

29. Бібік Н. М., Овчарук О. В. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. К.: К.І.С., 2004. 111 с.

30. Богданова Л. В. К вопросу о культуре профессионального общения // Юбилейный сб. тр. ученых РГАФК, посвящ. 80-летию академии. М.: Изд-во РГАФК, 1998. Т. 3. С. 66–69.

31. Богословский В. И., Писарева С. А., Тряпицына А. П. Развитие академической мобильности в многоуровневом университетском образовании: метод. рекомендации для преподавателей. СПб.: Изд-во РГПУ, 2007. 95 с.

32. Боженко О. В. Технічні засоби медичної реабілітації стоп. Суми: Джерело, 2005. 128 с.

33. Бойко Г. М., Волошко Л. Б. Організація самостійної роботи студентів у процесі вивчення дисциплін циклу професійно-практичної підготовки у світлі реформування національної системи освіти майбутніх фахівців із фізичної реабілітації [Електронний ресурс]. URL:http://www.rusnauka.com/35_NPM_2015/Pedagogica/2_200612.doc.htm (дата звернення: 15.12.2015).

34. Бойчук Т., Голубєва М, Левандовський О. Концептуальні засади становлення і розвитку спеціальності «Фізична реабілітація» в Україні // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук.

праць. Луцьк: Вид-во СНУ ім. Лесі Українки, 2008. Т. 3. С. 11–16.

35. Бойчук Ю. Д. Науково-дослідна діяльність студентів технічного ВНЗ як педагогічна умова формування професійної компетентності // Вестник Харьковского национального автомобильно-дорожного университета. Харьков, 2013. Вып. 60. С. 7–11.

36. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін.; Тернопіл. держ. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Київ-Тернопіль, 2003. 59 с.

37. Большой толковый словарь русского языка / Сост. и гл. ред. С. А. Кузнецов. СПб.: «Норинт», 1998. 1536 с.

38. Бопко І. З. Основні тенденції підготовки до наукової діяльності майбутніх магістрів у вищому навчальному закладі // Педагогічний альманах: зб. наук. праць ХАНУ. Херсон, 2014. Вип. 23. С. 130–135.

39. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів: підруч. для студ. ВНЗ. К.: Олімпійська література, 2006. 264 с.

40. Бугеря Т. М. Міжпредметні зв'язки у навчанні професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Луганськ, 2009. 22 с.

41. Бугеря Т. М. Сутність міжпредметних зв'язків у процесі навчання професійно орієнтованих дисциплін у фаховій підготовці майбутніх фізичних реабілітологів // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер.: Педагогіка. Миколаїв, 2009. Т. 112, Вип. 99. С. 166–172.

42. Бульда В. І. Клініко-функціональні особливості, діагностика, лікування та реабілітація хворих на ішемічну хворобу серця, ускладнену серцевою недостатністю: автореф. дис. ... д-ра мед. наук: спец. 14.01.11 «Кардіологія»; НМУ ім. О. О. Богомольця. К., 1999. 35 с.

43. Вакуленко В. М. Акмеологічний підхід у теорії й практиці вищої педагогічної освіти України, Білорусі, Росії (порівняльний аналіз): автореф.

дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки»; ЛНУ ім. Т. Шевченка. Луганськ, 2008. 44 с.

44. Варданян Ю. В. Стрoение и развитие профессиональной компетентности специалиста в высшем образовании (на материале подготовки педагога и психолога): дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика»; 19.00.07 «Педагогическая психология». М., 1998. 353 с.

45. Василькова В. В. Порядок и хаос в развитии социальных систем: синергетика и теория социальной самоорганизации. СПб.: Алетейя, 1999. 414 с.

46. Василюк В. М., Ярмошук О. О. Соціокультурні принципи в сучасній науці та освітніх технологіях фізичної культури // ScienceRise. Педагогічна освіта: наук. журн. 2016. № 3(5). С. 4–8.

47. Вачевський М. В. Сутність компетенцій у навчальному процесі та компетентнісний підхід у професійній освіті // Молодь і ринок: наук.-пед. журн. 2012. № 8. С. 25–32.

48. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.

49. Виненко В. Г. Синергетика в школі // Педагогіка: науч.-теор. журн. 1997. № 2. С. 55–60.

50. Виненко В. Г. Системно-синергетическое моделирование в непрерывном образовании педагога: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Саратов, 2001. 322 с.

51. Витвицкая С. С. Структура и критерии готовности магистров образования к педагогической деятельности // Вектор науки Тольяттинского Государственного Университета: науч. журн. Сер.: Педагогика, психология. № 2 (13). 2013. С. 59–63.

52. Вітвицька С. С. Теоретичні засади підготовки магістрів в умовах ступеневої педагогічної освіти [Електронний ресурс]. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/351/1/04vssspo.pdf> (дата звернення: 20.09.2015).

53. Вітвицька С. С. Формування готовності магістрів освіти до науково-дослідницької діяльності у процесі вивчення педагогіки вищої школи //

Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Київ: Вид-во ВІКНУ, 2014. Вип. 46. С. 262–268.

54. Владимирова Т. Н. Дидактическая концепция профессиональной подготовки журналистов в высшей школе России: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. М., 2015. 481 с.

55. Вовк М. Синергетичний підхід до аналізу фольклористичної підготовки словесників-фольклористів у класичних університетах // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць УДПУ ім. Павла Тичини / ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та ін. Умань, 2012. № 40. С. 7–14.

56. Володарская И. А. Компетенции как фактор построения процесса профессионального образования // Сборник тезисов «Медицинское образование»: VI Общероссийская конференция с международным участием 2–3 апреля. М., 2015. С. 72–73.

57. Волошко Л. Б. Організаційно-педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в процесі медико-біологічної підготовки: дис. ... канд. пед. наук. К., 2006. 211 с.

58. Волощук І. П. Формування професійної компетентності студентів ВНЗ: компетентнісний підхід // Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Психолого-педагогічні науки: зб. наук. праць. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2014. № 3. С. 34–38.

59. Воробйов М. І., Круцевич Т. Ю. Практика в системі фізкультурної освіти: навч. пос. К.: Олімпійська література, 2006. 191 с.

60. Воронин А. С. Словарь терминов по общей и социальной педагогике [Учебное электронное текстовое издание]. Екатеринбург: ГОУ ВПО УГТУ-УПИ, 2006. 135 с. URL: <http://lomonpansion.com/files/ustu280.pdf> (дата звернення: 08.11.2013).

61. Воронков Г. Л., Видренко А. В. Практический справочник врача-психиатра. К.: Здоровье, 1981. 192 с.

62. Воронова Т. А. Особенности подготовки магистров к

педагогической деятельности в условиях университета // Известия высших учебных заведений. Серия «Гуманитарные науки»: науч. журн. 2013. № 4 (3). С. 187–191.

63. Галагузов А. Н. Культурологический подход в профессиональной подготовке специалистов социальной сферы: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». М., 2011. 40 с.

64. Галичин В. А. Академическая мобильность в условиях интернационализации образования. М.: Университетская книга, 2009. 460 с.

65. Гаман П. І. Система управління якістю у вищому навчальному закладі як конкурентна перевага на ринку освітніх послуг // Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер.: Економіка і менеджмент: наук. журн. 2012. № 2. С. 26–37.

66. Ганженко Я. М., Палатай Ю. В., Арешина Ю. Б., Лянной Ю. О. Стан респіраторної захворюваності дітей дошкільного віку з ортопедичною патологією // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць СНУ ім. Л. Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. Луцьк, 2011. № 1 (13). С. 61–64.

67. Геня Б. О. Аксиологічний підхід як основа деонтологічних досліджень // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція: зб. наук. праць. Одеса: МГУ, 2013. Вип. 6-1(1). С. 9–11.

68. Герцик А. М. До питання тлумачення термінів «фізична реабілітація» та «фахівець з фізичної реабілітації» // Теорія та методика фізичного виховання: наук.-метод. журн. 2010. № 3. С. 45–48.

69. Герцик А. М. До питань тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації // Бюлетень Української асоціації фахівців з фізичної реабілітації. 2009 (жовтень). Вип. 2. С. 4–6.

70. Герцик А. М. До питань тлумачення основних термінів галузі фізичної реабілітації : фізичний реабілітолог чи фізичний терапевт? // Бюлетень Української асоціації фахівців з фізичної реабілітації. 2010 (травень). Вип. 3.

С. 1–4.

71. Герцик А. М. Міжнародне трактування термінів «фізична реабілітація» та «фізична терапія» // Теорія та методика фізичного виховання: наук.-метод. журн. 2010. № 4. С. 35–38.

72. Глобалистика: междунар. междисциплин. энцикл. слов. / гл. ред. И. И. Мазур, А. Н. Чумаков. М.; СПб. ; Н.-И. : ИЦ «ЕЛИМА»: ИД «Питер», 2006. 540 с.

73. Головань М. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду // Вища освіта України: теор. та наук.-метод. часопис. Київ, 2008. № 3. С. 23–30.

74. Гольденберг Н. Я. Лечение, реабилитация, отдых на курорте Хмельник. К.: Полиграф-книга, 2000. 279 с.

75. Гончаренко С., Кушнір В. Методологічні особливості наукових поглядів на педагогічний процес: від репродуктивної педагогіки до педагогіки творчо-креативної // Педагогічна освіта і освіта дорослих: Європейський вимір: зб. наук. праць / упоряд Л. О. Хомич, Л. Ю. Султанова. Київ-Хмельницький: ШО І ОД, 2008. С. 41–65.

76. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. К: Либідь, 1997. 374 с.

77. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.

78. Гончаров М. А. Основы маркетинга и консалтинга в сфере образования: уч. пособ. М.: Изд-во «КноРус», 2010. 336 с.

79. Горбань О. В. Національна вища освіта в контексті інтеграції в єдиний європейський освітній простір (філософсько-світоглядні засади) // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: зб. наук. праць. Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2006. Вип. 24. С. 51–59.

80. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспект): монографія. Х. : Основа, 1998. 300 с.

81. Грицюк А. И., Гватуа Н. А., Следзевская И. К. Инфаркт миокарда. К. : Здоровье, 1979. 272 с.
82. Грубар І. Я. Дитячий травматизм: профілактика та реабілітація засобами фізичного виховання: автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення»; Львів. держ. ін-т фіз. культури. Львів, 2004. 21 с.
83. Губарева Т. И., Столяров В. И. Новые формы культурно-спортивной работы с инвалидами на основе проекта «СпАрт». М.: РГАФК, 1997. 124 с.
84. Губина Т. Н. Мультимедиа презентации как метод обучения // Молодой ученый: науч. журн. 2012. № 3. С. 345–347.
85. Гужаловский А. А. Основы теории и методики физической культуры: учебник. М.: Физкультура и спорт, 1986. 365 с.
86. Гук С. В. Професійні функції фахівця з фізичної реабілітації // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка: зб. наук. праць. Київ: Вид-во КУ ім. Б. Грінченка, 2013. Вип. 14. С. 66–70.
87. Гулакова М. В., Харченко Г. И. Интерактивные методы обучения в вузе как педагогическая инновация // Концепт: науч.-метод. журн. 2013. № 11 (ноябрь). С. 77–81.
88. Гуляр О. Теоретические основы изучения ценностных ориентаций студентов // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. праць. Слов'янськ: Вид-во СДПУ, 2012. Спецвипуск 9. С. 47–57.
89. Гуревич Р. С. Інноваційні педагогічні технології в підготовці магістрів // Теорія і практика управління соціальними системами: наук.-практ. журн. 2013. № 2. С. 100–105.
90. Гусаров С. М. Законодавство України про вищу освіту та актуальні проблеми його розвитку // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. Харків: Вид-во ХНУВС, 2013. № 1. С. 7–12.
91. Гуцин Ю. В. Интерактивные методы обучения в высшей школе // Психологический журнал Международного университета природы, общества и

человека «Дубна» [Dubna Psychological Journal]. 2012. № 2. С. 1–18.

92. Давидович Л. В. Модель підготовки майбутнього вчителя музики до реалізації вокально-педагогічної спадщини М. Глінки у професійній діяльності як наукова проблема // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди: «Засоби навчальної та науково-дослідної роботи». Харків, 2010. Вип. 32. С. 29–35.

93. Далингер В. А. Компетентностный подход – альтернатива экстенсивному пути развития системы образования // Фундаментальные исследования: науч. журн. 2007. № 10. С. 46–47.

94. Дворецкий С. И., Муратова Е. И., Фёдоров И. В. Инновационно-ориентированная подготовка инженерных, научных и научно-педагогических кадров: монография. Тамбов: Изд-во ТГТУ, 2009. 308 с.

95. Делокаров К. Х. Синергетика и новая образовательная парадигма // Синергетическая парадигма. Синергетика образования: монография. М.: Прогресс-Традиция, 2007. С. 161–173.

96. Дементьева М. В., Лянной Ю. О. Проведення оздоровчої роботи серед дітей з ортопедичними дефектами нижніх кінцівок // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XV Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 23–24 квітня 2015 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. Т. II. С. 34–37.

97. Дем'яненко Н. Теоретичні засади упровадження педагогічних інновацій у контекстну підготовку магістрів // Педагогічні науки: зб. наук. праць. Полтава: Вид-во ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2014. Вип. 60. С. 66–75.

98. Дерепаско С. В., Правдюк В. Н. Принципы подготовки педагога профессионального обучения отрасль «Дизайн» // Ученые записки Орловского государственного университета. Сер.: Гуманитарные и социальные науки: науч. журн. 2011. № 6. С. 394–398.

99. Деркач А. А., Исаев А. А. Педагогика и психология деятельности организатора детского спорта. М.: Просвещение, 1985. 336 с.

100. Джуринський П. Б. Методичні аспекти підготовки майбутніх

учителів фізичної культури до творчої професійної діяльності на креативно-професійному етапі // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського: зб. наук. праць. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2015. № 1. С. 9–19.

101. Джуринський П. Б. Технологічний концепт процесу підготовки майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної професійної діяльності // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України [електронне наукове фахове видання]. 2015. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadps_2015_1_6.pdf. (дата звернення: 18.09.2016).

102. Джуринський П. Б. Інтерактивні методи навчання у професійній підготовці магістрів з фізичної реабілітації // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Сер. 15.: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт / за ред. О.В. Тимошенка. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2017. Випуск 3 К (84)17. С. 156–159.

103. Дмитренко Т. О. Особливості підготовки магістрів з менеджменту соціокультурної діяльності: парадигмальний аналіз // Культура України: зб. наук. праць / за заг. ред. В. М. Шейка. Харків: Вид-во ХДАК, 2013. Вип. 42(1). С. 88–97.

104. Дмитриев В. С. Введение в адаптивную физическую реабилитацию: монография. М.: ВНИИФК, 2001. 240 с.

105. Добронравова І. С. Синергетика як нове світобачення [Електронний ресурс]. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Dobr/synerg.html>. (дата звернення: 06.12.2015).

106. Добрынина Т. Н. Интерактивное обучение в системе высшего образования: монография. Новосибирск: Изд. НГПУ, 2008. 183 с.

107. Довгань В. И., Темкин И. Б. Механотерапия. М.: Медицина, 1981. 120 с.

108. Дормидонтов Е. Н., Коршунов Н. И., Фризен Б. Н. Ревматоидный артрит. М.: Медицина, 1981. 176 с.

109. Драч І. І. Людиноцентризм як філософське підґрунтя під час

підготовки магістрів з педагогіки вищої школи // Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць / НАПНУ, ДВЗ «УМО». Київ: Вид-во Атопол груп, 2011. Вип. 3. С. 67–72.

110. Драч І. І. Формування професійно-особистісних якостей магістрантів педагогіки вищої школи в ході професійної підготовки // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць. Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2014. Вип. 36. С. 542–548.

111. Дружилов С. А. Концепция развития образования в России и перспективы отечественной высшей школы [Электронный ресурс]. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/kontseptsiya-razvitiya-obrazovaniya-v-rossii-i-perspektivu-otечestvennoy-vysshey-shkoly> (дата звернення: 05.05.2016).

112. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». М., 1983. 32 с.

113. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психологические проблемы готовности к деятельности. Мн.: Изд-во БГУ, 1976. 176 с.

114. Дьяченко М. И., Кандыбович Л. А. Психология высшей школы: учебн. пособие для вузов. Мн.: Изд-во БГУ, 1981. 383 с.

115. Евсеев С. П., Шапкова Л. В. Адаптивная физическая культура: уч. пособ. М.: Советский спорт, 2004. 240 с.

116. Евстафьев Б. В. Анализ основных понятий в теории физической культуры: материалы к лекциям и семинарам. Л.: КВИФК, 1985. 220 с.

117. Егорова Ю. А. Парадигмальный подход к оптимизации целеполагания в обучении студентов гуманитарным предметам в вузе: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». Казань, 2006. 23 с.

118. Ерасов Б. С. Социальная культурология: пособ. для студ. ВУЗов. 2 е изд., испр. и доп. М.: Аспект Пресс, 1996. 591 с.

119. Ефимова Е. А. Мониторинг требований работодателей к качеству

підготовки спеціалістів с высшим образованием: функции и структура // Известия Волгоградского государственного педагогического университета: науч. журн. 2012. № 7. С. 59–63.

120. Жданова Л. Г. Индивидуально-психологическая актуализация эмпатийного потенциала будущего профессионала: автореф. дис. ... канд. псих. наук: спец. 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии». М., 2010. 25 с.

121. Жукова О. С. Професійна діяльність: мотив та мотивація // Наукова скарбниця освіти Донеччини: наук.-метод. журн. 2010. №1 (6). С. 107–110.

122. Забіяко Ю. Професійна підготовка фахівців фізичної культури та спорту // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць СНУ ім. Лесі Українки. Луцьк, 2013. № 2. С. 16–19.

123. Загвязинский В. И. Педагогика: учеб. для студ. учрежд. высш. проф. образования. 2-е изд., стер. М.: Изд. центр «Академия», 2012. 352 с.

124. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]: із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 28 грудня 2014 року N 76-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 12.12.2015).

125. Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» [Електронний ресурс]: (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 2-3, ст. 36). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2961-15> (дата звернення: 08.11.2013).

126. Захаріна Є. А. Професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до позакласної та позашкільної оздоровчо-виховної роботи: теорія та методика: монографія. Запоріжжя: КПУ, 2012. 440 с.

127. Звонников В. И., Челышкова М. Б. Современные средства оценивания результатов обучения: учеб. пособ. для вузов по пед. специальностям: рек. УМО вузов РФ. 2-е изд., стер. М.: Издательский центр «Академия», 2008. 224 с. С. 107–124.

128. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.

129. Зеер Э. Ф., Сыманюк Э. Э. Кризисы профессионального становления личности // Психологический журнал. 2003. № 6. С. 35–44.
130. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня: науч. журн. 2003. № 5. С. 34–42.
131. Зинкевич Е. Р., Кульбах О. С. Дидактические подходы к созданию и применению мультимедийных презентаций в учебном процессе [Электронный ресурс]. URL: <http://window.edu.ru/resource/099/77099/files/177943.pdf> (дата звернення: 18.05.2016).
132. Зюзін В. О., Зінченко Т. М. Професійна підготовка фахівців фізичної реабілітації в сучасних умовах освіти // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Серія: Екологія. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Л. Українки, 2012. Т. 179. Вип. 167. С. 113–115.
133. Зязюн І. А. Учитель у вимірах епох і цивілізацій // Мистецтво та освіта: наук.-метод. журн. 2008. № 3. С. 9–15.
134. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії: монографія. Черкаси: Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. 608 с.
135. Иванова Л. К. Гуманистические ценностные основы социально-педагогической деятельности: учеб. пособ. Тамбов: Изд-во ТГУ им. Г. Р. Державина, 2002. 79 с.
136. Игнатова В. А. Педагогические аспекты синергетики // Педагогика: науч.-теор. журн. 2001. №8. С. 26–31.
137. Ильенкова С. Д. Показатели качества образования [Электронный ресурс] // Элитариум (Elitarium): Центр дистанционного образования, 2006 г. 4 августа. URL: http://www.elitarium.ru/2006/08/04/pokazateli_kachestva_obrazovaniya.html. (дата звернення: 08.11.2013).
138. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. СПб: Питер, 2002. 512 с.
139. Исаева Т. А., Шихова О. Ф. Модель организации практики будущих педагогов профессионального обучения на основе педагогического тренинга // Инновации в профессиональном и профессионально-педагогическом

образовании: материалы 20 Всеросс. научно-практ. конф. (22–23 апреля 2015 г.), Екатеринбург. Том I. Екатеринбург: РГППУ, 2015. С. 77–81.

140. Иванова Л. И. Шляхи становлення професійної підготовки фахівців фізичного виховання до роботи з лікувальної фізичної культури // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць. Запоріжжя: Вид-во КПУ, 2015. Вип. 44 (97). С. 160-167.

141. Иванченко Є. Системний підхід як теоретико-методологічна засада системи інтегративної професійної підготовки майбутніх економістів // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Умань: Вид-во УДПУ ім. Павла Тичини, 2012. Ч. 1. С. 131–138.

142. Ігнатюк О. А. Дидактичні особливості формування готовності до науково-педагогічної діяльності магістрантів спеціальності «Педагогіка вищої школи» // Теорія і практика управління соціальними системами: наук.-практ. журн. / ХДПУ, ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2014. № 2. С. 45–51.

143. Кавалеров В. А. Синергетика як парадигма філософії освіти: методологічний аналіз // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер.: Теорія культури і філософія науки. Харків, 2012. № 995, вип. 46. С. 91–95.

144. Калінічева Г. Вища освіта України в контексті сучасних цивілізаційних змін // Українознавчий альманах. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2014. Вип. 17. С. 146–149.

145. Калиниченко И. А., Лянной Ю. О. К проблеме актуализации здоровьесформирующего потенциала физического воспитания школьников // Проблемы физической культуры населения, проживающего в условиях неблагоприятных факторов окружающей среды: материалы VIII Междунар. науч.-практ. конф. (Гомель, 8-9 октября 2009 г.). Гомель: УО «ГГУ им. Ф. Скорины», 2009. Ч. 1. С. 67-70.

146. Капралов С. Ю., Лянной Ю. О., Капралова А. С. Авторский спецкурс «Реабилитация спортсменов высокого класса» // II з'їзд рефлексотерапевтів

України, присвячений 30-річчю служби рефлексотерапії в Україні. К., 2007. С. 86–94.

147. Капралов С. Ю., Лянной Ю. О. Вивчення новітніх реабілітаційних технологій у відновленні спортсменів високого класу при підготовці фахівців з фізичної реабілітації // Сучасні досягнення та подальші шляхи розвитку рефлексотерапії і нетрадиційної медицини в Україні: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Київ, 6–7 жовтня 2006 р.). К.: НМАПО ім. П. Л. Шупика, 2006. С. 72–77.

148. Капралов С. Ю., Лянной Ю. О., Капралова А. С. Виробнича практика студентів-реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» // Актуальні проблеми фізкультурної освіти: матеріали II Міжнар. наук. конф. / Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди; за ред. Худолія О. М. Харків: ОВС, 2007. С. 35–38.

149. Капралов С. Ю., Лянной Ю. О. Виробнича практика студентів реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» // Теорія та методика фізичного виховання: наук.-метод. журнал. 2008. № 9. С. 8–17.

150. Капралов С. Ю., Лянной Ю. О., Капралова А. С. Результаты внедрения спецкурса «Физическая реабилитация спортсменов высокого класса в программу вуза» // Материалы XII Международного научного конгресса «Олимпийский и паралимпийский спорт и спорт для всех». М.: Физическая культура. 2008. Т. 3. С. 252–253.

151. Капська А. Й. Соціалізація особистості: зб. наук. праць; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. К.: Логос, 2002. Т. XVII. Вип. 1. С. 4–16.

152. Каптелин А. Ф. Реабилитация больных после травм и заболеваний опорно-двигательного аппарата. Советское здравоохранение, 1970. № 12. С. 45–49.

153. Карпенко О. Г. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. К., 2008. 546 с.

154. Карпов А. В. Рефлексивность как психическое свойство и методика ее диагностики // Психологический журнал. 2003. Том 24. № 5. С. 45–57.

155. Карпюк Р. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання: теорія та методика: монографія. Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2008. 504 с.

156. Кириленко О. А. Психологічні детермінанти професійного стресу у представників професії типу «людина–людина»: автореф. дис. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.03 «Психологія праці, інженерна психологія». К., 2007. 20 с.

157. Клапчук В. В., Зайцева В. М., Пущина І. В. Фізична реабілітація в Україні: історичні відомості і проблемні питання // Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та спорт: зб. наук. праць. Запоріжжя: Вид-во ЗНУ, 2014. № 1. С. 204–209.

158. Клапчук В. В. Фізична реабілітація як наукова спеціальність і фах у практиці охорони здоров'я // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць. Луцьк: Вид-во СНУ ім. Л. Українки, 2013. № 1. С. 50–53.

159. Клименко В. В. Психологія творчості: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 480 с.

160. Клименко О. М., Михайлюк Г. О. Болонський процес в Україні: в пошуку національної моделі системи вищої освіти // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України: зб. наук. праць. Київ: ІЗВРУ, 2013. № 3. С. 58–63.

161. Климова Г. П. Інноваційний розвиток вищої освіти України : методологічний аспект аналізу [Електронний ресурс] // Право та інноваційне суспільство. 2013. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2013_1_10 (дата звернення: 22.11.2015).

162. Климонтович Ю. Л. Введение в физику открытых систем // Соросовский образовательный журнал. 1991. № 8. С. 11–15.

163. Кліх Л. В., Зазимко О. В. Формування готовності студентів магістратури до професійної діяльності // Науковий вісник Національного

університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Педагогіка, психологія, філософія. Київ: Вид-во ВЦ НУБіП України, 2014. Вип. 199(1). С. 135–139.

164. Клопов Р. В. Професійна підготовка майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій: теорія і практика: монографія. Запоріжжя: Запоріз. нац. ун-т, 2010. 386 с.

165. Кнышов Г. В., Бендет Я. А. Приобретенные пороки сердца. К.: ИССХ, 1997. 280 с.

166. Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Синергетика: начала нелинейного мышления // Общественные науки и современность. 1993. № 2. С. 38–51.

167. Коваленко Т. М., Жабченко І. А., Лянной Ю. О. Програма комплексної реабілітації вагітних із аліментарно-конституційним ожирінням у третьому триместрі // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наук. журн. / за ред. С. С. Єрмакова. Харків: ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2011. № 3. С. 79–83.

168. Коваль Т. І., Асоянц П. Г. Розвиток ІКТ-компетентності магістрів – майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки з використанням систем машинного перекладу // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: зб. наук. праць. Київ: Вид-во КНЛУ, 2016. Вип. 54. С. 81-84.

169. Ковальчук О. М. Структура готовності магістрів гуманітарних спеціальностей до інноваційної професійної діяльності // Педагогічна освіта: теорія і практика: зб. наук. пр. / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, Ін-т пробл. виховання НАПН України. Київ: Вид-во КУ ім. Б. Грінченка, 2013. Вип. 15. С. 45–49.

170. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь: для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. М.: Издательский центр «Академия», 2000. 176 с.

171. Колесник В. С. Оценка качества жизни в медицине // Российский семейный врач: мед. науч.-практ. журн. 2002. Т. № 6. С. 23–26.

172. Колеснікова Є. Б. Синергетика як інноваційний метод у сучасній

освіті // Соціальна педагогіка: теорія та практика: наук.-метод. журн. 2014. № 1. С. 4–9.

173. Колотило М. Дослідницький університет як інноваційна модель розвитку вищої освіти // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка. Київ, 2010. № 3. С. 30–34.

174. Комплексная профилактика заболеваний и реабилитация больных и инвалидов / В. А. Лисовский, С. П. Евсеев, В. Ю. Голофеевский, А. Н. Мироненко. М.: Советский спорт, 2004. 320 с.

175. Константюк Н. І. Основні засади підвищення конкурентоспроможності вищої освіти України в умовах формування глобальної економіки // Сталий розвиток економіки: наук.-виробн. журн. 2013. № 3. С. 26–28.

176. Корж З. О., Корж Ю. М., Лянной Ю. О. Самостійна робота студентів як фактор розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт: зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. Чернігів: ЧНПУ, 2013. Вип. 107. Т. II. С. 182–185.

177. Корольова Т. В. Визначення компонентів фахової культури майбутніх спеціалістів // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. Луганськ, 2013. № 10 (3). С. 131–140.

178. Котелевський В. І., Лянной Ю. О., Міхеєнко О. І. Актуальні проблеми фізичної реабілітації студентської молоді із патологією хребта // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова. Харків: ХДАДМ, 2014. № 3. С. 37–42.

179. Котелевський В. І., Лянной Ю. О., Міхеєнко О. І. Діагностика рівня здоров'я, психосоматичного стану та якості життя у студентської молоді. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 117 с.

180. Кравець В. Проблеми модернізації вищої освіти України в умовах глобалізації // Україна-Європа-Світ: міжнар. зб. наук. праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. Вип. 10. С. 15–23.

181. Кравченко А. И. Культурология: учеб. пособ. для ВУЗов. 4-е изд. М.: Академический Проект, Трикста, 2003. 496 с.

182. Кравченко В. М. Модернізація підготовки викладача вищої школи в умовах магістратури // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць. Запоріжжя: КПУ, 2014. Вип. 36. С. 555–564.

183. Красильникова В. А. Концепция компьютерной технологии обучения. Оренбург: ОГУ, 2008. 44 с.

184. Красовська О. Ю. Інтернаціоналізація вищої освіти в умовах глобалізації світового освітнього простору // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка: наук. журн. 2011. № 2. С. 102–109.

185. Кремень В. Г. Педагогічна синергетика: понятійно-категоріальний синтез // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія: наук.-практ. журн.; ХДПУ, ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. 2013. № 3. С. 3–19.

186. Кремень В. Г. Проблеми якості української освіти в контексті сучасних цивілізаційних змін // Український педагогічний журнал. 2015. № 1. С. 8–15.

187. Кремень В. Методологічно і науково забезпечувати розвиток інноваційної освіти // Директор школи, ліцею, гімназії: наук.-практ. журн. 2013. № 2. С. 4–13.

188. Крупа В. В. Аналіз стану проблеми підготовки майбутніх фахівців фізичної реабілітації у педагогічній теорії та практиці // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». Хмельницьк, 2012. № 6. С. 83–86.

189. Кузичкина Г. А. Подготовка магистров: унификация или

вариативность? // Культура: теория и практика [Электронный научный журнал]. URL: <http://theoryofculture.ru/issues/36/750/> (дата звернення: 19.09.2016).

190. Кузьмин П. В., Иваненко К. С. Профессиональная культура политолога // Социально-гуманитарные знания: науч. журн. 1999. № 5. С. 27.

191. Кукса В. О. Сутність фізичної реабілітації // Теорія і методика фізичного виховання і спорту: наук.-теорет. журн. для спец-ів у галузі фіз. вих-ня і спорту. 2001. № 1. С. 46–51.

192. Кукса В. О. Професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; АПН України. Ін-т вищ. освіти. К., 2002. 18 с.

193. Кукса Н. В., Лянной Ю. О. Формування графо-моторних навичок у дітей з церебральним паралічем // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький, 2008. Вип. 14. С. 296–299.

194. Кулагин В. П. Проблемы мультимедийного образования // Перспективы науки и образования: науч.-пркт. журн. 2013. № 5. С. 81–84.

195. Купина В. В., Лянной Ю. О., Боженко О. В. Проблемні питання реабілітації плоскостопості та шляхи їх вирішення: навч. посіб. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. 208 с.

196. Курко М. Вища освіта в умовах глобалізації // Вісник Академії управління МВС: наук. журн. 2010. № 3(15). С. 115–120.

197. Курмаєв П. Теоретичні та практичні аспекти державного регулювання вищої освіти в Україні [Електронний ресурс] // Теорія та методика управління освітою. 2013. Вип. 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ttmuo_2013_10_17 (дата звернення: 29.11.2015).

198. Лебедев С. А. Философия науки: словарь основных терминов: [Электронный ресурс]. М.: Академический Проект, 2004. 320 с. URL: http://www.studmed.ru/view/lebedev-sa-filosofiya-nauki-slovar-osnovnyh-terminov_d01e2abed32.html (дата звернення: 08.01.2016).

199. Левитов Н. Д. О психических состояниях человека. М. : Просвещение, 1964. 344 с.
200. Лежнина Л. В. Готовность психолога образования к профессиональной деятельности: этапы, механизмы, технологии формирования: автореф. дис. ... д-ра психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогическая психология». М., 2009. 47 с.
201. Леонтьев А. М. Акмеологический поход как фактор повышения качества профессиональной подготовки будущего учителя безопасности жизнедеятельности: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Майкоп, 2007. 20 с.
202. Линенко А. Ф. Педагогічна діяльність і готовність до неї: монографія // АПН України Півд. укр. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського. Одеса: ОКФА, 1995. 77 с.
203. Листопад О. А. Аксиологічний і культурологічний підхід до процесу становлення творчої особистості в освіті // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. Чернігів, 2013. Вип. 110. С. 137–140.
204. Литвиненко В. А., Лянной Ю. О. Інтеграція засобів артпедагогіки в корекційно-реабілітаційну роботу з дошкільнятами з ФФН // Фізична активність, здоров'я і спорт: наук. журн. Львів, 2011. № 3 (5). С. 60–66.
205. Литош Н. Л. Адаптивная физическая культура. Психолого-педагогическая характеристика детей с нарушениями в развитии. М.: Спорт Академ Пресс, 2002. 140 с.
206. Лозова В. І., Троцко Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб. для студ. пед. навч. закл. Х.: ОВС, 2002. 400 с.
207. Луговая О. М. Педагогические условия формирования профессиональной готовности специалистов по социальной работе с военнослужащими и членами их семей (на материалах Ставропольского края): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Ставрополь, 2007. 256 с.
208. Лукашук О. С. Еволюція соціокультурного статусу вищої освіти //

Український соціум: наук. журн. 2013. № 1. С. 75–87.

209. Люлька В. С. Методологічні основи дослідження професійної підготовки магістрів [Електронний ресурс] // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2013. Вип. 108.1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_1_108_23. (дата звернення: 14.11.2015).

210. Лянной Ю. О., Кравченко А. І. Застосування фізичних вправ як засобу реабілітації школярів з послабленим здоров'ям в умовах загальноосвітньої школи // Фізичне виховання в школі. К., 2000. № 1. С. 40–42.

211. Лянной Ю. О. Вступ до спеціальності: курс лекцій для студентів спеціальності «Фізична реабілітація». Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. 65 с.

212. Лянной Ю. О., Огієнко О. І. Курсові, дипломні, магістерські: що про них потрібно знати? Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. 36 с.

213. Лянной Ю. О., Кравченко А. І., Купина В. В. Медико-біологічна та реабілітаційна термінологія: навч. посіб. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. 212 с.

214. Лянной Ю. О. Програма державного екзамену з фізичної реабілітації. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2003. 40 с.

215. Лянной Ю. О., Кузнецова Н. М. Фізична реабілітація хворих на інфаркт міокарда на диспансерно-поліклінічному етапі лікування // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали IV Всеукр. наук. конф. (Суми, 22–23 квітня 2004 р.). Суми: СумДПУ, 2004. С. 327–332.

216. Лянной Ю. О. Основы физической реабилитации: курс лекций. Сумы: СумГПУ им. А. С. Макаренко, 2004. 494 с.

217. Лянной Ю. О., Лянна О. В. До питання про підготовку кадрів для роботи з фізичної реабілітації інвалідів // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер.: 19. Корекційна педагогіка та психологія: зб. наук. праць. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. № 3. С. 99–103.

218. Лянной Ю. О. Підготовка фізичних реабілітологів в СумДПУ ім. А. С. Макаренка для створення і функціонування реабілітаційної системи в Україні // Сучасні проблеми медичної і фізичної реабілітації: матеріали I Всеукр. наук. конф. (Суми, 27-28 жовтня 2005 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. С. 163–173.

219. Лянной Ю. О., Лянна О. В. Етапи становлення кафедри фізичної реабілітації СумДПУ ім. А. С. Макаренка // Український вісник реабілітології: зб. наук. праць. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. С. 121–130.

220. Лянной Ю. О. Історичні аспекти становлення, розвитку, досягнень і перспектив кафедри фізичної реабілітації СумДПУ ім. А. С. Макаренка // Біосоціокультурні та педагогічні аспекти фізичного виховання і спорту: матеріали II Всеукр. наук. конф. (Суми, 14–15 вересня 2005 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. С. 31–41.

221. Лянной Ю. О., Капралов С. Ю. Шляхи покращення професійної підготовки студентів-фізреабілітологів під час опанування ними методик реабілітації спортсменів в спеціальних умовах // Вища освіта інвалідів: рівні права, рівні можливості: матеріали наук.-практ. конф. (Ялта, 9–11 жовтня 2006 р.). Ялта, РВВ КГУ, 2006. С. 61–65.

222. Лянной Ю. О., Капралов С. Ю. Організація стажування в спеціалізованих умовах бакалаврів з фізичної реабілітації під час їх навчання в магістратурі // Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту: матеріали II наук. конф. (Харків, 30 листопада-1 грудня 2006 р.). Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2006. С. 30–34.

223. Лянной Ю. О., Чернявська Н. М. Вплив фізичної реабілітації на гемодинамічне забезпечення при остеохондрозі шийного відділу хребта // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали VI Всеукр. наук. конф. (Суми, 20-21 квітня 2006 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. С. 228–234.

224. Лянной Ю. О., Лянна О. В. Становлення системи реабілітації хворих та інвалідів // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і

психологія : зб. ст. Ялта: РВВ КГУ, 2006. Вип. 12. Ч. 2. С. 231–240.

225. Лянной Ю. О. Шляхи співпраці фахівців галузі охорони здоров'я, валеології, фізичної культури і спорту у підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова. Харків: ХДАДМ, 2006. № 4. С. 99–102.

226. Лянной Ю. О., Капралов С. Ю. Пути улучшения профессиональной подготовки студентов-физреабилитологов в процессе оказания реабилитационной помощи спортсменам // Спортивна медицина, лікувальна фізкультура та валеологія: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 5-6 жовтня 2006 р.). Одеса: Одеський державний медичний університет, 2006. С. 119–126.

227. Лянной Ю. О., Капралов С. Ю. Покращення професійної підготовки майбутніх фізреабілітологів у процесі вивчення спеціального курсу // Спортивний вісник Придніпров'я. Дніпропетровськ: ДДІФКС, 2007. № 1. С. 145–151.

228. Лянной Ю. О., Капралов С. Ю., Капралова А. С. Стажировка студентов-реабилитологов в специализированных условиях со спортсменами высокого класса // Теоретичні та клінічні аспекти рефлексотерапії і нетрадиційної медицини. К., 2007. С. 94–102.

229. Лянной Ю. О., Капралов С. Ю., Капралова А. С. Стажування студентів-реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» // Збірник наук. праць з галузі ФК та С «Молода спортивна наука України». Львів: НВФ «Українські технології», 2007. Вип. 11, Т. 2. С. 91–101.

230. Лянной Ю. О. Становлення, досягнення і перспективи розвитку Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали VII Всеукр. наук. конф. (Суми, 19-20 квітня 2007 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. С. 4–12.

231. Лянной Ю. О., Капралов С. Ю. Особливості впровадження у

підготовку фізичних реабілітологів спеціального курсу «Фізична реабілітація спортсменів високого класу» // Теорія та методика фізичного виховання: наук.-метод. журнал. Харків, 2007. № 1. С. 7–12.

232. Лянной Ю. О., Капралов С. Ю. Впровадження курсу «Фізична реабілітація спортсменів високого класу» у підготовку фізичних реабілітологів» // Молода спортивна наука України: зб. наук. праць з галузі ФК та С. Львів: НВФ «Українські технології», 2007. Вип. 11. Т. 2. С. 101–111.

233. Лянной Ю. О. Основи фізичної реабілітації: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. 381 с.

234. Лянной Ю. О., Кудренко А. І., Кононенко М. П. Програма навчального курсу «Педагогіка». Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. 52 с.

235. Лянной Ю. О., Кузнєцова А. С. Програма фізичної реабілітації хворих на бронхіальну астму в санаторно-курортних умовах // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали VIII Всеукр. наук. конф. (Суми, 24-25 квітня 2008 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. С. 236–244.

236. Лянной Ю. О. Реабілітація і спорт інвалідів: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. 282 с.

237. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2007 рік // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали VIII Всеукр. наук. конф. (Суми, 24-25 квітня 2008 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. С. 3–12.

238. Лянной Ю. О., Воробйова А. В. Вплив фізичної реабілітації на психоемоційний стан осіб із наслідками спинномозкової травми // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали IX Всеукр. наук. конф. (Суми, 23-24 квітня 2009 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. Т. 1. С. 177–182.

239. Лянной Ю., Жабенко І., Коваленко Т. Реабілітація жінок з

ожирінням під час вагітності із застосуванням немедикаментозних засобів // Спортивний вісник Придніпров'я: наук.-практ. журн. Дніпропетровськ, 2009. № 2–3. С. 205–209.

240. Лянной Ю. О., Сауляк С. В. Застосування засобів фізичної реабілітації при бронхіальній астмі // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали ІХ Всеукр. наук. конф. (Суми, 23-24 квітня 2009 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. Т. 1. С. 332–336.

241. Лянной Ю. О. Програма підготовки дипломної роботи ОКР «бакалавр», «спеціаліст». Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 12 с.

242. Лянной Ю. О. Програма підготовки дипломної роботи ОКР «магістр». Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. 12 с.

243. Лянной Ю. О., Лянной М. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2010 рік // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали ХІ Всеукр. наук. конф. (Суми, 28–29 квітня 2011 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2011. Т. 2. С. 8–18.

244. Лянной Ю. О., Панченко Г. В. Фізична реабілітація жінок першого періоду зрілості зі змінами підшкірно-жирової клітковини // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали Х Всеукр. наук. конф. (Суми, 23-24 квітня 2010 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2010. Т. 1. С. 131–134.

245. Лянной Ю. О., Капустян І. М. Фізична реабілітація при плоскостопості у дітей 4–6 років в умовах спеціального навчально-виховного закладу // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали Х Всеукр. наук. конф. (Суми, 23-24 квітня 2010 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2010. Т. 1. С. 117–120.

246. Лянной Ю. О., Корж Ю. М. Фізичне виховання корекційної спрямованості дітей дошкільного віку з порушенням постави // Педагогічні

науки: теорія, історія, інноваційні технології: зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. № 1 (3). С. 312–317.

247. Лянной Ю. О., Коваленко Т. М. Фізична реабілітація в профілактиці акушерських ускладнень у жінок з аліментарно-конституційним ожирінням // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали XI Всеукр. наук. конф. (Суми, 28-29 квітня 2011 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2011. Т. 1. С. 255–259.

248. Лянной Ю. О., Лянной М. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2011 рік // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 19–20 квітня 2012 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. Т. 1. С. 8–17.

249. Лянной Ю. О., Михайлов І. С. Фізична реабілітація хворих на ішемічну хворобу серця (стабільна стенокардія) // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 28-29 квітня 2012 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. Т. 1. С. 357–360.

250. Лянной Ю. О., Лянной М. О. Становлення і розвиток реабілітації в Україні // Сучасні проблеми логопедії і реабілітації: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 7 лютого 2012 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. С. 153–158.

251. Лянной Ю. О., Левитська Т. В. Організаційно-методичні аспекти підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Данії // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 28-29 квітня 2012 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. Т. 2. С. 204–210.

252. Лянной Ю. О. Визначення видів реабілітації у професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер.: Педагогічні

науки. Фізичне виховання та спорт: зб. наук. праць / гол. ред. М.О. Носко. Чернігів: ЧНПУ, 2013. Вип. 112. Т. II. С. 177–182.

253. Лянной Ю. О. Визначення періодів і етапів реабілітації у викладанні дисциплін професійної підготовки магістрантам з фізичної реабілітації // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія: зб. ст. Ялта: РВВ КГУ, 2013. Вип. 39. Ч. 3. С. 262–270.

254. Лянной Ю. О., Микитенко С. О. Лікувальна фізична культура в структурі засобів фізичної реабілітації при порушеннях постави у дітей молодшого шкільного віку // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів: матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 18-19 квітня 2013 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. Т. 1. С. 383–386.

255. Лянной Ю. О. Основи професійної підготовки бакалаврів та магістрів з фізичної терапії (фізичної реабілітації) у Тартуському університеті (Естонія) // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт: зб. наук. праць / гол. ред. М.О. Носко. Чернігів: ЧНПУ, 2013. Вип. 129. Т. II. С. 200–204.

256. Лянной Ю. О. Основні визначення фізреабілітаційної освіти у системі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації // Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Бердянськ, 26–28 вересня 2013 р.) / гол. ред. С. Г. Кушнірюк. Бердянськ, 2013. С. 146–153.

257. Лянной Ю. О., Литвиненко В. А. Особливості впливу професійної самосвідомості в процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації // Проблеми здоров'я людини та фізичної реабілітації: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтерн.-конф. (Суми, 04 листопада 2014 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. С. 52–57.

258. Лянной Ю. О. Визначення принципів фізичної реабілітації у професійній підготовці магістрів-реабілітологів // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер.: 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури

(фізична культура і спорт): зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 3К (45) 14. С. 130–134.

259. Лянной Ю. О. Зміст професійної підготовки магістрів з фізичної реабілітації в університетах Канади // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. № 2 (36). С. 463–470.

260. Лянной Ю. О., Степаненко О. С. Професійна підготовка бакалаврів та магістрів з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у Польщі // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 24-25 квітня 2014 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. Т. II. С. 197–202.

261. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації в університетах України та Канади // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 4 квітня 2014 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. С. 226–230.

262. Лянной Ю. О. Зміст професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у вищих навчальних закладах Австрії // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. № 4 (48). С. 74–87.

263. Лянной Ю. О., Кукса Н. В. Підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: поняттєво-термінологічний аспект // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. № 9 (53). С. 307–319.

264. Лянной Ю. О., Осташевський М. Л., Карпенко Ю. М. П'ятнадцятирічні здобутки кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації в аспекті професійної підготовки фізичних реабілітологів // Проблеми здоров'я людини та фізичної реабілітації: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтерн.-конф. (Суми, 04 листопада 2014 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014.

С. 4–11.

265. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України // *Science and Education a New Dimension pedagogy and psychology*. 2015. Budapest, 111 (29). Issue 57. С. 39–42.

266. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів фізичної терапії та реабілітації у вищих навчальних закладах Латвії та Литви // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. № 5 (49). С. 40–50.

267. Лянной Ю. О., Сущенко Л. П. Формування професійної мобільності як складова реформування вищої фізкультурної освіти майбутніх фахівців з фізичної реабілітації // *Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 18 вересня 2015 р.)*. Маріуполь: МДУ, 2015. С. 294–296.

268. Лянной Ю. О. Система професійної підготовки майбутніх бакалаврів і магістрів фізичної реабілітації (фізичної терапії) в університетах Нідерландів // *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва*. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. № 3 (47). С. 97–107.

269. Лянной Ю. О. Теоретико-методичні та організаційні аспекти спеціалізованої підготовки магістрантів з фізичної реабілітації для роботи у санаторно-курортних умовах // *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер.: 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова*. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 3К2 (57) 15. С. 206–211.

270. Лянной Ю. О., Марченко О. К. Физическая реабилитация больных с нарушением коронарного кровообращения в зависимости от уровней физической активности // *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер.: 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова*. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова,

2015. Вип. 10 (65) 15. С. 86–89.

271. Лянной Ю. О., Лянной М. О., Копитіна Я. М. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка за 2015 рік // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення: матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 21-22 квітня 2016 р.). Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. Т. II. С. 7–19.

272. Лянной Ю. О. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах: теоретико-методичний аспект: монографія. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 566 с.

273. Лянной Ю. О. Санаторно-курортна реабілітація: навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 100 с.

274. Лянной Ю. О. Тенденції професійної підготовки магістрів наук з реабілітації та магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах Австралії // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. № 8 (62). С. 13–23.

275. Лянной Ю. О. Аналіз досвіду професійної підготовки фізичних терапевтів у провідних університетах США // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. № 2 (56). С. 95–107.

276. Лянной Ю. О. Аналіз стану готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до професійної діяльності // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер.: 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 3к1 (70)16. С. 80–84.

277. Ляхова І. М. Мотивація навчально-професійної діяльності майбутніх фахівців фізичної реабілітації // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2015. Вип. 3(1). С. 228–231.

278. Ляченков Н. В., Ярыгин А. Н. Проектирование технологии совершенствования подготовки магистров к инновационной деятельности // Вектор науки ТГУ: науч. журн. 2014. № 4 (30) С. 254–258.

279. Магин В. А. Контекст модернизации высшего профессионального физкультурного образования // Теория и практика физической культуры: науч.-теорет. журн. 2005. № 4. С. 39–41.

280. Макарова Т. А. Современные ориентиры обновления содержания образования в высшей школе // Педагогическое образование в России: науч. журн. 2015. №1. С. 36–41.

281. Максименко С. Д., Пелех О. М. Фахівця потрібно моделювати: (Наук. основи готовності випускника педвузу до пед. діяльності) // Рідна школа: наук.-пед. журн. 1994. № 3/4. С. 68–72.

282. Максимовська Н. О. Анімаційна стратегія вдосконалення соціально-виховного середовища закладу вищої освіти культурно-мистецького профілю в контексті Болонської системи // Вісник Харківської державної академії культури. зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХДАК, 2013. Вип. 40. С. 189–198.

283. Малков А. С. Синергетика преподавания и преподавание синергетики // Синергетическая парадигма. Синергетика образования / отв. ред. В. Г. Буданов. М.: Прогресс-Традиция, 2007. С. 388–417.

284. Маріонда І. І. Модель професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації до роботи зі спортсменами // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». Хмельницький, 2013. № 2. С. 133–137.

285. Маріонда І. І. Удосконалення професійно-практичної складової підготовки фахівців фізичної реабілітації [Електронне наукове фахове видання] // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби. Сер.: Педагогічні науки. Хмельницький: Вид-во НАДПС, 2013. Вип. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_5_18 (дата звернення: 12.04.2015).

286. Маркова А. К. Психология профессионализма. М.: Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. 312 с.

287. Маркова А. К., Матис А. К., Орлов А. Б. Формирование мотивации учения. М.: Просвещение, 1990. 192 с.

288. Марсадолова Т. Л. Изучение православной культуры в светской школе: культурологический подход: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.002 «Теория и методика обучения и воспитания (культурология, уровни общего и профессионального образования)». Санкт-Петербург, 2011. 20 с.

289. Мартыненко О. О., Жукова Н. В. Проблемы развития академической мобильности и задачи вузов [Электронный ресурс]. URL: http://www.vvsu.ru/UserFiles/File/bp/publication/upravl_mobil.doc (дата звернення: 08.05.2016).

290. Марченко О. К. Фізична реабілітація хворих із травмами й захворюваннями нервової системи: навч. посібник. К.: Олімпійська література, 2006. 196 с.

291. Махно Ю. К. Системно-синергетический подход в курсе обществознания // Обществознание в школе: науч.-метод. журн. 2000. № 4. С. 55–62.

292. Машков Д. Н. Формирование социокультурной компетентности будущих специалистов по физической культуре и спорту в ВУЗе : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». М., 2011. 23 с.

293. Медицинска рехабилитация / Васил Цончев ред., Борислав Деветаков ред. София: Медицина и физкултура, 1967. 518 с.

294. Медицинская реабилитация больных сердечно-сосудистыми заболеваниями / В. Н. Дзяк, И. И. Крыжановская, З. К. Алексеенко, А. Е. Мосежний. К. : Здоров'я, 1976. 208 с.

295. Мерзлякова С. В. Семья в системе ценностных ориентаций современной молодежи: монография. Астрахань: АГУ, Издат. дом «Астраханский университет», 2011. 116 с.

296. Мещеряков Б. Г. Большой психологический словарь / под общ. ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. 4-е изд., дополн. и испр. М.: АСТ, СПб.:

Прайм-ЕВРОЗНАК, 2008. 868 с.

297. Микова И. М. Понятие и сущность академической мобильности студентов // Сибирский педагогический журнал. 2011. № 10. С. 266–272.

298. Мисула І. Р. Медична та соціальна реабілітація: навч. посіб. / за заг. ред. І. Р. Мисули, Л. О. Вакуленко. Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига», 2005. 402 с.

299. Михайлюк І. Р. Формування готовності до педагогічної діяльності майбутніх магістрів у вищих технічних навчальних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Хмельницький, 2011. 20 с.

300. Міхеєнко О. І. Валеологічна підготовка майбутніх фахівців з фізичної реабілітації у вищому педагогічному навчальному закладі: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського (м. Одеса). О., 2004. 21 с.

301. Міхеєнко О. І., Лянной Ю. О. Валеологія та фізична реабілітація як оздоровчі галузі професійно-прикладної діяльності // Наука. Освіта. Здоров'я. Реабілітація: матеріали IV Міжнар. наук.-метод. конф. (Луганск, 23–24 листопада 2005 р.). Луганськ: Знання. 2005. Вип. 4. С. 106–111.

302. Міхеєнко О. І., Лянной Ю. О. Валеологія і фізична реабілітація як спільна основа професійно-прикладної діяльності при підготовці фізичного реабілітолога // Український вісник реабілітології: зб. наук. праць / за ред. В. В. Купини. Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2005. С. 148–154.

303. Міхеєнко О. І., Лянной Ю. О. Валеологія: сутність, методологія, перспективи // Біосоціокультурні та педагогічні аспекти фізичного виховання і спорту: матеріали II Всеукр. наук. конф. (Суми, 14–15 вересня 2005 р.). Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2005. С. 117–127.

304. Міхеєнко О. І., Лянной Ю. О. Оцінка рівня здоров'я людини як методологічна проблема валеології // Освіта і здоров'я: формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчального закладу: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 25–26 вересня 2008 р.). Суми: СумДПУ

ім. А. С. Макаренка, 2008. С. 230–242.

305. Міхеєнко О. І., Лянной Ю. О. Формування здорового способу життя як комплексна проблема // Формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчально-виховного закладу: матеріали II обласна наук.-практ. конф. (Суми, 24–25 березня 2005 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. С. 112–119.

306. Міхеєнко О. І. Підготовка майбутніх фахівців зі здоров'я людини до застосування здоров'язміцнювальних технологій: теоретико-методичні аспекти: [монографія]. Суми: Університетська книга, 2015. 316 с.

307. Модель И. М. Профессиональная культура муниципального депутата: теоретико-символический анализ. Екатеринбург, 1993. 185 с.

308. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. 3 вид., доп. К.: [б. в.], 2001. 608 с.

309. Мороз Л. В., Лянной Ю. О. Особливості застосування музичних занять у корекції рухової сфери молодших школярів із дитячим церебральним паралічем // Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Сер.: Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. праць. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2008. Том 3. С. 89–93.

310. Мороз Л. В., Лянной Ю. О. Оптимізація співпраці навчально-виховних закладів з батьками молодших школярів із ДЦП // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер.: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спор : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. Чернігів: ЧНПУ, 2008. Вип. 55. Том. II. С. 259–263.

311. Мосьпан Н. В. Вища освіта України в умовах розвитку ринкової економіки // Педагогічний процес: теорія і практика: наук. журн. 2013. Вип. 4. С. 145–153.

312. Мрук М. Використання технічних засобів навчання в системі ступеневої вищої освіти // Нова педагогічна думка: наук.-метод. журн. 2013. № 1.1. С. 218.

313. Мудрик А. В. Время поисков и решений, или старшекласникам о них самих: книга для учащихся. М.: Просвещение, 1990. 191 с.
314. Мурза В. П. Психолого-фізична реабілітація: підручник. К.: Олан, 2010. 488 с.
315. Мухін В. М. Фізична реабілітація: підручник. К.: Олімп. л-ра, 2009. 488 с.
316. Назарова Т. С., Шаповаленко В. С. «Синергетический синдром» в педагогике // Педагогика: науч.-теорет. журн. 2001. № 9. С. 25–33.
317. Наконечний Р., Копитко А., Мисак Н. Психолого-педагогічна підготовка магістрів у вищих навчальних закладах аграрного профілю // Педагогіка і психологія професійної освіти: наук.-метод. журн. / Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України, Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти НАНП України, Нац.ун-т «Львів. політехніка». Львів, 2014. № 5. С. 192–202.
318. Налетова И. В. Уровни формирования качества высшего образования в современном мире // Вестник Тамбовского государственного университета. Тамбов, 2011. № 4. С. 7–12.
319. Немов Р. С. Психология: [учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений]: в 3 кн. М.: Гуман. изд. центр ВЛАДОС, 2000. Кн. 1: Общие основы психологии. 2000. 688 с.
320. Никитина М. Н. Детский церебральный паралич. М.: Медицина, 1979. 120 с.
321. Нічуговська Л. І. Професійна мобільність студентів технічних ВНЗ як фактор підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців // Дидактика математики: проблеми і дослідження: Міжнар. зб. наук. робіт. Донецьк: Фірма ТЕАН, 2012. Вип. 38. С. 7–12.
322. Новейший философский словарь / сост. А. А. Грицанов. Мн.: Изд. В. М. Скакун, 1998. 896 с.
323. Новиков А. М. Методология образования. Издание второе. М.: «Эгвес», 2006. 488 с.
324. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и

практика обучения языкам) [Электронный ресурс] / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. М.: Издательство ИКАР, 2009. URL: http://methodological_terms.academic.ru/ (дата звернення: 26.12.2013).

325. Оборський Г. О., Гогунський В. Д., Савельєва О. С. Стандартизація і сертифікація процесів управління якістю освіти у вищому навчальному закладі // Праці Одеського політехнічного університету. О., 2011. № 1. С. 251–255.

326. Овсієнко Л. М. Сутність понять «компетенція», «компетентність», «компетентнісний підхід», «якість освіти» у світлі сучасної освітньої парадигми [Електронний ресурс]. URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення: 08.08.2016).

327. Овчарук О. В. Компетентність як ключ до оновлення змісту освіти // Стратегія реформування освіти в Україні: рекомендації з освітньої політики. К.: «К.І.С.», 2003. 296 с.

328. Ожегов С. И. Словарь русского языка: ок. 57 000 слов / под ред. чл.-корр. АН СССР Н. Ю. Шведовой. 20-е изд, стереотип. М.: Рус. яз., 1988. 750 с.

329. Онищенко В. Д. Компетентнісний підхід у професійній освіті // Педагогіка і психологія професійної освіти: наук.-метод. журн. 2015. № 1–2. С. 18–27.

330. Онушкин В. Г., Огарев Е. И. Образование взрослых: междисциплинарный словарь терминологии. СПб.: Воронеж: РАО ИОВ, 1995. 232 с.

331. Осина С. В. Методика формування готовності магістрів техніки і технології к інноваційній діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теорія і методика професійного освіти». Тамбов, 2007. 25 с.

332. Осіпов В. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до роботи зі спортивними резервами // Спортивний вісник Придніпров'я: наук.-практ. журн. 2013. № 3. С. 131–136.

333. Основні засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 рр.). Київ-Тернопіль,

2004. 146 с.

334. Основы физической реабилитации и эрготерапии: уч.-метод. пособ. / Министерство образования Республики Беларусь, Учреждение образования «Витебский государственный университет им. П. М. Машерова»; [составители : С. Ф. Сурганова, А. Н. Дударев]. Витебск: Издательство УО «ВГУ им. П. М. Машерова», 2007. 74 с.

335. Осташевський М. Л. Спортивній кузні Сумщини – 35. Суми: Університетська книга, 2015. 312 с.

336. Павлик О. Б. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх перекладачів до використання офіційно-ділового мовлення: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Хмельницький, 2004. 20 с.

337. Павлюк Р. О. Науково-дослідна діяльність магістрів педагогічної освіти у контексті іншомовної підготовки // Освітологічний дискурс: електрон. наук. фах. вид. 2015. № 2. С. 217–228. URL: <http://oaji.net/articles/2016/2923-1456733750.pdf> (дата звернення: 023.11.2016).

338. Палатай Ю. В., Ганженко Я. М., Арешина Ю. Б., Лянной Ю. О. Вивчення потреб у фізичній реабілітації дітей 4–6 років з рецидивним бронхітом в умовах дошкільного навчального закладу // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України: матеріали XI Всеукр. наук. конф. (Суми, 28-29 квітня 2011 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка. 2011. Т. 1. С. 331–334.

339. Пархотик И. И. Физическая реабилитация при травмах верхних конечностей: руководство для врачей. К.: Олимпийская литература, 2007. 280 с.

340. Педагогика : Большая современная энциклопедия / [сост. Е. С. Рапацевич]. Мн : «Современное слово», 2005. 720 с.

341. Педагогический энциклопедический словарь [Электронный ресурс] / Гл. ред. Б. М. Бим-Бад; Редкол.: М. М. Безруких, В. А. Болотов, Л. С. Глебова. М.: Большая Российская энциклопедия, 2008. 528 с.: ил. (Золотой фонд. Энциклопедический словарь. М., 2002. С. 223). URL:

http://pedagogical_dictionary.academic.ru (дата звернення: 08.08.2016).

342. Петров Ю. А. Компетентностный подход в непрерывной профессиональной подготовке инженерно-педагогических кадров: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Киров, 2005. 38 с.

343. Пилипчук Н. С., Молотков В. Н., Андрущенко Е. В. Болезни органов дыхания: монография. К.: Вища шк., 1986. 336 с.

344. Побірченко Н. С. Компетентнісний підхід у вищій школі: теоретичний аспект // Освіта та педагогічна наука: наук.-метод. журн. 2012. № 3 (152). С. 24–31.

345. Поваренков Ю. П. Психологическое содержание профессионального становления человека. М.: Изд-во УРАО, 2002. 160 с.

346. Погонцева О. В. Формування готовності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації до професійної діяльності в оздоровчих центрах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 2011. 22 с.

347. Подвигина Е. А. Педагогические условия формирования готовности будущего учителя к инновационной деятельности // Вопросы современной науки и практики: науч. журн. 2011. № 4. С. 204–207.

348. Подласый И. П. Педагогика: новый курс: в 2 кн. Кн. 1: Общие основы. Процесс обучения. М.: Гуманит. издат. центр ВЛАДОС, 2002. 576 с.

349. Поліщук В. А. Особливості використання інтерактивних методів навчання у процесі професійної підготовки фахівців фізичної реабілітації // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України: елект. наук. фах. вид. Хмельницький: Вид-во НАДПС, 2013. Вип. 5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2013_5_23 (дата звернення: 21.10.2015).

350. Полозенко О. В. Особливості психологічної підготовки фахівців аграрної галузі до професійної діяльності // Педагогічний альманах: зб. наук. праць / редкол. В. В. Кузьменко (голова) та ін. Херсон: РІПО, 2012. Випуск 13. С. 173–179.

351. Полякова В. В. Противоречия обеспечения качества высшего образования в современных условиях: автореф. дис. ... канд. соц. наук: спец. 22.00.06 «Социология культуры, духовной жизни». Екатеринбург, 2008. 24 с.

352. Пометун О. І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (бібліотека з освітньої політики); під заг. ред. О. В. Овчарук. К.: К.І.С. 2004. 111 с.

353. Пономаренко В. І. Аліментарна реабілітація хворих, що перенесли інфаркт міокарда, в санаторно-курортних закладах: автореф. дис. ... д-ра мед. наук: 14.02.01 «Гігієна та професійна патологія»; Нац. мед. ун-т ім. О. О. Богомольця. К., 1999. 37 с.

354. Попов С. Н. Физическая реабилитация: уч. для студ. ВУЗов / под общей ред. проф. С. Н. Попова. Ростов н/Д: Феникс, 2006. 608 с.

355. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.05.2015 р. № 226 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF> (дата звернення: 15.01.2016).

356. Практическая психодиагностика: методики и тесты: уч. пос. / ред.-сост. Д. Я. Райгородский. Самара: БАХРАХ-М, 2001. 668 с.

357. Прасол Н. О. Особливості підготовки магістрів початкової освіти в умовах євроінтеграційних процесів // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Сер.: Педагогічні науки. Миколаїв: Вид-во нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського, 2015. № 1. С. 260–263.

358. Предупреждение инвалидности и реабилитация: доклад комитета экспертов ВОЗ по предупреждению инвалидности и реабилитация. Женева, 1983. 42 с. (Сер. техн. докл. 668).

359. Преимущество в подготовке к исследовательской деятельности в

вузовском и послевузовском обучении / И. А. Зимняя, М. Э. Жуковская, М. Д. Лаптев, Н. А. Морозова // Исследовательская деятельность в вузовской и послевузовской подготовке бакалавров, магистров, аспирантов: сб. статей / под науч. ред. проф. И. А. Зимней. М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2010. С. 17–24.

360. Привалова Г. Ф. Активные и интерактивные методы обучения как фактор совершенствования учебно-познавательного процесса в Вузе // Современные проблемы науки и образования: науч. журн. 2014. № 3. С. 1–8.

361. Прилепина А. В. Компетентностный подход в рамках интеграции образования // Современные проблемы науки и образования: науч. журн. 2008. № 4. С. 99–101.

362. Приступа Є. Н., Вовканич А. С. Роль і місце фахівця з фізичної реабілітації в системі охорони здоров'я населення // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія за ред. проф. Єрмакова С. С. Харків: ХДАДМ, 2011. № 9. С. 92 – 96.

363. Приступа Є., Рокіта А. Тенденції підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Європі // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. за ред. Єрмакова С. С. Харків: ХДАДМ, 2003. № 15. С. 124–130.

364. Провоторова Н. В. Емпіричне вивчення та формування системи професійної мотивації та самоідентифікації майбутніх представників соціономічних професій // Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. пр. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2013. № 3. С. 216–221.

365. Профессиональная педагогика: учебник для студентов, обучающихся по педагогическим специальностям и направлениям / под ред. С. Я. Батышева, А. М. Новикова. Изд. 3-е, перераб. М.: Из-во ЭГВЕС, 2009. 456 с.

366. Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 412 с.

367. Профконсультационная работа со старшеклассниками / под ред.

Б. А. Федоришина. Киев: Радинська школа, 1980. 158 с.

368. Психология человека от рождения до смерти. Полный курс психологии развития [под ред. чл.-кор. РАО А. А. Реана]. СПб.: пройм-ЕВРОЗНАК, 2005. 416 с.

369. Пугачева Е. Г. Синергетический подход к системе высшего образования // Высшее образование в России: науч. журн. 1998. № 2. С. 41–45.

370. Пуни А. Ц. Некоторые психологические вопросы готовности к соревнованиям в спорте. Л.: Изд-во ГДОИФК, 1973. 32 с.

371. Пуни А. Ц. Психологическая подготовка к соревнованию в спорте. М.: Физкультура и спорт, 1969. 82 с.

372. Радкевич В. О. Компетентнісний підхід до забезпечення якості професійної освіти і навчання [Електронний ресурс] // Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: мат. звіт. наук.-практ. конф. (м. Київ, 29 березня 2012 р.). Т. 1. / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України / за заг. ред. В. О. Радкевич. К.: ІПТО НАПН України, 2012. URL: <http://www.uk.xlibx.com>. (дата звернення: 20.11.2014).

373. Радковська Л. М. Деякі питання організації та підготовки магістрантів до науково-дослідної роботи // Актуальні питання культурології: альм. наук. т-ва «Афіна» каф. культурології. Рівне: Вид-во Рівнен. держ. гуманіт. ун-т, 2012. Вип. 12. С. 220–223.

374. Радул С. Компетентнісний підхід в професійній освіті майбутнього вчителя іноземної мови // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер.: Педагогічні науки. Кіровоград, 2012. Вип. 103. С. 260–269.

375. Раєвнєва О. В., Аксьонова І. В., Гончаренко М. Ф. Теоретико-методологічні основи формування ефективної системи вищої освіти // Проблеми економіки: наук. журн. Харків, 2013. № 3. С. 28–33.

376. Райзберг Б. А., Лозовский Л. Ш., Стародубцева Е. Б. Современный экономический словарь. 2-е изд., испр. М.: ИНФРА-М, 1999. 479 с.

377. Ренкер К. Основы реабилитации: научный обзор; пер. с нем. М.:

ВНИИМИ, 1980. 116 с.

378. Робуль О. М. Синергетика – глобальна інтегральна загальнонаукова методологія // Глобалізм глазами современника: блеск и нищета феномена: Материалы докладов и выступлений участников Международной научно-теоретической конференции (26–27 сентября 2002 года). Сумы, 2002. С. 74–76.

379. Розанова В. А. Психология управления. М.: Интел-Синтез, 1999. 310 с.

380. Романенко Я. М., Лянной Ю. О. Біомеханічні особливості виникнення гриж попередньої черевної стінки та профілактично-реабілітаційні заходи // Молода спортивна наука України: зб. наук. пр. з галузі фіз. виховання, спорту і здоров'я людини. Львів, 2011. Т. 3 (15). С. 246–252.

381. Романенко Я. М., Лянной Ю. О. Методологія дослідження якості життя хірургічних хворих у процесі фізичної реабілітації // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова. Харків: ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2011. № 4. С. 134–137.

382. Романенко Я. М., Лянной Ю. О. Якість життя: навч. посіб. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. 170 с.

383. Романишин М. Я. Професійна підготовка фахівців з фізичної реабілітації до роботи із спортсменами: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; Житомир. держ. ун-т ім. І. Франка. Житомир, 2009. 20 с.

384. Савичева Н. Г. Образовательно-воспитательное пространство как синергическая коммуникация // Синергетическая парадигма. Синергетика образования. М.: Прогресс-Традиция, 2007. С. 557–565.

385. Савченко О. Проблеми і перспективи міжнародної інтеграції вищої освіти // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Умань: Вид-во УДПУ, 2012. Ч. 3. С. 273–278.

386. Самсон Е. И., Колмоец М. Ю. Поликлиническая терапия. К.: Вища шк., 1985. 263 с.

387. Санникова С. В. Аксиологический подход в системе непрерывного языкового образования: социокультурное измерение [Электронный ресурс] URL: http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2012/10/pedagogika/sannikova.pdf (дата звернення: 14.05.2016).

388. Сватъєв А. Аналіз стану вищої фізкультурно-спортивної освіти у країнах Західної Європи та Азіатсько-Тихоокеанського регіону // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Сер: Педагогіка. Мелітополь, 2014. № 2. С. 84–88.

389. Сватъєв А. В. Методологічні засади професійної діяльності майбутніх тренерів-викладачів // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Східноєвропейського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк, 2012. № 3. С. 95–101.

390. Свірщук Н. С., Вознюк Т. В., Драчук А. І. Спеціальна підготовка майбутніх учителів фізичної культури до фізкультурно-рекреаційної діяльності як пріоритетний напрям сучасної вищої освіти // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Східноєвропейського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк, 2012. № 2. С. 80–85.

391. Селевко Г. Компетентности и их образование // Народное образование: науч.-практ. журн. 2004. № 4. С. 138–143.

392. Семенов В. И., Семенова Е. В., Семенова Н. И. Возможности мультимедийных презентаций в образовательном процессе высшей школы [Электронный ресурс]. URL: // <http://cyberleninka.ru/article/n/vozmozhnosti-multimediynyh-prezentatsiy-v-obrazovatelnom-protssesse-vysshey-shkoly> (дата звернення: 18.15.2015).

393. Семенова Л. М. Генезис и современное состояние проблемы формирования профессионального имиджа // Вестник Томского государственного университета: науч. журн. 2009. № 326. С. 194–199.

394. Семенов О. М. Система професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури (в умовах педагогічного університету): дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04. К., 2006. 560 с.

395. Семиченко В. А. Готовність вчителя до реалізації гуманістичних відносин з учнями // Міжнар. семінар з гуманістичної психології та педагогіки (Рівне, 15-17 червня 1998 р.): тези доповідей і повідомлень / Відп. ред. Г. О. Балл. Київ – Рівне: Ліста, 1998. С. 90–92.

396. Семиченко В. А. Концепция целостности и её реализация в профессиональной подготовке будущих учителей (психолого-педагогический аспект): автореф. дис. на соискание учен. степени доктора психол. наук: спец. 19.00.07 «Педагогическая психология». К., 1992. 48 с.

397. Серета Л. В., Лянной Ю. О. Порушення функцій опорно-рухового апарату у дітей дошкільного віку як сучасна проблема // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / уклад. А. В. Цюс, С. П. Козіброцький. Луцьк, 2013. № 1 (21). С. 306–310.

398. Сериков В. В. Общая педагогика: [избранные лекции]. Волгоград: Перемена, 2004. 114 с.

399. Сетяева Н. Н. Психолого-педагогические и медико-биологические методы в процессе подготовки специалистов по физической реабилитации [Электронный ресурс] // Внедрение новых образовательных технологий и принципов организации учебного процесса: Межд. науч. конф. – Бали. URL: <http://gagago.ru/psihologo-pedagogicheskie-i-mediko-biologicheskie-metodi-v.html> (дата звернення: 22.02.2015).

400. Синьов В. М., Коберник Г. М. Основи дефектології: навч. пос. К.: Вища школа, 1994. 143 с.

401. Сиренко П. А. Физическая реабилитация двигательного аппарата в профессиональном спорте: монографія. Харьков: Новое слово, 2008. 200 с.

402. Скотна Н. В., Ашиток Н. І. Вища освіта в епоху глобалізації [Електронний ресурс] // Вісник Національного авіаційного університету. Сер.: Філософія. Культурологія: зб. наук. пр. Київ: Вид-во Нац. авіац. ун-т, 2013. № 2. С. 88–91.

403. Слостенин В. А., Подымова Л. С. Готовность педагога к

инновационной деятельности // Сибирский педагогический журнал. 2007. №1. С. 42–49.

404. Слостенин В. А. Педагогика: инновационная деятельность. М.: Изд-во Магистр, 2003. 308 с.

405. Слостенин В. А. Педагогика профессионального образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед. / под ред. В. А. Слостенина. М.: Академия, 2004. 368 с.

406. Словарь иностранных слов / гл. ред. Ф. Н. Петров. 15-е изд., испр. М.: Рус. яз., 1988. 608 с.

407. Словник психолого-педагогічних понять і термінів [Електронний ресурс]. URL: <http://osvita.ua/school/method/psychology/1270/> (дата звернення: 12.08.2015).

408. Словник української мови: в 11 тт. [Електронний ресурс] / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980. URL: http://ukrlit.org/slovnyk/slovnyk_ukrainskoi_movy_v_11_tomakh (дата звернення: 12.08.2015).

409. Смиян И. С., Карачевцева Т. В. Детская курортология: учеб. пособие для мед. ин-тов. К.: Вища школа, 1985. 279 с.

410. Современная западная философия: словарь / сост.: В. С. Малахов, В. П. Филатов. М.: Политиздат, 1991. 414 с.

411. Современные образовательные технологии в вузе: учеб.-метод. пособие / Л. А. Миэринь, Н. Н. Быкова, Е. В. Зарукина. СПб.: Изд-во СПбГЭУ, 2015. 169 с.

412. Современный образовательный процесс: основные понятия и термины / авт.-сост. М. Ю. Олешков, В. М. Уваров. М.: Компания Спутник+, 2006. 143 с.

413. Соколовський В. С., Романова Н. О., Юшковська О. Г. Лікувальна фізична культура: підручник. Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2005. 234 с.

414. Соляников Ю. В. Обеспечение качества подготовки магистрантов педагогического университета к научно-исследовательской деятельности:

автореф. дис. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». СПб, 2003. 20 с.

415. Сомбаманія Г. М. Загальні основи організації підготовки магістрів у класичному університеті // Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер.: Педагогічні та психологічні науки. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ, 2013. № 1. С. 287–297.

416. Сороковых Г. В. Субъектно-деятельностный подход в лингвистической подготовке студентов неязыковых вузов: автореф. дис. на соискание учёной степени доктора пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования», 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (иностраный язык в вузе)». Курск, 2004. 40 с.

417. Спенсер Л., Спенсер С. Компетенции на работе / пер. с англ. М.: НІРРО, 2010. 384 с.

418. Стоянов В. А. Інформаційна культура майбутнього фахівця фізичної культури як складова освітніх технологій в умовах інформаційного простору / В. А. Стоянов // Вісник Харківської державної академії культури. Серія : Соціальні комунікації. – 2015. – Вип. 47. – С. 110–117.

419. Сундетова У. Ш., Баймурзин А. Р. Высшее образование и перспектива развития сферы физической культуры, спорта и туризма // Теория и практика физической культуры: науч.-теор. журн. 2008. № 4 С. 33–38.

420. Сущенко Л. П., Путров С. Ю. Основні напрями використання Інтернету в професійній підготовці майбутніх фахівців із фізичної реабілітації // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Східноєвропейського нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк, 2012. № 2. С. 85–88.

421. Сущенко Л. П. Особливості формування здібностей майбутніх фахівців з фізичної реабілітації в умовах сучасної парадигми вищої фізкультурної освіти // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер.15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 3(1). С. 347–350.

422. Сущенко Л. П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 2003. 45 с.

423. Тарасов О. Ф., Фонарев О. Ф. Реабилитация при детских болезнях. Л.: Медицина, 1980. 232 с.

424. Теоретичні основи модернізації змісту непрофесійної фізкультурної освіти у вищому навчальному закладі / Ю. В. Васьков, В. Е. Куделко, В. Г. Понікарьова, О. М. Болтенкова // Слобожанський науково-спортивний вісник: наук.-теорет. журн. / Харк. держ. акад. фізич. культури. Харків: ХДАФК, 2015. № 2. С. 42–47.

425. Тимошенко О. В. Визначення ефективності застосування моделі оптимізації професійної підготовки майбутніх вчителів фізичної культури // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту / зб. наук. пр. Харків: ХДАДМ, 2008. № 10. С. 111-116.

426. Тимошенко О.В. Шляхи оптимізації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах розвитку сучасної освіти в Україні / Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія / за ред. проф. С.С. Єрмакова. Х.: ХДАДМ (ХХІІ), 2008. № 9. С. 125 – 132.

427. Тищенко Т. Б. Про застосування інформаційно-комунікаційних технологій у вищій фізкультурній освіті майбутніх тренерів-викладачів з волейболу // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 3(1). С. 359–361.

428. Тоистева О. С. Системно-деятельностный подход в профессиональной подготовке социально-педагогических кадров в вузе: автореф. дис. на соискание учён. степени д-ра пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Екатеринбург, 2015. 41 с.

429. Толковый словарь русского языка [Электронный ресурс] / под ред.

Д. Н. Ушакова. М.: Гос. ин-т «Сов. энцикл.»; ОГИЗ; Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1935-1940. (4 т.). URL: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/1038210> (дата звернення: 07.12.2015).

430. Толковый словарь русского языка XX века. Языковые изменения. [Российская академия наук. Институт лингвистических исследований] / под ред. Г. Н. Складчиковой. СПб., 1998. 586 с.

431. Топтигіна Н. М. Деякі аспекти персоніфікації підготовки майбутніх філологів в умовах магістратури // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: зб. наук. праць. Київ: Вид центр. КНЛУ, НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2012. № 45. С. 61–65.

432. Третьяков П. И., Сенновский И. Б. Технология модульного обучения в школе: практико-ориентированная монография / под ред. П. И. Третьякова. М.: Новая школа, 1997. 352 с.

433. Троцько Г. В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К.: Інститут ППРО, 1997. 54 с.

434. Тургунбаева Б. А. Реализация синергетического подхода в подготовке кадров высшей квалификации [Электронный ресурс]. URL: http://www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Pedagogica /2_83554.doc.htm (дата звернення: 06.10.2015).

435. Указ президента України від 03.12.2015 № 678/2015 «Про активізацію роботи щодо забезпечення прав людини з інвалідністю» [Електронний ресурс]. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/6782015-19605> (дата звернення: 08.08.2016).

436. Українська Асоціація фізичної терапії [Електронний ресурс]. URL: <http://www.physrehab.org.ua> (дата звернення: 13.11.2015).

437. Усенко Ю. Д., Молотков В. Н. Справочник пульмонолога. К.: Здоров'я, 1979. 208 с.

438. Фастівець А. Підготовка майбутнього фахівця фізичної реабілітації до

педагогічної та донозологічної діагностики // Витоки педагогічної майстерності. Сер.: Педагогічні науки: зб. наук. пр. Полтава: ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2014. Вип. 13. С. 263–268.

439. Федорова М. А. Педагогическая синергетика как основа моделирования и реализации деятельности преподавателя высшей школы: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Ставрополь, 2004. 220 с.

440. Федосова І. В. Законодавче забезпечення та нормативна регламентація вищої інженерно-технічної освіти в Україні (початок – 30-ті роки ХХ століття) // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер.: Педагогічні науки. Луганськ, 2013. № 10 (3). С. 285–295.

441. Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. 490 с.

442. Финансовый словарь: Финам: [Электронный ресурс]. URL: http://dic.academic.ru/dic.nsf/fin_enc/25592 (дата звернення: 12.05.2015).

443. Хакен Г. Синергетика: пер. с англ. М.: Мир, 1980. 406 с.

444. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность. 2-е изд. СПб. - М.: Питер-Смысл, 2003. 860 с.

445. Ховзун Т. С., Лянной Ю. О. Застосування засобів фізичної реабілітації для лікування посттравматичного стресового розладу в учасників АТО // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації: матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 5 квітня 2016 р.). Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2016. С. 223–226.

446. Хом'юк І. В. Компетентнісний підхід як методологічна основа формування професійної мобільності майбутніх інженерів // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: Вид-во ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2012. Вип. 32. С. 473–478.

447. Хусяинов Т. М. История развития и распространения дистанционного

образования // Педагогика и просвещение: науч.-прак. журн. 2014. № 4. С. 30–41.

448. Хуторской А. В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций // Интернет-журнал «Эйдос». URL: <http://www.eidos.ra/journal/2005/I212.htm> (дата звернення: 21.08.2015).

449. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Народное образование: науч.-прак. журн. 2003. № 2. С. 58–64.

450. Чистова Я. С. Динамическое моделирование системы подготовки магистров профессионального обучения: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Екатеринбург, 2016. 26 с.

451. Чубарова Н. Л. Компетентностный подход в подготовке управленческих кадров (политологический аспект): автореф. дис. ... канд. политол. наук: спец. 23.00.02 «Политические институты, процессы и технологии (политические науки)». Ростов-на-Дону, 2013. 18 с.

452. Чуватова Н. Е. Педагогические ценности как основа профессионализма личности учителя: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». Саранск, 2007. 19 с.

453. Чугаєвський В. Г. Соціалізуючі функції вищої освіти в контексті європейської інтеграції // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент: зб. наук. пр. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 12. С. 110–118.

454. Шадриков В. Д. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход // Высшее образование сегодня: науч. журн. 2004. № 8. С. 26–32.

455. Шадриков В. Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности. М.: Логос, 2007. 192 с.

456. Шапошников К. В. Контекстный подход в процессе формирования профессиональной компетентности будущих лингвистов-переводчиков:

автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Йошкар-Ола, 2006. 26 с.

457. Шапошникова І. І. Розв'язання проблемних ситуацій у підготовці майбутніх фахівців із фізичної реабілітації як засіб забезпечення особистісно-орієнтованого навчання // Теорія та методика навчання та виховання: зб. наук. пр. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2012. Вип. 32. С. 202–211.

458. Шаров О. І. До формування структури бачення «траєкторії вищої освіти» України в контексті проектно-орієнтованого суспільства // Управління проектами та розвиток виробництва: зб. наук. пр. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2009. № 2. С. 70–78.

459. Шафранова О. Е. Непрерывное образование преподавателя высшей школы – основа оптимизации его профессионального развития: аксиологический подход: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования. Владивосток, 2012. – 40 с.

460. Швець Д. Є. Система вищої освіти в Україні: інституційна будова системи управління та напрями її реформування // Ринок праці та зайнятість населення: наук.-практ. журн. 2012. № 1. С. 30–33.

461. Швець Є. Я., Швець Д. Є. Організація науково-дослідної педагогічної практики магістрантів // Гуманітарний вісник ЗДІА. Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2010. Вип. 43. С. 123–128.

462. Шиян Б. М. Концепція підготовки магістрів у фізкультурних навчальних закладах // Кінезіологія в системі культури: матеріали наук. конф. Івано-Франківськ, 2001. С. 14–15.

463. Шмелёва С. А. Модель профессиональной подготовки выпускника педагогического вуза // Вестник ТГПУ. Томск: Изд-во ТГПУ, 2012. № 5 (120). С. 16–22.

464. Шхвацабая И. К., Аронов В. П., Зайцев В. П. Реабилитация больных ишемической болезнью сердца: монография. М.: Медицина, 1978. 320 с.

465. Щербак І. М. Індивідуальний підхід до формування професійних

умінь і навичок майбутнього вчителя // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХНУ ім. Г. С. Сковороди, 2012. Вип. 37. С. 203–206.

466. Энциклопедия профессионального образования под ред. С. Я. Батышева [Электронный ресурс]. URL: <http://www.anovikov.ru/dict/epo.pdf> (дата звернення: 18.12.2014).

467. Энциклопедия профессионального образования: В 3-х т. М.-П. / под ред. С. Я. Батышева. М.: Профессиональное образование, 1999. Т. 2. 441 с.

468. Эрганова Н. Е. Методика профессионального обучения: учеб. пособ. М.: Академия, 2007. 160 с.

469. Юшко К. О. Розвиток фізичної реабілітації в Україні // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. праць / за ред. Єрмакова С. С. Харків: ХДАДМ, 2009. № 10. С. 292–294.

470. Юшковська О. Г. Якість життя – перспективний напрямок оцінки ефективності заходів медичної реабілітації // Медицинская реабилитация, курортология, физиотерапия: науч.-прак. журн. 2007. № 4 (52). С. 28–31.

471. Яворська Г. Х. Підготовка магістрів в умовах ступеневої освіти: теоретичні засади // Наука і освіта: наук.-прак. журн. 2013. № 1–2. С. 238–241.

472. Ящук С. Компетентнісний підхід у підготовці магістрів технологічної освіти // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. Уманськ, 2012. Ч. 2. С. 341–348.

473. Ящук С. М. Професійна підготовка магістрів технологічної освіти: теорія та методика: монографія. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2015. 368 с.

474. Ящук С. М. Професійна підготовка магістрів: сучасний стан та проблеми / С. М. Ящук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць. Київ-Вінниця: Вид-во ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2013. Вип. 36. С. 500–505.

475. Avans Hogeschool, Opleiding Fysiotherapie [Electronic resource]. URL: <http://www.avans.nl/opleidingen/opleidingzoeker/fysiotherapie-breda-voltijd->

bachelor/introductie (дата звернення: 24.05.2014).

476. Bithell C. Entry-level physiotherapy education in the United Kingdom: governance and curriculum // *Physical Therapy Reviews*. 2007. Vol. 12. № 2. June. P. 145-155.

477. Broberg C., Aars M., Beckmann K., Emaus N., Lehto P, Lahteenmaki M., Thys W. and Vandenberghe R. Conceptual Framework for Curriculum Design in Physiotherapy Education – an International Perspective // *Advances in Physiotherapy*. 2003. Vol. 5. Issue 4. P. 161-168.

478. Canadian Physiotherapy Association [Electronic resource]. URL: <http://www.Physiotherapy.ca/Home> (дата звернення: 24.05.2014).

479. Chan Sharon and Clough Angela. A critical evaluation of evidence-based practice of physiotherapy in musculoskeletal medicine // *International Musculoskeletal Medicine*. 2010. Vol. 32. Issue 4. P. 163-166.

480. Chartered Society of Physiotherapy. Curriculum framework for qualifying programmer in physiotherapy. CSP, London, 2002. 18 p.

481. Die Med Uni Graz [Elektronische Ressource]. URL: <http://www.medunigraz.at/> (дата звернення: 17.02.2014).

482. Donau-Universität Krems [Elektronische Ressource]. URL: <http://www.donau-uni.ac.at/de/index.php> (дата звернення: 17.02.2014).

483. FH Campus Wien [Electronic resource]. URL: <https://www.fh-campuswien.ac.at/> (дата звернення: 24.05.2014).

484. FH Gesundheitsberufe OÖ GmbH [Elektronische Ressource]. URL: <http://www.fh-gesundheitsberufe.at/> (дата звернення: 17.02.2014).

485. FH Gesundheit Tirol [Elektronische Ressource]. URL: <http://www.studieren.at/hochschulen-oesterreich/fh-gesundheit> (дата звернення: 20.01.2015).

486. FH Joanneum, Fachhochschule [Elektronische Ressource]. URL: <https://www.fh-joanneum.at/?lan=en> (дата звернення: 20.01.2015).

487. Fontys Hogescholen Eindhoven [Electronic resource]. URL: <https://fontys.edu/> (дата звернення: 17.02.2014).

488. Gibson Barbara E. and Teachman Gail. Critical approaches in physical therapy research : Investigating the symbolic value of walking // *Physiotherapy Theory and Practice*. 2012. Vol. 28. Issue 6. P. 474-484.

489. Gunn H., Hunter H., Haas B. Problem Based Learning in physiotherapy education : a practice perspective // *Physiotherapy*. 2012. № 98 (4). P. 330-335.

490. Hale L. A. Using Goal Attainment Scaling in physiotherapeutic home-based stroke rehabilitation // *Advances in Physiotherapy*. 2010. Vol. 12. Issue 3. P. 142-149.

491. Hanzehogeschool Groningen, Academievoor Gezondheidsstudies [Electronic resource]. URL: <https://www.hanze.nl/nld/onderwijs/gezondheid/academie-voor-gezondheidsstudies> (дата звернення: 17.02.2014).

492. Hayes S., Donnellan C., Stokes E. Executive dysfunction post-stroke: an insight into the perspectives of physiotherapists // *Disability and Rehabilitation*. 2015. Vol. 37. Issue 20. P. 1817-1824.

493. Hogeschool Leiden, Afdeling Fysiotherapie [Electronic resource]. URL: <https://www.hsleiden.nl/fysiotherapie> (дата звернення: 20.01.2015).

494. Hogeschool Rotterdam [Electronic resource]. URL: <https://4en5mei.exposure.co/bommen-op-rotterdam-twee-perspectieven-n-verhaal/> (дата звернення: 17.02.2014).

495. Hogeschoolvan Amsterdam [Electronic resource]. URL: <http://www.hva.nl/> (дата звернення: 17.02.2014).

496. Hogeschoolvan Arnhem Nijmegen, Opleiding Fysiotherapie [Electronic resource]. URL: <http://www.han.nl/opleidingen/bachelor/fysiotherapie/vt/> (дата звернення: 17.02.2014).

497. Hogeschool Utrecht, Faculty of Health Care, Dptof Physiotherapy [Electronic resource]. URL: <http://columbiaphysicaltherapy.org/> (дата звернення: 19.03.2014).

498. Indiana University – Purdue University Indianapolis [Electronic resource]. URL: <https://www.iupui.edu/> (дата звернення: 20.01.2015).

499. Jensen B. B. and Schnack K. The Action Competence Approach in Environmental Education // Environmental Education Research. 1997. Vol. 3. Issue 2. P. 162-178.

500. Jones Anne, Shepard Lorraine. Developing a measurement tool for assessing physiotherapy students self-efficacy: a pilot study // Assessment & Evaluation in Higher Education. 2012. Vol. 37. Issue 3. March. P. 369-377.

501. Kell C., Owen G. Approaches to learning on placement: the students perspective // Physiotherapy Research International. 2009. Vol. 14. Issue 2. June. P. 105-115.

502. Klein-Collins R. Sharpening our focus on learning: the rise of competency-based approaches to degree completion / R. Klein-Collins. – Champaign, Illinois: National Institute for Learning Outcomes Assessment, 2013. 21 p.

503. Mercer University [Electronic resource]. URL: <http://gostudy.com.ua/2010-03-25-00-16-59/pramo/2010-03-25-00-17-44/2151-mercero-university> (дата звернення: 21.01.2015).

504. Patton N., Higgs J. and Smith M. Using theories of learning in workplaces to enhance physiotherapy clinical education // Physiotherapy Theory and Practice. 2013. Vol. 29. Issue 7. January. P. 493-503.

505. Pettersson Anna F., Bolander Laksov Klara and Fjellström Mona. Physiotherapist' stories about professional development // Physiotherapy Theory and Practice. 2015. Vol. 31. Issue 6. July. P. 396-402.

506. Private Universität für Gesundheitswissenschaften, Medizinische Informatik und Technik [Elektronische Ressource]. URL: <http://www.studieren.at/hochschulen-oesterreich/umit-private-universitaet> (дата звернення: 23.01.2015).

507. Queen's University, School of Rehabilitation Therapy [Electronic resource]. URL: <http://rehab.queensu.ca/> (дата звернення: 23.01.2015).

508. Rīgas Stradiņa universitāte [Elektronisks resurss]. URL: <http://www.rsu.lv/> (дата звернення: 28.05.2014).

509. Rivenbark William C. and Jacobson Willow S. Three Principles of

Competency-Based Learning: Mission, Mission, Mission / University of North Carolina at Chapel Hill // Journal of Public Affairs Education. 2014. Vol. 20. Issue 2. P. 181-192.

510. Saxion Hogescholen Enschede-Fysiotherapie [Electronic resource] – URL: <https://www.saxion.nl/startersinformatie/site/Intro-rooster-en-boekenlijst/Fysiotherapie> (дата звернення: 17.02.2014).

511. St. Pölten Fachhochschule [Elektronische Ressource]. URL: <https://www.fhstp.ac.at/de> (дата звернення: 24.05.2014).

512. The University of Melbourne [Electronic resource]. URL: <http://www.unimelb.edu.au/> (дата звернення: 17.02.2014).

513. The University of Sydney [Electronic resource]. URL: <http://sydney.edu.au/> (дата звернення: 18.02.2014).

514. The University of Queensland [Electronic resource]. URL: <http://www.uq.edu.au/> (дата звернення: 23.02.2014).

515. Thim [Electronic resource]. URL: <http://www.thim.nl/nl/> (дата звернення: 28.03.2014).

516. University of Alberta in Edmonton [Electronic resource]. URL: <https://ualberta.ca/> (дата звернення: 26.02.2015).

517. University of Manitoba [Electronic resource]. URL: <http://infostudy.com.ua/universities/uni-manitoba/> (дата звернення: 27.02.2015).

518. University of Southern California [Electronic resource]. URL: <http://www.usc.edu/> (дата звернення: 26.02.2015).

519. University of Tartu [E-ressurss]. URL: <http://www.ut.ee/en> (дата звернення: 28.05.2014).

520. University of Toronto [Electronic resource]. URL: <https://www.utoronto.ca/> (дата звернення: 26.01.2015).

521. University of Western Ontario [Electronic resource]. URL: <http://www.uwo.ca/> (дата звернення: 22.08.2015).

522. Vilniaus universitetas [Elektroninis išteklius]. URL: <http://www.vu.lt/> (дата звернення: 28.05.2014).

523. Wikström-Grotell C., Eriksson K. Movement as a basic concept in physiotherapy – A human science approach // *Physiotherapy Theory and Practice*. 2012. Vol. 28. Issue 6. P. 428-438.

524. Winter K. Die Bedeutung der Herz-Kreislauf-Erkrankungen für Sterblichkeit, Arbeitsunfähigkeit und Invalidität / Berlin: Verlag Volk und Gesundheit, 1962.

525. Youngstown State University [Electronic resource]. URL: <http://www.yzu.edu/> (дата звернення: 27.01.2015).

Додатки

Додаток А

Методика діагностики особистості «Мотивація до успіху» Т. Елерса

Тест

1. Коли є вибір між двома варіантами, його краще зробити швидше, ніж відкласти на певний час.
2. Я легко дратуюся, коли помічаю, що не можу на всі 100% виконати завдання.
3. Коли я працюю, це виглядає так, ніби я все ставлю на карту.
4. Коли виникає проблемна ситуація, я найчастіше приймаю рішення одним з останніх.
5. Коли у мене два дні підряд немає справи, я втрачаю спокій.
6. У деякі дні мої успіхи нижче середніх.
7. По відношенню до себе я більш суворий, ніж по відношенню до інших.
8. Я більш доброзичливий, ніж інші.
9. Коли я відмовляюся від важкого завдання, я потім суворо засуджую себе, бо знаю, що в ньому я домігся б успіху.
10. В процесі роботи я потребую невеликих пауз для відпочинку.
11. Старанність – це не основна моя риса.
12. Мої досягнення в праці не завжди однакові.
13. Мене більше приваблює інша робота, ніж та, якою я зайнятий.
14. Осуд стимулює мене сильніше, ніж похвала.
15. Я знаю, що мої колеги вважають мене діловою людиною.
16. Перешкоди роблять мої рішення більш твердими.
17. У мене легко викликати честолюбство.
18. Коли я працюю без натхнення, це зазвичай помітно.
19. При виконанні роботи я не розраховую на допомогу інших.
20. Іноді я відкладаю те, що повинен був зробити зараз.
21. Потрібно покладатися тільки на самого себе.
22. У житті мало речей, важливіших, ніж гроші.

23. Завжди, коли мені треба буде виконати важливе завдання, я ні про що інше не думаю.

24. Я менш честолюбний, ніж багато інших.

25. У кінці відпустки я зазвичай радію, що скоро вийду на роботу.

26. Коли в мене настрій до роботи, я роблю її краще і більш кваліфіковано, ніж інші.

27. Мені простіше і легше спілкуватися з людьми, які можуть завзято працювати.

28. Коли у мене немає справ, я відчуваю, що мені не по собі.

29. Мені доводиться виконувати відповідальну роботу частіше, ніж іншим.

30. Коли мені доводиться приймати рішення, я намагаюся робити це якомога краще.

31. Мої друзі іноді вважають мене ледачим.

32. Мої успіхи в якійсь мірі залежать від моїх колег.

33. Безглуздо протидіяти волі керівника.

34. Іноді не знаєш, яку роботу доведеться виконувати.

35. Коли щось не ладнається, я нетерплячий.

36. Я зазвичай звертаю мало уваги на свої досягнення.

37. Коли я працюю разом з іншими, моя робота дає більш високі результати, ніж робота інших.

38. Багато чого, за що я беруся, я не доводжу до кінця.

39. Я заздрю людям, які незавантажені роботою.

40. Я не заздрю тим, хто прагне до влади і положення.

41. Коли я впевнений, що стою на правильному шляху, для доказу своєї правоти я йду аж до крайніх заходів.

Тестові завдання для визначення рівня сформованості знань з професійної і практичної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації

<p>1. Курт Вінтер запропонував наступне визначення реабілітації:</p> <p>а) комбіноване і координоване застосування медичних, соціальних, педагогічних і професійних заходів;</p> <p>б) процес спрямований на всебічну допомогу хворим і інвалідам з метою досягнення ними максимально можливої при даному захворюванні фізичної, психічної, соціальної повноцінності;</p> <p>в) цілеспрямована діяльність колективу в медичному, педагогічному, соціальному і економічному аспектах з метою збереження, відновлення і зміцнення здатності людини приймати активну участь в суспільному житті;</p> <p>г) ефективне і раннє повернення хворих і інвалідів до виконання побутових і трудових дій, в суспільство, а також відновлення особистісних якостей людини з урахуванням специфіки перенесеної нею травми або хвороби;</p> <p>д) всі відповіді вірні.</p>	<p>2. Фізична реабілітація – це:</p> <p>а) система заходів щодо відновлення або компенсації фізичних можливостей і інтелектуальних здібностей, підвищення функціонального стану організму, поліпшенню фізичних якостей, психоемоційної стійкості і адаптаційних резервів організму людини засобами і методами фізичної культури, елементами спорту, масажу, фізіотерапії і природних чинників;</p> <p>б) це застосування з лікувальною і профілактичною метою фізичних вправ і природних чинників в комплексному процесі відновлення здоров'я, фізичного стану і працездатності хворих і інвалідів;</p> <p>в) це діяльність з відновлення частково втрачених або ослаблених психофізичних функцій і можливостей людини засобами фізичної культури: фізичні вправи, масаж, баня, водні процедури тощо.</p> <p>г) відновлення або покращання функції зовнішнього дихання, серцево-судинної системи й інших органів, порушених унаслідок захворювання, і включає всі питання щодо застосування фізичних чинників у реабілітаційному процесі, а саме засобів ЛФК, масажу, фізіотерапії та курортних чинників, а також передбачає вивчення реакції організму на їх застосування;</p> <p>д) всі відповіді вірні.</p>
<p>3. До основних принципів реабілітації не відносять:</p> <p>а) комплексність застосування реабілітаційних засобів;</p> <p>б) ранній початок проведення реабілітаційних заходів;</p> <p>в) індивідуальність реабілітаційних заходів;</p> <p>г) вікові та статеві особливості.</p>	<p>4. Який вид реабілітації найбільше обумовлює хід і тривалість інших видів реабілітації?</p> <p>а) медична;</p> <p>б) економічна;</p> <p>в) побутова;</p> <p>г) професійна;</p> <p>д) спортивна.</p>

<p>5. Завданням реабілітації є:</p> <p>а) подолання патологічного процесу в організмі хворого;</p> <p>б) відновлення соціального статусу та працездатності пацієнта;</p> <p>в) уникнення інвалідності або полегшення її проявів;</p> <p>г) відновлення здоров'я або компенсація втрачених функцій;</p> <p><u>д) всі відповіді вірні.</u></p>	<p>6. Реалізація якого принципу пов'язана з максимально повним відновленням не тільки фізичного і психічного аспектів здоров'я, але і соціального, професійного, інтелектуального.</p> <p>а) доступності;</p> <p><u>б) максимальної реабілітації;</u></p> <p>в) систематичності і безперервності ФР заходів;</p> <p>г) індивідуальності ФР заходів.</p>
<p>7. Дозовану ходьбу (теренкур) поділяють в залежності від:</p> <p>а) місця знаходження санаторію;</p> <p>б) довжини дистанції;</p> <p>в) вікових особливостей пацієнта;</p> <p><u>г) довжини дистанції та крутизни схилу.</u></p>	<p>8. Розвитку силових якостей найбільш ефективно сприяють наступні прийоми масажу та вправи:</p> <p><u>а) розминання, вижимання та вправи з подоланням опору;</u></p> <p>б) поглажування, поверхневе розтирання, безперервна вібрація та фракційні вправи;</p> <p>в) розминання і розтирання в повільному темпі та пасивні рухи;</p> <p>г) прийоми вижимання, валяння, потряхування та вправи на релаксацію.</p>
<p>9. Протипоказаннями до санаторно-курортної реабілітації є:</p> <p>а) хронічні захворювання у стадії загострення;</p> <p>б) вагітність, що ускладнена гінекологічними захворюваннями;</p> <p>в) психічні та інфекційні хвороби;</p> <p><u>г) усі відповіді вірні.</u></p>	<p>10. Методичними прийомами дозування фізичного навантаження не є:</p> <p>а) кількість повторень вправи;</p> <p><u>б) вибір вихідного положення;</u></p> <p>в) вибір періоду ЛФК;</p> <p>г) кількість дихальних вправ;</p> <p>д) амплітуда рухів.</p>
<p>11. Сколіоз – це:</p> <p>а) хронічне прогресуюче захворювання хребта;</p> <p>б) захворювання хребта, що характеризується скручуванням хребців навколо вертикальної осі;</p> <p>в) хронічне прогресуюче захворювання хребта, що характеризується дугоподібним викривленням у фронтальній площині і скручуванням хребців навколо вертикальної осі;</p> <p><u>г) всі відповіді вірні.</u></p>	<p>12. Фізичні та інші дефекти – це:</p> <p>а) втрата або патологія анатомічної структури або функції;</p> <p><u>б) недолік або дефект даного індивіда, що виникає внаслідок порушення функцій або інвалідності;</u></p> <p>в) втрата або патологія психологічної структури або функції;</p> <p>г) всі відповіді вірні.</p>

<p>13. Механізм тонізуючого впливу фізичних вправ здійснюється завдяки активації таких рефлексів:</p> <p>а) вісцero-сенсорні; в) вісцero-вісцeralьні; <u>б</u>) моторно-вісцeralьні; г) сенсо-моторні.</p>	<p>14. Під час виконання дихальних вправ з опором рук реабілітолога для забезпечення опору діафрагмальному диханню, реабілітолог має натискати:</p> <p>а) у підключичній ямці; б) у верхній частині грудної клітки; <u>в</u>) на ділянці краю реберної дуги, ближче до середини грудної клітки; г) на ділянці нижніх ребер.</p>
<p>15. Провідним завданням ЛФК при гострій пневмонії є:</p> <p>а) тренування серцево-судинної системи; б) покращення рухливості грудної клітки; в) поліпшення мозкового кровообігу; <u>г</u>) компенсація дихальної недостатності.</p>	<p>16. До протипоказань застосування акватерапії відносять:</p> <p>а) порушення обміну речовин та ендокринні розлади (ожиріння, цукровий діабет, подагра); б) хвороби органів травлення: хронічні гастрити і коліти, захворювання печінки та жовчовивідних шляхів; в) хвороби органів дихання: хронічні риніти, фарингіти, тонзиліти, бронхіти; <u>г</u>) стан після перенесення інфекційних захворювань та хронічні інфекційні хвороби.</p>
<p>17. На суглобово-зв'язковий апарат найбільш ефективно впливають масажні прийоми:</p> <p><u>а</u>) рухи і розтирання; б) вібрація; в) розминання; г) всі відповіді вірні.</p>	<p>18. У стані бойової готовності спортсмена застосовують:</p> <p>а) розминачний масаж; б) мобілізаційний масаж; в) зігрівальний масаж; <u>г</u>) всі відповіді вірні.</p>
<p>19. Відновлювальний масаж застосовується у процесі:</p> <p>а) тренувальних занять; б) між тренувальними заняттями і після них; в) під час змагань, після першого дня виступу, після закінчення змагань; <u>г</u>) всі відповіді вірні.</p>	<p>20. Апаратний масаж буває:</p> <p>а) вібраційний, вакуумний, гідромасаж; <u>б</u>) вібраційний, пневмомасаж (вакуумний), гідромасаж, ультразвуковий, баромасаж; в) пневмомасаж, ультразвуковий, баромасаж; г) гідромасаж, вібраційний, баромасаж.</p>
<p>21. Визначити послідовність масажних прийомів при передстартовій апатії:</p> <p><u>а</u>) спина–таз і задня поверхня стегон–м'язи грудей–передня поверхня стегна і гомілки; б) м'язи грудей–передня поверхня стегна і гомілки–спина–таз і задня поверхня стегон; в) таз і задня поверхня стегон–спина–м'язи грудей–передня поверхня стегна і гомілки. г) шийно-комірцева зона–спина–задня поверхня стегон–м'язи грудей.</p>	<p>22. Визначити послідовність прийомів у тренувальному масажі:</p> <p><u>а</u>) поглажування, вижимання, розминання, розтирання, рухи, потряхування, розминання; б) поглажування, вижимання, розминання, розтирання, потряхування; в) поглажування, розтирання, вижимання, розминання, рухи, потряхування, поглажування; г) поглажування, розтирання, розминання, вижимання, рухи, поглажування, рубління.</p>

<p>23. Прийом пересікання виконується:</p> <p><u>а)</u> променевою частиною кисті; б) ліктьовою частиною кисті; в) опорною частиною кисті; г) променевою частиною кисті з широко розставленими пальцями.</p>	<p>24. У спорті заспокійливий масаж застосовують при:</p> <p>а) передстартовій апатії; <u>б)</u> передстартовій лихоманці; в) у стані бойової готовності; г) всі відповіді вірні.</p>
<p>25. Зовнішнє застосування прісної води різної температури з лікувальною, фізреабілітаційною та профілактичною метою, у вигляді загальних і місцевих процедур називається:</p> <p>а) пелоїдотерапія; б) акватерапія; <u>в)</u> гідротерапія; г) фізіотерапія.</p>	<p>26. Чим відрізняється процес реабілітації від лікування:</p> <p><u>а)</u> ширшим та тривалішим впливом на різні сторони життєдіяльності людини; б) спрямуванням на боротьбу з симптомами хвороби; в) економічною доцільністю щодо проданих медикаментів; г) спрямуванням на боротьбу з конкретним захворюванням.</p>
<p>27. Для оцінки ефективності методу ЛФК застосовують такі види контролю:</p> <p>а) поточний, етапний, завершальний; б) ввідний, етапний, експрес-контроль; <u>в)</u> поточний, етапний, експрес-контроль; г) експрес-контроль, ввідний, поточний.</p>	<p>28. Для покращення функції жовчного міхура лікувальну гімнастику проводять у вихідному положенні:</p> <p>а) сидячи; б) лежачи на лівому боці; в) лежачи на спині; <u>г)</u> лежачи на правому боці.</p>
<p>29. Серед вправ ЛФК, які використовуються при реабілітації хворих на гіпотонію спеціальними є:</p> <p>а) пасивні вправи; б) ідеомоторні; в) на координацію; <u>г)</u> швидко-силові.</p>	<p>30. ЛФК не протипоказана при:</p> <p>а) погіршенні стану хворого; б) загрози кровотечі; <u>в)</u> субфібрильній температурі; г) тахікардії понад 100 уд/хв.; д) гострому періоді захворювання.</p>
<p>31. Пацієнт виконує рухи в таких площинах:</p> <p>а) сагітальній, фронтальній, вісцеральній; б) фронтальній, горизонтальній, вертикальній; <u>в)</u> сагітальній, фронтальній, горизонтальній; г) фронтальній, горизонтальній, діагональній.</p>	<p>32. Пасивні вправи це вправи, під час яких виконують рухи:</p> <p>а) за допомогою фізичного реабілітолога; б) за допомогою власної здорової кінцівки; в) за рахунок механотерапевтичних апаратів; <u>г)</u> всі відповіді вірні.</p>
<p>33. Периферійні паралічі найчастіше супроводжуються:</p> <p>а) підвищенням м'язового тону; <u>б)</u> м'язовими атрофіями; в) підвищенням сухожильних рефлексів; г) підвищеною чутливістю шкіри.</p>	<p>34. Інша назва рекреаційних видів рухової активності:</p> <p>а) реабілітаційна рухова активність; б) комплексна рухова активність; в) профілактична рухова активність; <u>г)</u> активний відпочинок.</p>

<p>35. Що є методом патогенетичної функціональної терапії у пацієнтів з травмами спинного мозку?</p> <p>а) психотерапія; б) фізіотерапія; в) фітотерапія; <u>г) лікувальна гімнастика.</u></p>	<p>36. Укажіть хвороби при яких показаний електросон:</p> <p>а) пухлина мозку; <u>б) гіпертонічна хвороба 2-ї стадії;</u> в) міопія – 5Д і вище; г) захворювання крові (лейкемія).</p>
<p>37. Для всіх форм дитячого церебрального паралічу характерними є:</p> <p>а) періодичні судомні напади; <u>б) рухові розлади;</u> в) відставання дитини у психічному розвитку; г) знижений тонус м'язів.</p>	<p>38. Періостальний масаж – це:</p> <p>а) вид масажу який впливає на точки розміщені в окисті; б) вид масажу який впливає на зони Захар'їна-Геда; <u>в) вид масажу який впливає на точки, розміщені в окисті в певній послідовності, викликаючи рефлекторні зміни;</u> г) всі відповіді вірні.</p>
<p>39. Особливого значення для профілактики контрактури плечового суглобу при опіках не мають:</p> <p>а) положення максимального відведення плеча; <u>б) динамічні дихальні вправи;</u> в) гідрокінезотерапія; г) спеціальні вправи.</p>	<p>40. Масаж сегментарний – це:</p> <p>а) знаходження і вплив на спеціальні зони; <u>б) вид лікувального масажу, яким передбачено вплив на зони Захар'їна-Геда;</u> в) масаж для попередження та ліквідація первинного патологічного вогнища; г) масаж спеціальних рефлекторних зон, через які впливають на внутрішні органи; д) всі відповіді вірні.</p>
<p>41. Для зміцнення м'язово-зв'язочного апарату стопи для дітей 5-6 років за методикою Коржа Ю. М. використовують:</p> <p>а) динамічні вправи; <u>б) поролонові тренажери «Клин» і «Педаль»;</u> в) дитячі гантелі «Котик», «Їжачок»; г) «Душ Шарко».</p>	<p>42. За температурою всі водні процедури умовно поділяють на:</p> <p><u>а) холодні, прохолодні, індиферентні, теплі і гарячі;</u> <u>б) динамічні і спеціальні;</u> в) гідротерапевтичні і індиферентні; г) холодні, теплі і гарячі.</p>
<p>43. Капралов С. Ю. запропонував наступні авторські методики використання:</p> <p>а) аплікаторів «Градiєнт», «Рельєф-квадрат», «Рельєф-хвиля»; б) масажерів «Подвійний суглоб», «Подвійна печатка», «Подвійна каталка», «Універсальна каталка»; в) масажерів «Ебоніт з нефритом», коректор хребта, «Бочка»; <u>г) всі відповіді вірні.</u></p>	<p>44. При наданні допомоги при пораненнях необхідно дотримуватись наступних правил:</p> <p>а) не потрібно промивати рану водою, або змащувати мазями; б) не слід витирати забруднення з рани; в) не слід забирати з рани згустки крові; <u>г) всі відповіді вірні.</u></p>

<p>45. Відповідно теорії та методики фізичного виховання до основних фізичних якостей людини відносять:</p> <p>а) гнучкість та силу; б) координацію, витривалість, спритність; в) гнучкість, швидкість, силу, витривалість, спритність; г) всі відповіді вірні.</p>	<p>46. Стереотип правильної постави та ходьби у дошкільнят за методикою Коржа Ю.М. формувався за рахунок:</p> <p>а) вправ із казково-ігровим посібником «Черепашка»; б) вправ із казково-ігровим посібником «Тигрячі лапи»; в) вправ з поролоновими тренажерами «Силач» і «Гармошка»; г) всі відповіді вірні.</p>
<p>47. Яка система знань називається наукою?</p> <p>а) система знань про об'єктивні закони природи, суспільства та мислення, яка створюється внаслідок спеціальної діяльності людей та наукових установ і безперервно розвивається; б) це історичний процес просування від незнання до знань, від знання окремих явищ, окремих сторін дійсності до більш глибоких та повних знань; в) процес відкриття нових законів розвитку; г) ступінь пізнання абсолютної істини.</p>	<p>48. Яка з наведених відповідей правильна для визначення: «Це цілеспрямоване й організоване сприйняття предметів та явищ навколишнього світу»?</p> <p>а) порівняння; б) наукове спостереження; в) вимірювання; г) експеримент.</p>
<p>49. Науковий пошук це:</p> <p>а) особливий вид наукового дослідження, у результаті якого виходять принципово нові результати, що мають значення наукових відкритті нових закономірностей; б) категорія, що позначає те явище чи стан, що викликаний, обумовлено іншим явищем; те, що логічно з необхідністю впливає з чогось іншого, як зі своєї підстави; в) величина (характеристика, фактор), керована експериментом; г) різновид спостереження.</p>	<p>50. Методи дослідження в педагогіці це:</p> <p>а) прийоми, процедури і операції емпіричного і теоретичного пізнання і вивчення явищ дійсності, що є знаряддям одержання наукових фактів; б) шлях дослідження чи пізнання, теорія, навчання; в) розумовий процес, спрямований на обґрунтування якого-небудь положення чи одержання нового висновку з декількох посилок; г) теоретичний метод дослідження різних явищ, процесів і станів за допомогою їх реальних (фізичних) чи ідеальних (знакових, математичних) моделей.</p>

**Діагностична карта оцінювання рівня сформованості вмінь і навичок
з наукової і професійної діяльності майбутніх магістрів з фізичної
реабілітації**

№ п/п	Уміння та навички	Експертна оцінка	Самооцінка	Середнє
1	<i>Гностичні вміння та навички:</i> уміння творчо перетворювати набуті знання з професійної і практичної підготовки; уміння самостійно здобувати і поглиблювати знання, генерувати нові ідеї для вирішення проблем професійної і наукової діяльності на ринку реабілітаційних послуг			
2	<i>Конструктивні вміння та навички:</i> уміння проектувати і планувати діяльність з фізичної реабілітації та прогнозувати її результати.			
3	<i>Діагностичні вміння та навички:</i> уміння та навички функціональної діагностики – дослідження фізичного розвитку, функціонального стану організму, фізичної підготовленості реабілітантів; уміння здійснювати моніторинг за станом реабілітанта в процесі реалізації фізреабілітаційних заходів			
4	<i>Організаційно-методичні вміння та навички:</i> уміння та навички складання індивідуальної програми фізичної реабілітації для конкретної особи та контролю за ефективністю її реалізації; уміння організації та проведення фізичної реабілітації відповідно до її етапів і періодів для різних категорій осіб; уміння та навички практичного застосування різних засобів і методів фізичної реабілітації			
5	<i>Корпоративні вміння та навички:</i> уміння та навички роботи в мультидисциплінарній команді фахівців різного профілю – навички міжособистісної і колективної взаємодії, планування й організації сумісної діяльності			
6	<i>Комунікативні вміння і навички:</i> уміння встановлювати контакт і продуктивну взаємодію з реабілітантом; уміння чітко висловлювати й аргументувати власну позицію; уміння проводити консультативно-профілактичну та освітньо-пропагандистську роботу серед різних категорій населення.			

7	<p><i>Інформаційні вміння та навички:</i> уміння самостійно здійснювати пошук, збір, систематизацію й аналіз інформації з різних джерел (друкованих, електронних); уміння використовувати сучасні інформаційно-комунікативні технології в професійній і науковій діяльності на ринку реабілітаційних послуг</p>			
8	<p><i>Дослідницькі вміння та навички:</i> уміння та навички планування, організації і проведення самостійної дослідницько-пошукової роботи з питань фізичної реабілітації різних категорій населення</p>			
	Сума балів			

Методика оцінювання комунікативних та організаторських здібностей В. В. Синявського, Б. О. Федоришина (КОС – 1)

Тест

1. Чи багато у Вас друзів, з якими Ви постійно спілкуєтеся?
2. Чи часто Вам вдається схилити більшість своїх товаришів до прийняття ними Вашої думки?
3. Чи довго Вас турбує почуття образи, завдане Вам кимось із Ваших товаришів?
4. Чи завжди Вам важко орієнтуватися в критичній ситуації?
5. Чи є у Вас прагнення встановлювати нові знайомства з різними людьми?
6. Чи подобається Вам брати участь у суспільній роботі?
7. Чи правда, що Вам приємніше й простіше проводити час за книгами або за якими-небудь іншими заняттями, ніж з людьми?
8. Якщо виникли які-небудь перешкоди в здійсненні Ваших намірів, то чи легко Ви відмовляєтеся від них?
9. Чи легко Ви встановлюєте контакти з людьми, які значно старші за Вас?
10. Чи подобається Вам вигадувати і організовувати зі своїми товаришами ігри та розваги?
11. Чи важко Вам включатися в нову для Вас компанію?
12. Чи часто Ви відкладаєте на інші дні ті справи, які Вам треба було б виконати сьогодні?
13. Чи легко Вам вдається встановлювати контакти незнайомими людьми?
14. Чи прагнете Ви домогтися, щоб Ваші товариші діяли відповідно до Вашої думки?
15. Чи важко Вам освоїтись у новому колективі?

16. Чи правильно, що у Вас не буває конфліктів з товаришами через невиконання ними своїх обов'язків, обіцянок?

17. Чи прагнете Ви при нагоді познайомитися і поспілкуватися з новою людиною?

18. Чи часто Ви у вирішенні важливих проблем берете ініціативу на себе?

19. Чи дратують Вас люди, які оточують, чи виникає у Вас бажання побути на самоті?

20. Чи правда, що Ви погано орієнтуєтесь у незнайомій для Вас обстановці?

21. Чи подобається Вам постійно бути серед людей?

22. Чи виникає у Вас роздратування, якщо Вам не вдається закінчити розпочату справу?

23. Чи відчуваєте Ви труднощі, незручності або сором'язливість, якщо доводиться проявляти ініціативу, щоб познайомитись з новою людиною?

24. Чи правда, що Ви втомлюєтесь від частого спілкування з товаришами?

25. Чи подобається Вам брати участь у колективним іграх?

26. Чи часто Ви проявляєте ініціативу, розв'язуючи питання, які зачіпають інтереси Ваших товаришів?

27. Чи правда, що Ви почуваетесь невпевнено серед малознайомих Вам людей?

28. Чи правильно те, що Ви рідко прагнете довести свою правоту?

29. Чи вважаєте Ви, що Вам не важко внести пожвавлення в малознайому для Вас компанію?

30. Чи брали Ви участь у суспільно-громадській роботі в школі?

31. Чи прагнете Ви обмежити коло своїх знайомих невеликою кількістю людей?

32. Чи правильно, що Ви не прагнете наполягти на своїй думці або на рішенні, якщо його не зразу підтримали Ваші товариші?

33. Чи почуваетесь Ви невимушене, коли потрапляєте в незнайому для Вас компанію?

34. Ви із задоволенням приступаєте до організації всіляких заходів для своїх товаришів?

35. Чи правда, що Ви не відчуваєтеся достатньо впевненим і спокійним, коли доводиться говорити що-небудь великій групі людей?

36. Чи часто Ви запізнюєтеся на ділові зустрічі, побачення?

37. Чи вірно, що у Вас багато друзів?

38. Чи часто Ви опиняєтесь у центрі уваги своїх товаришів?

39. Чи часто Ви соромитеся, відчуваєте ніяковість спілкуючись з малознайомими Вам людьми?

40. Чи правда, що Ви не дуже впевнено відчуваєтеся у великій групі своїх товаришів?

Методика самооцінки творчого потенціалу особистості

Тест

1. Чи вважаєте ви, що світ, який вас оточує, може бути покращений:
 - а) так;
 - б) ні, він і так досить гарний;
 - в) так, але лише де в чому.
2. Чи гадаєте ви, що самі можете брати участь у значних змінах довколишнього світу:
 - а) так, у більшості випадків;
 - б) ні;
 - в) так, у деяких випадках.
3. Чи вважаєте ви, що деякі з ваших ідей зумовили б значний прогрес у тій сфері діяльності, в якій ви працюєте:
 - а) так;
 - б) так, за сприятливих обставин;
 - в) лише деякою мірою.
4. Чи вважаєте ви, що в майбутньому будете відігравати таку важливу роль, що зможете щось принципово змінити:
 - а) так, напевно;
 - б) це малоймовірно;
 - в) можливо.
5. Коли ви вирішуйте розпочати якусь справу, чи впевнені ви, що здійсните своє починання:
 - а) безперечно;
 - б) часто охоплюють сумніви, чи зможу я здійснити;
 - в) частіше впевнений, ніж не впевнений
6. Чи виникає у вас бажання зайнятися абсолютно невідомою для вас справою, в якій ви на даний момент некомпетентні:
 - а) так, невідоме вас приваблює;

- б) невідоме не цікавить;
- в) усе залежить від характеру цієї справи та обставин.

7. Вам доводиться займатися незнайомою справою. Чи відчуваєте ви бажання досягти в ній досконалості:

- а) так;
- б) будете вдоволені тим, чого встигли досягти;
- в) так, але тільки якщо вам це нескладно або подобається.

8. Якщо справа, незнайома для вас, подобається вам, чи бажаєте ви знати про неї все:

- а) так;
- б) ні, ви хочете навчитися лише найголовнішого;
- в) ні, ви бажаєте лише задовольнити свою допитливість.

9. Коли вас спіткає невдача, то:

- а) певний час наполягаєте на своєму, всупереч здоровому глузду;
- б) облишите цю справу (розумієте, що вона не реальна);
- в) продовжуєте робити свою справу, навіть коли стає очевидним,

що перешкоди нездоланні.

10. На вашу думку, професію слід обирати, виходячи з:

- а) своїх можливостей, подальших перспектив для себе;
- б) стабільності, значущості, важливості професії, потреби в ній;
- в) престижу і переваг, які вона забезпечить.

11. Чи могли б ви, мандруючи, легко орієнтуватися в маршруті, яким ви вже пройшли:

- а) так;
- б) ні, боїтеся збитися з дороги;
- в) так, але тільки там, де місцевість вам сподобалась і

запам'яталась.

12. Чи зможете ви зразу після якоїсь бесіди пригадати все, про що говорилося:

- а) так, з легкістю;

- б) усе пригадати не зможете;
- в) запам'ятовується лише те, що вас цікавить.

13. Коли ви чуєте слово незнайомою вам мовою, то можете повторити його за складами, без помилок, навіть не знаючи його значення:

- а) так, без утруднень;
- б) ні, лише якщо це слово легко запам'ятовується;
- в) повторите, але не зовсім правильно.

14. У вільний час ви надаєте перевагу:

- а) залишитись наодинці, поміркувати;
- б) перебувати в компанії;
- в) вам байдуже, чи будете ви самі, чи в компанії.

15. Ви виконуєте якусь справу. Вирішуєте припинити це заняття лише тоді, коли:

- а) справу завершено і здається відмінно виконаною;
- б) ви більш-менш задоволені виконаним;
- в) справа здається виконаною, хоча б її можливо зробити краще.

16. Коли ви наодинці:

- а) любите мріяти про якісь, можливо, абстрактні речі;
- б) будь-якою ціною прагнете знайти собі конкретне завдання;
- в) іноді любите помріяти, але про речі, пов'язані з вашою роботою.

17. Коли якась ідея захоплює вас, то ви починаєте думати про неї:

- а) незалежно від того, де і з ким ви знаходитесь;
- б) лише на одинці;
- в) лише там, де буде тихо, не дуже галасно.

18. Коли ви відстоюєте якусь ідею:

- а) можете відмовитися від неї, якщо вислухаєте переконливі аргументи опонентів;
- б) залишитися при свої думці, хоч би які аргументи вислухали;
- в) зміните свою думку, якщо опір виявиться надто сильним.

Методика «Діагностика рівня емпатійних здібностей» В. В. Бойко

Тест

1. У мене є звичка уважно вивчати обличчя і поведінку людей, щоб зрозуміти їхній характер, схильності, здібності.
2. Якщо оточуючі виявляють ознаки нервозності, я залишаюся спокійним.
3. Я більше довіряю доводам свого розуму, ніж інтуїції.
4. Я вважаю цілком доречним для себе цікавитися домашніми проблемами товаришів по службі.
5. Я можу легко ввійти в довіру до людини, якщо буде потрібно.
6. Зазвичай я з першої ж зустрічі вгадую «близьку душу» у новій людині.
7. Я з цікавості зазвичай заводжу розмову про життя, роботу, політику з випадковими попутниками в поїзді, літаку.
8. Я втрачаю душевну рівновагу, якщо оточуючі чимось пригнічені.
9. Моя інтуїція – більш надійний засіб розуміння оточуючих, ніж знання чи досвід.
10. Виявляти цікавість до внутрішнього світу іншої особистості – це нетактовно.
11. Часто своїми словами я ображаю близьких мені людей, не помічаючи цього.
12. Я легко можу уявити себе якою-небудь твариною, відчутти її поведки і стан.
13. Я рідко думаю про причини вчинків людей, які мають до мене безпосереднє відношення.
14. Я рідко приймаю близько до серця проблеми своїх друзів.
15. Зазвичай за кілька днів я відчуваю: щось має статися з близькою мені людиною, і очікування виправдовуються.
16. У спілкуванні з діловими партнерами зазвичай намагаюся уникати розмов про особисте.
17. Іноді близькі дорікають мене в черствості, неухважності до них.

18. Мені легко вдається копіювати інтонацію, міміку людей, наслідуючи їх.
19. Мій допитливий погляд часто бентежить нових партнерів.
20. Чужий сміх зазвичай заражає мене.
21. Часто, діючи навмання, я тим не менш знаходжу правильний підхід до людини.
22. Плакати від щастя нерозумно.
23. Я здатний повністю злитися з коханою людиною, розчинившись в неї.
24. Мені рідко зустрічалися люди, яких би я розумів без зайвих слів.
25. Я мимовільно або з цікавості часто підслуховую розмови сторонніх.
26. Я можу залишатися спокійним, навіть якщо всі навколо мене хвилюються.
27. Мені простіше підсвідомо відчутти сутність людини, ніж зрозуміти його, «розклавши по полицках».
28. Я спокійно ставлюся до дрібних неприємностей, які трапляються у кого-небудь з членів сім'ї.
29. Мені було б важко задушевно, довірливо розмовляти з настороженою, замкнутою людиною.
30. У мене творча натура – музична, художня, артистична.
31. Я без особливої цікавості вислуховую сповіді нових знайомих.
32. Я засмучуюсь, якщо бачу, як плаче людини.
33. Моє мислення більше відрізняється конкретністю, строгістю, послідовністю, ніж інтуїцією.
34. Коли друзі починають говорити про свої неприємності, я волію перевести розмову на іншу тему.
35. Коли я бачу, що у когось з близьких погано на душі, то зазвичай утримуюся від розпитувань.
36. Мені важко зрозуміти, чому дрібниці можуть так сильно засмучувати людей.

Методика діагностики рефлексивності А. В. Карпова

Тест

1. Прочитавши хорошу книгу, я завжди потім довго думаю про неї; хочеться її з ким-небудь обговорити.
2. Коли мене несподівано про щось запитують, я можу відповісти перше, що прийшло в голову.
3. Перш ніж зняти трубку телефону, щоб подзвонити у справі, я зазвичай подумки планую майбутню розмову.
4. Зробивши якийсь промах, я довго потім не можу відволіктися від думок про нього.
5. Коли я розмірковую над чимось або розмовляю з іншою людиною, мені буває цікаво раптом згадати, що слугувало початком ланцюжка думок.
6. Приступаючи до важкого завдання, я намагаюся не думати про майбутні труднощі.
7. Головне для мене – уявити кінцеву мету своєї діяльності, а деталі мають другорядне значення.
8. Буває, що я не можу зрозуміти, чому хтось незадоволений мною.
9. Я часто ставлю себе на місце іншої людини.
10. Для мене важливо в деталях уявляти собі хід майбутньої роботи.
11. Мені було б важко написати серйозний лист, якби я заздалегідь не склав план.
12. Я віддаю перевагу діяти, а не розмірковувати над причинами своїх невдач.
13. Я достатньо легко приймаю рішення відносно дорогої покупки.
14. Як правило, щось задумавши, я прокручую в голові свої задуми, уточнюючи деталі, розглядаючи всі варіанти.
15. Я турбуюся про своє майбутнє.
16. Думаю, що в безлічі ситуацій треба діяти швидко, керуючись першою думкою, що прийшла в голову.

17. Іноді я приймаю необдумані рішення.
18. Закінчивши розмову, я, буває, продовжую вести її подумки, наводячи все нові і нові аргументи на захист своєї точки зору.
19. Якщо відбувається конфлікт, то, розмірковуючи над тим, хто в ньому винен, я в першу чергу починаю з себе.
20. Перш ніж прийняти рішення, я завжди намагаюся все ретельно обдумати і зважити.
21. У мене бувають конфлікти внаслідок того, що я часом не можу передбачити, якої поведінки очікують від мене оточуючі.
22. Буває, що, обдумуючи розмову з іншою людиною, я подумки веду з ним діалог.
23. Я намагаюся не замислюватися над тим, які думки і почуття викликають в інших людей мої слова і вчинки.
24. Перш ніж зробити зауваження іншій людині, я обов'язково подумаю, в яких словах це краще зробити, щоб її не образити.
25. Вирішуючи важке завдання, я думаю над ним навіть тоді, коли займаюся іншими справами.
26. Якщо я з кимось сварюся, то в більшості випадків не вважаю себе винним.
27. Рідко буває так, що я шкодую про сказане.

**Навчальна програма підготовки докторів
фізичної терапії у Державному університеті м. Янгстаун
(Youngstown State University)**

Сем.	1st Semester (літо)	2nd Semester (осінь)	3rd Semester (весна)
Роки	курс кредити	курс кредити	курс кредити
ДФТ 1	Gross Anatomy I and Lab / Аналітична анатомія I і лабораторна робота 4 Clinical Foundation Skills I / Фундаментальні клінічні навички I 3 Разом 7	Gross Anatomy II and Lab / Аналітична анатомія II і лабораторна робота 4 Pathology / Патологія 4 Histology / Гістологія 1 Pharmacology for PT / Фармакологія для ФТ 1 Imaging and Lifespan Pathology for PT / Обробка клінічної картини, патологія і ФТ протягом усього життя 2 Clinical Foundation Skills / Фундаментальні клінічні навички II 2 Разом 14	Clinical Decision Making I / Клінічні рішення I 6 Functional Anatomy / Функціональна анатомія 3 Language, Culture, and Health / Мова, культура і здоров'я 2 Applied Neuroscience / Прикладна неврологія 4 Разом 15
ДФТ 2	Integrated Clinical Education Experience (8 wks) / Інтегрований клінічний освітній досвід (8 тижнів) 6 Community Applications (6 wks) / Діяльність у спільноті (6 тижнів) 3 Разом 9	Clinical Decision Making II / Клінічні рішення II 6 Critical Inquiry I / Критичний запит I 3 Special Topic – Pediatrics / Спеціальна тема – педіатрія 3 Legal and Ethical Issues in PT / Правові та етичні проблеми у ФТ 2 Healthcare Delivery / Охорона здоров'я 1 Разом 15	Clinical Decision Making III / Клінічні рішення III 6 Clinical Decision Making III: Advanced Cases / Клінічні рішення III: запуснені випадки 3 Critical Inquiry II / Критичний запит II 2 Special Topics – Geriatrics / Спеціальна тема – гериатрія 2 Management and Leadership in PT / Управління та лідерство у ФТ 2 Разом 15

			<i>Продовження табл. II.1</i>
ДФТ 3	Clinical Education II (6 wks) / Клінічна освіта II (6 тижнів) 4	Clinical Decision Making IV: Part II / Клінічні рішення IV: частина II 3	Clinical Education IV (15 wks) / Клінічна освіта IV (15 тижнів) 12
	Clinical Decision Making IV: Part I / Клінічні рішення IV: частина I 3	Clinical Decision Making IV: Advanced Cases / Клінічні рішення IV: додаткові випадки 2 Critical Inquiry III / Критичний запит III 2 Professional Issues / Професійні питання 2 Clinical Education III (9 wks) / Клінічна освіта III (9 тижнів) 6	
	Разом 7	Разом 15	Разом 12
			Разом 97-109 кредитів
Факультативи:	дослідження 1-6 сем.	спеціальні теми у ФТ 1-5 сем.	

**Навчальний план підготовки докторів фізичної терапії в
Університеті Індіани – Університеті Пердью Індіанapolis
(Indiana University – Purdue University Indianapolis)**

Роки	Семестри		Навчальні дисципліни	Оди- ниці
1	1 семестр (осінь)	P510	Clinical Integration I / Клінічна інтеграція I	1
		P511	Clinical Decision Making & Professionalism / Професіональні клінічні рішення	2
		P513	Functional Anatomy & Clinical Biomechanics / Функціональна анатомія і клінічна біомеханіка	5
		P515	Introduction to Physical Therapy Examination & Interventions I / Вступ до фізичної терапії та експертизи втручання I	3
		D850	Human Structure / Будова людини	8
	2 семестр (весна)	P520	Clinical Integration II / Клінічна інтеграція II	1
		P526	Introduction to Physical Therapy Examination & Interventions II / Вступ до фізичної терапії та експертиза втручання I	5
		P531	Clinical Physiology, Pathophysiology & Pharmacology I / Клінічна фізіологія, патофізіологія та фармакологія I	5
		P534	Introduction to Motor Sciences / Вступ до науки про рухи	2
		P646	Introduction to Therapeutic Interventions / Вступ до терапевтичного втручання	4
	3 семестр (літо, перші 6 тижнів)	P599	Clinical Education I / Клінічна освіта I	3
	4 семестр (літо, другі 5 тижнів)	P514	Critical Inquiry I / Критичний запит I	2
	Разом за рік 41			
2	5 семестр (осінь)	P533	Lifespan Motor Development & Motor Control / Розробка та управління рухами людини	2
		P535	Clinical Physiology, Pathophysiology & Pharmacology II / Клінічна фізіологія, патофізіологія та фармакологія I	5
		P643	Psychosocial Dimensions of Physical Therapy Practice / Психосоціологічні основи фізіотерапевтичної практики	2

		<i>Продовження табл. И.2</i>			
		P645	Evidence Based Critical Inquiry II / Доказовість критичного дослідження II	2	
		D852	Clinical Neurology / Клінічна неврологія	5	
	6 семестр (весна)	P524	Cardiopulmonary Practice Patterns / Моделі кардіопульмонологічної практики	3	
		P541	Musculoskeletal Practice Patterns / Моделі практики опорно-рухового апарату I	4	
		P610	Clinical Education III / Клінічна освіта III	2	
		P641	Neurorehabilitation I / Нейрореабілітація I	4	
		P650	Integumentary Practice Patterns / Моделі практики покривних тканин людини	2	
		P680	Health Promotion and Community Outreach / Пропаганда здорового способу життя суспільства	2	
		7 семестр (літо, другі 6 тижнів)	P532	Legal & Ethical Issues in Physical Therapy / Правові і етичні проблеми у фізичній терапії	2
	P695		Clinical Education II / Клінічна освіта II	3	
Разом за рік 38					
3	8 семестр (осінь)	P622	Musculoskeletal Practice Patterns II / Моделі практики опорно-рухового апарату II	4	
		P642	Neurorehabilitation II / Нейрореабілітація II	4	
		P660	Selected Topics in Physical Therapy / Темы у фізичній терапії за вибором	3	
		P661	Prosthetic & Orthotic Interventions / Протезування і ортопедичні втручання	2	
		P664	Administration & Management of Physical Therapy Services / Адміністрування та управління послугами фізичної терапії	3	
	9 семестр (весна)	P696	Clinical Education III (10 weeks) / Клінічна освіта III (10 тижнів)	5	
		P697	P697 Clinical Education IV (8 weeks) / Клінічна освіта IV (8 тижнів)	4	
		P675	Capstone Seminar / Курсовий семінар	1	
		P685	Topics in Sports Rehabilitation for Athletes / Спортивна реабілітація атлетів	1	
		P685	Instrumented Assisted Soft Tissue Mobilization / Інструмент для мобілізації м'яких тканин	1	
		P699	Clinical Specialty Experience / Досвід клінічної спеціалізації	1	
	Разом за рік 29				
	Разом за програмою 108				

**Навчальний план підготовки бакалавра фізичної терапії
в Університеті ФН Йоаннеум (FN Joanneum, Fachhochschule),
(три роки, 180 кредитів ECTS)**

1 СЕМЕСТР			
№ з/п	Навчальні дисципліни	Вид навчального заняття	ECTS
1.	Анатомія опорно-рухового апарату 1	лекції	1,5
2.	Анатомія опорно-рухового апарату 2	лекції	2,5
3.	Топографічна анатомія	інтегрований курс	1,5
4.	Документальні висновки	інтегрований курс	1,0
5.	Руховий досвід як основа розвитку навичок фізичної терапії	семінар	1,0
6.	Вступ до наук про рухи людини	інтегрований курс	2,0
7.	Вступ до психології	лекції	1,0
8.	Англійська мова 1	семінар	1,0
9.	Перша допомога	семінар	0,0
10.	Основи анатомії та вступ до функціональної анатомії	лекції	2,0
11.	Основи фізичної та реабілітаційної медицини	інтегрований курс	1,5
12.	Основи фізіології	лекції	3,0
13.	Основи діагностики опорно-рухового апарату	інтегрований курс	2,5
14.	Основи менеджменту	інтегрований курс	2,0
15.	Гігієна	лекції	1,0
16.	Масаж у фізичній терапії	інтегрований курс	2,0
17.	Фізика і біомеханіка у кінезіології	інтегрований курс	0,5
18.	Фізика і вступ до біомеханіки	інтегрований курс	2,0
19.	Структура і функції кардіореспіраторної системи	лекції	2,0
2 СЕМЕСТР			
1.	Загальна патологія	лекції	2,0
2.	Прикладні базові знання про системи організму	інтегрований курс	1,5
3.	Документальні висновки	інтегрований курс	1,5
4.	Фізіологія стресу та теорії навчання	інтегрований курс	2,5
5.	Біомеханіка	інтегрований курс	1,0
6.	Вступ до наукової роботи	інтегрований курс	2,0
7.	Англійська мова 2	семінар	1,0
8.	Функції та дисфункції органів і систем	лекції	2,0
9.	Фізіологія м'язової системи	семінар	2,0
10.	Стажування 1	практика	2,0
11.	Фізіотерапевтична діагностика органів і систем	інтегрований курс	2,0
12.	Практична підтримка	семінар	1,0

<i>Продовження табл. И.3</i>			
13.	Фізіологія болю та її лікування	інтегрований курс	2,0
14.	Спеціальна кінематика 1	інтегрований курс	4,0
15.	Структура і функції нервової системи	лекції	2,0
3 СЕМЕСТР			
1.	Прикладні принципи навчання про системи організму	інтегрований курс	1,5
2.	Передача досвіду, інструктаж і навчання	інтегрований курс	0,5
3.	Функції та дисфункції нервової системи	лекції	2,0
4.	Функції та дисфункції опорно-рухового апарату	лекції	3,5
5.	Комунікації	інтегрований курс	1,0
6.	Фізіологія сенсомоторних рухів	лекції	0,5
7.	Стажування 2	практика	6,0
8.	Фізична терапія у системі складних рухів	інтегрований курс	1,5
9.	Фізична терапія у нервовій системі 1	інтегрований курс	3,5
10.	Фізична терапія больового процесу	інтегрований курс	1,0
11.	Фізична терапія опорно-рухового апарату 1	інтегрований курс	6,0
12.	Практична підтримка 2	семінар	0,5
13.	Кінезіологія 2	інтегрований курс	1,5
14.	Міждисциплінарна фізіотерапія	інтегрований курс	1,0
4 СЕМЕСТР			
1.	Дидактика і педагогічний досвід	семінар	1,0
2.	Процеси інтеграції	семінар	1,0
3.	Клінічна психологія	лекції	2,0
4.	Фізична терапія у психіатрії	інтегрований курс	1,0
5.	Фізіотерапія у реабілітації	інтегрований курс	2,0
6.	Стажування 3	практика	8,0
7.	Фізична терапія у працетерапії	інтегрований курс	1,0
8.	Фізична терапія лімфатичної системи	інтегрований курс	3,0
9.	Фізична терапія нервової системи 2	інтегрований курс	5,0
10.	Фізична терапія нейродинаміки	інтегрований курс	1,0
11.	Фізична терапія опорно-рухового апарату 2	інтегрований курс	4,0
12.	Практична підтримка 3	семінар	1,0
5 СЕМЕСТР			
1.	Бакалаврський семінар	семінар	4,0
2.	Вирішення клінічних проблем	інтегрований курс	0,5
3.	Вступ до біомедичної статистики	лекції	1,5
4.	Англійська мова 3	семінар	0,5
5.	Процеси інтеграції	семінар	1,0
6.	Фізична терапія у геріатрії	інтегрований курс	1,0
7.	Фізична терапія в онкології, реанімації та паліативній терапії	інтегрований курс	2,0
8.	Фізична терапія у педіатрії	інтегрований курс	2,5
9.	Фізична терапія в урології, гінекології й акушерстві	інтегрований курс	1,0

<i>Продовження табл. И.3</i>			
10.	Фізична терапія сполучної тканини	інтегрований курс	2,0
11.	Стажування 4	практика	6,0
12.	Стажування 5	практика	7,0
13.	Практична підтримка 4	семінар	1,0
6 СЕМЕСТР			
1.	Бакалаврський семінар	семінар	6,0
2.	Основи етики	інтегрований курс	1,0
3.	Вирішення клінічних проблем	семінар	0,5
4.	Економіка охорони здоров'я	лекції	1,0
5.	Основи управління проектами	інтегрований курс	1,5
6.	Профілактична фізіотерапія	інтегрований курс	1,5
7.	Стажування 6	практика	8,0
8.	Стажування 7	практика	8,0
9.	Сучасний ринок охорони здоров'я	інтегрований курс	1,0
10.	Юриспруденція	лекції	1,0
11.	Практична підтримка 5	семінар	0,5

**Навчальний план підготовки бакалавра фізичної терапії
в Університеті прикладних наук Санкт-Пьольтен
(St. Pölten Fachhochschule) (три роки, 180 кредитів ECTS)**

1 СЕМЕСТР	ECTS	2 СЕМЕСТР	ECTS
Загальна анатомія і фізіологія	7,0	Нейродинамічні тести	0,5
Анатомія опорно-рухового апарату	5,0	Загальні принципи відновлення в наукових працях	0,5
Топографічна анатомія	2,0	Прикладні навчальні тренінги	1,0
Професійна етика	1,5	Дихальна терапія	2,5
Кінематика й аналіз	3,5	Електротерапія	2,0
Гігієна	1,0	Функціональні методи і вправи	2
Комунікації	0,5	Аналіз ходьби	1,0
Анатомія внутрішніх органів	2,0	Лікувальний масаж	2,5
Силкові тренування у фізичній терапії	1,5	Клініка внутрішніх хвороб з курсами ревматології, фізіотерапії	2,5
Соціальне забезпечення інвалідів	2,0	Аналіз продуктивності	1,0
Патологія	2,0	Мануальний лімфодренаж	2,0
Соціально-комунікативна взаємодія	0,5	Фізична медицина	2,0
Навчальні тренінги	1,5	Фізіотерапевтичний процес та експертиза	3,5
		Профілактика та зміцнення здоров'я	0,5
		Профілактика здоров'я у медицині праці	0,5
		Методологія навчання і дидактики	1,0
		Спеціальна фізіологія	1,0
		Статистика	2,0
3 СЕМЕСТР	ECTS	4 СЕМЕСТР	ECTS
Управління проектами із профілактики та зміцнення здоров'я	1,0	Прикладна розробка проекту з профілактики та зміцнення здоров'я	3,5
Стажування	4,0	Розробка рухів	1,0
Основи наукової роботи	1,0	Клінічна хірургія	1,5
Біомеханіка	2,0	Акушерство і гінекологія	1,0
Мануальна терапія	6,0	Семинар з літератури	1,0
Навчання рухам	1,0	Фізична терапія у неврології	3,0
Нейроанатомія та нейрофізіологія	2,0	Неврологія і нейрохірургія	3,0
Клініка ортопедичних порушень	2,0	Нейрофізіологічний підхід	2,5

<i>Продовження табл. И.4</i>			
Фізична терапія для спеціальних груп геріатрії / інтенсивної терапії / паліативної допомоги	1,0	Нейропсихологічна концепція	2,5
Психологія	2,0	Дитяча фізіотерапія	2,0
Психомоторна і релаксаційна терапія	1,0	Клінічна педіатрія	1,5
Клінічна травматологія	2,0	Спеціальна фізіотерапія	1,0
Фізична терапія у травматології та ортопедії	5,0	Клінічна психіатрія і психосоматика	2,5
		Фізична терапія при параплегії	1,5
		Реабілітація, лікування та профілактика	2,0
		Спеціальний аналіз ходьби у лабораторії	0,5
5 СЕМЕСТР	ECTS	6 СЕМЕСТР	ECTS
Бакалаврська дисертація	7,0	Стажування	27,0
Основи бізнесу у фізіотерапії	1,0	Практичний семінар	1,0
Стажування	16,5	Навички презентації	2,0
Профілактика у спорті	0,5		
Юриспруденція	1,5		
Управління болем	0,5		
Спеціальні прийоми масажу	2,0		
Спортивна фізіотерапія	1,0		

**Навчальний план підготовки магістрів фізичної терапії
в Університеті прикладних наук ФХ Віденський Кампус
(FH Campus Wien) (два роки, 120 кредитів ECTS)**

Навчальні курси	Форми і методи навчання	Методи оцінки	ECTS
Основи наукових досліджень	лекції, практичні, індивідуальна робота	фінальна презентація, обговорення результатів	3,0
Клінічна і професійна термінологія	лекції, групова і індивідуальна робота	тестування	2,0
Критерії оцінки якості процедур	лекції	тестування	3,0
Експертна оцінка процедур	лекції-дискусії	тестування	2,0
Реабілітаційна діагностика	лекції, кейс-аналіз, самостійна робота	усний екзамен	2,0
Наукова теорія професійної діяльності	лекції, практичні, індивідуальна робота	письмова робота	3,0
Актуальна наукова тематика	лекції, практичні, індивідуальна робота	письмова робота	2,0
Фізіологія і медицина спеціального харчування	лекції	усний екзамен	3,0
Діагностика і методи вимірювання	лекції	письмовий екзамен	3,0
Актуальна тематика дієтології	лекції	усний екзамен	2,0
Пошук літератури, системний аналіз, науково-дослідний проект	самостійна робота		2,0
Етика дослідження	презентації, інтер-активна дискусія, самостійна робота	письмова вправа	1,0
Методи якісного дослідження	теоретичне обговорення, презентації, інтерв'ювання, збір даних	письмова вправа	3,0
Якісний аналіз даних	обговорення, презентації, аналіз завдань	письмова вправа	2,0
Клінічні методи і статистика	лекції, практичні заняття	інтерпретація результатів	3,0
Клінічні дослідження	лекції	активна співпраця	2,0
Управління проектами	обговорення, зворотній зв'язок	активна співпраця	3,0
Процес управління	обговорення, зворотній зв'язок	активна співпраця	2,0

<i>Продовження табл. И.5</i>			
Управління персоналом	інтерактивна дискусія	активна співпраця	3,0
Робота підприємства	інтерактивна презентація, групова робота	активна співпраця	2,0
Здоровий клімат компанії	групова і індивідуальна робота, дискусії	представлення презентації групової роботи	3,0
Риторика і ораторське мистецтво	лекції, групова робота	активна співпраця	1,0
Конфлікт і криза управління	вступна лекція, ролеві ігри, аналіз поведінки	активна співпраця	2,0
Основи теорії навчання та навчальні моделі	семінар	семінарська робота	2,0
Спілкування і взаємодія в освітньому процесі	семінар	активна співпраця	3,0
Дидактичні методи розвитку медичних професій	семінар	підготовка презентації	3,0
Методи презентації	лекції, групова і індивідуальна робота, відеонавчання	активна участь	2,0
Права і можливості щодо зміцнення здоров'я	лекції-дискусії	домашня робота	2,0
Маркетинг	лекції-дискусії, групова робота	розробка маркетингового плану	2,0
Управління знаннями	лекції-дискусії	активна участь	2,0
Концепції та методи управління	обговорення, зворотній зв'язок	активна співпраця	3,0
Охорона здоров'я	лекції-дискусії, презентація тематичних досліджень і семінарів	письмовий екзамен	3,0
Нетрадиційна медицина	лекції з презентаціями	усний екзамен	2,0
Економіка охорони здоров'я	лекції-дискусії, тематичні дослідження	усний екзамен	3,0
Нові засоби масової інформації	спільна робота	експертна оцінка самостійної роботи	2,0
Прикладна передача знань	створення робочої групи	активна участь, підсумковий документ	3,0
Концепція професійного навчання і експертиза	індивідуальна робота, презентації, дискусії	письмовий екзамен	3,0
Стажування			5,0
Магістерська дисертація			24

**Навчальний план підготовки бакалаврів фізичної терапії в Університеті
фізичної терапії Тім (Thim)**

Освітній етап I рік навчання (60 кредитів ECTS)		Основний етап II рік навчання (60 кредитів ECTS)		Перехідний етап III і IV роки навчання (120 кредитів ECTS)	
Дисципліна	К-ть тижнів	Дисципліна	К-ть тижнів	Дисципліна	К-ть тижнів
1. Здоровий спосіб життя	7	6. Працездатність у спорті	7	11-12. Інтеграція освіти (необов'язкова)	7
2. Фізична реабілітація при ортопедичних і неврологічних захворюваннях	7	7. Нейрореабілітація	7	Стажування	20 (20-32 год. на тиждень)
3. Фізична реабілітація при травмах верхніх кінцівок	7	8. Фізична реабілітація при різних захворюваннях	7	Стажування	20 (20-32 год. на тиждень)
4. Фізична реабілітація при травмах нижніх кінцівок	7	9. Корекція опорно-рухового апарату	7	Повторення і поглиблене вивчення 1–10 дисциплін	20
5. Фізична реабілітація при порушеннях хребта	7	10. Здатність вирішення неординарних завдань	7	Презентація та захист дипломної роботи (дисертації)	

**Магістерські програми Ризького університету імені Паула Страдіньша
(Rīgas Stradiņa universitāte) напрямку підготовки «Здоров'я і медицина»
(Medicīna un veselības aprūpe)**

№ з/п	Навчальна програма	Дослідницький рівень	Терміни навчання	Форма навчання
1.	Fizioterapija / Фізіотерапія	Академічний магістр	2 роки	Денна
2.	Rehabilitācija / Реабілітація	Академічний магістр	2 роки	Денна
3.	Mākslas terapija / Арт-терапія	Професійний магістр	2,5 роки	Денна
4.	Biomedicīna / Біомедицина	Академічний магістр	2 роки	Денна
5.	Klīniskā farmācija / Клінічна фармацевтика	Професійний магістр	2,5 роки	Денна
6.	Māszinības / Догляд	Академічний магістр	2 роки	Денна
7.	Sabiedrības veselība / Охорона здоров'я	Академічний магістр	2 роки	Денна
8.	Sociālais darbs ar bērniem un jauniešiem / Соціальна робота з дітьми та молоддю	Професійний магістр	1,5 роки	Денна
9.	Sociālais darbs / Соціальна робота	Професійний магістр	1,5 роки	Денна
			2 роки	Заочна
10.	Uzturzinātne / Наука про харчування	Академічний магістр	2 роки	Денна
11.	Veselības psiholoģija / Психологія здоров'я	Професійний магістр	2/3 роки	Денна
12.	Veselības vadība / Управління охороною здоров'я	Професійний магістр	1,5/ 2 роки	Денна

**Зміст навчальної програми підготовки магістрів
зі спеціальності «Реабілітація» (Reabilitacijos magistras) Вільнюського
університету (Vilniaus universitetas)**

№ з/п	Назва курсу	Кредити	К-ть ауд. год.	Форма контролю
I семестр		30,0		
Блок: обов'язкові предмети		20,0		
1.	Mokslo tiriamojo darbo rengimas / Науково-дослідний проект	9,0	74	екзамен
2.	Neįgalųjų psichologija / Психологія інвалідів	6,0	99	екзамен
3.	Reabilitacijos efektyvumo prognozavimo metodai / Методи прогнозування ефективності реабілітації	5,0	75	екзамен
Блок: факультативні курси		10,0		
Варіативна частина				
4.	Kineziterapijos efektyvumo analizė / Аналіз ефективності фізіотерапії	5,0	91	кредит
5.	Kineziterapijos metodologija / Методологія фізіотерапії	5,0	91	екзамен
Варіативна частина		10,0		
4.	Ergoterapijos efektyvumo analizė / Аналіз ефективності працетерапії	5,0	91	кредит
5.	Žmogaus užimtumas ir kultūra / Ресурси людини та її культура	5,0	91	екзамен
2 семестр		30,0		
Блок: обов'язкові предмети		20,0		
1.	Mokslo tiriamojo darbo rengimas / Навчання організації досліджень	8,0	46	кредит
2.	Organizacijų vadyba / Організація менеджменту	6,0	99	екзамен
3.	Šeimos ir bendruomenės sveikata / Здоров'я сім'ї та суспільства	6,0	98	екзамен
Блок: факультативні курси		10,0		
Варіативна частина		10,0		
4.	Funkcinio pajėgumo vertinimas ir ugdymas sporto medicinoje / Оцінка функціональних можливостей у спортивній медицині	5,0	93	екзамен
5.	Kineziterapijos efektyvumo analizė / Аналіз ефективності фізіотерапії	5,0	91	екзамен

<i>Продовження табл. II.8</i>				
Варіативна частина				
4.	Ergoterapijos efektyvumo analizė / Аналіз ефективності працетерапії	5,0	91	екзамен
5.	Profesinė sveikata / Гігієна праці	5,0	75	екзамен
3 семестр				
Блок: обов'язкові предмети		19,0		
1.	Gerontologija ir reabilitacija / Геронтологія та реабілітація	4,0		
2.	Mokslo tiriamojo darbo rengimas / Навчання організації досліджень	9,0	38	кредит
3.	Neįgalųjų socializacija ir socialinė integracija / Соціалізація інвалідів та соціальна інтеграція	6,0	99	екзамен
Блок: факультативні курси		11,0		
Варіативна частина		11,0		
4.	Ergonomikos modeliai / Ергономічні моделі	6,0	98	екзамен
5.	Maistas, mityba ir visuomenės sveikata / Продукти харчування й охорона здоров'я	5,0	74	екзамен
Варіативна частина		11,0		
4.	Individualaus fizinio aktyvumo mokslinis pagrindimas / Наукове обґрунтування індивідуальних вправ	6,0	98	екзамен
5.	Kineziterapijos metodologija sporte / Методологія спортивної фізіотерапії	5,0	91	екзамен
4 семестр		30,0		
Блок: обов'язкові предмети		30,0		
1.	Magistro baigiamasis darbas (kryptis: reabilitacija) / Магістерська дисертація (напрям: «Реабілітація»)	30,0	14	екзамен

**Фрагмент навчальної програми підготовки бакалаврів фізичної терапії
(Füsioteraapia) у Тартуському університеті (University of Tartu)**

Füsioteraapia (180 EAP) / Фізіотерапія (180 ECTS)		
I. Базовий модуль		48 ECTS
1.	Обов'язкові дисципліни базового модулю	24 ECTS
ARAN.01.028	Anatoomia / Анатомія	6 ECTS
KKSB.03.019	Biomehaanika ja ergonoomika / Біомеханіка і ергономіка	6 ECTS
KKSB.02.046	Füsioloogia / Фізіологія	6 ECTS
KKSP.03.047	Liigutustegevuse tunnetuslikud ja käitumuslikud alused / Основи пізнавальної та поведінкової діяльності	6 ECTS
2.	Обов'язкові фізіотерапевтичні дисципліни базового модулю	24 ECTS
FLEE.02.042	Eesti õigekeelsus ja väljendusõpetus / Естонська мова та література	3 ECTS
KKSB.01.001	Funktsionaalne morfoloogia Funktsionaalne / Функціональна морфологія	3 ECTS
KKSB.05.028	Füsioterapeutiline hindamine / Діагностика у фізіотерапії	6 ECTS
KKSB.03.020	Kinesioloogia / Кінезіологія	3 ECTS
KKSB.02.034	Sportdibiokeemia / Біохімія спорту	3 ECTS
KKSB.05.027	Terapeutiline harjutus / Лікувальна фізкультура	6 ECTS
II. Другий модуль		48 ECTS
1.	Біологічні і соціально-психологічні дисципліни	24 ECTS
KKSB.05.080	Ettevõtluse ja juhtimise alused terviseteenuste valdkonnas / Підприємництво і управління службами охорони здоров'я	3 ECTS
KKSB.05.074	Füüsikaline ravi / Фізіотерапія	4 ECTS
KKSB.05.075	Inimese põhiliikumise funktsionaalne analüüs / Функціональний аналіз основних рухів людини	5 ECTS
KKSB.05.029	Massaaž / Масаж	6 ECTS
KKSB.05.078	Rehabilitatsiooni alused / Основи реабілітації	3 ECTS
KKSP.05.269	Võimlemise algõpetus I / Основи гімнастики I	3 ECTS
2.	Обов'язкові дисципліни клінічної медицини	24 ECTS
ARAI.01.043	Anestesioloogia ja intensiivravi / Анестезіологія і інтенсивна терапія	3 ECTS
ARLA.01.035	Lastehaigused / Проблеми зубів	3 ECTS
ARNR.01.028	Neuroloogia alused / Основи неврології	3 ECTS
ARPA.01.023	Patoloogiline anatoomia / Патологічна анатомія	3 ECTS
ARMP.03.024	Patoloogiline füsioloogia / Патологічна фізіологія	3 ECTS
ARSK.01.015	Sisehaigused / Внутрішні хвороби	3 ECTS
ARSM.01.060	Sportmeditsiin / Спортивна медицина	3 ECTS

<i>Продовження табл. II.9</i>		
ARTO.01.030	Traumatoloogia ja ortopeedia / Травматологія і ортопедія	3 ECTS
3.	Обов'язковий модуль: Здоров'я і рух	24 ECTS
KKSP.03.025	Liigutusõpetus / Основи дослідження	3 ECTS
KKSP.01.058	Rahva- ja tervisesport / Здоров'я та спорт різних груп населення	3 ECTS
KKSP.03.001	Sportpsühholoogia / Психологія спорту	3 ECTS
KKSP.03.036	Sportpsühholoogia alused / Основи спортивної психології	3 ECTS
KKSP.02.028	Tervisekasvatuse alused / Підстави для медичної освіти	6 ECTS
KKSB.02.049	Toitumine, kehaline aktiivsus ja tervis / Харчування, фізична активність та здоров'я	3 ECTS
KKSP.04.013	Treeninguõpetuse alused / Навчання основам фітнесу	3 ECTS
III. Модуль спеціальних дисциплін		48 ECTS
1.	Обов'язковий модуль спеціальності фізіотерапія I	24 ECTS
KKSB.05.032	Füsioteraapia neuroloogias / Фізіотерапія у неврології	6 ECTS
KKSB.05.033	Laste füsioteraapia / Фізіотерапія у педіатрії	6 ECTS
KKSB.05.062	Sisehaiguste füsioteraapia / Фізіотерапія при внутрішніх хворобах	6 ECTS
KKSB.05.030	Skeleti-lihassüsteemi füsioteraapia / Фізіотерапія опорно-рухового апарату	6 ECTS
2.	Обов'язковий модуль спеціальності фізіотерапія II	24 ECTS
KKSB.05.034	Füsioteraapia praktika / Практика з фізіотерапії	18 ECTS
ARTH.02.001	Meditsiini eetika / Медична етика	3 ECTS
KKSB.01.033	Treeningu ja koormuse juhtimine / Фітнес та управління навантаженням	3 ECTS
IV. Модуль факультативних дисциплін за вибором		12 ECTS
KKSB.03.034	Refleksoteraapia I: Tervise säilitamine idamaiste meetoditega / Рефлексотерапія I: східне мистецтво збереження здоров'я	3 ECTS
KKSB.03.032	Refleksoteraapia II: Punktimassaazi alused / Рефлексотерапія II: основи точкового масажу	3 ECTS
KKSP.05.034	Rühiõpetus / Дослідження постави	3 ECTS
KKSB.03.033	Kinesiteraapia: Spetsiaalsete harjutuste kasutamine spordis ja rehabilitatsioonis / Використання спеціальних вправ у спорті та реабілітації	3 ECTS
V. Модуль додаткових дисциплін		12 ECTS
VI. Бакалаврська робота з фізичної терапії		12 ECTS

Короткий опис змісту навчальної програми підготовки магістрів фізичної терапії у Тартуському університеті (University of Tartu)

Цикл загальноосвітніх дисциплін (обов'язковий) / Üldõpe (kohustuslik)		24 ECTS
KKSB.03.028	Biomeetria ja biostatistika / Біометрія і біостатистика	3 ECTS
KKSB.03.013	Motoorika juhtimine / Управління рухами	3 ECTS
KKSB.02.042	Sportifüsioloogia / Спортивна фізіологія	6 ECTS
KKSP.02.025	Suhtlemine liigutustegevuse õpetamisel ja juhendamisel / Зв'язок навчання і виховання	6 ECTS
KKSB.02.011	Teadustöö metoodika. Üldkursus magistriõppele / Методологія дослідження. Загальний курс післядипломного навчання	3 ECTS
KKSB.05.076	Teaariaprotsessi juhendamine / Інструкція лікувального процесу	3 ECTS
Erialaõpe (kohustuslik) / Цикл спеціальних дисциплін (обов'язковий)		42 ECTS
KKSB.05.035	Abivahendite kohandamine / Адаптація до допоміжних пристроїв	3 ECTS
ARFR.02.042	Farmakoloogia / Фармакологія	3 ECTS
ARSK.05.009	Geriaatria / Геріатрія	3 ECTS
KKSB.05.040	Geriaatrilise füsioteraapia / Геріатрична фізіотерапія	6 ECTS
KKSB.05.038	Laste füsioteraapia II / Дитяча фізіотерапія II	6 ECTS
KKSB.05.057	Manuaalteraapia / Мануальна терапія	3 ECTS
KKSB.05.050	Sportifüsioteraapia / Спортивна фізіотерапія	6 ECTS
KKSB.05.077	Teaariaprotsessi juhendamine II / Інструкції лікувального процесу II	3 ECTS
KKSB.05.039	Täiskasvanute füsioteraapia / Фізіотерапія для дорослих	6 ECTS
KKSB.05.036	Tööfüsioteraapia ja ergonoomika / Професійна фізіотерапія і працетерапія	3 ECTS
Füsioteraapia praktika (одна на вибір) / Фізіотерапевтична практика		18 ECTS
KKSB.05.041	Laste füsioteraapia praktika / Фізіотерапевтична практика у роботі з дітьми	
KKSB.05.042	Täiskasvanute füsioteraapia praktika / Фізіотерапевтична практика у роботі з дорослими	
KKSB.05.043	Geriaatrilise füsioteraapia praktika / Фізіотерапевтична практика у геріатрії	
KKSB.05.044	Sportifüsioteraapia praktika / Фізіотерапевтична практика у спорті	
Magistritöö (kohustuslik) / Магістерська дисертація (обов'язково)		30 ECTS
KKSB.05.059	Magistritöö füsioteraapia erialal / Магістерська дисертація, професійний напрям фізіотерапія	
Vabaained (kohustuslik) / Додаткові предмети (обов'язково)		6 ECTS
KKSB.05.082	Sportifüsioteraapia alused / Основи спортивної фізіотерапії	
Усього		120 ECTS

**Навчальний план підготовки
магістрів фізіотерапії (Master of Physiotherapy) Університету Сіднея
(University of Sydney)**

Код	Навчальні дисципліни	Кредитні бали	Семестр
1 рік навчання			
PHTY5192	Cardiopulmonary Physiotherapy / Фізіотерапія у кардіопульмонології	6	1
PHTY5136	Musculoskeletal Physiotherapy I A / Фізіотерапія опорно-рухового апарату I A	6	1
PHTY5137	Musculoskeletal Physiotherapy I B / Фізіотерапія опорно-рухового апарату I B	6	1
PHTY5195	Neurological Physiotherapy / Фізіотерапія у неврології	6	1
Усього: 24 залікових кредитних балів			
PHTY5197	Neurological and Cardiopulmonary Physiotherapy / Фізіотерапія у неврології і кардіопульмонології	6	2
PHTY5203	Musculoskeletal Physiotherapy II / Фізіотерапія опорно-рухового апарату II	6	2
PHTY5204	Musculoskeletal Physiotherapy III / Фізіотерапія опорно-рухового апарату III	6	2
PHTY5201	Physiotherapy across the Lifespan / Фізіотерапія протягом усього життя	6	2
Усього: 24 залікових кредитних балів			
2 рік навчання			
PHTY5180	Physiotherapy Practicum 1 / Практикум з фізіотерапії (PHTY5197, PHTY5203, PHTY5204)	6	1
PHTY5181	Physiotherapy Practicum 2 / Практикум з фізіотерапії (PHTY5197, PHTY5203, PHTY5204)	6	1
PHTY5206	Musculoskeletal Physiotherapy IV / Фізіотерапія опорно-рухового апарату I B	6	1
PHTY5207	Physiotherapy Health Care and Society / Фізіотерапія охорони здоров'я та суспільства (PHTY5203, PHTY5204, PHTY5201)	6	1
Усього: 24 залікових кредитних балів			
PHTY5182	Physiotherapy Practicum 3 / Практикум з фізіотерапії 3 (PHTY5197, PHTY5203, PHTY5204)	6	2
PHTY5189	Physiotherapy Practicum 4 / Практикум з фізіотерапії 4 (PHTY5197, PHTY5206)	6	2
PHTY5208	Advanced Physiotherapy Practice / Розширений практикум з фізіотерапії (PHTY5206, PHTY5197, PHTY5201)	6	2
PHTY5209	Advanced Clinical Reasoning / Розширені клінічні міркування (PHTY5206, PHTY5197, PHTY5208)	6	2
Усього: 24 залікових кредитних балів			
Усього за планом: 96 залікових кредитних балів			

**Навчальний план підготовки магістрів
із фізіотерапії (MPhty) Університету Квінсленда
(The University of Queensland)**

Part A / Частина А		
Course code / Код курсу	Units / Модуль	Course Title / Назва курсу
RHTY7931	2	Clinical Reasoning in an Evidence Based Practice Paradigm / Клінічні міркування на підставі обґрунтованого практичного прикладу
RHTY7932	2	Pain, Disability and the Biopsychosocial Model in Musculoskeletal and Sports Physiotherapy / Біль, інвалідність і біопсихосоціальна модель у фізіотерапії опорно-рухової системи та спорті
RHTY7933	2	Clinical Reasoning and the Biomedical Model in Musculoskeletal and Sports Physiotherapy / Клінічні міркування та біомедичні моделі у фізіотерапії опорно-рухової системи та спорті
RHTY7934	2	Exercise in Musculoskeletal and Sport Physiotherapy / Фізичні вправи у фізіотерапії опорно-рухової системи та спорті
Разом	8	
Part B / Частина В		
Musculoskeletal Physiotherapy / Фізіотерапія опорно-рухової системи		
RHTY79341	2	Advanced Musculoskeletal Physiotherapy Practice / Розширена практика, фізіотерапія опорно-рухової системи
RHTY79342	2	Advanced Musculoskeletal Physiotherapy Clinical Science / Розширена клінічна наукова практика, фізіотерапія опорно-рухової системи
RHTY79343	2	Clinical Practicum in Advanced Musculoskeletal Physiotherapy / Розширена клінічна практика, фізіотерапія опорно-рухової системи
RHTY79347	2	Research in Sports and Musculoskeletal Physiotherapy / Дослідження у галузі фізіотерапії спортивної діяльності та опорно-рухової системи
Разом	8	
або Sports Physiotherapy / Фізіотерапія у спорті		
RHTY79344	2	Sports Physiotherapy Practice / Фізіотерапевтична практика у спорті
RHTY79345	2	Sports Physiotherapy Clinical Science / Фізіотерапевтична клінічна наукова практика у спорті
RHTY79346	2	Clinical Practicum in Sports Physiotherapy / Фізіотерапевтична клінічна практика у спорті
RHTY79347	2	Research in Sports and Musculoskeletal Physiotherapy / Дослідження у галузі фізіотерапії спортивної діяльності та опорно-рухової системи
Разом	8	
Усього за програмою 16 модулів		

Анкета для студентів вищих навчальних закладів

Шановні студенти!

Кафедра здоров'я людини та фізичної реабілітації Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка проводить дослідження щодо професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Будемо вдячні, якщо Ви візьмете участь у нашому опитуванні й дасте об'єктивні відповіді на такі запитання:

Назва вищого навчального закладу

1. Чи доцільно, на Вашу думку здійснювати у вищих навчальних закладах України педагогічного чи фізкультурного профілю підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?
 - а) так, доцільно;
 - б) ні, не доцільно;
 - в) так, доцільно в медичних вишах;
 - г) важко відповісти.
2. Як Ви вважаєте, чи залежить ефективність процесу фізичної реабілітації у науковій чи практичній сферах від професійної підготовки магістра з фізичної реабілітації?
 - а) так, залежить;
 - б) частково залежить;
 - в) ні, зовсім не залежить;
 - г) важко відповісти.
3. Чи цікавитесь Ви навчально-методичною та науковою літературою, необхідною для професійної підготовки магістра фізичної реабілітації?
 - а) цікавлюсь постійно;
 - б) цікавлюсь не регулярно;
 - в) ні, зовсім не цікавлюсь;
 - г) важко відповісти.
4. Чи володієте Ви знаннями щодо становлення реабілітації в Україні та за кордоном?
 - а) так, володію;
 - б) володію, але недостатньо;
 - в) ні, не володію;
 - г) важко відповісти.

5. Чи володієте Ви знаннями, які як традиційні засоби відновлення використовувалися у Стародавньому Китаї, Греції та на Русі?
- а) так, володію;
 - б) володію, але недостатньо;
 - в) ні, не володію;
 - г) важко відповісти.
6. Чи володієте Ви знаннями з історії застосування фізичних (природних) засобів відновлення після епохи Відродження і до початку ХХ століття?
- а) так, володію;
 - б) володію, але недостатньо;
 - в) ні, не володію;
 - г) важко відповісти.
7. Чи володієте Ви знаннями з історії застосування фізичних (природних) засобів відновлення з початку ХХ століття і до сьогодні?
- а) так, володію;
 - б) володію, але недостатньо;
 - в) ні, не володію;
 - г) важко відповісти.
8. Чи розумієте Ви сутність понять «реабілітація», «фізична реабілітація» (фізіотерапія)?
- а) так, розумію;
 - б) частково розумію;
 - в) ні, не розумію;
 - г) важко відповісти.
9. Чи володієте Ви знаннями про види реабілітації, її мету, завдання та принципи?
- а) так, володію;
 - б) володію, але недостатньо;
 - в) ні, не володію;
 - г) важко відповісти.
10. Як Ви вважаєте, наскільки Ви підготовлені для використання засобів і методик фізичної реабілітації у своїй майбутній науковій чи практичній діяльності?
- а) повністю підготовлений;
 - б) частково підготовлений;
 - в) ні, не підготовлений;
 - г) важко відповісти.
11. Як Ви вважаєте, наскільки Ви підготовлені для забезпечення ефективності процесу фізичної реабілітації, а також здійснення науково-дослідної діяльності в санаторно-курортних установах?
- а) повністю підготовлений;
 - б) частково підготовлений;
 - в) ні, не підготовлений;
 - г) важко відповісти.

12. Чи володієте Ви знаннями про основні відмінності санаторно-курортної реабілітації від лікарняно-поліклінічного лікування:

- а) так, володію;
- б) володію, але недостатньо;
- в) ні, не володію;
- г) важко відповісти.

13. Як Ви вважаєте, наскільки Ви підготовлені для забезпечення ефективності процесу фізичної реабілітації спортсменів високого класу, а також здійснення науково-дослідної діяльності в навчально-спортивних центрах?

- а) повністю підготовлений;
- б) частково підготовлений;
- в) ні, не підготовлений;
- г) важко відповісти.

14. Наскільки Ви володієте прийомами та методиками використання голчастих аплікаторів («Стопи Капралова», голчаста шапочка, валик «Суглоб» з насадкою, аплікатори «Градiєнт», «Рельєф-квадрат», «Рельєф-хвиля» тощо) у процесі фізичної реабілітації спортсменів?

- а) володію повністю;
- б) володію, але недостатньо;
- в) ні, не володію;
- г) важко відповісти.

15. Наскільки Ви володієте прийомами та методиками застосування дерев'яних масажерів («Подвійний суглоб», «Подвійна печатка», «Подвійна каталка», «Універсальна каталка» тощо) у процесі фізичної реабілітації спортсменів?

- а) володію повністю;
- б) володію, але недостатньо;
- в) ні, не володію;
- г) важко відповісти.

16. Наскільки Ви володієте навичками застосування водолікувальних процедур у практиці відновлення і поліпшення працездатності спортсменів («Підводний душ-масаж», «Перлинно-озонові ванни», «Душ Шарко», «Лазер-душ» тощо)?

- а) володію повністю;
- б) володію, але недостатньо;
- в) ні, не володію;
- г) важко відповісти.

17. Наскільки Ви володієте навичками застосування спеціальних методик відновлення та профілактики травматизму (тренажер «Горбунок», «Профілактор Євмінова», камера зональної декомпресії, масажні гімнастичні м'ячі тощо)?

- а) володію повністю;
- б) володію, але недостатньо;
- в) ні, не володію;

г) важко відповісти.

18. Наскільки Ви володієте прийомами та методиками загального, спортивного, лікувального масажу та самомасажу?

- а) володію повністю;
- б) володію, але недостатньо;
- в) ні, не володію;
- г) важко відповісти.

19. Як Ви вважаєте, наскільки Ви підготовлені для забезпечення ефективності процесу фізичної реабілітації дітей з порушенням опорно-рухового апарату, а також здійснення науково-дослідної діяльності у спеціальних дошкільних навчальних закладах?

- а) повністю підготовлений;
- б) частково підготовлений;
- в) ні, не підготовлений;
- г) важко відповісти.

20. Чи володієте Ви уміннями проведення індивідуальної фізреабілітаційної роботи з дітьми зі сколіозом, дефектами постави та деформаціями нижніх кінцівок на основі спеціально розроблених казково-ігрових посібників, гумово-поролонових тренажерів різнобічного функціонального призначення?

- а) володію повністю;
- б) володію, але недостатньо;
- в) ні, не володію;
- г) важко відповісти.

21. Чи володієте Ви знаннями про критерії оцінки силової витривалості основних м'язових груп тулуба і кінцівок у дітей дошкільного віку з порушеннями ОРА?

- а) так, володію;
- б) володію, але недостатньо;
- в) ні, не володію;
- г) важко відповісти.

22. Як Ви вважаєте, наскільки Ви підготовлені для забезпечення ефективності процесу фізичної реабілітації дітей-інвалідів, а також здійснення науково-дослідної діяльності у центрах соціальної реабілітації?

- а) повністю підготовлений;
- б) частково підготовлений;
- в) ні, не підготовлений;
- г) важко відповісти.

23. Як Ви вважаєте, наскільки Ви підготовлені для забезпечення ефективності процесу фізичної реабілітації спортсменів-інвалідів, а також здійснення науково-дослідної діяльності у центрах інваспорт?

- а) повністю підготовлений;
- б) частково підготовлений;
- в) ні, не підготовлений;
- г) важко відповісти.

24. Як Ви вважаєте, наскільки Ви підготовлені для забезпечення ефективності процесу фізичної реабілітації хворих дітей, а також здійснення науково-дослідної діяльності у відділеннях фізіотерапії клінічних дитячих лікарень?

- а) повністю підготовлений;
- б) частково підготовлений;
- в) ні, не підготовлений;
- г) важко відповісти.

25. Як Ви вважаєте, наскільки Ви підготовлені для забезпечення ефективності процесу фізичної реабілітації пацієнтів, а також здійснення науково-дослідної діяльності у приватній клінічній практиці?

- а) повністю підготовлений;
- б) частково підготовлений;
- в) ні, не підготовлений;
- г) важко відповісти.

26. Як Ви вважаєте, наскільки Ви підготовлені для забезпечення ефективності процесу фізичної реабілітації клієнтів, а також здійснення науково-дослідної діяльності у СПА- та фітнес-центрах?

- а) повністю підготовлений;
- б) частково підготовлений;
- в) ні, не підготовлений;
- г) важко відповісти.

27. Чи знайомі Ви із зарубіжним досвідом професійної підготовки магістрів реабілітаційних наук (фізичної терапії, працетерапії, мовної патології тощо)?

- а) так, повністю знайомий;
- б) знайомий частково;
- в) ні, не знайомий;
- г) важко відповісти.

28. Чи володієте Ви знаннями про визначення періодів і етапів реабілітації з урахуванням медичного профілю хворих і видів реабілітації?

- а) так, володію;
- б) володію, але недостатньо;
- в) ні, не володію;
- г) важко відповісти.

29. Чи володієте Ви знаннями з теорії та методики фізичного виховання під час проведення різних форм лікувальної фізичної культури?

- а) так, володію;
- б) володію, але недостатньо;
- в) ні, не володію;
- г) важко відповісти.

30. Чи володієте Ви навичками організації здорового способу життя та формування культури здоров'я з урахуванням індивідуальних особливостей людини?

- а) так, володію;
- б) володію, але недостатньо;

в) ні, не володію;

г) важко відповісти.

31. Наскільки Ви володієте уміннями надавати першу допомогу в екстремальних ситуаціях?

а) володію повністю;

б) володію, але недостатньо;

в) ні, не володію;

г) важко відповісти.

32. Чи готові Ви використовувати набуті знання під час здійснення фізреабілітаційної діяльності?

а) готовий повністю;

б) готовий частково;

в) ні, не готовий;

г) важко відповісти.

33. Що заважає Вам засвоїти основні засоби та методики фізичної реабілітації та науково-дослідної роботи у сфері відновлення здоров'я людини під час навчання у ВНЗ?

а) відсутній інтерес;

б) обмаль вільного часу;

в) немає потреби;

г) відсутні необхідні умови навчання;

д) важко відповісти.

34. Чи поділяєте Ви думку, що основною сферою діяльності фізичного реабілітолога є професійна робота, яка включає педагогічну, компенсаторно-відновлюючу, науково-дослідну, виховну, організаційну і рекреаційну діяльність, а головною дійовою особою у фізичній реабілітації є фахівець-педагог, який спільно з пацієнтом здатен реалізувати програму фізичної реабілітації?

а) так, поділяю;

б) частково поділяю;

в) ні, не поділяю;

г) важко відповісти.

Дякуємо за Вашу активну участь у анкетуванні!

**Кількість респондентів, які взяли участь в анкетуванні щодо професійної
підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації
у вищих навчальних закладах**

№ з/п	Назва вищого навчального закладу	Взяло участь в анкетуванні (осіб):	
		викладачів	студентів
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	11	56
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	13	49
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	11	59
4	Запорізький національний університет	10	29
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	15	70
6	Львівський державний університет фізичної культури	5	59
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	15	61
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	8	95
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	10	70
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	22	175
Всього:		120	723

**Розподіл відповідей магістрантів щодо доцільності здійснення підготовки
майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах
України педагогічного чи фізкультурного профілю (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, доцільно	так, доцільно в медичних вищах	ні, не доцільно	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	92,0	0	3,2	4,8
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	65,1	0	16,5	18,4
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	83,1	10,8	4,5	1,6
4	Запорізький національний університет	72,1	17,8	3,8	6,3
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	81,4	11,6	4,1	2,9
6	Львівський державний університет фізичної культури	86,1	7,1	1,7	5,1
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	68,2	26,5	2	3,3
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	82,1	13,1	1,6	3,2
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	72,9	19,6	1,9	5,6
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	94,0	2,5	1,7	1,8
Середній показник %		79,7	10,9	4,1	5,3

**Розподіл відповідей магістрантів щодо залежності ефективності процесу
фізичної реабілітації від професійної підготовки магістрів
з фізичної реабілітації (%)**

№ п/ п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, залежить	частково залежить	ні, зовсім не залежить	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	80,4	19,6	0	0
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	76,5	20,4	1,1	2
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	74,7	15,3	0	10
4	Запорізький національний університет	65,5	27,6	6,9	0
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	68,8	22,9	4	4,3
6	Львівський державний університет фізичної культури	78,5	15	1,7	4,8
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	42,9	39,1	6,5	11,5
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	68,4	26,3	3,2	2,1
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	54,3	33,7	0	12
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	80	18,1	0,6	1,3
Середній показник %		69	23,8	2,4	4,8

Розподіл відповідей магістрантів щодо зацікавленості навчально-методичною та науковою літературою, необхідною для професійної підготовки магістра фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		цікавлюсь постійно	цікавлюсь не регулярно	ні, зовсім не цікавлюсь	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	32,1	62,5	5,4	0
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	51	34,7	8,2	6,1
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	37,3	44,1	15,3	3,3
4	Запорізький національний університет	41,4	44,8	13,8	0
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	37,1	45,7	10	7,2
6	Львівський державний університет фізичної культури	45,8	45,8	6,8	1,6
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	7,5	80,1	1,6	10,8
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	16,8	66,3	13,7	3,2
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	31,4	60	2,9	5,7
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	24,6	64	6,3	5,1
Середній показник %		32,5	54,8	8,4	4,3

Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння знаннями про становлення реабілітації в Україні та за кордоном (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	25	66,1	5,4	3,5
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	22,4	46,9	24,5	6,2
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	23,7	42,4	27,1	6,8
4	Запорізький національний університет	41,4	44,8	10,3	3,5
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	31,4	42,9	17,1	8,6
6	Львівський державний університет фізичної культури	35,6	54,2	8,5	1,7
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	14	42,5	29,6	13,9
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	18,9	51,6	21,1	8,4
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	15,7	68,6	10	5,7
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	22,9	56	15,4	5,7
Середній показник %		25,1	51,6	16,9	6,4

Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння знаннями традиційних засобів відновлення, які використовувались у Стародавньому Китаї, Греції та на Русі (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	44,6	46,4	7,1	1,9
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	10,2	36,7	44,9	8,2
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	18,6	39	30,5	11,9
4	Запорізький національний університет	31	51,7	3,4	13,9
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	40	35,7	15,7	8,6
6	Львівський державний університет фізичної культури	18,6	49,2	27,1	5,1
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	26,9	46,1	20,2	6,8
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	6,3	44,2	41,1	8,4
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	12,9	47,1	21,4	18,6
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	26,9	46,9	16,6	9,6
Середній показник %		23,6	44,3	22,8	9,3

**Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння знаннями
з історії застосування фізичних засобів відновлення після епохи
Відродження і до початку ХХ століття (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	37,5	41,1	8,9	12,5
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	20,4	32,7	38,8	8,1
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	16,9	57,6	20,3	5,2
4	Запорізький національний університет	31	58,6	3,4	7
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	41,4	41,4	8,6	8,6
6	Львівський державний університет фізичної культури	13,6	40,7	39	6,7
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	31,8	36,4	16,6	15,2
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	10,5	33,7	43,2	12,6
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	14,3	32,9	27,1	25,7
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	28,6	46,9	17,1	7,4
Середній показник %		24,6	42,2	23	10,2

**Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння знаннями
з історії застосування фізичних засобів відновлення
з початку ХХ століття і до сьогодні (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	50	37,5	8,9	3,6
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	22,4	40,8	24,5	12,3
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	32,2	42,4	16,9	8,5
4	Запорізький національний університет	41,4	44,8	13,8	0
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	42,9	41,4	12,9	2,8
6	Львівський державний університет фізичної культури	33,9	49,2	15,3	1,6
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	33,7	53,4	3,5	9,4
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	23,2	50,5	20	6,3
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	21,4	41,4	14,3	22,9
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	38,9	48,6	6,9	5,6
Середній показник %		3	45	13,7	7,3

**Розподіл відповідей магістрантів щодо розуміння сутності понять
«реабілітація», «фізична реабілітація» (фізіотерапія) (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, розумію	частково розумію	ні, не розумію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	92,9	5,4	1,7	0
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	83,7	14,3	2	0
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	86,4	11,9	1,7	0
4	Запорізький національний університет	75,9	13,8	10,3	0
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	84,3	11,4	4,3	0
6	Львівський державний університет фізичної культури	98,3	1,7	0	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	77,3	11,6	8,8	2,3
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	96,8	3,2	0	0
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	74,3	18,6	1,4	5,7
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	85,1	13,1	1,8	0
Середній показник %		85,5	10,5	3,2	0,8

Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння знаннями про види реабілітації, її мету, завдання та принципи (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	87,5	10,7	0	1,8
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	89,8	8,2	2	0
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	88,1	8,5	1,7	1,7
4	Запорізький національний університет	62,1	31	0	6,9
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	72,9	20	5,7	1,4
6	Львівський державний університет фізичної культури	94,9	3,4	1,7	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	52,6	35,7	4,9	6,8
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	84,2	14,7	1,1	0
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	74,3	15,7	4,3	5,7
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	72,6	25,1	0,6	1,7
Середній показник %		77,9	17,3	2,2	2,6

Розподіл відповідей магістрантів щодо їх готовності використовувати засоби і методики фізичної реабілітації у своїй майбутній науковій чи практичній діяльності (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		повністю підготовлений	частково підготовлений	ні, не підготовлений	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	12,5	78,6	1,8	7,1
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	30,6	51	10,2	8,2
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	39	54,2	3,4	3,4
4	Запорізький національний університет	20,7	75,9	3,4	0
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	32,9	57,1	1,4	8,6
6	Львівський державний університет фізичної культури	30,5	61	1,7	6,8
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	15,6	52,6	21,9	9,9
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	11,6	80	6,3	2,1
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	15,7	72,9	2,9	8,5
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	22,9	65,7	4	7,4
Середній показник %		23,2	64,9	5,7	6,2

Розподіл відповідей магістрантів щодо готовності до професійної і науково-дослідної діяльності в санаторно-курортних установах (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		повністю підготовлений	частково підготовлений	ні, не підготовлений	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	21,4	66,1	3,6	8,9
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	24,5	59,2	12,2	4,1
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	25,4	64,4	3,4	6,8
4	Запорізький національний університет	31	65,5	3,5	0
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	27,1	60	7,2	5,7
6	Львівський державний університет фізичної культури	28,8	69,5	1,7	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	14,4	45,5	27	13,1
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	15,8	69,5	8,4	6,3
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	22,9	58,6	2,8	15,7
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	21,7	61,7	9,2	7,4
Середній показник %		23,3	62	7,9	6,8

**Розподіл відповідей магістрантів щодо готовності
до професійної і науково-дослідної діяльності в умовах навчально-
спортивного центру зі спортсменами високого класу (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		повністю підготовлений	частково підготовлений	ні, не підготовлений	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	26,8	51,8	10,7	10,7
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	20,4	59,2	4,1	16,3
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	6,8	71,2	11,9	10,1
4	Запорізький національний університет	31	51,7	10,3	7
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	25,7	50	18,6	5,7
6	Львівський державний університет фізичної культури	25,4	54,2	8,5	11,9
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	16,7	55,7	14,1	13,5
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	5,3	62,1	23,2	9,4
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	18,6	57,1	12,9	11,4
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	18,3	60	9,7	12
Середній показник %		19,5	57,3	12,4	10,8

**Розподіл відповідей магістрантів щодо готовності
до професійної і науково-дослідної діяльності в умовах спеціальних
дошкільних навчальних закладів для дітей з порушенням
опорно-рухового апарату (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		повністю підготовлений	частково підготовлений	ні, не підготовлений	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	17,9	66,1	7,1	8,9
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	16,3	55,1	14,3	14,3
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	13,6	66,1	11,9	8,4
4	Запорізький національний університет	17,2	62,1	10,3	10,4
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	28,6	42,9	21,4	7,1
6	Львівський державний університет фізичної культури	47,5	47,5	1,7	3,3
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	31,2	28,3	25	15,5
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	11,6	58,9	20	9,5
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	27,1	61,4	5,7	5,8
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	28	52,6	8,6	10,8
Середній показник %		23,9	54,1	12,6	9,4

**Розподіл відповідей магістрантів щодо готовності
до професійної і науково-дослідної діяльності в умовах
центру соціальної реабілітації дітей-інвалідів (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		повністю підготовлений	частково підготовлений	ні, не підготовлений	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	17,9	57,1	10,7	14,3
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	18,4	44,9	18,4	18,3
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	6,8	67,8	11,9	13,5
4	Запорізький національний університет	31	37,9	17,2	13,9
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	21,4	45,7	15,7	17,2
6	Львівський державний університет фізичної культури	42,4	49,2	3,4	5
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	12,5	47,7	26,5	13,3
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	3,2	46,3	32,6	17,9
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	21,4	55,7	12,9	10
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	20	53,7	13,7	12,6
Середній показник %		19,5	50,6	16,3	13,6

**Розподіл відповідей магістрантів щодо готовності
до професійної і науково-дослідної діяльності в умовах
центру «Інваспорт» зі спортсменами-інвалідами (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		повністю підготовлений	частково підготовлений	ні, не підготовлений	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	16,1	57,1	23,2	3,6
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	18,4	42,9	4,1	34,6
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	10,2	66,1	13,6	10,1
4	Запорізький національний університет	31	55,2	0	13,8
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	28,6	30	17,1	24,3
6	Львівський державний університет фізичної культури	10,5	55,5	24,8	9,2
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	21,3	42,6	27,9	8,2
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	4,2	45,3	34,7	15,8
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	18,6	51,4	15,7	14,3
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	13,1	50,9	18,9	17,1
Середній показник %		17,2	49,7	18	15,1

**Розподіл відповідей магістрантів щодо готовності
до професійної і науково-дослідної діяльності в умовах
відділення фізіотерапії клінічної дитячої лікарні (%)**

№ п/ п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		повністю підготовлений	частково підготовлений	ні, не підготовлений	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	19,6	57,1	7,1	16,2
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	16,3	53,1	4,1	26,5
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	8,5	71,2	10,2	10,1
4	Запорізький національний університет	17,2	65,5	10,3	7
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	30	40	8,6	21,4
6	Львівський державний університет фізичної культури	35,6	50,8	8,5	5,1
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	24,6	25	37	13,4
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	7,4	53,7	23,2	15,7
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	11,4	64,3	11,4	12,9
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	19,4	54,3	16,6	9,7
Середній показник %		19	53,5	13,7	13,8

**Розподіл відповідей магістрантів щодо готовності
до професійної і науково-дослідної діяльності в умовах
приватної клініки (%)**

№ п/ п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		повністю підготовлений	частково підготовлений	ні, не підготовлений	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	23,2	57,1	10,7	9
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	16,3	59,2	14,3	10,2
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	6,8	59,3	18,6	15,3
4	Запорізький національний університет	17,2	58,6	13,8	10,4
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	27,1	41,4	11,4	20,1
6	Львівський державний університет фізичної культури	42,4	57,6	0	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	22	24,7	29,4	23,9
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	12,6	61,1	14,7	11,6
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	21,4	60	5,7	12,9
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	20	48	15,4	16,6
Середній показник %		20,9	52,7	13,4	13

**Розподіл відповідей магістрантів щодо готовності
до професійної і науково-дослідної діяльності в умовах
СПА- і фітнес-центрів (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		повністю підготовлений	частково підготовлений	ні, не підготовлений	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	20	55,8	16,8	7,4
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	31,4	42,9	10	15,7
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	32,8	37,7	18	11,5
4	Запорізький національний університет	25,4	50,8	10,2	13,6
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	25,1	48,6	16,6	9,7
6	Львівський державний університет фізичної культури	31,1	44,1	3,4	21,4
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	32,7	65,3	0	2
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	22,9	58,6	5,7	12,8
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	25	55,4	12,5	7,1
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	27,6	58,6	6,9	6,9
Середній показник %		27,4	50,9	11,6	10,1

Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння прийомами та методиками застосування голчастих аплікаторів у процесі фізичної реабілітації спортсменів (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	8,9	30,4	42,9	17,8
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	14,3	42,9	26,5	16,3
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	1,7	40,7	40,7	16,9
4	Запорізький національний університет	31	27,6	24,1	17,3
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	22,9	34,3	31,4	11,4
6	Львівський державний університет фізичної культури	10,2	23,7	55,9	10,2
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	6,3	33,5	50,7	9,5
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	2,1	17,9	72,6	7,4
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	10	47,1	28,6	14,3
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	9,7	34,9	40,6	14,8
Середній показник %		11,7	33,3	41,4	13,6

Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння прийомами та методиками застосування дерев'яних масажерів у процесі фізичної реабілітації спортсменів (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	8,9	21,4	55,4	14,3
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	20,4	40,8	28,6	10,2
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	1,7	44,1	40,7	13,5
4	Запорізький національний університет	20,7	48,3	24,1	6,9
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	22,9	37,1	24,3	15,7
6	Львівський державний університет фізичної культури	10,2	23,7	50,8	15,3
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	23,7	15,2	46,2	14,9
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	4,2	23,2	63,2	9,4
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	18,6	42,9	24,3	14,2
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка	13,7	34,3	39,4	12,6
Середній показник %		14,5	33,1	39,7	12,7

Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння прийомами та методиками застосування водолікувальних процедур у процесі фізичної реабілітації спортсменів (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	33,9	35,7	23,2	7,2
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	26,5	59,2	6,1	8,2
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	22	47,5	25,4	5,1
4	Запорізький національний університет	27,6	41,4	17,2	13,8
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	25,7	52,9	11,4	10
6	Львівський державний університет фізичної культури	18,6	54,2	23,7	3,5
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	18,2	44,2	34,8	2,8
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	12,6	49,5	30,5	7,4
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	14,3	51,4	17,1	17,2
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	24,6	48	20,6	6,8
Середній показник %		22,4	48,4	21	8,2

Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння прийомами та методиками відновлення і профілактики травматизму (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	16,1	48,2	21,4	14,3
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	28,6	34,7	26,5	10,2
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	22	49,2	16,9	11,9
4	Запорізький національний університет	24,1	62,1	13,8	0
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	32,9	51,4	8,6	7,1
6	Львівський державний університет фізичної культури	22	67,8	6,8	3,4
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	14,8	41	27,9	16,3
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	14,7	56,8	21,1	7,4
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	27,1	51,4	12,9	8,6
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	17,7	54,9	20	7,4
Середній показник %		22	51,8	18	8,2

**Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння
уміннями проведення індивідуальної фізреабілітаційної роботи з дітьми зі
сколіозом, дефектами постави та деформаціями нижніх кінцівок з
використанням спеціально розроблених казково-ігрових посібників,
гумово-поролонових тренажерів різнобічного функціонального
призначення (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	19,6	67,9	5,4	7,1
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	14,3	53,1	26,5	6,1
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	15,3	52,5	16,9	15,3
4	Запорізький національний університет	24,1	51,7	6,9	17,3
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	32,9	44,3	12,9	9,9
6	Львівський державний університет фізичної культури	47,5	49,2	1,7	1,6
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	20,9	46,4	21,6	11,1
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	16,8	53,7	18,9	10,6
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	30	57,1	7,1	5,8
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	24,6	49,1	13,1	13,2
Середній показник %		24,6	52,5	13,1	9,8

**Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння методиками оцінки
силової витривалості основних м'язових груп тулуба і кінцівок у дітей
дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	35,7	53,6	5,4	5,3
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	20,4	59,2	16,3	4,1
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	37,3	57,6	5,1	0
4	Запорізький національний університет	27,6	48,3	13,8	10,3
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	40	38,6	8,6	12,8
6	Львівський державний університет фізичної культури	55,9	40,7	0	3,4
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	38	28,5	19,1	14,4
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	24,2	43,2	22,1	10,5
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	30	51,4	8,6	10
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	34,9	46,9	12	6,2
Середній показник %		34,4	46,8	11,1	7,7

Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння знаннями з основних відмінностей санаторно-курортної реабілітації і лікарняно-поліклінічного лікування (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	62,5	32,1	0	5,4
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	42,9	42,9	10,2	4
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	47,5	37,3	6,8	8,4
4	Запорізький національний університет	41,4	41,4	10,3	6,9
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	52,9	40	2,9	4,2
6	Львівський державний університет фізичної культури	50,8	39	5,1	5,1
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	50,8	24	10,6	14,6
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	44,2	40	11,6	4,2
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	37,1	51,4	1,4	10,1
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	50,9	34,9	9,1	5,1
Середній показник %		48,1	38,3	6,8	6,8

**Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння прийомами та
методиками загального, спортивного, лікувального
масажу та самомасажу (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	57,1	39,3	1,8	1,8
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	44,9	51	0	4,1
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	47,5	45,8	1,7	5
4	Запорізький національний університет	31	44,8	13,8	10,4
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	42,9	48,6	4,3	4,2
6	Львівський державний університет фізичної культури	62,7	33,9	0	3,4
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	39,2	38,4	18,2	4,2
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	31,6	66,3	1,1	1
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	55,7	40	0	4,3
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	51,4	42,9	5,1	0,6
Середній показник %		46,4	45,1	4,6	3,9

**Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння знаннями
з теорії та методики фізичного виховання під час проведення різних
форм лікувальної фізичної культури (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	58,9	26,8	3,6	10,7
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	59,2	30,6	2	8,2
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	52,5	40,7	1,7	5,1
4	Запорізький національний університет	44,8	44,8	0	10,4
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	58,6	34,3	4,3	2,8
6	Львівський державний університет фізичної культури	66,1	32,2	0	1,7
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	53,1	31,6	14,8	0,5
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	55,8	38,9	3,2	2,1
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	47,1	41,4	4,3	7,2
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	54,9	33,7	5,1	6,3
Середній показник %		55,1	35,5	3,9	5,5

**Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння навичками організації
здорового способу життя та формування культури здоров'я з урахуванням
індивідуальних особливостей людини (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	57,1	32,1	1,8	9
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	71,4	22,4	0	6,2
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	64,4	32,2	0	3,4
4	Запорізький національний університет	51,7	41,4	3,4	3,5
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	60	24,3	11,4	4,3
6	Львівський державний університет фізичної культури	76,3	22	0	1,7
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	50,1	33,1	14,2	2,6
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	67,4	30,5	1,1	1
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	48,6	44,3	0	7,1
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	64	25,7	5,1	5,2
Середній показник %		61,1	30,8	3,7	4,4

**Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння уміннями надавати
першу допомогу в екстремальних ситуаціях (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	50	44,6	1,8	3,6
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	36,7	49	2	12,3
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	35,6	64,4	0	0
4	Запорізький національний університет	62,1	24,1	10,3	3,5
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	45,7	47,1	2,9	4,3
6	Львівський державний університет фізичної культури	40,7	57,6	0	1,7
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	26,4	57,7	3,4	12,5
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	22,1	66,3	5,3	6,3
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	34,3	58,6	1,4	5,7
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	47,4	44,6	2,9	5,1
Середній показник %		40,1	51,4	3	5,5

Розподіл відповідей магістрантів щодо знайомства із зарубіжним досвідом професійної підготовки магістрів реабілітаційних наук (фізичної терапії, працетерапії, мовної патології тощо) (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, повністю знайомий	знайомий частково	ні, не знайомий	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	25	32,1	26,8	16,1
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	18,4	46,9	22,4	12,3
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	1,7	55,9	32,2	10,2
4	Запорізький національний університет	24,1	41,4	31	3,5
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	18,6	50	20	11,4
6	Львівський державний університет фізичної культури	25,4	44,1	27,1	3,4
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	14,8	30,7	41	13,5
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	5,3	36,8	49,5	8,4
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	21,4	47,1	18,6	12,9
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	10,3	40	39,4	10,3
Середній показник %		16,5	42,5	30,8	10,2

**Розподіл відповідей магістрантів щодо володіння знаннями про
визначення періодів і етапів реабілітації з урахуванням медичного
профілю хворих і видів реабілітації (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	46,4	41,1	3,6	8,9
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	42,9	32,7	14,3	10,1
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	42,4	42,4	6,8	8,4
4	Запорізький національний університет	55,2	34,5	3,4	6,9
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	48,6	40	7,1	4,3
6	Львівський державний університет фізичної культури	67,8	28,8	1,7	1,7
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	16,2	49,6	32,5	1,7
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	38,9	50,5	6,3	4,3
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	32,9	51,4	5,7	10
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	37,7	40	16,6	5,7
Середній показник %		42,9	41,1	9,8	6,2

**Розподіл відповідей магістрантів щодо їх готовності використовувати
набуті знання у процесі здійснення фізреабілітаційної діяльності (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		повністю готовий	частково готовий	ні, не готовий	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	58,9	35,7	0	5,4
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	40,8	53,1	0	6,1
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	49,2	47,5	3,3	0
4	Запорізький національний університет	51,7	31	10,3	7
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	44,3	42,9	5,7	7,1
6	Львівський державний університет фізичної культури	61	35,6	1,7	1,7
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	34,5	50,8	4	10,7
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	45,3	45,3	6,3	3,1
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	42,9	45,7	4,3	7,1
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	51,4	39,4	3,4	5,8
Середній показник %		48	42,7	3,9	5,4

Розподіл відповідей магістрантів щодо того, що заважає їм засвоїти основні засоби та методики фізичної реабілітації та науково-дослідної роботи у сфері відновлення здоров'я людини (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів				
		відсутній інтерес	обмаль вільного часу	немає потреби	відсутні необхідні умови навчання	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	8,9	33,9	8,9	23,2	25,1
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	10,2	26,5	8,2	18,4	36,7
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	5	33,9	1,7	10,2	49,2
4	Запорізький національний університет	13,8	58,6	10,3	7	10,3
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	17,1	44,3	1,4	14,3	22,9
6	Львівський державний університет фізичної культури	11,9	37,3	5	8,5	37,3
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	17,4	35,9	2,6	16,5	27,6
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	8,4	30,5	6,3	30,5	24,3
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	8,6	40	5,7	21,4	24,3
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	9,7	45,1	2,9	4	38,3
Середній показник %		11,1	38,6	5,3	15,4	29,6

Розподіл відповідей магістрантів щодо того, чи поділяють вони думку про те, що основною сферою діяльності фізичного реабілітолога є професійна робота, яка включає педагогічну, компенсаторно-відновлюючу, науково-дослідну, виховну, організаційну і рекреаційну діяльність, а головною дійовою особою у фізичній реабілітації є фахівець-педагог, який спільно з пацієнтом здатен реалізувати програму фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей студентів			
		так, поділяю	частково поділяю	ні, не поділяю	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	60,7	23,2	5,4	10,7
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	67,3	24,5	0	8,2
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	61	35,6	0	3,4
4	Запорізький національний університет	55,2	34,5	10,3	0
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	70	30	0	0
6	Львівський державний університет фізичної культури	71,2	23,7	3,4	1,7
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	39	33,3	4,6	23,1
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	60	31,6	3,2	5,2
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	40	48,6	1,4	10
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	56,6	32	1,7	9,7
Середній показник %		58,1	31,7	3	7,2

**Розрахунок рейтингових балів за видами
поточного та підсумкового контролю з дисципліни
«Санаторно-курортна реабілітація»**

Вид діяльності			Коефіцієнт, вартість виду				
			Поточний контроль		Підсумковий контроль		
			За видами діяльності	Разом за зміст. модуль	Залік	Екзамен	
І семестр	ЗМ 1	Практ. зан. за темою 1	3	19	75	-	25
		Практ. зан. за темою 2	3				
		Поточне тестування	5				
		Модульна контр. роб. 1	8				
	ЗМ 2	Практ. зан. за темою 3	3	28			
		Практ. зан. за темою 4	3				
		Практ. зан. за темою 5	3				
		Практ. зан. за темою 6	3				
		Практ. зан. за темою 7	3				
		Поточне тестування	5				
		Модульна контр. роб. 2	8				
	ЗМ 3	Практ. зан. за темою 8	3	28			
		Практ. зан. за темою 9	3				
		Практ. зан. за темою 10	3				
		Практ. зан. за темою 11	3				
		Практ. зан. за темою 12	3				
		Поточне тестування	5				
		Модульна контр. роб. 3	8				
	Разом за семестр			100			

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та підсумкового контролю з дисципліни «Лікувальна гімнастика»

Вид діяльності			Коефіцієнт, вартість виду				
			Поточний контроль		Підсумковий контроль		
			За видами діяльності	Разом за зміст. модуль	Залік	Екзамен	
І семестр	ЗМ 1	Практ. зан. за темою 1	3	22	75	-	25
		Практ. зан. за темою 2	3				
		Практ. зан. за темою 3	3				
		Поточне тестування	5				
		Модульна контр. роб. 1	8				
	ЗМ 2	Практ. зан. за темою 4	3	25			
		Практ. зан. за темою 5	3				
		Практ. зан. за темою 6	3				
		Практ. зан. за темою 7	3				
		Поточне тестування	5				
	ЗМ 3	Модульна контр. роб. 2	8	28			
		Практ. зан. за темою 8	3				
		Практ. зан. за темою 9	3				
		Практ. зан. за темою 10	3				
		Практ. зан. за темою 11	3				
		Практ. зан. за темою 12	3				
		Поточне тестування	5				
	Модульна контр. роб. 3	8					
Разом за семестр			100				

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та підсумкового контролю з дисципліни «Вступ до спеціальності з історією реабілітації»

Вид діяльності		Коефіцієнт, вартість виду				
		Поточний контроль		Підсумковий контроль		
		За видами діяльності	Разом за зміст. модуль	Залік	Екзамен	
І семестр	Зміст. модуль 1	Практ. зан. за темою 1	2	20	100	--
		Практ. зан. за темою 2	2			
		Практ. зан. за темою 3	2			
		Практ. зан. за темою 4	2			
		Поточне тестування	5			
		Модульна контр. роб. 1	7			
	Зміст. модуль 2	Практ. зан. за темою 5	2	18		
		Практ. зан. за темою 6	2			
		Практ. зан. за темою 7	2			
		Поточне тестування	5			
		Модульна контр. роб. 2	7			
	Зміст. модуль 3	Практ. зан. за темою 8	2	19		
		Практ. зан. за темою 9	3			
		Практ. зан. за темою 10	2			
		Поточне тестування	5			
		Модульна контр. роб. 3	7			
	Зміст. модуль 4	Практ. зан. за темою 11	3	23		
		Практ. зан. за темою 12	2			
		Практ. зан. за темою 13	2			
		Практ. зан. за темою 14	2			
		Практ. зан. за темою 15	2			
		Поточне тестування	5			
		Модульна контр. роб. 4	7			
	Зміст. модуль 5	Практ. зан. за темою 16	2	20		
		Практ. зан. за темою 17	2			
		Практ. зан. за темою 18	2			
Практ. зан. за темою 19		2				
Поточне тестування		5				
Модульна контр. роб. 5		7				
Разом за семестр		100				

Зміст дисципліни «Вступ до спеціальності з історією реабілітації» (навчальна програма)

У пояснювальній записці програми навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності з історією реабілітації» (підготовки бакалаврів з галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини на пряму підготовки 6.010203 Здоров'я людини) вказано, що ця дисципліна є системою міждисциплінарних наукових знань і практичної діяльності, об'єднаних загальною метою успішної професійної адаптації майбутніх фахівців, формування їх загального уявлення про майбутню професію, зміст та основні функції професійної діяльності, про етичні та психологічні вимоги до особистості практикуючого фахівця. Історія фізичної реабілітації формує науковий світогляд і етичну позицію студентів, підвищує рівень їх загальної та професійної культури, знайомить з історією розвитку професії та з історією застосування засобів фізичної реабілітації з метою відновлення здоров'я і покращення функціонування організму людини.

Метою дисципліни «Вступ до спеціальності з історією реабілітації» є формування уявлень про навчання у вищих навчальних закладах України згідно з вимогами кредитно-трансферної системи організації навчання, оволодіння студентами знаннями з основних принципів реабілітації як сфери професійної діяльності; формування професійних, етичних, моральних, особистісних та духовних якостей, важливих для успішної практичної діяльності фахівця з фізичної реабілітації; стимулювання потреби до творчості та розширення світогляду; надання майбутнім фахівцям комплексу знань з історії розвитку та становлення фізичної реабілітації різних народів світу упродовж усього існування людства для ґрунтовнішого розуміння ролі фізичної реабілітації у сучасному суспільстві.

Завданнями дисципліни є: ознайомити студентів з основними умовами та правилами навчання в університеті, зі змістом навчального плану з підготовки фахівців з фізичної реабілітації освітніх ступенів «бакалавр» і «магістр»; сформувати уявлення про роль і значення реабілітації в суспільстві, про історичні аспекти її становлення і розвитку в Україні та світі; показати загальні закономірності історичного процесу становлення реабілітації в різні часи та в

різних країнах; сформувані системні знання про розвиток реабілітаційної діяльності в інтеграційному зв'язку з процесом історичного розвитку; розкрити досягнення різних культур і цивілізацій у галузі реабілітації та медицини; відстежити еволюцію розповсюдження форм, методів, теорій і систем фізичної реабілітації та відновлення здоров'я; ознайомити студентів з напрацюваннями видатних учених, які здійснили внесок у розвиток реабілітаційної науки та оздоровчої практики; розширити світогляд студентів і зорієнтувати їх на реалії сучасного стану вітчизняної та зарубіжної реабілітаційної служби; розкрити основні поняття реабілітації, її види та принципи; ознайомити студентів із напрямками майбутньої професійної діяльності фахівця з фізичної реабілітації.

Згідно з вимогами після вивчення дисципліни «Вступ до спеціальності з історією реабілітації» студенти повинні *знати*: права та обов'язки студентів університету; основні види реабілітації та взаємозв'язок між ними; визначення основних понять фізичної реабілітації, її принципи, завдання та засоби; форми організації фізичної реабілітаційної діяльності; особливості і умови проведення фізичної реабілітації; контингент, який потребує фізичної реабілітації; професійне призначення фахівця з фізичної реабілітації, основну сферу його діяльності, вимоги до його знань, умінь та навичок; основні етапи і загальні закономірності становлення реабілітації на окремих етапах історії людства; еволюцію форм організації різних видів реабілітації; характеристику досягнень світової та вітчизняної науки у галузі фізичної реабілітації.

Після опанування дисципліни «Вступ до спеціальності з історією реабілітації» студенти повинні *вміти*: аналізувати літературу, працювати з навчальними матеріалами з проблем фізичної реабілітації; застосовувати отримані знання при вивченні професійно орієнтованих дисциплін; аналізувати історичні відомості щодо розвитку галузі реабілітації; розуміти логіку і закономірності розвитку науки та практики фізичної реабілітації; аналізувати моделі та засоби реабілітації в історії різних країн; вести дискусію з питань історії фізичної реабілітації; використовувати, постійно вдосконалювати і поглиблювати знання з історії та розвитку фізичної реабілітації.

На дисципліну «Вступ до спеціальності з історією реабілітації» відводиться 6 кредитів, усього 180 годин, з яких 38 годин лекційних, 38 годин практичних занять та 104 години самостійної роботи. Студенти у першому семестрі складають залік (табл. Л.5.1).

Навчальна програма з дисципліни «Вступ до спеціальності з історією реабілітації» побудована за вимогами кредитно-трансферної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, рекомендованими Європейською кредитно-трансферною системою.

До програми дисципліни «Вступ до спеціальності з історією реабілітації» включено п'ять змістових модулів: «Система вищої освіти та кадрове забезпечення галузі фізичної реабілітації», «Загальнотеоретичні основи фізичної реабілітації», «Організаційні засади, структура і матеріальна основа розвитку фізичної реабілітації в Україні», «Історія і розвиток фізичної реабілітації» та «Історія і розвиток основних засобів фізичної реабілітації».

У змістовому модулі I «Система вищої освіти та кадрове забезпечення галузі фізичної реабілітації» подаються методологічні основи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах (Державні стандарти вищої освіти, види і форми організації навчальних занять у вищій школі; форми і методи контролю, формування студентського контингенту; права й обов'язки студентів вищого навчального закладу; організація навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі; громадські організації студентів).

Цей змістовий модуль включає основи бібліографії; кваліфікаційну характеристику та зміст підготовки фахівців з фізичної реабілітації (спрямованість навчального процесу у вищих навчальних закладах; науково-методичне забезпечення навчального процесу; фахові спеціальності, спеціалізації і посади фахівців у галузі фізичної реабілітації; освітньо-кваліфікаційні рівні та структура підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації, навчальна та виробнича практика студентів).

Змістовий модуль I містить теми щодо професійної діяльності фахівців з фізичної реабілітації, а саме: професійну характеристику фахівця з фізичної

реабілітації; спеціальність, спеціалізації, освітньо-кваліфікаційні рівні та посади фахівців з фізичної реабілітації; складники професійної майстерності та службові обов'язки фахівців з фізичної реабілітації тощо.

У змістовому модулі II «Загальнотеоретичні основи фізичної реабілітації» розкриваються особливості реабілітації як комплексної системи, визначення терміну «реабілітація»; мета, основні завдання реабілітації; подано характеристику таких засобів фізичної реабілітації, як ЛФК, механотерапія, працетерапія, теренкур, масаж, кліматичні та курортні чинники, дієтотерапія тощо.

У змістовому модулі III «Організаційні засади, структура і матеріальна основа розвитку фізичної реабілітації в Україні» розкривається сутність організації служби фізичної реабілітації в Україні (структура, взаємозв'язок і характер діяльності реабілітаційних служб України); охарактеризовано матеріально-технічну базу фізичної реабілітації; науково-інформаційне забезпечення галузі фізичної реабілітації; програмно-нормативні засади розвитку галузі фізичної реабілітації; контингент, що потребує фізичної реабілітації.

У змістовому модулі IV «Історія і розвиток фізичної реабілітації» подано наукові основи та особливості лікування у первісному суспільстві та Стародавньому світі; відновлення здоров'я у різні періоди Середньовіччя, Нових часів; становлення та розвиток реабілітації у часи СРСР; історичні аспекти та сучасні тенденції розвитку фізичної реабілітації в незалежній Україні.

Змістовий модуль V «Історія і розвиток основних засобів фізичної реабілітації» містить історичні відомості з історії та розвитку лікувальної фізичної культури; історії та розвитку масажу, історії розвитку бальнеотерапії та грязелікування; історії розвитку теренкуру, кліматотерапії тощо.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного та підсумкового контролю з дисципліни «Основи фізичної реабілітації»

Вид діяльності			Коефіцієнт, вартість виду			
			Поточний контроль		Підсумковий контроль	
			За видами діяльності	Разом за зміст. модуль	Залік	Екзамен
III семестр	ЗМ 1	Практ. зан. за темою 1	5	40	100	-
		Практ. зан. за темою 2	5			
		Практ. зан. за темою 3	5			
		Практ. зан. за темою 4	5			
		Поточне тестування	8			
		Модульна контр. роб. 1	12			
	ЗМ 2	Практ. зан. за темою 5	5	60		
		Практ. зан. за темою 6	5			
		Практ. зан. за темою 7	5			
		Практ. зан. за темою 8	5			
		Практ. зан. за темою 9	5			
		Практ. зан. за темою 10	5			
		Поточне тестування	12			
		Модульна контр. роб. 2	18			
Разом за семестр			100			
IV семестр	ЗМ 3	Практ. зан. за темою 1	3	30	75	-
		Практ. зан. за темою 2	3			
		Практ. зан. за темою 3	3			
		Практ. зан. за темою 4	3			
		Практ. зан. за темою 5	3			
		Практ. зан. за темою 6	3			
		Практ. зан. за темою 7	3			
		Поточне тестування	4			
		Модульна контр. роб. 3	5			
	ЗМ 4	Практ. зан. за темою 8	3	21		
		Практ. зан. за темою 9	3			
		Практ. зан. за темою 10	3			
		Практ. зан. за темою 11	3			
		Поточне тестування	4			
		Модульна контр.роб. 4	5			
	ЗМ 5	Практ. зан. за темою 12	3	24		
		Практ. зан. за темою 13	3			
		Практ. зан. за темою 14	3			
		Практ. зан. за темою 15	3			
		Практ. зан. за темою 16	3			
		Поточне тестування	4			
Модульна контр. роб. 5		5				
Разом за семестр			100			

Зміст дисципліни «Основи фізичної реабілітації» (навчальна програма)

Дисципліна «Основи фізичної реабілітації» (підготовки бакалаврів з галузі знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини напряду підготовки 6.010203 Здоров'я людини) є однією з базових дисциплін, що вивчається майбутніми фахівцями з фізичної реабілітації. Навчальна програма з дисципліни «Основи фізичної реабілітації» ставить за мету надання майбутнім фахівцям з фізичної реабілітації комплексу наукових теоретично-практичних знань, умінь та навичок для забезпечення процесу фізичної реабілітації хворих та осіб з обмеженими можливостями.

До завдань навчальної дисципліни можна віднести: формування уявлень про відмінності фізичної реабілітації від інших видів реабілітації, засвоєння основних понять фізичної реабілітації, її мети, завдань, основ, періодів та етапів; вивчення організації планування реабілітаційної роботи в умовах лікувального закладу; вироблення творчого, дослідницького підходу до реабілітаційної діяльності; вивчення особливостей застосування різноманітних засобів фізичної реабілітації та специфіки використання їх з реабілітаційною та профілактичною метою, що є необхідною умовою забезпечення ефективної фізичної реабілітаційної діяльності.

Лекційний курс передбачає оволодіння студентами поглибленим обсягом знань про основні етапи становлення реабілітації як комплексної системи, її основні види, мету, завдання, засоби і методики фізичної реабілітації; про клініко-фізіологічне обґрунтування застосування засобів фізичної реабілітації при захворюваннях серцево-судинної, дихальної систем, при захворюваннях і травмах опорно-рухового апарату, нервової системи, при порушенні обміну речовин. На практичних заняттях студенти оволодівають практичними вміннями та навичками щодо з'ясування особливостей застосування різноманітних засобів фізичної реабілітації, показаннями, протипоказаннями щодо застосування різних засобів фізичної реабілітації, загальними відомостями та відповідною термінологією з основ фізичної реабілітації при

різних захворюваннях, травмах та різних патологічних станах.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні *знати*: особливості та умови проведення лікувально-відновлювальних заходів із застосуванням засобів фізичної реабілітації; основні засоби фізичної реабілітації та механізми їх лікувально-відновлювальної дії; форми організації фізреабілітаційної діяльності, мету, завдання, принципи, періоди і етапи; показання та протипоказання до застосування засобів фізичної реабілітації при різних захворюваннях, травмах та патологічних станах.

Згідно з вимогами після вивчення дисципліни «Основи фізичної реабілітації» студенти повинні *вміти*: аналізувати літературу з проблем фізичної реабілітації, функціонального відновлення або компенсації; моделювати та поєднувати основні засоби фізичної реабілітації; проводити фізреабілітаційну діяльність з урахуванням контингенту, етіології та патогенезу захворювання, періодів та етапів реабілітації, а також індивідуальних та вікових особливостей, рівня попередньої фізичної підготовки та рухових можливостей пацієнта; розробляти реабілітаційні програми та комплекси фізичних вправ і самостійно проводити заняття з особами, що мають відхилення в стані здоров'я, визначати вплив фізичних навантажень на організм хворих, спортсменів.

Програма побудована за вимогами кредитно-трансферної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, рекомендованими Європейською кредитно-трансферною системою (ESTS).

На дисципліну «Основи фізичної реабілітації» відводиться 4 кредити, всього 120 годин, з яких 24 години лекцій, 24 години практичних занять та 72 години самостійної роботи. Формами контролю є: поточний контроль, а саме виконання та захист практичних робіт, презентація індивідуального проекту, модульні контрольні роботи; підсумковий контроль – екзамен (табл. Л.5.2).

У змістовому модулі I «Становлення реабілітології, реабілітація як комплексна система» подано основні етапи становлення реабілітації як науки в Україні та за кордоном; поняття про реабілітацію, про фізичну реабілітацію, її основи, мету та завдання; про основні види реабілітації, їх широку

характеристику; класифікацію фаз, періодів і етапів реабілітації; характеристики засобів фізичної реабілітації; умови, терміни, показання і протипоказання до проведення реабілітаційних заходів; характеристику контингенту, який потребує реабілітації; характеристику основних принципів і положень реабілітації, а також призначення й основні сфери діяльності фахівця з фізичної реабілітації.

Змістовий модуль II «Застосування основних засобів лікувальної фізичної культури (ЛФК) у фізичній реабілітації» присвячений вивченню механізму лікувальної дії фізичних вправ, основних засобів ЛФК, які застосовуються при різних патологічних станах; у модулі розглядається загальна характеристика працетерапії, механотерапії, кінезіотерапії та їх застосування у фізичній реабілітації; форми та періоди застосування ЛФК, показання та протипоказання до їх використання, методи лікарсько-педагогічної оцінки впливів занять ЛФК на організм хворих, основні вимоги до проведення ЛФК.

У змістовому модулі III «Основи застосування масажу, гідротерапії, кліматотерапії та основ санаторно-курортного лікування у фізичній реабілітації» подано загальні основи, загальну характеристику таких засобів фізичної реабілітації як масаж, гідротерапія, методичні рекомендації щодо їх застосування у фізичній реабілітації; форми і методи лікувального масажу; ручний та апаратний масаж. Також змістовний модуль передбачає ознайомлення майбутніх фахівців з фізичної реабілітації із загальними поняттями кліматотерапії, санаторно-курортного лікування та основами їх застосування у фізичній реабілітації (спеціальні види кліматотерапії: аеротерапія, геліотерапія, таласотерапія та особливості їх застосування у фізичній реабілітації).

У змістовому модулі IV «Фізична реабілітація при різних захворюваннях, станах та дефектах» розкривається клініко-фізіологічне обґрунтування застосування: засобів фізичної реабілітації при захворюваннях серцево-судинної системи (недостатність кровообігу, атеросклероз, гіпертонічна та гіпотонічна хвороби, інфаркт міокарда, стенокардія, ревматизм); засобів фізичної реабілітації при захворюваннях дихальної системи (пневмонія, плеврит, бронхіальна астма, емфізема легень); засобів фізичної реабілітації при захворюваннях і травмах

опорно-рухового апарату (переломи кісток, вивихи суглобів, артрити, артрози, порушення постави, сколіоз, плоскостопість); засобів фізичної реабілітації при захворюваннях і травмах нервової системи (радикуліти, неврити, неврози, мозковий інсульт, травми головного та спинного мозку), засобів фізичної реабілітації при захворюваннях обміну речовин (цукровий діабет, ожиріння, подагра).

У змістовому модулі V «Особливості фізичної реабілітації спортсменів» розглядається роль адаптивних і компенсаторних складових у процесі фізичної реабілітації спортсменів; принципи ранньої й індивідуальної фізичної реабілітації спортсменів; структура й етапи тренування спортсменів; особливості організації медико-біологічного супроводу тренувального процесу та змагальної діяльності; організація відновлення спортивної результативності спортсменів після травм або хвороби; значення об'єктивної оцінки стану організму спортсменів після одержання травм або захворювань; взаємозв'язок тренера і реабілітолога у плануванні і реалізації комплексного медико-біологічного забезпечення тренувального процесу та ефективної змагальної діяльності; критерії якості організації реабілітаційних заходів у спортивній команді.

Анкета

для викладачів вищих навчальних закладів

Шановні колеги!

Кафедра здоров'я людини та фізичної реабілітації Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка проводить дослідження щодо професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Будемо вдячні, якщо Ви візьмете участь у нашому опитуванні й дасте об'єктивні відповіді на такі запитання:

Назва вищого навчального закладу

1. Чи потрібно, на Вашу думку, здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України?
 - а) так, потрібно;
 - б) ні, не потрібно;
 - в) важко відповісти.
2. У яких вищих навчальних закладах України, на Вашу думку, потрібно здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?
 - а) фізкультурних та педагогічних;
 - б) медичних;
 - в) класичних;
3. Чи задоволені Ви існуючою навчально-методичною і науковою літературою, необхідною для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?
 - а) повністю задоволений;
 - б) частково задоволений;
 - в) ні, не задоволений;
 - г) важко відповісти.
4. Чи розробляєте Ви власні підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації тощо для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?
 - а) так, розробляю;
 - б) частково розробляю;
 - в) ні, не розробляю;
5. Чи використовуєте Ви електронну пошту, кафедральний інтернет-сайт та відеоконференції з метою організації самостійної роботи майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у процесі викладання дисциплін професійної і практичної підготовки?
 - а) так, використовую;

б) ні, не використовую;

в) важко відповісти.

6. Чи потрібні, на Вашу думку, майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення практичної та науково-дослідної діяльності у сфері фізичної реабілітації спортсменів?

а) так, потрібні;

б) частково потрібні;

в) ні, не потрібні;

г) важко відповісти.

7. Чи потрібні, на Вашу думку, майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення практичної та науково-дослідної діяльності у сфері соціальної та фізичної реабілітації дітей-інвалідів?

а) так, потрібні;

б) частково потрібні;

в) ні, не потрібні;

г) важко відповісти.

8. Чи потрібні, на Вашу думку, майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення практичної та науково-дослідної діяльності у лікарнях, поліклініках, шпиталях?

а) так, потрібні;

б) частково потрібні;

в) ні, не потрібні;

г) важко відповісти.

9. Наскільки Ви володієте необхідними знаннями для здійснення підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до використання фізореабілітаційних технологій у професійній діяльності?

а) повністю володію;

б) володію, але недостатньо;

в) ні, не володію;

г) важко відповісти.

10. Чи спрямовуєте Ви свої зусилля на проведення проблемних лекцій у процесі викладання майбутнім магістрам з фізичної реабілітації дисциплін професійної та практичної підготовки?

а) так, спрямовую;

б) ні, не спрямовую;

в) важко відповісти.

11. Чи потрібні, на Вашу думку, майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення викладацької та науково-дослідної діяльності у вищих навчальних закладах?

а) так, потрібні;

б) частково потрібні;

в) ні, не потрібні;

г) важко відповісти.

12. Чи використовуєте Ви інформаційні ресурси системи Інтернет, необхідні для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?

- а) так, використовую;
- б) частково використовую;
- в) ні, не використовую.

13. Чи використовуєте Ви лекції-дискусії, необхідні для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?

- а) так, використовую;
- б) частково використовую;
- в) ні, не використовую.

14. Чи використовуєте Ви ділові ігри, необхідні для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?

- а) так, використовую;
- б) частково використовую;
- в) ні, не використовую.

15. Чи використовуєте Ви тренінги з метою якісної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?

- а) так, використовую;
- б) частково використовую;
- в) ні, не використовую.

16. Чи використовуєте Ви проблемні лекції з метою підвищення якості підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?

- а) так, використовую;
- б) частково використовую;
- в) ні, не використовую.

17. Чи використовуєте Ви у навчальному процесі мультимедійні засоби навчання при проведенні лекції з метою підвищення якості підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?

- а) так, використовую;
- б) частково використовую;
- в) ні, не використовую.

Дякуємо за Вашу активну участь у анкетуванні!

Результати анкетування викладачів вищих навчальних закладів

Таблиця П.1

Розподіл відповідей викладачів про те, чи потрібно здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу		Розподіл відповідей викладачів		
			так, потрібно	ні, не потрібно	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	10	100	0	0
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	13	100	0	0
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	11	91	0	9
4	Запорізький національний університет	10	55	18	27
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	15	100	0	0
6	Львівський державний університет фізичної культури	5	100	0	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	15	93	0	7
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	8	100	0	0
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	10	100	0	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	23	100	0	0
Середній показник %		120	93,9	1,8	4,3

Розподіл відповідей викладачів про те, у яких вищих навчальних закладах України потрібно здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів				
		фізкультурних та педагогічних	медичних	класичних	усіх попередньо зазначених	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	40	10	50	0	0
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	37	50	13	0	0
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	69	23	0	8	0
4	Запорізький національний університет	37	9	27	27	0
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	45	22	22	11	0
6	Львівський державний університет фізичної культури	80	0	0	0	20
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	44	12	12	19	13
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	62	25	0	13	0
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	40	0	0	60	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка	74	18	0	4	4
Середній показник %		52,8	16,9	12,4	14,2	3,7

Розподіл відповідей викладачів про те, чи задоволені вони існуючою навчально-методичною і науковою літературою, необхідною для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів			
		так, повністю задоволений	частково задоволений	ні, не задоволений	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	37	36	27	0
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	0	69	31	0
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	9	82	9	0
4	Запорізький національний університет	37	27	27	9
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	40	53	7	0
6	Львівський державний університет фізичної культури	0	60	40	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	6	60	27	7
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	22	56	11	11
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	30	70	0	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка	13	52	22	13
Середній показник %		19,4	56,5	20,1	4

Розподіл відповідей викладачів про те, чи розробляють вони власні підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації тощо для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів		
		так, розробляю	частково розробляю	ні, не розробляю
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	50	30	20
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	46	39	15
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	55	27	18
4	Запорізький національний університет	22	56	22
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	67	20	13
6	Львівський державний університет фізичної культури	60	20	20
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	33	60	7
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	50	25	25
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	40	30	30
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	48	43	9
Середній показник %		47,1	35	17,9

Розподіл відповідей викладачів про те, чи використовують вони електронну пошту, кафедральний інтернет-сайт та відео конференції з метою організації самостійної роботи майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у процесі викладання дисциплін професійної і практичної підготовки (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів		
		так, використовую	ні, не використовую	частково використовую
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	40	50	10
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	61	31	8
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	55	18	27
4	Запорізький національний університет	18	64	18
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	87	6	7
6	Львівський державний університет фізичної культури	0	60	40
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	60	33	7
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	87	13	0
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	70	20	10
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	70	26	4
Середній показник %		54,8	32,1	13,1

Розподіл відповідей викладачів про те, чи потрібні майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення практичної та науково-дослідної діяльності у сфері фізичної реабілітації спортсменів (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів			
		так, потрібні	частково потрібні	ні, не потрібні	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	50	50	0	0
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	77	23	0	0
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	82	9	0	9
4	Запорізький національний університет	50	50	0	0
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	93	7	0	0
6	Львівський державний університет фізичної культури	40	60	0	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	73	27	0	0
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	87	13	0	0
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	100	0	0	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	91	9	0	0
Середній показник %		74,3	24,8	0	0,9

Розподіл відповідей викладачів про те, чи потрібні майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення практичної та науково-дослідної діяльності у сфері соціальної та фізичної реабілітації дітей-інвалідів (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів			
		так, потрібні	частково потрібні	ні, не потрібні	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	50	50	0	0
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	77	23	0	0
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	91	9	0	0
4	Запорізький національний університет	40	40	10	10
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	80	20	0	0
6	Львівський державний університет фізичної культури	80	20	0	0
7	Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова	60	40	0	0
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	87	13	0	0
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	100	0	0	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	91	9	0	0
Середній показник %		75,6	22,4	1	1

Розподіл відповідей викладачів про те, чи потрібні майбутнім магістрам з фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення практичної та науково-дослідної діяльності в лікарняно-профілактичних закладах (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів			
		так, потрібні	частково потрібні	ні, не потрібні	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	20	70	10	0
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	69	31	0	0
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	64	36	0	0
4	Запорізький національний університет	20	60	10	10
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	93	7	0	0
6	Львівський державний університет фізичної культури	100	0	0	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	80	13	7	0
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	87	13	0	0
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	100	0	0	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	87	4	0	9
Середній показник %		72	23,4	2,7	1,9

**Розподіл відповідей викладачів про те, чи потрібні майбутнім магістрам з
фізичної реабілітації знання, вміння та навички щодо здійснення
практичної та науково-дослідної діяльності
у вищих навчальних закладах (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів			
		так, потрібні	частково потрібні	ні, не потрібні	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	55	18	18	9
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	54	46	0	0
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	73	27	0	0
4	Запорізький національний університет	20	70	10	0
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	93	7	0	0
6	Львівський державний університет фізичної культури	100	0	0	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	54	33	0	13
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	75	25	0	0
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	90	10	0	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	83	13	4	0
Середній показник %		69,7	24,9	3,2	2,2

Розподіл відповідей викладачів про те, наскільки вони володіють необхідними знаннями для здійснення підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до використання фізреабілітаційних технологій у професійній діяльності (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів			
		так, повністю володію	володію, але недостатньо	ні, не володію	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	30	40	0	30
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	54	46	0	0
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	36	54	0	0
4	Запорізький національний університет	50	40	0	10
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	47	53	0	0
6	Львівський державний університет фізичної культури	0	100	0	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	46	47	0	7
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	37	63	0	0
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	100	0	0	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	48	52	0	0
Середній показник %		44,8	49,5	0	4,7

Розподіл відповідей викладачів про те, чи спрямовують вони свої зусилля на проведення проблемних лекцій у процесі викладання майбутнім магістрам з фізичної реабілітації дисциплін професійної та практичної підготовки (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів		
		так, спрямовую	ні, не спрямовую	важко відповісти
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	40	30	30
2	Дніпропетровський державний інституту фізичної культури і спорту	77	0	23
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	46	45	9
4	Запорізький національний університет	45	33	22
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	73	7	20
6	Львівський державний університет фізичної культури	40	20	40
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	53	20	27
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	62	13	25
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	100	0	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	87	4	9
Середній показник %		62,3	17,2	20,5

Розподіл відповідей викладачів про те, чи використовують вони інформаційні ресурси системи Інтернет, необхідні для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів		
		так, використовую	ні, не використовую	частково використовую
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	30	0	70
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	85	0	15
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	73	0	27
4	Запорізький національний університет	40	10	50
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	80	0	20
6	Львівський державний університет фізичної культури	100	0	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	46	7	47
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	75	0	25
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	100	0	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	83	0	17
Середній показник %		71,2	1,7	27,1

**Розподіл відповідей викладачів про те, чи використовують вони лекції-
дискусії, необхідні для професійної підготовки майбутніх магістрів
з фізичної реабілітації (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів		
		так, використовую	ні, не використовую	частково використовую
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	30	10	60
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	23	39	38
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	37	27	36
4	Запорізький національний університет	11	33	56
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	40	0	60
6	Львівський державний університет фізичної культури	20	40	40
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	27	20	53
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	12	38	50
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	50	50	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	65	9	26
Середній показник %		31,5	26,6	41,9

Розподіл відповідей викладачів про те, чи використовують вони ділові ігри, необхідні для професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів		
		так, використовую	ні, не використовую	частково використовую
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	30	0	70
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	15	62	23
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	9	45	46
4	Запорізький національний університет	10	20	70
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	20	0	80
6	Львівський державний університет фізичної культури	20	40	40
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	27	20	53
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	12	38	50
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	30	0	70
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	52	26	22
Середній показник %		22,5	25,1	52,4

Розподіл відповідей викладачів про те, чи використовують вони тренінги з метою якісної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів		
		так, використовую	ні, не використовую	частково використовую
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	30	20	50
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	8	67	25
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	27	27	46
4	Запорізький національний університет	37	25	38
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	14	13	73
6	Львівський державний університет фізичної культури	0	100	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	33	20	47
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	12	50	38
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	40	10	50
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	39	22	39
Середній показник %		24	35,4	40,6

Розподіл відповідей викладачів про те, чи використовують вони проблемні лекції з метою підвищення якості підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів		
		так, використовую	ні, не використовую	частково використовую
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	50	30	20
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	23	38	39
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	46	18	36
4	Запорізький національний університет	30	10	60
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	33	0	67
6	Львівський державний університет фізичної культури	0	80	20
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	13	7	80
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	25	50	25
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	70	0	30
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	44	13	43
Середній показник %		33,4	24,6	42

**Розподіл відповідей викладачів про те, чи використовують вони
мультимедійні засоби навчання при проведенні лекції з метою підвищення
якості підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей викладачів		
		так, використовую	ні, не використовую	частково використовую
1	Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського	40	40	20
2	Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту	92	0	8
3	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка	64	9	27
4	Запорізький національний університет	30	30	40
5	Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка	73	0	27
6	Львівський державний університет фізичної культури	80	20	0
7	Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова	40	7	53
8	Національний університет фізичного виховання і спорту України	62	0	38
9	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	100	0	0
10	Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка	64	4	32
Середній показник %		64,5	11	24,5

Анкета для співробітників реабілітаційних установ, лікарень, санаторно-курортних закладів, спеціальних дошкільних закладів, СПА- та фітнес-центрів

Шановні колеги!

Кафедра здоров'я людини та фізичної реабілітації Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка проводить дослідження щодо професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах. Будемо вдячні, якщо Ви візьмете участь у нашому опитуванні й дасте об'єктивні відповіді на такі запитання:

Заклад, установа

1. Чи потрібно, на Вашу думку, здійснювати підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України?

- а) так, потрібно;
- б) ні, не потрібно;
- в) важко відповісти.

2. Чи задоволені Ви рівнем університетської підготовки студентів-практикантів, майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?

- а) повністю задоволений;
- б) частково задоволений;
- в) ні, не задоволений;
- г) важко відповісти.

3. Чи задоволені Ви рівнем теоретичної підготовки студентів-практикантів, майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?

- а) повністю задоволений;
- б) частково задоволений;
- в) ні, не задоволений;
- г) важко відповісти.

4. Чи задоволені Ви рівнем практичної підготовки студентів-практикантів, майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?

- а) повністю задоволений;
- б) частково задоволений;
- в) ні, не задоволений;
- г) важко відповісти.

5. Чи задоволені Ви рівнем науково-дослідної діяльності студентів-практикантів, майбутніх магістрів з фізичної реабілітації?

- а) повністю задоволений;
- б) частково задоволений;
- в) ні, не задоволений;
- г) важко відповісти.

6. Чи доцільним, на Вашу думку використовувати закордонний досвід для підготовки магістра з фізичної реабілітації?

- а) так, доцільно;
- б) частково доцільно;
- в) ні, не доцільно;
- г) важко відповісти.

Дякуємо за Вашу активну участь у анкетуванні!

Кількість співробітників реабілітаційних установ, лікарень, санаторно-курортних закладів, спеціальних дошкільних закладів, СПА- та фітнес-центрів, які взяли участь в анкетуванні щодо професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах

№ з/п	Назва закладу, установи	Кількість
1	Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів	12
2	Сумська обласна клінічна дитяча лікарня	12
3	Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України, м. Київ	6
4	Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад № 20 «Посмішка»	6
5	Сумський дошкільний навчальний заклад № 39 «Теремок»	4
6	Навчально-реабілітаційний центр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка	4
7	ПАТ «Санаторій Київ»	5
8	Клініка «Вертебролог», м. Суми	3
9	Спа-центр Helena Beauty Club, м. Суми	3
10	ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр», м. Київ	3
	Всього	58

Розподіл відповідей співробітників спеціалізованих закладів щодо доцільності здійснення підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей співробітників		
		так, потрібно	ні, не потрібно	важко відповісти
1	Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів	66	0	34
2	Сумська обласна клінічна дитяча лікарня	100	0	0
3	Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України, м. Київ	100	0	0
4	Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад № 20 «Посмішка»	100	0	0
5	Сумський дошкільний навчальний заклад №39	100	0	0
6	Навчально-реабілітаційний центр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка	100	0	0
7	ПАТ «Санаторій Київ»	100	0	0
8	Клініка «Вертебролог», м. Суми	100	0	0
9	Спа-центр Helena Beauty Club, м. Суми	100	0	0
10	ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр», м. Київ	100	0	0
Середній показник %		96,6	0	3,4

Розподіл відповідей співробітників спеціалізованих закладів щодо задоволеності рівнем університетської підготовки студентів-практикантів, майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей співробітників			
		повністю задоволений	частково задоволений	ні, не задоволений	важко відповісти
1	Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів	20	36	0	44
2	Сумська обласна клінічна дитяча лікарня	50	41,7	0	8,3
3	Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України, м. Київ	66,7	33,3	0	0
4	Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад № 20 «Посмішка»	100	0	0	0
5	Сумський дошкільний навчальний заклад №39	50	50	0	0
6	Навчально-реабілітаційний центр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка	50	50	0	0
7	ПАТ «Санаторій Київ»	100	0	0	0
8	Клініка «Вертебролог», м. Суми	66,7	33,3	0	0
9	Спа-центр Helena Beauty Club, м. Суми	0	100	0	0
10	ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр», м. Київ	100	0	0	0
Середній показник %		60,3	34,4	0,0	5,2

Розподіл відповідей співробітників спеціалізованих закладів щодо задоволеності рівнем теоретичної підготовки студентів практикантів, майбутніх магістрів з фізичної реабілітації(%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей співробітників			
		повністю задоволений	частково задоволений	ні, не задоволений	важко відповісти
1	Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів	65	8	0	27
2	Сумська обласна клінічна дитяча лікарня	66,7	25	0	8,3
3	Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України, м. Київ	66,7	33,3	0	0
4	Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад № 20 «Посмішка»	100	0	0	0
5	Сумський дошкільний навчальний заклад №39	25	75	0	0
6	Навчально-реабілітаційний центр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка	50	50	0	0
7	ПАТ «Санаторій Київ»	80	20	0	0
8	Клініка «Вертебролог», м. Суми	0	100	0	0
9	Спа-центр Helena Beauty Club, м. Суми	66,7	33,3	0	0
10	ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр», м. Київ	100	0	0	0
Середній показник %		62,0	34,5	0,0	3,5

Розподіл відповідей співробітників спеціалізованих закладів щодо задоволеності рівнем практичної підготовки студентів практикантів, майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей співробітників			
		повністю задоволений	частково задоволений	ні, не задоволений	важко відповісти
1	Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів	85	0	0	15
2	Сумська обласна клінічна дитяча лікарня	88	12	0	0
3	Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України, м. Київ	83,3	16,7	0	0
4	Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад № 20 «Посмішка»	66,7	33,3	0	0
5	Сумський дошкільний навчальний заклад №39	25	75	0	0
6	Навчально-реабілітаційний центр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка	25	50	0	25
7	ПАТ «Санаторій Київ»	40	60	0	0
8	Клініка «Вертебролог», м. Суми	20	68	0	12
9	Спа-центр Helena Beauty Club, м. Суми	0	100	0	0
10	ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр», м. Київ	66,7	33,3	0	0
Середній показник %		50	44,8	0	5,2

Розподіл відповідей співробітників спеціалізованих закладів щодо задоволеності рівнем науково-дослідної діяльності студентів практикантів, майбутніх магістрів з фізичної реабілітації (%)

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей співробітників			
		повністю задоволений	частково задоволений	ні, не задоволений	важко відповісти
1	Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів	67	0	8,3	24,7
2	Сумська обласна клінічна дитяча лікарня	51	0	8,3	40,7
3	Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України, м. Київ	55	45	0	0
4	Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад № 20 «Посмішка»	66,7	0	0	33,3
5	Сумський дошкільний навчальний заклад №39	50	0	0	50
6	Навчально-реабілітаційний центр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка	50	50	0	0
7	ПАТ «Санаторій Київ»	25	50	0	25
8	Клініка «Вертебролог», м. Суми	50	50	0	0
9	Спа-центр Helena Beauty Club, м. Суми	0	66,7	0	33,3
10	ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр», м. Київ	33,3	66,7	0	0
Середній показник %		44,8	32,8	1,7	20,7

**Розподіл відповідей співробітників спеціалізованих закладів, опитаних
щодо доцільності використання закордонного досвіду
для підготовки магістрів з фізичної реабілітації (%)**

№ п/п	Назва вищого навчального закладу	Розподіл відповідей співробітників			
		так, доцільно	частково доцільно	ні, не доцільно	важко відповісти
1	Сумський обласний центр соціальної реабілітації дітей-інвалідів	74	0	0	26
2	Сумська обласна клінічна дитяча лікарня	75	25	0	0
3	Інститут педіатрії, акушерства і гінекології НАМН України, м. Київ	80	20	0	0
4	Сумський спеціальний дошкільний навчальний заклад № 20 «Посмішка»	50	24	16,7	9,3
5	Сумський дошкільний навчальний заклад №39	100	0	0	0
6	Навчально-реабілітаційний центр Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка	75	25	0	0
7	ПАТ «Санаторій Київ»	60	40	0	0
8	Клініка «Вертебролог», м. Суми	60	40	0	0
9	Спа-центр Helena Beauty Club, м. Суми	66,7	33,3	0	0
10	ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр», м. Київ	66,7	33,3	0	0
Середній показник %		70,7	24,1	1,7	3,5

Додаток Т
Таблиця Т.1

Факторна структура готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності

Показники	Контрольна група						Експериментальна група					
	Початок експерименту			Кінець експерименту			Початок експерименту			Кінець експерименту		
	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3	Фактор 1	Фактор 2	Фактор 3
Рівень самооцінки творчого потенціалу	0,0845	0,7601	0,1455	0,6281	-0,1015	0,2802	0,0983	0,7454	0,2023	0,7281	-0,1015	0,2802
Рівень емпатійних здібностей	0,1014	-0,3018	0,7255	0,3320	-0,2409	0,4483	0,0134	-0,0388	0,7912	0,3320	-0,2409	0,7483
Рівень сформованості мотивації до успіху	0,4060	-0,3207	0,2003	-0,0316	0,0920	0,7944	0,4257	0,3558	0,0010	-0,0316	0,0920	0,7944
Рівень сформованості когнітивного компоненту	0,2287	0,5694	-0,4936	0,6306	-0,0013	-0,2631	0,1707	0,7349	0,2257	0,7306	-0,0013	-0,2631
Рефлексивність	-0,4581	-0,2229	-0,2420	0,4959	0,1745	0,0573	-0,4844	0,1208	0,2623	0,7259	0,1745	0,0573
Рівень сформованості професійних вмінь та навичок	0,6538	0,0700	-0,0064	0,4205	0,5176	-0,3293	0,6487	-0,0969	0,0472	0,4205	0,7176	-0,3293
Рівень комунікативних здібностей	0,4452	0,2520	0,3980	0,0301	0,7314	0,1941	0,4902	-0,0805	-0,4163	0,0301	0,7314	0,1941
Рівень організаторських здібностей	0,6160	-0,2682	-0,3100	-0,2237	0,6036	-0,0826	0,5738	0,0824	0,4599	-0,2237	0,7036	-0,0826
% загальної дисперсії	19,12	17,08	15,30	18,21	17,93	16,20	19,07	16,76	15,67	22,21	20,93	19,20
	51,5			52,34			51,5			62,34		

**Список публікацій здобувача за темою дисертації та
відомості про апробацію результатів дисертації**

**Список публікацій здобувача
Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові
результати дисертації**

1. Лянной Ю. О. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : теоретико-методичний аспект : [монографія] / Ю. О. Лянной. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 566 с.
2. Лянной Ю. О. Вступ до спеціальності. Курс лекцій для студентів спеціальності «Фізична реабілітація» / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. – 65 с.
3. Лянной Ю. О. Медико-біологічна та реабілітаційна термінологія. Для студентів ВНЗ спеціальностей «Фізична реабілітація», «Фізична культура» / Ю. О. Лянной, А. І. Кравченко, В. В. Купина. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2002. – 212 с.
4. Лянной Ю. О. Основи фізичної реабілітації : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 381 с. (Гриф МОН України).
5. Лянной Ю. О. Реабілітація і спорт інвалідів : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 282 с. (Гриф МОН України).
6. Котелевський В. І. Діагностика рівня здоров'я, психосоматичного стану та якості життя у студентської молоді [навчально-методичний посібник] / В. І. Котелевський, Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 117 с.
7. Романенко Я. М. Якість життя : навч.-метод. посібник / Я. М. Романенко, Ю. О. Лянной – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011.

– 170 с.

8. Лянной Ю. О. Санаторно-курортна реабілітація [навч. посіб.] / Ю. О. Лянной – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – 100 с.

9. Лянной Ю. О. Застосування фізичних вправ як засобу реабілітації школярів з послабленим здоров'ям в умовах загальноосвітньої школи / Ю. О. Лянной, А. І. Кравченко // Фізичне виховання в школі. – К., 2000. – № 1. – С. 40–42.

10. Лянной Ю. О. До питання про підготовку кадрів для роботи з фізичної реабілітації інвалідів / Ю. О. Лянной, О. В. Лянна // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 19. Корекційна педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. – № 3. – С. 99–103.

11. Лянной Ю. О. Шляхи співпраці фахівців галузі охорони здоров'я, валеології, фізичної культури і спорту у підготовці майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова – Харків : ХДАДМ, 2006. – № 4. – С.99–102.

12. Лянной Ю. О. Становлення системи реабілітації хворих та інвалідів / Ю. О. Лянной, О. В. Лянна // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія : зб. ст. – Ялта : РВВ КГУ, 2006. – Вип. 12. – Ч. 2. – С. 231–240.

13. Лянной Ю. О. Особливості впровадження у підготовку фізичних реабілітологів спеціального курсу «Фізична реабілітація спортсменів високого класу» / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Теорія та методика фізичного виховання. Наук.-метод. журнал. – Харків, 2007. – № 1. – С. 7–12.

14. Капралов С. Ю. Виробнича практика студентів реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» / С. Ю. Капралов, Ю.О. Лянной // Теорія та методика фізичного виховання. Наук.-метод. журнал. – Харків, 2008. – № 9. – С. 8–17.

15. Мороз Л. В. Оптимізація співпраці навчально-виховних закладів з батьками молодших школярів із ДЦП / Л.В. Мороз, Ю.О. Лянной // Вісник

Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2008. – Вип. 55. Том. II. – С. 259–263.

16. Мороз Л. В. Особливості застосування музичних занять у корекції рухової сфери молодших школярів із дитячим церебральним паралічем / Л. В. Мороз, Ю. О. Лянной // Вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Сер. : Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць – Луцьк : ВНУ імені Лесі Українки, 2008. – Том 3. – С. 89–93.

17. Кукса Н. В. Формування графо-моторних навичок у дітей з церебральним паралічем / Н. В. Кукса, Ю. О. Лянной // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2008. Вип. 14. – С. 296–299.

18. Лянной Ю. О. Фізичне виховання корекційної спрямованості дітей дошкільного віку з порушенням постави / Ю. О. Лянной, Ю. М. Корж // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – № 1 (3). – С. 312–317.

19. Ганженко Я. М. Стан респіраторної захворюваності дітей дошкільного віку з ортопедичною патологією / Я. М. Ганженко, Ю. В. Палатай, Ю. Б. Арешина, Ю. О. Лянной // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький – Луцьк, 2011. – № 1 (13). – С. 61–64.

20. Литвиненко В. А. Інтеграція засобів артпедагогіки в корекційно-реабілітаційну роботу з дошкільнятами з ФФН / В. А. Литвиненко, Ю. О. Лянной // Фізична активність, здоров'я і спорт : науковий журнал. – Львів, 2011. – № 3 (5). – С. 60–66.

21. Арешина Ю. Б. Оцінка ефективності комплексної програми фізичної реабілітації дітей дошкільного віку з рецидивним бронхітом на лікарняному

етапі на основі даних спірометрії / Ю. Б. Арешина, Ю. О. Лянной // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк, 2012. – № 1 (17). – С. 66–72.

22. Серета Л. В. Порушення функцій опорно-рухового апарату у дітей дошкільного віку як сучасна проблема / Л. В. Серета, Ю. О. Лянной // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. праць Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки / уклад. А. В. Цьось, С. П. Козіброцький. – Луцьк, 2013. – № 1 (21). – С. 306–310.

23. Корж З. О. Самостійна робота студентів як фактор розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / З. О. Корж, Ю. М. Корж, Ю. О. Лянной // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – Вип. 107. – Т. II. – С. 182–185.

24. Лянной Ю. О. Визначення видів реабілітації у професійній підготовці майбутніх магістрів з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2013. – Вип. 112. – Т. II. – С. 177–182.

25. Лянной Ю. О. Визначення періодів і етапів реабілітації у викладанні дисциплін професійної підготовки магістрантам з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. : Педагогіка і психологія : зб. ст. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – Вип. 39. – Ч. 3. – С. 262–270.

26. Лянной Ю. О. Зміст професійної підготовки магістрів з фізичної реабілітації в університетах Канади / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – № 2 (36). – С. 463–470.

27. Лянной Ю. О. Визначення принципів фізичної реабілітації у професійній підготовці магістрів-реабітологів / Ю. О. Лянной // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 3К (45) 14. – С. 130–134.

28. Лянной Ю. О. Теоретико-методичні та організаційні аспекти спеціалізованої підготовки магістрантів з фізичної реабілітації для роботи у санаторно-курортних умовах / Ю. О. Лянной // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. 3К2 (57) 15. – С. 206–211.

29. Лянной Ю. О. Основи професійної підготовки бакалаврів та магістрів з фізичної терапії (фізичної реабілітації) у Тартуському університеті (Естонія) / Ю. О. Лянной // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сер. : Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : зб. наук. праць / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів : ЧНПУ, 2015. – Вип. 129. – Т. II. – С. 200–204.

30. Лянной Ю. О. Физическая реабилитация больных с нарушением коронарного кровообращения в зависимости от уровней физической активности / Ю. О. Лянной, О. К. Марченко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – Вип. 10 (65) 15. – С. 86–89.

31. Лянной Ю. О. Аналіз стану готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до професійної діяльності / Ю. О. Лянной // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Сер. : 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць / за ред. Г. М. Арзютова. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – Вип. 3К1 (70) 16. – С. 80–84.

32. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України / Ю. О. Лянной // *Science and Education a New Dimension pedagogy and psychology*. – 2015. – Budapest, 111 (29). – Issue 57. – С. 39–42.

33. Коваленко Т. М. Програма комплексної реабілітації вагітних із аліментарно-конституційним ожирінням у третьому триместрі / Т. М. Коваленко, І. А. Жабченко, Ю. О. Лянной // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* / за ред. С. С. Єрмакова. – 2011. – № 3. – С. 79–83.

34. Романенко Я. М. Методологія дослідження якості життя хірургічних хворих у процесі фізичної реабілітації / Я. М. Романенко, Ю. О. Лянной // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова – Харків, 2011. – № 4. – С. 134–137.

35. Котелевський В. І. Актуальні проблеми фізичної реабілітації студентської молоді із патологією хребта / В. І. Котелевський, Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту* : зб. наук. праць / за ред. С. С. Єрмакова – Харків, 2014. – № 3. – С. 37–42.

36. Лянной Ю. О. Система професійної підготовки майбутніх бакалаврів і магістрів фізичної реабілітації (фізичної терапії) в університетах Нідерландів / Ю. О. Лянной // *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології* : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2015. – № 3 (47). – С. 97–107.

37. Лянной Ю. О. Зміст професійної підготовки фахівців з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у вищих навчальних закладах Австрії / Ю. О. Лянной // *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології* : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 4 (48). – С. 74–87.

38. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів фізичної терапії та реабілітації у вищих навчальних закладах Латвії та Литви / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2015. – № 5 (49). – С. 40–50.

39. Лянной Ю. О. Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах : поняттєво-термінологічний аспект / Ю. О. Лянной, Н. В. Кукса // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 9 (53). – С. 307–319.

40. Лянной Ю. О. Аналіз досвіду професійної підготовки фізичних терапевтів у провідних університетах США / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – № 2 (56). – С. 95–107.

41. Лянной Ю. О. Тенденції професійної підготовки магістрів наук з реабілітації та магістрів з фізичної терапії у вищих навчальних закладах Австралії / Ю. О. Лянной // Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології : зб. наук. праць / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – № 8 (62). – С. 13–23.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

42. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація хворих на інфаркт міокарда на диспансерно-поліклінічному етапі лікування / Ю. О. Лянной, Н. М. Кузнецова // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : IV Всеукр. наук. конф. (Суми, 22–23 квітня 2004 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ, 2004. – С. 327–332.

43. Міхеєнко О. І. Валеологія та фізична реабілітація як оздоровчі галузі професійно-прикладної діяльності / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Наука. Освіта. Здоров'я. Реабілітація : IV Міжнар. наук.-метод. конф. (Луганск, 23–24

листопада 2005 р.) : матеріали конф. – Луганськ : Знання. – 2005. – Вип. 4. – С. 106–111.

44. Лянной Ю. О. Етапи становлення кафедри фізичної реабілітації СумДПУ ім. А. С. Макаренка / Ю. О. Лянной, О. В. Лянна // Український вісник реабілітології : зб. наук. праць / за ред. В. В. Купини. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 121–130.

45. Міхеєнко О. І. Валеологія і фізична реабілітація як спільна основа професійно-прикладної діяльності при підготовці фізичного реабілітолога / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Український вісник реабілітології : зб. наук. праць / за ред. В. В. Купини. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 148–154.

46. Міхеєнко О. І. Формування здорового способу життя як комплексна проблема / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчально-виховного закладу : II обласна наук.-практ. конф. (Суми, 24–25 березня 2005 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 112–119.

47. Лянной Ю. О. Історичні аспекти становлення, розвитку, досягнень і перспектив кафедри фізичної реабілітації СумДПУ ім. А. С. Макаренка / Ю. О. Лянной // Біосоціокультурні та педагогічні аспекти фізичного виховання і спорту : II Всеукр. наук. конф. (Суми, 14–15 вересня 2005 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 31–41.

48. Міхеєнко О. І. Валеологія : сутність, методологія, перспективи / Ю. О. Лянной, О. І. Міхеєнко // Біосоціокультурні та педагогічні аспекти фізичного виховання і спорту : II Всеукр. наук. конф. (Суми, 14–15 вересня 2005 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 117–127.

49. Лянной Ю. О. Підготовка фізичних реабілітологів в СумДПУ ім. А. С. Макаренка для створення і функціонування реабілітаційної системи в Україні / Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми медичної і фізичної реабілітації :

І Всеукр. наук. конф. (Суми, 27–28 жовтня 2005 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – С. 163–173.

50. Лянной Ю. О. Пути улучшения профессиональной подготовки студентов-физреабилитологов в процессе оказания реабилитационной помощи спортсменам / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Спортивна медицина, лікувальна фізкультура та валеологія : XII Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 5–6 жовтня 2006 р.) : матеріали конф. – Одеса : Одеський державний медичний університет, 2006. – С. 119–126.

51. Капралов С. Ю. Вивчення новітніх реабілітаційних технологій у відновленні спортсменів високого класу при підготовці фахівців з фізичної реабілітації / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной // Сучасні досягнення та подальші шляхи розвитку рефлексотерапії і нетрадиційної медицини в Україні : наук.-практ. конф. з міжнар. участю (Київ, 6–7 жовтня 2006 р.) : матеріали конф. – К. : Національна медична академія післядипломної освіти ім. П. Л. Шупика, 2006. – С. 72–77.

52. Лянной Ю. О. Шляхи покращення професійної підготовки студентів-фізреабілітологів під час опанування ними методик реабілітації спортсменів в спеціальних умовах / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Вища освіта інвалідів : рівні права, рівні можливості : наук.-практ. конф. (Ялта, 9–11 жовтня 2006 р.) : матеріали конф. – Ялта, РВВ КГУ, 2006. – С. 61–65.

53. Лянной Ю. О. Організація стажування в спеціалізованих умовах бакалаврів з фізичної реабілітації під час їх навчання в магістратурі / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту : II наук. конф. (Харків, 30 листопада – 1 грудня 2006 р.) : матеріали конф. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2006. – С. 30–34.

54. Лянной Ю. О. Вплив фізичної реабілітації на гемодинамічне забезпечення при остеохондрозі шийного відділу хребта / Ю. О. Лянной, Н. М. Чернявська // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VI Всеукр. наук. конф. (Суми, 20–21 квітня 2006 р.) :

матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка – Суми : СумДПУ, 2006. – С. 228–234.

55. Лянной Ю. О. Покращення професійної підготовки майбутніх фізреабілітологів у процесі вивчення спеціального курсу / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ : ДДІФКС, № 1, 2007. – С. 145–151.

56. Лянной Ю. О. Стажування студентів-реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов, А. С. Капралова // Збірник наук. праць з галузі ФК та С «Молода спортивна наука України». – Вип. 11, Т. 2. – Львів : НВФ «Українські технології», 2007. – С. 91–101.

57. Лянной Ю. О. Впровадження курсу «Фізична реабілітація спортсменів високого класу» у підготовку фізичних реабілітологів / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі ФК та С. – Львів : НВФ «Українські технології», 2007. – Вип. 11. – Т. 2. – С. 101–111.

58. Капралов С. Ю. Виробнича практика студентів-реабілітологів в умовах ДП «Олімпійський навчально-спортивний центр» / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной, А. С. Капралова // Актуальні проблеми фізкультурної освіти. – Харків : ОВС, 2007. – С. 35–38.

59. Капралов С. Ю. Авторський спецкурс «Реабілітація спортсменів високого класу» / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной, А. С. Капралова // II з'їзд рефлексотерапевтів України, присвячений 30-річчю служби рефлексотерапії в Україні. – К., 2007. – С. 86–94.

60. Лянной Ю. О. Стажировка студентов-реабилитологов в специализированных условиях со спортсменами высокого класса / Ю. О. Лянной, С. Ю. Капралов, А. С. Капралова // Теоретичні та клінічні аспекти рефлексотерапії і нетрадиційної медицини. – К., 2007. – С. 94–102.

61. Лянной Ю. О. Становлення, досягнення і перспективи розвитку Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка / Ю. О. Лянной //

Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VII Всеукр. наук. конф. (Суми, 19–20 квітня 2007 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2007. – С. 4–12.

62. Міхеєнко О. І. Оцінка рівня здоров'я людини як методологічна проблема валеології / О. І. Міхеєнко, Ю. О. Лянной // Освіта і здоров'я : формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчального закладу : II Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 25–26 вересня 2008 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2008. – С. 230–242.

63. Капралов С. Ю. Результаты внедрения спецкурса «Физическая реабилитация спортсменов высокого класса» в программу вуза / С. Ю. Капралов, Ю. О. Лянной, А. С. Капралова // Материалы XII Международного научного конгресса «Современный олимпийский и паралимпийский спорт и спорт для всех». – М. : Физическая культура. – 2008. – Т. 3. – С. 252–253.

64. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2007 рік / Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VIII Всеукр. наук. конф. (Суми, 24–25 квітня 2008 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 3–12.

65. Лянной Ю. О. Програма фізичної реабілітації хворих на бронхіальну астму в санаторно-курортних умовах / Ю. О. Лянной, А. С. Кузнецова // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VIII Всеукр. наук. конф. (Суми, 24–25 квітня 2008 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – С. 236–244.

66. Калиниченко И. А. К проблеме актуализации здоровьеформирующего потенциала физического воспитания школьников / И. А. Калиниченко, Ю. О. Лянной // Проблемы физической культуры населения, проживающего в условиях неблагоприятных факторов окружающей

среды : VIII Междунар. науч.-практ. конф. (Гомель, 8–9 октября 2009 г.) : материалы конф. – Гомель : УО «ГГУ им. Ф. Скорины», 2009. – Ч. 1. – С. 67–70.

67. Лянной Ю. О. Реабілітація жінок з ожирінням під час вагітності із застосуванням немедикаментозних засобів / Ю. Лянной, І. Жабенко, Т. Коваленко // Науково-практичний журнал Спортивний вісник Придніпров'я. – Дніпропетровськ, 2009. – № 2–3. – С. 205–209.

68. Лянной Ю. О. Вплив фізичної реабілітації на психоемоційний стан осіб із наслідками спинномозкової травми / Ю. О. Лянной, А. В. Воробйова // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : IX Всеукр. наук. конф. (Суми, 23–24 квітня 2009 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – Т. 1. – С. 177–182.

69. Лянной Ю. О. Застосування засобів фізичної реабілітації при бронхіальній астмі / Ю. О. Лянной, С. В. Сауляк // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : IX Всеукр. наук. конф. (Суми, 23–24 квітня 2009 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – Т. 1. – С. 332–336.

70. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація при плоскостопості у дітей 4–6 років в умовах спеціального навчально-виховного закладу / Ю. О. Лянной, І. М. Капустян // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : X Всеукр. наук. конф. (Суми, 29–30 квітня 2010 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – Т. 1. – С. 117–120.

71. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація жінок першого періоду зрілості зі змінами підшкірно-жирової клітковини / Ю. О. Лянной, Г. В. Панченко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : X Всеукр. наук. конф. (Суми, 29–30 квітня 2010 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – Т. 1. – С. 131–134.

72. Романенко Я. М. Біомеханічні особливості виникнення гриж попередньої черевної стінки та профілактично-реабілітаційні заходи / Яна

Романенко, Юрій Лянной // Молода спортивна наука України. – 2011. – Т. 3 (15) – С. 246–252.

73. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2010 рік / Ю. О. Лянной, М. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XI Всеукр. наук. конф. (Суми, 28–29 квітня 2011 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка. 2011. – Т. 2. – С. 8–18.

74. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація в профілактиці акушерських ускладнень у жінок з аліментарно-конституційним ожирінням / Ю. О. Лянной, Т. М. Коваленко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XI Всеукр. наук. конф. (Суми, 28–29 квітня 2011 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – Т. 1. – С. 255–259.

75. Палатай Ю. В. Вивчення потреб у фізичній реабілітації дітей 4–6 років з рецидивним бронхітом в умовах дошкільного навчального закладу / Ю. В. Палатай Я. М. Ганженко, Ю. Б. Арешина, Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XI Всеукр. наук. конф. (Суми, 28–29 квітня 2011 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2011. – Т. 1. – С. 331–334.

76. Лянной Ю. О. Становлення і розвиток реабілітації в Україні / Ю. О. Лянной, М. О. Лянной // Сучасні проблеми логопедії і реабілітації : I Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 7 лютого 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – С. 153–158.

77. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Інституту фізичної культури СумДПУ ім. А. С. Макаренка за 2011 рік / Ю. О. Лянной, М. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 19–20

квітня 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – Т. 1. – С. 8–17.

78. Лянной Ю. О. Організаційно-методичні аспекти підготовки бакалаврів фізичної реабілітації в Данії / Ю. О. Лянной, Т. В. Левитська // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 19–20 квітня 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – Т. 2. – С. 204–210.

79. Лянной Ю. О. Фізична реабілітація хворих на ішемічну хворобу серця (стабільна стенокардія) / Ю. О. Лянной, І. С. Михайлов // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених з міжнар. участю (Суми, 19–20 квітня 2012 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – Т. 1. – С. 357–360.

80. Лянной Ю. О. Лікувальна фізична культура в структурі засобів фізичної реабілітації при порушеннях постави у дітей молодшого шкільного віку / Ю. О. Лянной, С. О. Микитенко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів : XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 18–19 квітня 2013 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – Т. 1. – С. 383–386.

81. Лянной Ю. О. Основні визначення фізреабілітаційної освіти у системі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной // Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді : Всеукр. наук.-практ. конф. (Бердянськ, 26–28 вересня 2013 р.) матеріали конф. / гол. ред. С. Г. Кушнірюк. – Бердянськ : видавець Ткачук О. В., 2013. – С. 146–153.

82. Лянной Ю. О. Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації в університетах України та Канади / Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : III Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми,

4 квітня 2014 р.) матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 226–230.

83. Лянной Ю. О. Професійна підготовка бакалаврів та магістрів з фізичної реабілітації (фізичної терапії) у Польщі / Ю. О. Лянной, О. С. Степаненко // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 24–25 квітня 2014 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – Т. II. – С. 197–202.

84. Лянной Ю. О. П'ятнадцятирічні здобутки кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації в аспекті професійної підготовки фізичних реабілітологів / Ю. О. Лянной, М. Л. Осташевський, Ю. М. Карпенко // Проблеми здоров'я людини та фізичної реабілітації : Всеукр. наук.-практ. інтерн.-конф. (Суми, 04 листопада 2014 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 4–11.

85. Лянной Ю. О. Особливості впливу професійної самосвідомості в процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной, В. А. Литвиненко // Проблеми здоров'я людини та фізичної реабілітації : Всеукр. наук.-практ. інтерн.-конф. (Суми, 04 листопада 2014 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2014. – С. 52–57.

86. Дементьєва М. В. Проведення оздоровчої роботи серед дітей з ортопедичними дефектами нижніх кінцівок / М. В. Дементьєва, Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XV Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 23–24 квітня 2015 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – Т. II. – С. 34–37.

87. Лянной Ю. О. Формування професійної мобільності як складова реформування вищої фізкультурної освіти майбутніх фахівців з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной, Л. П. Сущенко // Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи : Міжнар. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 18 вересня 2015 р.) : матеріали конф. – Маріуполь : МДУ, 2015. – С. 294–296.

88. Ховзун Т. С. Застосування засобів фізичної реабілітації для лікування посттравматичного стресового розладу в учасників АТО / Т. С. Ховзун, Ю. О. Лянной // Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : V Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 5 квітня 2016 р.) матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – С. 223–226.

89. Лянной Ю. О. Підсумки науково-дослідної роботи професорсько-викладацького складу кафедр Навчально-наукового інституту фізичної культури СумДПУ імені А. С. Макаренка за 2015 рік / Лянной Ю. О., Лянной М. О., Копитіна Я. М. // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XVI Міжнар. наук.-практ. конф. (Суми, 21–22 квітня 2016 р.) : матеріали конф. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. – Т. II. – С. 7–19.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

90. Лянной Ю. О. Курсові, дипломні, магістерські : що про них потрібно знати? [метод. реком.] / Ю. О. Лянной, О. І. Огієнко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2001. – 36 с.

91. Лянной Ю. О. Програма державного екзамену з фізичної реабілітації / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2003. – 40 с.

91. Лянной Ю. О. Основы физической реабилитации. Курс лекций / Ю. О. Лянной. – Сумы : СумГПУ им. А. С. Макаренко, 2004. – 494 с.

93. Купина В. В. Проблемні питання реабілітації деформації стоп та шляхи їх вирішення [посібник для лікарів] / В. В. Купина, Ю. О. Лянной, О. В. Боженко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2006. – 208 с.

94. Лянной Ю. О. Програма навчального курсу «Педагогіка» для студентів напряму підготовки «Здоров'я людини» / Ю. О. Лянной, А. І. Кудренко, М. П. Кононенко. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2008. – 52 с.

95. Лянной Ю. О. Програма підготовки дипломної роботи ОКР «бакалавр», «спеціаліст» / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 12 с.

96. Лянной Ю. О. Програма підготовки дипломної роботи ОКР «магістр» / Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2010. – 12 с.

97. Арешіна Ю. Б. Програма домашньої реабілітації для дітей дошкільного віку з рецидивуючим бронхітом : [навч. посіб.] / Ю. Б. Арешіна, Ю. О. Лянной. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2011. – 72 с.

Відомості про апробацію результатів дисертації

1. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : IV Всеукраїнська наукова конференція (Суми, 22–23 квітня 2004 р., очна).

2. Наука. Освіта. Здоров'я. Реабілітація : IV Міжнародна науково-методична конференція (Луганськ, 23–24 листопада 2005 р., заочна).

3. Формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчально-виховного закладу : II обласна науково-практична конференція (Суми, 24–25 березня 2005 р., очна).

4. Біосоціокультурні та педагогічні аспекти фізичного виховання і спорту : II Всеукраїнська наукова конференція (Суми, 14–15 вересня 2005 р., очна).

5. Сучасні проблеми медичної і фізичної реабілітації : I Всеукраїнська наукова конференція (Суми, 27–28 жовтня 2005 р., очна).

6. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VI Всеукраїнська наукова конференція (Суми, 20–21 квітня 2006 р., заочна).

7. Актуальные вопросы спортивной медицины, лечебной физкультуры, физиотерапии и курортологии : V Международная научная конференция студентов и молодых ученых (Москва, 21 апреля 2006 г., очная).

8. Спортивна медицина, лікувальна фізкультура та валеологія : XII Міжнародна науково-практична конференція (Одеса, 5–6 жовтня 2006 р., очна).

9. Сучасні досягнення та подальші шляхи розвитку рефлексотерапії і нетрадиційної медицини в Україні : науково-практична конференція з міжнародною участю (Київ, 6–7 жовтня 2006 р., очна).

10. Вища освіта інвалідів : рівні права, рівні можливості : науково-практична конференція (Ялта, 9–11 жовтня 2006 р., очна).

11. Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації : II Міжнародна науково-практична конференція (Дніпропетровськ, 19-20 жовтня 2006 р., очна).

12. Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту : II наукова конференція (Харків, 30 листопада –1 грудня 2006 р., очна).

13. Молода спортивна наука України : XI наукова конференція (Львів, 29-31 березня 2007 р., очна).

14. Актуальні проблеми фізкультурної освіти : III наукова конференція (Харків, 22 травня 2007 р., заочна).

15. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VII Всеукраїнська наукова конференція (Суми, 19–20 квітня 2007 р., очна).

16. 30 років служби рефлексотерапевтів в Україні : II з'їзд рефлексотерапевтів України з міжнародною участю (Київ, 28-29 вересня 2007., заочна).

17. Вопросы состояния и перспективы развития медицины в спорте высших достижений : Международная научная конференция (Москва, 24-25 ноября 2007 г., заочная).

18. Здоров'я у житті та спорті : фактори ризику та зберігаючі технології : Міжнародна науково-практична конференція (Київ, 28–30 листопада 2007 р., заочна).

19. Освіта і здоров'я : формування здоров'я дітей, підлітків та молоді в умовах навчального закладу : II Всеукраїнська науково-практична конференція (Суми, 25–26 вересня 2008 р., очна).

20. Современный олимпийский и паралимпийский спорт и спорт для всех : XII Международный научный конгресс (Москва, 26-28 мая 2008 г., заочная).

21. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : VIII Всеукраїнська наукова конференція (Суми, 24–25 квітня 2008 р., очна)

22. Проблемы физической культуры населения, проживающего в условиях неблагоприятных факторов окружающей среды : VIII Международная научно-практическая конференция (Гомель, 8–9 октября 2009 г., заочная).

23. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : IX Всеукраїнська наукова конференція (Суми, 23–24 квітня 2009 р., очна).

24. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : X Всеукраїнська наукова конференція (Суми, 29–30 квітня 2010 р., очна).

25. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XI Всеукраїнська наукова конференція (Суми, 28–29 квітня 2011 р., очна)

26. Сучасні проблеми логопедії і реабілітації : I Всеукраїнська науково-практична конференція (Суми, 7 лютого 2012 р., очна).

27. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : XII Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених з міжнародною участю (Суми, 19–20 квітня 2012 р., очна).

28. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів : XIII Міжнародна науково-практична конференція (Суми, 18–19 квітня 2013 р., очна).

29. Актуальні питання впливу довкілля, фізичного виховання та спорту на здоров'я студентської молоді : Всеукраїнська науково-практична конференція (Бердянськ, 26–28 вересня 2013 р., заочна).

30. Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту : VI Міжнародна наукова конференція пам'яті Анатолія Миколайовича Лапутіна (Чернігів, 24-25 жовтня 2013 р., заочна).

31. Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту : V Міжнародна науково-методична конференція (Київ, 20-21 березня 2014 р., заочна).

32. Освіта і здоров'я: формування здоров'я дітей, підлітків та молоді у закладах освіти : V Всеукраїнська науково-практична конференція (Суми, 27-28 березня 2014 р., очна).

33. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : III Всеукраїнська науково-практична конференція (Суми, 4 квітня 2014 р., заочна).

34. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XIV Міжнародна науково-практична конференція (Суми, 24–25 квітня 2014 р., очна).

35. Проблеми здоров'я людини та фізичної реабілітації : Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція (Суми, 04 листопада 2014 р., очна).

36. Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту : VI Міжнародна науково-методична конференція (Київ, 19-20 березня, 2015 р., очна).

37. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XV Міжнародна науково-практична конференція (Суми, 23–24 квітня 2015 р., очна).

38. Urgent Problems of Pedagogy and Psychology : Scientific and Professional Conference (Budapest, 19 July 2015 q, extramural).

39. Міжнародна діяльність університетів як фактор інноваційного розвитку вищої школи : Міжнародна науково-практична конференція (Маріуполь, 18 вересня 2015 р., заочна).

40. Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту : VIII Міжнародна наукова конференція пам'яті Анатолія Миколайовича Лапутіна (Чернігів, 15-16 жовтня 2015 р., заочна).

41. Корекційно-реабілітаційна діяльність : стратегія розвитку у національному та світовому вимірі : Міжнародний конгрес зі спеціальної педагогіки, психології та реабілітації (Суми, 15-16 жовтня 2015 р., очна).

42. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації : V Всеукраїнська науково-практична конференція (Суми, 5 квітня 2016 р., заочна).

43. Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення : XVI Міжнародна науково-практична конференція (Суми, 21–22 квітня 2016 р., очна).

44. Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя : II Міжнародна науково-практична конференція (Суми, 18-19 лютого 2016 р., очна).

45. Інноваційний розвиток вищої освіти : глобальний та національний виміри змін : III Міжнародна науково-практична конференція (Суми, 6-7 квітня 2016 р., очна).

46. Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту : VII Міжнародна науково-методична конференція (Київ, 24-25 березня 2016 р., очна).

47. Актуальні питання методики викладання суспільних та гуманітарних дисциплін в умовах розбудови сучасної школи : III Всеукраїнська науково-практична конференція (Суми, 22 квітня 2016 р., заочна).

48. Edukacja – historia i współczesność : XII Międzynarodowa Konferencja Naukowa (w. Częstochowie, 24-25 wrzesień 2016 r., pełnoetatowy).

49. Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації : XI Міжнародна науково-практична конференція (Дніпро, 27-28 жовтня 2016 р., очна).

50. Особистість у кризових умовах та критичних ситуаціях життя : III Міжнародна науково-практична конференція (Суми, 16-17 лютого 2017 р., очна).

51. Інноваційний розвиток вищої освіти : глобальний та національний виміри змін : IV Міжнародна науково-практична конференція (Суми, 6-7 квітня 2017 р., очна).

УКРАЇНА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, МСП-41, 69600, Україна
тел.: (061) 764-45-46, факс: (061) 228-75-08, e-mail: zv@znu.edu.ua, Код ЄДРПОУ 02125243

28.12.2016 № 01-15/315
на № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Лянного Юрія Олеговича на тему «Теоретичні і методичні засади професійної
підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах»,
поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

У період з 2013 року по 2016 рік в навчальний процес підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, який здійснюється на факультеті фізичного виховання Державного вищого навчального закладу «Запорізький національний університет», впроваджувалися результати наукового дослідження Ю.О. Лянного, ректора Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, кандидата педагогічних наук, професора.

Для встановлення сучасного стану готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг Ю.О. Лянным було проведено анкетування магістрантів з фізичної реабілітації та викладачів факультету фізичного виховання, які викладають професійно орієнтовані дисципліни. Матеріали навчального посібника «Основи фізичної реабілітації», автором якого є Ю.О. Лянный і який має Гриф Міністерства освіти і науки України, застосовувалися магістрантами з фізичної реабілітації у процесі самостійної роботи.

У професійній підготовці майбутніх фахівців застосовувалася інформація з навчального посібника «Програма домашньої реабілітації для дітей дошкільного віку з рецидивуючим бронхітом» (автори Ю. Б. Арешіна та Ю. О. Лянной), яка сприяла підвищенню рівня обізнаності щодо особливостей застосування різних засобів фізичної реабілітації, що входять до реабілітаційно-оздоровчих програм при захворюваннях дихальної системи у дітей. Матеріали навчально-методичного посібника «Діагностика рівня здоров'я, психосоматичного стану та якості життя у студентської молоді», розробленого Ю.О. Лянным у співавторстві, сприяли напрацюванню якісно нових підходів до вирішення проблеми зміцнення та збереження здоров'я нової генерації майбутніх фахівців нашої незалежної держави. Одержані результати дозволяють зробити висновок про доцільність подальшого впровадження теоретичних і практичних напрацювань Ю.О. Лянного в діяльність вищих навчальних закладів з метою підвищення ефективності підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації в умовах сучасної парадигми вищої фізкультурної освіти.

Проректор з наукової роботи

Г.М. Васильчук

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

імені М.П. ДРАГОМАНОВА

01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9
Телефон 234-11-08

17-11-2016-№ 07-10/2016
На № _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Ляного Юрія Олеговича на тему «Теоретичні і методичні засади професійної
підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних
закладах», поданого на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

У період з 2014 по 2016 роки у Національному педагогічному університету імені М. П. Драгоманова впроваджувалися результати дисертаційного дослідження Ю. О. Ляного, ректора Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, щодо професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Для встановлення сучасного стану професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах і ставлення викладачів до зазначеного процесу Ю. О. Ляний провів анкетування магістрів і викладачів факультету фізичного виховання та спорту Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

У результаті дослідження було підтверджено необхідність трансформації змісту вищої освіти майбутніх магістрів з фізичної реабілітації з урахуванням особливостей наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Формування професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах розглядається Ю. О. Ляним як процес, який спрямований на оволодіння кваліфікацією відповідно до заданих професійних стандартів, що дозволить на основі сформованих професійно

важливих якостей та творчої індивідуальності ефективно здійснювати науково-дослідну роботу або відновлювати стан здоров'я різних нозологічних груп, застосовуючи засоби фізичної реабілітації.

З метою підвищення якості професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, який здійснюється на кафедрі фізичної реабілітації факультету фізичного виховання та спорту Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, застосовувалися навчальні посібники: «Основи фізичної реабілітації» (Гриф МОН України), «Реабілітація і спорт інвалідів» (Гриф МОН України), розроблені Ю.О. Ляним.

Дослідно-експериментальна робота дозволила Ю. О. Лянному виявити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Одержані позитивні результати свідчать про доцільність і більш широке впровадження теоретичних і практичних доробок Ю. О. Ляного в діяльність вищих навчальних закладів.

Проректор з наукової роботи

Завідувач кафедри фізичної реабілітації

Г. М. Торбін

Л.П. Сущенко

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ

Вул. Фізкультури, 1, м.Київ, 03150, тел.: (044) 2875452, факс: (044) 2876191/6821, E-mail: rectorat @uni-sport.edu.ua

30.12.2016 N 001-11-96

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження професора Лянного Юрія Олеговича на тему «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах», поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

На базі Національного університету фізичного виховання і спорту України Лянной Юрій Олегович здійснював дослідження, присвячене проблемі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Для встановлення сучасного стану готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг дисертантом було проведено анкетування студентів спеціальності «Фізична реабілітація» і викладачів кафедри фізичної реабілітації Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Запропоновані матеріали докторської дисертації Лянного Юрія Олеговича, зокрема навчально-методичний посібник «Діагностика рівня здоров'я, психосоматичного стану та якості життя у студентської молоді» у якому розглядаються основні проблеми фізичної реабілітації студентів з патологією хребта, представлено комплексну програму діагностики рівня здоров'я та якості життя у студентської молоді, впроваджувалися в процес підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» при проведенні лекційних, семінарських і практичних занять, моніторингу рівня знань майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, а також при виконанні самостійної роботи.

Перевірка ефективності розробленої та науково обґрунтованої моделі професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах дозволяє стверджувати, що наукові напрацювання професора Ю.О. Лянного сприяють підвищенню готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Ректор

проф. Є. В. Імас

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, 32300; тел.: (03849) 3-05-13, факс: (03849) 3-07-83, E-mail: post@kpnpu.edu.ua
код ЄДРПОУ 02125616

30.07.2017 № 2

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
ЛЯННОГО Юрія Олеговича на тему «Теоретичні і методичні засади
професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації
у вищих навчальних закладах», поданого на здобуття наукового
ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Засвідчуємо, що впродовж 2015-2016 років у Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка впроваджувалися розроблені Юрієм Олеговичем Лянням основні положення докторської дисертації, які пов'язані з професійною підготовкою майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

За період експериментальної діяльності дослідником було проведено анкетування магістрантів з фізичної реабілітації та викладачів факультету фізичної культури.

Застосування інформації з навчальних посібників: 1) Лянный Ю.О. Основи фізичної реабілітації [Текст]: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закладів /Ю.О.Лянный; МОН України, Сумський держ. пед.ун-т ім. А.С.Макаренка, Ін-т фізичної культури. – Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. – 323 с.; 2) Програма домашньої реабілітації для дітей дошкільного віку з рецидивним бронхітом: [навч. посіб. /уклад.]: Ю.Б.Арешина, Ю.О. Лянный; Сум. держ. пед. ун-т ім. А.С.Макаренка, Ін-т фіз. культури, каф. здоров'я людини та фіз. реабілітації. – Суми: Вид-во СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2011. – 70 с.: іл. сприяло оволодінню студентами базовими знаннями з фізичної реабілітації та особливостями реабілітаційної допомоги неповносправним

особам. Вказані навчальні видання отримали високу оцінку у викладачів кафедри фізичної реабілітації та медико-біологічних основ фізичного виховання Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка і продовжують успішно використовуватися у навчально-виховному процесі підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

Студенти виявили інтерес до наукових праць Ю.О.Лянного щодо діагностики рівня здоров'я, психосоматичного стану та якості життя у студентської молоді, в яких представленні конкретні методики визначення рівня здоров'я, психологічні тести, схеми клінічного обстеження та методики експрес-діагностики соматичного стану. Інформацію з них магістранти з фізичної реабілітації використовують у процесі проведення фахових практик і студентських наукових досліджень.

Результати впровадження основних навчальних і наукових праць професора Ю.О. Лянного сприяли розвитку наукового світогляду студентів-магістрантів з фізичної реабілітації та їх готовності до майбутньої професійної діяльності.

Результати впровадження матеріалів дисертаційної роботи було обговорено і схвалено на засіданні кафедри фізичної реабілітації та медико-біологічних основ та фізичного виховання (протокол №6 від 30.01.2017 р.).

**Проректор з наукової роботи,
доктор фізико-математичних наук, професор**

І.М.Конет

27.12.2016 № 01.01-03/881

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Лянного Юрія Олеговича на тему «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах», поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Матеріали дисертаційного дослідження професора Ю. О. Лянного на тему: «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах» впроваджувалися у навчально-виховний процес Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту впродовж 2014-2016 навчальних років.

Для встановлення сучасного стану професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищому навчальному закладі та ставлення викладачів до зазначеного процесу Юрій Олегович Лянной провів анкетування студентів і викладачів спеціальності фізична реабілітація.

Матеріали навчального посібника «Основи фізичної реабілітації» та навчально-методичного посібника «Якість життя», в яких розглядаються основні базові поняття, мета, завдання, принципи, види реабілітації, засоби фізичної реабілітації, методи дослідження якості життя тощо були успішно впроваджені у процесі викладання циклу дисциплін професійної та практичної підготовки майбутніх фахівців з фізичної реабілітації.

Результати дослідження дають підстави вказати, що розроблена та науково обґрунтована Лянным Юрієм Олеговичем модель професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації має практичну значущість та сприяє підвищенню якості підготовки відповідних фахівців у вищих навчальних закладах.

Ректор
Дніпропетровського державного інституту
фізичної культури і спорту

Завідувач кафедри фізичної реабілітації
Дніпропетровського державного інституту
фізичної культури і спорту

В.Г. Савченко

Т.В. Майкова

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДРОГОБИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ІВАНА ФРАНКА

вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, 82100; тел. (0324) 41-04-74, факс (03244) 3-38-77
e-mail: administrator@drohobych.net, код ЄДРПОУ 02125438

Від 28.12.16 № 1905

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження Лянного Юрія Олеговича на тему: «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах», поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

У навчальний процес Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка протягом 2014-2016 років впроваджувалися результати наукових досліджень Лянного Юрія Олеговича відповідно до завдань дисертаційного дослідження, пов'язаного з теоретичними і методичними засадами професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Мета дослідження полягала у розробці, науковому обґрунтуванні та експериментальній перевірці системи професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

Сучасний стан професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах визначався за результатами анкетування викладачів і студентів педагогічного університету.

Професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах розглядалася Ю. О. Лянним як система психолого-педагогічних, науково-практичних і організаційно-дослідницьких взаємопов'язаних заходів, що відображають специфіку навчального процесу, спрямованого на отримання кваліфікації, яка дозволить ефективно виконувати професійні завдання інноваційного

характеру щодо здійснення наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Магістри кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації факультету фізичного виховання активно використовували у процесі самостійної роботи інформацію з навчального посібника «Основи фізичної реабілітації», розробленого Ю. О. Лянним, в якому подано основні поняття, принципи, засоби фізичної реабілітації, викладено організацію занять лікувальною фізичною культурою, механізми лікувальної дії фізичних вправ і природніх чинників.

Корисними для викладачів і студентів стали «Програма навчального курсу «Педагогіка» для студентів напряму підготовки «Здоров'я людини» та «Програма домашньої реабілітації для дітей дошкільного віку з рецидивуючим бронхітом», підготовлені Ю. О. Лянним у співавторстві.

Науково-педагогічний рівень дослідження Лянного Юрія Олеговича є достатнім і заслуговує на впровадження його результатів у навчально-виховний процес вищих педагогічних навчальних закладів.

Ректор

Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка

проф. Н.В. Скотна

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А.С. МАКАРЕНКА

вул. Роменська, 87, м. Суми, 40002, факс (0542) 22-15-17, тел. (0542) 22-14-95
E-mail: rector@sspu.sumy.ua Код ЄДРПОУ 02125510

24 листопада 2016 року № 1962/1 На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження професора Лянного Юрія Олеговича на тему «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах», поданого на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

У результаті проведення дисертаційного дослідження Лянным Юрієм Олеговичем на тему «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах» було розроблено, науково обґрунтовано та експериментально перевірено авторську модель, що складається з цільового, теоретико-методологічного, технологічного і критеріально-результативного блоків. Зазначена модель професійної підготовки була реалізована у навчально-виховному процесі студентів VI курсу спеціальності «Фізична реабілітація», результатом стало сформованість готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг.

Позитивно оцінюємо теоретично обґрунтовану Лянным Ю. О. сутність та структуру готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової і професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг, до якої увійшли взаємопов'язані, взаємозалежні та доповнюючі один одного мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, особистісний та рефлексивний компоненти.

За результатами дисертаційного дослідження професором Лянным Ю. О. була видана монографія «Професійна підготовка магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах України : теоретико-методичний аспект», у якій узагальнюється набутий досвід щодо теоретичних і методичних засад професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах.

У навчально-виховному процесі використовувалися теоретичні матеріали авторської концепції професійної підготовки майбутніх магістрів з фізичної реабілітації у вищих навчальних закладах, вивчення якої дало можливість ознайомити студентів спеціальності «Фізична реабілітація» з європейськими

стандартами вищої освіти, новими формами організації навчального процесу, зокрема дистанційним навчанням, та застосуванням інноваційних, прогресивних освітніх технологій та ін.

Науковий інтерес студенти виявили до осмислення змісту основних понять уточнених дисертантом, які характеризують професійну підготовку майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, а саме: професійна підготовка майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, готовність майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, формування професійної компетентності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації, професійна культура магістрів з фізичної реабілітації, цінності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації.

У контексті експериментальної роботи дисертантом було визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, процесуальний, особистісний та рефлексивний), показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг та запропоновано комплекс навчальних посібників «Основи фізичної реабілітації», «Реабілітація і спорт інвалідів», навчально-методичних посібників «Вступ до спеціальності», «Медико-біологічна та реабілітаційна термінологія», «Проблемні питання реабілітації плоскостопості та шляхи їх вирішення», «Діагностика рівня здоров'я, психосоматичного стану та якості життя у студентської молоді», «Якість життя», методичні рекомендації, навчальні програми та навчально-методичні комплекси.

Впровадження результатів дисертаційного дослідження Ляного Ю. О. відбувалося протягом 2011-2016 років на базі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка на кафедрі здоров'я людини та фізичної реабілітації.

Встановлено, що впровадження результатів означеної дисертаційної роботи сприяло готовності майбутніх магістрів з фізичної реабілітації до наукової та професійної діяльності на ринку реабілітаційних послуг, формуванню професійної компетентності магістрантів з фізичної реабілітації у вищому навчальному закладі, інтеріоризації культурних норм і цінностей професійної сфери фізичних реабілітологів, спрямованих на творчу самореалізацію у процесі життєдіяльності.

Перший проректор

доц. Л.В. Пшенична

Завідувач кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації

доц. О.М. Звіряка